Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

5
6
633
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE • FIRENZE •

[illegible] buono, [illegible]
[illegible] et [illegible] uno, [illegible] fallo [illegible]; [illegible]
[illegible] potra [illegible] col merito. [illegible]

5. 6. 633
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Si cupit hunc aliquis; moneo ne speret habere
Nam uolumus domino seruiat ipse suo

~~6. 5. 6 3 3~~

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

~~6~~ Z. 5 5. 6. 633

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

D. A[illegible] Chri-
stophori de Petronis
Patritij Senensis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Margarita philosophica

BIBL. PALAT. CAES.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Aenumerantur que in hoc opere/ dicto Mar-
garita Philosophica: contineantur

MARGARITA PHILOSOPHICA

totius Philosophiæ Rationalis / Natura-
lis & Moralis principia dialogice duode-
cim libris complectens: Quorum

Primus Grāmatice rudimenta per omnes eius partes & prosa & carmine continet.

Secundus Dialectice principia exemplari demonstratione abunde satis cōmemorat.

Tertius Rhetorice partes / cum arte Memorandi & Epistolandi succinctim ædocet:

Quartus Arithmetice species / theorice & practice cū diuersis algorithmis pertractat:

Quintus Musicas cōsonantias theorice & practice considerat. Et Monochordum in dyatonico genere diuisum ipsi manugamaut coaptat

Sextus Geometrie elmēta primo quidem theorice / deinde practice / cum diuersis instrumentis & dimetionibus exponit.

Septimus Astronomiæ theoremata totius mūdialis machine dispositionē / cœlestiū & elementaliū regiones situm orbis iuxta Cosmographorū traditionem / cū generali mappa dilucidat. Astrologie preterea partes omnes percurrens / Genethliatos p̄cipue & fatidicos prophetarꝝ oraculis & a sanctorꝝ patrū sententijs confutat: omnēq; Superstitiōis sobolem / Necromantiā / Pyromantiam / Geomantiā / artem Notoriā & imaginum ritum & execrationes pandit & reprobat

Octauus Naturalis philosophie principia / a diuersis diuerse quidem enumerata concorditer declarat.

Nonus originem primordialem & productionē omnium rerꝝ naturaliū tā simpliciū q̄ mixtarꝝ explanat.

Alchimiæ preterea principia & auctores cōmemorās Leichimistas ęliminat retaxat.

Decimus Animę vegetatiuę & sensitiuę potentias/orga na/obiecta & operationes explicat: & circa sensum Vi sus perspectiue theoremata cōmemorat

Vndecius Animę rationalis originē/naturā/īmortalita tem futurꝝ statum tā in miserijs infernalibus ꝙ gau dijs cœlestibus per nouem Campos inuestigat: mul torum & philosophorꝝ & theologorū positiones de natura animę enumerat

Duodecimus Philosophię Moralis ꝑtes ꝑtractat. Passi onum/virtutū moraliū/intellectualiū & theologica lium rationes/cum oppositis vitijs explicat

Superadditur Registrum seu inuentarium iuxta littera rum ordinem: quæq; notabiliora in toto opere contē ta Lectoris obtutibus ostentans.

Figuris quoq; artificiosissime effigiatis & pene innume ris totum opus illustratur.

Habetis itaq; ingenui Adolescentes (nam vobis primo hæc Marga rita dedicata est) habetis inquā epitoma omnis Philosophiæ/quātitate quidē paruum sed cōtinentia īmensum: per libellos/tractatus/capita cū sumarijs sententijs mira breuitate & stilo simplici/ex diuersis & Phōrꝝ & Theologorꝝ sanctorꝝq; Patrꝝ cōmentarijs excussum: ut & breuitas me moriā adiuuet: stili simplicitas intellectū rudem nō excludat: auctoritas originaliū voluntatem alliciat: quorꝝ multotiens cū in Prosa tū in Car mine integrę sententię assumuntur: ne in sugillationē aliorꝝ videaẗ au ctor omnia voluisse īnouare. Nōnullorꝝ tamen neotericorꝝ nomina in opinibalibus obticentur: ne quēpiam nomen absterreat quē tamen sen tentia delectat. Veterꝝ autem maxime q̄tuor Doctorꝝ & colūnarꝝ Ec clesiæ/& inter hos Aurelij Augustini verba cū ānotatione librorꝝ & ca pitū expressius ponuntur: ut habeant calūniatores quo dentē inuidię re tundant. quibus nihilominus multotiēs ab auctore diuersis in locis re spondetur. Viderūt & reuiderūt singula auctor ipse & oīm Facultatum non infimi professores: quorꝝ nomina liber vitæ cōtineat optate. Si q̄d autem sanæ doctrinæ contrariū inuenitur: ęmendent quorꝝ interest: ni hil quippe temere voluit qui scripsit sentire aut defendere/sed in omni bus aliorꝝ & melius sentientiū iudicio magis q̄ proprio inniti.

Et quod sufficienter probatum non erit aut determinationi Ecclesie vel sacre scripture contrarium pro non dicto habere vult. lib. 2 tract. 2 de Astrolog. cap. ult.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

3

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Suo Gregorio Reiſch generoſi Comitis de Zolrn alumno: Adam Vuenherus Temarenſis. Salutem P. D.

Tu cohibere paras Epitoma / tui monumentum
Ingenij clarum ne exeat illud opus?
Falleris & vano merito fruſtrabere voto:
Auctore inuito tale legetur opus.
Docte vir ignoras? Seruata magis cupiuntur:
Et magis irritant quęcꝫ negata putas.
Indignere licet cupidus prodire in apertum
In lucem veniet mox tuus ille liber.
Palladium fruſtra ſeruabat milite Troia:
Turris & incluſam non tenuit Danaen:
Nec tua perpetuo: mihi crede: ſepulta manebunt
Scripta modo digitis tam ſtudioſa tuis.
Ergo age/ ſponte tua / precibus noſtris ve rogatus
Annue: & in lucem mox volitabit opus.
Annue: quod fiet ꝙ̄uis prohibeberis ipſe:
Dędalus impreſſor fac tua ſcripta premat.
Hęc puer atqꝫ ſenex/ & ſi quem arcana iuuabit.
Noſcere quę condit Philoſophia: leget.
Sic tua mox vaſtum clareſcet phama per orbem.
Viuecꝫ Gregori Reiſch: tibi quiſcꝫ canet.
Et ſi te haud capiet ventoſę gloria phamę:
Communi at ſaltem commoueare bono.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Philosophiæ partitio.

- Philosophia diuiditur in
  - Theoricã siue speculatiuam: Et est aut
    - Realis . ꝗ rursus diuiditur in
      - Methaphisicã. & hæc aut est
        - Diuinitus ĩspirata & est Theologia vera in veteri ac nouo testamento tradita.
        - Humanitus conquisita quã Aristoteles Auicenna &c. in mltis libris descripsere.
      - Mathemicã cuius ꝑtes sunt
        - Arithmetica
        - Geometria
        - Musica
        - Astronomia

        integrãtes quadruuium.
      - Phisicã siue naturalem . sub ꝗ & Medicia theorica continet & tradit ĩ libris
        - Phisicorum
        - De cœlo & mundo.
        - De generatione & corruptiõe
        - Methaurorum
        - Mineralium
        - De Elementis
        - De Anima.
        - De animalibus & plantis
        - De Sensu & sensato
        - De memoria & remiscentia
        - De Somno & vigilia
        - De Iuuentute & Senectute
        - De respiratione & ĩspiratõe.
        - De nutrimento & nutribili
        - De Sanitate & ægritudine
        - De motu cordis
        - De morte & vita. Et multis alijs breuitatis causa hic ꝑtermissis.
    - Rõnal' cuius ꝑtes sũt
      - Grammatica. Rhetorica & Logica constituentes Triuiũ.
  - Practicam ꝗ est aut
    - Actiua. ꝗ tradit in
      - Ethica.
      - Politica
      - Iconnomica.
      - Monastica.

      Sub his utrunq; ius continetur.
    - Factia cuius ꝑtes sũt artes Mechaicę. scʒ
      - Lanificium
      - Armatura
      - Nauigatio.
      - Agricultura.
      - Venatio
      - Medicina
      - Theatrica

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

MARGARITAE PHILOSOPHICAE

Liber Primus De rudimentis Grāmatices. Tractatus primus De noticia Partiumorationis. Capitulum primū. De definitione & diuiſione Philoſophiæ.

DISCIPVLVS.

QVid eſt ꝙ te iamdudū æſtuanti animo/alacri ſtudio
& indefeſſo labore in diuerſis libris venari video?
Philoſophia qd — MAG. Philoſophiam quęro DIS. Et quid ſit
Philoſophia ignoro. MAG. Philoſophia eſt diui
naꝝ humanaꝝq; rerum cognitio: ſtudio bene viuē
di coniuncta. Vel eſt reꝝ humanaꝝ diuinaꝝq; ſciē — Auguſti. de tri. lib. 14. cap. 1.
Sapien. 7. — tia. In cuius amorem Sapiens inuitat: dicens. Hæc
ſpecioſior eſt ſole: & ſuper omnē diſpoſitionem ſtel/
Philoſophię laudes — larum: & luci cōparata inuenitur prior. Omne aurum in cōparatione il
lius arena eſt exigua: & tanq̄ lutum ęſtimabitur argentū in cōſpectu il/
lius. Nam oīm bonoꝝ mater eſt & theſaurus īfinitus hominibus: quo
qui uſi ſunt/participes facti ſunt amicitiæ Dei. &c. unde & Seneca virū — Seneca
ſpeculatiuum quaſi deum in humano corpore hoſpitatum/aſtruebat.

DIS. Miras Philoſophiæ laudes prędicas. ſed unde iſtoc inſignita ſit
nomine/ædicito. MAG. Philoſophia nomen græcum eſt: nō latinū
ortum a philos id eſt amicus & ſophia. i. ſapientia: quaſi amata ſapiētia.
Si em̄ Sapiētiæ forma: ut aiebat Plato: oculis videri poſſet: maxime ad — Plato
amorē ſui homines cōcitaret. DIS. Et hinc Philoſophi dicti: q amatores ſunt ſapientiæ? MAG. Etiam fili. ſic enim primus Pythagoras — Pythagoras.
non ſapientem ſed philoſophum potius ſe eſſe reſpondit. id eſt amatore;
ſapientiæ. DIS. Quomodo amatores ſapientię ſunt: quā (ut ais) ocu
lis cernere nequeunt. Nihil autem amatū niſi cognitum. MAG. Sapiē
Auguſti. de tri. li. 9 c. 3. & lib. 10. c. i. & 2 — tia & ſi oculis corporis neutiq; videatur: cū ſit ſole ſpecioſior: intellectu
alibus tamen facile videtur: ab his qui diligunt eam. Et partim quidē ut
a patre luminum (a quo omne datum optimū) īmediatius inſpirat: p/ — Iacobi. i.
Sapien. 7. — tim autem ut humana induſtria per ea quæ facta ſunt ſenſibilia indagat — ad Ro. i.
Hinc & in plures partes ſecernitur. ut in ꝓtracta deſcriptione liquet.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De ratione & ordine dicendorum. Capitulum secundum. DISCIPVLVS.

NOn me puto foeliciorem diem hactenus hac ista vixisse: quo hęc & iocunda & anĩo meo gratissima audiui: nec inferiorẽ foelicitatis parteʒ me attigisse existimarem / si horum saltem generalem cognitionem paucis consequi possem. MAG. Optime sentis. Nam Aristoteles mortalium foelicitatem / non in diuitijs / non in honoribus / nec cæteris bonis exterioribus: sed speculatione substantiarum separatarum (de quibus Methaphisica) posse reperiri astruit. Et Poeta foelicem dicit eum / qui rerum potuit cognoscere causas. (que in ceteris philosophiæ partibus inquiruntur) Horum tamen omnium noticiam & si generalem / paucis ędocere labor est non modicus. Dum enim iuxta Horatij sententiam / Breuis esse volo: obscurus fio. Et si quid forte non tam scitu dignum / quam vulgatum silentio preteritum iri contigerit: non deerunt qui subductis supercilijs: rugato naso & toruis oculis in superficie palpitantes / canino dente omnia simul corrodent. Malens autem horum subire calumnias / quam te optime indolis adolescentem / claro satum sanguine / & philosophię cupidissimum: more pecudum sine literis vitam agere: partium philosophię / eo quo ænumeratę sunt ordine / prima rudimenta explanabo. a Grãmatica igitur omnium artiũ prima initium sumentes: inprimis inextricabiles quosdam eius labyrinthos abijciendos reor: ne in his diuti⁹ ĩmorati / tempus pręciosissimũ (quod natura mortalibus parte distribuit) sine fructu prętereuntes utiliora attingamus minime. Quid em̃ proderit ingenia puerorꝫ tenerrima in fictis singulorum dicendorꝫ continuatõibus / diuisionũ excogitatis reductõibus & sufficientijs / perplexis regiminũ viribus / anilium fabularꝫ recitationibus de Quis & Qui si inter pronomia censenda. De vocatiuo si verbo personali in ratione suppositi iungi possit. De quinqꝫ Figuris. de Impersonalibus: & an ne gerundia inter participia collocanda veniant: Insuper & de varijs impedimentis in constructõis ordine. & cõstructionũ superuacuis nominibus frustra occupari? Aut quid demũ pensi habebit modos significandi & omnimodã eorũdem diuersitatẽ tenerrimis auribus inculcari: quos sine naturis rerꝫ & philosophia prima nesciri nemo doctus dubitat? Hæc itaqꝫ & similia missa facientes quo tendimus pergamus. DIS. Perge.

Aristotel. 10. Ethico — Virgilius Georg. i. — Horatius in arte.

De Grammaticæ definitione / inuentore: & litterarum numero & distinctione Capitulũ tertiũ. MAGISTER.

GRammatica igitur (a qua exordiri oportuit) est recte scribendi & loquendi scientia: fons & origo omnium artium. De qua & Quintilianus. Nisi Grãmatica fundamenta fideliter iecerit / quicquid superstruxeris corruit. Dicta autem παρα τα γραμματα id est

Grammatica. — Quintil.

Augusti de tri. lib. 14. cap. — Seneca — Plato — Iacobi ad Ro. i

5

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

literis: quasi literaria scientia. eo q litera minima grãmaticę pars sit.
DIS. Quis hanc primus homines ædocuit? MAG. Grammaticę prima elementa/ quę (ut diximus) sunt literę: secundũ linguarum diuersitatem diuersi tradidere. Hebraicas nanque literas ab Adam prothoplasto nostro parente/ posteris relictas facile accipimus: cũ & omnibus creatis nomina indiderit. Harum & nomina & figurę characterum sunt

Adam.

tes. hes. sain. vav he. dalets. gimel. bets. aleph.
ט ח ז ו ה ד ג ב א
same ch. nun.nun. mem. mem.lamech. chauf. Kauf. iots.
ס ן נ ם מ ל ך כ י
tauf. schin. res. quf.zadeck. zadeck. fe. pe. ayn.
ת ש ר ק ץ צ ף פ ע

hebræum alphabetũ

Græcas vero Cadmum ex Phœnicia adduxisse perhibent: videlicet
alpha. uita. gama delta. episim. sita. ita. thita. iota. capa. lasda. mi. ni. xi.
α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ
omicron. pi. ro. sigma. tau. ypsilon. phi. chi. psi. omega.
ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

alphabetũ græcum

nicostrata

Sed latinarum de quibus nos agimus/ Nicostratam Euandri matrẽ inuentricem historię tradunt. Non tamen omnium sed illarum tantum A B C. D. E. F. G. I. L. M. N. O. P. R. S. T. V. alię autem scilicet H K. Q X Y. Z: longo post tempore his quas Nicostrata inuenerat nõ sine causis adiectę sunt. DIS. Quibus de causis? MAG. H. addita est ut esset aspirationis nota. aspirantur enim vocales omnes ut ha he hi ho hu Sed consonantes in latinis nunquam (dempto pulcher) aspirantur. In græcis autem & quę ab his. c. p. r. t. aspiratas conspicimus. ut philosophus. rhetor. theologus. Christus: quod græce per X qd valet ch & ρ qd valet r & c qd valet s adiecto titello scribitur: in hac forma. Xρc. Hinc quidam ex nostris Christus per x p c scribendũ insulse ignoranterque tradidere. K assumpta est: ut inter c & q discrimen faceret. Nulla tamen dictio seu vox latina k scribenda est: licet usus in aliquibus male habeat. Pro q nonunque antiquiores c scribebant. Sic pro x/ c & s vel g & s ponebant. Nunque ergo post x scribendum est s. Y vero & Z a græcis mutuauit latinitas propter græca scribenda quibus nõnunque utitur y pro i: & z pro ss duplici ponit. Sũt itaque literę nũero vigiti tres: quarum quę vocales dictę: quia sine alijs plenam vocem efficiunt. scilicet a. e. i. o. u. Reliquę omnes Consonantes: quasi cum vocalibus sonantes. ut b cũ e sonat be. Similiter v & i in principio vel medio dictionis si mox vocalis sequitur in vim consonantis migrant. ut valor. Iacob. maior audiui V vero imediate sequens g q et s vim litteræ perdit: quia nec dyphthõgon: nec positionem efficit. ut lingua. aqua. suadeo. Consonantes tur

Christus

23 litteræ.
Vocales
Consonantes

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

sus bipertiuntur in Mutas & Semiuocales. Mutę sunt quę vocali in quã desinunt dempta: absq; voce sunt. ut b c d f g k p q t. Cæterę Semiuocales sunt quia vocali a qua incipiunt dempta/ semiuocẽ faciunt. ut l m n r s x. E quibus duæ liquidę sunt. scilicet l et r. quia alicui mutę adiunctę vocalem pręcedentẽ ancipitem reddunt. ut tenebrę repleo &c. F autem & si more sem uocalium a vocali incipiat/ mutis tamen deputabitur: cũ dictionẽ ad instar semiuocalium finire non possit. Ex his quędã in gutture/ alię labris/ nõnullę vero a pulsu linguę circa dentes & palatum formantur: quod labia mea & linguę deflexionem animaduertẽdo/ facile intelliges. DIS Capio: sed in quẽ usum assumptę sint ædicito. Mutæ Semiuocales Liquidæ

De Syllabis Capitulũ quartum MAG.

Ex connexione litterarũ diuersę emergunt syllabę. Cum enĩ duæ vocales iunctę fuerint: dyphthongos quattuor efficiunt. quarũ duę Primę Au & Eu & scribi & legi possunt. ut audio euangeliũ. Postremę autem duę æ & œ scribi possunt/ sed legi concessum nõ est. ut æneas fœdus. Si autem consonans una vel plures vocali associatę fuerint/ varias syllabas causant. ut ba. ca. da &c. Non autem plures tribus vocalem in eadem syllaba aut pręire aut sequi possunt. Si autẽ tres pręcedant duę sequuntur. ut monstrans. Si tres sequuntur duę pręcedunt. ut stirps. Semper autẽ harũ triũ prima vel ultima est l vel r. Quotecunq; autẽ sine vocali cõbinatæ fuerint/ syllabam non cõstituunt. Syllabam omnes litterę incipiunt y dempta: q semper in principio h aspirationem ante se requirit. ut ab bos. cos. dos. ex fur glos. hic. in. Kalendę laus. mons. non. os pes. qui. rus sus. tu. urbs xenodochium hydria zona. Vocalibus omnibus syllabam terminare cõcessum est. ut mensa cubile. gumi. leo genu. Consonantibus autem hæc potestas certa lege constricta est. DIS Quã? MAG. B nullius syllabæ finis est nisi & sequentis initium sit ut abbas. Excipiuntur dictiones cõpositæ ex pposito ne in b terminata. ut sublego. obtrecto. obduco &c. C syllabam terminat si sequens a q vel c incipiat. ut siccus. quicquã (qd & quidquã dicitur) D in simplicibus syllabam non terminat: in compositis autem si sequens a d incipiat. ut reddo addo. Sed adquiro: idcirco: quidquid/ in prima syllaba d retinent. Si autẽ sequens syllaba ab s & alia consonante incipiat/ d subtrahitur. ut ascendo. aspiro asto. F tunc syllabã finit: cũ sequens ab f icipit. ut afficio. Idẽ iudiciũ g subit. ut suggero aggero. H in appocopatis syllabã terminat. ut ah. vah ab aha vaha. Proh sine c scribitur. K in latinis non ponitur. ut sup visũ est. L syllabã finire põt quãcunq; consonãte sequente: q r k h demptis. ut albus ulcus valde alfeus algeo illud ulmus ulna culpa fulsit altus silua mulxi. M syllabã terminat: si sequens ab m b vel p incipiat. Vnde & si has consonantes n pcesserit/ in m mutatur. ut ambulo imperium immunis. N in seqntibus c d f q t in n transit. ut quencunq;. tandem. anfractus. nunquam: identidem. Si autem n contigerit sequi m/ tunc in eadem syllaba

Dyphthongi

syllaba ab oibus incohari potest.

B C D F G H K L M

erunt.ut damnum scamnum. nunq̃ autem p interponenda est. Si autē
m sequit̃ s vel t interponitur p causa melioris soni. ut compsi comptū.
Inueniunt̃ etiam b c d l r s t u consona interposita litteris/causa soni me
lioris.ut ambigo ex am/& ago.sicubi ex si & ubi. Prodest ex pro & est.
Dirimo ex di & emo Obscurus ex ob & cura. Identidem ex idem & idē
N Bouis a bos. N syllabā finit sequēte c. ut truncus. d ut mando. f ut con
fiteor. g ut angulus (si aūt n sequitur g ipm pire nō potest. ut agnosco)
n ut annus/solennis sine p. q ut inquiro. s ut consitus. t ut mantua. ꝉ cō
sona nt cōiunx. v ꝯsona ut conuerto. x ut anxius. Seq̃nti vo r vtitur
P. in idē r. ut corrūpo. Vertit̃ & in m si sequat̃ b. m p. exēplo ubi sup̃. P
Q. syllabā non finit/nisi ab ea sequēs incipiat ut lippus. Q nulli⁹ syllabę
R finis est. R syllabā finit quacunq̃ cōsonante sequente: b dempta. ut
morbus porcus ordo perficio margo phibeo piuro pluceo carmē car
nis corpus arquitenens/currus morsus artus Xerxes: coruus barʒiʒia.
S S sequēte s in simplicibus syllabam finit ut assis. Et in cōpositis sequē
te c i p t s. ut obscurus discretus discutio displicet destinat dissuo In sim
plicibus autem sc sm sp st/sunt eiusdem syllabę. ut Pascua cosmus. pro
T sper testis. T. tunc syllabę finis est cum sequēs ab eadem initium sumit
ut attinet. T autē syllaba ut ci pfertur: si mox alia vocalis sequitur: ni
si s vel x ti pręcedat. ut gestio mixtio. Dicimus tamen litium a lis & vi Syllaba
tium a vitis ad differentiam licium & vicium & siqua sunt similia. Ge- ti fit ci
nitiuus autem singularis in nomine: vel secunda persona pręsentis in-
dicatiui in vbo facile indicant si hæc & ab his deriuata per c vl' ti scribē
X da sint. ut ab astuti astutia. amici amititia. Sitio sitis. facio facis. X syl
laba finit in cōpositis ab ex: sequēte c l p q t. ut Excurro/exlex expecto
Y exquiro extendo. Y syllabā terminat ut zephyrus. Z quādoq̃ ī fine
Z reperitur. ut achaʒ Dicta autē de syllaba quaʒ alia sequitur intelligenda
sunt Cætera si quę de literarum naturis in mentem venient in processu
suis locis interserenda veniunt. ut in. capi de verborum declinatione &
p̃positiouum compositione. DIS. Optime. Sed quid demum ex syl
labis fit? MAG Dictiones. Ex quibus tandem orationem construi-
mus. per quam omnem mētis nostrę conceptum alteri indicare cōgrue
possumus. Hinc & dictiones partes orationis dicuntur Differentia vero
earundem octo generibus de prędnitur: quę sunt. Nomē pronomē ver-
bum participium aduerbium coniunctio p̃positio interiectio. De qui-
bus eodē ordine dissertabimus. Et primo de Nomine:

De Nomine Capitulum quintum. DIS.

Nomen Nomen quid est? MAG. est pars orationis cum casu corpus
aut rem proprie cōmuniterue significans. Omne enim nomē
aut significat rem grossam aliquo sensu exteriori pceptibilē:
corpus & hoc corpus dicit̃. aut s3cat ens solo intellectu appręhensibile: & hoc
res. res appellatur. ut anima angelus. Dicitur autem hæc orationis pars
Nomen: quia res quibus nomen imponitur nominat. DIS. q̊ pacto

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

cognoscam facilius q̃ dictio nomen sit? MAG Primo per eius vulgare: cui si addi pōt ein uł ein ding. nomē est, ut hō ein mensch. album ein vueiss ding. Secundo per eius accidentia. DIS. Quot accidunt nomini? MAG. Octo. sc; qualitas: numerus: figura: persona: casus: declinatio: genus & species. DIS. Qualitas noīm q̃ttuplex est? MAG. Duplex. propria scilicet & appellatiua: a qua & nomen propriū vł appellatiuum dicit. DIS. Quod est nomen proprium? MAG. q̃d sīcat rem unā alteri nō ɔmunicabilē. ut sunt oīa noīa q̃rumcunq; rerū propria, ut Christoferus. DIS. Quod est nomē appellatm̄? MAG. q̃d significat rem plꝛibus ɔmunicabilem. ut hō humanitate; q̃ plꝛibus ɔmunicat signīficat. Est & alia penes q̃litatem nominis diuisio: ī adiectm̄ scilicet & substantm̄. DIS. Quod nomen est Substantm̄? MAG. q̃d significat rē p modū p se stantis. & cognoscit per suū vulgare: cui nō potest addi vieyb, man vel ding. Nō em̄ dicitur homo/moentsch ding. DIS. q̃d nomē est adiectm̄? MAG. q̃d significat suū significatū p modū adiacentis alteri. Et cognoscitur p suū vulgare: cui potest addi vvyb/man/vel ding. ut alb⁹ vuiss man alba vuiss fraw Album ein vuiss ding. DIS. Numeri nominū q̃t sunt? MAG. Duo Singularis & pluralis. DIS. Quod nomen est singularis numeri? MAG. Cuius vulgari addit. ein. ut homo ein mensch. DIS. Quod nomen est pluralis numeri? MAG: Cuius vulgari additur vil. ut homines vil menschen DIS. Figurę nominū quot sunt? MAG. Duę Simplex & cōposita. DIS. Quod nomen est simplicis figurę. MAG. quod non potest diuidi in plures partes significatiuas prioris sensus capaces, ut homo. DIS. Quod nomen est cōpositum? MAG. Quod potest diuidi in plures partes significatiuas prioris sensus capaces. ut equiferus. DIS. Personę nominū quot sunt? MAG. Duę scilicet secunda & tertia. DIS. Quod nomen est secundę personę? MAG. Omne nomē vocatiui casus est secūdę personę. Alia omīa sunt tertię personę. DIS. Casus nominū quot sunt? MAG. sex scilicet noīatiuus gtūs datiuus acti⁹ vocatiuus & ablatiuus: quorum primus rectus dicitur/reliqui omnes obliqui. Per hos casus oīa nomina declinant & p terminationes suas variātur. DIS. Quot sunt declinationes nominū. MAG. Quinq;. DIS Quomodo cognoscunt? MAG. Penes Gtīm vel ablatīm Nomen em̄ quod habet in gtīo æ vel in ablatiuo a est primæ declinationis. Quod aūt in gtīo habet i vel in ablatiuo o est secūdę. Et qđ ī gtīo habet is est tertię. Quod vero in gtīo habet us vel in ablatiuo u ē q̃rtæ. Illud autē quod in gtīo habet ei diuisim est quintę. DIS. unde cognoscere possum qualiter singula nomina suis aptentur casibus. MA. Per regulas sequētibus metris cōprehēsas: ut meōrię firmius insideat.

Marginal notes: Cognitio Nominis; Accidētia nomis; Qualitas nois Propria & appellatiua; nomē substantiuū; adiectiuū; Numerus; Figura; Persona; Casus; decliatio.

De prima declinatione in singulari Capitulū. vi.

Vnt rectis primę/ tres finales sociatę
Quatuor & voces a vel am iunges simul as e

Omnia huius inflectionis nomina in genitiuo & datiuo singularibus per ę quod sit dyphthongos scribuntur. ut musæ vel musę. andreę

Ae genitiuus habet cum terno. Quartus in am fit:
egina An dat a gręcus & as: es atq; per en tibi mutes.
Attendas ultra quod rectum nomina neutra pasca
Quartum cum quinto/similes dant/hic & ubiq;.
A quintus/sextus. post es/e/vel a reperimus
Recto qui fit in am: quintum/sextum quoq; iungam:

In plurali

PLuralis primus dabit ę: quintusq;. secundus
Arum dat. ternus dabit is: sextusq;. sed abus

Aliquando conciditur syllaba ar de geuitiuo plurali, ut cœlicolum pro cęlicolarum.

Dant equa mula dea sic filia nata liberta:
Cum domina pariter anima famula quibus abus
Aut is forte dabis: asina sociabis.
As quartus finit: ex dictis prima patebit.

Et ut hęc clarius intelligas tibi huiusce inflectionis formā subijciā s₃m quā reliquā omnia articularibus (pro ut generꝫ exigit diuersitas) terminationibusve. ut datę admonent regulę variatis: declinabis facillime. Modum vero vulgariȝādi omnium nominum/singulos per casus & numeros cuiuscunq; declinationis fuerint/facile deprehendes si casuum officia considerabis: eo quo sequitur modo. ut Nominatiuus omnia agere. Genitiui omnia esse. Datiuo omnia acquiri. Accusatim omnia pati. Vocatiuum vocari. Ab ablatiuo venire/aut eo mediante varia fieri intelligatur. Ex eo nanq; nominatiuus, per der die das. Genitiuus per des der von. Datiuus per dem der ȝuo. Accusatiuus per die den das im. Vocatiuus p du ir vel o. Ablatiuus per mit von us₃ in fur durch vel umb s₃m rei proprietatem in singulari. In plurali vero genitiuꝰ frequenter per deren. & accusatiuus per die. Datiuus & ablatiuus exponitur per denē. Signa autem casuum sunt. Nominatiui. Quis iver. Genitiui Cuius ives. Datiui Cui ivem. Accusatiui quem iven. Quid ivas Vocatiui o. Ablatiui. Quo/mit ivas/us₃ ivas in ivas. In his te exercitatum iri volo & non in vana & curiosa casualium & temporalium recitatione. Sequitur.

Modꝰ vulgariȝādi noīm per suos casus

Forma declinationis primę.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

In singulari		In plurali	
der tisch		die tisch	
Nt̄o hęc mensa		Nt̄o hę mēsę	
des tischs		deren tischen	
Gt̄o huius mensę		Gt̄o harum mensarum	
dem tisch		dene tischen	
Dt̄o huic mensę		Dt̄o his mensis	
den tisch		die tisch	
Act̄o hāc mēsam		Act̄o has mēsas	
dü tisch		ir tisch	
Vt̄o o mensa		Vt̄o o mensę	
von dē tisch		vō denen tischen	
Ablatio ab hac mēsa		Ablatio ab his mensis	

De Secunda declinatione Capitulum.vij.

In Singulari.

IVnge secundę tres finales: sex quoq; voces:
Er vel ir um q; vł ur hinc us: simul eus sociant.
Fit genitiuus in i: formam vult er variari
puer pueri Nam nisi muta pręit er i simpliciter sibi iungit.
magister magistri Et si muta pręit: e vocalem remouebit
Celtiber & liber/iber excipias quoq; dexter.
Presbyter atq; later prosper socer asper adulter
Mulciber his iungis: cum de gero vel fero natis Armiger
vir viri Et iungo gibber: dat tri vel eri tibi dexter. Dapifer
sat saturi I sumunt ir vel ur: us in i simul um variantur. domini templi
spondeus spondei Eus in ei muta. dat eos formatio gręca. Spōdeos
Vnus post ille solus totus quoq; flecte: ille illius, unᵒ uniᵒ
Vllus nullus uter: iunges alius simul alter: uterq; neuter
Quod dabit alterius. alius quoq; format alius.
dyphthon-gon Tertius o posuit: cum sexto. Quartus in um fit thidea
Grecus us on finit. A dat eus. hinc quintus in en fit thideu
vir. liber. templum Rectus in er vel in um similem faciet sibi quintum theseus
domine E facies ex us: fili dic abijciens us. thesea
laurenti Sic proprium quod ius habuit. dic agne vel agnus o theseu
vincenti Et populus popule/deus: & fluuiusq;: chorusq;

In Plurali.

viri Plurali Primo quinto simul i sociato.

8

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

cõcidit tñ or syllaba qñq3 duũ ꝑ duos Attamen a neutris iunges: orum genitiuis. templa
Is ternus, sextusq3 dabunt: dabit os tibi quartus

Forma secunde declinationis:

In singl'ri	Ntio hic magister	In pl'i	Ntio hi magistri
	Gtio hui9 magistri		Gtio horũ magistrorũ
	Dtio huic magistro		Dtio his magistris
	Actio hũc magistrũ		Actio hos magistros
	Vtio o mgister		Vtio o magistri
	Ablatio ab hoc magistro		Ablatiuo ab his magistris

Alia

In singl'r	Ntio hoc pomũ	In pl'i	Ntio hec poma
	Gtio huius pomi		Gtio horum pomorũ
	Dtio huic pomo		Dtio his pomis
	Actio hoc pomũ		Actio hec poma
	Vtio o pomum		Vtio o poma
	Ablatiuo ab hoc pomo		Ablatiuo ab his pomis

Ad instar horũ reliqua eiusdẽ declinationis ꝑut rerũ proprietas & genus exigunt & vulgarisabis & declinabis.

De tertia declinatione Capitulũ. viij.

In Singulari.

aeoclnr stx. — Finales terne sunt bis quine sociate:
Et sexaginta voces, dempta tamen vna
dogma monile virgo — Sunt a vel e simul o testes, ac ec sociato. lac, allec
Vocali cuiuis l n r simul s sociabis.
V tamen n non das. aus, uls, ems: irps quoq3 ponas. laus. puls
Quamlibet s iunge: b vel n, p, vel r preeunte. hyems
Vps irs non dices: u solam t superaddes. stirps.
Quelibet x presit: anx, alx aux inx sibi iungit. caput
Vnx, arx, erx, addo. dant omnes is genitiuo:
Sed diuersimode, tñ inferius manifeste
Formas ponemus. A primo tis sociemus
monilis sermonis — E fit is. o dabo nis. homo, cardo, margoq3 demis. dogmatis
Ordo cum virgo nemo, simul excipe, do, go.
Feminei generis: & apollo: teredoq3 iungis. albedo rubigo
Hec ex o faciunt i breuem. turbo sibi iungunt:
Et caro carnis dat tibi. nomen gentis o curtat. Saxo saxonis

Lac lactis ponit: allec allecis habebit.
Is post l pono: sed lis mel fel sociabo.
salis. Iohelis. Alis dic elis olis longas genitiuis.
Solis Hastrubal hinc demis Hanibal quoq; sal sibi iungis:
vigilis consulis Curtas dicis ilis & ulis. saul hinc tibi demis.
Ex an fac anis: ut titan: vel dabit anos.
nominis. En fit inis: siren lien enis dant: quoque ren splen.
Delphin delphinis: & in In non plura videbis.
demonis On sibi copulat is. quædam peregrina dabunt tis. licophrō. Eglocerō
calcaris R capit is. epatis dat epar: sed far dabo farris. sulpon
uberis. Imber cum natis demis. nam mutat r in ris. decēbris
martyris. arboris Ter quoque mobile: cer iungas celeberq; saluber. nouēbris.
turturis Vtuntur lege luther panther que later que. Pater tris.
alacer cris Ether cum crather stater his coniunge character.
Cor cordis donat. in oris femur ur tibi format
Huic ebur atque iecur iunges: robur simul addes.
Iupiter atque iouis dat: iter tineris facit ex ter.
Producas aris: nectar iubar hinc remouebis
Cum natis par: lar bostar cæsar simul aspar impar. dispar
Corripiatur eris: iris ac uris associabis.
Crather dematur: panther quoq; ver mulier fur.
Oris dic longam. sed demas propria quædam.
Et rhetor Castor arbor marmor simul æquor.
ciuitatis Ex as fac atis: elephas as mutat in antis. ut Atlas.
Et diamas adamas gigas: & propria iungas.
Vas vadis & vasis dic mas maris: as dabit assis.
As in adis Pallas vel ados mutat quoq; lampas.
Archas cum græcis: his patronymica iungis. virgilies adis ados
sedes dis. Es fit is: attamen es vertunt in icis comes ales.
Cespes eques palmes gurges fomes pedes hospes:
Limes cum miles trames sospes q; satelles:
Antistes poples diues celesq; superstes:
Cum stipes veles prestes prostes simul obstes:

Interstes substes: & hames termes quoque merges.
Sed teres interpræs hebes indiges addito perpes
Es formant in etis: impes præpes sociabis.
His aries paries abies seges & teges addes.
Sic etiam longam facit inquies & lebes addes:
Magnes atque quies locuples que tapes simul agnes:
cohæres Hæres cum natis præs merces as dat in edis:
Sic pes curtat edis: sed apes apis associabis.
Datque ceres cereris: æs eris consociabis.
Et quod dat sedeo formabit idis genitiuo: præses
auis. Is non mutabis genitiuo: sed lapis aspis præsidis
Is mutant in idis: bolis & dyplois chlamys ægis
Et pixis cuspis iaspis tapisque parapsis
priamis p Pyramis & phillis & talia plura videbis.
amidis vel Cum græcis multis: his patronymica iungis
priāidos Quæ formant in idos quandoque suos genitiuos.
Vt genesis, multa dant is vel eos quoque græca.
Et quædam seruant normam: vel idis sibi formant:
Vt cassis tigris iris tibris paris isis.
Istis iunge thetis: vel dat thetios genitiuis.
Dant in eris cucumis vomisque cinis quoque puluis:
Lis litis quiris quiritis glis dabo glitis:
Et glissis gliris: dis ditis cousociabis.
Præbet inis sanguis sardis pollis sociabis.
Semis pars assis cum sit, semissis habebit:
Sed pro dimidio nunque variabile credo.
mosoris Oris fac ex os longam: curtam dabit arbos.
Cos dos pos que nepos otis dant atque sacerdos
Sed pos curtat otis: custodis dat tibi custos.
Hæres formabit herois: bos bouis adde.
Deuorat os oris quidquid lucratur os ossis.
Glos glossis lignum vetus est de nocte serenum:
Flos est glos gloris: glos glotis fœmina fratris.

fortius fortioris. tempus temporis

Ex us fiat oris: quod comparat o tibi longat.
Sed formant in eris venus & vetus & scelus addis
Vellus viscus olus opus & fœdus latus ulcus:
Sidus pondus acus glomus & genus: addito vulnus
Munus funus onus. udis q; palus dat & incus:
Intercus dat utis curtam: longamq; iuuentus:
Et quod dat seruus: virtusq; salusq; senectus
Vris dat tellus: monosyllaba consociamus.
Sed sus iungo suis: & grus gruis annumerabis:
Dat pecus hæc pecudis: pecus hoc pecoris sibi iungit.
Laus laudis donat: & fraus fraudis sibi format
Bs s demit: & ps is sibi iungit
Ebs eps e mutant in i: si polisyllaba fiant:
Aucupis excipitur ex auceps quod reperitur.
Formant a caput eps: ex eps ipitis velut anceps.
Puls pultis ponit: & hyems hyemis sibi iungit.
Ns s demit: & rs tis quoq; sumit:
Quod cor componit vel pendo s remouebit.
Dis capit. & iungo frons lens glans tis ve tenento
Atq; quod uncia dat, s demit, cis quoq; sumit.
Cum natis fit iens in euntis: iunge quiensq;.
Ambio sub lege manet: atque superbio iunge
Vt mutas in itis. & x mutabitur in cis:
Si tamen e teneant super x polisyllaba mutant
Hanc in i. sed lodex i longat. & e tenet exlex.
His iungas veruex. & lectilis atq; supellex.
X ingis dat rex: iungas lex grex quoq; remex.
Sic græcum format ut spinx: vel gos sibi donat.
Dic senis & noctis & coniugis & niuis addis.
Hinc reliquos formo tibi casus a genitiuo.
S remouet ternus. is in em mutat tibi quartus Dtūs
Im dat maguderis peluis sitis sic & ecthlipsis Abltīus
Vis buris tussis tibris cum tigris erynnis:

Marginal notes: ut seruit⁹ — thus rus — præses presidii — plebs stirps — celebs bis — princeps. principis. — mēs mētis — ars artis — vecors dis — libripēs libripendis — rediens redeuntis — quincuns caput itis — Iudex icis

10

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Treueris & tongris tripolis ſirtis ſimul iris:
Iſtis adiungo dans is vel eos genitiuo:
Vt geneſis freneſis. & in im bene plura videbis. — ut ſũt propria in is:
æthera. aera — Quædam latina mutant is in a quaſi græca. — hñtia gtm̃
Em dat & im turris reſtis puppiſqꝫ ſecuris. — ſiľeʒ ntio.
Par quintus recto: tñ s quædam remouẽto Vtĩus. — ut neapoľ
Vt pallas palla/tibris iris ſint quaſi græca.
Formatur ſextus in e. ſed tñ excipiemus Ablatiuus
monile — Cum fit in e rectus: iſtis is & e ſociemus. — fortis te
alacer ala. cris cre. — Acer is e iungis & al alis & addis ar aris: — tribunaliſ
Hæc is in i vertunt. dans im quarto ſibi iungunt — calcaris
Gauſape preſepe preneſte qꝫ cepe ſoracte: — maguderi
Hinc hanibal ſotular ſal demas haſtrubal & far:
Nectar epar cum lar boſtar cæſar iubar aſpar.
Dant e vel i ſextis faſcis piſcis ſimul ignis
Et poſtis fuſtis vectis lactiſqꝫ ſecuris
Cum turris reſtis puppis quoqꝫ mobile iungis. — ſcʒ oĩs generis ſiliť
qa tantm̃ habent e. — His reliquum demas: hoſpes ſoſpes ſuperaddes. — ꝯpãtia. rudis tñ ad
decembri — Degener aſt uber iungas. e vel i dabit imber: — iectm̃ i tm̃
ſeptembri — Attamen i natis tantum dat: iungis aprilis — ſubſtm̃ at
quintilis iungas: & ſextilis ſuperaddas. — e tm̃ habʒ
cardinalis — Cardi cum nalis: iungas ſimul officialis.

Habentia genitiuũ ſiľeʒ ntio: vľ i ſolã ĩ ablatĩo: & q̃ terminantur in us vľ rs ꝑ is qnʒ terminant accuſatĩos pľes: ꝑſertĩ q̃ iũ hñt i gtõ plĩ.

In plurali

Pluralis primus is in es: format quoqꝫ quartus:
Et quintum ſocia: ſed dant is in a tibi neutra:
Præter quæ donant i ſextis/hæc ia formant.
Et quæ dant e vel i: tamen hinc ampluſtra retracta:
Ludicra vel vetera: quod comparat atqꝫ retracta.
Is in ium vertit genitiuus. & hinc tibi demis
quod fit in a vel in o quæ dant is in um genitiuo.
Il ſimul ul iungas n & r. ſimul as ſuperaddas

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

lapidum Cum crescunt dabimus istis is & es simul os us:
arietum Et panis soboles apis & canis indole proles: inuenit & apium.
Cum proceres fruges iuuenis volucris q3 penates.
His græcum iungo: dans is vel eos genitiuo. heresum vatum.
Laus fraus puls iungo: simul s b p præeunte.
Iungis hyems: consorsq3 cohors: caput his superadde.
artificum Complex atq3 senex. X fixum iungito suppellex.
locupletū Ex istis demas caro. quod fit in ar sibi iungo. pter cæsar cæsarum.
alacrum Acer is e: præter celer. his addas simul imber:
Cor simul: as assis: mas vas q3 vadis quoque cum glis
Lis dos ac ab os: plus trabs plebs scobs sociabis.
Anceps cum socijs: urbs daps seps stirps sibi iungis
Et nix nox addo calx lanx arx atq3 suppellex.
Atq3 boum dicas quoq3 bobus. & u capit ales. ut alituū
amantum Vm præbent ans ens vel ium: sed ium dabo glans dens
tiū. sapientū vel iū Et gens mens. Ternus in ibus dabit is quoq3 Sextus.

Forma declinationis tertiæ

	Nrō hic & hec & hoc felix	hi & hæ felices & hæc felicia	
	Gtō huius felicis	horū & harū & hoꝝ felicium	
In sīri	Datīo huic felici	his felicibus	In pl'i
	Actīo hūc & hāc felicē & hoc felix	hos & has felices & hęc felicia	
	Vocatiuo o felix	o felices & o felicia	
	Abltīo ab hoc & ab hac & ab hoc ce. l'ci.	ab his felicibus	

Eiusdem declinationis alia forma

	Ntō hic lapis	hi lapides	
	Gtō huius lapidis	horum lapidum	
In sīri	Dtīo huic lapidi	his lapidibus	In pl'i
	Actīo hunc lapidem	hos lapides	
	Vocatīo o lapis	o lapides	
	Ablatīo ab hoc lapide	ab his lapidibus	

Eiusdem declinationis alia forma

	Ntō hoc dogma		Hæc dogmata.
	Gtō hui9 dogmatis		horum dogmatum
In sīri	Dtīo huic dogmati	In pl'i	his dogmatibus
	Actīo hoc dogma		hæc dogmata
	Vtīo o dogma		o dogmata
	Ablatīo ab hoc dogmate		ab his dogmatibus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Eiuſdem declinationis alia forma.

	Ntō hoc cubile		hæc cubilia
	Gtō buiꝰ cubilis		horum cubilium
In ſgri	Dtō huic cubili	In plri	his cubilibus
	Actō hoc cubile		hæc cubilia
	Vtō o cubile		o cubilia
	Ablatō ab hoc cubili		ab his cubilibus

De quarta Declinatione. Capitulum nonum. In ſingulari.

Quarta dat us rectis. genitiuis us quoq; quintis
Præbet & u recto quem noli flectere primo.
Ternus ui finit. um quartus. ſextus in u fit.

In plurali

Pluralis primus dabit us: quartus quoque quintus
V dictis dabimus. ua præbet uum genitiuus.
Ternus ſextus ibus dant. ſed ficus tribus arcus
Ante bus u ſeruant: portuſq; veru ſpecus addam:
Et lacus & partus acus & quercus pœnus artus.

Forma inflectionis quartæ.

	Ntō hic fructus		hi fructus	hæc genua
	Gtō huius fructus		hoꝝ fructuū	hoꝝ genuum
In ſgri	Dtō huic fructui	in plri	his fructibꝰ	his genubus
	Actō hunc fructū		hos fructꝰ	hęc genua
	Vocatō o fructus		o fructus	o genua
	Ablatō ab hoc fructu		ab his fructibꝰ	ab his genubꝰ

De quinta Declinatione. Capitulum decimum. In ſingulari.

Quinta dat es rectis: Sed præbet ei genitiuus:

De ternis.

Em quartus. quintus dabit es. e Sextus habebit.

In Plurali

Primus plurali dabit es: qui vult ſibi ſubdi
Quatum cum quinto. tribues erum genitino.
Tertius & ſextus ſemper formantur in ebus.

Forma quintæ Declinationis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

	Nt̃o hæc species		hæ species
	Gt̃o huius speciei		harum specierum
In sĩgri	Dtĩo huic speciei	in plĩ	his speciebus
	Actio hanc speciem		has species
	Vocatiuo o species		o species
	Ablatiuo ab hac specie		ab his speciebus

De declinatione compositorum. Ca. undecimū.

respub lica. Constans ex rectis penes hos ambos variabis.
Non sic alterutrum declines: nec leopardum.
legislator Constans ex recto simul obliquo variato:
Ex recti parte sed non variabile quodque
tibisoli Constans obliquis.

DIS. Breues quas iam tradidisti declinationū regulas alta mente reposui. Nunc demū de genere te absoluas. MAG. Gn̄a nominū sex sunt. sc3 Masculinū Femim Neutrū Cōmune Omne, ꝓmiscuū q̄d & epichenū dicit sub uno articulo utrūq3 sexum importans. & dubiū siue incertum. DIS. Penes quid cognoscitur genus nomis? MAG. Penes significatū & terminationes ut regulę sequentib⁹ metris cōclusę inducūt Ea tamē lege. ut regulę gn̄ales a sp̄alibus sint exceptiones.

De nominum generibus in generali: Ca. xij

pater petrus Ars maribus iungat quodcunque virum tibi signat
mater Fœmineis iungas per quæ signas mulieres.
Anna Mancipium neutro dabis: & scortum sociabo:
Communi iunge sexum quod signat utrumque.
Rhenus. Quæ fiunt propria flu: men: ven: pone marina. .i. nomīa fluuiorū: mensiū & ventorū sunt generis mascu
Ianuarius Hæc dabit arboribus. sed fructibus hoc sociamus.
Boreas Mas oleaster erit: dumus & rubus associabis.
Hoc siler est herba: siler hic donat tibi vina;
Pirus Hæc sit auelana nux glans castanea ficus.
Fœlix Fortis. Triplex mobilibus genus ut vult ars sociamus.

De genere nominum primæ declinationis. Capitulum tricesimum.

A manet in prima mulier. des mammona pasca
Mensa ĩ Neutris. & manna neutrum. mulierque polenta;
Adria Planeta maribus dabis atque cometa.

De genere noīm secundę declinationis, Ca. xiiij

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

scamnum Vm neutrū facies: mulierum nomina signes. glicerium
Leuir R simul us: quæq; maribus sociata secundæ. custochiū
Liber
pannus Fœmina damascus: domus ac humus atque papyrus
Aegiptus vannus & dipthongus: colus. aluus.
Aluus cum byssus eremus paradisus abyssus
Porticus & methodus synodus nardus hiacinthus:
Artus cum delus & carbasus atque phaselus:
Costus cristallus & Ciprus: iunge smaragdus.
Hoc vulgus pelagus. quandoq; fit hic paradisus.
methados Os græcum sæpe mutatur in us muliebre.
methadus De genere nominū tertiæ Declinationis. Ca. xv.

DICATE neutrum tertiæ. hoc est uomina ī mi nata indicate, sūt neutī gnīs si sunt in flectionis tertiæ.
Lectio. A verbis cuncta per io vel nomine sumpta
albedo Et nomen do go præbens inis in genitiuo:
siligo. Dona fœmineis. Mas ordo cardo teredo:
Stellio gurgulio cum margo pugio iungo.
Vnio cum socijs ut ternio consociabis
In reliquis mas o. carō sed mulieribus addo.
mel fel. L neutrum pone. dic sal hic & hoc retinere. L
Et sol mas dices. cui quod fit in an bene iunges. An
flumen Neutrum nomen in en esto. sed fœmina siren. En
Mas est ren cum splen pecten q; lien ve hymenque.
Delphin mas esto. cui quod fit in on sociato. in
Hæc sindon dicas. iunges per quæ loca signes. On Dæmon. Babilon.
dyapason Quæ dya siue gera componit sint tibi neutra.
geralogo dion Tantundem neutrū. totidem plurale fit omne. Em
calcar. Ar neutrum ponas: sed sit lar cum sotular mas. Ar
aer. color Er simul or socia maribus. tamen excipe multa. Er
Zinziber atque piper neutris dabis atq; papauer:
cancer p Sic dicas verber iter uber iunge cadauer: Or
morbo Vesper ver ruder his spinter iungito iuger:
Et suber tuber. sed fœmina sit tibi linter.
Hæc dicas arbor. hoc æquor cor quoq; marmor ador

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Ir pir sunt neutra: vox gaddir consocianda.
guttur. Vr neutris iungas: maribus furfur lemur addas:
Raro mas murmur. hic & hæc vultur quoq; turtur.
ciuitas Hęc dat nomē in as. tñ hic sit vas vadis & mas: As
Neutrum vas vasis: huic phasq; nephas sociabis.
ales alitis. Est crescens mas es: sed compos fœmina merces Es
Magnes atque quies seges atq; teges: dabit hoc es
Præter mas verres: tibi cætera sint mulieres. sedes
ouis auis. Fœmineis dabis is: hic caulis iunge molaris. Is
Fascis cum piscis postis fustis quoq; vectis:
Ignis cum crinis panis callis quoq; funis:
Vnguis cum mensis amnis cum follis & ensis.
Anguis cum collis orbis torquis quoq; corbis:
Et penis sentis vermis torrisq; sementis:
Glis gliris sanguis puluis vomis lapis axis:
Atq; cunis cassis. canis hic simul hæc sociabis:
Finis cum clunis dubio generi sociabis.
mos flos Hic dat nomē in os. hęc glos cos dos: hic & hęc bos OS
Os oris neutris dabis: os ossis sociabis
Et chaos atq; melos argos logos annumerantur.
tempus ulcus Vs iungas neutro quod oris vel eris genitiuo Vs.
Dat. mas esto lepus. hæc des reliquis. dabit hic mus. virtus seruitus
Hic dat & hæc tibi sus. hoc virus pus. dat & hic grus. Solus
Neutraq; sunt ius thus rus: his coniungito crus plus hoc acus
Laus fraus puls pones & hyems inter mulieres. aceris
plebs S sit fœmina b vel n p vel r sibi iuncta:
mens Iūge calibs serpens maribus: mōs fons quoq; pons dens:
scops. ars Et partes assis torrens seps annumerabis:
Anceps præbebit dubium: sit adeps sociatum.
Stirps bona plantauit stirpem qui vina creauit.
iudex. E super x tibi dant hic: si polisyllaba fiant.
Hæc forsex forpex vibex obexq; supellex:
Addis ibex carex. dat hic & hæc ve silex quoq; cortex:

13

lex fax nox, nix, nux
Hæc iunges reliquis: grex mas q́ʒ calix sociabis:
Et phornix fenix mastixq́ʒ cilix quoq́ʒ varix
Et ramix thorax prædictis annumerabis.
Pars pedis hic calx dat: hæc sed latomus sibi iungat.

De genere nominū quartæ declinationis. Cap. xvi.

V dabitur neutris: esto cornu tibi testis.
fructus
Quartę nomen in us dabit hic: dant hæc manus idus
Porticus atq́ʒ tribus acus & domus associamus.
Hic tenet hæc ve specus: illi penus associemus.

De genere noīm quintę declinationis. Ca. xvii.

Species Facies.
Fœmineis socia quęcunq́ʒ dabit. tibi quinta.
Hic dabit hæc ve dies: dant hi tantūmodo plures:
meridies
Si componatur semper maribus sociatur.

De Etheroclitis. Capitulum xviij. MAG

Cce paucis admodum regulis nominum genera secundū decli/nationū ordinem tradidimus: præter hæc tamen sunt alia noīa q̄ etheroclita. i. diuerse declinata dicūt: quorꝫ scilicet & genus & inflec/tio diuersa reperiūtur. e qbus magis usitata seq̄ntibꝰ regulis enumerāt.

Ista solent quarta variari siue secunda
Cum lauro quercus pinus cornus quoq́ʒ ficus:
His colus atq́ʒ domus penus & lacus atq́ʒ tumultus
Ornatus passus cantus cetus specus ortus
imbecillis vl'vs. inermis vl'us perennis perennus. enormis vel us decliuis vel us
Is vel us ista suis dices dare compositiuis
Cera iugum limus animus simul arma bacillus
Et colus & annus.
sincerus l'ris. sublimis vl'us Exanimis vel us
Cum norma neruum cum freno collige cliuum.
Vas vasis ternam tibi dat: plurale secundam.
Dat Iesus um quarto: reliquis u semper habeto.
Dat moyses moysi moysen moyseq́ʒ sexto.
Vis vires: astu natu tantūmodo sexto.
Ambo duoq́ʒ notes, flectasq́ʒ domum sapienter
Tolle me mu primo numero: mi mis q́ʒ secundo.
Est iocus at ioci: loca bal theus & locus adde.
Dic rastrum rastros, sic cœlum, sic quoq́ʒ porrum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DE NOTICIA PARTIVM ORATIONIS

Os vel a dat frenum filum claustrum q; capistrum.
Topica buccolica simul intubus arbutus adde:
Pascua carbasus altile pergamus atq; supellex.
Dic zizania dic q; georgica rhetoricorum:
Hæc primo numero sunt fœmina: pluraq; neutra.
Dindima pilea supera trenera sibila iunges
Ismara gargara menala sic infernus auerna:
Hæc primo numero sunt mascula: pluraq; neutra.
Dic sponsalia milia mœnia dic simul exta:
Ilia dic arma semper pluralia neutra.
Primates proceres vepres manesq; penates
Artus maiores trene lactesq; minæq;
Plurali maria tantum tu flectere debes.
Plurali numero tantum tu flectere debes
Inducias latebras thermas idusq; Kalendas
Exuuias nonas ferias nugas quoq; scholas
Excubias & diuitias diras quoq; cunas
Stare licet nequeant metro tamen hic residebunt
Liberi quirites facetiæ nuptiæ nundinæ
Inferi cum posteris & blandicias sociabis.
Inficias sic insidias sic inferias q;
Et tenebras opes furiasquoq; reliquasq;
Deliciasq; minas sentesq; chelas phalerasq;
Parcas illecebras nares gratesq; foresq;
Venetias thebeas athenas similesq;.
Quis Omnis Alter Quæ quærunt quæ distribuunt referuntq; negantq;
Infinita quoq; casu caruere vocante.

DIS. Num & plura sunt huiusce ordinis nomina? MAG. Sunt & quidem multa. ut Quisquiliæ: Exquiliæ: exequiæ: manubiæ: induuiæ. Sed ea oĩa ponere superuacaneũ visum est: cum ex his plurima apud antiquiores recentiores ve & in casibus & numeris reperiantur: quib9 ab aliis carere tradita sunt. ea quoq; quæ supra tradidimus pluralia/nõ nũq; in sĩgulari sunt repta. relictis igit̃ his: speciẽ ultimũ nõis accñs videã9.

De Specie. Capitulum decimũnonũ: MAG

Species nominũ duplex est; sc3 primitiua & deriuatia. DIS. quæ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

noia dicunt primitiuę speciei? MA. q̃ a nullo deriuant. ut pater mater DIS. q̃ sunt deriuatię spẽi? MA. illa q̃ ab aliis deriuant. q̃d cum fiat multis modis / nõ tam necessariis q̃ variis: ego tibi solum de cõpatiuis patronymicis & verbalibus utilioribus dicere ꝑtendo. Et primo

De Comparatione Capi. xx DIS.

cõparatio

Quid est compatio? MAG. est rei ad rem assimilatio. DIS. Quib⁹ nomib⁹ accidit compatio? MAG. adiectis dũtaxat: quorũ sĩcatũ põt augeri aut minui. quorũ sc̃ vulgari additur noch vel aller. Nam cõpatiu⁹ p noch & suplatiu⁹ p aller vulgarizand⁹ est. Nõnunq̃ vero ꝓpria: appellatię capta cõpant (& si imꝓprie) ut Nero neronior. Salomõ salomonior. DIS. Quot sũt cõparationis gradus? MAG. Tres Positiu⁹ cõpatiu⁹ & suplatiu⁹. DIS. Ad horum formatões perge. MAG. Positiu⁹ a nullo formatur sed alii formant ab eo. DIS. Quomodo? MAG. Nam omĩs positiu⁹ aut est secũdę declinatiõis aut tertię. Si igit positiu⁹ fuerit secũdę declinatiõis: cõparatiu⁹ formaṫ a gtĩo singulari addendo or in fęmĩo & masculino vel us in neutro. Et suplatiu⁹ addendo s & simus. ut docti doctior doctius doctissimus. Omĩs itaq̃ suplatiu⁹ in simus p duplex ss scribiṫ. Si autẽ positiuus terminaṫ in er suplatiu⁹ fit a ntõ p additõem rimus. ut niger nigerrimus. Omnis suplatiuus in rimus r geminat / dempto plurimus Excipiunṫ bon⁹ melior optim⁹. Malus peior pessimus. Paruus minor minim⁹ Magn⁹ maior maximus. Multus pl⁹ (in neutro tantũ) plurimus. Celsus celsior summ⁹. Dexter dexterior dextimus. Sinister sinisterior sinistimus. Beniuolus beniuolentior beniuolentissimus. Maliuolus maliuolentior maliuolentissimus. Simili modo cõposita a facio. ut mirificus magnificus. Sic & cõposita a loquor. ut doctiloquus: breuiloquus vaniloquus. Amicus amicitior amacissimus. Sic pudicus & impudicus. Omnis compatiuus in tior vel in tius t seruat: si positiuus t habeat: ut fortior fortius: aut c si positiu⁹ habeat c. ut fęlicior fęlicius. Si vero positiu⁹ fuerit tertię declinatiõis: tunc comparatiuus formaṫ a datio addendo or & us. ut forti fortior fortius. Et superlatiuus a genitiuo addendo simus. ut fortis fortissimus. Cum vero positiuus terminatur in r superlatiuus fit a ntõ p additõem rimus. ut saluber saluberrimus. Excipiuntur iuuenis iunior senex senior adolescens adolescẽtior absq̃ supatiuo. veus tveterior veterrim⁹. diues ditior (a dis ditis) ditissimus. Facilis facilior facillimus. Sic agilis agilior agillimus. gracilis humilis: similis & ab his cõposita. ut difficilis dissimilis. quæ omĩa habent duplex ll in superlatiuo. Item ea quæ in eris terminanṫ & in neutro in e seruant regulam eorum quæ in r terminanṫ. ut Celeber bris bre celeberrimus. Excipiuntur in utraq̃ declinatione nomina in us vel is terminata habentia vocalem ante us vel is. ut pius / dubius / egregius / tenuis / arduus &c. quæ omnia compatiuum ꝓpter nimium vocalium hiatum non habent. Sed pro eo positiuũ cũ aduerbio magis sumunt:

cõparationis grad⁹

Positiuus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ut magis dubius magis arduus &c. Horum tñ cõparatiui q̃nq̨ inueniunt. ocyor ocyssimus sine positiuo. nequã nequior neqssimus. Nec lateat ab aduerbijs qbusdã & p̃positionibus ꝑ aduerbijs positis/cõparatiuũ & suplatiuũ cadere. ut ab extra exterior extremus. Sup̃ superior supremus. Intra interior intimus. Citra citerior citimus. ꝓpe ꝓpior ꝓximus. Proximior ṽo a ꝓximus ẽ: q̊d cõiũctum s₃cat. Ante anterior sine suplatiuo. Pridẽ prior primus. Vltra ulterior ultimus. Infra inferior infimus: Post posterior postremus. Et a verbo Detero deterior deterrimus. Irregularitatẽ cõpationis quo ad significatũ: vulgarizando gradus facile depræhendes.

De Patronymicis Capi. xxi.

DIS. Satis lucide de gradibus cõparatõis differuisti: de patronymicis si quid habes: in mediũ deducas. MA. Nomẽ patronymicum dicimus/q̊d a ꝓprijs nomĩbus patrũ auoꝝ fratrꝝ locoꝝ ve deriuatũ significat cum gt̃o sui primitiui filium vel nepotem filiã vel neptim: aut certi loci gentẽ. DIS. Harꝝ q̃so formatões silẽtio haud p̃tereas. MAG. Oẽ patronymicũ termĩant in des: is: as: vel ne. Patrõnymicum

Primæ a genitiuo mutando e in a & addendo des. ut Aeneę Aeneades. Anchisæ Anchisides. Vsu tamen dicitur Anchisiades. In Es

Patronymicum in des fit a nomĩe d̃clinatõis Secundę a genitĩo qui termi natur in I. & fit patronymicũ corripiendo i & addendo des. ut Priami Priamides.

II duplex. & fit patronymicũ mutãdo ultimũ i in a & addendo des. ut Menetius Menetij Menetiades.

Ei. fit patronymicũ mutando ei in i longam & addendo des. ut Pelei Pelides. Tidei euphoniæ causa Titides facit.

Tertia a datiuo addendo des. ut Nestori nestorides a Nestor. Inuenitur tamẽ Scipiades pro scipionides. Et hæc oĩa sunt masculini gñis & primę declinatiõis. ut Anchises. Nõnulli tñ ipa ĩ dt̃o & ablt̃o p̃libus in ibꝫ finiũt.

Patronymica in is vel as fiũt a patronymicis in des subtracta de sylla ba. ut priamides priamis: virgiliades virgilias. Dicit̃ tamẽ eneis ꝓ eneas: & peleis ꝓ pelis. Sic poetę nõnunq̨ patronymicis syllabas addũt/demunt/aut mutant. Hæc omnia sunt gñis fęmi. & eoꝝ declinatio tradita est inter nomina tertię declinationis. Is. In As

Patronymica in ne: quę rarius repiunt. fiunt a gt̃o ꝑ additõem ne. ut adrastus adrastine: nereus nerine mutãdo ei in i. & ab acrisius acrisione dicit̃ vel acrisine. Oĩa hñt i vel o ante ne: & sunt gñis fęmĩ. Et declinant̃ ut greca in e q̃ in oĩbus casibus habent e dempto gt̃o q̨ habet es. Et act̃o qui habet em vel en. Et tm̃ de patronymicis: sine greca q̨ppe litteratura taliũ & formatões & inflectiones s₃m p̃cisionẽ intelligi nequnt. verbalia videamus. In Ne

De Verbalibus Capi. xxij. DIS.

Nomen verbale N Omē verbale q̄d dicis? MA. q̄d descēdit a verbo cū quo & simi
tudinē significatōis retinet. DIS Per quē modū fit talis verba
liū a v̄bis descēsus? MAG per modū multiplicē: eo q̄ v̄balia sunt di
Or uersa. Quædā em̄ termiant̄ in or: & descēdunt ab ultimo supino muta
Trix. ta u in or: ut doctu doctor. Et hæc de se formāt verbalia in trix. p̄ mu
tatiōem tor in trix ut doctor doctrix. Excipit̄ nutrix q̄d s̄m hanc re
gulā esset nutritrix Sed v̄balia in sor/simil̄r formant̄ ab ultimo supīo mu
Sor. tādo u in or. ut lusu lusor. nec de se formāt verbalia in trix p̄ter tonsor
Vs quod format tonstrix. & exulsor exultrix. Verbale autē quod in us ter
Io miat̄ q̄rtę declinatōnis. simil̄r ab ultīo supino descēdit addita s lrā. ut visu
visus. Sed v̄bale ī io finitū: descēdit simil̄r ab ultīo supino mutata u in io. &
scribitur p̄ t. ut lectu lectio. Excipiunt̄ v̄balia v̄boꝝ primę cōiugatio
nis q̄ habēt in supino itū vel ctū. nā talia non terminant̄ in itio vel ctio:
sed atio. ut veratio p̄statio cubatio domatio sonatio donatio crepatio
Tiuus. fricatio. sectio t̄n frequētius repitur q̄ secatio. Sed v̄bale in tiuus mu
Men tat u ultimi supini in i: & assumit uus. ut amatiuus. verbale in men fit a
Mentū secd̄a p̄sona p̄ntis indicatiui mutando s in men. ut regimē a rego regis.
cui si addit̄ tum fit regimentū. sic documē documentū &c. Verbalia aūt
Ax in ax ab eadē secūda p̄sona descēdūt mutādo ultimā syllabā ī ax. ut vo
Ex ro voras vorax. Simil̄r fit de v̄balibus in ex. ut rex lex latex. Verbalia aūt
Bilis in bilis mutāt secūdę p̄sonę ultimā lrām ī bilis. ut amabil̄. Ea t̄n q̄ sunt
secūdę inflectionis mutāt e in i. ut docibilis p̄ docebilis &c.

De Pronomine Capi. xxiij. DIS.

p̄nomen P Ronomē q̄d ē? MAG. p̄sonōnis q̄ p̄ p̄prio noīe uniuscuiusq̄ rei
ponit̄ & certā s̄cat p̄sonā. DIS. ob id ergo p̄nomē dicit̄ eo q̄
p̄ noīe ponit̄. MA. Sane q̄dē infers. DIS. Sup̄flua ē hęc p̄sonōnis
q̄re p̄nomē inuētū cū loco eius/noīe p̄ q̄ ponit̄ uti possumus. MA. Argumentū hoc tu ip̄e
solues si cās inuētiōis p̄noīs aiaduerteris. DIS. quas igit̄ ob cās in
uentum est p̄nomen? MAG. duas propter causas necessitatē videli
cet & cōmoditatem. DIS necessitatē ostende. MAG Nam cū oīa [p̄pter necessitatem]
noīa ex supradictis sint tertiæ personæ: demptis vtīs qui sunt secūdę p̄
sonę cum verbis primę aut secundę persōnę construi non potuere: neces
se ergo fuit repire p̄nomina primę & secundę personę quæ huiuscemo
di defectum suplerent. DIS. in hoc argumentū meū solutum esse in
telligo: cū loco p̄noīs p̄mę p̄sonę: nomē p̄ quo ponit̄ poni possit mini
me. Sed de cōmoditate q̄d sentias explana. MAG. Cū eiusdē rei ī ora [p̄pter cōmoditatē]
tione sępius mentionē facere placuerit/loco noīs eius/cōmode p̄nomīe
utimur: ne eiusdē noīs repetitio crebra / legētibus aut fastidiū aut dubiū
ingerat: dicentes Aiax venit ad troiā: & idē fortiter pugnauit. potius q̄
Quindecim sunt p̄nomina Aiax venit ad Troiā & Aiax fortiter pugnauit. DIS. Possunt ne pro
noīa certo cōp̄hendi nūero? MA p̄nt. DIS q̄t sunt? MA. quinde
decim sc̄z ego tu sui ille ip̄e iste hic is meus tuus suus noster vester nostras [p̄nomina gentilia]

& vestras cū suis cōpositis & cōdeclineis: quorū duo ultima gentilia dicta sunt: eo q͏ gentem significent. ut nostras: .i. e de nostra gēte. DIS. Quomodo differunt pronomina inter se? MAG. quia quædā sunt relatiua: quædam demonstratiua. DIS quæ sunt relatiua? MAG. quæ ad pdictę rei memoriā nos remittunt (ut sunt is suus ipe & sui) Reliqua omnia demōstratiua sūt: quia p ipa aliquid demonstramus. Ille vero utrūq͏ explet officiū: p quorū faciliori memoria hosce accipe versus. Is suus ipe sui referunt. sed cetera monstrant. Ille refert monstrat non facit hoc aliud. Solet & ipe nonnūquā discretiue repiri. ut finis in ipso exordio cogitandus est. DIS pnomini quot accidūt? MAG. septem scilicet: Species numerus figura persona genus casus & declinatio. DIS. Species pronominū quot sunt? MAG. duę primitiua & deriuatiua. DIS. Quæ & quot pnomina sunt primitiuę speciei?

pnomina relatiua — *demōstratiua* — *Ille relatiuum & demōstratiuum* — *accidētia pnomis*

MAG. octo scilicet ego tu sui ille ipe iste hic is. Reliqua septem sunt deriuatiuę speciei: quia a tribus primis deriuant̄. DIS p quē modū? MAG. a genitio singulari mei: fit meus a um. a genitio pl'i nostrū vel nostri: fit noster a um & nostras. Et a genitio singulari tui: fit tuus tua tuū. Et a genitio pl'i vestrū vel vestri: fit vester vestra vestrū & vestras. Et a genitio utriusq͏ numeri sui: fit suus a um. Et hæc deriuatiua psonas duplices possidentis sc3 & possessi important. ratiōe cui⁹ quædam a Donato dicunt̄ ex utraq͏ parte (possidētis sc3 & possessi) singularia. ut meus tuus suus: Quædam vero pluralia ex utraq͏ parte ut noster & vester quod quidem de re signata intelligit̄ cū utrobiq͏ vox sit significās.

pnoīa primitiua — *deriuatiā*

DIS. Numeri pnoīm quot sunt? MAG Duo: queādmodū i nomine dictū est. sui tamē utriusq͏ numeri est. DIS. personę pronominū quot sunt? MAG. tres sc3 prima secunda & tertia. DIS Quot & quæ pronomina sunt primę personę? MAG unū sc3 ego cum suis cōdeclineis. DIS. Quot sunt secundę personę? MAG. unum sc3 tu cum suis cōdeclineis & omībus vtīs. DIS. Quæ & quot sunt tertiæ personę? MAG. omnia alia. DIS Figurę pnomiuū quot sūt?

Nūerus — *persona*

MAG duę: queādmodū de nomine dictum est. S3 hoc te scire volo: p noīa nūq͏ ī recto cōpōi ut istic istec istoc: ab iste: & hic &c. Ego ipe tu ipe Idē ex is & demū: a q̄ identidē q̄d aliquando aduerbiū est. & frequenter significat. Aliquando vero pnomina in obliquo cōponūt̄. ut me me te te sese: quæ acti & ablatiui casus sunt. Sese vero utriusq͏ numeri est. ec. cum eccā eccos eccas: ab ecce & eum eā eos eas: pro ecce eū eā & ecce eos eas. Ellum ellam ellos ellas ab ecce & illum illos illas illam. Dicimus & meiipsius tuiipsius suiipsius meipsum teipsum seipsum. &c. Sunt præterea syllabę quædam quæ pronominibus adiciuntur ut met te ce: pte. DIS Quibus pronominibus adicitur met? MAG Ego & suis obliquis. ut egomet meimet & cętera Similiter obliquis tu demptis tamen genitiuis pluralibus ut tuimet tibimet. Additur & sui. ut suimet sibimet semet. Et quandoq͏ pronominibus tertię personę. ut ipsemet. DIS qb⁹ pnoibus addit̄ te? MAG. huic pnomi tu. ut tute. Te

Figura pnoīa cō ponunt ī recto in obliq̄ — *Idem Idētidem* — *Mct* — *Syllabice adiectōes*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

cui postea addit̃ met. ut tutemet: in ntio & vtio solũ. DIS. Quibus
Ce aũt adijcit̃ ce? MA Oĩbus casibus ꝓnoĩs hic hęc hoc in octo desinẽtĩ
bus. ut huiusce hosce hasce hisce dicimus & illiusce istiusce & Therẽti⁹
illãcine ꝓtulit. DIS. Quibus pte adijcit̃? MAG his qnq; ablatiuis
Pte mea tua sua nostra vestra. dicẽdo meapte tuapte suapte nostrapte & ve
strapte. inuenit̃ & ne ꝓnoĩbus interrogatiue addita. ut hoccine ẽ huma
Ne? nũ factũ?. i. ẽ hoc ne? Siĩr & istis dictionibus quis & qui (quas Dona
tus inter ꝓnoĩa posuit) varie syllabae adijciuntur. De quibus haec no
Quis & ta metra. Cũ quis nã q; piã sine q cõiunge putas quã: Dã vis cũq; liber:
Qui q sine qs retinet. ut quisnã? qnã? q̃dnã vel qdnã: qsq; q̃q;: q̃dq;. quispiã
qpiã q̃dpiã vel qdpiã. quisputas q̃putas: q̃dputas. Quisquã: quæquã
q̃dquã vel qdq;. Quidã q̃dã q̃ddã vel qddã in neutro p dd duplicatũ
quiuis q̃uis q̃duis vel qduis. Quicũq; q̃cũq; q̃dcũq;. Quilibet q̃libet
q̃dlibet vel quidlibet. cõponitur & unus cũ qsq; dicẽdo unusqsq; & qs
cũsi ut siquis. cũ ne ut nequis cũ alius. ut aliqs. cũ re: ut reliquis. cũ nũ:
ut nũquid cũ quis ut quisquis q̃q; q̃dq;. cũ en ut enquis enqua enq̃d uł
Genus. enquid. DIS. Gña ꝓnoĩm q̃t sunt. MAG. Quinq; sc; masculinũ:
femiĩm: neutrũ: cõe & oẽ. DI q ꝓnoĩa sũt masculini gñis? MA Ille ip
se iste hic: is noster vester me⁹ tu⁹ & su⁹. DI q̃ sũt femĩ gñis? MA. Il
la ipa ista hæc ea nostra vestra mea tua sua. DIS q̃ sunt neutri gñis?
MA Illud ipm (nec dicit̃ ipsud: atiquitus. n̄ dicebat̃ ipsus ipa ipm)
istud hoc id nostrũ vestrũ meũ tuũ suũ. DI. q̃ sunt cõis gñis. MAG.
nostras & vestras. DI. quæ sunt omĩs gñis? MA Ego tu sui. DIS.
Casus Casus ꝓnoĩm q̃t sunt? MA Sex: qui & noĩm. tñ Quattuor exceptis
ꝓnoĩa nulla vocabis. tu meus & noster nostras hæc sola vocant̃. D.
declinatio Declinatiões ꝓnoĩm quot sunt? MAG. hæ quæ sequunt̃ Sciẽdũ tñ
pronominibus. in declinãdo articularia nõ ꝑponi.

	Ego mei vł mis mihi me a me.		nos nr̃m ł nr̃i nobis nos a nobis
In sgri	Tu tui vel tis tibi te o tu a te	In plĩ	vos vrm̃ vel vrĩ vobis vos o
	Sui sibi se a se		Sui sibi se a se (vos a vobis.
	Ille illius illi illum ab illo.		Illi illorũ illis illos ab illis,
In sgri	Illa illius illi illam ab illa	In plĩ	Illæ illarũ illis illas ab illis
	Illud illius illi illud ab illo.		Illa illorũ illis illa ab illis

Simili modo declinatur Ipse ipsa ipsum. Iste ista istud.

	Hic huius huic hunc ab hoc.		hi horum his hos ab his.
In sgri	Hæc huius huic hanc ab hac	In plĩ	hæ harum his has ab his.
	Hoc huius huic hoc ab hoc.		hęc horũ his hæc ab his
*	Is eius ei eum ab eo.		* ei eorum eis eos ab eis
q̃d it dici deberet] In sgri	Ea eius ei eam ab ea	In plĩ	Ee earum eis eas ab eis
	Id eius ei id ab eo		Ea eorum eis ea ab eis

hi & his p simplex i: & hę p si plex e scribuntur.

Meus mea meum. Tuus tua tuum. Suus sua suum declinantur sicut
albus alba album. Excepto q; meus habet in vocatiuo mi.
Noster nostra nostrum. Vester vestra vestrum declinantur sicut ni
ger nigra nigrum. Nostras & vestras declinantur sicut ciuitas.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Quis vel qui cuius cui quē a quo vel a qui
In sgri Quæ vel qua cuius cui quā a qua vel a qui
Quod vel quid cuius cui quod vel quid a quo vel a qui
Qui quorum quis vel quibus quos a quis vel a quibus
In plri Quæ quarū quis vel quibus quas a quis vel aquibus
Quæ vel qua quorum qs vel qbus q̄ vel q̄ a quis vel a qbus
Sic & eorum cōpositā pter qsquis ī ntō qdqd ī actio: & qquo in ablatiuo
Siquis reliquis aliquis nūquis in femīo in ntīo hñt a. ut siqua reliqua nūqua. &c. Istic istec istoc declinanť solū in casib⁹ ubi c retinent' dempto datiō singulari. hic & hęc nostras vrās & hoc nrāte vrāte. gtīo hui⁹ nostratis vestratis: sicut noīa tertię declinatiōes in as.

	Eccum	Eccos	Ellum	Ellos
In sgri	in plri	in sgri	in plri	
	Eccam	Eccas	Ellam	Ellas

Hæc de pnoīe consequēs est ut verbū pcurramus:

De Verbo. Capitulum Vicesimum quartum.

Quid est verbū? MAG. est ps orationis cū tpibus & modis sine casu agere aliquid / aut pati / aut neutrum sgcās. Dicta est aūt hęc ps oratōis. verbū: eo q aere verberato lingua formet. DIS. Ea rōne omīs ps orōnis vbū dici posset. MAG: Sane qdem hęc tn̄ ps orō nis p excellentiā sibi hoc nomē vēdicabit quia eo frequēti⁹ utimur. cū sine vbo pfecta cōstitui nō possit oratio. Eius autē naturam nō tā dīoe quā diuisione cognoscem⁹. Vn̄ oē vbū aut ē substantiū vel adiectiuū. Et rursus vba substātiua tria sunt. sc3 sū fio & existo. Vtia qn̄ q sunt sc3 nūcupor appellor vocor nominor & dicor. Reliqua vo oīa adiectiua sunt. Ex quib⁹ tn̄ aliq̄ sīpem vim hñt cū substantiuis & votio de quib⁹ infra. Et ampli⁹ adiectiua sunt duplicia sc3 psonalia & impso/ DIS. Quæ vba sunt psonalia? MAG. q̄ in pn̄ti indicatiui terminant in o vel in or (defectiuis & anormalis exceptis de quib⁹ infra) ut amo loquor. & ɔiugant p tres personas. Et hęc rursus sunt duplicia sc3 actīa & neutra. Actīa quidē oīa sunt quib⁹ cōuenięter addi pōt ille acti⁹ ioannē. & pn̄t vulgarizari p wird ut amo ioannē: sequor ioannē: amor ich wird liebgehebt / seqr ich wird nach geuolgt. Neutra vo sūt quib⁹ acti⁹ ioannē addi nō pōt: nec vulgare wird recipiūt. ut sto luctor. nō. n. dicim⁹ sto ioannē: luctor ioannē. DIS. q̄ sunt impsonalia. MAG. q̄ in pn̄ti indicatiui termiant in tur vel in t. Et solū in tertijs personis ɔiugant. ut statur accidit. Hæc aūt rursus drīa sunt: quia oīa impsonalia in tur sunt passiua: & vulgarizantur per man. ut statur man stat. vel es wird. ut statur es wird gestandē. Sed impsonalia in t sūt actīa. & vulgarizanť p es ut licet es zimpt. Excipiunť impsonalia in t q̄ descendūt a facio: cū cōponiť cū alijs dictōibus q̄ ppōe. ut bn̄fit satisfit; malefit quæ passiua sunt. DIS. a quib⁹ verbis descendūt ipsonalia. MA. ab actiuis neutralib⁹ tn̄ dempto miseret. q̄d venit a vbo deponētali misereor.

Verbum

verba substantiua

vocatiua

psonalia verba

actiua

Neutra

impsonalia

hi & hi simplex & hęc plexa bunt

14

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ꝟbi accn̄a DIS. Verbo quot accidūt? MAG. octo ſcꝫ genus numerus figu-
ra tp̄s pſona mod⁹ cōiugatio & forma. DIS. Gn̄a ꝟboꝝ q̄t ſunt?
genus MAG. qnqꝫ: ſcꝫ actiuū paſſiuū neutꝝ cōe & deponēs. DIS. quod
actiuum ꝟbū eſt acti gn̄is? MA. q̄d termiat̄ in o & accipiēs r facit ex ſe paſſiuū
paſſiuum ut amo amor. DIS. q̄d verbū eſt paſſiuū? MA. q̄d termiat̄ in or &
neutrum dēpta lrā r redit ī ſuū actm̄. ut amor amo. DIS. q̄d ꝟbū ē neutrū?
MA. q̄d t̄miat̄ ī o nec pōt accipe r & facere ex ſe paſſiuū ut ſto. ſtor. n.
nō dicit̄. & hęc ſūt aut neutra pura ut ſto. aut ſubſtātiā: ut ſū (q̄d ſolum
neutropaſ nō termiat̄ in o) Aut neutropaſſiua: ſic dicta quia in ptō & tp̄ibus for
ſiuum matis inde habent vocem paſſiuā. in p̄nti tn̄ & inde formatis neutralē
ſeruāt inflectiōem. ut ſunt audeo cum ſoleo fio quoqꝫ gaudeo fido Prā-
deo mereo p̄dictis ſimul annumerabis. aut paſſiua neutra. Sic dicta qa passiuum
ſub voce neutrali paſſiuā habēt ſꝫcatiōem. ut ſunt vapulo veneo exulo neutrū
cōmune fio. DIS. quod ꝟbū eſt cōe? MA. q̄d in or deſinit nec r dimittit: ac
tionē & paſſionē ſꝫcans. ut ſunt largior experior veneror moror oſcu-
lor hortor. crimīor amplector interp̄ror hoſpitor adde. DIS. q̄d ver
deponens bū eſt deponēs? MAG. q̄d i nor deſinit nec r dimittit actōem vel paſ-
ſionē ſꝫcās. ut luctor loquor & ſilia. DIS. numeri verboꝝ q̄t ſunt? numerus
figura MAG. de nūero & figura verboꝝ dicendū ē ut in noīe. DIS. Tp̄a tempus
verboꝝ quot ſunt? MA. quinqꝫ ſcꝫ p̄n̄s: ptm̄ impfectū: ptm̄ pfectum
perſona ptm̄ pluſqꝫpfectū: & futuꝝ. DIS. pſonę verboꝝ q̄t ſunt? MA. tres
modus ſcꝫ prima ſecunda & tertia. DIS. modi ꝟboꝝ q̄t ſunt? MA. quinqꝫ
ſcꝫ indicatiu⁹ ip̄atiu⁹ optatiu⁹ ꝯiūctiu⁹ & infinitiu⁹. q lōge ab īpſona-
li differt. Ille em̄ ſine verbo adiuncto pfectū ſenſū n̄ gn̄at: ſꝫ ꝟbū impſo-
nale. ut amare & amat̄. DIS. Cōiugatiōes ꝟboꝝ q̄t ſunt? MAG. ꝯiugatio
Cōiugatōes verboꝝ regulares ſunt q̄ttuot ſcꝫ p̄ma ſcd̄a tertia & q̄rta.
prima DIS. q̄d ꝟbū ē primę ꝯiugatiōis? MA. q̄d habet a longā an̄ re in infi
nitiuo vel ri ut amare amari. DIS. Quod verbum eſt ſecūdę coniu- ſecunda
gationis? MAG. quod habet e longam ante re vel ri in infinitiuo. ut
tertia docere doceri. DIS. Quod verbum eſt tertię cōiugationis? MA.
quod habet e breuem ante re infinitiuo: vel i ſolam ſine r. ut legere legi
DIS. Quod verbū eſt q̄rtę cōiugatōis? MAG. quod habet i lon quarta
gā an̄ re vel ri in infinitiuo ut audire audiri. hoc aūt facilius dep̄hendes
ſi uniuſcuiuſqꝫ ꝯiugatōis formā cū regulis mox ſubiūgēdis memorię re
poſueris: p̄terita & ſupina (quæ magis variāt̄) ſꝫm reglas formabis. Et
quinqꝫ tp̄a a tenore p̄teriti deriuabis. unde Ram ſem rim roſe formabit
preteritumqꝫ.

De Prima coniugatione Regulæ Capitulum. xxv.

De preteritis

amaui X as fac aui præter dedit & ſtetit a ſto
Et cubui/ plicui/ micui/ fricui/ ſecuiqꝫ
Et domui, ſonui, tonui, crepui, vetuiqꝫ.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Cum iuui: laui: necui: dic atq3 necaui.
Datq3 xui nexo cubui dic atq3 cubaui
Aui dimico dat vel ui: sic increpo format.
multiplico replico Aui preteritum plico dat cum nomine iunctum:
Hoc sine prebet ui: tamen & reperitur in aui.
Confrico cum resero: formantur sepe per aui
resto Stoq3 stitiq3 stitum dat natis. excipe circum.

Nota Do cũ cõpositis huius inflectionis corripit da. ut circũdare: media correpta. pessundare: venundare.

De Supinis

Aui preteritum semperq3 supinat in atum. amatum
Sed lauo dat lotum iuuo iutum potoq3 potũ
Doq3 datum dat stoq3 statum: nexo quoq3 nexum
Sonitum Quod dat ui dat itum frictum sectum quoq3 nectum

De Supinis deponentalium

Luctor luctatum A tum prima dabit per deponentia semper.

Forma Primæ coniugationis in Actiuo

In Indicatiuo

	Presenti Amo amas amat		Amamus amatis amant.
	prõ imperfecto amabã bas bat		Amabamus amabatis bant
In sĩgulari in	prõ perfecto Amaui uisti uit.	In plurali	Amauimus uistis erũt vel ere
	prõ plusq̃perfecto amauerã as at		amaueramus eratis erant
	Futuro Amabo amabis bit.		Amabimus amabitis bunt

In Imparatiuo

In sin gulari	Presenti ama et caret prima psona	Amemus amate ament.	In plurali
	Futuro Amato tu amato ille.	Amemus atote anto vel ãtote.	

In Optatiuo utinã

	pñti & prõ imperfecto Amarẽ ares aret	Amaremus etis rent.	quod ut q̃re/ nus ne.
In sĩgulari in	prõ perfecto & plusq̃ amauissẽ sses sset	Amauissemus uissetis uissent	In plurali
	Futuro Amem ames amet	Amemus ametis ament.	

In Coniunctiuo Cum

	Præsenti Amem ames amet.		Amemus ametis ament.	cũ dũ q̃m: nisi si quã
	prõ imperfecto amarem res ret		amaremus amaretis amarent.	uis licet
In sĩgulari in	prõ perfecto amauerim ris rit	In plurali	amauerimus eritis amauerit.	q̃q̃ donec:
	prõ plusq̃ amauissem sses sset.		amauissemus uissetis uissent.	priusquã
	Futuro amauero ris uerit		amauerimus ueritis uerint	

18

In Infinitiuo. qui est sine numeris & personis.

In Præsenti & preterito imperfecto Amare. pro perfecto & plusquam perfecto amauisse. Futuro amatum ire vel amaturum esse.

Verbum Impersonale

In indicatiuo i
Presenti Amatur
preterito imperfecto amabatur
pro perfecto amatum est vel fuit.
preterito plusquam amatum erat vel fuerat
Futuro amabitur.

imperatiuo i
Præsenti Ametur
Futuro Amator.

Optatiuo utinam i
Præsenti & pro imperfecto Amaretur
pro perfecto & plusquam amatum esset vel fuisset
Futuro Amaretur

In Coniunctiuo cum i
Presenti Ametur
preterito imperfecto Amaretur
preterito perfecto amatum sit vel fuerit.
preterito plusquam amatum esset vel fuisset
Futuro amatum erit vel fuerit.

Infinitiuo in
Presenti & preterito imperfecto amari.
pro perfecto & plusquam amatum esse vel fuisse
Futuro amatum iri

Gerundia Amandi Amando Amandum.
Supina Amatum Amatu.
Participia presens Amans Futurum Amaturus.

Forma Primæ coniugationis in Passiuo

In Indicatiuo

In singulari in
Præsenti amor amaris vel amare amatur.
pro imperfecto Amabar amabaris vel are amabatur.
pro perfecto Amatus sum vel fui es vel fuisti est vel fuit.
pro plusquam amatus eram vel fueram eras vel fueras erat vel fuerat.
Futuro Amabor amaberis vel amabere amabitur

In plurali in
Presenti Amamur amamini amantur
preterito imperfecto Amabamur amabimini amabantur
pro perfecto amati sumus vel fuimus estis vel fuistis sunt &c.
pro plusquam amati eramus vel fueramus eratis vel fueratis erant &c.
Futuro Amabimur amabimini amabuntur.

In Imparatiuo.

In singulari presenti amare ametur Futuro amator tu &c.

In plurali Amemur amemini amentur. Amemur amamini amantor.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

In Optatiuo utinam.

In sgri in pnti & pto ipfecto amarer eris vel &c — amaremur emini amarentur. In pli in
pto pfecto & plusqp amat9 essem &c. — amati essemus vel fuissem9 &c
Futuro amer eris vel ere etur — amemur amemini amentur.

In Coniunctiuo Cum.

pnti amer eris vel ere etur — amemur amemini amentur
pto ipfecto amarer eris rere vel retur — amaremur amaremini rentur
In sgri in pto pfecto amatus sim vel fuerim &c — amati simus vel fuerimus &c. In pli in
pto plusqp amat9 esse; vel fuisse; &c — amati essemus vel fuissem9:
Futuro amatus ero vel fuero eris &c — amati erimus vel fuerim9 &c.

In Infinitiuo

In Presenti & preterito imperfecto Amari
Præterito perfecto & plusqp amatum esse vel fuisse.
Futuro amatum iri.

Participia
Præteritum Amatus
Futurum Amandus.

DIS Quare Imparatiuus caret prime persone in singulari & non in plurali? MA. Quia nemo sibiipsi soli imparat: iō caret prima perso/na in singulari sed possum9 nobis ipsis cū alijs imperare: ideo habet primā in plurali. Capitur tamen Imparatiuus frequenter depcatiue: cū inferiores superiorib9 loquant. Imparatiu9 etiā preteritū non habet: qa ad preteritū nō est consiliū/imperiū aut depcatio. Præter hc ope pciū est ut omes psonas singulos per modos & tempora vulgarizes: uti iā a me audisti Et non modo per verba huius inflectionis / verū etiā per omnia seqntia id emī quantū latinitati conducat experientia docebit

De Secūda Cōiugatiōe. Cap. xxvi. De Præteritis.

Moueo moui Ferueo Ferbeo — De veo forma vi. ferbere bui facit aut vi.
Connixi vel conniui conniueo format.
Illud format ui cuius non est veo finis. — Doceo Docui
Nil vieo. Cieo ciui. quieoqp quieui.
Pendeo Tondeo. — Sueui vel suetus / iussi sorpsiqp buiqp
Luxi vel mulsi risi suasi simul arsi
Stridi: sedi: vidi: diciqp pepenqp spopondi.
Atqp totoni: momor & gauisus: iungitur ausus. — sicut & in dulsū ab idulgeo cō positū ab algeo
Prandi pransus dic. auxi: luxi: simul alsi:
Fulsi cum mulsi. dic ursi iungito tursi:
Cum tersi: fleui: leui: pleui. sed oleui

19

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Aut olui/cleui/solitus/mansi/neo neui
immineo. Dans a per i maneo dat ui carea tq; supino
Nil liqueo/torsi/dic hesi/mestus ui dat

De Supinis

moui At veo vi per tum: cautum fautum vel adultũ
motum Quę dant preterita per ui caruere supinis
Ni faciant in itum: teneo tentum quoq; doctum
Censeo dat censum: sed itum sua compositiua
Misceo dat mixtum frictum vel frigeo nullum
Pauca supinantur prȩter sex neutra secundȩ
Dat pateo passum careo caritum quoq; cassum
Pareo prebet itum/licet ac oleo/taceoq;
Format itum: doleo noceo placeo soleoq;
Et valeo. valitum sic format torreo tostum
Risum. Di si sum: xi ctum: sed tum dat sorbeo vel ptum
auctum Dic tamẽ indultum vel sum. mulsum quoq; mulctum
Dic sedeo sessum: tortum torsum: quoq; gausum ꝑ gausuz ꝓpter. carmen.

De Supinis Deponentalium

Altera curtat itum: tueor tutum: misereri
misertum Dat sertum: reriq; ratum: fateor quoq; fassum
Nil medeor format: mereo rmerui meritum dat

Sequitur forma secundȩ cõiugationis in Actiuo

In Indicatiuo

	Doceo doces docet.		Docemus docetis docent
	Docebam bas bat		Docebamus batis docebant.
In ꝑri	Docui docuisti it	In plĩ	Docuĩus docuistis erũt vl' ere
	Docueram ras rat.		Docueramus eratis erant
	Docebo docebis bit.		Docebim⁹ docebitis docebũt.

In Imparatiuo.

In sin	Doce doceat	In plu	Doceam⁹ docete doceant
gulari	Doceto tu ceto ille	rali.	Doceãus cetote ento ul' entote

In Optatiuo utinam

	Docerem res ret.		Docerem⁹ ceretis cerent.
In ꝑri	Docuissem sses sset.	In plĩ	Docuissem⁹ ssetis ssent.
	Doceam ceas ceat.		Doceamus doceatis doceant.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

In Coniunctiuo Cum.

In s̄gri	Doceam ceas ceat.	In plī	Doceamus doceatis doceant
	Docerem ceres ceret.		Doceremꝰ doceretis docerent
	Docuerim ris rit		Docuerimꝰ cueritis docuerīt.
	Docuissem sses sset.		Docuissemus ssetis ssent
	Docuero ueris cuerit		Docuerimus cueritis cuerint.

In Infinitiuo

In p̄senti & ptō ip̄fecto Docere. Ptō pfecto & plusq̄ perfecto Docuisse: Futuro Doctum ire vel docturum esse.

Verbum Impersonale. In Indicatiuo

In s̄gri Pręsenti Docetur
Ptō impfecto docebaẗ
Ptō pfecto doctū ē &c
Ptō plusq̄ doctū erat vł fuerat
Futuro Docebitur

Ip̄atio Præsenti Doceatur
Futuro Docetor

Optatiuo utinam in Præsenti & ptō impfecto Doceretur
ptō pfecto & plusq̄ doctū esset vel fuisset
Futuro Doceatur.

In Coniunctiuo cum in Præsenti Doceatur
Præterito imperfecto Doceretur
præterito pfecto Doctum sit vel fuerit
ptō plusq̄ pfecto Doctum sset vel fuisset
Futuro Doctum erit vel fuerit

Infinitiuo in Pręsenti & ptō imperfecto doceri.
Præterito pfecto & plusq̄ doctū esse vel fuisse.
Futuro Doctum iri.

Participia præsens ut docens. Futurū docturus Gerundia Docendi Docendo Docendum. Supina Doctum Doctu.

Forma secundę cōiugationis in Passiuo In Indicatiuo

In s̄gri	Doceor doceris vel ere etur.	In plī	Docemur docemini docentur
	Docebar baris vel bare batur.		Docebamur bamini bantur
	Doctus sum vel fui es &c.		Docti sumus vel fuimus &c.
	Doctus erā vel fuerā eras &c.		Docti eramus vel fuerāus &c.
	Docebor beris vel bere bitur.		Docebimur bimini buntur

In Imparatiuo

In singulari p̄n̄ti Docere doceaẗ. Futuro Docetor tu docetor ille.
In plurali p̄n̄ti Doceamur amini antur. Futuro Doceamur eminor ētor

In Optatiuo utinam

In s̄gri	Docerer docereris vel ere etur	In plī	Doceremur emini entur
	Doctus essem vel ssem esses.		Docti essemus vel fuissemus.
	Docear docearis vel are atur		Doceamur amini antur

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

In Coniunctiuo Cum

Docear aris vel are doceatur — Doceamur doceamini doceāt
Docerer eris vel ere doceretur. — Doceremur doceremini ent.
In pṫri Doctus sim vel fuerī sis &c. — In pl̄i Docti simus vł fuerim⁹ &c.
Doctus essem vel fuissez &c. — Docti essem⁹ vel fuissem⁹ &c
Doctus ero vel fuero eris &c. — Docti erimus vel fuerim⁹ &c

In Infinitiuo.

In pn̄ti & ptō imperfecto Doceri. — pæteritum doctus.
ptō pfecto & plusq̄ doct⁹ esse uł fuisse — Participia
Futuro Doctum iri. — Futurum Docendus

De Tertia cōiugaciōe. Cap. xxvij. De preteritis

Ic feci: ieci: lexi: spexi: quoq; fodi: — Licio allicio
Fugi cum cepi. rapui. sapuiq; cupiui.
Et quassi/cussi/peperi/simul eliciuiq;.
accuo arguo — Semper uo dat ui: preter struxi quoq; fluxi.
Pluui siue plui.
Bic scripsi: nupsi: lambi: scabiq; bibiq;. Atq; scobi
Bic dixi: duxi: vici: paui: quoq; creui.
Noui/pesco/cui: didici: nil glisco/poposci.
Ici/conquexi parsi dic atq; peperci.
pando: pandi — Do dat di preter rasi vasi quoq; lesi.
Rosi cum lusi/trusi/clauso/quoq; plausi
Cedo cecidi cedoq; cessi iunge pepedi
Findo fidi dat scindo scidi quoq; fudi
Prendo/didi/cecidi/tutudi/fidoq; fisus
Tendo/tetendi/pendo pependi/sidoq; nil dat
A do composita ternæ dant di geminatum
Sic dabit abscondo vel/di. si diuido format
Go dat xi per x/preter sparsi quoq; versi
Mersi cum tersi/legi/fregi/simul egi
A lego xi tria dant: intelligo/diligo/negli.
Dant tango tetigi/pepigi dat pango paciscí
Iungere dat pegi/canto panxi: stimulare
Dat pungo pupugi: punxi punctos numerando
Formabit traxi traho/formabit veho vexi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Lo dat ui prçter pepuli, ceculi ue, fefelli — Lo ut colo
Salli cum psalli vulsi vellit ue tuliqꝫ
Mo dat ui. prçter emi, pressi quoqꝫ dempsi: — Mo ut gemo
Compsi, cum prompsi, sumpsi
Dic posui, genui, cecini, tempsi, quoqꝫ straui — No
A cano composita per ui formantur & entum.
Spreui cum creui sini, leui quoqꝫ liui.
Dic strepui, scopui, rupi, repsi quoqꝫ clepsi — Po
Scalpsi, cum sculpsi, carpsi: tu iungito serpsi.
Formabit liqui, linquo: format coquo coxi. — Quo
Gessi, dic ussi verri, versi ue. cucurri. — Ro
Triui quesiui seui sero dat seruiqꝫ.
Atqꝫ tuli fero dat: nil vel furui furo format
So format siui. si viso, calesso facesso — So.
Pinso sui format. Dat necto pecto xui. xi. — cto
Dic flexi plexi. Dic stertuit. addito verti. — To
Datqꝫ sui meto dat tiui peto. mittoqꝫ misi.
Sisto steti neutrum: statui dat transierit dum.
Solui cum volui. dic caluiqꝫ viuoqꝫ vixi — Vo
Nexo xui per x formabit, iungito texo — Xo

De Supinis

Bi vel ui dat itum, dat vi tum, demitur inde
Raptum, consultum, cultum, textum quoqꝫ sertum.
Et pistum, messum, pexum, necto quoqꝫ nexum.
Occultum questum: tibi sincopa format & altum.
Dicqꝫ satum, pastum: soluo vel voluo dat utum.
Ag vel cognosco dat itum. sic insero conser.
Vo per ui dabit utum. dic ruitumqꝫ rutumqꝫ.
Ci vel gi: cum qui vel xiqꝫ: supina dat in ctum.
Dic factum, iactum, victum, tactum, sic actum.
Discoqꝫ posco citum fugitum fictum quoqꝫ fractum.
Mictum cum pictum: rictum coniungito strictum.
Et fixum fluxum frixum: seu dicito fluctum.

Marginalia (left): a pello cel lo fallo ve llo fallo psallo & tollo — a pono gigno cano. teno ster no — Concino. Succino. sperno si no lino — ut: messui — tero tritū.

Marginalia (right): ut colo — ut gemo — a p̄mo demo como promo sumo. — gero. uro uro curro quæro. — ut lacesso: — flecto ster — to verto. — insitū consitū assero

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Cum flexum pexum vel plexum iungito nexum
Dant pepigi pegi pactum panxi quoqꝫ nullum.
Di cum li ri si cum ti dat sumqꝫ supino
Dic scissum fissum passum seu dicito pausum:
Cum cussum cessum fossum: tutudi quoqꝫ tusum.
Stum dat edo vel sum. sed itum dant a dare nata.
Abscondoqꝫ simul dat itum vel sumqꝫ supino.
Tentum vel tensum: peperi partum paritumqꝫ.
Dic falsum: pulsum: culsum: latum quoqꝫ salsum:
Excelsum: vulsum: cursum: cauo inngito cautum.
Dic tortum: torsum: gestum: missum simul ustum.
Mi pi psi dabo ptum: tamen dicito captum.

De Supinis Deponentalium.

Disce supina dare per deponentia ternæ:
Actiui finge vocem: formaqꝫ per ipsam
Mortuus & gressus: passus: fretus quoqꝫ fructus:
Et fruitus: tuitus: lapsus: nascor quoqꝫ natus:
Iratus iungo: pactus simul atqꝫ profectus:
Vltus cum nactns: experrectus vel adeptus.
Addito cōmentus: simul oblitus quoqꝫ fassus:
Fungor habet functus formant loquor & sequor utum
Questus cum nisus seu nixus / iungitur usus /
Nil format vescor: nil formabit reminiscor.

Sequitur forma tertiæ Coniugationis.

In Indicatiuo.

	ꝑsenti Lego legis legit		legimus legitis legunt
	p̄tō impfecto legebā bas bat		legebamus legebatis legebant
In sgri. in	p̄tō pfecto legi legisti legit	In pl'i	legimus legistis erunt vel ere.
	p̄tō plusqꝫ legeram legeras at		legeramus legeratis legerant.
	Futuro legam leges leget.		legemus legetis legent

In Imparatiuo

In sin gulari	in p̄nti lege legat	In plu rali	legamus legite legant
	in futuro legito tu ito ille		legamus itote unto vel ūtote

In Optatiuo utinam

pñti & prõ ĩpfecto legerẽ es et | legeremus legeretis legerent
In ſ3ri in prõ pfecto & pluſq̃ legiſſe3 es et. | In plĩ legiſſemus legiſſetis legiſſent
Futuro legam legas legat. | legamus legatis legant

In Coniunctiuo Cum.

Præſenti legam legas legat | legamus legatis legant
prõ ĩpfecto legerẽ es legeret | legeremus legeretis legerent
In ſ3ri in prõ pfecto legerim legeris it' | In plĩ legerimus legeritis legerint
prõ pluſq̃ legiſſem ſſes ſſet | legiſſemus legiſſetis legiſſent
Futuro legero legeris legerit | legerimus legeritis legerint.

In Infinitiuo

In Præſenti & præterito imperfecto legere.
Præterito perfecto & pluſq̃ perfecto legiſſe.
Futuro lectum ire vel lecturum eſſe.

Verbum Impersonale. In Indicatiuo

Præſenti legitur
prõ ĩpfecto legebatur | pñti & prõ ĩpfecto legeretur
In prõ perfecto lectũ eſt vel fuit | Optatio prõ pfecto & pluſq̃ lectũ eſſ3
prõ pluſq̃ lectũ erat vel fuerat | Futuro legatur (vel fuiſſet.
Futuro legetur.

praeſenti legatur.
In ĩparatiuo pñti legatur: | preterito impfecto legeretur
Futuro legitor | Cõiũctio cũ prõ pfecto lectũ ſit vel fuerit
| prõ pluſq̃ lectũ eſſet vl' fuiſſet
| Futuro lectum erit vel fuerit.

In Infinitiuo pñti & prõ ĩpfecto legi
præterito perfecto & pluſq̃ perfecto lectum eſſe vel fuiſſe
Futuro lectum iri.

Gerundia legendi: legendo: legendum. Supina lectum: lectu. Participia preſens ut legens: Futurũ ut lecturus. In gerũdijs nõnunq̃ e in u ꝯtit. ut finiũ regundorũ p regendorũ. Familię herciſcundę p herciſcendę: ab herciſco quod eſt diuido.

Forma Tertiæ coniugationis in Paſſiuo.

In Indicatiuo

pñti Legor legeris vel re itur. | legimur legimini leguntur
prõ ĩpfectõ legebar aris vl' re t. | legebamur amini antur.
In ſ3ri in prõ pfecto lectus ſum vel fui | In plĩ lecti ſumus vel fuim⁹ eſtis &c.
prõ pluſq̃ lectus eram vl' fuerã | lecti eram⁹ uel fueramus &c.
Futuro legar legeris vl' ere et | legemur emini entur

In Imparatiuo

In ſingulari in Pręſenti legere legatur: legitor tu legitor ille In plĩ legamur legimini legantur: futuro legamur legiminor leguntor.

In Optatiuo utinam.

pñti & prõ ĩpfecto legerer eris &c | legeremur emini entur.
In ſ3ri in prõ pfecto & pluſq̃ lectus eſſe &c | lecti eſſemus vel fuiſſemus &c In plurali
Futuro legar aris vel are atur | legamur legamini legantur

22

Coniunctiuo Cum

In singulari:
pñti legar aris vel are atur
ptõ ipfecto legerer aris vl ere etr.
ptõ pfecto lectus sim vel fuerim &c.
ptõ plusqz lectus essez vel fuissez &c.
Futuro lectus ero vel fuero eris &c.

In plurali:
legamur amini legantur.
legeremur emini entur
lecti simus vel fuerius sitis &c
lecti essemus vel fuissemus &c
lecti erimus vel fuerimus &c.

In Infinitiuo

In:
pñti & ptõ impfecto legi
ptõ pfecto & plusqz lectũ eẽ vel fuisse
Futuro lectum iri

Participia:
præteritum lectus
Futuro legendus

De Quarta coniugatione Capitulum xxviij

Regulę de preteritis

i vi quarta dabit, formabit cambio campsi
Datqz bui, dat vinxi vincio, iungito sanxi
Sancio vel ciui, formabit rautio rausi
Fulsi vel ciui farsi sarsi salui dic
Vel liui veni cum sepsi dic simul hausi
Sentio dat sensi
A pario dant nata rui. Sed comperit atqz
Repperit excipias ertum sibi iuncta supinat

Huiꝰ ordi dinis vba quę iui in ptõ hnt se pe u reijci unt: nõ nun qz etiã ui deponunt ut petij p petiui pe tisti p peti uisti.

De Supinis

Iui preteritum sepe transfertur in itum
Excipias saltumqz sepultum sic & amictum
Veneo dat vendi venum venioqz dat entum
Dat si sum: xi ctum quartæ, sed retrahis haustum:
Fultum cum fartum: sartum camptũ quoqz septum
Quod salio sibi componit formabit in ultum. — Exilio. Resilio
A queo composita vel eo breuiare supina
Constat. & ambitum non corripit ambio solum.

De supinis Deponentalium.

Producens quart: & tibi cuncta supinat in itum.
Trina sed excipies: ortu s cum mensus & orsus.
Deponens assentior assensum tibi præbet.

Regulæ generales oĩm Coniugationum.

Simplicium norma formabis compositiua:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

despondeo Si componantur geminantia non geminantur.
remordeo. Do sto composita geminabunt: posco que disco:
reposco Praecurroque notes: quoniam geminat que repungo.
In p. dedisco A si compositum dat in i: dabit e que supino:
Vt probat inficio: sed debes demere do go.

Forma Quartae coniugationis in Actiuo

In Indicatiuo.

Praesenti Audio audis audit — audimus auditis audiunt
pto imperfecto audiebam as at. — audiebamus batis bant.
In singulari in pto perfecto audiui isti iuit. In plurali. audiuimus istis erunt vel ere.
pto plusquamperfecto audiueram as at — audiueramus atis erant
Futuro audiam audies et. — audiemus audietis audient.

In Imperatiuo.

In singulari in Praesenti Audi audiat — In plurali Audiamus audite audiant
Futuro audito tu audito ille — audiamus itote unto vel untote

In Optatiuo utinam

In singulari in praesenti & pto imperfecto audirem es et — In plurali audiremus audiretis rent
pto perfecto & plusquamperfecto audiuissem es et — audiuissemus etis uissent
Futuro audiam audias at. — audiamus audiatis audiant.

In Coniunctiuo cum

Praesenti audiam audias at — audiamus audiatis audiant
pto imperfecto audirem res ret — audiremus audiretis rent
In singulari in pto perfecto audiuerim ris rit — In plurali. audiuerimus ritis rint
pto plusquamperfecto audiuissem sses sset — audiuissemus uissetis uissent
Futuro audiuero ris rit. — audiuerimus audiueritis rint

In Infinitiuo

In Praesenti & praeterito imperfecto audire
Praeterito perfecto & plusquamperfecto audiuisse.
Futuro auditum ire uel auditurum esse.

Verbum Impersonale In Indicatiuo.

In Praesenti auditur.
Praeterito imperfecto audiebatur
Praeterito perfecto auditum est vel fuit
Preterito plusquamperfecto auditum erat vel fuerat
Futuro audietur.

In Imparatiuo in praesenti audiatur. In Futuro auditor.

In Optatiuo

In Praesenti & praeterito imperfecto audiretur.
praeterito perfecto & plusquamperfecto auditum esset vel fuisset
Futuro audiatur.

23

In Coniunctiuo — In Infinitiuo

Præsenti audiatur.
ptō īpfecto audiretur — pn̄ti & ptō īpfecto audiri
In — ptō pfecto auditū sit vľ fuerit — In — ptō pfecto & plusq̄ auditū esse vľ fuisse
ptō plusq̄ auditū esset vľ fuiss3 — futuro auditū iri.
Futuro auditum erit vel fuerit

Forma Quartæ Coniugationis in Passiuo

In Indicatiuo

pn̄ti audior iris vľ ire itur. — audimur audimini untur
ptō īpfecto audiebar baris vľ are atr̄ — audiebamur mini bantur
In sgri in — ptō pfecto audit9 sū vľ fui es vľ fuisti. — auditi sumus vel fuimus — In plurali
ptō plusq̄ auditus erā vľ fuerā eras &c — auditi eramus
Futuro audiar audieris vľ audiere &c. — audiremur emini entur

In Imparatiuo

In singlri in — p̄senti audire audiatur — In pľi. — audiamur amini audiantur
Futuro auditor tu auditor ille — audiamur audiminor untor

In Optatiuo utinam

pn̄ti & ptō īpfecto rer reris vľ irere iretr̄ — audiremur emini entur
In sgri in — ptō pfecto & plusq̄ audit9 eē3 ľ fuiss3 &c. — auditi essemus vel fuissem9 — In plurali
Futuro audiar aris vľ are atur. — audiamur audiamini antur

In Coniunctiuo Cum

p̄senti audiar aris vľ are vel atr̄ — audiamur amini antur.
ptō īpfecto audirer eris vľ irere vľ etr̄. — audiremur emini entur
In sgri in — ptō pfecto audit9 sim ľ fueri &c. — i pľi — auditi simus vel fuerim9 &c.
ptō plusq̄ audit9 essem vľ fuissē &c. — auditi essem9 vľ fuissem9 &c.
Futuro audit9 ero ľ fuero eris ľ fueris — auditi erimus vel fuerim9 &c.

In Infinitiuo

p̄senti & ptō īpfecto audiri — parti — ptm̄ auditus
In — ptō pfecto & plusq̄ auditū esse vľ fuisse; — cipia — Futurū audiendus
Futuro auditum iri.

De irregularibus & Defectiuis. Ca.xxix. MAG

Hæc de inflectione verborum regularium dicta intelligas: nam sunt alia verba irregularia/quæ & anormala dicuntur: quæ in quibusdam temporibus & modis aliam a dictis habent inflectionē. nōnunq̄ etiā in quibusdam modis & temporibus deficiunt: ut sunt hæc quæ sequuntur. Sum: volo: malo: nolo: fero: forem. edo: quæso: explicit: infit: inquit. inquam: inquio: ausim: vale: salue: aue: odi: noui: cepi: memini: aio: faxo: cedo & fio. Ho℞ irregularitatē & defectū v̄sus seq̄ntes indicāt. Atn̄ h℞ verbi Sum: cū eo freq̄ntius utamur: itegrā inflectionē subijciam.

Inflectio huius verbi Sum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

In Indicatiuo.

	Præsenti Sum es est.		Sumus estis sunt.
	Preterito īpfecto Erā eras erat		Eramus eratis erant
In ſḡri in	Preterito pfecto Fui fuisti fuit	In pl'i	fuimus fuistis fuerūt vel fuere
	ptō plusq̄ꝫ fuerā fueras fuerat.		fueramus fueratis fuerant
	Futuro Ero eris erit.		Erimus eritis erunt

In Imparatiuo

In ſingu	Præsenti Sis sit.	In	Simus sitis vel este sint
lari in	Futuro Esto tu esto ille	pl'i	Simus estote sūto vel suntote.

in Optatiuo utinam

	pn̄ti & ptō īpfecto esseꝫ esses essꝫ.		Essemus essetis essent
In ſḡri in	ptō pfecto & plusq̄ꝫ fuissē es et	In pl'i	fuissemus fuissetis fuissent
	Futuro Sim sis sit		Simus sitis sint

In Coniunctiuo Cum

	Præsenti Sim sis sit.		Simus sitis sint.
	ptō īpfecto Essem esses esset		Essemus essetis essent.
In ſḡri in	ptō pfecto Fuerī fueris fuerit.	In pl'i	Fuerimus fueritis fuerint.
	ptō plusq̄ꝫ Fuissē fuisses fuissꝫ.		Fuissemus fuissetis fuissent
	Futuro Fuero fueris fuerit		Fuerimus fueritis fuerint.

In Infinitiuo

	pn̄ti & ptō imperfecto Esse		Essendi
In	ptō pfecto & plusq̄ꝫ Fuisse	Gerundia.	Essendo.
	Futuro caret		Essendum

Supinis caret. Habet unū participium p̄sentis tēporis scꝫ Ens. Hac formainflectunt̄ & eius ꝯposita: ipa tn̄ gerūdia nō hn̄t nᶜ pticipia trib⁹ dēptis scꝫ p̄sum possum & absum. Vn̄ Dic absens p̄sens dic potuisse potēs. Assum v'o in īpatiuo habet ades vel assis. DIS. Ad alia pge. MAG

Volo
Dat volo vis vult & volumus & vultis sine norma.
Iussio deficiens: capit ex optante futurum.
Dat primo vellem / dat fine velim modus optans
Hęc socijs repete / supinus dat tibi velle
Hinc finem demas: per ternam cętera formas.

Dic malo primum raro formare futurum: Malo.
Iura tenere patris per cætera tempora dicis.

Nolo
Nolo patrem sequitur: tamen imperialis habetur
Noli / nolite / nolito / tote q̄ꝫ lunto.

Dat præsens primi fers fert: fertisq̄ꝫ secundi: Ferō
Præsens fer ferte; ferto fertote futurum.

Dat terni præsens ferrem: socium sibi iunges
Dat quinti ferre præsens: eademq; notate
Tempora passiuo: ferris ferturq; notentur
Ferreq; dehinc fertor: ferrer ferriq; sequuntur
Ad morem ternæ fero cætera debet habere.

Forem — Tempora terna forem dabit: & fore: cætera sperne
Rem dat res/ret/rent/remus caret atque foretis

Edo — Es est ac esse dat: edo tibi cætera ternæ.
Ad plures edite dic: plures dant tamen este.
Ac estur format passiuo: sic editur dat.

Quæso — Quæsumus ex quæso retinens: nil plus dare quæro.

Explicit — Explicit expliciunt præsentis: infit & inquit.

Infit. inqt Inquam — Inquam præsentis est & quandoq; futuri.

Inquio — Inquio quis inquit: pluralis imus dabit untq;
Am tantum dicunt es/et/donare futurum:
Et præsens inque semper dabit imperiali.

Ausim — Is it declines ausim: pluraliter ausint.

Vale — Deq; vale quidam dixere valete valeto:

Salue — Atq; valetote: quinto dixere valere:

Aue — Processu simili salue formatur: aueq;.

Odi. noui cępi me-mini — Bis duo sunt odi/noui/cepi/meminiq;:
Quæ retinent sensum præsentis præteritiq;.
Quæ formantur ab his pariter sensum duplicabunt.
Datq; mementote memini: dabit ante memento.

Aio. — Aio dic is it: unt plurali sociamus.
Dic simul aiebam bas bat: pluraliter atq;:
Inuenitur ai præsentis imperatiui.

Faxo: — Et faxo faxis faxit. sic & cedo pro dic.

Cedo Fio. — Dat fio fierem fieri: dat cætera ternę.
Optans futurum præsens dabit imperialis.
Dic duc fac & fer & quæ componis ab illis:
Cum facit a vertit in i: verbi regula seruit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

In ui preteritum de se data tempora quedam
Sincopat: hinc demas dissillaba quodque fit inde
Inuenies nosti flesti flasti quoque scisti.

De quibusdam aliis defectiuis. MAG.

Sūt nōnulla alia verba ptīs & aliq̄ supīs carētia. DIS. & hæc enumera:

MA Respuo / cerno / luo propriis caruere supinis:
Et linquo / satago / compesco / lamboque lingo:
Ambigo cum metuo / timeo simul urgeo / glisco /
Caluoque cum renuo / discoque tremo quoque posco:
Ango cum viso: sugo coniungere debes.
Estuo / sterto / micc / rudo / strido / strideo / psallo:
Et conquinisco / parco: quibus addito dego:
Horreo / scando / pauet / mando / scaboque scalpo.
Præteritis refert / miseret / tedetque carebit.
Atque carent impersonalia cuncta supinis.
Sed placitum: licitum: delectatum: libitumque:
Atque misertum: pertesum solūmodo formas:
Atque carent hæc præteritis propriisque supinis
Polleo cum fido / furio / ferio / simul addo:
Glisco: fero: timeor: metuor: tollor quoque liquor:
Cerno sic sisto vescor medeor reminiscor
Dic inceptiuam meditatiuamque carere:
Esuriit tamen inuenies & parturierunt.

Et tantum de vborum coniugatione: ad formā stilū vertamus

De forma verborum. Capitulū tricesimū DIS.

Orma verbo℞ quę est? MAG. Forma siue species vbo℞ duplex est scʒ primitiā & deriuatiua. DIS. Primatiuę spēi q̄ sūt? MAG. q̄ ab aliis nō descendūt. ut lego ferueo. & hᶜ omnia dicunt formę pfectę verba. DIS. Deriuatiuę spēi verba q̄ sunt? MAG. q ab aliis descendūt aut a verbis aut noībus Et hęc sunt septuplicia scʒ inchoatiā meditatiā: desideratiua: freq̄ntatiā: diminutiua & imitatiua. DIS. Inchoatiua q̄ sunt? MAG q initiū actus aut passionis suo℞ primitiuorū sgcant. aut forte verius significāt idē q̄d primitiā sua ɔposita cū fio. ut calesco. i. calefio vel incipio calere. liquesco. i. liquefio aut incipio liquere. Et hęc formātur a secūda psona pn̄tis indicatiui singulatis numeri p additionē co. ut cales addēdo co fit calesco. Hoc tn̄ non facit hiasco sed

Forma siue species
Primatiā.
deriuatiā.

Inchoatiā

25

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

hisco sic & eius compositum. ut de hisco: misereor facit miseresco. Sūt aūt omia inchoatiua tertię coniugationis, & neutra pteritis & supinis carētia. Verū ista verba: caneo seneo: inoteo dulceo guaneo matureo & sīlia ab usu recedētia: sua prā deriuatis eorū reliqrū. ut senui: senesco. ge ui regesco. DIS. meditatiua q̄ sunt? MAG. q̄ meditatōes act⁹ suorū primitiuorū sīcāt. ut esurio. i. meditor edere. Quidā tn̄ grāmaticorū (& fortasse nō ab re) hæc eadē v̄ba desideratiua dixere: uū Esurio. i. cupio siue desidero edere: nō cogito edere. Formant̄ aūt omia talia ab ultīo supino v̄bi pfecti p additiōem rio. ut lecturio: esurio pturio (& sūt ɔiugationis q̄rte) ptis & supinis caretia pter esurio & pturio. DIS. desideratiua q sūt? MA qrū sīcatio p infinitū sui primiti & v̄bū cupio expmi pōt. ut facesso. i. cupio facere & hec oīa in so termiant̄ & gemināt s dēptis accerso & q̄ ab ultīo supīo descendūt q̄d simplici s scribit̄. ut viso visis visere & sūt tertie cōiugatiōis. ut viso facesso: capesso a capio lacesso a lacero accerso ab accio arcesso ab arceo. DI. freq̄ntatiua q̄ sūt. MAG. q̄ act⁹ sui primitiui frequētatiua sīcāt. ut agito. i. frequēter ago/legito. i. frequēter lego. Et oīa hæc sūt ɔiugatōis prie: & formant̄ ab ultimo supino mutādo u in o ut curso a cursu. Si aūt penultia supini nō dissyllabi hēat a longā a in i correptā vertit̄: ut volatu: volito clamatu clamito & si v̄bū pfectū habuerit gi in ptō frequētatiū nō a supino / sed a secūda psona pn̄tis indicatiui singl'aris nūeri descendit abiecta s & addita illa syl'la to ut agito: legito dicimus & lectito visito a video venit q̄d format viso. as. a q̄ visito. a q̄ro q̄rito. scribo scriptito/fluctuo flucto/seq̄r sector /egreo egroto/scio scito scitor sciscitor: quæso q̄sito descēdit.

DIS. Diminutiua q̄ sunt? MA. q̄ in lo desinūt & suorū primitiuorū diminutionē sīcant. ut a sorbeo sorbillo. i. parū sorbeo /a garrio garrulo/a caluo cauillo, p caluillo a catulo catillo &c. DIS. Imitatiua q̄ sūt? MAG. quæ imitationē alicui⁹ in morib⁹ aut officio importāt. ut a patre patrisso a poeta poetor. Sunt & alię verborū deriuatiōes ut a verbo albo venit albico/a vello vellico/ab aduerbio pendic pendino as. a cras, p crastinor/ab intra venit intro/a sup supero &c̄iis. Sed hæc omia accuratius perquirere maioris fortasse laboris q̄ utilitatis est. Relicto itaq; verbo participium transcurramus.

meditatiua | desiderati. | freq̄ntati. | dimiutia. | Imitatiua | oīa huius formę verba ī so geminātᷣ p totā īflectionē. quā doq; tn̄ p z scribūtur.

De participio Capitulum .xxxi. DIS.

Participiū q̄d ē. M. psorōis ptē capiēs a noīe ptē a v̄bo & ptem ab utroq;/accipit. n. a noie gn̄a & casus/a v̄bo tp̄a & sīcatōes: ab utroq; nūerū & figurā. hīc pticipiū nō absurde dicit̄. nō tn̄ itelligas pticipiū a noīe & a v̄bo dictū accn̄ria sic recipe: ut nomē & v̄bū ea amittāt sed q̄a pticipiū h; accn̄tia q̄busdā accn̄tib⁹ noīs & v̄bi in spē sīlia. D. quare hec psorōis a grāmaticis assūpta ē? MA. hoc duplici de cā factū arbitrare sc; cā breuitatis & necessitatis / breui⁹ em̄ dicit̄ legens disce q̄ lege & disce/sic currēs mouet̄: succincti⁹ dicit̄ quā ille q currit mouet̄ & hāc q; & sīsem sine pticipio haud, pprie exprimere possumus orōnē: mulieres se ornāt ne hoīes videtes eas derideāt, nō aūt dicere ɔuenit ne

Participium

DE NOTICIA PARTIVM ORATIONIS

hoĩes eas videãt & rideãt/nã q eas deridẽt necessario videt. D. vñ fa-
cile cognosci põt q̃ vox ꝑticipiũ sit? M. ex termĩatõe & vulgari. D. Particip[ii] cognitio
Quõ termĩatiõe. M. qa oẽ ꝑticipiũ terĩat aut ĩ ans ens rus tus sus dꝰ
vel xus. DI. quõ vulgari? M. qa oẽ ꝑticipiũ vulgarizat ꝑ ende. ut ea
q̃ terĩant in ans uł ĩ ens dicit em̃ legẽs/lesende: amãs liebhabẽde. aut vul
garizat ꝑ ist. ut ea q in sus tus uel xus terĩant. ut visus ẽ: ist gesehẽ / lectꝰ
est ist gelesẽ. flexus ẽ/ist gebogẽ. Aut vulgarizat ꝑ wirdt: si in rus t̃mĩa
tur: ut lecturus wirdt gelesen. aut ꝑ werdẽ. si in dus termĩat ut legen-
dus werdẽ gelesẽ. cognoscit & ꝑ accñtia sua. D ꝑticipio q̊t accidũt. M. Accña participij.
Octo scꝫ figura nũerꝰ ꝑsona genꝰ casus declinatio tp̃s & sꝫcatio. De nu-
mero aũt figura gñe & casu & declinatõe ꝑticipioꝝ dicẽdũ queadmo-
dũ ĩ noĩe dictũ ẽ ꝑ easdẽ em̃ regłas gña & declinatões ꝑticipioꝝ hñt per
q̃s & noĩm. D. Tp̃a ꝑticipioꝝ q̊t sũt. M. tria scꝫ pñs p̃tm̃ & futuꝝ. DIS Tempus:
Quod ꝑticipiũ ẽ pñtis tp̃is. M q̊d termĩat ĩ ans uł ĩ ens DI q̊d ẽ tp̃is
futuri. M. q̊d termĩat ĩ rus vel in dus. D. q̊d ẽ p̃ti? M. q̊d termĩat in tus
sus uł in xus & ĩ uus unũ ut mortuꝰ. Exẽpla patẽt sup̃. nõ tñ ꝑticipium
alicuiꝰ tp̃is iudicat qa tp̃s sꝫcat: sed qa actiõem uł passionẽ in certo tp̃e
factã aut futurã demõstrat. hæ v̄o voces q̃ tp̃s ꝑ se sꝫcãt nõ ꝑticipia sꝫ
noĩa sũt. ut annꝰ dies mẽsis hora. DI. Significatiões ꝑticipioꝝ q̊t sũt? Significatio
M. qnq꜠ adistar gñꝝ v̄boꝝ s. actiuał passiuał neutrał deponẽtał & cõis
ꝑticipiũ eĩ eiusdẽ ẽ sꝫcatõis cꝰ gñis ẽ v̄bũ suũ a q̊ descẽdit. . A verbo em̃
actiuo ꝑticipiũ descẽdit. quod ĩ ans ens uł rꝰ t̃mĩat. D. ꝑ quẽ modũ. M.
ꝑticipiũ ĩ ans uł in ens terĩatũ venit a p̃ria ꝑsona p̃ti imꝑfecti mõi ĩdica
tiui mutãdo bã uł bar ĩ ns. ut amabã amãs/legebã legẽs: loq̄bar loq̄ns
excipiũt iens & gens ꝑticipia ab eo & q̃o: nã hęc mutãt bã ĩ ẽs. ꝑticipiũ
v̄o ĩ rus terĩatũ format ab ultĩo supĩo addẽdo rus ut a lectu lecturꝰ. A
neutro descẽdũt hęc eadẽ ĩ spẽ q̃ ab actĩo ut a sto veĩt stãs & staturꝰ. neu- & ab orior ortu rus: & a morior moritu rus
tra tñ q̃ trãsitiua sũt q̃ttuor ꝑticipia de se formãt. ut aro hꝫ arãs aratꝰ rus
& dꝰ. Sꝫ neutra passiua tria hñt ꝑticipia. ut gaudeo hꝫ gaudẽs gausus &
surꝰ. fio fiens factꝰ & futurus. sic & q̃dã pure neutra tria hñt ꝑticipia ut
carẽs cassus cariturꝰ. &c. DIS. q̃ & q̊t ꝑticipia veniũt a v̄bo passiuo?
MAG. ea q̃ in tus sus xus & dus terminant: hoc modo. Participia in tꝰ
sus & in Sus formant ab ultĩo supino addẽdo s. ut amatu amatus: visu
visus nexu nexus & a morior mortuꝰ. Sꝫ ꝑticipiũ ĩ dus futuri tp̃is for
mat a g̃tĩo sꝫri ꝑticipij pñtis tp̃is mutãdo tis in dus. ut a legẽtis legẽdꝰ.
DIS. a verbo deponẽti q̃ veniũt? MAG. pñs p̃tm̃ & futuꝝ in rus. *
ut a loquor loq̄ns locutus & turꝰ. A verbo v̄o cõi q̃ttuor: scꝫ pñs/p̃tm̃ ocreatus
& duo futura. ut a criminor venit criminãs crimĩatꝰ criminaturꝰ & cri galeatus:
minãdꝰ. Hꝭ tñ in sꝫcatõe differũt ut hꝭ carmina hñt. Verbũ ꝯmũe q̊uis tunicatus.
agat & patiat/Ast ꝑ ans ens rus sola actiuo signãt: Dus solũ patit ꝑ tus manicatus
utrũq꜠ signat. Silr & a verbis passiuis q̃nq꜠ d̃scendũt ꝑticipia actiue sꝫcã A v̄bis ĩ-
tia. ut falsus discretꝰ iuratꝰ circũspectus ꝯsideratus disertꝰ cautus argutꝰ ꝑsonalibꝰ
ꝯtẽtꝰ tacitꝰ ꝓfusꝰ & adultꝰ. rursus sũt q̃ ĩ voce actĩa passiuã hñt sꝫcatõeꝫ ñ veniunt
ut euidẽs vapulãs. silr & q̃dã noĩa ꝑticipijs siĩa sũt. ut bracatꝰ caligatꝰ participia
togatus hirsutus cornutus irãtus astutus politus stellatus comatꝰ * dẽp̃to per-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tesus a tedet (q̄d tñ nō eē videt̄) pœnitēs a pœnitet. Alia aūt: ut pudēdus pigēdus dolēdus &c. potius noīa q̄ pticipia censēda sunt. Sic & plura alia: q̄uis pticipialē vocē habeāt: tñ nō noīa sunt: qa sine tpe sūt. Unde

Participiū fit nomen qnquies

Quinqꝫ pticipiū in noīs naturā trāsire grāmatici voluere: Primo tēporis amissione. ut amās vini. ibi amās valet: q amore captus ē. Silr & sequētia noīa sunt. ut accidēs: antecedēs: cōsequēs contingēs decēs cōueniēs præsens continēs oriens occidēs. & pfluens p flumīe vel aq̄ pluuiali. Et hæc omīa neutra sunt & substantiua tribus ultimis demptis: q̄ sunt masculina. Secūdo fit pticipiū nomē compatiōe. ut amans amantior amātissimus. Tertio Cōpositōe si scꝫ cū dictiōe cōponit̄ cū qua v̄bū suū cōponi nō pōt: ut indecēs indoctus. Quarto mutatiōe cōstructiōnis: qñ scꝫ cōstruit̄ cū alio casu q̄ v̄bū a quo descendit. ut amans virtutis: amās laudis. Quinto fit pticipiū nomē mutatione sꝫcati. ut amād⁹ qñ significat nō eum qui amabit̄: sed q dignus ē amari. Sic laudandus: id est dignus laudari. Et si bene iudicaueris omes hi modi sub uno pñt cōphendi: scꝫ tempis amissiōe. Qualitercūqꝫ em̄ ex voce pticipiali nomen fiet tps āmittit. Nā tēpus nomī nō accidit. Prægnans aūt participiū esse videt̄: cui⁹ v̄bū nō reperio. Sic decursus: erratus laboratus &c. verba in usu non habent. Sed de his finē faciens ad ptesoratiōis indeclinabiles propero: quarum primā aduerbiū diximus.

De Aduerbio quinta parte orōis. Ca. xxxij

Aduerbiū

DIS ADuerbiū quid est? MAG. est pars orōnis q̄ adiecta v̄bo significatiōeꝫ eius explanat atqꝫ implet. Dicit̄ aūt aduerbiū pro aduerbū: qa iuxta verbū suū ponit̄. DIS. Aduerbiū per quid facilius cognoscit̄? MAG. per accidētia propria. DIS. Quæ & q̄t sunt ista?

Acciden. aduerbio.

MAG. Tria. s. Significatio. Cōparatio & Figura. DIS. Significatiōes aduerbiorꝫ q̄t sunt? MAG. Multę. sunt em̄ q̄dā aduerbia loci.

Loci

ut hic ibi illic inde q̄ qua unde & ubi. foras intus foris istic sicubi necubi alicubi: ubiqꝫ ubicūqꝫ. ibidē alibi inibi huc illuc istuc. Nequo siquo quoquo quonā: aliq̄ alio q̄cumqꝫ. eo ītro. hic illinc istic alicūde undiqꝫ undicūqꝫ hac illac istac. quorsū istorsū retrorsū antrorsū. sursū deorsum dextrorsū sinistrorsū illorsū nequorsū: siquorsū aliquorsū. Quousqꝫ hucuusqꝫ illucusqꝫ istuc usqꝫ supra & infra. supius inferius. eminus cominus. Quidā etiā noīa locorꝫ sine p̄pōsitōib⁹ posita aduerbia esse voluit. ut sū romę. pergi ulmā &c: Alia sūt aduerbia tpis. ut hodie heri nūc

Tēporis

nup cras aliqñ olim mox iā. cū dū sp mane dudū iā dudū mō tūc. Sero sp nudiusterti⁹ (vorgester) nudiusq̄rtus (ee vorgestern) nudius q̄ntus vel sextus nō dicit̄. perēdie (ubermorn) pridie (des tags daruor) postridie (des tags darnach) q̄tidie: protinus tpis (schnell) protenus loci est. (vō verrē) Aut nūeri: ut semel bis ter q̄tersepe frequēter: binies trinies q̄nquies sexies millesies &c. Aut negādi: ut haud nō neqꝫ neq̄q̄ neutiq̄ mīme nullotiēs. Aut affirmādi. ut etiā q̄dni certe certo pfecto nimirū. Sane q̄ppe quin q̄nimo. Aut demōstrādi. ut En ecce. Et sꝫm quosdā

Numeri negandi affirmādi dmōstrā.

Sꝫcatio coparatio Figura Species Accnā prepositiois

eccũ eccã ellũ ellã. Sed hæc in sup͠ioribus inter ꝓnomĩa locari placuit: qm̃ declinabilia sũt: ut patuit. Aut optãdi. ut utinã o si: odas: Aut hortandi ut eya age/agedũ. sodes mi amabo media correpta. Aut ordinis. ut deinde deinceps primitus decetero: postq̃ tũ itẽ. Aut interrogandi: ut Cur q̃re q̃obrem an ne utrũ nõne q̃d affirmat: nunq̃d aũt negat Aut Sĩitudinis. ut q̃si ceu ferme tanq̃ velut veluti. sicut sicuti ut uti quẽadmodũ instar. Aut q̃litatis ut docte pulchre bene male ꝑperã. i. praue vel peruerse. Aut q̃titatis ut multũ paꝝ modicũ minimũ mĩme valde. Aut dubitãdi: ut forsan forsitan fortassis vel fortasse. Aut personalia ut mecũ tecũ secũ nobiscũ vobiscũ: Aut vocandi ut heus heho ehodũ. Aut respõdẽdi ut heu. Aut sepandi ut seorsũ trifariã multifariã utrinq̃ singulatĩ separatĩ noĩatim distinctim. Aut iurãdi ut pol edepol castor hercule mediusfidius. Aut eligẽdi ut simul una parit̃ adinuicẽ mutuo. Aut ꝓhibẽdi ut ne. Aut euẽtus ut forte fortuitu. Aut cõparãdi ut magis mi nus tãq̃ maximũ minimũ mĩme tã. Aut intẽdẽdi. ut penit⁹ prorsus oĩno subito illico adeo cõtinuo admodum valde apprime repente ferme Aut remittendi. ut paulatim sensim tractim vix fere pene ferme pedetentim paulisper ꝓpe ꝓpemodum. Aut excludendi ut tm̃ tãtũmõ solũ solũmõ dũtaxat. Aut reduplicãdi. ut inq̃tum ea rõe. Aut cõcedendi. ut esto sane. Aut estimãdi. ut caro vili. Aut diminuẽdi. ut clãculum paululum. Aut modificãdi ut possibiliter impossibiliter ꝯtingẽter/ necessario ꝟo & falso. Itẽ & ꝑpões sine casuali aduerbia sunt. ut sui subt⁹. Sĩr ꝯiunctiões q̃dã ꝓ aduerbijs ponũt.

Optandi. Hortandi Ordinis introgãdi Sĩitudis. qualitatis q̃ntitatis. dubitandi ꝑsonalia vocandi rñpondẽdi Separãdi. Iurandi Eligendi ꝓhibẽdi Euentus Cõparãdi Intendẽdi remittẽdi excludẽdi reduplicã Cõcedẽdi. Estimãdi. dimĩuẽdi. modificã.

cõparatõ DIS. Cõparatio aduerbioꝝ quõ fit? MAG. Per tres grad⁹ cõpatiõis fere ad instar noĩm. ut male peius pessime. forte forti⁹ fortissime & cetera sĩr. **Figura** DIS. Figura aduerbiorũ q̃tuplex ẽ? MAG. duplex. s. simplex ut docte. composita: ut indocte queadmodũ dictũ ẽ de noĩe. Scias aũt ꝑpositionẽ aduerbijs addi nõ posse: nisi in cõpositõe ut ꝓinde dehinc. uñ inepte dicit̃ de mane &c. DI. **Species** Spẽs aduerbioꝝ q̃tuplex ẽ? MA. duplex. s. primitia ut clã. deriuatia ut clãculũ. Et deriuant̃ aduerbia a noĩe. ut docte. a ꝓnoĩe: ut illic. a verbo: ut a sto stati. a ꝑpositiõe. ut extra ab ex intra vel in. De his satis. Ad præpositiones transeamus.

De Prepoſicione sexta parte orationis Ca. xxxiij. D.

Repositio q̃d ẽ? MA. Est ꝑs orõnis q̃ ꝑposita alijs partibus in orõne ꝯcatiõnẽ eaꝝ: aut cõplet (perpulchre) aut mutat (ut in/doctus: iniustus) aut minuit (ut subtristis) DIS. **Accñā prepositiois.** Præpositiõi q̃t accidũt? MA. Duo. s. deseruire casui & ordo. DIS. Cui casui seruiũt ꝑpões? MA. Actio aut abltio. DIS. Quæ ꝑpões deseruiunt actĩo casui? MA. Sequẽtes. Ad apud añ aduersus aduersũ cis citra circũ circa cõtra erga extra inter intra infra iuxta ob pone ꝑ ꝓpe ꝓpter post scd̃m trans ultra retro ꝑter sup sup̃ circiter usq̃ ꝟsus secus penes. Ex istis aliq̃ cõueniũt in significatiõe. ut aduersus & aduersũ. Attñ aduersus q̃nq̃ ꝓ apud repit̃. ut Therentius. aduersus te grãs habeo. id est

Prepositõ Deseruire prepositiones deseruientes ac cusatiuo casui

27

apud te. Cis pponit noibus pprijs fluuiorum. Citra vbo alijs. Contra ini/ Cis
micitiã/erga vbo amicitiã denotat. Circa scd'3 sec9 pone/p iuxta poni so Citra
Pone lent. Pone p retro aduerbiũ ẽ. Virgil. pone subit cõiux. Circit dicit cir/ Contra
Circiter cũstãtiã3 tpis & nũeri. ut ãnos nat9 sum circit triginta. Extra p pter po- Erga
Trans. ni solet. ut extra unã auiculã. i. pter unã. Trãs v3 ultra. Sup p ultra po/ Extra
Supra. nit. ut sup annos tres. Sic penes v3 apud. DIS. q̃ ppões desuiũt abla
tio casui? MAG. seqntes. a ab abs absq; cũ corã clã de e ex p pre pcul
ppões ab- sub sine tenus i. iuxta vl' usq;. Sũt & pt has q̃ qñq; actio/qñq; vo ablto utriq; de
latio deser tasui desuiũt. DIS. Que? MAG. In sub sup & subter vl' subtus. seruiẽtes
uiẽtes. DIS. Q ñ desuiũt actio casui? MAG qñ iũgunt vbo iportante mo-
tũ ad locũ. ut vado in ecclia3. DIS Q ñ deseruiũt ablio casui? MA
Q ñ iũgunt vbo signanti vl' qete: vl' motũ in loco. ut sum in ecclia. spa
In. cior in foro. ambulo in platea. & lata est hare scatio. Nã in/qñq; valet
ad. ut cadit in terrã. vl' erga. ut in doctos sũ bñuolus. vl' cõtra ut in host
es. vl' inter. ut bñdicta tu in mlierib9. in primis. i. inter primos. vl' super
Sub: ut august. in Ioãnẽ. i. sup Iõe3. silr sub ponit p ad locũ. ut postes sub ip
sos nitũt gradib9. vl' p p. ut sub nocte. i. p noctẽ. vel p in. ut arma sub
aduersa posuit radiãtia qrcu. Sup p sup. ut pugno sup montẽ i. sup &
Super p cõtra. ut monit9 sum sup hostẽ. Itẽ p iuxta. ut sedẽtes sup fluiẽ. Itẽ p
de. ut mlta sup Priamo &c. Subt9 qdã nõ ppõe3 sed aduerbiũ esse dicũt. Subtus
DIS? Ordo ppõm qtuplex est? MAG triplex sc3 ppositiuus: subiun Ordo
ctiuus & cõmunis. DIS. q̃ sunt ordĩs ppositiue? MAG. q̃ casuali suo ppositiu9
pponunt & postponi nõ pñt. ut ad apud. Subiũctiui vo ordinis sunt q̃ subiũcti9:
casuali postponunt. ut tenus. Pñt tñ & ppões pponi. vñ & ppois nomẽ cõmuuis:
habẽt. dicim9 nãq; tenus pube aut pubeten9. Cõmunes sunt q̃ indrñter
& pponunt & postponunt suo casuali. ut p transtra & remos aut trãstra
Præpositi p & remos. Id q̃q; notandũ ppões sc3 noib9 alijsue dictõib9 iungi qñq;
onũ cõposi p cõpõe3: qñ scilicet cũ ipis unã pte orõis cõstituũt. ut iniustus. abscondo.
tio cũ cæte hoc tñ nõ oib9 cõmune est. Penes nãq; & apud nunq; cõponunt. Et ediuer
ris parti- so didis re se am con nunq; sepant. reliq vo pene oẽs & cõponunt & se/
b9 orõnis parant: sed diuerse. Nã ad cõposita cũ dictiõe cuius initiũ est c f g l n p r s t
mutat d in similẽ. ut accurro: affero: aggero: alludo ãnuncio: appono: ar
rideo. assurgo: attollo. In pario autẽ d abijcitur: ut aperio. Similiter si
dictas cõsonãtes mox alia seqt. ut aspiro p adspiro ascẽdo &c. sic & in no
Geminari mine agnatus. dicim9 tñ adsum vel assum. Circũ/cõposita dictõi cui9 in
ñ deb3 cõ- itiũ vocal' est: itegra scribit & sinem m pfert. ut circueo pfert circueo. * * cõposita
sonãs ead Ob similit ab & sub cõposite dictõi cui9 initiũ est r p c g m mutãt b in cõ vo cũ in-
e3 seqnte t simile: nisi ppt coincidentiã/ euphoniã aut carmẽ aliter fiat. Trãs cõposi cipiẽtibus
cia: nisi q̃ ta/cui9 initiũ i cõsonã d vel n abijcit ns. ut traijcio. traduco trano. Abs ab c: d: f.
sequr sit l aũt in cõpõe iungit tm dictõibus incipiẽtibus a p c t. ut absporto abscon mutãt m
vl' r. ut ac- do: abstineo. extra cõpositionẽ vo iũgit incipientibus a t & q. ut abs te. in n. ut cir
clamo ab abs q̃libet. E ppo nit dictõibus icipiẽtibus a cõsonãte. Ex vo his q̃ a voca cũcigo cir
bruio. li inchoant. verũtñ e & ex drñter cõponunt. Vnde E cõponit cũ dictõibus cundo: cir
q̃q; initiũ est v cõsonãs; i cõsonãs d b g l m n r; cũ his autẽ Ex cõponi nõ cumfluo

6 ut eueho eĳcio edu co. ebibo: egero: elu do: enitor emineo: æ ruo: in hiſ ꝯſonantes geminãdę nõ ſunt. i⸗ ucitur tñ ex cum l. ut ex lex

Am ſeqn⸗ te f: c: q: mutãt m in n. ut an fractꝰ: an⸗ ceps ang⸗ ro. ſꝫ ſeqn te vocali ĩ ꝑponit b. ut ãbſus Reꝯpoſita cũ dictiõĩ bꝰ a voca⸗ libꝰ ĩcipiẽ tibꝰ aſſu⸗ mit d. ut redundo.

pt. 6 & rurſus Ex ꝯponit̃ cũ alĳs cũ qbus e nõ repit̃. attñ Ex ſi ꝯbinat̃ dictiõi cuiꝰ caput eſt s abĳcit̃ s. ut exurgo axanguis. qm̃ x includit s ſi aũt aſſociata fuerit in ꝯpõe dictõi cuiꝰ caput eſt f mutat x in f. ut effero. Ab iũgit̃ incipiẽtibꝰ a vocali. A vᵒ incipiẽtibꝰ a ꝯſonãte. In ꝯpoſita dic⸗ tiõi cuiꝰ caput eſt l vel r cõuertit n in ſimilẽ. ut illudo irruo. ſi aũt caput dictõis fuerit b p m trãſibit n in m. ut imbibo impotẽs ĩmunis. has em̃ ꝯſonãtes n p̃cedere nõ põt. Dis tm̃ ꝯponit̃ cũ ĩcipiẽtibꝰ a c p ſ t q f & i cõ ſonãte. Si autẽ in dictõe cui diſ ꝯponit̃ mox alia cõſona ſeq̃tur / unuꝫ s abĳciendũ eſt. ut ſcindo diſcindo. & in his q̃ ab f ĩchoant̃ s tranſit in f. ut differo. Di aũt iungit̃ dictõibꝰ a reliq̃s ꝯſonãtibus ſua hñtibꝰ initia. ũn dicendũ eſt dirũpo nõ diſrũpo. Con ꝯpoſita dictõi cuiꝰ caput võlis ẽ n p̃dit. ut coerceo. Excipe comedo. Si aũt dictõis initiũ ſit r mutat n ĩ r ut corrumpo. Et ſi principium eſt l mutatur in eandem. ut colligo.

De Cõiunctõe ſeptima orõis parte. Ca. xxxiiĳ.

Accña cõ⸗ iunctiõis: Poteſtas

DInter p̃tes orõis iã ordine ſeptimo Coniũctio eſt: quã definias. MAG. Coniũctio eſt p̃s orõis q̃ ceteras ꝯiungit & ordĩat. DI. Cõiunctõi q̃t accidũt? MAG. Tria hęc: poteſtas figura & or do. DIS. P̃tãtes ꝯiunctõis q̃t & q̃ ſunt? MAG. mlťę. q̃dã em̃ dicun tur ꝯiũctões copulatię. ut & &q̃ at atq̃ ac aſt. q̃dã ſunt diſiũctiuę. ut ve vl ne nᶜ neq̃ q̃q̃. DIS. Q uõ vocas ꝯiũctõeꝫ diſiunctiuã? cũ cõiũgere & diſiungere opponãtur. MAG. hę voces ꝯiũctões dictę ſunt: eo q̃ dicti ones cõiungãt inter ſe. Diſiũctiuę aũt vocant̃: q̃a dictões q̃s inter ſe cõ iũgunt reſpectu tertĳ ſeparãt. ut petrꝰ vel paulꝰ legit. q̃dã ſunt ꝯiũctões expletiuę aut cõpletię: q̃ ſcꝫ in orõe nlla neceſſitate ſꝫ ornatus grã po nunt̃. ut q̃dẽ eq̃dẽ nã nãq̃ vᵒ vicꝫ ſcꝫ aũt porro licꝫ ſin aũt ſinaliter. q̃dã cauſales ſunt. ut ſi ſiq̃dẽ q̃n q̃n̄q̃dẽ q̃n q̃n etiã q̃tenꝰ ſin ſeu ſiue nã nãq̃ ni niſi niſi ſi ſed interea q̃obrẽ p̃ſerti alioq̃n p̃terea. Q uędã ſunt ratio nales: q̃ ſcꝫ dicti rationẽ adiungũt. ut ergo ideo igit̃ itaq̃ em̃ etem̃ em̃ uero q̃a q̃ppt̃ q̃niã q̃m quidẽ q̃ppe nẽpe ſcꝫ vicꝫ ꝑpterea idcirco. Q ua rũ pl̃es etiã illatiuę dici poſſent: q̃ ſcilicet p̃poſito ãnte ꝯñs inferũt. q̃dã aduerſatię ſunt. ut q̃q̃ q̃uis & ſi etiã ſi tã & ſi alioq̃n verꝫ mõ licet ſed &c Q uædã ſunt interrogatię vl dubitatiuę. ut utrꝫ an ne neue. Q uædam diminutiuę. ut ſaltẽ. Q uędam ordinatiuę. ut itẽ itenq̃ tũ cęterꝫ p̃terea Nec abſurdum videatur quaſdã in diuerſis ęnumeratas poteſtatibꝰ: nã ſi argute deſpiciãtur & alię plures ęnumerari poſſent poteſtates: q̃s bre uitatis cauſa tranſeo: cũ parꝫ aut nihil ad rẽ faciãt. DIS. Q uottuplex eſt Coniunctionũ figura? MAG. Duplex: videlicet ſimplex. ut nam cõpoſita ut nãq̃. DIS. Ordo cõiunctionũ q̃ttuplex eſt? MAG. tri plex ſcꝫ p̃poſitiuus: ſubiũctiuꝰ & cõmunis. DIS. q̃ ſunt cõiunctiones p̃poſitiuę? MAG. At. aſt: aut: ac vel nec: neq̃: ſi quia q̃tenus ſin ſeu ſi ue ni &c. DIS. q̃ ſunt q̃ ſubiũgunt̃? MAG. quidẽ quoq̃ autẽ & q̃ ne ve. & hę tres ultimę ἐγκλιτικαι hoc eſt encletice vocant̃ q̃a accen tũ ſyllabę imediate p̃cedentis ſup ſe inclinant. Reliquæ pene omnes cõ

copulatię disiunctię expletiuæ causales: rationales

Illa titrae aduerſatię ĩtrogatiæ diminuti. ordinatiæ

Figura Ordo

28

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

munes sunt in ordine. nā & præponuntur & postponuntur frequenter.

De Interiectione octaua orationis parte Ca. xxxv. D.

Interiectō

Estat ut nunc demum de octaua & ultima pte orationis / quam Interiectōe; nominabas: differas. MAG. Interiectio (q̄ tamē pars orōis distincta ab aduerbio apud græcos nō traditur) est q̄ interiacet cæteris ptib⁹ in orōe & mentis affectū sīcat. Est em̄ signū affe/ctionis erūpentis animi in vocē. unde q̄t sunt pturbati aut moti animi affectōes / tot sunt & interiectōes. Ob id q̄pl'es interiectōes oībus popu lis sunt cōmunes. nā quidqd anim⁹ motus interserit / quo detracto per/fecta & integra manet oratio interiectio est. DIS. Interiectiōis q̄ sunt accidentia? MAG. unū tm̄: videlicet Significatio. & hęc qdem multi/plex est. Sunt em̄ interiectōes qdā lugentis. ut heu mihi. qdam cōmise rantis. ut ah silice in nuda. q̄dam exclamantis. ut o curas hoīm. q̄dā ex/ecrantis. ut vach q destruis tem plū. q̄dam gaudentis ut euax. ho quæ/dam timentis. ut hei atat. q̄dam indignantis. ut proh Iupiter. q̄dam ad mirantis. ut hem pape. q̄dam ridentis. ut hahahe. q̄dam deridentis. ut hui tācito? q̄dam obiurgantis. ut ha virgo īfęlix. q̄dā laudantis ut Eu ge serue bone. q̄dam vitantis. ut apage. i. a me. Et sic de reliquis. Nam tot sunt (ut dixi) quot animi affectiones

Significatio inter/iectionis

Tractatus Secundus De modo debito com binandi ptes orationis. Cap. primū. MAG.

Ognitis ita q̄ singulis ptib⁹ orōis: earūdēq̄ accidentib⁹: ad finē grāmaticæ (qui est mētis conceptū debite exprimere) eas appli care opepcium est. DIS. Cedo: q̄nam modo hoc fieri possit facilius. MAG. eo ipso. ut eas in debita accidentiū ɔformitate cōiungas. Sic em̄ ex lignis dolatis debiteq̄ iunctis: nō mō mensa aut capsa sed mensę cap sęue pulchra forma resultat: ita ex ptibus dictis debite iunctis: non mo do oratio ve; etiā orationis forma (quā congruitatē dicunt) pullulat. Quod ut facilius dephendas: nōnullas subijcere placuit regulas. quarū Prima erit de cōbinatione adiectiui cū substātiuo. Secūda de Relatiui & sui an̄tis. Tertia interrogatiui & responsiui. Quarta nomīs / pnomīs / & participij cū verbo. Quinta verbi cō verbo Sexta verbi cū aduerbio Septima Cōiunctionis cū cæteris. Octaua erit de Genitiuo. Nona de da tiuo. Decima de accusatiuo. Vndecima de vocatiuo Duodecima de ab/latiuo. ultīa de ordinatiōe oīm dictorū ī expōe siue intptatōe toti⁹ orois.

Cō binationes ptiū orationis

De combinacione adiectiui cū substantiuo Ca. ij. Dis

Cōbinatō Adiectiui cum Sub/stantiuo.

Væ igitur est regula de cōbinatione adiectiui cū substantiuo? MAG. hæc. Adiectiuū & substantiuū debent coniungi in simili genere / numero & in casu. ut albus vir ille vir. legens vir. Adie/ctiuum tn̄ superlatiui gradus indifferenter conformatur substantiuo p/cedenti: aut genitiō seq̄nti in genere. ut rosa est pulcherrimus v'pulch/errima florū. Simile est in quibusdā participijs. ut coluber est factus vel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

facta mystica v͂ga. Sed in his nõ manet eadẽ snia: ut facile videt in ista. verbum est factũ vel facta caro. DIS. Quid si duo fuerint substãtia diuersorum generum/ambo adiectiuũ pcedentia? MAG. Tunc adiectiuũ cõformabit se cũ substãtiuo digniorum generum. Vnde si unũ sit masculini & reliquũ femi. aut neutri gñis: adiectiuũ cõformabit se substãtiuo masculini gñis. ut petrus & barbara & mancipiũ sunt albi. Et si unũ fuerit femi/alterum vero neutri gñis: adiectiuũ cõformabit se feio. ut barbara & mancipiũ sunt docte. Et hec cõstructio a grãmaticis cõceptio appellata est. DIS. Sane itelligo: attñ adhuc i nũreo vident discrepare? MAG. Hec discrepãtia p hoc tollit: q geminatũ singulare eqpollet pli numero Cõceptio
DIS. Quid si duo substãtiua diuersorum nũerorum iũcta fuerint uni adiectiuo. MAG. Tũc adiectiuũ cõformabit viciniori. ut Caper tibi salu⁹ & hedi. Silr etiã in gñe fit: ut Turbat⁹ rex & oĩs hierosolyma cũ eo. Et hec cõstructio zeuma dicit. Animaduertendũ q adiectiuũ ptitiuũ (q̃d sc3 ptem alicui⁹ multitudis denotat) cũ substãtiuo multitudinem s3cãte sub diuersitate & nũeri & casus posse iungi: ut una sororum: unus fratrũ. Distributiuũ q̃3 masculinũ etiã feias cõplhendit. ut pronus uterq iacet. De petro dic atq helena. Silr qcunq vult salu⁹ ee: nõ tm de viris sed & de mulierib⁹ dictũ est. Hec aũt. duodecim milia signati: & siles per anthithesim excusant. Sed de his ad presens sufficiat. zeuma

De Conbinatione relatiui & sui ãntis. Ca. iii.

MARo intellectu regulae secũde/quã relatiui & ãntis esse volui: intelligendũ. Relatiuũ id ee/quod ãn late (.i. prius dicte rei) recordatiuũ e. Et e duplex .s. subẽ & accñtis. DIS. Quod est relatiuũ substãtiae MAG. Quod refert rẽ hñtẽ se pmodũ subẽ: ut q̃d, refert rẽ s3cãtã p nomẽ substantm. ut q q̃ q̃d. Su⁹ ipe sui. hic alt: is: idẽ: ille: ali⁹: reliqu⁹: ãbo: uterq: cetera. DIS. Quod est relatm accidẽtis? MAG. Quod refert rẽ s3cãtã p nomẽ adiectiuũ. ut talis/qlis/tant⁹/quãt⁹ &c. Et q̃dlibet horum duplex e. vic3 idẽtitatis & diuersitatis. DIS. Que dicunt relatia identitatis? MAG. q accipiunt p eadẽ re cũ ãnte ad q̃d referũtur. ut ille: iste/talis/qlis &c. Et iter relatia idẽtitatis subẽ unũ e reciprocũ: q̃d sc3 s3cat subãm agentẽ p modũ patientis. ut sui sibi se. ut petrus pcutit se. Relatiuũ substãtie Accidẽtis idẽtitatis reciprocum
DIS. Que sunt relatiua diuersitatis? MAG. Quae accipiunt p alia re q ãns ad quod referunt. ut petr⁹ e albus & alterius modi e plato His intellectis e regula talis. Relatiuũ subẽ & suũ ãns debet cõformari in genere & in nũero. ut petrus currit: & ille mouet. Et si cõueniãt qñq in casu: aut etiã psona: hoc ideo est: qa talia sortita sunt v͂ba. Plerumq tamẽ nõ ãnti sed seqnti substãtiuo in nũero & gñe corrñdet: cũ sc3 seques substantiuũ se habuerit ad ãns: ut mai⁹ cõmune: aut ut min⁹ cõe. ut ipm e flumẽ: quã pximã ciuitati nostre dicim⁹ ee aquã. Est locus in carcere q̃d tullianũ appellat. DIS Quid si duo sint ãncedẽtia: & gñe diuersa? MAG. Si s3cãt res sexu differẽtes: Relatm cõformabit se ãnti gñis pricipalioris queadmodũ dictũ e de adiectiuo & substãtio. ut petr⁹ & catharina legũt diuersitatis cõbinatio scd'a relati ui & sui ãncedẽtis

29

qui me diligūt. In rebus aūt sexu nō differētibꝰ relatm̄ refert̄ ad ꝓximi
us, ut lapides & ligna q̄ emi. Inuenies tn̄ qn̄qꝫ relatm̄ neutro ān̄ti ꝯfor-
mari: ut in psal. Virga tua/& baculꝰ tuꝰ ipa me cōsolata sūt. Et sil'r acci-
dit cū ān̄s collectiuū fuerit (q̊d scꝫ in voce singulari multitudinē deno-
tat) tūc em̄ relatm̄ ad rē signatā potiꝰ q̄ꝫ ad vocē noīs respicit. ut ē bona
gēs/deꝰ & ꝓtector eoꝝ. Hoc idē inter adiectiuū & substātm̄ cōtingit. ut
ꝑs hoim validi. Aduertendū q̊ꝫ ī oī possessiuo gtm̄ sui primitī includi
cū q̊ relatm̄ in gn̄e & nūero cōformat̄. ut meā miseriā defles: q varijs cir-
cūdor ꝑiculis. Idē ē de adiectīo & substantīo. ut mea soliꝰ oꝑa soluis. i.
mei soliꝰ. tuā ipius aīam ꝑtrāsibit gladiꝰ. i. tui ipiꝰ. Ponit̄ em̄ ipius ibi
discrete: & nō relatīe. DIS. Que ē regula de relatiuo accn̄tis ? MA.
Relatm̄ accn̄tis qa s. ꝑter ān̄s ꝓpriū exigit substātm̄: cū eodē potiꝰ q̄ꝫ cū
antecedente cōformabit se in genere & numero: ut tales sunt aque q̄lia
vina. Idem est iudiciū de hoc relatiuo suus.

De cōbinatiōe īterrogatiui & sui rn̄siui Ca. iiij.

cōbinatio tertia int/rogatī & responsiui — DVe ē regula tertia ? MAG. est hec. Interrogatm̄ & rn̄siuum si
casualia fuerit cōformari debēt in casu. ut q̄renti. Quis scribit?
rn̄dendū est: petrus. Quod si interrogatm̄ & rn̄siuū cū diuersis
iūgāt̄ dictōibꝰ: aut etiā cū eadē. n̄ tn̄ eadē hītudīe ī casu qn̄qꝫ diuersa erūt
vt quo liquore vas est plenū ? rn̄det̄ vino vel vini. Et querenti quē vi-
des. rn̄dere potes: petrꝰ a me videt̄. Aduertendū q̊ꝫ rn̄siuū interrogatio
qualis. — nō mō in casu/veꝝ etiā in re debere corrn̄dere. unde ad q̄lis rn̄dendū ē
quantus — ꝑ noīa q̄litatē sꝫcātia. ut talis: albus. doctꝰ &c. Ad q̄ꝫtus rn̄dendū ꝑ no-
quot — mia q̄ꝫtitatē sꝫcātia. ut tantꝰ/magnꝰ/bicubitꝰ &c. Ad q̊t rn̄det̄ per no-
quotus — mē nūeꝝ importās. ut tot: duo: tres: q̄ttuor &c. Ad q̊tus rn̄det̄ ꝑ totus
aut ꝑ nomē importās ordinē. ut primꝰ: scd'us: tertius &c. Ad q̊ttuplus
q̊ttuplex — rn̄det̄ totuplꝰ. aut duplꝰ/triplꝰ &c. Ad q̊ttuplex: rn̄det̄ totuplex: aut tri-
q̊tennis — plex: duplex &c. Ad q̊tēnis: rn̄det̄ totēnis: triēnis: biēnis &c. aut decē an-
noꝝ: viginti ānoꝝ. debēt aūt hec omīa scribi ꝑ simplex t sicut primitm̄
cuias — eorūdē q̊t. Ad cuias (q̊d nō tm̄ patriā aut natiōeꝫ q̄rit: sed etiā sectā) rn̄-
dendū ē Romanꝰ: Italꝰ: Gallicꝰ. Et sil'r q̄rēti Cuias phūs es tu ? rn̄dēdū
Cuius — est Stoicꝰ Platonicꝰ &c. Ad cuiꝰ cuia cuiū rn̄dent̄ possessiua. ut cuiꝰ est
quanti — ensis. rn̄det̄ euādri: aut euādriꝰ. Ad q̄ꝫti. rn̄det̄ tāti: aut magni: ꝑui: aut
ꝑ ablm̄ ꝑciū sꝫcantē: ut tribꝰ denarijs. Ad dictoꝝ clariorē intellectum — Quesitia
sciendū: casuū diuersoꝝ diuersa esse signa q̄sitiua. un̄ Quis: q̄: q̊d: & qui — noiatiui
Et in lingua vernacula. wer/welche was/sūt q̄sitiua nti. Ad q rn̄dendū
est nomē q̊d ꝑ Ein/der/die/das/vulgarizat̄. Quesitia aut gtī sunt. cuiꝰ — genitiui
quoꝝ & q̄ꝝ & in lingua vernacula: wes/vel welches & welcher. Cui
rn̄dēdū ē nomē: q̊d ꝑ des vel deren vulgarizat̄ Cui/qbꝰ. & wem & wel- — daitui
chem sūt signa dtī: qbus rn̄dēdū ē q̊d vulgarizat̄ ꝑ dem/der/denen zuo
Signa actī sūt: quē/quā/q̊d/q̊s/q̄s/q̄ & in lingua v'nacula. wen/welche — accusatiui
was. Ad q̄ rn̄dendū ē: q̊d vulgarizat̄ ꝑ den/die/das. O signū ē vtī: sed ꝑ — vocatiui
vtm̄ nō fit q̄stio: veꝝ ad ipm potiꝰ oīs dirigit̄ sermo. Signa ablī sunt. — ablatiui
A quo; cū q̊; i quo/ex quo; a qbus; cū qbus; in qbus; ex qbus. Et in lin-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

gua ꝟnacula. in ivas: mit ivas: usꝫ ivas: vō iven. vō ivelchē: mit ivelch
en: ī ivelchē: usꝫ ivelchen. Ad q̄ rn̄det q̄d vulgarizatꝛ ꝑ vō dem / ulꝛ denē
In dē ulꝛ denē: usꝫ dē vel denē: mit dem vel denē. O das ulꝛ die. Casuū aūt
vulgaria in supiorib⁹ tradidim⁹. Ad īterrogatīa ꝟo aduerbialia spēali
mō rn̄dendū ē. DI. Quō? MA. ꝑ aduerbia: aut noīa. DIS. De exē
pla. MA. Ad q̄ rn̄det aduerbialiꝛ: ut eo: illo: foras: intro: huc: illuc: istuc. quo
Noīaliꝛ ꝑ ꝓpria noīa ciuitatū aut ꝓuinciaꝝ ī actīo sine ꝓpōe. ut vlmā
viēnā. ꝑ appellatīa ꝟo rn̄t ī actīo mediāte ꝓpōe ad. ut ad ecclīaꝫ: dēptis
q̄ttuor. vicꝫ: rus: dom⁹: hum⁹: militia: q̄ ubiqꝫ ī rn̄siōe naturā ꝓpoꝝ ser
uāt. Ad Qua. rn̄t ꝑ adꝟbia hac/illac/istac/foras. Noīaliꝛ ꝑ ꝓpria noīa qua
ciuitatū & in abltō sine ꝓpōe. Per appellatīa ꝟo ī actīo mediāte ꝓpōe ꝑ.
Ad ubi rn̄t Ibi hic/illic/istic &c. Noīaliꝛ ꝑ ꝓpria noīa ī gtīo: ut ulme. ꝑ ubi
appellatīa in abltīo mediāte ꝓpōe in. ut in ecclīa. Ad Vnde. Rn̄t hinc il unde
lic/istic/inde. Noīaliꝛ ꝑ ꝓpria ī abltīo sine ꝓpōe. ut ulma. Per appellatīa quorsum
in abltīo mediāte ꝓpōe de. ut de foro. Ad quorsū rn̄det aduerbialiꝛ: sur
sū/deorsū/illorsū &c. Noīaliꝛ ꝟo ꝑ actīm mediāte ꝓpōe ꝟsus: q̄ tn̄ q̄nq̄
ornat⁹ cā: actīo postponitꝛ. ut quorsū. rn̄det ꝟs⁹ ulmā: aut bauariā ꝟs⁹.
Ad q̄usqꝫ rn̄det hucusqꝫ: illucusqꝫ. Ita de sīlibus pariformiter iudicabis. quousqꝫ

De cōbinatione noīs pronoīs & participij cum verbo in nominatiuo Capitulū quintum

DIS. Ve ē q̄rta regl̄a? MA. hęc. Nomē/ꝓnomē/aut ꝑticipiū iunctū cōbinatio
ꝟbo ꝑsonali finiti modi a ꝑte anīriori debꝫ poni ī ntīo & cū ver q̄rta sup/
bo ī nūero & ī ꝑsona cōformari. Et vocatꝛ hęc cōstructio suppositi & ap positi &
positi. Est em̄ ntī⁹ suppositū/& ꝟbū appositū ut hō cūt. Aduertēdū tam̄ appositi
suppositū appositi ꝙ ꝓnoīa p̄mę aut scd'ę ꝑsone: pleꝛqꝫ discretiōis cā trahūt secū tertiā ꝑ
nā ad supponēdū ꝟbo prię ulꝛ scd'ę ꝑsōę. Et vocatꝛ hęc attractō: euocatō Euocatio
ut ego Grego. scribo. tu Frācisc⁹ legis. & fit illd' n̄ solū ꝑ ꝓnoīa: sꝫ etiā ꝑ
noīa vtī cal⁹. ut patꝛ nr̄ q̄ es ī celꝛ. Ibi q̄ tertie ꝑsonę trahitꝛ ꝑ vtm̄ patꝛ ad ꝟ
būes. Idē q̄nqꝫ fit ī alijs casib⁹. ut ꝑes eos fecisti nobis/q̄ portauim⁹ pō
dus & ęstū diei. ibi q̄ trahitꝛ ꝑ dtm̄ nobis. Silꝛr fit ꝑ p̄mitm̄ inclusū ī pos
sessiuo. ut tuā doleo miseriā: q̄ nouo męrore opprimeris. Ibi em̄ q̄ euo
catꝛ ꝑ tui inclusū ī tuā ad supponēdū ꝟbo scd'ę ꝑsonę opp̄meris. DIS.
Quid si duo noīa diuersoꝝ nūeroꝝ idē ꝟbū p̄cesserit: aut alteꝝ p̄cedat
& alteꝝ seq̄tꝛ: cui ꝟbū se cōformabit? MAG. Viciniori: ut hic/illius
arma: hic curr⁹ fuit. Ego lego & tu. Isti legūt & petr⁹. Silꝛr fit ī diuersis
ꝑsonis. ut Hębrei sūt & ego. Et vocatꝛ hęc cōstructio zeuma. Idē erit si il zeuma
lud q̄d toti attributū ē in ꝑtes diuiditꝛ: ut pueri legūt: alter grāmaticā: &
alter logicā. Et hāc ꝯstructionē ꝓlepsim vocāt. DIS. Quid: si duo fue prolepsis
rint supposita ī ꝑsonis diuersa? MAG. Tūc ꝟbū debet cōformari per
sone digniori vicꝫ primę (si adest). aut secundę. ut ego & tu scribimus.
Ego & petrus legimus. Tu & paulus bibitis. idē fieri pōt ꝑ ꝓpōeꝫ cū. ut
Ego cū petro oramus. Et vocatꝛ hęc cōstructio Cōceptio: Collectīa q̄qꝫ Cōceptio
ꝟba plīs nūeri recipiūt. ut turba ruūt. Pars in gramineis exercent mem
bra palestris. Sunt etiam quędam verba quę eundem casum post se reci

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

piunt qui pcessit. DIS. Que sunt hec? MAG. Verba substantiua: ut ego sum hō. Et verba vocatia. ut ego nominor franciscus. Et verba dictorꝝ vim hñtia. ut ego baptizor petrus. ego incedo superbus. Et hoc intelligitur etiam de infinitiuo & gerundijs eorum.

Cōbinatō verbi cuȝ verbo

De combinatione verbi cū verbo. Ca. vi

DIS. Vinta regla q̄ ē? MAG. hec ē. Q uotiescūq; ī una & eadē orōe duo verba iūcta fuerint sine ɔiunctōe media: ultimū habet poni in infinitio. ut volo legere. Pro primo tñ verbo nōnunq; ptici pia aut adiectiua ponūtur: disponētia subiectū ad agere vł ad pati. ut dig nus audiri. abilis legere. doctus psallere. Attñ si primū verbū aut pticipi um īportauerit motū ad locū: reliquū stabit in prio supino. ut vado lec tū. cur te is pditū? Secūda ṽo supina cū adiectiuis qbusdā poni habent ut facile dictu. i. ad dicendū. mirabile dictu. i. ad dicendū. gratissimū au ditu. i. ad audiendū. tūc em̄ valēt gerundiū in dū cū ppōe ad: & nō cum verbis importantibus motū de loco. Et si primū sit imperatiui modi: se cundū simłr infinitiu⁹ erit. ut Si vis esse perfectus: vade vende oīa que habes: & veni sequere me. Siłr & infinitiuus aliqñ p supino/ nō nunquā vero p pterito impfecto degenerat. Exēpla sunt. eam⁹ visere. Dedit eis ptātem filios dei fieri. Omēs me mordere clanculū: ego floccipēdere &c. Gerūdia ṽo in di cōstruunt̄ cū noīe causa vel gratia. ut vidēdi cā: grā le gendi. ita & cū alijs substātiuis. ut Spes vidēdi. Sed gerūdio in do plerū q; addit̄ pposítio. ut venio de celebrādo. In denegādo mō q s pudor. Et gerundijs in dum siłr: ut ad loquēdū apt⁹. Q ñq; tñ ponunt̄ sine pposi tione tā actie (ut an mihi cātando vict⁹ nō redderet ille) q; etiā passiue ut frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Cōbinatio verbi cū aduerbio

De cōbinatione verbi cū aduerbio. Ca. vij:

MA. Extā regulā diximus esse de ṽbo & aduerbio. Et est talis. Q ueadmodū adiectiuū addit̄ substātio: ipmq; determīat: ita verbū iungit̄ ṽbo/ & actū ṽbi specificat. ut curro bene: stabo male. Fit aūt hec spe cificatio pluribus modis: vicȝ: aut gratia loci/ tpis/ nūeri: gratia cōposi tiōis/ aut diuisionis & sic de alijs scd̄m q; varie sūt aduerbioꝝ significa tiones de quibus supra diximus.

Cōbinatio cōiūctōis cū ceteris partibus orationis

De Cōiunctōe cū alijs partibus orōis. Ca. viij

MA. Egulā septimā Cōiunctioni attribuim⁹. hæc em̄ aliaꝝ ptiū vin culū & ligamē ē. Vñ talis est regula. Oīs ɔiunctio copulatia: aut disiūctiua in casualibus casus: in ṽbis/ modos siłes ɔiungit: ut petrus & paulus bibunt. volo scribere & legere &c.

De combinatione genitiui cum diuersis parti bus orationis. Capitulum nonum.

DIS. Ctaua regula/ quā gtīo ascribebas q̄ est? MAG. Gtūs cū va rijs iungit̄ ptib⁹ orōnis. DIS. Cum qbus? MAG. Primo iungit̄ cū noībus substantiuis. unde qtienscunq; ponunt̄ duo substan

Cōbinatio gti cū par tib⁹ orōis

tiua diuersa significantia sine medio/tūc ultimū ponendū est in gtīo. ut equus regis. Et horꝝ habitudines variȩ sunt scꝫ ptis ad totū. ut pes porci. Causȩ ad effectū. ut liber Platonis. &cīs. quas omēs cū & phiȩ naturalis principia degustaueris/clarius intelliges: nūc transeā. Dixi aūt substantiua diuersa sꝫcantia. Nā si ad idē ptineant ut supius & inferius: inferius loco adiectiui ipm superi⁹ determiat cū quo & in casu cōcordabit ut aīal hō. urbs roma &c. Et hanc cōstructōem grāmatici appositiōem dicūt. DIS. Pōt ne gtūs adiectiuis adiūgi? MAG. Pōt. Et his qdē quæ significatōem hn̄t similē verbalib⁹ in or/q̄ actū transeuntē significāt. ut Cupidus ludi. Prodigus auri: dubius rei. nescia viri: peritus iuris: Memor nostri. &cīs. Quædā tamē ex his adiectiuis etiā actio iungunt ut Exosus bellorꝝ vel bella. prȩscius futurorꝝ vel futura. Adiungit etiā gtūs significans multitudinem his adiectiuis q̄ aliquid excipiūt ex illa multitudine ut unus istorꝝ: qlibet fratrū. aliq̄ sororꝝ: medius istorū &c. Iungit etiā his adiectiuis q̄ indigentiā aut abundantiā signāt. ut diues auri: plenus vini: inops mentis &c. Iungit etiā suplatiuo: ut doctissim⁹ poetarꝝ fuit vergilius vel optim⁹ plebis. Sil̄r & compatiuo posito p superlatio. ut melior istorꝝ. maior horꝝ charitas &c. DIS. Pōt ne gtūs pnoibus adiūgi? MAG. Pōt ut hęc volucrꝝ illa mulierꝝ. Nā & hæc pnoīa exceptōem faciūt a multitudine sꝫcata p gtīm. DIS. Potest ne gtūs verbis cōbinari? MAG. Pōt. primo quidē verbis defectum aut abūdantiā significantib⁹. ut Abundo panis. Egeo pecuniȩ: indigeo gratiȩ. Careo aūt soli abltīo iungit. Secūdo iungit gtūs cām damnationis vel accusatōis sꝫcans/verbis accusatiōeꝫ aut damnatōem importātib⁹. ut dāno te furti. accuso te sceleris. Q̄ n̄q ꝫ tn̄ gtūs nomī iūct⁹ pœnā sꝫcat. ut reus mortis &c. Tertio iungit gtūs verbis ad pciū ptinētib⁹. ut emi tanti pluris minoris. Estimat tanti/pluris vel minoris. Quarto iungit gtūs verbis actū memorādi aut obliuiscēdi significantib⁹. ut memento mei. obliuiscar Ioānis. Quinto iungit gtūs verbo substātiuo capto p ptinet. ut liber est Ioānis. i. ptinet Ioanni. Est matris succurrere nato. Sic etiā addit his impsonalib⁹ interest & refert: Sex dēptis gtīs scꝫ mei tui sui nostri vestri. & cuius a quis. Nā dicta ỽba p his gtīs utunt ablatiō possessiuo. ut interest mea/refert tua &cīs. Gtūs etiā partis/aut pprietatis verbo substātiuo iungit. ut Petrus est duri capitis bonȩ famȩ &c. Similiter gtūs mensurȩ. ut petrus est centū ānorꝝ. & nō mō verbis substātiuis/sed alīs hn̄tibus affinitatē in significato cū ipis. ut petrus habetur magnȩ reputationis. equus reputatur petri. Ille apparet viginti annorꝝ In qbus tn̄ subītelligi pt eē. ut ille appet eē. xx. ānorꝝ. Sexto iungit gēītiuus sꝫcans possessionē aut rem a q̄ fit passio/cū verbis impsonalibus actiuȩ vocis/q̄ sunt penitet: tedet: miseret: piget & pudet. ut Tedet me vitȩ meȩ. pudet me pbri. Loco tn̄ gtī q̄nq ꝫ ponitur infinitiuus. ut pudꝫ me dixisse. DIS. Iungit ne gtūs aduerbīs? MAG. Iungit. Et hoc virtute noīm in ipis inclusorꝝ. ut ubicunq ꝫ locorꝝ. i. in omi pte locorū. Tunc tpis &c. Sic in simili diximus. Instar montis. i. ad quātitatem vel

Appositō

cōbinati
...
31

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

similitudinē montis. DIS. Iungitᷣ ne gtūs pticipijs? MAG. Iūgitᷣ his scꝫ quorꝝ verbis iunctus ē. ut Recordor tui: recordatꝰ tui &c. Alijs aūt non: nisi nomina fiant. ut Amans vini &c. Cū ꝑpōne aut interiectione non ponitur. Cōiunctōem vero mediā recipe pnt duo gti. ut & Petri & pauli discipulus.

De Dtīo iuncto diuersis ptibus orōis Ca. x. DIS.

Ona regula: quā datiui esse voluisti: q̄ ē? MAG Hec ē. Dtīꝰ sīcans rem cui aliqd comodi lucri aut dāni fit iungitᷣ nomibꝰ: Silr verbis tale cōmodū aut damnū fieri signantibꝰ. ut ꝓuideo tibi. Sum tibi utilitati. Molestus tibi: gratꝰ tibi: utilis mihi: vicinꝰ tibi hostis mihi &c. Et nō mō his verbis dtīꝰ iungitᷣ: verūetiā/fere omībus verbis (& si improprie) additᷣ. ut Canto tibi: scribo tibi &c. Iuuo dēpto qꝛ tm̄ actīo iūgitᷣ. ut Iuuo te. Iunguntᷣ qn̄qꝫ etiā duo dtī uni verbo acquisitiuo: quorū unus rē acqsitā: alter vero rē cui acqritᷣ importat. & primꝰ scꝫ sīcans rē acqsitā ꝑ ꝫuo vulgarizandus ē. ut illi mea carmīa curę sunt. Do tibi pignori tunicā &c. Iungitᷣ etiā dtīꝰ huic ꝟbo sum/sūpto ꝓ habeo ut est mihi crater. i. habeo craterē. Sum tibi filiꝰ. i. habes me filiū &c. Iungitᷣ etiā impsonalibꝰ quibusdā actiuę vocis. ut conuenit: euenit: accidit: cōtingit: placet mihi tibi vel Petro. Iunguntᷣ etiā dtī his ꝟbis misereor auxilior: & domīor: q̄ tn̄ etiā recipiūt gtīm. ut misereor tui vel tibi. Iungitᷣ insuꝑ dtīꝰ ꝟbalibus ī bilis aut in dus terminatis. ut Amabilis mihi metuendus tibi. Et in his dtīꝰ in ablatm̄ mediāte ꝑpōne resoluitᷣ ut metuendus tibi. i. a te. & talis etiā fere omnibꝰ verbis passiuis additᷣ: ut cōdicitᷣ mihi. i. a me. DIS. Pōt ne dtīꝰ ꝓnomi adiungi? MAG. Nō nisi in rōne substantiui. ut illi filio DIS. Pōt ne aduerbijs addi? MAG Pōt. ut venit obuiā mihi. DIS. Pōt ne pticipijs cōbinari? MAG. Pōt: & omnibꝰ qdē quorꝝ verbis additᷣ. ut placens mihi &c. DIS. Pōt ne addi ꝑpōni? MAG. Nō: nec etiā cōiunctōi nisi dtīꝰ ꝑcesserit. ut & mihi & tibi. DIS. Pōt ne dtīꝰ addi interiectioni? MAG. Potest. ut heu mihi: ve tibi &c.

De Cōbinatōne actī cū diuersis partibus orationis Capitulum undecimum DIS.

Ecima regula quā actīo appropriasti q̄ est? MAG Hęc. Actīꝰ omī verbo psonali infiniti modi a pte anteriore ꝓ supposito additᷣ ut me scribere: Petrū legere. Et rursus. Omīa verba trāsitiua (quorꝝ scꝫ actꝰ in aliud recipitᷣ) post se actīm accipiūt sīcantē rē: actum verbi recipientē. ut ꝑcutio petrū: cōmedo panē. Silr neutra. ut bibo vinū. bibo lapidē. Silr deponētia. ut sequor te. Silr & cōia. ut criminor te Silr & passiua. ut doceor grāmaticā. Et q̄dā ex dictis duos regūt actīos ad eādē rē ptinētes. ut faciā te clericū. Aut ad diuersa ptinētes: ut doceo te grāmaticā. Et hęc his cōtinentᷣ metris. Postulo posco peto doceo rogo flagito celo: Exuo cū vestit monet induo calceo cingo: Actīos geminos hęc verba reqrūt. Silr hoc verbū instruo. ut in ps. Viā iustificatio-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

nũ tuaꝝ instrue me. Coniungit̃ etiã acti⁹ verbis passiuis: aut absolutis ꝑ sinodochen: Cũ scʒ id qđ ꝑti cõuenit toti attribuit̃. ut doleo pedẽ. Petrus truncat̃ man⁹ vel manib⁹. Ioannes extendit̃ brachia vel brachijs. Itẽ acti⁹ sʒcans tꝑs iũgit̃ verbis etiã intrãsitiuis: licet improprie. ut bis senos cui nostra dies altaria fumãt. Modicũ tp̃s vobiscũ sum &c. Item acti⁹ sʒcãs locũ iũgit̃ ṽbo sʒcanti motũ ad locũ. ut Ambulo viã iter: vado rhomã. pergo decẽ miliaria &c. Itẽ iungit̃ etiã acti⁹ absolutis & passiuis: rõne transitiui snbintellecti. ut Coridon ardebat alexim. i. ardẽter amabat. Et in psalmo. Exultabit lingua mea iusticiã tuã. i. exultãdo annũciabit &c. Et Vergili⁹. Pascunt̃ siluas &c. Itẽ iungit̃ etiã acti⁹ verbis impꝫsonalib⁹ actiuę vocis. ut decet oportet iuuat delectat me. Et hęc recipiũt etiã actĩm ante se. ut me decet. Impꝫsonalia aũt passiuę vocis tm̃ recipiũt actĩm post se. ut mactat̃ bouẽ: pulsat̃ campanã &c. Insuꝑ acti⁹ iũgit̃ verbis actũ meõrandi: aut obliuiscẽdi sʒcantib⁹. ut grex obliuiscit̃ esum: memẽto dñe dauid. DIS Põt ne acti⁹ iungi noĩb⁹? MAG. Põt in rõne adiectiui aut substãtiui alias nõ nisi ꝑ sinodochen. ut albus faciẽ: nigra capillos &c. Nec addit̃ ꝓnoĩbus nisi in ratõne adiectiui aut substãtiui. ut illũ hoiem. DIS. Addit̃ ne aduerbio? MAG. Nõ. sed ꝑpositionib⁹ de qb⁹ supra. Iungitur etiã interiectioni. ut O fortunatũ virum. Heu me miserum &c.

De Vocatiuo Capitulum. xij. MAG.

Ndecima regula Vocatiui est qui aduerbijs vocandi tantum iũgitur. ut O formose puer &c.

De Ablatiuo adiũcto cęteris ꝑtibus orõnis. Ca. xiii. D.

Vodecima regula: quã ablatĩ esse dixeras q̃ est? MAG. Hęc Oĩe nomẽ adiectĩm vel verbũ iungit̃ ablatio sʒcãti cãm ꝓpter quã aliqd fit scʒ effect⁹. Est aũt cã q̃druplex. ut in naturalib⁹ videbim⁹ scʒ efficiẽs materialis formalis & finalis. Exẽpla sunt de cã efficiẽte. ut Silis albedine. horreo frigore. Taceo pudore: fessus cursu: gaudeo ludo: damnat⁹ crimie: lesus lapide &c. Verba etiã passiua eundẽ recipiũt ablatĩm mediãte ꝑpõne a vel ab. ut diligor a petro verberor ab andrea &c. De causa Finali: ut Petrus studet gratia lucri. Paulus scribit cã studij &c. De Causa formali. ut Paries est albus albedine: silis silitudine Fac bono anĩo. Studeas bona intentõe &c. De Causa materiali. Si ablatiu⁹ sʒcat materiã ex qua: addenda ẽ ꝑpositio ex. ut edificat ex lignis. Si aũt sʒcat materiã circa q̃/tũc ponit̃ sine ꝑpositiõe. ut dignus laude: vacuus lumine: Fruor gaudeo potior regno. Careo pane. utor tunica. Prudentẽ me fecisti mandato tuo. vescor carne. Inueniunt̃ tñ hęc verba etiã gtĩs adiũcta. ut supra diximꝰ. Etiã actĩs. ut in leuitico. Offert ꝓ se duos pisces quos vesci licitũ est. Et apud Therentium. Tute illorum officiũ fungere. Iungitur etiã frequẽter verbis ablatiu⁹ causę instrumẽtalis sine ꝑpõne. ut video te oculis: loquit̃ ore: percutit baculo. Ista autẽ causa non distinguit̃ ab efficiẽte: quia efficiẽs ẽ principalis aut instrumẽtalis:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DIS. Vnde possumus facile cognoscere quã cãm ablatiuus ĩportet?
MAG. Inde. Nã si abl'tiuus cõmode recipit a vel ab signat cãm efficientẽ. Si per/signat cãm formalẽ. Si ꝓpter/signat cãꝫ finalẽ. Si ex/signat cãm materialẽ. Si cũ/signat cãm instrumentalẽ. ut aũt dicta facilius cognoscas. Sciendũ oẽ adiectim post q̃d in vulgari põt addi mit. von. usꝫ. im. fur. durch umb. recipit ablatĩm sꝫcantẽ cãm &c. Itẽ Ablatiuus significans tps põt addi ṽbo aut ꝑticipio. ut vigilaui tota nocte. studeo tribus horis. media nocte clamor factus est. Itẽ ṽba importãtia motuꝫ de loco vel per locũ recipiũt ablatĩos ꝓprioꝝ noĩm ciuitatũ aut villaꝝ ut venio transeo Roma Athenis &c. Verba aũt q̃ importãt motũ in loco: aut quietẽ recipiunt h' ꝓpria noĩa in gtĩo. ut Studeo Romæ &c. Nisi sint tm̃ plr̃is nũeri: aut tertię declinatõis. tunc eñ recipiũt in abl'tio. ut fui Athenis. Studui carthagine &c. Noĩa autẽ ꝓuinciaꝝ mõtiũ & regionũ: & noĩa cõpositę figure/indeclinabilia: & nõia sanctoꝝ locis data cũ dictis verbis iunguntur in ablatiuo mediante ꝑpõe. ut Venio Francia. De sancto Iacobo &c. Idẽ est iudiciũ de aliĳs appellatiuis. demptis quattuor scꝫ rus domus militia humus/q̃ construũtur sine ꝑpõe more ꝓpriorũ. ut venio rure &c. Itẽ cum verbis dãnatõem aut punitõem significantibus iungũtur ablatĩ penã sꝫcãtes. ut dãno te morte. punior capite. Petrus mulctatur auro. Pręterea cũ verbis aut nõibus ad ꝑcium aut mẽsurã ꝑtinentibus iungũtur ablatiui q̃titatẽ ꝑcĳ aut mẽsurę significãtes ut vendit̃ tribus aureis. altus tribus ulnis: latus mille passibus. tñ hoc verbũ valeo requirit actm̃. ut equus valet decẽ aureos. Itẽ cũ verbis distantiã importantibus iungit̃ ablatiuus q̃titatẽ distantiæ indicans. ut distat tribus passibus &c. Pręterea ṽba aut nõia excessum unius sup aliud importãtia reqrũt ablatĩm q̃titatẽ illius excessus sꝫcantẽ. ut petrus excedit paulũ tribus digitis. Ioãnes est tãto lõgior/q̃to Petrus est breuior &c. Ablatiui aũt significantes rẽ excessam iungunt̃ compatiuis. ut Petrus est fortior Paulo. Et is vulgariꝫat̃ per dan. Põt & addi ablatiuus significans quantitatem excessus. ut lignum illud Petro longius est tribus digitis. Iungitur quoq; ablatiuus verbo substantiuo. ut sis bono animo. Id etiam te non lateat ablatiuos duos aut plures absolute poni loco orationis ex nomine & verbo compositi. Et dicuntur poni in designatione consequentię: quia scilicet ad ipsos aliquid sequi intelligitur. ut Sole oriente dies fit. Et resoluũtur hi ablatiui per dum/ si/ aut quia. ut dũ sol orit̃: aut si vel quia sol oritur dies fit. Loco etiam ablatiui quandoq; ponitur aliquod complexũ. ut dato ꝙ sis probus/te diligo. Viso ꝙ es honestus/te recipio. Et quẽadmodũ imꝑsonale sine supposito/ita & participiũ in ablatiuo sine substantiuo positũ inuenitur. ut dicto de nomine dicendum est de verbo. DIS. Iũgitur ne ablatiuus cęteris partibus orationis? MAG. Pronomini non nisi in ratione substantiui/aut adiectiui. Nec aduerbio: aut interiectioni: sed participio. Et quideꝫ omi cuius verbo addi potest. Similiter additur præpositionibus quibusdam. de quibus supra dictum est.

DE COMBINATIONE PARTIUM ORATIONIS

Regulę generales . Capitulū.xiiij. MAG.

Rętter has aūt generales q̄dā nō negligēdę sūt regulę unde Qui
cūq; casus iungūtur ntīo: ijdē iungunt & omnib⁹ obliqs eiusdē
Et quicūq; casus iungunt positiuo ijdē iungunt quoq; cōpara
tiuo & suplatiuo. Et quicūq; casus iungunt verbo ijdē iungunt ei⁹ pti
cipijs.: & reliquis modis & tpibus a verbo illo descendētib⁹. Hęc omīa
tn̄ q̄ de cōbinatōe ptium orationis iam disseruimus: facili⁹ & mira qua
dam breuitate dephendes: si casuum officia. q̄ in supiorib⁹ tradidimus:
viuaci semp tenebis memoria.

De Ordinatione partiū in oratiōe Ca.xv. MAG.

Acten⁹ de his quib⁹ nō barbaro: sed latino poti⁹ sermōe q̄ cōce
pim⁹ exprimim⁹. Restat ut ordinē dictoꝝ: in interp̄tādo: doceamus.
Si itaq; oratio interpretāda sit. Primo loco vtūs (si adest)
accipiend⁹ ē cū eo q̄d cū ipo cōbinat. Post hūc ntūs cum suo verbo / aut
actūs cū infinitio. deinde aduerbiū: dehinc cęteri casus Silr cōiūctiones
p̄positōes: & interiectiōes/ cū his q̄ ipis iuncta sunt. Dictōes tn̄ interro
gatię: aut relati p̄cedere dnt. Silr cōiūctiōes p̄positiui ordis & ablati po
siti absolute. Itē Obliqu⁹ negatiu⁹ exponend⁹ est p nō & suū affirmati
uū. ut Nullū hoīem. i nō ullū. Itē qn̄q; obliqu⁹ p̄ponit v̄bo psonali: ut
relatiuū habeat an̄s. ut patrē sequit sua ples. Trahit sua quēq; voluptas
& sic de alijs. De quibus tamen p frequentē expositōem in talē deuenies
usum qui omnibus regulis p̄stantior est.

De Subauditōe q̄rundā ptiū orōnis Ca.xvi. MA.

Onnunq; aūt cōtingit ptes aliqs in oratōne subticeri. Et quidē
primo. Cū verbū primę aut scdę psonę fuerit itelligit ntūs cer
tus sc; ego tu nos & vos: quē nō oport; exprimere: nisi ad decla
ratōem: aut significantiā denotandā. Est aūt declaratio siue discretio: cū
actus verbi attribuit alicui cū exclusione alioꝝ: ut ego lego. q̄si dicerē
& null⁹ ali⁹. Significātia v̄o est cui⁹ actus verbi attribuit alicui cū ex
cellentia. ut ego lego. q̄si dicerē & nullus ita bn̄ sicut ego. & ē talis ntūs
cū arrogātia pferēd⁹. In euocatōe tn̄ hi ntī exp̄miūt: & n̄ ppt iā dictas cās
nisi fiat euocatio p ipe: aut nomē distributiuū. Aut in pprijs noībus cū
v̄bis substantiuis: aut pticipijs &c. Exēpla sunt: ut quācunq; ipe vidi n̄
oīa possum⁹ oēs. Sum pius Eneas. vocor petrus. doctus sum. afflictus
sum. Itē verba excepte actiōis quoꝝ sc; actus uni soli cōpetit: etiā in ter
tia psona sine ntīo pferunt. ut Fulminat: coruscat: pluit: mingit &c. In
his em̄ intelligit deus vel natura. Excipit creare. Nō em̄ dicimus creat.
licet creare solius dei sit actus. Incipit quoq; & desinit cū infinitis dicto
rū verboꝝ sine ntīo ponunt. ut incipit migere: desinit pluere. Verba q̄;
quoꝝ actus solis hominib⁹ pprius est sine ntīo exprimunt. ut Aiūt di
cunt &c. Intelligūt hoīes Et rursus ipa verba qn̄q; tacent. ut dicendo.
unde Boetius. de q̊ virgili⁹ &c. Intelligit: loquit vel scribit aut dicit &c.
Verbum etiam substantiuū sum/ sepissime intelligit. ut Glia tibi dn̄e.

33

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

Beati ĩmaculati in via &c. Similiter ĩ intitulatiōib⁹. ut Opera platonis
Buccolica virgilij &c. Item sub audiuntur q̄nq̄ etiā alia verba de quib⁹
in eadē oratōe prius mētio facta est. ut cum dicimus. Benedicite respō-
dendo dn̄s. subintelligit Benedicat. Inuocaui dn̄m & exaudiuit me: in-
telligit dn̄s &c. Subauditᷣ etiā q̄nq̄ antecedēs relatiui. ut si sustulisti illū
dicito mihi. Intelligit iesum &c. Itē fiūt & aliẹ subauditōes variẹ de qb⁹
sepius apud Therentiū. ut quẹ illū: quae me? Intelligit amat: exclusit:
vel similia. Haec sunt fili quae inprimis necessaria visa sunt ad partium
oratōis & cognitōem: & cōcinnā cōbinatiōem. Syllabarū vero quanti-
tates. quae in pferendis orationibus non sine aperto vitio cōfundūtur:
nunc demū in calce grāmatices annectēdẹ veniunt. DIS. Breues igit
siquae de his regulẹ dari possunt in mediū pferas. MAG. Breuitatis
te pcupidū sciens: nōnullorꝫ traditiones cōsului: prosa an metro cōmo-
dius id fieret aliquātisper herebā: sed cū planū sermonē in his magis ne-
cessariū cōspexi: in psam stilū verti: nihil tamē q̄d nō ab alijs dictū sit:
tractatu seq̄nti enūerare statui. DI. Placet sꝫ q̄ꝫ toti⁹ rē ipsam aggredere.

Tracta. iij. De quātitate syllabarū ĩ gn̄ali Ca. i. MA.

Syllaba ĩ gn̄ali (inq̄t qdā) ubicūq̄ posita fuerit sex mōis ꝯgnosci
pōt. positōe sc; vocali an̄ vocalē deriuatiōe diphtōgo exēplo
Positio & regl'a DIS. positiōe quō? MA. cū p⁹ vocalē duẹ sequūt cōsonātes
ut pars vel una duplex ut nix: vel ĩ duplex int̄ duas vocales ut troia: tūc
illa vocalis pducit: adiecto q̄ altera saltem ĩ eadē vocalis syll'a collocet:
at vero si in eadē dictōe p⁹ vocalē nata breuē: seq̄t muta cū liq̄da: vocalis
pcedēs anceps & bitpalis reddit ut aratrū: vocal' aūt de se lōga: p nullā
mutae & liq̄dẹ sequẹlā poterit breuiari ut febris salubris podogra: ama-
vocalis an̄ vocalem trix: octobris. DIS. vocalis an̄ vocalē inuēta q̄nta ē? MAG. in la-
tinis breuiat ut luo. Excipiūtur p̄mo gt̄i & dt̄i q̄ntẹ declinatōis ĩ quib⁹
e vocalis pducit si saltē alia vocalis pcesserit ut diei. sin aūt cōsonās bre-
uiat ut fidei. Scd'o greca nōia externaq̄ ut plurimū pducūt ut dius he-
lias: aer: chorea platea. Tertio gt̄i in ius sunt cōes ut uni⁹. pter alius lon-
gū & alteri⁹ correptū. Quarto possessiua in ius vocalē pcedentē pdu-
cunt ut troius patuleius. Quinto fio: nisi post e sequat r ut fierē pduci-
deriuatio tur. DIS. deriuatōe syllabẹ quātitas quō dephendit? MAG. Quā-
ta fuerit syllaba primitiui tanta erit & deriuatiui. ut lego legens. Excipi-
unt primo human⁹: leges vires reges sedes voces iucundus: statur⁹ pe-
dor: vomer seculū laterna nequā: regula italia: secius limus: denus: no-
nus: casus monach⁹ humo vitupo: limius feralis fabella: & mobilis. q̄
cōtra sui primitiui positōem pducunt. Secūdo excipiunt dux ducis: so-
por acerbus: dicax aruspex: arista vadū stabulū stabilis omasus arena: lu-
cerna noto nato fides titulus sodalis bubulcus varicosus vitium ouo:
dipthōg⁹ elegus & manus: q̄ cōtra sui positōem corripiunt. DIS. dipthōgus
syllabā quantā reddit? MAG. ubiq̄ pducit ut sphera: poena aula tur⁹
nisi vocalis sequat ut praeuro. DIS. Exemplū aūt quō ad hoc condu- Exempli

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

citᵹ MAG. Poetarꝝ exempla ad syllabas pcipiendas te plurimū iuua/ bunt: nā in hac dictiōe musa si primę quantitatē scire volueris: maronis illud musa mihi causas memora: longā esse indicabit. DIS. Regula ꝟo gn̄alis q̄ estᵹ MAG. in undecim ptes diuisa est. prima pterita bis/ syllaba primā pducūt ut emi. pter bibi scidi fidi dedi steti: & tuli q̄ pmā corripiūt. Secūda pterita gemiata primā & secundā corripiūt ut peperi pter cecidi: quod secundā pducit Tertia Supina bissyllaba primā pdu cūt ut natū. pter litū itū citū quitū sitū satū rutū ratū datū & statū q̄ pri mā corripiūt. Quarta q̄ta fuerit syll'a pn̄tis tāta erit & cęterorꝝ tpm. ut amo amabā amaui amauerā amabo. pter genui & posui q̄ primā corri/ piūt. Quinta in cōpositiōis iunctura syllabę breuiant. ut oīpotens: ar miger: in qua quidē iunctura solent dictōes p hyphen copulari. ut ante malorꝝ. pter ibidē ubiq̄/ tibicen. Sexta pprio nōim primę vel medię syllabę ad placitū ponunt. nisi regulas h abueint spēales q̄s breuitatis gratia pt ermitto: in ultimis aūt syllabis subiacebit regulis appellatiuo rū. Septia: bis bi tri ni incōpositōe breuiant ut bis ort⁹ biuiū triuiū nice nus. Octaua semiqnaria & semiseptenaria breuis in metro pduci pōt: etiā si in nullā desinat cōsonātē. Nona incremēta noīm in pl'is si a e vel o vocalis habuerit pducunt ut q̄ quarꝝ res rerꝝ q quorꝝ: si ꝟo i vel u cor ripiunt ut q quib⁹: veru verub⁹. dicta in singl'ari ex declinatiōib⁹ nota sūt. Decia cremēta ꝟborꝝ si a habuerit pducunt ut amo amare. pter do & sua ꝯposita: circūdo pessūdo venūdo. Si e pducunt ut lego legem⁹: ni si cū subit r: tūc q̄nq̄ pducunt q̄nq̄ breuiant q̄d accētu cognoscit. Si i breuiātur ut lego legim⁹. pter ꝟba q̄rtę ꝯiugatōis: & volo & sū. & cum subit i tūc. n. pducūt Si u corripiunt ut volo volum⁹. Vndecima dictio nes sincopatæ & p synęresim vl' crasim pronūciatę pducūt ut norā p no uerā/ pataui p patauij & cotes pro cautes. His plibatis ad pmas sylla bas spēalius descendamus.

Margin: pterita · Supina · propria · incremēta

De Prima syllaba Ca. secundū DIS.

1 Rimarꝝ syl'arꝝ q̄titatē uā spēali⁹ agnoscere valeoᵹ M. cōposi tiōe: ppōe & regula. DIS. Cōpositōe q̄literᵹ MA. Si ei aliq̄ pticl'a addat q̄ illā penultimā reddat: tūc accētu cognoscet ut amo ba amo/ a breuis q̄a grauis/ duco diduco u longa q̄a acuta. Excipiūt pmo i nuba/ pronuba/ deiero peiero cognit⁹ agnit⁹/ sfio suffio/ q̄ ꝯtra suū sim plex corripiunt. Scd'o ambit⁹ & cōuitiū q̄ producūt. D. ppōe quōᵹ

MA. q̄ta fuerit ppō in appōe tāta erit & in cōpositiōe. ut i domo i ha bito. Excipiūt prīo ad ab ob. i re sub & con cū iacio ꝯposi æ producunt: nisi ex se trisyllabū reddāt q̄a tūc ppō ē cōis ut adicit. Scd'o e de prę se in cōpositōe producūt. Di aūt ubiq̄ producit. pter in dirimo & disert⁹ ubi corripit. re corripit ut reduco pter in refero q̄n s̄ȝcat distātiā vl' iuuamē ubi producit Pro pducit. ut prologꝗr: pter in proteru⁹ procella pnepos pfugus pfanus profund⁹ propero profiteor profatū propheta profusus: proficiscor profecto & procuro ubi corripit. DIS. Regula primarꝝ syl labarꝝ q̄ estᵹ MA. secūdū vocaliū nūerū & ordinē i q̄nq̄ ptes diuisa ē.

Margin: cōpositio ne: · ppositiōe

34

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De. A. in primis ſyllabis. Cap. tertiũ.

DIS. A in primis ſyllabis quanta ẽ? MAG. A ante b corripitur. ut habeo. Præter labor beris, tabes ſcabies pabulũ labes ſtrabo & rabo. fabula, ſtabam nabã fabor flabam ſtabilis ſtabulũ labor & labo: q̃ primã ꝓducũt.

A ante c corripitur, ut acer pro arbore. Excipiũtur ſi p̃cedit b. ut bacca. vel p ut pacis: in quibus a producitur. dempto paciſcor: baculus & ſpacium: placet: quę iuxta regulam primã corripiunt.

Acer pro forti: Thraces: facundus: machina: dacus & graculus primam producunt. Hiacynthus cõmune eſt.

A ante d corripitur. ut vadum. Pręter radix clades ſpdaix trado traduco gradiuus & gades ſuadeo rado & vado.

A ante f corripitur. ut raſanum vafer.

A ante g corripitur. ut ſagax, Excipiuntur ſtrages vagio vagina magalia ſtagulum ſaga & lagana: indago quę primã producunt. Similiter ea quę habent p vel f ante a. ut fagina fagus. pręter flagellũ: fragor oris fragilis & plaga pro reti vel ora: quę primam corripiunt.

A ante l in diſſyllabis producitur. ut halo as. Excipiunt̃ calo as, alo is. malus a um. palam fale pales & ſalum quę primã corripiunt? Excipiuntur & tertię declinationis perittoſyllabica ut ſalus ſalutis quę primã corripiunt, pręter calo onis. & ales q̃ producunt̃. Similiter & poliſyllaba primã corripiunt. ut caleo. Pręter alea baliſta caligo balena ſalebra & ſqualeo quę primam producunt.

A ante m in diſſyllabis producitur. ut dama, Excipiuntur fames: damus amo chlamys tamen thamos. q̃ primam corripiunt. Similiter & poliſyllaba. ut amicus. p̃ter lamina amitto lamẽtor & amentũ q̃ ꝓducũt

A ante n in diſſyllabis producitur. ut ſanus. Excipiũtur manus anus anas ana cano canis & phanum. Similiter & poliſyllaba quę primã breuiant. ut animus. pręter ganeo.

A ante p corripitur, ut dapes, Excipitur papilio vapulo papo papa ſaphyrus crapula lapa apulus rapa papyrꝰ & mappa.

A ante q corripitur. ut aqua. demunt̃ compoſitiua. ut nequaquã.

A ante r corripitur. ut ariſta. Excipitur carex varix areo varica area naritia glarea naris carica: ſtarem flarẽ pareo quæ primam producunt. Nomina ſimiliter in rus ra rum. longãt primã ut charus ra rũ pręter hara pro ſtabulo. para & parum quæ breuiant primam.

A ante s in diſſyllabis producitur. ut caſus. Excipiuntur Quaſi caſa baſis. & poliſyllaba. ut aſinus q̃ primã breuiant. p̃ter caſeus baſium.

A ante t corripitur. ut latus eris. Excipitur Saturnus latus a um. vates clacros Katholicus quatenus ater atria laterna. Similiter ſi m pręcedit. ut mater. aut r pręeunte muta. ut pratum & quattuor ratum: quę primã producunt: pręter matheſis: quod corripitur. Platos & ſtatim primam cõmunem habent. Sic & platea.

A ante u corripitur. ut auatus. pręter nauis gauiſus mauors pauo ma

uis suauis prauus gnauus auia. Silr si l pcedat cū muta. ut flauus.

De E in primis syllabis. Cap. quartum. DIS

E in primis syllabis quanta est? MAG. E ante b corripitur ut hebeta. excipiunt si ante e duo consona presint ut gleba. Excipiunt & debeo thebe debilis flebam nebrida nebula febris nebam nebo phebus phebe.

E ante c corripit ut secus. pter fex cis. cecus preco theca vecors grecia secundus securus secula mechus echo mecū tecum secum & secius

E ante d in dissyllabis producitur ut sedes pter cedo verbū defectiuū edo es. pes dis pedū cedrus. Similiter polisyllaba breuiant ut medicus preter sedulus seditio & seditiosus dedalus predium

E ante f corripitur ut nefas

E ante g corripit ut lego. pter regina dego regula reges legem eger egiptus tegula lego as egloceros egis

E ante l in dissyllabis pducitur ut chele. pter chelis velut velim gelu melos scelus celer melus melo. Similiter polisyll: ba ut elemosyna. pter speluca belua electhrum spelea delitie elisius delibutus delubra que breuiant primā

E ante m corripitur ut emonia. pter femina semita demo is. semino themis que primā longāt. similiter habētia e purū ante m ut eminus. pter emo & emio. Nomina dissyllaba cū cremento longant primā ut demon semen. preter memor nemus & femur

E añ n producit ut renus. excipit em fenestra penitus penetro penes penates pene penus. Similiter cū e pcedit b ut bene vel g ut genus: vel f ut senex vel t ut tenuis vel sr ut ven⁹ in quib⁹ e corripitur. pter venū thenia vena venor tenarus tenax senus quæ longant. frenesis variatur

E ante p corripitur ut epos pter sepes cepe scepa tepor epacta repo pputium prepes. & peunte s ut sepe q̄ primā pducūt. demit sepelio

E ante q corripitur ut neqꝫ. demit nequā nequaqꝫ nequaqꝫ equus id ē iustus & equor quæ longant

E ante r corripit ut series: pter erūna cerulus heros feralis eruca ceronia feria ceres cleros erigone serus chere eris nomen: seres hereo mereo q̄ras cera sero era heres. Similit si precedit u ut verus vel p ut pera que primā pducunt. pter veru & vereor veretrum

E ante s producitur ut iesus. excipitur iesus thesis

E ante t producitur ut cet. pter metallum metuo gethes meto metra fretū retro thetis etiam meta. Similiter si p preit ut peto vel u ut vet⁹ q̄ breuiant primam preter & pretor longant

E ante u producitur ut leuus. preter leuis breuis leuo seuerus beuer quæ primam corripiunt

De I in primis syllabis Capitulū. v. DIS.

I in primis syllabis quanta est? MAG. I ante b corripitur ut hiberia preter hibern⁹ fibula liburnū p naui tibia liber adiectiuū libo tribulū vibex fibilo quibo scribo sibila ibo vibra & ibis nomen.

35

I añ c corripitur ut dicax. pter vicus mica niciteria conuitia trica plicus titiũ spica ficus vicinus ficedula spicula vicenus sica dico tricenus sicut: quæ longant. ico variatur

I añ d producitur ut idem in masculino: Excipitur idẽ in neutro ideo fides cydon idoneus quidẽ. Siĺr pĩt b ut bidens vel t ut tide⁹ vel u ut video quæ breuiãt. pter strideo strido rideo

fidis idololatra ideota

I añ f producitur ut rifeus. Excipiũtur cõpositiua & cifus

I añ g corripitur ut rigo. pter viginti bige triginta frigus pigardus pigefligo figo frigeo frigo migro. Siĺr si pĩt s vel t demitur stiga cum strigibus. Strigilis cõmune est.

I añ l producit̃ ut filius. Excipiũtur chylindrus hilaris pilus sc3 capitis cilix philos pila bilibris philomena ciliũ milium. Siĺr si pĩt s ut sileo aut t ut stilus quæ breuiant. preter thile

I añ m in dissyllabis producitur ut limus. Excipiũtur timus nimis simus himen simul. Siĺr & polisyllaba corripiũt ut ciminũ. pter simea

I ante n producitur ut linea. pter tinea linio lino. Siĺr si preit c ut cinis vel s ut sinus vel m ut minus quæ breuiãt. pter sinus prouase & mino q̃longãt

I ante p corripit̃ ut bipes. preter stiphariũ vipera ripa stipes stipo sipho

I ante q corripitur ut liqueo. preter liquor liquoris

I añ r in dissyllabis producitur ut dirus. preter vir viri pira pirus lira siĺr & polisyllã ut biria q̃ breuiãt. pter stiria pirula pirata tiria piramis

I añ s producitur ut risus. preter nisi prisana miser misertus

I añ t corripitur. ut itẽ. præter dis ditis litis clitella glitis phitõ pitisma titan titillo psitacus brito sitis a sum nitor itur italus q̃ longant. Similiter si m præcedit ut mitis vel r ut rite vel u ut vitis. præter vitulus & vitellus quæ breuiant

I añ u producit̃ ut cliu⁹. pter niuis & bis tris ꝯposita ut biuiũ triuiũ.

De O in primis syllabis Ca. sextũ DIS.

O in primis syllabis quãta ẽ? MAG. o añ b producitur ut sobrius. Excipitur soboles obolus obesus obes verbum & quæ habent consona duo ante o ut probus

O añ c corripitur ut iocus. præter foca procerus ocior oculus poculum ocium iocundus vocis vocalis cochitus quæ longant

O añ d i dissyllabis pducit̃ ut rodo. pter odor modus mõ siĺr & polisyllaba nã illa corripiunt ut fodio proderit tñ longat̃ poderis variat̃.

O añ f corripit̃ ut pfugus. pter pfugio profero profuit ofa q̃ lõgãt

O añ g producit̃ ut cogo preter rogo toga rogus logos

O añ l corripit̃ ut color. pter nolo molior solis doliũ ples boletus. olim solus colyphiũ stola prolixus coloas moles solor polipus

O añ m pducit̃ ut omẽ pter stomach⁹ hõ dñs ꝯmedo dom⁹ como glomero comes gomor omitto vomo domo as omasũ glomos thomos.

O añ n corripit̃ ut bonus. præter sona none Similiter si precedit c ut

con⁹ vl' d ut donum vel p ut pono monos cōmune est.

O ante p corripitur. ut sopor: preter populus arbor: opilio topos pōpisma propago sopio is. Similiter si precedat c. ut copula: in quibus o pducit. pter cophin⁹: scopulus: copos. O an̄ q corripitur. ut coqu⁹

O ante r corripitur. ut morior. pter os oris. chorus p vento. oro as. corā torax hora mores coralus ora p extremitate. morus doricus sorex quorū horū norā. silr si pit l. ut lorū. vel r. ut prora que longant

O ante s producitur. ut Osyris. pter rosa proseuca dosis posui.

O ante t corripitur. ut notus. preter dos dotis. totus quotus votum quotidie cotis noto poto notus pro cognito. Silr si praesunt duo consona. ut cloto: nam producunt. preter protos proteruus ptotos

O ante u corripit. ut nouus pter ouū puidus puincia puideo pucit.

De V in primis syllabis. Capitulū vij. DIS:

V quanta est in primis syllabis? MAG. V ante b corripitur. ut rubeus. preter tuber rubigo suber pubes uber puber. Similiter si pit b. ut bubus. vel n ut nubo que longant. preter bubulcus qd corripitur.

V ante c producitur. ut duco pret ducent⁹ lucerna lucror ducis. Silr si pcedat n ut nucis. c ut cuculus. r ut ruca

V ante d producitur. ut crudo. preter rudens pudor sudes rudis studeo cudo trudes pudet ruder. rudo cōe ē: V an̄ f producit ut bufo

V ante g producitur. ut rugio. pter tuguriū. & si pcedat f ut fugio. i ut iugū. p ut pugio. pter fruges iugera iugi frugi.

V ante l corripitur. ut culex. pter uligo. Silr si pcedit g ut gulio. vel si ut fuligo. vel m ut mulio. tūc producit. pter fulica mulier gula

V ante m producit. ut numen. preter humerus humilis humus fumus. & que habent c ante m. ut cumulus. vel n ut numerus. vel t ut tumulus. Excipiuntur numen struma.

V ante n producitur. ut luna. preter cuneus & tunica.

V ante p corripitur. ut cupio. pter stupa cupa iupiter upupa. silr si n pcedit. ut nuper. vel p ut pupius. vel r ut rupes. pupilla variatur.

V ante r producitur. ut fures pter furere nur⁹ muria: murus curules

V ante s producitur ut usus. preter pusillus susurro.

V ante t in dissyllabis producit. ut tut⁹. pter cutis putris frutex uter puto utor lutū uti. silr & polisyllaba. qnq3 corripiunt ut futilis. pter mutuus mutit puteo futio uterus utilis futile glutio

V an̄ u producitur in dissyllabis ut vua caetera curtant ut pluuia fluui⁹ & tm de primis syllabis eundē quoq3 ordinē in medijs seruabimus.

De A in medijs syllabis Ca: octauū DIS.

A in medijs syllabis quāta? MAG. a an̄ b corripit ut syllaba Excipiuntur q finiūtur in ulū: budus bilis ut venabulū letabūd⁹ amabilis

A an̄ c corripit ut psitac⁹. s3 noīa i ce⁹ & ci⁹ longāt ut ordeace⁹ gallinaci⁹. silr opaca cloaca & q t'minant i ulū ut cenaclm silr oblīq ut audacis

A an̄ d corripitur ut arcades. preter cicada

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

A ante f corripitur ut girafa

A ante g producitur: ut ꝓpago pręter pelagus abdenago & nomina secundę inflectionis ut onager.

A ante l corripitur ut italus. pręter ea quæ tertiæ inflectionis in alijs sunt obliqui ut moralis australis animalis

A añ m corripit̃ ut talam⁹. p̃ter ea q̃ termiant̃ ĩ amẽ ut thimiamen

A ante n corripit̃ ut clibanus. p̃ter vulcanus aranea machiana balan⁹ & q̃ tertię inflectionis sunt ut inanis titanis; sil'liter deriuata gentis ut romanus vel loci montanus

A ante p corripitur ut gausape pręter priape sinapis

A ante r corripit̃ ut barbar⁹ p̃ter noĩa in rius riũq̃ nisi sint a noĩbus numeroꝝ deriuata ut denari⁹ ꝓducunt̃ Sic & alia deriuata ut auar⁹ scolaris: sic & obliqui ut calcaris p̃ter iubaris cesaris nectaris asparis bostaris casparis. composita breuiant ut comparis disparis.

A ante s corripitur ut carbasus. p̃ter ꝑnasum omasum

A ante t corripit̃ ut ciatus. p̃ter deriuata ut barbatus armatus obliq in atis & as ut ciuitatis. noĩa in ates ut achates Et nomina in tiũ ꝓducũt (ut palatium

A ante u producitur ut cadauer

De E in medijs syllabis Capitulũ. ix.

DIS. E in medijs syllabis quauta ē? MAG. E añ b ꝓducitur ut coreb⁹ p̃ter terrebint⁹ eleborus esebon herebus celebis

E ante c ꝓducitur ut chyroteca. pręter seneca

E ante d producit̃ ut putredo. p̃ter eseda melchisedech. nomina in da ut andromeda. & obliqui cõpositoꝝ a pes ut quadrupes

E ante f corripitur ut veneficus. preter elephas

E ante g corripitur ut sacrilegus. p̃ter tristega cethegus

E ante l producit̃ ut camelus angelus abimelech

E ante m producitur ut racemus: p̃ter eremus vehemens hiemis alemania gethsemani.

E añ n producit̃ ut catena. p̃ter helena helenus iuuenis heben⁹ asenes.

E ante p corripit̃ ut edepol. demit̃ pręsepe

E ante r corripit̃ ut cineres p̃ter statera & ꝓprie ĩ erus ut vuernher⁹ & deriuata in r⁹ vel rũ ut sincerus mysteriũ. p̃ter auster⁹ & galerus: similit̃ megera chymera q̃ longant Inferi superi cerber⁹ iteꝝ uterus potero pateris a patior: patera breuiãt hiberi cratera panthera longant: de obliqs in tertia declinatione nominis dictum est

E añ s corripit̃ ut heresis: p̃ter mathesis scĩa diuinãdi poesis

E ante t ꝓducit̃ ut bolet⁹ p̃ter ametistus temetũ & quę tertię inflectionis sunt ut pietas. de obliquis nominis in es ut dictum est

E ante u producit̃ ut longeuus

De I in medijs syllabis Capitulũ. x.

DIS. I in medijs quanta ē? MAG. I ante b corripitur ut celtiber p̃ter nomina in bilis ut sensibilis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DE QVANTITATIBVS SYLLABARVM

I ante c corripit ut clericus. pter apricus amicus umbilicus formica/ pudicus lorica lectica mirica caicus medicus vesica. & noia in culus la. lu. ut igniculus auicula reticulum urtica postica antica. Propria in icus. ut fridericus. Obliqui in tertia declinatione patent.

I ante d corripitur ut cupidus. pter desidero cosidero & q terminant in idium. ut psidiu & trisylla in ides. ut atrides: simit coronides: & q terminatur in do ut formido. Dauidis ad placitum

I ante f corripitur. ut munificus

I an g corripitur ut pdigus. pter q terminantur in ga. ut auriga vel go ut caligo. pter caliga & quedam copositiua

I an l corripit ut agilis: excipiutur neutra in ile ut cubile & in ilis a nomie ut sextilis. pter huilis parilis dapsilis pestilis nubilis. Asilum est logum & exilis subtilis aprilis

I ante m corripit. ut anim9. pter sublimis opimus & noia in imen a vbis qrte inflectiois. ut munime. Azimus breuis: & zima logum.

I an n corripit ut dns. pter cami9 festin9 catinu ciminu salinu lupin9 ppino supina. ppria ut martin9: deriuata ut quirin9 cedrinus. preter crastinus heccine nundine protinus. & que ex oleo: ut oleaginus & bisso. ut bissinus: cla ut cladestinus/sero ut serotinus. fago ut faginus. bobix ut bobicinus ametistin9 hiacictinus q oia corripiut i. Que vo i na finiunt logat. ut culina. pter pagina foemina machina trutina lamia proserpina buccina mutina sarcina fuscina elemosyna patina. obliqui i inis patent in tertia nominu inflectione.

I ante p corripitur ut antipos. pter obstipo costipo

I ante q pducit ut iniquus. pter siliquus reliqu9 & cposita ut aliqd.

I an r corripit ut satirus. pter delirus butirum saphirus papirus

I an s corripit ut citisus. pter paradisus gauisus anchises

I ante t corripit ut leuitas. pter ppria ut margarita & deriuata ut leuita heremita auritus maritus. pter seruitus penitus q breuiant. sed lechitus cocitus hermefroditus aconita longant. de obliquis insup & de supinis verborum locis suis dictum est

I ante u producitur ut saliua. preter niniue

De O in medijs syllabis Capi. xi.

DIS. O in medijs quanta? MAG. o ante b corripit ut orobus. preter october duobus ambobus

O ante c corripitur ut suffoco. obliqui longant ut velocis.

O ante d corripitur ut exodus. pter herodis custodis

O ante f corripitur ut sarcofagus

O an g corripit ut egloga. pter ea q hnt g ante o ut pedagogus

O ante l corripitur ut soboles

O ante m corripitur ut atomus. pter neutra ut amomum.

O an n pducit ut adonis. pter sindonis sardis diacon9 calcedonis redonis vascois turonis ligois britonis armonic9 maona. oblig patet sup

O ante p corripiť ut isopus. deme europā asopū piropū. canop⁹ id ē egiptus ad placitum.

O aň r corripitur ut amfora. p̄ter deriuata ut sonorus. deme & polorum. obliqui in oris ex dictis patent

O ante s ꝑducitur ut saxosus

O ante t producitur ut meotis

O ante u producitur ut ludouicus

De V in medijs syllabis Cap. xij. DIS.

V in medijs q̄ñta ē? MA. u aň b corripiť ut coluber. demiť saluber

V aň c ꝑduciť qñ sequiť a ut lactuca: us ut enuchus vel um ut caducum: sic manduco fiducia pollucem. alia corripiūt ut volucer

V ante d producitur ut fortitudo. p̄ter pecudis

V aň g ꝑduciť ut lanugo. p̄ter cōiugis sanguisuga

V aň l corripiť ut catulus. p̄ter getulus adulor. siľr & noīa ternę longant ut torcular curulis. p̄ter sotular specular ʒabulon hercules

V aň m ꝑduciť ut alumē. p̄ter cōtumax īcolumis autumo q̄ curtāt.

V ante n ꝑducitur ut lacuna

V ante p corripitur ut upupa

V aň r ꝑduciť ut lectura. p̄ter mercuri⁹ centurio lemures purpura: & verba in rio ut esurio: obliq sunt breues ut murmuris. p̄ter telluris

V ante s producitur ut cerusa

V ante t ꝑduciť ut versutus. p̄ter arbutus

V ante u corripitur ut diluuium

Hactenus de medijs nunc ultimas syllabas percurramus

De Vltimis syllabis Capi. xiij. DIS.

Vltimę syllabę quātitas q̄ via inuestigať? MAG. declinatiōe & regula. DIS. declinatōe qualiter? MAG. ultima syllaba si ꝑ inflectionē penultima fiat eā acentus manifestabit. ut carmē carmīs / men breuis ē q̄ penultima facta corripitur. & salus salutis / lus lōga est ex eadē cā

DIS. Regula aūt quę est? MAG. Regula ultimaꝝ syllabaꝝ s ꝫm terminales in plures ꝑtitur unde

In a finita ꝑducūtur ut ama: demūtur / nti acti uti. p̄ter greca ut palla a pallas: numeralia in ginta sunt ad placitū ut triginta. utputa ita quia breuia sunt

In b finita corripiuntur ut ab

In c ꝑducūť ut dic. p̄ter nec lac donec. hic cōmune est

In d corripiuntur ut aliud

In e corripiūt ut mille Excipiuntur greca ut phebe. siľr casus primę & quintę inflectiōis in ę. siľr secūda ꝑsona impatiui secundę ut doce. siľr aduerbia regulariter a noībus formata ut docte. sic omēs suplatiuiꝝ aduerbioꝝ ut doctissime. Siľr monasyllaba in e longant ut te. p̄ter ne pro an / quę nomē longū que pro & breue ve pro vel breue: ve interiectio lōgum Ferme fere producunt.

DE QVANTITATIBVS SYLLABARVM

In i finita lōgant ut dixi . pter greca ut alexi & sinapi : sed versa in i p sineresim pducunt ut orphei orphi. sed mihi tibi sibi nisi quasi ubi ibi ad placitum sunt.

In l finita corripiunt ut mel . pter nil : & noīa in ol ut sol : & barbara in el ut daniel.

In m finita corripiunt ut templum

In n finita producunt ut titan . pter Forsitan forsan . In . tamen . an & greca in actīo ut eginan sed in on variantur ut menelaon Nomina in n crescentia breuiant ut carmen carminis

In o finita ad placitū sunt ut amo pter dtī & ablatiui in o : & monasyllaba ut do. Et greca in ω ut διδω dido

In r corripiunt ut miser. pter monasyllaba ut ver . attn̄ per fer ter cor vir correpta inueniūtur. Itē greca in r longāt ut ether aer sic iber crater

In s finita sm̄ vocalē pcedentē cognoscūtur unde

In as pducūt ut maiestas . Excipiūtur greca ut pallas quę habent os gtīo : verumtamen greca in as in plurali cōmunia sunt

In es finita lōga sunt ut patres. pter es est penes. sitr̄ corripiētia penultimā gtī crescētis ut miles militis . pter q̄ i res ut aries . sitr̄ res ceres spes fides Greca in ntīo plurali breuiant ut troies

In is finita correpta sunt ut ignis pter dtī actī & ablatiui p̄res. sitr̄ & monasyllaba ut scis pter is pnomen : quis mis tis bis & quāuis lōgū ntī⁹ in is producit hn̄s gtīm in itis pductā ut samnis samnitis

In os finita longa sunt ut mos. pter os ossis impos compos Et greca in os breuiāt ntīm & gtīm ut pallas pallados delos : aliī ntīm cōmunem volunt.

In us finita breuiant ut deus. pter monasyllaba ut pus. Sitr̄ gtī⁹ singularis. ntī⁹ actī⁹ & utī⁹ p̄res quartę : sitr̄ ntī⁹ ternę habēs us in gtīo ut salus salutis. Itē greca in ουσ longant ut μελαμπουσ

Finita in t breuiant ut legat

Finita in u longant ut cornu

Finita in x positione longa sunt ut lex . Cętera quę vel regulis vel exceptionibus in primis mediis aut finalibus syllabis cōpręhensa nō sunt in regulis generalibus exquirenda veniūt : multorꝫ tamē ęnumeratōeꝫ cōsulto pręterire libuit : quorꝫ vel in noīm verborꝫq; inflectiōib⁹ q̄ꝫ titas haberi potest vel ab auctoribus diuersa ęnunciata sunt : in his insup quę cōmemorata sunt : aliorꝫ potius traditionem insequi placuit quaꝫ noua cudere festinat em̄ calamus ad eas discplinas quę ingenue philosophari anhelanti dulciora ministrāt pabula. DIS id plurimū ex opto. MAG. in his igitur grāmatices finem statuentes quod reliquū est / alio libro cōmodius exordiamur.

38

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Libri Secundi de principijs Logices Tractatus primus de Prædicabilibus. Descriptio logicę & ptitio eiusdē. Ca. primū.

Discipulus. AManti & volenti nihil esse difficile certissimū affirmat labor: quē in elementa Grāmatices diligentius impenderā mihi ipsi namq; videre videor in hisce non modo agrestes rudesq; cōpositos posse fieri: verū etiā balbos aut ęlingues ęloquētissimos reddi. MAG. Ita posse fieri ut ais haud dubiū est: si elementis grāmatices/rudimenta & logices & Rhetorices adiūcta fuerint. Sicut enī per elementa grammatices linguā cōponere/labia cōprimere/voces formare: formatas deniq; congrue ęloqui datur ita & per fundamēta logices orationū veritates a falsitatibus discernere: & argumētationū nodos dissoluere: per rudimēta vo rhetorices q̄ discreuimus atq; dissoluimus: possumus exornare. DIS Eya fac ergo q̄ primū hæc intelligam. MAG. Faciā ac lubens: & inprimis quidē Logicā: dehinc Rhetoricā percurremus. Est autē Logica ars artium: scientia scientiarū: ad oīm methadorū pricipia viam habens λογοσ logos enī grę cum vocabulū rationē significat. quę ergo de principijs oīm raciocinatur: non ab re logica id est racionalis scientia dicta est Hic & λογικὸν dicimus huius disciplinę gnarū: quorū primus (ut quibusdā placet: Permenides philosophus in rupe Caucasi extitit: ipsam tn̄ Aristoteles p̄ cæteris ampliauit: & in sex libris tradidit. scilicet Prædicamentorū: Perihermenias: Priorum: Posteriorū: Thopicorū: Elenchorū. libro autē Predicamētorū Porphirius de quiq; Vniuersalibus pponitur introductorius. & ut ordinatim te introducam: a sono inchoandum puto: quia disputatio qua verum a falso secernitur: quā logica docet: non nisi mediante sermone fieri potest: sermo vero mediāte voce. omnis aūt vox sonus est ob hoc quid sonus sit haud p̄tereundū erit silentio.

[Margin: Logica — Logicus — permenides — Libri logices Aristotelis]

De Sono. Capitulum secundum

Discipulus. Quid igitur est Sonus? MAG. Sonus est illud quod pprie & p se ab auditu pcipitur. Et horū qdam vox e[...] quidam vero non. Sonus autē vox/est sonus ab ore animalis prolatus: naturalibus instrumētis formatus. Instrumenta vero naturalia imediata quibus vox formatur: sunt guttur: lingua: palatū: duo labia: & q̄tuor dentes anteriores. Sonus autē qui generatur ex collisione duorū corporū inanimatorū/sonus quidē est: sed vox non est. Rursus vox duplex est scilicet significatiua & nō significatiua. Significatiuā autē dicimus vocē si auditui aliquid p̄ter seipsam significat. ut homo hominē. sin autem significatiua non est ut bu. Hac pręmissa logicus rursus significatiuā bifarie diuidit Quędā enī nata est apud oēs hoīes idē significare. ut vox infirmi gementis dolorē. & verbū mentis q̄d est rei ideale exemplar. quędā vero nō naturaliter/sed ex institutione & ad placitū primi

[Margin: Sonus — Sonus vox — Instrumēta naturalia — Sonus nō vox — Vox significatiua — naturalis — ad placitū]

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Vox cõplexa incõplexa

instituentis aliquid repsentat. ut hõ hoiem. Hoc aũt dupliciter cõtigit cõplexe scʒ & incõplexe. Complexe qdem significat oratio. Incõplexe vero quæcunq; inter orationis ptes in grãmatica enumerata sunt. Verũtamẽ logico longe alia de ipis est consideratio: ea pter & alias earũdem assignat definitiones.

De Nomine & verbo. Capi. tertium. DIS.

Nomen

Vid est nomẽ? MAG. est vox significatiua ad placitũ si[...] pore cuius nulla pars separa aliquid significat: finita & recta. ut homo. DIS. Quid est pnomen apud logicũ? MAG. Logicus non distinguit pnomen & pticipiũ a noie cũ omĩa kathegreumatice secũdm officia sumpta possint esse subiecta & pdicata ppositionũ. Verbũ autẽ a ceteris speciali definitione separat dicens. Verbum est vox significatiua ad placitũ cum tempe: cuius nulla pars separata aliqd significat / finita & recta. ut lego. DIS. Quid est aduerbiũ apud logicum? MAG. Logicus alias ptes oratiõis scilicet Aduerbiũ Coniunctõem & sinkathegreumatiuas. i. cõsignificatiuas vocat / sine quib[9] oratio pfecta cõstitui potest qua propter nõ curauit eas specialiter definire.

pnomen & participium Verbum Aduerbium Cõiũctio ppositõ interiectio

De Vniuersali & particulari predicabili. Capitulum quartum. MAG

Onsiderat autẽ logicus orationis partes non quia adiectiua substantiua ve aut his similia: sed quia p eas significãtur uniuersalia aut pticularia in ppositiõe pdicabilia. Prædicabile autẽ dicimus quod natũ est de altero predicari. ut homo de petro: dicendo Petrus est hõ. Particulare autem (quod & indiuiduũ dicitur) est quod de uno solo pdicaẽ uniuoce vere & affirmatiue diuisim: mediante copula nõ ampliata. ut petrus de seipso. ut petrus est petrus. Vel indiuiduum est qd ex pprietatibus cõsistit: quarũ collectio in indiuiduo corpali (propter duas intellectiones) nunq; erit eadem. ut sunt forma figura: locus: nomen stirps: patria. tempus. Intrinsece autẽ cognoscit indiuiduũ ex natura sua q in uno solo est: nec potest esse in pluribus. ut petrus. DIS. Quid est uniuersale? MAG. Vniuersale pro fundamento est qd aptum est esse in pluribus ut aĩal in homine & asino. Intrinsece autem cognoscit ex sui natura: quæ quantũ est ex se / potest esse in plurib[9]. ut humanitas q quantũ est ex se põt esse in petro & ioanne. Sunt autẽ uniuersalia quinq; scʒ Genus: Species: Differentia: Propriũ: & Accidens. q singula im & eodem conspiciamus ordine.

pdicabile indiuiduũ

Boetius

Vniuersale

De Genere. Capitulum quintum MAG

Voniam multiplex indiuisum confusionem parit: dicturi de genere: primũ acceptiões eius enarrabimus. DIS. Quot igit sũt Generis acceptões? MAG. Tres Prima Genus est collectio multorũ quodãmõ se habentiũ adinuicẽ & ad unũ principiũ: scʒ in consanguinitate. sicut Romani a romulo. Scda. Gen[9] est uniuscuiusq; gene

Generis acceptio.

primo celi & mũdi

Genus generalissimum gen[9] subalternum

Arbor porphiriana

ratio͞is principiū. sicut pater vel patria. Tertia acceptio est qua logicus utit̄ dicēs. Genus est quod p̄dicatur de plurib⁹ differentib⁹ specie in eo q̄ q̄d. ut aīal p̄dicatur de hoīe & asino. dicēdo hō est aīal asinus est aīal Vel Genus est cui supponitur species. ut anīali logicaliter supponitur homo. Species autem differūt quæcunq̄ habent naturas specificas diuersas sicut homo/cuius natura est rationalis & asinus cuius natura est irrationalis. Rursus autem Genus logicum in duo partitur sc3/in genus generalissimū: & genus subalternum: quasi sub altero natum. Gen⁹ generalissimū est supra quod non est aliud gen⁹: nec potest esse species ut Substantia. quantitas Genus autē subalternū est supra quod est aliud genus & ipsum potest esse species. ut animal genus quidem est respectu homīs & asini: Species vero respectu corporis animati.

Genus

differētia specie

Genus generalissimum

gen⁹ subalternum

De Specie. Capitulū sextum. MAG.

Ecundum inter prędicabilia Species est non aūt ut accipitur ciuiliter p̄ forma rei. sicut dicimus species Priami. sed logicaliter: & est quod prędicatur de pluribus differentibus numero in eo q̄ quid. ut homo p̄dicatur de petro & paulo. dicendo petrus est hō: paulus est homo DIS Quæ differunt numero? MAG. quæ licet sint eiusdem naturę/faciunt tamen diuersum numeꝝ. ut petrus & paulus faciunt binarium: quia sunt duo. & quęlibet indiuidua numero differūt Vel Species est quę sub assignato genere ponitur. ut homo ponitur sub animali. Est autem species duplex sc3 species specialissima & species subalterna. Species specialissima quidem est sub qua non est inferior spēs: & nunq̄ potest esse genus. ut homo Species vero subalterna est sub q̄ & si inferior species sit: potest tamen esse genus ut animal dicitur species respectu corporis animati: & genus respectu hominis. ut patet in hac substantiarū coordinatione hic adnexa ☞ Quā arborem Porphirianā nominant logici. Arborē quidem non rectā: sed ęuersā nā sicut ex una radice stipes & rami diuersi pullulant: ita ex genere generalissimo differentiaꝝ rami & generū subalternorum stips oriunt̄ Specieꝝ vero indiuidua īnumera ī culmū arboris per ramusculos collocantur: Porphiriana autē dicta a Porphirio Prædicabilium primo auctore.

Species

differētia numero

Spēs specialissima

Spēs subalterna

Arbor porphiriana

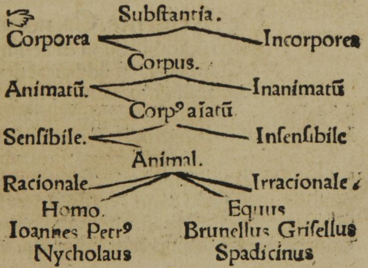

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Differentia. Ca. septimum. MAG.

Differentia — Vod sequitur in ordine Prædicabiliũ Differentia est: quę si proprie accipiatur: est qua differunt a se singula .i. singulę species: ut hõ p rationale (quod est sua differentia) differt ab asino equo & sic de alijs. Vel differẽtia est uniuersale quod predicaꝰ de pluribꝰ spẽbus in quale essentiale. ut rationale de homine. & sic de alijs. ☞ Sumus em̃ (ut ait Porphirius) rõnales ut dij: sed mortale nobis additũ separat nos ab his. — Porphirius. Sciendũ vero quãlibet differentiã/quæ genus diuidit / una cum tali genere spẽm cõstituere. vt rõnale cũ aĩali cõstituit hoĩem. hinc est ꝙ definitio q̃ solius speciei est/daꝰ p genus & differentiam. ut definitio hominis est: animal rationale. — Homo

De Proprio. Capi. octauum MAG.

acceptiones pprij — Propriũ quod & quartũ inter Prædicabilia locũ tenere diximus quadrifarie accipi solet. Primo. propriũ est quod inest soli speciei sed nõ oĩ ĩdiuiduo illiꝰ speciei. ut esse grãmaticũ. Secũdo Propriũ est quod inest omni indiuiduo alicuius speciei: sed nõ soli huic speciei. ut esse bipedem quod inest omni homini sed nõ soli homini: quia etiã auibus. Tertio Propriũ est quod inest omni indiuiduo alicuius speciei: & soli huic speciei: sed nõ semp. ut canescere homini: quod tm̃ fit in senectute. Quarto ppriũ dicitur quod inest omni soli & semper. ut risibile inest omni homini & soli homini & semper. DIS. hominem tamen non semp ridere omnibus manifestũ est. MAG. Verũ: ipse tamẽ semp aptus est ad ridendũ. & hoc est ppriũ: & illud ppriũ quarto mõ pprie est pdicabile: & põt sic definiri. Propriũ est quod pdicatur de pluribꝰ numero differentibꝰ in quale accidẽtale intrãsmutabiliter. ut risibile pdicaꝰ de petro & paulo dicendo: petrus est risibilis: paulus est risibilis. — Propriũ

De Accidente. Ca. nonum. DIS.

Accidens — E ultimo pdicabili quod est accidens cõsequẽter te absoluas. MAG. Accidens est q̃d pdicaꝰ de pluribꝰ in quale accidentale transmutabiliter. Rursumq̃ Accidens est q̃d põt adesse & abesse subiecto: pter corruptiõem subiecti: ut albedo adest nunc & postea abest homĩ pter corruptõem hoĩs. Mors aũt & cõbustio/licet non possint adesse pter subiecti corruptiõem: possunt tamẽ abesse pter subiecti corruptionẽ. Est aũt accidens duplex sc3 separabile. ut albedo parietis. & inseparabile. ut nigredo corui. Nec sic dicitur insepabile ꝙ nõ possit separi sed quia difficillimũ sit ipm separari. Inueniunꝰ em̃ & fiunt albi corui. Cõueniẽtias aũt & differẽtias pdicabiliũ facile ex dictis potes colligere — Sepabile Inseparabile

Finis tractatus primi

Tractatus Secundus de Prædicamentis. Ca. I. De nũero prædicamẽtorꝫ & ante prædicamẽtorꝫ DIS.

Aucis ad modũ ostendisti uniuersitatem entiũ: miro q̃dã ordine cõnexã: ita ut quędã genera sint q̃ alijs cõmuniora sunt. quędã spẽs q̃ minus cõmunia q̃dam diffetentię: q̃bus res a se differunt essentialiter. q̃dã ꝓpria q̃bus res differunt nõ tñ essentialiter: q̃dã accidentia q̃ rebus ĩ esse cõpleto cõstitutis adueniũt: & eas accidẽtaliter differre faciũt. Nũc vero ad q̃d hęc ꝑmiseris/edicito. MAG. ut ordinẽ oĩm creaturarꝫ in mũdo sensibili intelligas. Omĩa ęquidẽ creata decẽ distincta sunt ordinib⁹: quos logicus generalissima/kathegorias siue ꝑdicamenta nominat. Quorꝫ sobria discretio q̃ꝫ necessaria sit his qui ad quæstiones sacrę paginę accedunt beatus Anshelm⁹ in libro de incarnatione Verbi. c. .ondit dicẽs.

anshelm⁹ ☞ Cõmonẽdi sũt illi utiq̃ꝫ nostri tempis dyalectici: ĩmo dyalectici heretici. q̃ q̃dem non nisi flatum vocis purãt esse uniuersales substãtias: & q̃ꝫ colorem nõ aliud queũt intelligere nisi corpus: nec sapientiã hoĩs aliud q̃ꝫ aĩam/prorsus a spiritualiũ q̃stionũ disputatione sunt exsufflandi. In eorꝫ quippe animab⁹ ratio/q̃ princeps est & iudex oĩm/debet esse. q̃ sũt in homine sic est imaginationib⁹ corꝑalibus deuoluta: ut ex eis se non possit euoluere: nec ab ipĩs ea quę sola & pura ipa cõtemplari debet: valeat discernere. Qui em̃ nondũ intelligit quõ plures homĩes in spẽ sint unus homo/qualiter in illa secretissima & altissima natrua (diuina sc3) cõprehendet quõ plures ꝑsonę/ quarꝫ singula quęq̃ꝫ est ꝑfectus Deus: sint unus Deus. Et cuius mens obscurata est ad discernendũ inter equũ suũ: & colorem eius: qualiter discernet inter unum deũ & plures relationes eius? Deniq̃ꝫ qui non põt intelligere aliquid esse hominẽ nisi indiuiduũ: nullatenus intelliget hoĩem nisi humanã ꝑsonã: Omĩs em̃ indiuiduus homo ꝑsona est. Quõ ergo iste intelliget hoĩem assumptũ esse a verbo: non ꝑsonã: id est aliã naturã nõ aliã ꝑsonã esse assumptã? Hęc Anshelmus. DIS. Opeꝑpcium igit̃ est rerum verã habere discretõem quã decem ꝑditamentis venandã asseris. Sed enumeranda sunt hæc.

ꝑdicamẽtorꝫ nũerus MAG. Prædicamenta sunt. Substantia. Quantitas. Qualitas. Relatio: Actio: Passio. Quando. Vbi. Positio. & habitus. Ad quorꝫ cognitionem necessaria est cognitio quarundã definitionum diuisionũ & regularum quę anteprædicamenta appellari solent. ea propter/quia eorũ cognitionem prædicamenta prærequirant.

Anꝑdicamenta

De Definitiõe primo antepraedicamento. Capitulum secundum DIS.

Væ sunt definitiones? MAG. Equicorum. Vniuocorꝫ. & Denominatiuorꝫ. DIS. Que sunt ęquiuoca? MAG. Equiuoca sunt quorum solum nomen cõmune est & definitio essentię secũdum illud nomen est diuersa, ut hõ viuus & homo pictus. Valet autẽ ęquiuoca

41

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

hęc definitio ad cognoscendū q̄ equiuoca nō ponūtᷣ ęqliter in pdicamēto siue ordine rerū. Nā canis cœlestis ponitur sub corpe inaīato: canis autem terrestris sub corpore animato &c. DIS. Quę sunt uniuoca?

Vniuoca MAG. Vniuoca sunt quorum nomen cōmune est & definitio scd̄m illud nomen est eadē. ut homo & asinus habent hoc nomen animal cōmune: & definitōem scd̄m hoc nomen sc3 substantia animata sensibilis. Et proderit hęc definitio ut cognoscamus quia uniuoca ęqualiter & sub eodē genere ponūtur in prędicamēto. sicut hō & equus sub animali.

Denomiatiua DIS. Quę sunt denominatiua? MAG. Denominatiua dicuntur concreta quę ab abstractis differunt solo casu (id est finali terminatiōne: vel. i. cadentia ad subiectū: vel formę ad suppositum) & scd̄m illud nomen habent appellatōem. ut grāmaticus a grāmatica. fortis a fortitudine. Et valet hęc definitio ad cognoscendū modum pdicandi accidētium de substantia: quia denominatiue prædicantᷣ de ea. ut hō est albus.

De Diuisione secundo antepraedicamento Capitulum tertium

DIS.

Diuisio Vę aut quot sunt diuisiones? MAG. duę. Prima. Eorū quę dicūtur quædā sunt cōplexa. ut hō currit. q̄dam incōplexa: ut hō: animal. Ordinatᷣ autē hęc diuisio ad sciendū quia sola incōplexa ponūtur in pdicamento. Scd̄a diuisio est. Eorū quæ sunt q̄dam dicūtur de inferiori & non sunt (sicut accidens) in subiecto. queadmodū sunt genera & species de pdicamento substantiæ. Quædam non dicūtur de inferiori nec sunt in subiecto. ut indiuidua de pdicamento substantiæ: quędam pdicātur de inferiori & sunt in subiecto ut genera & species de prædicamentis accidentium. Quædā non dicuntur de inferiori sed sunt in subiecto. ut indiuidua de pdicamentis accidentiū. valet autē hæc diuisio ad cognoscendum naturas eorum quę in pdicamentis sunt.

De Regula tertio antepraedicamento Capitulum quartum

DIS.

Regula Vot sūt Regulę? MAG Duę. Prima qn̄ alterū de altero pdicatur. ut de subiecto vel inferiori/q̄cunq3 de eo quod pdicatᷣ/ dicūtur: omīa de subiecto dicūtur. ut si petrus est hō: & homo est animal. ergo petrus est animal. Et hęc regula vera est in pdicatione essētialiter tantū. Valet autē ad cognoscendū modum pdicandi eorum quę in eodem pdicamento sunt. Secunda regula est. Diuersorum generū & nō subalternatim positorū/diuersę sunt species & differentię. Nā species animalis sunt hō & asinꝰ & differētię sunt rōnale & irrōnale: sed spēs scientię sunt grāmatica & logica: differētię vero reale & rōnale. Et pmittitur hęc regula ut cognoscamus essentias pdicamentorum esse impmixtas. Prelibatis naturis antepdicamētorū aggrediamur pdicamenta.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Substantia Ca.quintum MAG.

In ordine prædicamētorum Substantiā primā esse necesse est eo quod sit subiectū oīm malorum DIS Quid est Substātia? MAG Substantia cū sit genus generalissimū proprie definiri nō potest. Definitio enim constituitur per genus & differentiā: genus autē generalissimū supra se non habet aliud genus igitur nec differentiam Ne tñ eius cognitio omnino te lateat/eam saltem diuidendo notificabo. Vnde de Substantia bifarie diuiditur in primā & secundā Prima aūt Substātia est quę proprie principaliter & maxime substare dicitur.ut sunt indiuidua de prædicamento substantię. Dicim⁹ in definitione proprie propter quędam accidentia quę alijs substant.ut superficies albedini sed non proprie. Et dicimus principaliter propter secundas substātias: quę licet substent proprie/ non tñ principaliter: quia mediantibus primis substantijs Maxime vero dicimus: id est pluribus modis. Nā primæ substantię substant proprie & princcpaliter: secundæ vero tantū proprie substant Aut prima Substātia est quę nec est in subiecto (quia nō est accidens) nec de subiecto: (id est inferiori) dicitur. Secūdę vero substantię sunt genera & spēs in quibus sunt primę substantię ut sunt genera & spēs de pdicamento substantiæ. homo aīal Et dicunt secūdę substantię eo quod ex cōsequēti vel secundario substant. Vt aūt substantiarū naturas facilius agnoscas: earundem proprietates considerandę sunt. DIS. Quot sunt proprietates substantię? MAG Sex. quarum prima est non esse in subiecto Nec te conturbēt substanciarum ptes: licet em sint in subiecto .ut pars in toto: sicut digit⁹ in manu nō tñ ut accidēs est in subiecto Secūda proprietas est oībus secūdis substantijs & earū differentijs cōuenit uniuoce pdicari de primis ut homo & rōnale pdicātur de petro & nycholao uniuoce: quia uno noīe & una ratione. ut petrus est homo: petrus est rationalis & cetera Tertia proprietas est. Omnis prima substantia significat hoc aliquid: id est indiuiduum de genere substātię. Sed secūda substantia videt significare hoc aliquid sub appellationis figura (quia nomine secundę substantiæ quando primas significamus: ut dicimus petrū hominē) sed nō significat hoc aliquid sed potius quale quid i substātiam cōmunicabilē & uniuersalē. ut aīal. Quarta proprietas est. Substantiæ nihil est contrarium. ut lapis non contrariatur ligno Etsi quędam substantię repugnare videantur ut aqua contrariatur igni & hoc est ratione accidentiū & non substantiæ Aqua enim ratione humiditatis & frigiditatis contrariatur caliditati & siccitati ignis. Quinta proprietas est Substantia non suscipit magis aut minus unus enim homo non dicitur magis homo quam alter. Esse enim uniuscuiusque est idem & unū: nec intensionem nec remissionem accipiens. Sexta proprietas est: Proprie propriū est substantię cum sit una & eadem numero esse susceptibilem contrariorum. ut hō: cui nunc inest caliditas/posthac frigiditas inerit. Quantitatem videamus.

[Left margin: Substātia nō potest definiri — Substātia prima — Secundę substātiæ — Porphiri⁹]

[Right margin: proprie — principal[iter] — maximę — proprietates substātię — Prima — Secunda — Tertia — quarta — quinta — Sexta]

De quantitate Ca. sextum. MAG.

quātitas

Cōtinua

Discreta

q̄titatis cōtinuę species

Vantitas est scd'm quā quanti vel quoti dicimur: unde & ipā bi farie scinditur. Alia em̄ continua est: alia vero discreta. Cōtinuā aūt quantitatē dicimus / cuius partes copulātur ad aliquē terminū cōmunem. ut ptes lineę copulātur ad punctū. Quantitas autē discreta est cuius ptes non copulātur ad aliquē terminū cōmunē. ut ptes ternarij. Rursus quātitatis cōtinuę species quinq̄ sunt: sc3 linea: supficies: corpus: locus & tempus. Locus tamen forte a supficie nō usq̄ quaq̄ distinguitur. Harū descriptiones patebunt cū de Geometrię rudimētis agemus. Locum vero & tempus in naturalibus notificabimus. Species aūt discretę duę. sc3 numerus & oratio. Accipiat aūt hic oratio non pro illo quod profert: sed p mensura syllabas mensurante. Nam syllaba lōga alia mensuratur quantitate: & alia breuis. Numerus ergo & oratio eadem quantitas sunt: nisi q̄ differunt penes cognotata & subiecta. Numerus repitur in rebus cōtinuis & discretis siue pmanentib⁹ siue successiuis. Oratio tantum in rebus discretis & successiuis. Est & alia quantitatis diuisio. Nam quædam sunt permanentes ut linea superficies & cetera. Quædam vero non sunt permanentes. ut oratio. Id enim quod semel dictū est amplius repeti non potest: Ob id etiā positiōem ptiū simul habere non potest. DIS. Quot sunt quātitatis pprietates: MAG. Tres sunt. Quarum prima est: Quantitas non habet contrarium. una em̄ linea alteri cōtraria non est. Secunda. Quantitas nō suscipit magis aut minus: una em̄ linea non est magis linea q̄ alia. Tertia propriū est quantitati scd'm eam ęquale vel inęquale dici. ut Ioannes & petrus dicūtur ęquales si eandem habuerint quātitatem in longo lato & pfundo. Hæc de quantitate Consequens est ut qualitatem percurramus.

quātitatis discretę species

numerus

Oratio

proprietates quātitatis

De qualitate. Ca. septimnm DIS

qualitas

qualia

Vid est Qualitas? MAG. Qualitas est scd'm quam in specie quales esse dicimur. ut scd'm albedinē dicimur albi. Qualia aūt sunt q̄ scd'm has sc3 qualitates denominatiue dicunt: id est denominantur. vel quomodolibet aliter ab his (cum sc3 abstractū nomē nō habet) ut cursor dicitur a q̄litate in abstracto nondū denominata. Species qualitatis quatuor sunt. DIS. Que est prima? MAG. Habit⁹ & dispositio. In hoc differētes primo: quia habitus est qualitas bn̄ radicata in subiecto a quo nō nisi difficulter remoueri poterit. ut sciētia quę nō remouetur a subiecto nisi circa ipm grandis fiat permutatio: vel ab egritudine vel ab alio huiusmodi. Sed dispositō est qualitas facile a subiecto mobilis. ut caliditas: sanitas &c. Scd'o differunt. Nam omīs habitus est dispositio. cū omīs habens habitū dispositus sit ad ea quoꝶ hab3 habitū: sed non econuerso / quia nō omēs dispositi habitū habēt. In hac igitur specie sunt omēs virtutes / vicia & scientię & species intelligibiles scientiaꝶ. DIS. quę secūda species? MAG. Naturalis potentia vel impotentia aliquid facile agendi aut patiendi. ut durum dicitur quod

qualitatis species

Habitus

dispositio

Scd'a species

habet naturalem impotentiam resistēdi sectioni. Et egrotatiuum quod habet naturalem impotentiā resistendi cōtrariis. Et in hac specie ponunt omnes virtutes herbarum & lapidum &c. DIS. Que est tertia spēs?

Tertia species

MAG. Passio & passibilis qualitas. ut albedo: rubedo frigus: calor &c. Hec em̄ singula passiones passibiles ve qualitates dicuntur. Non eo tantū quia subiecta earundem ab his afficiātur passione: verū etiā quia sensibus inferūt imutationē & passionē: pfectiuā quidem/si debite: destructiuā vero si excessiue fuerint applicatę. Sensibile em̄ ut ait Aristoteles in scđo de anima corrumpit sensum si sit excellens. Nec omino idē sunt passio & passibilis qualitas. Differunt em̄ penes pfectum & imperfectum. Illa em̄ minus radicata & a subiecto remouetur facilius: hęc vero inheret firmius. Exemplū primi est. rubedo causata ex verecundia: q nec subiectū suum nominat quale simpliciter sed cum addito. Vnde si quis ex verecundia rubescat/rubeus factus dicitur. Si quis vero a natura rubec perfunditur: non rubeus factus sed simpliciter rubeus nominatur a passibilitate/qlitate. Et in illa specie ponuntur omnia obiecta qnq; sensuum quę inferunt passionem ipsis sensibus. DIS. Quę ē quarta species?

Aristotel.

passio passibili.

qrta spēs

Forma

MAG. Est forma & circa hoc aliquid constans figura. ut triangulatio: curuitas. Omnia em̄ talia circa hoc aliquid. i. primam substantiā constantes & apparentes sunt formę & figurę. Quantitates vero quarum hę dicunt clausiones ad pcedens pertinent prædicamentum. Nec aliud realiter figura est q̄ quantitas/ termino vel terminis clausa. ut circulus est superficies linea circulari clausa Et triangulus est superficies tribus lineis terminata. ut in geometricis dicemus Non autem omnis quantitas necessario figura. est cum deus quantitatē interminatā facere possit. DIS. Proprietates qualitatis quot sunt? MAG. Tres. harum prima. qualitati inest contrarietas. calori em̄ frigus contrarium est. Ex quo claret si unum cōtrariorum fuerit quale: & reliquum quale est. Secunda qualitas suscipit magis & minus. Est em̄ una caliditas alteri in gradibus perfectior. Et hę duę proprietates non omni qualitati cōueniunt. Colores em̄ medii contrariū non habent: nec triangulatio magis aut minus suscipit. Tertia proprie propriū est qualitati scđm eam simile & dissimile dici. ut duo parietes albedine perfusi: similes nominantur. Et hęc de absolutis: respectiua discutiamus.

Figura

pprietas qlitatis

De Relatione Ca. octauum.

Relatiua

DIS. Relatiua quæ sunt? MAG. quęcunq; hoc ipm quod sunt aliorum dicuntur: vel quomodolibet aliter ad aliud. ut pater dicitur filii pater. duplum dimidii duplum: maius autem dicitur minore maius: & similis simili similis. & dominus serui dominus. Et hęc definitio relatiuis scđm esse & dici cōuenit. DIS. q̄ sūt relatiua scđm esse? MAG. quibus totum esse est ad aliud. vel quę de principali significato important relatōem. ut pater filius. Relatiua vero scđm dici: sunt subiecta a dictis relatiōib⁹ denoīata. ut pater a paternitate, vel sūt quę de si-

relatiua scđm esse

relatiua scđm dici

43

gnificato minus principali important relationem annexam ut scientia & virtus & cetera. Ex quo sequitur. Si quis definite nouerit unum relatiuorum/ definite noscet & reliquum. Sicut em̄ esse unius est ad aliud: ita & cognosci vnius dependet a cognitione alterius De his autem omnino determinare est diffi cile: dubitare autem & querere non inutile. Sunt autem relationes huius prędicamenti respectus non rationis ut species vel genus per opus relatiuum intellectus fabricatę: sed reales ut similitudo paternitas: non aptitudinales sed actuales & intrinsecus aduenientes. Et harum quędam sunt equiparentię: quę sc3 sc̄dm eandē rationem sunt in eo quod refertur: & ad quod fit relatio ut similitudo ratione albedinis est in utroq; termino. quędam sunt disquiparentię per oppositum. ut paternitas in patre est/ ratione potentię actiuę quę genuit Filiatio autem in altero extremo est ratione alia sc3 potentię passiuę filij geniti: DIS. Proprietates relatiuorum quot sunt? MAG Quattuor quarum prima hęc est. Relatiua contrariantur ut virtus vitio contrariatur: & ignorantia disciplinę. Secunda Relatiua suscipiunt magis & minus. ut simile dicit aliquid magis vel minus. Hęc tamen ꝓprietates non omnibus relatiuis nec etiam aliquibus conueniunt: quia relatiões sed ratione fundamentorum. Tertia omnia relatiua dicuntur ad conuenientiā ut duplum dicitur dimidij duplum. & pater filij pater: & rursus dimidium dupli dimidium est & filius patris filius est. Hoc tamen fallit si correlatiui non fuerit conueniens assignatio. In multis enim relatiuis hoc contingit ut non inueniatur vocabulum quo sibi vicissim respondeant quę ad se referuntur. Augustinus. iiij. de trinitate c. 12. Vnde ala auis ala est: non autem econtra auis alę auis dicitur: similiter remus nauis remus est: sed nō omnis nauis remi nauis est: cum sint naues remos non habentes. Oportet igitur correlatiua conuenienter assignare: & ꝑ aue alatum pro naue remitū dicere. Dicitur em̄ ala alati ala & econuerso: alatum alę alatum & remus remiti remus: similiter remitum remo remitum appellatur. Sic & caput capitati caput est & relatiue ad se dicuntur q̄uis etiam substantię sint. DIS. Quō autem cognoscimus si correlatiui sit conueniens assignatio? MAG. Quādo seclusis omnibus ab ipso quę accidentaliter de eo dicuntur: ipsum adhuc ad relatiuū refertur. ut seclusa risibilitate/ aīalitate &c. a domino nihilominus ad seruum refertur: seclusa vero ala ab aue/ ad alatum amplius non dicitur. Quarta proprietas. Relatiua sunt simul natura/ ortu & occasu: Posita enim se ponūt & perempta/ se perimunt. ut si pater est filius est & econuerso. Nec valet instantia de scientia & scibili: sensu & sensato. nam scientia non refertur ad scibile sed scitum sic sensus non refertur ad sensibile: sed sensatum. Hęc de relationibus intrīsecus aduenientibus; quę scilicet positis extremis/ necessaria sunt. Restat ut de relationibus extrinsecus aduenientibus aliquid despiciamus.

Margin notes:

relatiua equiparentię

relatiua disquiparentię

proprietates relatiuorum

Augusti.

relatiue intrinsecus aduenientes

De Actione, Ca. nonum DIS.

Elationes extrinsecus aduenientes quas dicis? MAG. Eas que positis extremis non necessario sunt: Si em̄ sit ignis & lignum actiōem esse necessarium non est/donec fuerint applicata. DIS. Actio igitur est relatio extrinsecus adueniens? MAG. Est. & non sola sed & passio: & alia que supersunt pdicamenta. DIS. Actio quid est? MAG. Est forma respectiua scd'm quā in id quod subijcitur agere dicimur. ut secamus formaliter ipsa sectione: & ignis calefacit formaliter calefactione: effectiue vero calefacit calore. DIS. Quot sunt huius pdicamenti pprietates? MAG. Tres. Prima Actio habet cōtrariū. ut calefactioni cōtrariatur frigefactio. Suscipit etiam magis & minus. ut magis & minus calefacere dicitur. Sciendū aūt has pprietates nō respectibus illis que actiones sed eorū cognotatis potius cōuenire. Tertia ē pprie proprium est Actioni ex se inferre passionem. i. actio est forma respectiua que agens formaliter in patiens pducit: formam absolutam que dicitur passio. ut ignis mediante calefactione inducit in aquā passionē scilicet caliditatem. aqua effectiue aqua patitur: formaliter autē a respectu actioni opposito: quā similiter passionem appellamus.

relatio extrinsecus aduenīes

Actio

proprietates actōis

De Passione. Ca. decimnm DIS.

Assio quid est? MAG. Est effectus illatioq; actionis. ut calefactio passiua pducta in aquā effectus est. & illatio calefactionis actiue: qua sc3 ignis formaliter calefacere dicitur. Passio igit' actionis effectus est. non ut cause efficientis sed formalis mediante q agens passionē passo infert. Posset insuper alia definitio passiōis dari. DIS. Que? MAG. Passio est scd'm quā id quod subijcitur pati dicitur. ut aqua calefieri dicitur formaliter calefactione passiua. DIS. Huius pprietates que sunt? MAG. Passio duas primas proprietates habet cū Actione cōmunes. Et tertiam propriā sc3 propriū est passioni inferri ex actione. DIS. Actio & passio qm̄ correlatiua sūt: simul natura sūt: quomō igitur passio ex actione potest inferri: cum inferens illato naturaliter prius sit? MAG. Si proprietatem de absolutis accipimus/dubitationem non habet. Passio em̄ uti est caliditas pducta in aqua ab igne infertur: sed cum hec qualitates sint: ad hoc genus minime pertinent. Necesse est ergo ut intelligamus passionem formā respectiuā inferri ex actione tanq principio formali: ab agente vero tanquā a principio effectiuo. Stat autem causam formalem mediante qua/simul esse cū effectu. DIS. Admittis igitur actiōem & passionē esse correlatiua? MAG. Admitto. DIS. Ergo diuersa pdicamenta efficere non possunt sed in eadē cōtinent coordinatiōe sicut paternitas & filiatio. MAG. optie infers. nec ego actōem & passionē diuersa pdicamēta/s3 uni⁹ pdicamēti diuersos modos esse intelligo. Vn̄ Augustin⁹ in logica sua actio & passio genere cōueniūt: & qlitate differūt. DIS. Cuius generis modi sūt? MAG. Trasmutationis: que dicit respectum mutuum agentis ad patiens & econuerso.

Passio

pprietas passoinis

Obiecto

Solutio

Actio & passio sūt unius generis pdicamētalis

Augusti.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Quando. Ca. undecimum. MAG.

quando Vod sequitur i ordine pdicamentorum: est Quando & est quod ex adiacentia tempis in re temporali derelinquitur: ut hodie. In re em hodierno mensurata tempore respectus tempis mensurantis causatur. Est autē respectus extrinsecus adueniens. Nam positis extremis sine earundem applicatione nō consurgit. ut posito hoie extra coelum fundamentū & terminus ipius quādo sunt .s. hō extra coelū: & tempus sub coelo sed nondū quādo est. DIS. Quot sunt pprietates huius pdicamenti? MAG. Tres. Prima Quando nō habet contrariū Secūda. Quādo nō suscipit magis nec minus. Tertia quādo inest omi illo quod incipit esse in tempe. Et intelligendū de quando passiuo. Qn̄ em actiuū est in tempe rem temporalē mensurante. Et sicut actio & passio unius pdicamenti diuersi sunt modi: ita quādo actiuū & passiuum pergamus ad ubi. DIS. Perge. pprietates quando Quando passiuum Actiuum

De Vbi. Ca. duodecimum MAG.

Vbi Bi est circūscriptio corporis locati a loci circūscriptione pcedēs ut esse in aqua in aere &c. Ex hoc em cp locus locatū circūscribit duplex consurgit respectus: unus in corpore locato. & est ubi ubi passiuum passiuū hic definitū oppositus in loco circūscribente & dicitur ubi acti Actiuum uū: & est locus pro formali. DIS. Ostendas & hunc respectū extrinsecus aduenientē. MAG. Quia positis extremis non applicatis non consurgit. Posito em homie extra coelum esset in mundo locus & locabile extra coelum sine ubi actiuo & passiuo. DIS. Proprietates huius quot sunt? MAG. Duę. Prima. ubi non habet contrariū. Secūda ubi non suscipit magis & minus. Oppositū tamen verius est: quia ubi est p se terminus motus. Sed de hoc in naturalibus positionē pcurramus. pprietates ubi

De Positione Ca. tredecimum DIS.

Positio Ositio quid est? MAG. Positio est quidā partiū situs & generationis ordinatio. ut esse sursum. sessio. statio. &c. Pro cuius intellectu sciendū cp positio primo dicit extensionē quantitatis extra ptē quātitatiuā. & sic est pdicamēti qtitatis. Sūt em qtitates hn̄tes positōem ptiū in cōtinuo. ut linea supficies. Scd'o positio dicit respectū ptiū positarum scd'm positōis differētias ad locū. & sic ē pdicamtū ab aliis distinctū. Respectus aūt ptiū inter se & in toto sunt hui⁹ pdicamenti modi speales. Vel dicatur. ut Augustin⁹ dicit cp sint in ad aliqd quia sūt respectus intrinsec⁹ aduenietes. Ex quo seqtur cp si aliqd corp⁹ poneret extra coelū adhuc haberet illā positiōem. In definitōe capiatur & pvel. Augusti.

Positiōis pprietates DIS. Quot sunt positōis pprietates MAG. Tres. Prima. Positio nō habet cōtrariū. Scd'a positio nō suscipit magis & min⁹. Tertia pprium est positōi substātię pximę assistere. i. nullū pximius substātię adest. Licet aliquod ęque prope scilicet ubi. simul em res in loco est & in eo situata est. Definita est autē hic positio passiua fundata in re posita. Positio autem actiua est respectus oppositus in loco fundatus. Positio Passiua Actiua

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Habitu. Ca. decimumquartum. MAG.

Ostremū in numero p̄dicamentoꝝ Habitū cōspicimus. Est aūt habitus corporꝝ & eoꝝ q circa corpus sunt adiacentia. Idest habitus est respectus in corpe habituato ex adiacētia habitus causatus. Et est habitus passiuus. Nā in re adiacente causat᷑ respectus alius q habitus actiuus dicitur. ut esse tunicatū. esse loricatū. DIS. Quot sūt habitus ꝓprietates? MAG. Tres. Prima habitus suscipit magis & minus. ut eques est armatior pedite. Hęc ꝓprietas attribuit᷑ habitui nō ut respectus est: sed rōne fundamenti: q̄d & si intensiue magis & min⁹ non suscipiat (quia substātię sunt arma) tamē extensiue. quia in equite sunt magis plurificata q̄ȝ in pedite. Secūda habitus non habet contrarium. Tertia habitus semp est in pluribus. si intelligat᷑ scȝ in habito & habituato sic cōuenit ubi & quādo & alijs. quia ut visum est Vbi est duplex scȝ actiuū & passiuū. sic quādo. sic & positio. sic similit᷑ & habitus. Aliter ergo intelligenda est ꝓprietas: habitus semp est in plurib⁹. i. pōt in pluribus fundari simul & semel. ut vestitū esse simul & semel potest esse ex adiacentia tunicæ & pallij. sic & tunicatus quis dicitur etiā si decē tunicas induisset. De his satis dictū sit post p̄dicamēta plustrabimus. Eorū nanqȝ noticia necessaria est: ut quæ p̄dicamenta consequūtur cognoscamus proprietates.

Habitus — Passiuus — Actiuus — proprie. habitus

De Postpredicamētis. Ca. decimumquītum. DIS

Vot sunt postp̄dicamenta MAG. Quinqȝ scȝ Oppositio. Simul. Prius. Motus. & Habere. DIS. de his itaqȝ si quæ habes in mediū ferre ne graueris. Et primū de oppositione. MAG. Oppositionis quatuor sunt sp̄es. Nā oppositorū quędā sunt contraria. quędam cōtradictoria. quædā relatiue & q̄dam priuatiue opposita. Cōtraria aūt sunt q̄cunqȝ sub eodem genere posita/maxime a se inuicē distāt eidem susceptibili vicissim insunt: a quo & mutuo se expellunt: nisi alterū insit a natura (ut nigredo corui) Exempla sunt caliditas & frigiditas albedo & nigredo. Sed regula hęc in his cōtrarijs quæ bona & mala sūt deficit inquit Augustinus in Enchyridion. c. 13. hæc em̄ duo cōtraria ita simul sunt: ut si bonū nō esset in quo malū esset: prorsus nec malū esse potuisset: q̄uis bona sine malis esse possint Sed hic priuatiue opposita cōtraria extento nōie dicere videtur. nā exemplificando ait. pōt em̄ hō vel angelus non esse iniustus: iniustus aūt nō pōt esse nisi homo vł angelus. Hoc q voluerit c. antecedenti & sequenti ibidem diligentius inquirat. ad ꝓpositū redeamus. Sunt aūt cōtraria duplicia. videlicet mediata & imediata. DIS. Quę sunt cōtraria imediata? MAG. Quorū subiecto susceptibili existente necesse est alterū eorū inesse. ut paritas & imparitas respectu numeri. Contraria vero mediata sunt quorꝝ subiecto susceptibili existēte nō est necesse alterū inesse. Potest em̄ mediū inesse. ut albedo & nigredo. inter quæ mediat rubedo & cetera. Quibusdam tamē medijs nomia non sunt imposita: tūc sumenda sunt p abnegatio

Postpredicamenta — Oppositionis sp̄es — Cōtraria — Augusti: in enchy. — imediata — Mediata

45.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

nem utriusq; extremi ut mediũ inter prauum & studiosũ est quod nec
Contradictorie opposita prauum nec studiosum est. DIS. Quę sunt contradictorie opposita?
MAG. Quorũ si alterũ est necesse est alterum nõ esse. ut sedere & nõ
sedere. DIS. Quę sunt relatiue opposita? MAG. Quibus hoc ipm
Relatiue opposita est ad aliud quodãmodo se habere. ut duplum & dimidium. DIS.
Quæ sunt priuatiue opposita? MAG. Quæ hñt fieri circa idẽ subie
priuatiue opposita ctum ordine irregressibili & tẽpore determinato a natura. ut visus & ce
citas circa oculum (eius autẽ non dicitur qui nõ habet visum sed qui vi
sum non habet tempore determinato quo deberet habere. ut catell⁹ an-
te nonum diem nec videns nec cecus est) dicitur autem ordine irregres
sibili. de visu.n. ad cecitatẽ contingit ꝓgredi & non ecõuerso. Impossibi
le est em̃ a priuatione ꝑfecta in habitum fieri ꝓgressum: existente princi
pio intrinseco. nam a tenebris aeris regressio fit in lucem: eo q principi
um lucis sit extra aerem.

De Prioritate. Ca. sedecimum. MAG.

Ecundum postpredicamentum est prius. Cuius quidem quatu
prioris modi or sunt modi. DIS. Qui? MAG. Primus est: quo alterum
est prius altero scd'm tp̃s. q̃d em̃ antiquius & senius est prius est.
Secundus est quo alterum prius est altero: quia ab eo non conuertitur
subsistendi cõsequentia: ut unũ prius est duob⁹. sequitur em̃ bene: duo
sunt igitur unum est: sed non conuertitur. unum est igitur duo sunt.
Tertius est quo aliud dicitur prius alio ordine. ut litteræ prius sunt
syllabis. Quartus est quo aliud dicitur prius altero: quia melius &
honorabili⁹ est. Hunc tñ modũ Augustinus inutilem dicit & in duo-
decimo libro cõfessionũ Prioris modos ponit quatuor dicens. Deum Augusti
p̃cedere omnia ęternitate florem fructum tempore & rursus fructũ flo-
rem electione: & sonum p̃cedere cantũ origine quõ & informis materia
p̃cedit aliã origine scz & nõ tpe. Et p̃ter hos est ali⁹ modus prioris quo
scz alterũ alio prius est natura: & ab ipso cõuertit subsistendi cõsequentia
ut res est prior veritate ꝓpositiõis. Ab eo em̃ q res est vel non est ora-
tio vera vel falsa dicitur. unde hoĩem esse prius est q̃ hęc vera sit. hõ est
Et ab eo cõuertitur subsistendi cõsequẽtia. sequitur em̃ bene verum est
hominem esse igitur homo est.

De simultate. Ca. decimum septimum. MAG

Ertiũ in ordine postp̃dicamentum est Simultas cui⁹ tres sũt mo
Simultatis modi di. DIS. Qui? MAG. Primus. quo aliquã simul sunt tem-
pore. ut ignis & splendor eius. Scd'us est quo simul dicuntur a
quib⁹ cõuertit subsistẽdi cõsequẽtia & neutrũ est cã alterius. ut relatiue
opposita. sequit em̃ duplũ est: igit dimidiũ est. & tñ neutrũ est alteri⁹ cã.
Tertius est q̃ simul sunt ea q̃ ex opposito aliq̃d gen⁹ diuidunt. ut rõnale
& irrõnale q̃ diuidũt aĩal. id est demõstrãt cõmuicabilitatẽ ipi⁹ anima
lis eo ꝓ potentiam eius declarant.

De Motu. Capitulũ decimũ octauũ. MAG

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Vartū Postp̄dicamentū est Motus. Et huius sex sunt species. Accipitur aūt hic motus cōmuniter pro trāsmutatione quacunq;. DIS. Quæ sunt hæ motus species? MAG. Generatio: Corruptio: Augmentatio: Diminutio: Alteratio & loci mutatio. Est autem Generatio ꝓgressio a non esse ad esse. Corruptio progressio est ab esse ad non esse. Augmētatio est preexistentis quātitatis maioramentū. Diminutio aūt p̄existentis quātitatis minoramentū est. Alteratio autē est mutatio a qualitate contraria in contrariā. ut de albo in nigrū. Loci vero mutatio motus est de uno loco in aliū. ut de sursum ad deorsum. De his autem latius videbimus in naturalibus.

[margin: mot⁹ species. Generatō. corruptō. Augmentatio. diminutō. Alteratio. loci mutatio]

De Habere. Capit. decimūnonum. MAG.

Vintum & ultimū Postp̄dicamentū est Habere. quod quidē dicitur multis modis. Primo eñ dicimur habere qualitatē ut virtutem. Secundo dicimur habere q̄ntitatē. ut magnitudinē. Tertio dicimur habere ea quę circa corpus sunt. ut habere annulū in digito. Quarto habere dicimur membrū ut pedē aut manū. Quinto dicimur habere possessionē. ut domū vel agrū. Sexto continens contentū habere dicitur. ut vas habet vinū. Septimus habendi modus est quo vir habet uxorem. Et hic modus habendi est alienissimus. vir eñ non habet uxorem nisi quia cū ea sociatur: & cum eā habet/habetur ab eadē. Præt hos autē & si alij sint habēdi modi: ad p̄dictos tñ reduci possunt. Hęc sūt fili quę de Prædicamentoꝝ rationibus ignorare turpe: scire autē opep̄ciū est. Videamus & reliq̄. DIS. Ecce indefessū me sp̄ habes auditorē.

[margin: Habendi modi]

Tractatus tercius. De Propositione. Ca. i. MAG

Ognitis itaq; Prædicabilibus & Prædicamētis: consequēs est ut discutiamus ad quē finē logicus hæc ordinauerit noticiā. DIS. Estimabam ex his quę ab initio premiseras/hæc omnia ad discretionē veri falsiq; deseruire. MAG. Et recte opinatus es. Talis autē discretio sine argumentatione/& argumentatio absq; propositione haberi nō pōt: quapꝑter ea q̄ dicta sunt imediate ad ꝓpositiones/& ꝓpōnes ad argumētatiōes/q̄ rursus ad cōmunē logicę finē applicandę sunt. Et q̄m res non sp̄ ad disputationē ferre possumus ꝓ reb⁹ utimur vocibus. Sicut eñ scripturę vocū/ita voces reꝝ & cōceptuū. i. passionū animę notę sunt. Et sicut in ītellectu q̄dā cōceptus sunt simplices nec veri nec falsi: q̄dā vero cōplexi veri & falsi: sic sil'r q̄dā voces sunt simplices nec verū nec f'sm s̄ꝫcantes: q̄dā v'o cōpositę verę & falsę (circa cōmpōꝫ nāq; veritas & falsitas sunt) Et hę ex noīe & verbo res p̄dicabiles & subijcibiles signātes (. i. cōceptibiles unius in ordine ad alteram) constituuntur & vocantur orationes.

[margin: aristotiles primo periherme.]

[margin: Concept⁹ simplices Cōposit⁹]

De Oratione. Capitulum secundum. DIS.

Vid est Oratio? MAG. Est vox s̄ꝫcatiua ad placitū cui⁹ ptes separatę aliq̄d s̄ꝫcāt: ut dictio nō ut oratio. ut hō. currit. hō s̄ꝫcat hominē & currit actū currendi. ptes tñ remotæ scilicet dictiōm sylłabę nihil significāt. ut ho & rit. Oratio bifaria est: pfecta & impfecta

[margin: Oratiōis definitio]

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Perfecta / impfecta

Perfectã oratõem dicim⁹ q̃ pfectũ ĩ aĩo audientis sensũ generat. ut hõ currit. Per oppositũ oratio impfecta/est q̃ nõ sensũ pfectũ in aĩo audiẽtis causat: ut hõ alb⁹. Et a logico abijcitur. pfecta vero rursus multifarie partitur. Quedã em̃ indicatiua: alia impatiua: alia depcatiua: alia optatiua: alia cõiunctiua. &c. s̃m q̃ verba in oratiõe posita in modis variãtur. Sed inter has logic⁹ solã indicatiuã de verbo p̃ntis tpis accipit. Hec em̃ sola verũ aut falsum significat: & inde enunciatio siue ,ppositio dici meretur. Patet igit̃ talẽ cõponi ex noĩe. ut definitũ est in priorib⁹. obliq̃ em̃ noĩa si iungant̃ verbis indicatiui modi: orationẽ incõgruã cõstituunt. ut cathonis currit. & sic nec verã nec falsam (ve℞. n. & falsũ p̃suppo nunt congruum) Similiter ex verbo prius definito. verba em̃ scd'm se sumpta/nec verũ nec falsum significãt: sed nomib⁹ similia sunt. ut est: si purũ dixeris/nihil significat (sc3 veri vel falsi) denotat tñ quandã compositõem/quã sine extremis nõ est ĩtelligere. ob hoc in definitiõe verbi dicit̃. & est semp eo℞ quae de altero dicuntur nota. Ad incepta redeam⁹:

Oratio indicatiua ẽ enũciatio

De Propositione. Ca. tertium

Propositio

DIS. Quid est ,ppositio? MAG. Est oratio verũ vel falsum significans. vl' est oratio non om̃is: sed in qua verũ ul' falsũ est. ut hõ est aĩal. Et hec quidẽ est duplex. s. una & plures. DIS. Quid propositio una? MAG. q̃ unũ de uno significat. vl' est cõiũctiõe una. Sed ,ppositio plures est q̃ non unũ sed plura significat in cõiuncte. ut Canis est albus. Reiecta scd'a logic⁹ primã amplectitur. Que biptita est: ut ei⁹ manifestat definitio. Est em̃ q̃dam una simplicit̃ quã cathegoricã. i. p̃dicatiuã dicim⁹. ut hõ currit. Quedã vero est una cõiunctiõe: quã hypotheticã. i. suppositiuã nomiam⁹. ut hõ currit & asinus mouet̃. Propositio una simpliciter/rursus duplex est: scilicet de inesse & modalis.

Vna / plures

De Propositione una simpliciter siue cathegorica de inesse. Capit. quartum

cathegorica / Propositionis diuisio scd'm q̃ntitatez

DIS. Quid est ,ppositio cathegorica de inesse? MAG. Est q̃ habet subiectũ & p̃dicatũ: vel aliqd' ,pportionabile illis: mediante copula cõiuncta. ut hõ est al'. Subiectũ aũt dicimus de q̃ aliqd enunciat̃. Predicatũ autẽ q̃d' de altero dicitur. Copula est que subiectũ p̃dicato cõiungit. ut hoc verbũ sum cũ suis cõdeclineis. Propositio cathegorica rursus diuidit̃: nõ quidẽ scd'm subãm: sed q̃titatẽ in uniuersalẽ particularem/indefinitam & singularẽ. DIS. Vniuersalis q̃ est? MAG. In qua subiectũ est vniuersale/signo vniuersali determinatũ. ut omnis hõ est aĩal. Sunt autẽ signa vniuersalia hæc. Om̃is/nullus/q̃libet/neut̃/ uterq3/& similia. Vel est quæ omni aut nulli (sc3 subiecto) inesse significat (ip̃m p̃dicatũ) Particularis est in qua subiectũ est ul'e/signo p̃ticulari determinatũ. ut quidã hõ est aĩal. Sunt aũt signa particularia hæc. Quidam/aliquis/alter/& sĩl'a. Vel est q̃ alicui/aut alicui non: aut nõ oĩ inesse significat. Indefinita est in qua subiectũ est uniuersale sine signo distributiuo positũ. ut hõ est aĩal. additur autẽ distributiuo: ,ppter illã

Subiectũ / Predicatũ / Copula / Vl'is / signa uniuersalia / Particul'is / signa particularia / indefinita

Omnes apostoli dei sunt duodecim. ubi signū omes nō distributiuum sed collectiuū est. quę inesse aut non inesse significat / sine signo uniuersali vel pticulari. Singularis vero est in qua subiectū est indiuiduū / discrete tentum (ppter illam: ioannes est termin⁹ discretus) ut ioannes est homo. ille homo est aīal. Amplius quælibet harꝝ duplex est / affirmatiua scȝ & negatiua. Affirmatiuā dicimus. in qua pdicatū affirmatur de subiecto. ut homo est aīal. Negatiuā vero in qua pdicatum de subiecto negatur. ut homo nō est aīal. Et hæc diuisio ppositionis scdm qualitatē est. Animaduertendū tñ non eodem modo de hac triplici diuisione interrogationes formari. De substantia em̄ inquirimus p. quę est? & respondemus. cathegorica vel hypothetica. De quantitate per. quāta est Et respondemus. uniuersalis: particularis: indefinita vl' singularis. Et de qualitate p. qualis est? Et respondemus affirmatiua vel negatiua. — *Singl'aris* — *affirmātīa* — *Negatiua* — *Intertogatiua ppositionis*

De Oppositione propositionum Capitulum quintum MAG.

Reter aūt hęc necessaria est ad propositionis noticiaȝ passionum eiusdem cognitio. Quę sunt oppositio conuersio et ęquipollētia. De quibus videndū erit p ordinē: pmissis nōnullis diuisionibus. Quarum prima. Propositionū cathegoricarum / quędā tam in subiecto q̄ꝫ in pdicato pticipant. ut homo est aīal: homo non est anīal. Quędam altero tantū. ut homo est aīal: asinus est aīal. Quędam nullo ut homo currit: asinus mouetur. Secunda. Propositionū in subiecto & pdicato participantiū: quędā pticipant ordine cōuerso. ut homo est animal: aīal est homo. Quędam vero pticipant ordine eodem ut homo ē aīal: omnis homo est anīal. Et his ultimo ordine ęnumeratis accidit oppositio ptita q̄drifarie. Sunt em̄ q̄dā ppositiones oppositę contrarię. Quædam cōtradictorię. quædā subcōtrarię quædam vero subalternę. Oppositiones intelliguntur de propositionibus simplicis qualitatis. — *Quibus ppositionib⁹ coueniat oppositio*

DIS. Cōtrarię quę sunt? MAG. Uniuersalis affirmatiua et uniuersalis negatiua eiusdem subiecti et predicati. ut omnis homo est animal: nullus homo est animal. Contradictorię sunt uniuersalis affirmatiua et particularis negatiua. ut omnis homo est animal. quidam hō nō est animal. Et uniuersalis negatiua: et particularis affirmatiua eiusdeȝ subiecti & predicati. ut nullus homo est animal. quidam homo est animal. Sub alternę sunt uniuersalis affirmatiua & pticularis affirmatiua eiusdē subiecti & pdicati. ut omīs homo est aīal quidam homo est aīal Et uniuersalis negatiua & pticularis negatiua eiusdē subiecti & pdicati ut nullus hō ē aīal q̄dā hō nō ē aīal. Subcōtrarię sūt pticl'aris affirmatiua: & pticularis negatiua eiusdē subiecti & pdicati. ut quidā hō est aīal: q̄dā hō nō ē aīal. Cōphēdunt aūt in pposito indefinita & singl'aris sub pticl'ari Nā qcq̄d de una dicit idē de alia intelligendū ē. Optet aūt ppositionum oppositarꝫ subiecta & pdicata teneri significatiue: ęque ample: ęq̄ stricte & eodē genere suppositiōis. Oīm dictorꝫ exēpla hac patet figura. — *Cōtrarię* — *Contradictorię* — *Subalt'nę* — *Subcōtrarię*

47

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

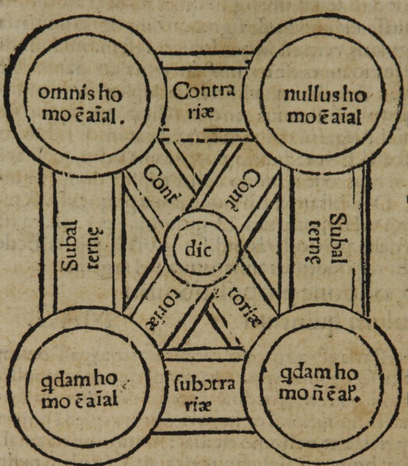

Nec hoc silentio p̃tere-
undū: ꝓpositiones scꝫ
oppositas certis cōstri
gi legibus: scd'm q̃s ve
ritas uꝉ f̃litas earundē/
simꝉ p̃t esse aut non esse
q̃s tñ facile nō cogno/
scimus: nisi & materiā
ꝓpositionū ītelligamꝰ

De materia propositionū Ca. sextū. DIS.

ateria ꝓpositio
nū quid est?
MAG. est sub-
iectū & p̃dicatū propo
sitionis pro materiali.
In hac. i. d'hac materia
dicitur esse propositio
Formalis materia: est

materia ꝓpositiōis

habitudo & respectus p̃dicati ad subiectū necessaria/contingēs/aut re-
mota secūdū p̃dicati & subiecti exigentiā. Vnde materia triplex est scꝫ
necessaria: contingēs & remota. Materiā autē necessariā siue naturalē di
cimus: cū p̃dicatū est de essentia subiecti vel propriū eius. ut homo est
aīal. homo est risibilis. Cōtingentem vero: cū p̃dicatū potest adesse vꝉ
abesse subiecto p̃ter subiecti corruptiōeꝫ. ut hō est albꝰ. Et remotā ma/
teriā accipimꝰ: si p̃dicatū nō potest cōuenire subiecto. ut hō est asinus.

materia naturaꝉ
matia contingens
materia remota

De legibus propositionū. Ca. septimū

lex cōtrariarum

DIS
Vœ est lex Cōtrariaꝝ? MAG. Hęc est. Cōtrarię nunq̃ p̃nt siꝉ
esse verę aut falsę de materia naturali vꝉ remota: de materia aūt
cōtingenti p̃nt simꝉ esse falsę. ut oīs hō est albꝰ: nlꝉus hō est albꝰ
DIS. Nūqd hę ꝓpōnes. oē aīal ē hō. nlꝉm aīal ē hō. cōtrarię d' materia
naturali & siꝉ falsę sunt? MAG. Contrarię q̃dē sunt & siꝉ falsę: de ma-
teria aūt naturali nō sunt: sed contingēti. Nā inferiora nō sunt de essen/
tia supioꝝ: cū ipsis accidant. i. extranea sunt. DIS. Quę est lex Sub/
cōtrariaꝝ? MAG. hęc est. si una est falsa/reliq̃ est vera: & non ecōuer
so. p̃nt enī ambę esse verę de materia cōtingēti. ut q̃dā hō ē albus. q̃dā
homo nō est albus. DIS. Quę est lex Subalternaꝝ? MAG. hęc est
Si uniuersaꝉ ē vera/p̃ticuꝉris est vera: & non econuerso. & si p̃ticularis ē
falsa/vꝉis est falsa: & non econuerso. DIS. Lex Contradictoriaꝝ q̃lis
est? MAG. talis. Si una est vera reliq̃ erit falsa: & econuerso: de q̃cūq̃
materia. DIS. Haud assentio: seq̄ret ei̅ contingens esse necessariū: &
de necessitate ɔuenire: & siꝉr ɔtingēs eē īpossibile & ñ posse fieri. Nā si qs

inferiora accidūt supioribus
lex subcōtrariarum
lex subalternarum
lex contradictoriaꝝ
obiectio

dicat. naualebellū erit cras:& naualebellū ñ erit cras ɔtradictorias dicē
ergo una eēt v̄a:& reliq̄ falsa. Id aūt q̄d ve᷑ ē necessario ꝯueniet & ꝑcō-
sequēs ɔtingēs ñ est. Et q̄d falsū ē īpossibile ē fieri:nec ɔtingēs ē. Ex q̄ rur
sus ɔcludit oīa de necessitate ꝯueīre:& nos frustra de futuris ɔsiliari aut
deliberari. MA. Istec tua argumētatio:q̄d īfers ɔcluderet:si in ɔtradi-
ctorijs de futuro contingēti una deīmiate: deīmiatōe de necessario v̄a
eēt:& reliq̄ eadē deīmiatione falsa:sed huius oppositū fit/nulla ĩpa᷑ de
termiate necessario v̄a vł falsa ē:lic; necessariū sit/hāc vel illā verā aut
falsam esse. Nec quia ita vel aliter eas enūciamus magis v̄e aut falsę sunt
Propter em̄ nostrū affirmare aut negare nihil sequit̄ in re. Tantū de op
positione Ad conuersionem pergamus.

Solutio de veritate futurorum contingētiū

Aristoteł. pri. phie.

De Conuersione Ca. viij. DIS.

Quid est conuersio? MA. est mutatio p̄dicati ĩ subiectū & econ-
uerso. vel ē dua᷑ ꝓpositionū cathegorica᷑ utroq; termīo ptici-
pantiū ordīe conuerso unius ad alterā ɔsequētia formał. Et est du
plex sc; simplex & ꝑ accñs. Conuersionē simplicē dicimus mutationē p̄-
dicati ĩ subiectū:& ecōuerso:manēte eadē q̄titate & q̄litate. ut nullꝰ hō
est lapis. igit̄ nullus lapis ē hō. hō est ał:igit̄ aīal ē hō. Conuertūt̄ āt hac
conuersione vł̄is negatīa in se. & pticłaris affirmatiua in se. Cōuersionē
v̄o ꝑ accñs appellamus:cū fit mutatio p̄dicati in subiectū & econuerso
manēte eadē q̄litate:q̄titate tñ variata. ut oms hō est aīal: igit̄ q̄ddam
ał ē hō. Conuertit̄ itaq; hac cōuersione vł̄is affirmatīa ĩ pticularē affir-
matiuā. Similit̄ uniuersalis negatīa ĩ pticularē negatiuā. ut nullꝰ hō ē asi
nus. igit̄ q̄dā asinꝰ nō ē hō. Atñ ad vł̄e; negatiuā potiꝰ pticularis nega
tiua īfertur q̄ uniuersalis negatīa ĩ pticularē negatiuā ɔuertat̄ ꝑ accñs.
Dicitur. n. cōuersio ꝑ accñs:quia uniuersalis ꝑ aliud (vic; pticularē) cō
uertat̄. ut uniuersalis affirmatīa infert pticularē affirmatiua:& hęc rur-
sus ĩ se ɔuertit̄. Iō uniuersalis affirmatīa ĩ ĩpa; ꝑ accñs ɔuertitur. Particu
laris āt negatīa simplicit̄ ɔuerti ñ pt:iō & uł̄is negatiua in ĩpam ꝑ accñs
ñ cōuertit̄. pter has autē ē alia ɔuersiōis spēs:quā ꝑ ɔtrapositionē noīant

Cōuersio

Cōuersio simplex

Cōuersio ꝑ accidens

D. Quid ē ɔuersio ꝑ ɔtrapositionē? M Est mutatio p̄dicati ĩ subie
ctū & econuerso. manēte eadē q̄litate & q̄titate:mutatis tñ t̄mis finitis ĩ
termīos infinitos. Et hac ɔuersione ɔuertit̄ uniuersalis affirmatīa ĩ se: si-
milit̄ & pticularis negatiua in se. Exēplū primi. oms hō ē aīal. igit̄ oē
non aīal ē ñ homo. Exēplū scd̄i. q̄dā homo ñ ē asinꝰ: igit̄ q̄dā non asinꝰ
non ē ñ hō. Hāc tñ ɔuersionē Aristote. ñ posuit:eo q̄ ad syllogismo᷑ re
ductionē mīme valet nᶜ cōsequētia forał fit. Ob id q;m ĩpm pticłaris ne
gatīa ñ ɔuertit̄. Est aūt idē iudiciū de indefinitis singłaribꝰ & pticularibꝰ
q̄ ad cōuersionē & syllogisatione. Et illud aīaduertas:si q̄ñ signū aliq̄d
ad subiectū positū fuerit q̄ hoc totū in cōuersione ponat̄ ad p̄dicatū. Id
tñ nō ɔtigit:nisi ĩ ꝓpositionibꝰ ubi subiectū uniuersale ē. & ĩ ɔuersiōe q̄-
titas & q̄litas non mutatur. Ve᷑ tñ exclusiua ɔuertitur in uniuersalē de
termīs trāspositis. ut tm̄ homo ē risibilis igitur omne risibile ē homo.
Exceptiua aūt. ut ista. Oms hō p̄ter socratē currit cōuertit̄ in hāc. q̄ddā

Cōuersio ꝑ contrapositionē

48

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

currens aliud a socrate est homo. Sed reduplicatiua ut ista. Om̄e aīal in quantū rōnale est risibile cōuertitur in istā igitur quoddā qđ inquantū rōnale est risibile/est aīal. Pariformiter alię cōuertendę sunt.

De Equipollentijs Ca. nonum MAG.

equipollētia

Tertia ꝓpositionū passio est Equipollentia. Et est duaꝝ ꝓpositionū cathegoricaꝝ in quātitate & qualitate/veritate & falsitate equipollentia per aduentū negationis facta. ut nō om̄is homo ē aīal: & quidā hō nō est aīal: equipollent. DIS. Per quid equipollentias ꝓpositionū possumus cognoscere? MAG. Per reglas quę sequūtur Prima. Si alicui signo uniuersali vel pticulari preponatur negatio: equipollet suo cōtradictorio ut in exēplo priori. Secūda. si alicui signo uniuersali postponat̄ negatio equipollet suo cōtrario. ut om̄is hō nō est asin⁹. & nullus hō est asinus. Tertia. Si alicui signo uniuersali vel pticulari ꝑponatur & postponatur negatio/equipollet suo subalterno. ut non om̄is homo nō est albus. & qdā hō est albus. Fit aūt hoc ex natura negationis/q̄ malignās est. quicq̄d em̄ inuenit/destruit: & oppositū ei⁹ inducit. Subcōtrarię aūt non possunt equipollere. Nam si negatio ꝑponatur/equipollebit cōtradictorio p primā regulā. Si postponatur non erit equipollentia: sed eadē ꝓpositio. ut qdā hō non currit. & qdā hō nō currit. Patet itaq; ex dictis cū duo signa vl'ia negatiua in eadē ꝓpositiōe fuerint: primū eq̄pollet suo cōtrario: secundū aūt suo contradictorio. ut nihil nihil est. equipollet huic: quodlibet est aliquid. Preter has autē alię sunt equipollentię quibus sc; ꝓpositiōes obscurę suis equipollent exponentibus: de quibus in sequentib⁹. Trāseamus nūc ad modificationem propositionum.

regulę equipollentiarum

De Modalibus. Ca. decimum DIS.

Modus

Nde ꝓpositio dicitur modalis? MAG. A modo sincathegreumatice capto modificāte & determināte copulā Modus aūt ē adiacens rei determinatio. i. modus est determinatio quę fit per adiectiuum. Omnis em̄ modus adiectiuū est. vel noīale. ut albus niger. vel aduerbiale: ut sunt aduerbia. Et hęc faciunt ꝓpositōem modalem. Non tamen omnia: sed ea quæ copulā determināt. ut sunt ista: possibiliter: impossibiliter: contingenter: necessario vero & falso. scitū: opinatū: creditum. imaginatum &c. Hęc etiam q̄nq; sumūtur noīaliter. ut possibile impossibile. contingēs: necesse: verū & falsū &c. Propositio itaq; modalis dicitur: cuius copula aliquo dictoꝝ modorum determinatur. ut hō necessario est animal hoiem currere est contingens. Est aūt in his aliq̄d q̄d verbū siue dictū noīat: sc; accusatiu⁹ cū infinitiuo. aut noīatiu⁹ cū indicatiuo. ut hominē currere homo currit Ratione cuius modalib⁹ conuerti congruit & neutiq; ratione modi: quę se semper ex parte copulę tenet.

ꝓpositio modalis

De Cōuersione modaliū. Ca. undecimū DIS.

Vomodo conuertendę sunt modales? MAG. Ad cognitionem huius oportet ꝑscire acceptiones possibilis. Quod accipitur primo cōmuniter. Et dicitur possibile altū. & duplex est scilicet necessariū & non necessariū .i. contingens. Ideo qdquid de uno dicit similit de altero intelligendū est. Et tale rursus trifariū est. scꝫ possibile siue contingens raꝝ: natum: & ad utrūlibet. Illo cognito/ regulis qbusdā paucis modaliū/habebis ɔuersiões. Prima. Omnes de possibili & contingenti alto conuertūtur eodē modo sicut illæ de inesse. Secunda. Omnes de possibili & contingēti ad utrūlibet conuertendæ sunt in oppositā qualitatē. Tertia. Omnes de necessario conuertuntur eodē modo sicut illę de inesse. Quarta. Omnes de impossibili conuertuntur eodē modo sicut ille de necessario quibus ęqpollent. de q̄ infra. Vnde si æquipollēt particlri negatiuę de necessario: nō conuertūtur. quia nec ipę ꝑticlares negatiuę de necessario conuerti possunt. cuius ratio est. quia omnes de necessario cōuertūtur sicut illę de inesse: sꝫ ꝑticlris negatiā de inesse nō conuertitur nisi ɔuersione ꝑ ɔtrapositionē. quā Philosophus ponere non curauit: cū non desꝫuiat ad syllogismoꝝ reductionē: nec sit ɔseqntia formal.

possibile

Regle conuersionis modaliū

cōtingēs Rarum Natum ad utrum libet

De ęquipollentia modalium. Cap. xij. DIS

Vo ingenio modaliū ęquipollentię sunt indagande? MAG. Illo. Nam oēs de possibili & īpossibili æqpollēt verbo similit se hñte: & mō dissimiliter. Et omes de possibili & necessario ęqpollēt ṽbo & mō dissimilit se hñte. Omes aūt de īpossibili & necessario ęqpollēt ṽbo dissimilit se hñte & modo simlr. Modus aūt vel ṽbū tūc similit se habet: qñ in utroqꝫ affirmatur: aut negatur. Tūc ṽo dissimilit se habet: cū ī una negatur & ī alia affirmatur. Negatio em̄ posita ad dictū habet se acsi modo postponeretur. Horum exempla in subscripta patent figura.

Pur	Petꝝ nō esse nō ē possibile		Petꝝ ēē ñ est possibile	I
Pu	Petꝝ ñ esse ñ est cōtingēs	Cōtra	Petꝝ esse ñ est cōtingēs	LI
Re	Petꝝ nō esse est īpossibile	riæ.	Petꝝ esse est īpossibile	A
A	Petꝝ esse est necesse		Petꝝ non esse est necesse	CE

Subalternæ — Contra dic torię — Contra dic torię — Subalternæ

A	Petꝝ esse est possibile		Petꝝ ñ esse est possibile	E
MA	Petꝝ esse est contingēs	Subcon	Petꝝ ñ esse ē cōtingēs	DEN
BI	Petꝝ esse ñ est īpossibile	trarię.	Petꝝ ñ esse ñ ē īpossibile	TV
M⁹	Petꝝ nō esse nō ē necesse		Petꝝ ēē non est necesse	LI

Vñ in dicta figura qttuor sūt āguli. & ꝓpōes in uno qꝗ āgulo sibiipīs mutuo ęqpollēt. Sed hæc manifesta oppositionē ꝑcurramus.

De Oppositione modalium Ca. xiij. DIS.

Ppositio in modalibus quō ē sumēda? MA. Penes dictum op

49

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

positio eodem modo sumitur: sicut ĩ illis de inesse. Sed penes modum
omnes de necessario sunt uniuersales affirmatiuę. Et oẽs de impossibili/
uľes negatiuę. Omẽs aũt de possibili & cotingẽti sunt ꝑticľares affirma/
tiuę. Et oẽs de possibili nõ: & cõtingẽti nõ sũt ꝑticľares negatiuę. vñ in
figura p̃dicta oẽs de quarto ordĩe sũt uľes affirmatĩe. Oẽs de tertio or-
dine sunt uľes negatĩę. Oẽs de scďo ordĩe sũt ꝑticulares negatĩe. Omẽs
vo de prĩo ordĩe sũt ꝑticulares affirmatĩę. Ex his facile colligit̃. Oẽs de
q̃rto ordĩe his de ordĩe tertio cõtrariari: Illis aũt de ordine scďo contra-
dictorias esse. His vo de ordĩe prĩo subalternas censeri. Siľr illę de prĩo
ordĩe illis de scďo sũt subcõtrariæ: & his de tertio contradictorię: Illis
aũt de q̃rto sunt subalternatę. q̃ oĩa in p̃dicta cõspiciẽda sũt figura. Vt
aũt angulos dictos mõ faciliori possis cõstituere: q̃ttuor dictiões ordi
nate sunt: angulis q̃ttuor deseruiẽtes. Quaꝝ prima ẽ. Amabim⁹: Secũ
da Edẽtuli. Tertia Iliace. Quarta Purpurea. In q̃bus singuľ q̃ttuor sũt
syllabę modis q̃ttuor s̃m ordinẽ deseruiẽtes: & vocales in his positę: di
cti & modi/affirmatõeꝫ & negatiõeꝫ indicãt. Hoc mõ ubi em̃ ponit̃ a: si-
gnat/nec dictũ/nec modũ negari: E vero dictũ negat: I negat modũ: Et
V negat & dictũ & modũ. Id aũt facile hoc metro cõmẽdabis memorię.
E dictũ negat: I q̇ꝫ modũ: A nil: sed u totũ. Hacten⁹ de ꝓpositõe una sim-
pliciter. Nunc de ꝓpositione una cõiũctõe (q̃ & hypothetica) videam⁹.

De Propositiõe hypothetica Ca. xiiij

Proposi/tio hypo-thetica.

DIS. Vid ẽ ꝓpõ hypothetica? MAG. Quę habet exp̃sse vel ĩplici-
te formalit̃/vel equaliter duas cathegoricas ꝓpositiões: vel ali-
quod ꝓportionabile illis: tanq̃ꝫ ꝑtes prĩcipales sui: aliq̃ cõiũctõe cõiun
ctas. ut si hõ currit: hõ mouet̃. Et hęc triꝑtita repit̃. scꝫ copulatĩa: disiun

Copľatĩa

ctiua: & cõditionalis. DIS. Quę ẽ copulatĩa? MAG. In qua duę ꝓ
positões cathegoricę cõiungunt̃ ꝑ cõiũctionẽ copulatiuã. ut hõ currit
& asin⁹ clamat. Ad hãc reducit̃ tp̃alis: ut dũ hõ currit: hõ mouet̃. Resol-
uit̃ em̃ hęc in unã copulatiuã. ut hõ currit in aliq̃ tp̃e: & in eodẽ mouet̃.

tẽporalis.

Siľi rõne Localis ad copulatiuã reduci dinoscit̃: quia in eam resoluit̃. ut
ubi hõ currit ibi mouet̃. i. hõ currit in aliq̃ loco: & in eodẽ mouet̃. Req-

Localis

rit̃ aũt ad veritatẽ copulatiuę utrãq̇ꝫ ꝑtẽ esse verã: & ad falsitatẽ sufficit
alterã ꝑtẽ esse falsam. Ob id valet cõsequẽtia a tota copulatĩa ad q̇ꝫlibet
ei⁹ ꝑtẽ: & nõ ecõuerso. Sequit̃ em̃ hõ currit: & hõ disputat: igit̃ hõ currit

Disiũctĩa

DIS. Disiũctiua q̃ ẽ? MAG. In q̃ ꝓpositões duę cathegoricę: con-
iũgunt̃ ꝑ cõiunctionẽ disiũctiuã. ut hõ currit: vel petr⁹ scribit. Et ad ve-
ritatẽ illi⁹ sufficit/alterã ꝑtẽ esse verã: Et ad falsitatẽ requirit̃/utrãq̇ꝫ par
tẽ esse falsã. Et ob hoc valet cõsequẽtia ab una ei⁹ ꝑte ad totã disiũctiuã
& nõ ecõuerso. ut sequit̃ bñ. hõ currit: igitur hõ currit vel petr⁹ scribit.

cõditiõal'
Causalis

DIS. Cõditionalis q̃ ẽ? MAG. In q̃ duę ꝓpositiões cathegoricę cõ
iungunt̃ ꝑ cõiũctionẽ cõditionalẽ. ut si hõ currit: hõ mouet̃. Et ad eam
reducit̃ cãlis. In q̃ scꝫ ꝓpões ꝯiunctiõe cãli cõiũgunt̃. ut q̃a hõ currit: hõ
mouet̃. Req̃rit̃ aũt ad veritatẽ ei⁹ q̇ꝫ añs nõ possit eẽ verũ sine cõsequẽte.
ut si hõ ẽ: aĩal ẽ. Et ad falsitatẽ ei⁹ sufficit: q̇ꝫ añs possit eẽ veꝝ [illegible] exũte

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ſalſo. ut ſi aĩal ē: hõ ē. Q ua ꝓpt̃ valet ↄñtia: a poſitõe añtis ad poſitiõem ↄñtis. ut hõ ē: igit̃ aĩal ē. Sil'r a deſtructiõe ↄñtis ad deſtructõez añtis. ut hõ nõ cr̃: igit̃ hõ nõ mouet̃. Cognita ꝓpõne ordo ꝑmiſſaꝝ expoſtulat/ ut argumentationes ꝑcurramus. Finis tractatus tertij.

Tractatus .iiij. de argumentatõe & ſyllogiſmo ſimpliciter dicto. Cap. i. quid Argumentatio: quid argumentum: & argumentationis quæ ſpecies

DIS. Vide ē Argumtatio? MA. Eſt argumti ꝑ oratõz explicatio hoc ē: Argumtatio ē orõ in q̃ ꝟt⁹ argumẽti ſine medij oñdit̃ & explicat̃. Cũ ſcz ex uniõe extremitatũ ĩ ꝑmiſſis cũ medio/ infert̃ unio eoꝝ intet ſe ĩ ↄcl'iõe. Argumtũ aũt ē rõ ſiue medium rei dubię faciẽs fidẽ. vl' ē mediũ ꝓbans ↄcl'ionẽ. Q uid ãt ꝑ ↄcl'ionẽ ſ;ccẽt inferi⁹ maĩfeſtũ erit. Iã ad argumẽtatõis diuiſiõz ꝓgrediamur. Argmen/tatio argumentum.

DIS. Quot igit̃ ſũt argumtatõis ſpẽs? M. Q uattuor ſcz ſyllogiſm⁹: enthimema: Inductio: & exẽplũ. De his: eo q̃ enũeratę ſunt ordine dicem⁹. Et primũ de ſyllogiſmo. Nã oẽs alię ad ipm tanq̃ ad ꝑfectiorẽ hñt reduci. argumẽtationis ſpecies.

De ſyllogiſmo & eius principijs Ca. ij.

MAG. St aũt Syllogiſm⁹/ orõ in q̃ poſitis qbuſdã ꝓpõnib⁹ ſiue ꝑmiſſis: aliud quidem ab his quę poſita ſunt (ſcz cõcl'io) de neceſſitate accidit: eo q̃ hęc ſunt. i. ꝓpt̃ ꝑmiſſas poſitas. In hac aũt definitõe ſyllogiſmi ĩnuunt̃ principia maĩalia & formalia. Maĩalia qdẽ: cũ dicit̃ (qbuſdã) Formalia aũt: cũ dicit̃ (poſitis) q̃d valet ĩ mõ & figura diſpoſitis De qb⁹ & alijs duob⁹ prĩcipijs vicz reglatis & ꝑfectiuis in ſeq̃ntib⁹ diſſerẽdũ ē: ni tu hẽas q̃d añ hęc ingrere volueris. Syllogiſ.

DI. Oĩno nihil: ſz iã dictũ teneam⁹ ordinẽ? MA. Exordiamur itaq; a principijs ſyllogiſmi materialibus: quę ſunt propoſitio & terminus.

De Propõe & terĩo prĩcipijs ſyllo. materialibus. c. iij.

D Vid. ē ꝓpõ. MAG. eſt oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo. DI. Cur hęc definitio cũ ea quã in ſuꝑiorib⁹ tradidiſti nõ cõcordat: an qa aliã h̃ definire voluſti ꝓpõez q̃ in ſuꝑiorib⁹? M. nõ aliã ſed alit̃ cõſideratã. In ſuꝑiorib⁹. n. ꝓpõez cõſiderauim⁹: ut ꝑ eã veꝝ & falſũ enũciam⁹. vñ & eã ẽnũciationẽ vocare haud ꝑtermiſim⁹. Hic ꝟo eã ↄſiderabim⁹/ ea rõe q̃ ex ipã ſyllogiſmũ ſimpl'r fabricam⁹. Ex q̃ diuerſa ſortit̃ noĩa. Nã dicit̃ ꝓpõ: q̃i ꝓ alio ſcz ↄñte vel cõcl'one poſitio. Dicit̃ & ꝑmiſſa. qa cõcl'ioni ꝑmittit̃. Dicit̃ itẽ & ↄcl'io: cũ nõ argumto ꝓbata fuerit. Añq̃ aũt ꝓbata ſit: q̃ſtio ē. Q ueſtio. n. dubitabilis ꝓpõ ē. ꝓpoſitio. Premiſſa. Cõcluſio. Q ueſtia.

Partes ꝓpõis termi ſũt ſubiectũ & ꝑdicatũ. Terminũ em̃ dici⁹ ĩ quẽ reſoluit̃ ꝓpõ. ut ĩ ꝑdicatũ: & ĩ id de q̃ ꝑdicat̃ (. i. ĩ ſubiectũ) appoſito vl' diuiſo eẽ vel nõ eẽ. ĩ appoſita copula affirmata vel negata. terminus

Null⁹ aũt ſyllogiſm⁹ ex pl'ib⁹ q̃ trib⁹ t̃mĩs integrat̃: q̃rũ ꝑm⁹ maior extremitas. Scd's minor extremitas: Terti⁹ vero mediũ dicit̃: quod bis ſũptũ cũ extremitatib⁹/ duas ĩtegrat ꝓpões: q̃ ſũt ꝑtes maĩales ſyllogiſmi ꝓpinq̃: & ſunt ꝑmiſſę. q̃rũ ea in q̃ primus termin⁹ ponit̃ cũ medio:

50

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

maior: illa vero in q̄ scd'us termin⁹ ponit̄ cū medio mīor dicit̄. Duo vero termini prim⁹ scȝ & scd'us sine medio cōiūcti/tertiā syllogismi integrāt ꝓpositōem q̄ dicit̄ ɔclusio illata ex ꝑmissis necessitate cōsequētie. Mediū aūt in eā nō ingredit̄. DIS. Quo aūt ordine ꝑmisse sunt ponēde: ut cō clusionē inferāt? MA. Eo quē Syllogismi principia formalia indicāt.

De Principijs sillogis. formalibus Ca. iiij.

DIS. Que sunt pricipia syllogismi formalia? MAG. Sunt Figura & Modus. Figura qdē est ordinatio triū terminoꝝ scd'm debitam

Figura — subiectōe & ꝑdicatōe. Huius autē variatio quia trifaria est: triplicē figurā ostendit. q̄ꝝ Prima est: in qua mediū subijcit̄ in una & ꝑdicatur in alia. &c quarta nō distinguit̄ a prima. ut oīs hō ē aīal: petrus est hō: igit̄ petrus ē aīal. Secunda est in q̄ mediū ꝑdicat̄ in ābab⁹. ut oīs hō est aīal: null⁹ lapis est al': igit̄ null⁹ lapis est hō. Tertia ē in q̄ mediū subijcitur in utraq̄. ut oīs hō est aīal: oīs hō est substātia: igit̄ qdā substātia est aīal. — Prima figura Secunda Tertia

modus — DIS. Quid ē Modus? MA. Est ordinatio ꝑmissaꝝ in debita q̄ntitate & q̄litate. Est aūt debita q̄litas ut ad minus una sit affirmatiua. — qualitas

Nā ex puris negatiuis nihil seqtur. Et cū una ꝑmissaꝝ negatiua fuerit: cōclusio negatiua erit. Sic debita q̄ntitas est: q̄ ad min⁹ una ꝑmissaꝝ sit vl'is. Nā ex puris ꝑticularib⁹ nihil sequit̄. Et cū una ꝑmissaꝝ ꝑtic'ris fuerit: cōclusio ꝑticularis est. Erit aūt in his omnib⁹ de ꝑtic'arib⁹/indefinitis & singularib⁹ idē iudiciū. DIS. Quot sunt Modi? MAG. quis figurarum suos habet modos. — quātitas

De modis primæ figuræ. Ca. v.

DIS. Vot sunt modi primæ figuræ? MAG. Quattuor directe cō cludētes: & q̄nq̄ indirecte. Est aūt directe concludere maiorē extremitatē de minori in cōcl'one ꝑdicari. Indirecte vero cōcludere est minorē de maiori extremitate in cōclusione ꝑdicari. — directe cōcludere; indirecte

DIS. q̄ sunt modi directe cōcludētes huiusce figure? MAG. Qui ꝑ seq̄ntes designant̄ dictiones: q̄ sunt Barbara: Celarent: Darij & Ferio. Pro cuius intellectu memorie reponēdū: in oībus his dictiōibus & seq̄ntib⁹ tres syllabas reperiri/tribus ꝓpōib⁹ syllogismi ꝑ ordinē deseruiētes. Prima em̄ syllaba deseruit maiori ꝓpōni: scd'a minori: & tertia ɔclusioni. vocales āt in his posite/taliū ꝓpōm & q̄titatē & q̄litatē ostendūt: hoc mō. Nā. A. s'cat vl'ē affirmatiuā: E. vl'ē negatiuā. I. ꝑticularē affirmatiuā: &. O. ꝑticularē negatiuam. DIS. Hec ꝑ exēpla in iā dictis modis explana. — modi directe concludentes prime figure

MAG. Exm̄ in Barbara. Oīs hō est aīal: ōe rōle ē hō: igit̄ ōe rōle ē al'. In Celarent. nl'm aīal ē lapis: oīs hō est aīal: igit̄ null⁹ hō ē lapis. In Darij. Oīs hō ē aīal: petr⁹ ē hō: igit̄ petr⁹ ē aīal. In Ferio. nullū aīal est lapis: hō ē aīal: igit̄ hō non est lapis.

modi idirecte ɔcludētes prīe figurae — DIS. Qui suntmodi indirecte cōcludētes hui⁹ figure? MAG. q̄ per seq̄ntes designātur dictiōes: scȝ Baralip: Celantes: Dabitis: Fapesmo: Frisesmo. Exm̄ primi est. Oīs hō ē substātia: oīs hō ē aīal: igit̄ qdā subā ē hō. Scd'i. nullū aīal ē lapis: oīs hō est animal: igit̄ null⁹ lapis est homo. Tertij. Ois homo est animal: petrus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

est homo: igitur quoddam animal est petrus. Quarti. omne animal est
substātia: null⁹ lapis est aīal: igiť q̄dā substātia non ē lapis. Quinti q̄d-
dā aīal est subā: nullus lapis ē aīal: igiť q̄dā subā nō ē lapis. Ex dictis pa-
tet in hac figura oīa ꝓpositionū genera posse cōcludi: ptꝫ rursus maiorē
nō esse ꝑticlarē: qn̄ directe ↄcludiť. ptꝫ siťr minorē nunq̄ esse negatiuā.

De modis secundę figurę Ca. vi. DIS.

Vi sunt modi scdę figurę MAG. Qui in sequētib⁹ designāť
dictionib⁹ scꝫ Cesare Camestres. Festino. Baroco. DIS. Horꝫ
exēpla addas? MAG Exēplū ꝑmi. null⁹ lapis ē aľ: oīs hō ē aľ:
igiť null⁹ hō ē lapis. Scdi. Oīs hō ē aľ: null⁹ lapis ē aľ: igiť null⁹ lapis ē — modi secūi
hō. Tertij. null⁹ lapis ē aľ: q̄dā hō ē aľ: igiť q̄dā hō n̄ ē lapis. Quarti. oīs — dę figuræ
hō ē aīal: q̄dā lapis nō est aīal: igiť q̄dā lapis nō ē hō. In hac etiā figura
sunt duo modi ↄcludētes indirecte scꝫ fapesmo: & frisesmo. Exēplū pri-
mi. Oīs hō est aīal: null⁹ lapis est aīal: igiť q̄dā hō nō est lapis. Scdi. qui-
dā hō est aīal: null⁹ lapis est aīal: igiť quidā hō nō ē lapis. Patet ex dictis
scdam figurā sꝑ negatiē cōcludere: quia in hac figura ex puris affirma-
tiuis nihil sequiť. Ptꝫ rursus maiorē nūq̄ eē ꝑticlarē directe ↄcludendo.

De modis tertię figurę Ca. vij. DIS.

Vi sunt modi tertię figurę? MAG. Qui his designanť vocib⁹ — modi ter-
Darapti: Felapton: Disamis. Datisi. Bocardo: Ferison. Horꝫ exē- — tiæ figurę
pla sunt. Primi. Omīs hō ē substātia: Oīs hō est aīal: igiť quod-
dā aīal ē substātia. Scdi null⁹ hō est lapis: oīs hō ē aīal: igiť quoddam
aīal nō est lapis. Tertij Quidā hō ē substātia. oīs hō ē aīal: igiť q̊ddam
aīal ē substātia. Quarti. Omīs hō ē substātia: q̄dā hō ē aīal: igiť q̊ddam
aīal ē substātia. Quinti. Quidā hō nō ē lapis: oīs hō est aīal: igiť q̊ddaꝫ
aīal nō est lapis. Sexti: null⁹ hō ē lapis: q̄dā hō ē aīal: igiť q̊ddā aīal non
est lapis. Et p̄ter hos: duo modi sunt cōcludētes indirectę. vicꝫ Fapesmo
& Frisesmo. Exēplū primi. omīs hō ē aīal: null⁹ hō ē lapis: igiť q̊ddā aīal
nō ē lapis. Secūdi. Quidā hō est aīal: null⁹ hō est lapis: igiť q̊ddā aľ nō
est lapis. Ex dictis claret: hāc figurā solā ꝑticularē cōcludere: Et minorē
negatiuā nō admittere. Liquet ergo: uľem affirmatiuā difficulter posse
Aristotel, — cōcludi: quia tm̄ in prima figura & uno mō: q̄re ipa difficilis est ad con-
i. Priorꝫ. — struendū: & facilis ad destruendum. Facili⁹ em ē destruere q̄ cōstruere.
Particularis autē negatiua facilior est ad concludendū: quia in omni fi-
gura concluditur: & ita facilis est ad construendum.

De Sillogisatione modaliū in prima figura Capitulum octauum. MAG.

Odo syllogisandi iā finē imponerē: si te ex modaliū mixtiōe de-
cipi nō formidarē. Nā in his nōnunq̄ alię sumēdę sūt regulę/ q̄
in ꝓpositōib⁹ de inesse/ de q̄bus iā dissertū ē. DIS. Quō igiť
modales sūt syllogisabiles in prima figura? MAG. hoc mō. ex maio-
re de necessario & mīore de inesse; sequiť cōclusio de necessario: & non

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ecõuerso. Silr Si amb ꝑmisse fuerit de cõtingẽti (capto ꝓ non necessa rio) seqtur cõclusio de cõtingenti in Barbara: Celarent: Darij & Ferio. Et si maior de cõtĩgẽti sit/& mĩor de ĩesse seqt sp ↄclo de cõtĩgẽti. Si aũt maior sit de ĩesse simplr/& mĩor de ↄtĩgẽti: seqt ↄclo de ↄtingẽti (capto ꝓ possibili) & cũ maior fuerit de ↄtĩgenti/& minor de necessario: ĩ omĩ modo huius figurę seqtur cõclusio de ↄtĩgẽti specialiter capto. In Bar bara aũt & Darij maiore de necessario & minore de cõtingenti: seqt cõ clusio de cõtĩgẽti (capto ꝓ possibili) in Celarent vo & Ferio si maior sit de necessario & minor de ↄtĩgẽti: seqt ↄclusio de possibili & de inesse

De syllogisatiõe modaliũ in secũda figura. Ca. ix.

DN secũda figura quõ modales syllogisantur? MAG. Eo quo sequitur. Ex affirmatiua de ↄtĩgẽti & negatiua de inesse sequit cõclusio de ↄtingenti. Ex ambabus vo de ↄtĩgẽti/nõ seqtur cõ clusio. Ex negatĩa aũt de necessario & affirmatĩa de ↄtĩgẽti seqt ↄclo de ↄtĩgẽti. Si aũt affirmatĩa fuerit de ↄtĩgẽti: & negatĩa (nõ qdẽ ꝑticlris s3 ulis) de inesse simplicit: seqt ↄclo de ↄtĩgẽti. Si aũt negatĩa fuerit de ne cessario: & affirmatĩa de ↄtingenti in omni modo huius figurę/seqt cõ clusio de contingenti & de inesse.

De syllogisatõe modaliũ in tertia figura. Ca. x.

MN tertia figura syllogisant modales hoc mõ. Ex ambab9 de ↄtin genti in oĩ mõ h9 figurę seqt cõclusio de ↄtĩgẽti. Silr ex una de inẽe & alia de ↄtĩgẽti/fit ↄclo de ↄtĩgẽti. & si affirmatĩa fuerit de necessario: & negatiua de cõtingenti specialiter capto: sequit conclusio de cõtingenti & de inesse. Exempla sumantur ad instar priorꝝ de inesse.

Prima regula

Secunda

De modo syllogisandi ex obliquis. Ca. xi.

Syllogis. ex obliqs

MAG Ee credas ex rectis tm̃ syllogismos posse ↄstitui: nã & ex obliqs fiunt. Vñ in prma figura maiore de recto & minore de obliquo sequitur cõclusio de obliquo. ut oĩs sophia est disciplina: & bo ni est sophia: ergo boni est disciplina. Similit maiore de obliq: & mino re de recto seqtur conclusio de obliq. Cõsilr ex ambabus de obliquo se quitur conclusio de obliquo. Sed in secunda figura ex obliquis: seqt cõclusio de recto. ut nulli9 signi est signũ: s3 ipius risus ẽ signũ:: igit ipe risus nõ est signũ. In tertia figura. Ex obliqs similit seqt ↄclo ex obliq.

Tertia

De mõ syllogisãdi ex termĩs ĩfinitis Ca. xij.

Syllogis. ex tẽminis infinitis

MA. Ossunt etiã syllogismi ex ꝓpoĩb9 de tẽminis ĩfinitis formari. S3 cũ ꝑdicatũ fuerit ĩfinitũ/diuersitatẽ in syllogisando a dictis cau sat. Licet em̃ ad affirmatiuã de ꝑdicato finito/seqtur negatiua de ꝑdicato ĩfinito. ut hoc ẽ albũ: igit nõ ẽ nõ albũ. & rursus ad negatiuã de ꝑdicato infinito seqtur affirmatĩa de ꝑdicato finito in termĩs simplici/ b9. ut hoc nõ est nõ albũ: ergo hoc est albũ: nõ tñ in ↄpositis. ut nõ sequi tur hoc non ẽ lignũ nõ albũ: igit est lignũ albũ. demõstrato petro. Et si/ militer ad affirmatiuã de ꝑdicato infinito sequit negatĩa de ꝑdicato fini to. ut hoc est nõ albũ: igit hoc nõ est albũ. Nõ tñ sunt eędẽ: quia affirma

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tiua de pdicaro infinito aliqd ponit: negatiua aũt de pdicato finito nihil ponit. sequit em̃ hoc ẽ nõ albũ: igit est. sed nõ sequit. hoc nõ est albũ: igi tur est. Sic sili mõ differũt in syllogisando. nã affirmatia de pdicato infi nito cõcludetur eodẽ modo sicut affirmatia de pdicato finito. sed nega/ tiua de pdicato ĩfinito ñ ↄcludit eodẽ mõ sicut negatia ꝓ pdicato finito

De mõ syllogisandi ex reduplicatiuis Ca. xiij MAG

Nũ restat. q̃d silẽtio trãsire haud potui. DIS. Quod ? MA ut si qñq; i syllogisando ꝓpõ reduplicatia occurrat: tũc redupli/ catio addenda est maiori extremitati in ↄc̃õe & nõ minori extre mitati. exm̃ ĩ pria figura. õe ens est disciplinatũ inq̃ntũ honestũ: & bõnũ est ens / igit bonũ est disciplinatũ inquantũ honestum. Patet ergo si ali/ cui termino additur signũ reduplicatiuũ: ipsi semper est addendum. Syllogis. ex rdupli catiuis.

De arte inueniendi medium ad cõcludẽdam omnem conclusionem. Cap: xiiij: MAG:

Voniã (ut ex dictis claret) ad cõcludendã cõclusiõeq; : de necessi tate reqrit mediũ : p q̃d una cũ maiore & minore scd'm diuersas hitudines modoꝝ & figuraꝝ ipa infert ur. aũt tale facili⁹ possis repire / aliq̃s regulas adijciẽdas esse: utilissimũ visũ est: ut nõ mõ syllo/ gismos possis formare / veꝝ etiã in eorũdẽ formatõe ꝓmptus fieri. Sit igit pria regula hęc. Oẽ mediũ aut ẽ ↄseqns: añcedẽs: aut extraneũ extre/ mitatib⁹. Dicit aũt ↄseqns si sit supius: & añcedens: si fuerit inferius ad unã extremitatũ. Extraneũ ṽo est uni extremitati: si sit cũ altera ↄuerti/ bile. Scd'a regula. Hitudo medij ad extremitates ad ↄcludendã quacũq; ↄc̃oe; datã / sex cognoscit dictiõib⁹: q̃ sunt Fecana: Cageti: Dafenes: He bare: Gedaco & Gebali. in qb⁹ ultima syllaba signat ↄc̃oe; cõcludendã iuxta vocal' exigentiã. ut his pat; ṽsib⁹. Asserit a : negat e : sunt ul'es ãbę Asserit i : negat o : sunt ptic'res ambę. In primis aũt duab⁹ syllabis haꝝ dictiõm ponunt tm̃ hę vocales a & e. A. s;cat pdicatũ: & E: subiectũ. Po nunt silr in his primis syllabis hę ↄsonãtes b c d cũ qb⁹ sp põit a. & f g h cũ qb⁹ sp ponit e. s;cat aũt b ↄseqns. c añcedẽs: & d extraneũ. cũ igit a po nit cũ b s;cat ꝙ mediũ debet esse ↄseqns ad pdicatũ. Silr f s;cat cõseqns: g añcedẽs : & h extraneũ. uñ si e ponit cũ f s;cat ꝙ mediũ deb; ee ↄseqns ad subiectũ. &c. ṽsus. E subit. f seq̃t: g pcedit: h sit extra. Prędicat a: b seqns c pcedit: d sit extra: Vñ si cõcludere volueris ul'e; affirmatiuã d'signatã p ultimã syllabã fecana: sumendũ ẽ mediũ iuxta h⁹ dictiõis s;catiõem: sc; ꝙ sit ↄseqns ad subiectũ & añs ad pdicatũ. ut ↄcludẽdo istã. Ois hõ est subã. erit mediũ al'. sic arguẽdo. oẽ al' ẽ subã: oĩs hõ ẽ al': igit oĩs hõ ẽ sub stãtia. sic faciendũ ẽ & in alijs. Mediũ ãt q̃d se hũerit iuxta exigentiã haꝝ dictiõm Hedas. Febas & Hecas: inutile erit: qa aut argueret ex puris af/ firmatĩs in scd'a figura p febas : aut minore negatĩa in pria figura p he/ das: aut ex puris negatis in q̃libet figura p hecas:. Hęc de principijs syl/ logismi & materialib⁹ & formalib⁹ : perfectiua disquiramus.

Ars inue niendi me dium.

Prima re gula

Secunda

Tertia

De pricipijs syllogismi perfectiuis. Ca. xv. DIS

52

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Vę sunt principia syllogismi pfectiua? MAG. Quę syllogismos impfectos pficiut: & euidentiā cōcludēdi in ipis ostendut.

DIS. Ex his intelligo syllogismos q̄sdā pfectos: alios vo impfectos esse. MAG. Bene intelligis. Perfectus. n. est qui nullius alterius indiget pter ea q̄ supta sunt: ut appareat necessarius. ut sunt syllogismi q̄ttuor primę figurę / directe cōcludētes & solū isti. Sed syllogismus impfectus est q indiget unius aut pluriū: q̄ qdē sūt necessaria: p suptos termios: & non psuptas ppositiones. Perficitur em si ad syllogismū pfectū reducatur. Quod qdē dupl'r fit. Ostēsiue sc3 & p ipossibile. DIS. Quō fit reductio ōsiua? MAG. Per conuersionē aliquarū ppositionū syllogismi impfecti & q̄nq3 p transpositionē pmissarū. DIS. Per quod aūt cognoscere possū q̄ ppositio syllogismi impfecti / debeat conuerti: & q̄ cōuersionis specie? Aut q̄n pmissę debeāt trāsponi? MAG. Hoc facile dephendes p consonātes positas in dictionibus modos significātes. Nā ubicunq3 ponitur. S. significat q ppositio designata p vocalē imediate pcedentē debet conuerti simpliciter. Vbi aūt ponitur. p. significat q ppositio p vocalem imediate pcedentē designata / debet conuerti per accn̄s. Vbi vero ponitur: M: significat q premissæ debent trāsponi: maior sc3 in locū minorꝭ. & econuerso. Vbi aūt ponitur. C. signat q talis syllogismus ostēsiue non pōt reduci / sed potius p impossibile. Quod facile his metris memoraberis. Simpliciter verti vult. S. P. vo p acci. M. vult transponi. c. p impossibile duci. Non aūt solū hij modi in q̄bus. c. ponitur reduci pn̄t p impossibile: sed oēs impfecti. ut infra patebit. Litterę vo initiales signāt / ad quos modos primæ figurę syllogismi im pfecti ostēsiue sint reducendi. Debent em syllogismi impfecti ad eos pfectos reduci cū q̄bus in initialibus dictionis concordāt. ut Celātes ad Celarent &c. DIS. Quō fit reductio p impossibile? MAG. Hoc modo. ut sumat' oppositū ɔtradictoriū cōclusionis / cū altera pmissarꝭ syllogismi impfecti & inferatur oppositū alterius pmissę in modo pfecto. Vnde in modis primę figurę indirecte concludētibus maior debet sumi p miore: pter q in celantes / ubi mior debet sumi p maiore. In secūda aūt figura sp seruatur maior. In tertia autē sp retinētur minor.

DIS. Per qd aūt agnosco ad quē modū primę figurę pfectū / quis syllogismus impfectus reducēdus sit p impossibile? MAG. p vocales sequētiū dictionū sc3. Nesciebatis: Odiebā: Leuare romanis. Vn̄ prima harꝭ dictionū sc3 nesciebatis habet q̄nq3 syllabas q̄nq3 modis impfectis primę figure p ordinē seruiētes. Quarꝭ prima signat / primū inter hos modos reducendū esse p impossibile ad modū pfectū primę figurę ɔcludētē ppositionē p vocalē e designatā. & ē Celarēt. Sīli mō ē in sequētib9 Ita pariformiter scd̄a dictio sc3 odiebā: quattuor habet syllabas modis scd̄e figurę per ordinē deseruientes. Tertia autē & quarta dictiones sex habent syllabas modis tertię figurę deseruientes scilicet: leuare romanis. & cetera Dicitur autem talis reductio per impossibile: quia fit p contradictorias q̄s impossibile ē simul esse vas aut falsas. Et fundatur

Syllogis. pfectus

Syllogis. ipfectus

Reductio ostensiua

reductio p ipossibile

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

sup illam maximã. Quando ex opposito cõsequentis infertur oppositum añtis in formali cõsequẽtia: prior consequẽtia formalis fuit. Est em̃ quandoq; consequẽtia bona: sed nõ formalis: sed potius materialis cum cõsequẽs sequitur ex antecedente ratione materię: & nõ formę syllogisticę. Reductio vero ostensiua fundatur in hac maxima. Quicquid sequitur ad cõsequens bonę cõsequẽtię: sequit̃ ad antecedens eiusdẽ. Et virtute harũ maximarũ tenẽt p̃dictę reductiões. unde licet p̃ticularis affirmatiua non cõuertatur p̃ accidens in cõsequẽtia formali: tenet tamẽ talis reductio: non quidem virtute conuersionis / sed maximę sup qua fundatur. sicut patet reducẽdo ostensiue baralipton ad barbara. Sed de his satis ad praesens. Ad principia regulatiua transeamus.

De Principijs regulatiuis sillogismi Capitulum sedecimum

DIS. Vę sunt syllogismi regulatiua principia? MAG. hec p̃ quae regulantur & p̃bãtur utrũ sint cõsequẽtię formales / & ẽuidẽtes. Et sunt duo sc; dici de om̃i. & dici de nullo. quorũ primũ cõuenit syllogismis affirmatiuis. Scd̃m vero negatis. DIS. Quid est dici de omni? MAG. Dici de omni est / cũ nihil est sumere sub subiecto de q̃ nõ p̃dicetur p̃dicatũ in cõclusione. ut in hoc syllogismo. Om̃e anĩal est substãtia om̃s hõ est aĩal. igitur oĩs hõ est substãtia. Substantia em̃ dicitur in cõclusione de quolibet subsumpto sub aĩali. Per oppositum Dici de nullo est / cũ nihil est sumere sub subiecto a quo non remoueat̃ aut negetur p̃dicatũ ut in illo syllogismo nullus lapis est animal: om̃s petra est lapis: igitur nulla petra est aĩal. Ibi nãq; anĩal p̃dicatũ negatur in conclusione de omni subsumpto sub lapide. Sed esse in toto poti⁹ respicit subiectũ in ordine ad p̃dicatũ: sicut dici de omni p̃dicatũ. Et non esse in toto respicit subiectũ in ordine ad p̃dicatũ: sicut econuerso / dici de nullo p̃dicatũ in ordine ad subiectũ. Quicunq; igitur syllogismi his nõ regulãtur principijs ĩmediate ut primi q̃ttuor primę figurę aut mediate (sc; reductione) ut omnes alij / etiã aliarũ figurarũ syllogismi: boni non sunt. Et in ip̃is dari possunt termini in quib⁹ omni: & termini in quib⁹ nulli. Dare autẽ termĩos in q̃bus oĩ ẽ dare tres terminos / ex quibus s̃m aliquã dispositõem alicui⁹ figurę cõstituuntur duę p̃positiones verę ex q̃bus infertur cõclusio. in qua p̃dicatũ conuenit omni supposito subiecti. Dare aũt termĩos in q̃b⁹ nulli: est dare tres termĩos / ex q̃b⁹ scd̃m eandẽ dispositonẽ & figurã formãtur duę p̃positiões verę / ex q̃bus infertur cõclusio in qua p̃dicatum nulli supposito subiecti inest. ut si quis dicat. Ex puris negatiuis bonũ fieri syllogismũ sic arguẽdo Nullus hõ ẽ asinus: nullus lapis est hõ: igitur nullus lapis est asin⁹. Tu dabis terminos in q̃bus non. sc; hõ / risibile / asin⁹. sic arguẽdo. nullus asinus est hõ nullũ risibile est asinus. igitur nullũ risibile est hõ. Ibi p̃missę sunt verę & cõclusio est falsa Ex quo patet syllogismũ ex puris negatiuis nõ esse consequẽtiã formalẽ: quia non valet in omnibus termis eadem forma

dici de oĩ

Dici de nullo

esse ĩ toto nõ esse in toto

termini ĩ q̃bus oĩ

termini in q̃b⁹ nulli

53

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

retenta. Facile aūt est dare huiusce termīos: si obserues: ut alter de altero ꝑdicetur couuertibiliter/vel non cū extraneo utriusq;. ut homo/risibile/lapis. vel cū superiore ad utrūq;. ut homo rationale substantia &c.

Syllogis. expositorius — Syllogismus autē expositorius qui ꝓprie fit in tertia figura: cui⁹ sc; mediū est termin⁹ singularis: singulariter & uniuoce tētus/regulatur ꝑ hoc principium. Quęcūq; duo in aliquo uno singulari singulariter & uniuoce tento conueniūt: inter se conueniūt. ut petrus ē homo: petrus ē risibilis: igitur risibile est homo.

De Potestatibus sillogismi. Ca. xvij. MAG.

Ptās syll. — Tautē syllogisticę argumentationis cōpletiorē adipisci possis cognitōem: post tradita principia/de eius ptāte disserendum esse arbitror. Est aūt potestas syllogismi ꝓprietas q̄dā syllogismo ad veritatis ōnsionē & falsitatis euidentiā attributa. Et in sex repitur ꝑtita spēs. Quarū prima est. Posse plura cōcludere. DIS. Quib⁹ syllo- posse pl̄a cōcludere — gismis cōpetit? MAG. Primo cōpetit syllogismis uniuersalē cōcludētibus. Hi em̄ pn̄t cōcludere oēs singulares illius uls̄. Scd̄o cōpetit syllogismis cōclusionē cōuertibilē cōcludētibus. Tales em̄ & cōuertibilē: & conuertentē concludūt. Tertio cōuenit syllogismis uniuersalib⁹ per subsumptōem in latus: subsumēdo sc; sub medio distributo plures minores extremitates. Et in post: subsumendo sc; sub minore extremitate distributa/plures alias extremitates minores. Quod facile est videre in modis uniuersalibus.

De secūda ptāte sillogismi. Ca. xviij. DIS.

Ex falsis verū syllogisare — Ecūda syllogismi ptās q̄ est? MAG. Posse ex falsis verū syllogisare/quia est videlicet: sed nō ꝓpter quid. Ex veris aūt nil nisi verū sequit̄. Est aūt hęc ptās latissima: in quolibet em̄ mō cuiuslibet figurę ex ambabus falsis/aut ex una vera & altera falsa: sequitur verū: dempta prima figura: cū maior fuerit in toto falsa & minor vera: tūc em̄ maior extremitas diceretur false de medio ꝓ quolib; supposito & vere ꝓ aliquo supposito: quod est impossibile.

De tertia ptāte syllogismi. Ca. xix. DIS.

Ertia ptās syllogismi q̄ est? MAG. Posse circulariter syllogisare. Et ob id syllogismus ꝑ quē hoc fit circularis dicitur. Et est — Circularis syllogis. Syllogismus circularis — qui ex cōclusione prioris syllogismi cum cōuertente unius praemissę ad inferendā alterā premissam ꝓcedit. DIS. Quibus cōpetit? MAG. Syllogismis in omib⁹ modis primę & scd̄ę figurarū. Sil̄r modis ꝑticularibus tertię figurę. In omibus em̄ his saltē una ꝑmissarū circulariter pōt cōcludi. Nō tñ sp in forma ꝓpria: sed qñq; ipsa conuersa. Et inuenies ꝙ in modis negatiuis affirmatiuā: & in modis ꝑticl̄arib⁹ ul̄e; circulariter syllogisare nō potes. Nunq; etiā ex veris circulariter syllogisari cōtingit: nisi ꝑmissę fuerint cōuertibiles. Accidit tñ circa hūc syllogisandi modū qñq; peccare & principiū petere. q̄d fit/quoties vl̄ nihil ostenditur; vel aliquid per ignotius: aut prius ostenditur per posterius — petitō principij

Et dicitur tunc petere principium statim quando idem per seipsum oste ditur, ut a est: igit a est. Et non statim: cũ aliqd p aliud ondit qd natum esset ostedi p primũ. ut lineę nõ cõcurrũt/igit sũt paralellę.

De quarta potestate sillogismi. Ca.xx. DIS.

Syllogismus conuersiuus

Conuersiue syllogisare

Vę est quarta sylogismi ptãs? MAG. Posse conuersiue syllogisare. Vnde & talis syllogismus cõuersiuus dicitur: Et ẽ qui ex cõtrario vel cõtradictorio cõclusionis: cũ altera pmissarum pcedit ad illationẽ oppositi cõtrarij aut cõtradictorij alteri9 pmissę. DIS. Quib9 cõpetit? MAG. Omibus pticularibus syllogismis/si oppositũ cõtradictoriũ cõclusiõis accipimus. Vlib9 aũt priç figurę: silr secũdę figurę: dẽpta maiore, ppositõe: cõpetere pt: si zclionis sumat cõtrariũ.

De quinta potestate sillogismi Ca.xxi. DIS.

ad impossibile syllogisare

Vę ẽ qnta ptãs syllogismi? MAG. Syllogisare ad ĩpossibile Hoc autẽ fit accipiendo: contradictoriũ ppositionis negatę a respondẽte/cũ una manifeste vera: inferẽdo unã manifeste falsam. ex cuius falsitate una pmissaꝝ interimit: ex cui9 interẽptiõe infert veritas cõclusionis pbãdę: prius a rñdente negate. Est aũt hęc ptãs multũ lata Omis. n. ppositio pt p impossibile syllogisari in aliq modo & figura: cuius ztradictoria pt esse pmissa in tali modo & figura. Et ppter hoc ulis affirmatiua non syllogisatur p impossibile in prima figura. Contingit etiã & circa hãc ptãtem peccare, & vocat hoc pctm̃ a logicis: non propter hoc accidere falsum. DIS. Quando fit hoc? MAG. Cum in syllogismo ad impossibile ponitur una pmissa superflua/nihil faciẽs ad conclusionis illationem: cuius tamẽ falsitas ex conclusionis falsitate infertur acsi ipsa esset causa falsitatis conclusionis. Et hęc quandoq; concordat cum pmissis in uno extremo: quandoq; vero in nullo

peccatum logicum

De sexta potestate sillogismi. Cap.xxij DIS

Ex oppositis syllogisare

Exta potestas syllogismi quę est? MAG. Posse syllogisare ex oppositis. DIS. Quibus hęc competit? MAG. Nulli syllogismo primę figurę: sed omnibus syllogismis secũdę figuræ. Et similiter negatiuis tercię figurę Fit autẽ in uniuersalibus ex contrarijs: in particularibus vero ex contradictorijs. Et differt hic syllogism9 a syllogismo q pcedit ex falsis. nã in tali cõclusio põt esse vera: hic aũt conclusio semp est falsa. Et circa hanc qdẽ potestatem contingit peccare peccato qd logici fallaciã contrarię opinionis nominant: cum scz quis ad hoc ducitur ut contrarias imaginetur simul veras. Quod quidem fit dupliciter. Primo per media non subalternata. ut si quis sciat substãtiam inesse animali & non sensibili: taliter decipitur. Omne animal est substantia: omnis homo est animal igitur omnis homo est substantia. Nullum sensibile est substantia: omnis homo est sensibilis: igitur nllus homo est substantia. Secundo fit per media subalternata. ut si quis sciat substantiam inesse animali & non corpori: sciat tamen q corpus & animal insunt homini. hac argumẽtatione decipitur. Oẽ aĩal est substãtia:

peccatum logicum

54

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

omnis homo est aīal/ igitur omīs hō est substātia. & rursus. nullū corpus est substātia: omīs hō est corpus/ igitur nullus homo est substantia Possumus tñ qnq; extra syllogismū contraria opinari. sed non eodē mō sed unū in uniuersali: aliud vero in pticulari. ut si qs sciat oēm mulā eē sterilē/ scit utiq; in uniuersali: hanc mulā esse sterilem. Si aūt nesciat hāc mulā esse mulā: aut quia videt eā cū ventre tumescente/ opinabitur in particulari/ hanc mulam non esse sterilem.

Opinari cōtraria

De Inductione Ca. xxiij. MAG.

Habes itaq; primā argumentatōis spēm scd'm se & simpliciter cōsideratā: p sua declaratā principia. Restat ut de aliis disseramus: Et primū de inductione. DIS. Quid est inductio? MAG. Est argumentatio pcedens a singularib⁹ sufficiēter enumeratis ad suā uniuersalē. ut ioānes est risibilis: & petrus est risibilis & sic de aliis hominib⁹: igitur oīs homo est risibilis. Intelligitur autē hec definitio nō modo de singulari pprie dicto: sed etiā de singulari in respectu. ut species respectu generis singularia sunt: & in illis est consequētia formalis: non autē in singularibus simplr. Vel Inductio est syllogismus (sc; imperfectus) ostēdēs maiorē extremitatē de medio p minorē. ut hic equ⁹ est longeuus: hic asinus est longeuus. & sic de aliis aīalibus non habentibus coleram: igitur omē aīal non habēs colerā est longeuū: DIS. Cū inductio (ut dicis) sit syllogismus imperfectus: quō pficit? MAG Per reductionē ad syllogismū perfectū: hoc modo. Accipiat disiūctum vel copulatū ex singlaribus p medio. ut omne q̄d est hic asinus vel hic equus & sic de aliis nō habētibus colerā est longeuum. sed omne quod est hic asinus vel equus & sic de aliis non habētibus colerā est aīal / non habens colerā: igitur omē aīal nō hñs colerā est longeuum. Descendamus ad Exemplum.

Inductio

Inductio pficitur

De Exemplo Ca. xxiiij. DIS.

Exemplū quid est? MAG. est argumētatio qua pbatur unū particulare p aliud: pter aliqd' simile repertū in ipis. ut Vlmēses pugnare cōtra Augustēses malū est: igitur Friburgēses pugnare cōtra Basiliēses malū est. quia utrobiq; ē pugnare affines cōtra affines Reducit aūt ad syllogismū: si tale sile accipiat pro medio Sic arguēdo. Quoscūq; affines pugnare contra affines malū est Basiliēses & Friburgēses sunt affines: igitur Basiliēses pugnare cōtra Friburgenses malū ē.

Exemplū

Aristotel. li. i. topi.

De Enthymemate. Ca. xxv. DIS.

Enthymema quid est? MAG Est syllogismus imperfectus in quo sc; non omibus pmissis pōsitis infertur conclusio. ut omē animal currit. igitur omnis homo currit. Et reducitur ad syllogismum addendo pmissam omissā. Per conclusionē autē videbitur/ q̄ pmissa debeat addi: medium enim non intrat conclusionē: sed tm maior & minor extremitates. ut omne animal currit: omnis homo est animal

Enthymēma

Pytagora

igitur omis hō currit. Posset tñ aliter definiri. & taliter Enthymema syllogism⁹ est ex icotibus & signis. Est aūt icos ꝓpositio ꝓbabilis. Signū aūt ē ꝓpō necessaria. nō quidē in se:sed rōne illatiōis. Eadē igit̄ propositio erit icos:quia ꝓbabilis:& signū/qa necessario infert cōclusiōe; Inueniunt̄ aūt hęc signa naturas rerū ingrediō.ut mulier habet lac ī mamillis:igitur pepit. hoc aīal habet latū pectus & scapulas: igit̄ forte &c. Sunt & alię qdā argumētatōes ipfectę. DIS. Quę? MAG. Cum maior fuerit manifesta:& mior eq aut magis dubia cōclusiōe Deductio dicit̄.ut oēe eqle lineę rectę pōt qdrari: circulus ē eqlis lineę rectę: igit̄ circulus pōt qdrari. Cū vero infertur ꝓpō cōtraria ꝓpositōni rn̄dentis dicitur instātia.ut si dicas. Oīm cōtrariorꝝ eadē ē disciplina dico. Nullorū oppositorꝝ ē eadē disciplina:igitur cōtrariorꝝ non ē eadē disciplina:id est instantiam facio. Finis quarti.

Icos | Signum | deductio | Instantia

Tractatus quintus de Syllogismo dialectico.

Capitulum primū MAG.

Quēadmodū in supiorib⁹ accepisti:& syllogisandi:& argumētandi modū ex ꝓpositōib⁹ nō veris nec falsis:sed simpl'r cōsideratis vn̄ & syllogism⁹ ex his simpl'r dict⁹ ē: ita pariformit̄ ī eisdē figuris & modis:& s̄m dicta principia ex ꝓpositōib⁹ probabilib⁹ & dialecticis argumētari & syllogisare potes: & syllogism⁹ ex his format⁹ dialecticus dicitur. Et ē syllogismus q ex probabilib⁹ ē syllogisat⁹. Probabilia aūt dicūtur propositōes dialecticę. Propositio vero dialectica ē questio probabilis oīb⁹/aut plurib⁹:aut sapientib⁹:aut his:aut omibus:aut plurib⁹:aut maxime notis nō extranea. Questio qdē est anteq̄ fuerit probata. Tūc eīn cū signo quęsitiuo sumit̄ & unā cōtradictionis ptem qrit.ut utrū oīs mater diligat filiū suū? Questio ē aūt:quę utrāq; cōtradictiōis ptem ingrit problema dialecticū appellamus. Et ē speculatio ɔtendēs ad electionē vel fugā: vel ad veritatē & sciam: aut ut ipm:aut ut admīculans:aut ad aliqd hmōi. Vn̄ qdā sunt problemata naturalia:quędā moralia:qdam dialectica &c. Et rursus quędā sunt de quibus neutro mō opinamur.ut utrū astra sint paria vel imparia? Quędaʒ de qbus sapiētes cōtrariant̄ vulgarib⁹: ut utrꝝ stella fixa sit maior terra. Quędā sunt de qbus etiā vulgares inter se dissentiūt.ut. utrꝝ hō sit aīal vel hmōi. Et ex his qdā sunt q positiōes dicūtur. Est aūt positio opinio alicui⁹ notorꝝ s̄m phīam nō extranea:ut motū distingui a mobili Problemata aūt q sunt p defectū rōnis:dialectica nō sunt. Et ad assentiendū ipis:hoīes nō rationib⁹ sed verberib⁹ arcendi sunt.ut si qs q̄rat aut dubitat. Vtrꝝ oporteat deos vereri & parētes honorare. Habent aūt propositiones dialecticę specialia p̄dicata q̄ sil'r dialectica appellamus.

Syllogis. dialectic⁹ | ꝓbabilia ꝓpō dialectica | Aristotel. li.i. topi. | problema dialecticū | Positio | Aristotel. ubi supra | pytagoras

De Predicatis dialecticis Ca.ij. DIS.

Quid est p̄dicatū dialecticū? MAG. Quod natū est p̄dicari in propositione arte dialectica terminabili. DIS. Quot duplex MAG. Quadruplex scʒ definitio propriū:genus:& accidens.

p̄dicatum dialecticū

55

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Cōprehendēdo sub gñe spēm/& drīam genericā. DIS. Quid ē diffinitio? MAG. Est orō indicās qd ē esse rei. DIS. Quid est ꝓprium? MAG. Quod nō indicat qd ē esse rei: soli autē inest: & cōuersim ꝑdicat de re. DIS. Quid ē gen⁹? MAG. Quod ꝑdicat de plurib⁹ spē differētib⁹ in eo q̄d qd. DIS. Quid ē accñs? MAG. Est q̄d nec est definitio nec ꝓpriū: nec gen⁹: inest autē rei. vel est q̄d cōtingit eidē inee: & nō inesse. Pñt tñ oīa ꝑdicata ad unū reduci. DIS. Ad q̄d? MAG. Ad definitionē. Sicut. n. ꝓbat hoc nō ē ꝓpriū alicui: qa non inest ei soli. Ita etiā ꝓbat eadē via: igit nō ē definitio ei⁹. Et sicut ꝓbat. hoc nō est genus huic: qa nō inest eētialiter: Ita ꝓbat: igit ñ ē definitio ei⁹. Sil'r Sicut ꝓbat hoc nō eē accñs alicui⁹ qa nō inest: ita ꝓbabit aliq̄d nō esse definitionē eiusdē. Hūt aūt hęc ꝑdicata annexa. q̄ sc3 eodē mō terminant & ꝓbant ut ꝑdicata. DIS. Quę sunt ista? MAG. Annexa definitiōis ꝓprij & generis sunt idē & diuersū. Si em̄ ꝓbabit qa aīal ē genus homīs & bouis: ꝓbatū ē/qa hō & bos sunt idē gñe. Et si ꝓbat q̄titas esse gen⁹ lineę & nō homīs: ꝓbatū est lineā & hoīem esse diuersa gña. Ita pariformiter de definitōe & ꝓprio exēplificandū erit. Sed accñtis annexa sūt cōparatio s3m magis & min⁹. ut si ꝓbat hoc nō est eligendū: ꝓbatū ē quia nō est magis eligendū &c. Ex dictis habes ex qbus & qualib⁹ dialecticę argumētatōes possint fieri. DIS. Sane intellexi hoc: si quid aliud sit ad hoꝝ noticiā necessariū silentio haud ꝑtereas. MAG. Immo aliud est. DIS. Quod est tale? MAG. Argumētatiōis & cōfirmatiuū/& cōfortatiuū principiū. DIS. Quod ē tale? MA. Locus dialectic⁹.

Margin: definitio / propriū / Genus / Accidens / Annexa

De Loco & eius diuisione Ca. tertium DIS.

Quid est locus dialecticus? MAG. Est sedes argumenti. Nā in eo quiescit argumentum ut hō in sede. Et quēadmodū res ī loco suo naturali: nō modo cōseruat sed etiā fit & generat: ita argumētatio non mō in loco dialectico cōfirmat: veꝝ etiā gñatur. Ob id locus in duo diuidit. sc3 in locum maximā. & locū differentiā maxime. Est autē locus maxima idē q̄d maxima. Maxima vero est propositio ꝑ se nota: qua sc3 nō est alia prior/aut notior in suo genere. aut ex eisdē cōstituta termīs: ut omne totū ē maius sua ꝑte &c. Locus differentia maxime est quo una maxima differt ab alia. Et est materialiter genus: spēs definitio &c. sed formaliter est dictoꝝ adinuicem habitudo. Et is rursus triplex ē scilicet intrinsec⁹ extrīsec⁹ & medius. Intrinsecū qdē locū dicimus: cum argumentū sumitur ex his quæ sunt de substantia rei: qñ videlicet significatū termini inferentis includitur in significato termini illatiㅤaliquo essendi modo. ut animal rationale currit: igitur homo currit. Locus autē extrinsecus est in quo argumentū sumitur ab his quę separata sunt a rei substantia &c. ut petrus est sanus. igitur nō est ęger. Locus vero medius est in quo argumentum sumitur ab his quæ partim cōueniunt: & partim differunt a rei substantia &c. ut iusticia est bona: igit iustum est bonum. De his uidēdū ꝑ ordinē. Et primo de locis intrīsecis.

Margin: locus dialecticus / locus maxima / Maxima / dr̄ia maxime / locus intrinsecus / locus extrinsecus / locus medius

De Locis intrinsecis Ca. quartū MAG.

loc⁹ a substantia

St autem locus intrinsecus duplex. Quidam em̄ sumitur a substantia. Quidam vero a cōcomitātibus substantiā. DIS. Quando locus sumitur a substantia? MAG. Quando argumentum sumitur ab his quæ sunt de substantia eorum quę ponunt in quæstione: & est cū inferens & illatum includunt se conuertibiliter. ut animal rōnale currit: igitur homo currit. Et est triplex. sc; a definitione ad definitum & econuerso. A descriptione ad descriptum: & ecōuerso. Et a nomīs interp̄tatione ad interp̄tatū & ecōtrario. Est autē definitio (ut hic sumitur) oratio indicans quid est esse rei p̄ essentialia. definitio

DIS. Quot modis sumitur locus a definitione ad definitum?

MAG. Quattuor. Primo subijciendo definitionē affirmatiue. ut animal rōnale currit. igitur hō currit. Secūdo p̄dicādo definitionē affirmatiue. ut petrus est aīal rōnale: igit̄ petrus est homo. Tertio Subijciēdo definitiōe negatiue ut animal rōnale non currit: igit̄ homo nō currit. Quarto p̄dicando definitiōem negatiue: ut asinus non est aīal rōnale: igitur asinus non est hō. Simili modo a definito ad definitionē quattuor sunt argumentandi modi. Et tenent oēs hi modi virtute huius maximę. Quidquid dicit̄ vel negatur de definitione: dicit̄ aut negat̄ de definito: & ecōtrario. Et Quidquid affirmat̄ vel negat̄ de definito: idē dicit̄ aut negatur de definitione & ecōuerso. Sed hęc plana sūt. descriptōe; percurramus.

descriptio

Est aūt descriptio/oratio significās qd est esse rei p̄ accidētalia. Et diuidit̄ hic accidentale, p̄ eo quod nō est de essentia rei. Et sic, p̄prium in proposito accidens dicit̄. DIS. Quomodo: aut quot modis sumitur locus a descriptiōe? MAG. Eodem modo quo sumit̄ loc⁹ a definitiōe ad definitū: & ecōuerso. Exempla sunt hęc. aīal risibile currit: igit̄ homo currit. petrus est aīal risibile: igit̄ petrus est hō. aīal risibile nō currit: igit̄ hō nō currit. Asin⁹ nō est aīal risibile: igit̄ asinus nō ē hō.

DIS. Hęc siḟr plana sunt: Nomīs interp̄tatiōem notifices? MAG. Nomīs interp̄tatio est dictiōis min⁹ notę p̄ notiorē expositio. ut phūs id est amator sapiētię. Et est duplex. Quędam em̄ conuertitur cum interpręstato. ut amator sapientię & phūs. Quędam vero non. ut lapis & lędens pedem. De prima est ad propositum: & ab ea sumitur modus arguendi eodem modo sicut a definitione ad definitum. Exempla etiā s̄m dictorum formā sumenda sunt. Et hęc de locis quæ sumuntur a substātia. Consequēter videndū de locis q̄ sumūt̄ a cōcomitantibus substātiā. interpretatio

De Locis dialecticis sumptis a cōcomitantibus substantiā Capitulum quintum DIS.

Vando locus sumitur a cōcomitantibus substātiam? MAG. Qñ argumētū sumit̄ ab his q̄ cōsequuntur essentias rerū in quęstione positarū. Et ē sextuplex. sc; a toto ad p̄tem: & ecōuerso. A causa ad effectum & ecōtrario. A generatione. A corruptione. Ab usib⁹. A cōmuniter accidentibus. Hos dicto prosequamur ordine. loc⁹ a cōcomitan. substātiā

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Loco a toto. Ca. sextum

DIS. Vot modis sumitur loc⁹ a toto ad suã ptẽ? MAG. Multis modis scd'm q totũ varie diuidit. Est em qddã totũ uľe: totum integrale: totũ in qtitate: totũ in mõ: totũ in loco: & totũ in tempe.

Totũ uľe

DIS. Quod dicitur totũ uľe? MAG. Quodlibet supius respectu sui inferioris: qd ps toti⁹ uľis dicitur. Et sumitur argumentũ ab illo toto negatiẽ pdicãdo totũ uľe. ut lapis nõ ẽ aĩal. igitur lapis nõ est hõ. Et tenet ỽtute illi⁹ maximẽ. A qcunq negatur gen⁹/ab eodẽ negat & spẽs. Sed Argumentũ a pte ad totũ uľe tenet affirmatiẽ subjciendo & pdicãdo ptẽ. ut hõ currit: igitur aĩal currit. Petr⁹ ẽ hõ: igitur petrus est aniãl. Quidqd em dicitur de inferiore: hoc idẽ dicitur de suo supiore.

Totu integrale

DIS. Quod dicit totũ integrale? MAG. Quod habet ptes qtitatẽ hñtes. ut dom⁹ habet pietes: tectũ & fundamẽtũ. Et ab illo sumit argumentũ affirmatiẽ. ut dom⁹ ẽ igit paries est. Sed a pte ad totũ valet argumentũ negatiẽ. ut paries nõ est: igit dom⁹ nõ ẽ. Nã posito toto ponunt & oẽs ptes/ipm integrãtes. Et una pte nõ exñte totũ existere nõ põt. A ptib⁹ autẽ siľ sumptis ad totũ valet argumẽtũ affirmatiẽ. ut pies ẽ. tectũ est. & cẽtis ptib⁹ domus: igit domus ẽ.

Totũ in qtitate

DIS. Quod est totum in qtitate? MAG. Est uľe: sumptũ uľr. qd fit/si uľi addat signũ distributiuum. ut omĩs hõ. Et ab isto sumit argumentũ affirmatiẽ & negatiẽ. ut omĩs hõ est aĩal: igit petr⁹ ẽ aĩal: Null⁹ hõ ẽ asin⁹. igit petr⁹ nõ ẽ asin⁹. Si em uľis sit vera: qlibet pticulariũ ỽa ẽ. Siľr si uľis fuerit falsa: qlibet pticulariũ ẽ falsa sed nõ ecõuerso. Iõ ab una harũ ptiũ/ad totũ/argumentũ nõ valet sed ab omĩb⁹ siľ sumptis. ut petr⁹ est aĩal: Ioãnes ẽ aĩal & de alijs: igitur oĩs hõ ẽ aľ: Et petr⁹ nõ ẽ asin⁹. ioãnes nõ ẽ asin⁹. & cẽtis. igit null⁹ hõ ẽ asin⁹.

Totũ in modo

DIS. Quod ẽ totũ in mõ? MAG. Est uľe sumptũ sine determinatiõe. ut hõ. Vľe aũt sumptũ cũ determĩatiõe nõ diminuẽte sed restringente dicit ps in mõ. ut hõ albus. Et ab his sumit argumentũ: eodẽ mõ sicut a toto uľi. ut asin⁹ nõ ẽ hõ: igit asin⁹ nõ est homo albus. Et petrus est hõ albus: igit petr⁹ est hõ. Si aũt determinatio fuerit diminuẽs: non sequit. ut petr⁹ ẽ hõ mortu⁹: igit petr⁹ ẽ hõ. Hic est leo pictus: igit hic ẽ leo.

Totum i loco

DIS. Totũ in loco qd est? MAG. Quod sgcat oẽm locum. ut ubiq: nusq & c. Sed id qd unũ locũ significat ps in loco dicit. vt hic. Ab his argumẽtandũ ẽ sicut a toto in qtitate. ut deus ẽ ubiq: igit de⁹ ẽ hic Chymera nusq ẽ: igit Chymera nõ ẽ hic. Et rursus. petr⁹ nõ ẽ hic: igit petrus nõ est ubiq & c.

Totum i tempore

DIS. Quod ẽ totũ in tpe? MAG. Quod sgcat oẽ tempus. ut Semp. Nunq. Id vero quod unũ solum temp⁹ sgcat est pars in tempe. Et ab his sumitur argumentum sicut a toto in modo: ut deus est semper: igitur deus est nunc. Et rursus. chymera nunquã est igitur chymera non est nunc.

De loco a causa ad effectum & econuerso Capitulum. vij.

MAG.

Vi sequit̃ est locus a causa ad effectũ: & ecõtrario. Causã aũt dicimus ad cui⁹ esse sequit̃ aliud. Et est quadruplex scȝ materialis formal' final' & efficiẽs. DIS. Quæ cã est materialis? MAG. Ex qua cũ forma totũ cõstituit̃. Quod & effectus causę materialis dicit̃ ut ex ferro cũ forma debita fit cultell⁹. Et ab his sumit̃ argumentũ negatiue tm̃: ut ferrũ nõ est: igit̃ arma ferrea nõ sunt. Et rursus ab effectu ad causã materialẽ: fit argumentũ affirmatiẽ. ut Arma ferrea sunt: igit̃ ferrũ est. Posita em̃ materia nõ ẽ necesse materiatũ esse: sed ecõtrario. Quod quidẽ intelligendũ est de materia pmanẽte. Nam in materia transeunte ita arguendũ est. Vitrũ est: igit̃ arena: aut cinis fuerũt. Panis est: igit̃ farina & aqua fuerũt &c. DIS Causa formalis quæ est? MAG. Quæ dat esse rei (scȝ effectui) ut albedo dat esse albo. Et in his arguendũ est negatiue. ut albedo nõ est: igit̃ albũ nõ ẽ. Aĩa nõ ẽ: igit̃ aĩatũ nõ ẽ. Ab effectu vero ad cãm formalẽ argumentandũ ẽ affirmatiue. ut aĩatũ ẽ igit̃ aĩa est. albũ est: agit̃ albedo ẽ. Nã posita forma: nõ ponit̃ necessario formatũ: ut patet de formis essentialib⁹ in aĩalibus exutis corpe. In accidẽtalibus in albedine circa altaris sacramentũ. DIS. Causa finalis quę ẽ? MAG. Gratia cui⁹ aliquid fit (scȝ effectus) In his sumit̃ argumentũ affirmatiue & negatiue. ut beatitudo est bona: igit̃ virtus est bona. Pena nõ est bona: igit̃ pc̃m nõ est bonũ. Cui⁹ em̃ finis bonus: aut malus ipm quoq; bonũ aut malũ esse necesse est. DIS. Causa efficiẽs quę ẽ? MAG. A qua primo fit motus: ut domificator est cã efficiẽs domus Et in his quoq; sumitur argumentũ affirmatiue & negatiue. ut domificator est bon⁹: igit̃ domus facta ab eo est bona. Et rursus. domus est bona: igit̃ domificator ẽ vel fuit bonus &c. Nã cui⁹ cã efficiens bona: ipm quoq; bonũ est. Sed nõ sequit̃. dom⁹ ẽ: igit̃ domificator est: aut ecõtrario. Quia ĩ his oĩbus iã dictis: cã & effect⁹ non sumunt̃ formaliter sed fundamẽtaliter &c: His relictis ad reliqua transeamus.

Causa

Material'

Formalis

Finalis

Efficiens

De Locis a generatione & corruptione: ab usibus & cõmuniter accidentibus Ca. viij. DIS.

Ertio ordine sequit̃ loc⁹ a gñatõe / & corruptiõe q̃rũ descriptiones in pdicamentoꝝ tractatu accepisse me memĩ reliquũ ẽ: ut arguendi modũ in his patefacias. MAG. A gñatiõe ad generatũ & ecõtrario argumẽtũ sumit̃ affirmatiẽ & negatiẽ. ut Generatio martyris ẽ bona: igit̃ martyr ẽ bon⁹ & ecõuerso. Et gñatio antichristi ẽ mala: igit̃ antichrist⁹ ẽ mal⁹ & ecõuerso. Sed a corruptõe ad corruptũ oppositũ sequit̃. ut Corruptio antichristi ẽ bona: igit̃ antichrist⁹ ẽ mal⁹: & ecõtrario. Corruptio virtutis ẽ mala: igit̃ virtus est bona. Cui⁹ em̃ gñatio bona: ipm quoq; bonũ est. Cui⁹ ṽo corruptio bona: ipm malũ ẽ. Et cuius corruptio mala: ipm quoq; bonũ ẽ. Hos locos sequit̃ qui ab usu est: post quẽ q a cõiter accidẽtib⁹ sumit̃. DIS. Usus qd ẽ? MAG. ẽ opatio siue ęxercitiũ rei (scȝ usitatę). Et ab his sumitur argumẽtũ affirmatiẽ & negatiẽ. ut Eq̃tare ẽ bonũ: igitur equ⁹ est bon⁹: & ecõtrario. Et sil'r oc

A gñatõe

A corruptione

Usus

57

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

cidere est malũ: igit̃ occisor est malus: & ecõtrario. Cuiꝰ em̃ usus bonꝰ aut malus ipm quoq; bonũ: aut malũ est. DIS. Cõmuniter acciden- tia quæ sunt? MAG. Duplicia sunt. Quædã em̃ cõsequũtur se nõ sp ut Comptus & adulter. Non em̃ omis comptꝰ adulter est: aut ecõuerso. Et de his nihil ad pñs. Alia sunt quę cõsequunt̃ se semp. ut penitere seq- tur semp ad peccare. Vnde taliter in his argumentandũ est affirmatiue. Ille penitet: igit̃ deliquit. Et rursus Ille nõ deliquit: igit̃ nõ penitet. Nã in cõiter accidentibus/si posteriꝰ inest: primũ infuit. Et si prius nõ inest posterius non inerit. Hactenus de intrinsecis. Consequens est: ut de lo- cis extrinsecis despiciamus.

Cõiter accidentia

De Locis extrinsecis Capi. ix. MAG.

St autẽ locus extrinsecus multiplex. Quidam em̃ est ab oppo- sitis: quidã a disparatis: qdam a maiore: quidã a minore: quidam a simili: quidã a ꝓportione: quidã a transumptõe: quidã ab au- ctoritate. Rursus locus ab oppositis q̃druplex est: nã aliꝰ ẽ a relatiẽ oppo sitis. Aliꝰ a cõtrarijs: alius a cõtradictorijs & alius a priuatiue oppositis In qbus argumentãdũ eo quo sequit̃ mõ. A Relatiue oppositis argumẽ tũ valet affirmatiue & negatiue: ut pater est: ergo filius est. & ecõuerso. Relatiua em̃ sunt siɫ ortu & occasu. Et rursus. Petrus est pater ioannis: igit̃ petrꝰ nõ ẽ filiꝰ eius. Et rursus ioãnes ẽ filiꝰ petri: igit̃ ioãnes non est pater petri: Opposita nãq; relatiã eidẽ inesse non pñt. Sed argumentũ a contrarijs sumit̃ affirmatiue. ut hoc aĩal est sanũ: igit̃ nõ ẽ egrũ. hic hõ ẽ albus: igit̃ non ẽ niger &c. Negatiue aũt tm̃ tenet in cõtrarijs ĩmediatis ut hoc aĩal nõ est sanũ: igit̃ hoc aĩal est egrũ. Sed nõ sequit̃. Hic hõ non est albus: igit̃ est niger: quia põt esse rubeus. A priuatiue oppositis ar- guit̃ affirmatiue. ut petrus est cęcus: igit̃ petrꝰ nõ ẽ vidẽs. Negatiue aũt nõ tenet: nisi tempe determinato a natura. ut nõ sequit̃: hic canis nõ est videns: igit̃ est cęcus: quia ante diẽ nonum non vidit. Sed sequitur. hic canis post nonum diẽ non est videns: igitur hic canis est cæcus. Argu- mentũ vero a contradictorie oppositis est. ut si unũ sit veruз: reliquum est falsum: & econuerso. ut petrum sedere est verũ: igit̃ petrum non sede- re est falsum &c. DIS. Disperata quæ sunt? MAG. quę natura di- uersa sunt. ut homo & asinus: Et in his sumitur argumentum affirmati ue. ut Petrus est homo: igitur petrus non est asinus. Oportet autem hoc fieri in accidentalibus ꝓ abstractis. ut sequitur. hoc ẽ albedo: igitur hoc nõ est quantitas. Sed non sequitur. hoc est album: igitur non est quantũ DIS. Quid est maius? MAG. Quod alicui supraponit̃ in poten- tia & virtute. Id autẽ quod supponit̃/minus dicitur. Et ab his sumit̃ ar gumentũ modo opposito. Nam a maiore tenet argumentum negatiue. A minore vero tenet semp affirmatiue. Exempla sunt hęc Rex nõ potest expugnare hoc castrum: igitur nec miles Et rursus. Miles potest expu- gnare hoc castrum: igitur rex potest. Nam si id quod magis videtur in esse/non inerit: nec id quod minus videtur inesse inerit: Et si id q̃d minꝰ

Relatiua

Cõtraria

Priuatiua

Contradictoria

Disparata

Maius minus

videtur inesse inest: igitur id quod magis videtur inesse inerit. DIS. Similitudo quid e? MAG. est rerū differentiū eadē qualitas. Et ab hac sumit argumentū affirmatiue & negatiue. ut sicut Risibile inest homini ita hinnibile equo: Sed risibile inest homini ut ꝓpriū: igit hinnibile inest equo vt ꝓpriū. Et rursus Risibile non inest homi ut genus: igit hinnibile nō inest equo ut genus. Quia de similib⁹ idē est iudiciū. DIS. Propositio qd est? MAG. Est rerū differentiū eadē habitudo: nō aūt inherentiæ: sicut similitudo. Et ab hac taliter arguitur. Sicut se habet rector nauis ad nauem: ita rector ecclesię ad ecclesiā. Sed rector nauis non est eligēd⁹ sorte: sed arte. igitur nec rector ecclesię eligendus est sorte sed arte. Quia de ꝓportionabilib⁹ idem est iudicium. DIS. Transumptio qd ē? MAG. est acceptio nomis magis noti ꝓ nomie min⁹ noto ut Sapiens accipit ꝓ phō. Et tenet argumētū. qa qdquid dicit de aliquo sub noie minus noto: dicit de eodem sub nomine magis noto. ut Phūs non est auarus: igitur Sapiens nō est auarus & ecōtrario &c. Trāsumptio autem qua nomen vel oratio transumitur ad significandū aliud ꝓpter aliquod simile. ut ridere florere &c. ptinet ad sophistam. DIS. Quid est auctoritas? MAG. est iudicium sapiētis in sua scientia. Et ab ea sumitur argumentū tantum affirmatiue. ut astronomus dicit cœlum moueri: igitur mouetur. Quia unicuiq; experto in sua sciētia credendum est. Et tantū de locis extrinsecis. Restat ut videam⁹ de medijs.

Siītudo
ꝓpositio proportio
Trāsūptō
Auctori⁹

De Locis medijs Capi. decimum. MAG.

Locus medius trifarie partit. Est em̄ alius a cōiugatis: Alius a casibus: & alius a diuisione. DIS. Coniugata q̄ sūt? MAG. Abstractū cum suo concreto. Et in his hoc modo arguitur. Iusticia est bona: igitur iustū est bonum. & ecōuerso. Nam qdquid cōuenit uni cōiugatoꝝ/hoc cōuenit & reliquo. DIS. Casus q̄ sūt? MAG. Ea q̄ ab abstracto cadūt: ut iustū & iuste a iusticia. Et in his ita arguitur. Iustū est bonū: igit qd iuste fit bene fit. DIS. Diuisio qt duplex est? MAG. duplex. Quædā em̄ fit p negatiōem. ut petr⁹ ē hō: aut non hō. Quædā fit sine negatiōe. Et hęc rursus duplex est sc; Essentialis siue per se & accidentalis. Essentialis siue per se/est aut generis in spēs. ut aīaliū aliud equus: aliud homo. Aut est totius integralis in suas partes. ut partium domus alia est paries: alia tectū &c. Aut est vocis ī significata. ut Canum alius est latrabilis: alius marinus: alius cœlestis. Sed diuisio accidentalis fit: aut cum subiectum & accidētia ptitur. ut animalium aliud sanum: Aliud egrum. Et econuerso: cum accidens in subiecta diuiditur: ut sanorum aliud homo: aliud asinus. Aut cum accidens in accidentia scinditur. ut Sanorum aliud calidum: aliud frigidum &c. Ab his omnibus sumitur argumentū A positiōe uni⁹ membrorum diuidentium ad remotionem alterius: & ecōuerso. ut Ioānes est animal: & non est animal sanū; igitur est aīal egrum. Et petrus est aīal; & est aīal rationale

Cōiugata
Casus
Diuisio
Essential⁹
Accidētal⁹

58

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

igitur nõ est animal irrõle. Hęc de locis dialecticis dissertasse satis sit. In quibus tamen si abundare volueris/ quadruplici instrumento utendum est. De quibus fortasse non erit inutile iam in calce huius tractat⁹ pauca in medium ferre.

De instrumentis abundandi. Cap. xi.

abundandi instrumenta.

DISVe igitur sunt abundandi instrumenta? MAG. Sunt: Propositionũ sumptio: Multiplicis distinctio: Differentiaꝝ inuentio: & Syllogismi consideratio. Vnde oportet sumere varias ꝓpositiones scꝫ ꝓbabiles/morales/logicas/phisicas &c. oportꝫ etiã distiguere multiplex: ut ostendam⁹ ꝓpõitũ: & non paralogisemur. ut acutũ ẽ multiplex. quia in voce/cultro & magnitudine. Et ex eo rursus mľtiplicantur ꝓpositiões. Oportet insup eoꝝ quę ꝓposita sunt inuenire & considerare differentias. ꝑ hoc em̃ ꝓpositiones mľtiplicabimus: & definitões facilius constituim⁹. Demũ similitudinẽ eoꝝ quę dicta sunt considerabimus. Nã & per hoc ꝓpositiones plurificare possum⁹. Omnia em̃ dicta ad mľtiplicationẽ ꝓpositõm tendũt. In qbus/ similiter & in dictis locis/ si intellectũ exercitaueris: potes non mõ exponenti obuiare: veꝝ etiã quãcunqꝫ cõclusionẽ ꝓbabiliter syllogisare. Aut saltẽ (q̃d satis est logico) de requisitis nihil õmittere. Vnde & medicum bonũ dicimus: si de requisitis circa ægrum non negligit: etiã si non semꝑ sanet.

Idẽ ibidẽ

Idẽ i. metaphisicę.

Tractatus sextus. De syllogismo Demonstratiuo.

De demõstrationis definitõe. Cap. i.

DIS. EX probabilibus ita clare iãiam argumentandi modũ accepi: ut de hoc plura verba fundere (q̃m in pricipiis scietiaꝝ laboramus) non sit necesse. Sed quo ingenio ex ꝓpositionib⁹ ꝑ se & necessariis syllogisandũ sit conseq̃nter ostendas. MAG. Sicut ex ꝓbabilibus & ꝯtingentibus syllogismũ dialecticũ/ ita ex per se & necessariis demonstratiuũ efficies. Potius tñ in prima figura q̃ in alia eo ꝙ ceteris sit ꝑfectior: & q̃m concludit uľr affirmatiue: q̃d in aliis non ꝯtingit. Vnde syllogismus demonstratiuus siue demõstratio est q̃ ꝓcedit ex primis/veris/imediatis: ꝑorib⁹/notiorib⁹ causisqꝫ ꝯclõnis. Dicũtur autẽ prima vera: q̃ per se ipa & nõ ꝑ alia fidem habet. vel q̃ cũ sint vera non contingit ea demonstrare. Sed ĩmediata: sunt ꝓpositões ꝑ se notæ: quibus non est alia prior siue notior: sed cognitis terminis cognoscuntur. ut q̃dlibet ẽ vel nõ est. Innata em̃ est nobis potẽtia ꝑ quã determinamur ad assentiendũ primis principiis debite ꝑsentatis. Et sunt duplices. Quędã em̃ sunt dignitates: q̃ scꝫ non pñt demõstrari: & necesse est quẽlibet docendũ eas habere. ut q̃dlibet est vel nõ est. Alię sunt positiones siue suppositones: q̃ non demõstrantẽ: nõ tamẽ necesse est quẽlibet docendũ eas habere. ut omne aĩal rõle est risibile. Definitio autẽ: cũ nec significet esse nec non esse: positio nõ est. DIS: Prioribus/ cur addis? MAG. Quia oportet demõstrationis ꝑmissas esse ꝓpões primas: aut in primas resolubiles per ascensum: & in ascensu tali non contingit

Syllogism⁹ demõstratiuus.

Prima vera

imediata.

Aristotel. i. posteriorum

dignitas.

Positio

suppositõ

priorib⁹.

in infinitum ꝑcedere. licet per plura finita: finita autẽ finities sumpta / ſq̃ sunt finita. Verũtamẽ primũ principiũ in propria forma nõ ingreditur demõstrationẽ: sed ut ꝯtractũ ẽ. DIS. Quid per residuas definitõis ꝑti culas designare pretendis? MAG. Alias ꝑmissarũ conditiones. Cum enim solius conclusionis sit scientia doctrina siue disciplina: omnis autẽ talis ex preexistenti fit cognitione: oportet premissas ante conclusionẽ esse cognitas: nõ tamen eodẽ modo: maior em̃ prius tempore cognosci tur conclusione: minor autẽ simul tẽpore cum cõclusione cognoscitur. Conclusio autem / & si possit sciri in uniuersali ante demonstrationẽ: nõ tamen in particulari. DIS. Vnde autẽ sciuntur ꝑmissæ? MAG. Ex cognitione suarũ partiũ: que sunt passio & subiectũ: de quibus ante om nem demonstrationẽ necessario præcognoscimus quid est: & quia est: quid scꝫ significent: & quia est / scꝫ ens possibile in natura: & quia passio inest subiecto. Sed propẽ quid hoc sit / ꝑ demõstrationẽ concluditẽ. Con clusioni igitẽ ꝑpter ꝑmissas assentimꝰ: igitẽ ꝑmissis magis credimꝰ. Nã ꝑpter q̃d unũ quodq; tale / & ipsum magis. & fit talis cognitio in nobis per viã sensus / memorie / & experimenti. Experimẽto aũt fit uniuersale: q̃d est principiũ artis & scientiæ. Scientia em̃ est uniuersaliũ: intellectus vero ꝑmorũ pricipiorũ. Ptꝫ ex his si nobis alicuiꝰ sẽsibilẽ sensus defecerit: eiusdẽ & deficere scientiã necesse est: ut cæcus a natiuitate coloris omni no nullã habet notitiã: sed potius ignorantiã purẽ negatiõis. Qui aũt deceptus fuerit syllogismo ignorãtię / & si scientiã non acq̃rat: nõ tamẽ ignorans est ignorantia purę negationis: sed prauę dispositiõis. ut si q̃s credat his ꝑmissis Omnis substantia est q̃litas: oĩs quantitas est substã tia: igitur oĩs q̃titas est q̃litas: praue dispositus censetur. DIS. Quã pregnans est hęc demonstrationis definitio. MAG. Pregnans est & multa comprehendens.

Idẽ ibidẽ.

Idẽ i. methaphicę.

premissæ ꝑcognoscuntur.

ꝑcognitiõ quid ẽ & quia est

Quid scire. Quid propositio uniuersalis / de omni / per se & secundũ quod ipsum. Cap. ij.

MAG

ALiam demõstrationis inuenies definitionẽ: verbis q̃dẽ breuiorẽ sensu tamen non minus ꝑgnantẽ. DIS. Quam? MAG. demonstratio est syllogismus faciens scire. Scire autẽ per demon strationẽ intelligere est. vel Scire est rem per causam cognoscere: prop ter quã res est: & quoniã illius est causa: & non est contingere hoc aliter se habere. Ex istac & ꝑcedenti definitionibꝰ clare patet: conclusionẽ quã contingit scire & demonstrare: esse verã / ꝑpetuã / per se & uniuersalem Veram q̃dem dico. nã falsum & quod non est non contingit scire Perpe tuã aũt dico. q̃m corruptibiliũ nõ est scientia: ideo nec definitio. q̃a de finitio est demõstrationis principiũ: ut tota demonstratio / tm̃ positiõe differens. Per se dico: q̃m ea q̃ per accidens sunt / corruptibilia sunt & nõ ꝑpetua nec necessaria. licet em̃ necessariũ ex non necessariis possit syllo gisari: non tñ potest sciri nisi ex necessariis. Similiter ea q̃ nõ sunt ulia ꝑpetua non sunt. Vlem aũt hic dicimꝰ: nõ ut in tractatu tertio definita

Dæmonstratio. Scire

Aristotel. i. posteriorum

ꝑpõ uniuersalis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

est: sed eam ipsam q̃ est de omni: de per se: & secundũ q̃d ipsum. DIS. Q uæ autem ꝓpositio dicitur de omni? MAG. Illa in qua prædicatũ est non in q̃dam supposito subiecti/ in q̃dam vero non: nec aliq̃ndo/ aliq̃n vero non: sed in omni p se & semper. ut omnis hõ est risibil'. DIS. Propositionẽ per se quã dicis? MAG. Eam q̃ est in aliq̃ modo dicẽdi per se. Sunt autẽ huiuscemodi quattuor. Primus est: cũ pdicatũ est definitio vl' pars definitionis subiecti. ut oĩs homo est aĩal rõle. Secũdus est: cum subiectum est definitio: vel ps definitionis pdicati. ut hõ est risibil'. Tertius est: eoꝝ q̃ nõ sunt in subiecto. ut dicibilia de gñre substãtiæ. Q uartus est modus causandi: ut cũ aliq̃d fit ꝓpter alteꝝ/ tunc id ꝓpter q̃d aliud fit: est causa per se effectus causati: ut interfectio est causa per se interitus. De primis duob⁹ est ad ꝓpositũ. nã in his sunt ꝓpões per se necessariæ & uniuersales. Et ne in haꝝ assignatione te errare ɔtingat: cauere necesse est: ne passio superioris inferiori assignetur. Etiã si tale supius unicum habuerit inferius. Similiter ne passio ɔmunis/ specie distinctis/ per aliq̃d ĩnominatũ ɔueniens: uni ut proprio attribuat'. ut ꝓportionabilit' ɔmutari conuenit lineæ/ tempori & numero: male igit' assignat' uni ex his tanq̃ proprio subiecto. Aduertendũ est demũ: ne passio partis assignetur toti. ut non cõcurrere est passio lineaꝝ ꝑalellaꝝ: ideo male attribuitur toti vel omni lineæ. Ad cognoscendũ aũt q̃d sit passionis primũ & adeq̃tum subiectũ: videndũ est/ q̃ posito/ ponat': & q̃ remoto/ passio remoueatur. Idem verũ subiectũ talis passionis censetur. DIS. Q uæ autẽ ꝓpositiones dicũtur sc'd'm q̃d ipsum? MAG. Istæ quæ conuertũtur. Ex quo patet ꝙ demõstratio ꝓcedit ex principiis propriis & nõ cõmunib⁹: quia talia non cõuertuntur. Sequitur rursus ꝙ demonstrator non potest descendere de genere in genus. hoc est: una sciẽtia nihil ꝓmõstrat de subiecto alterius scientiæ: dẽpta scientia subalternante: q̃ potest demonstrare aliq̃d de subiecto subalternatæ: non tñ demõstratõe ꝓpter quid: sed quia est. Habet igitur q̃libet scientia propria principia quę demonstrat: quia nõ habet aliq̃d notius ipsis. habet insuper proprias ĩterrogationes & cõclusiones. qua ꝓpter disputãs cũ Geometro/ faciat hoc per principia geometriæ: aut nõ disputabit proprie sed p accidens: videlicet in q̃ntũ naturalis aut methaphisic⁹. Q uãuis aũt (ut visum est) scientia una plura habeat principia: unitatẽ tñ accipit non a principiis sed a subiecto: ad quod habent hæc principia resolui. Subiectum em̃ virtualiter continet omnes veritates scientiæ cuius subiectum est.

ꝓpositio de omni.

ꝓpositio per se/

Modi per seitatis.

Errores ĩ assignatione Vniuersalis

propõnes secũdum q̃d ipsum

De diuisione demonstrationis. Capitulũ iij.

DIS. Q Voniã mentionẽ facis de duplici demõstratione qa est: & propter quid: haꝝ differentias haud silentio p̃tereas. MAG. Demõstratio quia est procedit aut p causam remotã: aut ab effectu ad causam. Exemplũ primi. lapis non respirat: quia nõ est animal. cũ poti⁹ probari deberet per hoc/ quia nõ habet pulmonẽ. habere em̃ pulmonẽ est causa propinqua respirationis, esse autem animal/ est causa remota.

demõstratio qa est.

& non propria: cũ q̃dã sint animalia non respirãtia. utputa conchae. Exẽplum secundi. Planetę non scintillant: igit̃ sunt prope nos. nã non scintillare effectus eius est: quia prope nos sunt. Intelligim⁹ autẽ illud de oĩ causa: siue sit materialis/formal'/final' aut efficiẽs. per has om̃es em̃ possunt fieri demõstrationes: ĩmo una cõclusio q̃nq; demõstrat̃ p diuersas causas. ut tonitruũ fit: quia extinctio in nubib⁹ fit. vel quia ut terreant̃ animę infernales. ut q̃dã dixere. Demonstratio propter qd: est hęc quę in superiorib⁹ definita est: quę sc3 pcedit semp a causa ppinqua & ppria ad effectũ. ut oẽ aĩal rõle est risibile: oĩs hõ est aĩal ratiõale: igit̃ oĩs hõ est risibilis. Patet igit̃ q̃m sciẽtia subalternans demõstrãs subiectũ scientiae subalternatę (id est scientię cuius subiectũ contineť sub subiecto scientiae subalternantis) facit hoc p causas remotas & non adeq̃tas. & per ꝯsequẽs nõ demõstratõe ppter qd sed quia est: uti in supiorib⁹ dictũ est. Sil'r ꝯtingit diuersas sciẽtias nõ subalternatas eandẽ demõstrare cõclusionẽ: nõ tñ uno genere demõstratõis: sed una demõstrat demõstratõe qa est: alia propter quid. Patet. nã uulnera rotunda tardius esse sanabilia/demõstrat̃ in chirurgia: demõstratione quia est. In geometria vero d'mõstratõe propť qd: qa sc3 in vulnere rotũdo latera magis distãt q̃ in oblõgo. DIS. Sunt ne alię demõstratõis diuisiones? MAG. Sũt. Quae dã em̃ est demõstratio ul'is: q̃dã pticularis: q̃dã est affirmatĩa. q̃dã negatiua: & q̃dã ostensiua: q̃dã ṽo ad impossibile. Et inter has demonstratio ul'is potior est pticulari: affirmatĩa potior negaĩa: ostensiua potior illa q̃ est ad ĩpossibile. Sil'r demõstratio ppter qd potior est d'mõstratõe qa est. Nã mediũ eius dicit causam p̃cisam q̃re p̃dicatum insit subiecto.

demõstratio propter quid.

demõstratio ul'is. pticularis. affirmat. negatiua. õsĩua. ad ĩpossibile

De Medio demonstrationis & quęstionibus vere scibilibus Capitulum quartũ. DIS.

Quod est medium demonstrationis? MAG. Definitio non quidem quid nominis: sed quid rei. Nec illa quę dicit quid est tantum: sed quae dicit propter quid. Hęc em̃ tota demonstratio est: ab ea tantum positione differens. Non tamen omniũ quoꝝ est definitõ est demonstratio aut econuerso. Definitio em̃ est solius substantię & incõplexoꝝ: demonstratio autem est complexoꝝ. qa cõclusionũ. DIS. Qua via definitio rei (si ignoratur) inuestiganda erit? MAG. Via diuisiõs: videlicet generis p differentias essentiales. Constituitur nãq; definitiõ ex genere & differentia essentiali ita tamen q̃ nihil superflui nihil ue diminuti contineat: sed cum definito conuertatur: nec detur p eq̃uoca sed uniuoca. DIS. Posset ne definitio de definito demonstrari? MAG. Posset: ut materialis per formalem. Sed non in eo q̃ quid: qa haec demonstratio fieret cum reduplicatiõe: quae si p̃oneretur ad minorem/fieret petitio principij. Exemplum Omnis numerus se ipsum mouens est causa mouendi in eo q̃ quid: anima est numerus seipsum mouens in eo q̃ quid est: igitur anima est causa mouendi. ibi nanq; assumitur in minore quod debuit probari. Habes itaq; breuibus quid Demõ

Definitio iuestigat̃.

porphiri⁹ Aristotel'. v phisico.

Definitio demõstratur de definito.

60

De qualibet re quatuor quaeri possunt

stratiōis mediū/& qua via inquirendū sit. Sed questiōes de ipo quęrentes/nōdū accepisti. DIS. Quæ & quot sunt hmōi qstiōes? MAG. Quattuor. videlicet. Si ē: qa ē: qd ē: & ,ppter qd est. Et dicuntur vere scibiles. nā quærūt de his q̄ vere scim9. Vñ si est/quęrit de possibilitate ī natura. ut si luna sit deficiēs. Quia ē: qrit si sit huius defectus medium. Quid ē/qrit qd sit tale mediū. Sed ,ppter qd/ inqrit cām p̄cisā q̄ passio insit subiecto: & p demōstratōem cōcludit. DIS. A medio igit̄ qī totius demonstratiōis dependet virtus & cognitio. MAG. Ita ē: nec tale: nisi a solertib9 de facili repit̄. unde Solertia est subtilitas inueniendi medium in non p̄specto tempe. ut si quis videns lunā splendere versus solem dicat: igitur luna accipit lumen a sole. Hæc sunt quædam ,ppauca & generalia principia quæ de syllogismo demonstratiuo in p̄sentiuz in medium ferre placuit. Cum em̄ hæc degustaueris: secretiora pandam Nunc syllogismū sophisticum videamus.

questiōes vere scibiles

Solertia

Tractatus septius De Syllogismo Sophistico. Quid syllogismus sophisticus: ars sophistica: Sophista: ī sup & de metis. Capitulum primum. MAG.

Quoniā opposita iuxta se posita magis elucescunt: qua ,ppter postquā sermonē finiuimus de syllogismo demonstratio generante scientiā: de syllogismo sophistico generante deceptionem differendū esse haud inutile visum est. DIS. Quid est syllogismus sophisticus? MAG. est is qui ex his quæ vident̄ ,pbabilia: & nō sunt syllogisat. Aut est syllogismus apparens: & non existens. Vnde & ars sophistica: apparens sapientia est: & non existens. Et sophista ęst vir copiosus ab apparente scientia: & non existente: & sapiens non est. licet videatur opera sapientis facere. s. non mentiri de his quę nouit & mentientem manifestare. Habet aūt omis syllogismus sophistic9 duplicem causam: scilicet apparentię: & defectus. Causa Apparentię est qua estimamus per unum nomen tantum unū significari. Causa autem defectus est quoniā non est in rebus sicut in nominibus. Nomina etem̄ finita sunt: res autem infinita ob id necesse est unum nomen plura significare. Ignorantes ergo virtutes vocabulorum facile paralogisantur. Quēadmodum in meritis imperiti/ a peritis expelluntur. DIS. Quis tamen finis est artis sophisticę? MA. Finis claret ex dictis. Nititur em̄ sophista respondentem decipere: & ad aliquod inconueniens (quod metam dicimus) virtute alicuius fallacię ducere. DIS. Quot sunt huiuscemōdi metę? MAG. Quinq3. videlicet. Meta redargutionis: falsi inopinabilis. Soleocismi. & nugationis. Vnde Respōdens ad metam redargutionis ducitur: si in una & eadem disputatione / vi argumenti: idem negare/& concedere compellitur. Ad metam falsi: cum falsum cōcedere cogitur. Inopinabilis: cum aliquod/quod est contra opinionē plurium: aut eorum de quorum secta respōdens ē admittit. Soleocismi

multiplicitas potētialis

Aristotel. in scd̄o de cęlo & mūdo

Syllogis. sophistic9

Ars sophistica

Sophista

primus modus

opa sapiētis

causa apparētię defectus

Aristotel. primo elēchorū

Secundus modus

Metę

Tertius modus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

cũ vi argumentationis aliquã oratione contra regulas artis grãmaticae loquitur. Ad metã autem nugationis ducitur: si idẽ bis inutilit repetere cõpellitur. Hęc autẽ nõ unica sed pluribus fallatijs consequitur.

De Fallatijs & earundem diuisione. Cap. ij.

DIS. Vid igitur est Fallatia? MAG. est idoneitas decipiendi faciẽs credere de ente q᷑ sit nõ ens: & de nõ ente q᷑ sit ens: mediante fantastica visione. Sunt aũt huiusce species tredecim q̃rũ sex sunt in dictione: & septem extra dictionẽ. In dictione sunt quę secundũ multiplicitatem dictionis aut orationis sumuntur. ut Equiuocatio & Amphibologia: in quibus est multiplicitas actualis. Compositio Diuiso: & accentus: in quibus est multiplicitas potentialis. Et fallatia figurae dictionis: in qua est multiplicitas fantastica. Multiplicitatẽ vero dicimus actualem. cũ dictio vel oratio eadem sc̃dm substantiã & modũ ꝓferendi diuersa significat. ut Canis. Liber Platonis. Multiplicitas potentialis autem est: cũ dictio uel oratio eadem secundũ substantiã / diuersa tamẽ secundũ modũ ꝓferẽdi / diuersa significat. ut populus. q̃dq̃d viuit semp est. Sed Multiplex fantasticũ est: cum dictio aliqua unũ significat & aliud significare videtur: propter similitudinẽ aliquã quã cum alia dictione habet ut musa significat rem foeminini generis: igit̃ & poeta &c. Primũ itaq; fallatias sex quae sunt in dictione lustrabimus.

Fallacia | In dictiõe | multiplicitas actualis | multiplicitas potentialis | mltiplex fantasticũ

De fallatia Aequiuocationis. Cap. tertium.

MAG. Nter fallatias in dictione prima est Equiuocatio. & est multiplicitas dictionis eiusdẽ secundũ substantiã & modũ proferendi. ut canis. Deceptio aũt per hãc facta: fallatia aequiuocationis dicitur. DIS. Quot modis fit? MAG. Tribus. Primo: cũ dictio diuersa significat: aut ꝯsignificat principaliter. ut oĩs canis currit: sidus coeleste est. canis: igit̃ sidus coeleste currit. Quicũq; sanabit sanus est: laborãs (.i. infirmus) sanabat: igit̃ laborãs sanus est. Iste pann⁹ est de Anglia: Anglia est terra: igitur iste pann⁹ est de terra. Deus est ubiq;: ubiq; est aduerbiũ: igit̃ deus est aduerbiũ. &c. unde in primo paralogismo canis multiplex est: sc3 ad canẽ latrabilẽ: ad canẽ marinũ & ad canẽ coelestẽ. In secundo: laborans dicit laborantẽ in p̃senti vel p̃terito. In tertio: ꝓpositio de / dicit circũstantiã causae materialis vel loci. In quarto: ubiq; / tenetur significatiue vel aduerbialiter. q̃bus cõsideratis hi & similes paralogismi possũt solui facilime. Secundo cõmittitur fallatia ęquiuocationis: ex eo / q᷑ dictio significat unũ principaliter: & aliud transumptiue. ut Quidq̃d currit habet pedes: Danubius currit: igitur Danubius habet pedes. Quidquid ridet habet os: pratum ridet. igitur pratum habet os. &c. In primo nanq;: currit / potest significare cursum qui fit ꝑ pedes vel motũ: vel lapsum qualitercũq;. In secundo: ridere / actũ hominis proprie significat: similitudinarie aũt significat florere: nã utrũq; gaudiũ denotat Tertio fit ex eo q᷑ dictio cum alia cõposita plura significat: & per se unũ tantũ. ut ĩ vel non / in dictione ĩmortale: quę significat; vel id q̃d non potest mori:

ęquocatõ | primus modus | Secundus modus | Tertius modus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

vel id quod est potens non mori. unde sic arguit. Omne imortale est ꝑpetuū: potens non mori est imortale: igit potens non mori est ꝑpetuū. Secunda quæ sequitur est fallatia Amphibologiæ.

De fallatia Amphibologiæ. Capitulū. iiij.

amphibologia

DIS: Amphibologia quid est? MAG. Idem est qđ dubia sententia. cū sc: oratio una secundū substantiā & modū ꝓferendi pōt significare diuersa. Et deceptio ꝓpter hanc facta: dicitur fallatia Amphibologiæ. DIS. Quot modis fit? MAG. trib⁹. Primo: cum oratio principalit plura significat. ut liber Platonis: sȝcat librum a platone possessum: vł a platone editū. sic arguendo. Quidqđ est platonis/ possidet a platone: hic liber est platonis. igit hic liber possidet a platone. posito ꝙ ab alio possideatur. Secundo fit: cū oratio unū significat principaliter & trāsumitur ad significandū aliud. ut littus aratur. trāsumit ad significandū opam ꝑdere. ut quidqđ arat/ aratro scindit: littus arat: ergo littus aratro scinditur. Tertio fit: ex eo ꝙ dictio cū diuersis pōt construi. ut quoscunqꝫ vellē me vincere/ vellē ꝙ vincerent me: romāos vellem me vincere: igit vellē ꝙ romani vincerent me. Ibi em̄ me/ pōt construi cū vincere a pte anteriori aut posteriori. silr romanos. silr qcunqꝫ sunt epī sunt sacerdotes: asini sunt epī: igit asini sunt sacerdotes. Ibi em̄ epī est aut nominatiui aut genitiui casus: & per hoc diuerse construitur. Tertia fallatiaꝝ Compositionis est.

Modi amphibolo.

De fallatia Compositionis. Capitulū qntū.

Cōpositō

DIS. Compositio quid est? MAG Est eoꝝ quę deberēt diuidi/ falsa unio. & deceptio ꝓpter hanc facta: cōpositionis dicitur fallatia. DIS. Quot modis fit? MAG. Duob⁹. Primo: ex eo: ꝙ aliqđ dictum pōt stare ꝓ se toto: aut ꝓ parte sui. ut quēcunqꝫ possibile est ambulare possibile est ꝙ ambulet: sedentē possibile est āmbulare. igit possibile est ꝙ sedens ambulet. nā in minore hoc dictū/ sedentē ambulare/ potest stare ꝓ se toto: ut sedens sedendo potest ambulare: & est ꝯposita falsa. aut potest stare ꝓ parte sui. i. sedens nunc/ habet potentiā ambulandi scȝ postea: & est diuisa vera. Secundo fit: ex eo ꝙ aliq̄ determinatio pōt referri ad diuersa. ut qcunqꝫ litteras scit nunc/ didicit illas: ille antiquus grāmaticus scit litteras: igitur nunc didicit illas. Ibi em̄ nunc pōt determinare hoc verbū didicit: & tūc est cōposita falsa: aut hoc verbū scit: & tunc est diuisa vera. Vnde quando dictiōes ordinant scđm situm magis debitū: oratio cōposita est. quando ordinant secundū situm min⁹ debitum diuisa est. Ordinant autē tunc secundū situm magis debitū: quādo determinatio determinat principale. ut quidqđ viuit semꝑ est: si sꝑ determinat est: qđ in illa oratione est ꝟbum principale. Seqt falla Diuisiōis.

Modi cōpositionis

Oratio cōposita. Diuisa.

De fallatia Diuisionis. Capitulum sextum.

Diuisio

DIS. Diuisio quid est? MAG. Est eoꝝ quæ deberent componi falsa separatio. Et deceptio penes hanc facta: diuisionis dicit fallatia. DIS. Quot modis fit? MAG. Duobus. Primo ex eo ꝙ aliq̄

Modi diuisionis

coniunctio potest coniungere inter terminos vel propositiones. ut quę cunq; sunt duo & tria/sunt duo & sunt tria: sed quinq; sunt duo & tria: igit̃ quinq; sunt duo & sunt tria. Nã si &/coniungit inter terminos: oratio est cõposita & uera: si vero ꝯiungit inter ppões/ipsa est diuisa & fła Secundo fit: cum aliqua determinatio potest referri ad diuersa. ut quo vidisti hunc percussum: illo pcussus est: sed oculo vidisti hunc pcussũ: igit̃ oculo percussus est. Oculo/ẽm potest determinare hoc participium percussus: & sic est diuisa & falsa: aut hoc verbum vidisti: & tũc est composita & vera. Quinto loco subit fallatia Accentus.

De fallatia Accentus. Capitulum septimũ.

Accentus

DIS. Accentus quid est/ MAG: Est certa lex & regula ad eleuãdum aut deprimendũ cuiuscunq; dictionis syllabam. Et est triplex scȝ Grauis: qui syllabam deprimit. Acutus: qui syllabam æleuat. Circumflexus: qui ptim eleuat & ptim deprimit. Deceptio aũt penes hos facta accentus fallatia dicitur. DIS. Quot modis fit? MAG. Duobus. primo: ex eo ꝙ aliqua dictio potest pferri & regi diuersis accentibus. ut populus habens primã longã significat arborẽ: habens autẽ primã breuẽ significat gentem. & arguitur sic. Omnis populus est arbor: gens est populus: igitur gens est arbor. Secundo fit ex eo ꝙ aliq̃ vox potest esse dictio vel oratio. ut quies. sic arguendo. Tu es qui es: quies est requies igitur tu es requies. Similiter. quicunq; habet dilectionẽ supernam/habet dilectionẽ dei: usurarius habet dilectionẽ super mnam: igitur usurarius habet dilectionẽ dei. Si ẽm supernã sit una dictio: maior vera est. Si autem sint duę dictiones scȝ super & mnã (p pecunia) falsa ẽ. Similit̃ metuo potest esse dictio vel oratio. dicendo. Metuo lõgas pereunte noctes Lydia dormis.

Modi Accentus:

De fallatia figurę dictionis. Capitulũ octauũ.

figura dictionis.

MAG. Vltima in dictione fallatia. est figuræ dictionis. Et est figura dictionis vocis cum voce similitudo. Et deceptio penes hanc causata: fallatia figuræ dictionis est appellata. DIS. Quot modis fit? MAG. Tribus. Primo: ex simili terminatione dictionis cum dictiõe. ut omnis aqua est humida: fluuius est aqua: igitur fluuius est humida. Secundo fit si prædicamentum unum mutetur ĩ aliud. aut species una unius prædicamenti mutetur in aliam speciem eiusdem prædicamenti. Exemplum primi. ut quidquid heri emisti hodie cõmedisti: heri carnes crudas emisti: igitur hodie carnes crudas cõmedisti. Quidquid/ẽm dicit rem de pdicamento substantiæ: & crudas/de prædicamento qualitatis. Exemplum secundi. quantoscunq; digitos heri habuisti/hodie habes: decem digitos heri habuisti: igitur decem digitos hodie habes. post eo ꝙ unũ amiseris. Quantoscunq;/ẽm dicit quãtitatẽ continuã: decem autem dicit quantitatẽ discretã. Tertio fit ex diuersa suppõe. ut homo ẽ species igiur aliquis homo est species. in prima ẽm homo supponit simpliciter; in secũda ꝟo ꝑsonaliter. Et hꝯ de fallatijs in dictione.

mõi Figurę dictiõis

62

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De fallatijs extra dictionem. Cap. nonum.

DIS. Ve sunt fallatiæ extra dictionē? MAG. hę. Fallatia accidentis Scd'm quid ad simpliciter: Ignorātiæ elenchi: Petitionis principij: Conseqūtis: Non causę: Vt causę: Scd'm plures interrogatiões ut unā. Dicunt aūt hę fallatię extra dictionē: qm̄ habēt causam apparentiæ & defectus/ non ex parte vocis (ut pdictę) sed ex parte rei significatæ. ut patebit in descriptione earundem.

dicuntur fallacie extra dictionem

De fallatia Accidentis. Capitulum decimū.

Accidens

MA. Ccidens (ut hic accipim⁹) est quoddā extraneū in pte idem & in parte diuersum. q̄ si aliqd pdicatū æqualiter fuerit assignatū rei subiectę & accidenti. causatur deceptio quę fallatia accidētis dicitur. DIS.. Quot modis fit? MAG. Trib⁹. Primo ex eo q̄ aliqd dicitur de aliqua re: & ,pter hoc creditur etiā ɔuenire accidenti illius rei ut sic arguendo. hō est species: petrus est hō: igit̄ petrus est spēs. ibi spēs ɔuenit hōi: & ,ppt̄ id etiā videt̄ cōuenire petro. Scd'o fit ,ppt̄ hoc q̄ aliq duo in aliq t̄tio ɔueniūt: & ob id int̄ se ɔuenire iudicāt̄. ut hō ē aī': equ⁹ ē aī': igit̄ hō ē equ⁹. Tertio fit. Cū ex duob⁹ diuisim sūptis ĩfert̄ aliqd ɔiūctū secundū accidens. ut sic arguēdo. iste canis est tuus: & iste canis est pater: igitur est pater tuus. Vn̄ ad hoc q̄ ex diuisis ad ɔiuncta argumentū possit inferri: reqritur Primo q̄ pdicata pdicent̄ de se inuicē aut de aliq tertio per se. Secundo reqrit̄ q̄ primū non includat ultimū. Tertio requirit̄ q̄ non sit repugnātia in adiecto. propt̄ primū non seqtur. petrus est bon⁹: petrus est cythareda: igit̄ petrus est bon⁹ cythareda. Propt̄ secundū non sequit̄. petrus est hō: petrus est aīal: igit̄ petrus est hō anīal. Et ,ppter tertiū nō seqt̄. petr⁹ ē hō: & ē mortu⁹: igit̄ petr⁹ ē hō mortuus

primus modus

Secund⁹

Tertius

Argumētū a diuisis ad coniuncta

De fallatia secundū qd ad simpliciter. Cap. xi.

Scd'm qd ad simpl'r

MA. Ecundū inter fallatias extra dictionē eā diximus: quæ fit: si arguitur a dicto secundū quid ad dictum simpliciter. Est autē dictum scd'm quid determinatio diminuens de ratione eius cui additur. DIS. Quot modis fit hæc deceptio? MAG. Multis modis secundū q̄ determinatio diminuens varijs potest attribui. ut petrus est hō mortuus: igit̄ est homo. Ethiops est albus scd'm dētes: igit̄ ethiops est albus. Diuitię nō sunt bonæ male utēti: igitur diuitię nō sunt bonę.

dictū s'm diuq

De fallatia petitionis principij. Capitulū xij.

Petitio principij

MA. SI contingat in syllogismo principiū petere fallatia fit quā tertio loco inter fallatias extra dictionē ęnumerauimus. Hoc autē contingit quinqes. Primo: cū petit̄ definitū in definitiōne: ut animal rationale currit: igitur homo currit. Secundo: cum petitur particulare in uniuersali. ut nullus hō currit: igitur petrus non currit. Tertio: cum petitur vniuersale in particularibus ut petrus currit: plato currit. & c̄ de alijs: igitur omnis homo currit. Quarto: cum petitur coniunctum in diuisis aut ecōtrario. ut medicina est disciplina sani: medicina est discipli

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

na egri: igit medicina est disciplina sani & egri. Quinto. Cũ unũ relatiuũ petitur in alio. ut petrus est pater platonis: quia plato est filius petri. Si igitur in dictis argumentationib⁹ añs sit ęque ignotũ: ut cõseqns fit fallatia petitõis principij. Post quã enumerauim⁹ fallaciã cõsequentis.

De Fallatia consequentis Ca. xiij. MAG.

Fit autẽ fallatia ɔñtis: cũ credim⁹ cõsequẽtiã cõuerti: q̃ non cõuertitur. Et hoc quidẽ trifarie accidit. Primo. Cũ arguit a destructione añtis ad destructionem ɔñtis. ut Si hõ est aĩal est. Sed hõ nõ est: igit aĩal nõ est. Silr cũ arguit ab inferiori ad superi⁹ cũ distributione supioris. ut omis hõ currit. igit omne aĩal currit. Oĩs hõ ẽ rõnalis: igit ome aĩal est rõnale. Secũdo fit ab insufficiẽte inductione singulariũ: ut Petrus est aĩal: & ecõuerso: Plato ẽ aĩal: & ecõuerso. & sic de alijs: igit oĩs hõ est aĩal: & ecõuerso. Ibi em singularia hui⁹ q̃d sequit: Oẽ aĩal ẽ hõ / nõ sunt sufficiẽter inducta. Tertio fit: cũ arguit a cõiter accidentib⁹ quę se aliquãdo cõsequunt & aliqñ nõ. ut hic ẽ comptus: igitur hic est adulter & econuerso. primus modus Secundus Tertius

De Fallatia secundũ non causam ut causam Capitulum decimumquartum MAG.

E fallatia scd'm non causã ut cãm diximus de potestate syllogismorum. Transeamus igitur ad sequentem.

De Fallatia secundũ plures interrogationes ut unã Capitulum quindecimũ MAG.

Fallatia quæ seq̃tur ẽ q̃ fit scd'm plres interrogatiões ut unam. Est autem interrogatio plures in qua plura p̃dicant de pluribus: aut plura de uno: aut unum de plurib⁹ Ad quã / si datur una respõsio / causatur deceptio. ut Si quærit Est ne hic: & hic homo: demõstrando petrũ & asinum. Si dicas est igitur asinus est hõ. Si dicis non: igitur petrus nõ est homo. Respondendũ est ergo. unus est homo: & alter non Similiter potest hoc fieri in plurali numero. ut Sunt ne hęc bona: demõstrando unum bonum: & aliud malum. Interrogatio plres

De Fallatia ignorantię elenchi. Ca. xvi. DIS.

Elenchus quid est? MAG. est syllogismus cõtradictionis: (id est cõcludens contradictoriã ꝓpositionis negatę a respõdente) uni⁹ & eiusdem: non nominis tantũ. nec rei tantũ: sed nomĩs & rei simul: nõ synonimi sed eiusdem: & ex his quæ data sunt de necessitate: non cõnumerato eo quod erat in principio ad idem scd'm idem: similiter: & in eodem tempore. In hac definitione quædã ponunt ratione syllogismi. ut pticulę omes p̃ter quattuor ultimę quæ ponunt rõne cõtradictionis: contra quas / si peccauerit argumentũ / fit fallatia ignorantiæ elenchi. Vñ primo fit contra hanc pticulã ad idem. ut duo sunt duplum ad unum: & nõ sunt duplum ad tria: igit duo sunt duplum & nõ duplum. Secundo fit Elenchus primus modus

63

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

contra hanc pticulam scd'm idem. ut hoc est duplum illi scd'm altitudi-
nem & nõ est duplum illi scd'm longitudinem: igitur hoc est duplum &
non duplum: Tertio fit contra illam pticulam. similiter. ut homo ẽ spe-
cies: nullus homo est species: igit' idẽ ẽ spẽs & non species. homo. n. nõ
sumitur similiter ubiq3. quia in prima sumitur simpl'r: in secũda psona-
liter. Quarto fit contra hanc particulam: in eodem tempore: ut manus
mea est clausa in illo instanti: & non est clausa in alio instanti: igit' man⁹
mea est clausa: & non est clausa. DIS. videtur q̃ hęc fallacia sit eadẽ
cum fallacia scd'm quid ad simpl'r. MAG. Non est eadem. Nã hic ar-
Oẽs falla- guitur a duobus s3m quid ad unum simpliciter. Verũtamen omes fal-
tie ad hãc latię ad ignorantiam elẽchi possunt reduci. Nam in fallatia equiuocatio
reducũtur nis: & in fallatia scd'm quid ad simpliciter: & amphibologię: similter
& in aliis fallatiis in Dictione: non sunt dictiones / aut orationes eæ-
dem scd'm nomen & rem. In fallatia autem Accidentis non de necessi-
tate sequitur aliud. Similiter in fallatiis petitionis principii: non causę
ut causę. & cõsequentis. In fallatia aũt s3m plures interrogationes: non
ẽ unitas propositionis. q̃ tñ requirit' ad verum elenchum.

De Solutione paralogismorum Ca. xvii. MAG.

Ed quia parum esset paralogismos posse construere: nisi & con-
structos & ppositos possemus enodare. Ob id iam iã in fine hu-
ius de hoc pauca placuit adiicere. In primis aũt Sciendũ palogis-
Fallatię mos siue fallatias duplices esse. Quidam em̃ peccãt in materia quia sc3
peccãtes ĩ assumunt falsum & non probant. & non sunt pprie fallatię: & soluunt'
materio per interemptionẽ unius / aut ambarum p̃missarum. Alii aũt sunt qui pec — peccantes
cant in forma. quia sc3 non debite disponunt' in modo & figura: & hi / si — in forma
sint fallatię in dictione: soluunt' p distinctiõem unius aut ambarum pre-
missarum. Si vero sint fallatię extra dictõnem: põt rñdẽs negare cõniam: &
causam defectus oñdere. Et pñt hęc om̃ia fieri dupl'r videlicet solutione
recta: & solutione ad hoĩem. DIS. Quę dicit' recta? MAG. Ea quæ
Solutio manifestat syllogismũ falsum scd'm oẽm modũ s3m quẽ falsus est. Quę
recta autẽ hoc non facit: dicit' solutio ad hoĩem. Inter syllogismos aũt facilio
Solutio ris solutionis sunt qui peccant in forma. Et dicunt' oratiões acres. Peccã — Orõ acris
ad hoĩem tes aũt in materia sunt acriores. Et si præmisse sint valde pbabiles ad in — acrior
ferendũ falsum dicuntur oratiões accerrimę: & ad soluendũ difficiles. — acerrima
Cautele DIS. Potest ne dari mod⁹ quo quis cauere possit ut de facili nõ para-
rñdentis agiset? MAG. prõt. DIS. Quis? MAG. Cauendũ ẽ ne respõde
re psumas antequã argumentũ pfecte fuerit ppositum: & si cogaris citi-
us respondere dicas. Admitto hanc ppositõem causa argumenti: aut di
cas transeat. Et cum te deceptũ videres dicas te non in eo sed alio accepis
se sensu. Si vero tu aliũ decipere volueris: cela quantũ potes ppositum
Cautelę tuum. Multa quæras a respondente: & si quãdo male dixerit lauda quan
oppone doq3 ad iram prouocabis. fingas te velle ab eo discere. Et nõnunquã ar-
tis gumentationem ad aliam materiã in q̃ plus abundaueris transferre stu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

deas. Has decipiendi cautelas accipias: non ut aliquē decipias sed intel-ligas quo ab alio te decipere conante cauendum sit. Sunt & alij syllogismi: videlicet Tentatiu⁹ quo experimur de scientia respondētis. Item & Syllogismus Falsigraphus. qui ꝓcedit ex principijs alicui⁹ sciētię male intellectis: ut si quis arguat. lineā rectā curuæ equalē. Hoc medio. Omnes linee ductę a centro ad circūferentiā sunt equales Hoc em̄ principiū non intelligitur nisi de lineis rectis: sed quia pauca vis in his constituit, silentio transimus.

Syllogis. tētatiuus Falsigraphus

Tractatus Octauus de passionibus terminorꝫ: quas parua logicalia dicunt Ca. primū MAG.

Artibus autē propositionis quæ sunt subiectū & ꝑdicatū varie accidūt passiones: veritatē & falsitatē earundē: similit̄ & argumentationū cōsequētias variātes. Quā ob cām non ab re visum est de his pauca iamiā in calce logices adiūgere. DIS. Optime facis: sed dic quęso q̄ sint hę passiones? MAG. Sunt suppositio. ampliatio: restrictio: appellatio: distributio: & expositio de qb⁹ logici multi diuersa scripserūt: e quib⁹ ꝓ epitomatis cōplemento perpauca ꝯnumerabo ordine iā præmisso.

De Suppositione Ca. secundum DIS.

Vid est Suppositio? MAG. est acceptio termini ꝓ aliquo: nō tñ ut significatio. Suppositio em̄ est passio termī tam ad significandū impositi. Significatio em̄ ē passio vocis ꝑ se considerate. DIS. Qui termī supponunt? MAG. Omes termini cathegorematici. (id est ꝑ se significatī) ut hō asinus: albū nigrum &c. Adiectiua tñ ad hoc dicunt̄ copulare: qm̄ accipiunt̄ ꝓ significato suo non simpliciter: sed copulando ipm alteri: scꝫ huic cui inhęret. Suppositōem prima diuisione trifarie ptimur. videlicet in Synodochicā ut fer fontē. (id est ptem fontis) Anthonomaticā. ut ꝓpheta dicit (id ē dauid) Et methaphoricā. ut hierusalē: quæ occidis ꝓphetas &c. Et rursus quælibet harꝫ duplex est: scꝫ discreta & cōmunis. DIS. Discreta q̄ est? MAG. est acceptio termī singularis ꝓ aliq. ut petr⁹ scribit. DIS. Cōis q̄ est? MAG. est acceptio termini ušis ꝓ aliquo. ut hō. Et hęc rursus duplex est. scꝫ Naturalis & Accidētalis. DIS. Naturalis q̄ est? MAG. est acceptio termini ꝓ omnib⁹ his a qbus natus est pticipari. ut cum dico. homo ē aīal. hō accipitur ꝓ hominib⁹ pñtib⁹ pteritis & futuris. DIS. Accidētalis q̄ ē? MAG. est acceptio termī ꝓ his ꝓ qbus exigit adiunctū. ut homo albus. Ibi accipit̄ hō tm̄ ꝓ homīb⁹ albis. Et rursus duplex est scꝫ simplex & ꝑsonalis. DIS. Suppositio simplex quæ est? MAG. est acceptio termini uniuersalis pro natura uniuersali. ut homo est species. Ibi hō accipitur pro naturā humana in cōmuni. Oīs hō est aīal, ibi aīal supponit simpliciter. Similiter hominē dicendo. Omne aīal pter hoīem est irꝑsonale. DIS. ꝑsonal' q̄ ē? MA. ē acceptio termī cōis ꝓ suis iferiorib⁹

suppositō significatio

suppositō sinodochica

anthonomatica

methaphorica

discreta cōmunis naturalis

accidētal'

simplex

ꝑsonalis

64

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Determiata — Et hęc rursus duplex ē scʒ determiata & cōfusa. DIS. Determiata q̄ ē? MAG. est acceptio termini cōmunis p̱ aliquo supposito: & tali suppositione supponit subiectū ꝓpositionis indefinitę & pticularis. ut hō est alal. Quidā asinus currit. DIS. Cōfusa q̄ est? MAG. est acceptio termini cōis p̱ omibus suis inferiorib⁹: Et hęc rursus duplex est. confusa scʒ distributiua: & confusa tm̄. DIS. Cōfusa distributiua quæ est? MAG. est acceptio termi cōis p̱ omnib⁹ suis inferioribus: & sub eo valet descensus copulatiu⁹. ut Omis hō currit. Ibi hō supponit confuse distributiue: & taliter descēdit: igitur petr⁹ currit: & plato currit. &c̄ꝫ. DIS: Confusa tm̄ q̄ ē? MAG. ē acceptio termī cōis p̱ natura ut habet esse in suis supiorib⁹: nō tñ valet descēsus copulatiu⁹. ut piper. dicēdo. Hic & romę venditur piper: & aīal: dicēdo. Oīs hō est animal &c.

(Margin: Confusa — distributiua — Confusa tantum)

De Suppositione relatiuorū Ca. iij MAG.

Abent tñ termī relatiui spēalē supponēdi modū scd'm diuersitatē earundē. Nā q̄dā sunt relatīa substātię: & quędā relatiua accidētis. DIS. Relatiua substātię q̄ sunt? MAG. quæ referunt rē p modū substātię (Est em̄ relatiuū / ante late rei recordatiuū). Et hęc sunt duplicia. Quædā em̄ sunt relatiua identitatis: q̄dam diuersitatis. DIS Relatiua substātię identitatis q̄ sunt? MAG. quæ referūt eandē rē in nūero: ut petr⁹ scribit & idē disputat. Et hec rursus sunt duplicia vicʒ reciproca & nō reciproca. Reciproca sunt q̄ referunt rē agētē p modū patiētis. ut petrus pcutit se. Et hec relatiua supponunt p̱ eadē re ī numero cū suis antecedētib⁹. Et loco eoꝝ licet ponere antecedētia. Nō reciꝓca aūt dicim⁹ q̄ referūt eandē rē in nūero & p̱ eadē supponūt. ut petrus legit: & idē loqtur. petr⁹ currit & ille mouet. Patet igit̄ oīa relatīa substātię idētitatis supponere p̱ eadē re in nūero: cū suis añcedētib⁹. Relatiuū vero substātię diuersitatis est q̄d refert eandē rē in nūero cum suo añte: & supponit p̱ alia. ut petrus scribit & ali⁹ loquitur. DIS. Relatiuū accidētis q̄d est? MAG. q̄d refert rē p modū denoīatiōis. ut q̄lis ē petr⁹: talis est & plato. Et est duplex. scʒ idētitatis & diuersitatis. Relatiuū accidētis identitatis dicim⁹ / q̄d refert eandē qualitatē vel q̄titatē in spē pro qua supponit. ut petrus est albus: & talis est plato. Petrus ē bipedalis & tantus est plato. Relatiuū aūt accidētis diuersitatis: & si referat eandē q̄litatē vel quantitatē in specie: p̱ alia tamē in specie supponit. ut Petrus est albus: & alterius modi est plato. Petrus est q̄titatis tripedalis & alteri⁹ est plato. Hacten⁹ de suppositōib⁹ terioꝝ. Nūc de ampliatōe tractādū ē.

(Margin: Relatiua substātię — Relatiuū — Identita. — Recipꝓca — nō recipꝓca — diuersitatis — Relatiuū accidentis — Identita. — diuersitat)

De Ampliationibus Ca. quartum DIS.

Vid est ampliatio? MAG. est extēsio termini a minore suppositiōe ad maiorē: ut homo est: ibi hō stat tm̄ p̱ p̄ntib⁹. Sed dicendo homo fuit. homo stat p̱ p̄ntib⁹ / & p̄teritis. Nō tñ intelligendū est q̄ terminus possit ampliari: ut stet p̱ pluribus q̄ ī suppositione naturali: quia (ut dictū ē) in tali stat p̱ omnibus a quib⁹ natus est pticipari. Vnde patet ampliationē esse minorē restrictionē: min⁹ em̄ restrin

(Margin: ampliatō)

(Right margin, manuscript: Augusti⁹ — Hierony. — Gregori⁹)

git termin⁹ ꝑ ſe poſitus vel in naturali ſuppoiſtõe quã reſtringat̃ in ꝓpoſitione qua ampliari dicitur. Amplius ſciendũ: termĩos ſequentes ſcꝫ Ampliatõ
poſterius prius poſſibile impoſſibile cõtingens neceſſario. Similiter & eſt minor
verbalia in bilis vel bile. aut tiuus terminata: terminũ nõ ampliare ſed reſtrictio.
permittere ipm̃ naturaliter ſtare. Quod quidẽ pluribus formari poſſet rationibus: quas breuitatis cauſa libuit ſilentio tranſire.

De Reſtrictione Capi. quintum DIS

Vid eſt reſtrictio? MAG. eſt coartatio termĩ a ſuppoſitõe ma Reſtrictio.
iore ad minorẽ. ut dicẽdo homo. hõ ſupponit & ſtat ꝓ omnib⁹
homĩb⁹. ſed dicendo homo eſt. homo ſtat tm̃ ꝓ pn̄tib⁹. Simil̓r
homo albus ſtat tantũ ꝓ albis. Vnde quãdocunqꝫ termin⁹ ſtat ꝓ paucioribus q̃ſi ſtaret natural̓r dicit̃ reſtringi. Et fit hoc ꝑ nomĩa: & (ut in pernõmẽ
plurimũ) adiectĩa. Adiectiu ũẽm̃ reſtringit ſubſtantiuũ ad ſtandũ ſecũ
in eodẽ genere & ꝓ his qbus ſignificatũ adiectiui inhęret. Et hoc quidẽ
verum eſt: ſi adiectiuũ ponat̃ cũ ſuo ſubſtãtiuo ex eadẽ ꝑte ſubiecti aut
p̄dicati. Nihil em̃ poſitũ a parte p̄dicati reſtringere poteſt ſubiectũ: quo
ad principale ſignificatũ. ut dicendo homo eſt albus: hõ reſtringit̃ ꝑ albus non ꝓ albis: ſed pro maſculis. fit ſimiliter reſtrictio ꝑ verba & parti per verbũ
cipia. Q̃m̃ verbũ aut participiũ pn̄tis tempis reſtringit ꝓ pn̄tibus Sed per ꝑticiparticipium vel verbum p̄teriti tempis reſtringit terminũ ĩmediate p̄ pium
cedentem & ſequentẽ ꝓ p̄ſentib⁹ & p̄teritis. Participiũ aũt vel verbũ futuri temporis reſtringit terminũ ĩmediate p̄cedentẽ & ſequentem ꝓ p̄
ſentibus vel futuris. Exempla ſunt homo eſt aſinus: homo fuit aſinus
homo erit aſinus. Item fit ſimiliter qñqꝫ reſtrictio ab uſu. ut nihil eſt in ab uſu.
cantro: intelligit̃ nihil ſolidũ: licet ibi ſit aer &c. Sequit̃ de appellatiõe.

De Appellatione Capi. ſextum DIS.

Vid eſt appellatio? MAG. eſt acceptio termini ꝓ re exiſtẽte. appellatõ
ut hõ currit ibi homo appellat hoĩem exiſtentem. Verba autẽ
quæ ſignificãt actus animi interiores termino ſequẽti dant appellare formã & rationẽ. ut cognoſco venientem: id eſt cognoſco eum q
venit/ ſub ea ratione quia venit. verũtamẽ ſcripture ſacrę/ hunc abhor
Auguſti⁹ rent rigorem. unde Auguſtinus. Indignũ vehementer exiſtimo. ut verba cęleſtis oraculi reſtrigã ſub regulis Donati. a fortiore ꝑ regulas ina
Hierony. nes logicę quæ ſil̓r a beato Hieronymo reĳciũtur. 37. di. c. nõ vobis. Et
c. omne dicit̃: non in dialectica placuit deo patri filio & ſſ. regnũ em̃ dei
in ſimplilicitate fidei eſt: non in cõtentione ſermõis. de his dicit̃: q oẽm
vim diſputationũ ſuarum in dialectica ponũt. Ea ꝓpter malui ad p̄ſens
aliorum dicta de paſſionibus hmõi dialecticis: ſuccinctim ꝑcurrere q̃
vel de ꝓprio aliqd noui cudere: vel neotericorũ ꝓfuſa cõmẽtaria imitari
Gregori⁹ beatus etiam Gregorius li. xxvi. moraliũ ait. non debet intentio verbis
deſeruire ſed verba intentioni. xxĳ. q. v. c. humane. Et idem doctor ĩ ſermone quodã dicit plerumqꝫ dum ꝓprietas verborꝫ attendit̃: ſenſus veritatis ãmittitur. Diuus quoqꝫ Hieronymus ſuꝑ epi. ad Gala. euãgeliũ

65

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

inquit nõ est in verbis scripturarum: sed in sensu: nõ in supficie: sed in medulla: nõ in sermonũ folijs / sed in radice rationis. Sanctus quoq; hilarius li. iiij. de trinitate intelligẽtia ait dictorum ex causis est assumẽda dicẽdi quia non sermoni res sed rei est sermo subiectus. talibus fili charissime sanctorum sentẽtijs obuiare poteris istis neotericis logicis qui phiam omnẽ naturalẽ & moralẽ postponẽtes / priscorum patrum & ecclesiasticorum doctorũ grauissimas sentẽtias aut sulse inuertere : aut penitus nõ verẽtur negare: si ipas regulis suis dialecticis nequiuerit coaptare. de qbus canonica sanctio ait. nõne vobis videt in vanitate sensus & obscuritate mẽtis ingredi qui diebus ac noctib⁹ in dialectica arte torquet. xxxvij. di. c. nõne. Et ea. di. p Vrbanũ papã dicit: Omnẽ vim inuentorum suorum in dialectica disputãtes ponũt hęretici: q phorum snia diffinit nõ astruẽdi vim habere sed studiũ destruendi: sed non in dialectica placuit deo patri &c. ut supra. Reliqua transimus. — Hilarius

De Distributione. Capitulũ septimũ.

DIS. Vid ẽ distributio? MAG. est multiplicatio acceptõis termini cõis p suis inferiorib⁹ p signũ distributiuũ facta. Signa autẽ distributiua sunt duplicia. vic; substãtię & accidẽtis. Substãtię sunt : quæ distribuũt p rebus habentibus se p modũ substãtię. Et hæc sunt rursus multiplicia. Q uædã em distribuũt p omnib⁹ ptib⁹ subiectiuis: Q uædã p duob⁹ tm. qdã vero p ptib⁹ integralib⁹. DIS. Q uę sunt quę distribuũt p ptibus subiectiuis oĩbus? MAG. Sunt: omis null⁹ qui libet quodlibet quęlibet nihil nemo & siĩa. Siĩr differt aliud ab nõ idẽ &c. Et dicunt hęc signa uĩa: nõ quia sicẽt uĩe / sed qm uĩter scãt: qa distribuũt terminũ p omnibus suis inferiorib⁹: & tñ differenter: quia signa negatiua distribuũt terminũ mediate vel imediate sequentẽ. vt null⁹ hõ est asin⁹: ibi distribuit hõ & asin⁹. Sed affirmatiua tm distribuũt terminũ imediate sequentẽ. ut Omĩs hõ est aĩal. ibi tm distribuit homo. Adnimaduertendum tamẽ de hoc signo omis. Nã qnq; accipit & collectiue & distributiue in nũero sc; plĩ. Exempla sunt: omẽs aplĩ dei sunt duodeci. Ibi accipit collectiue. valet em omes aplĩ simĩ collectĩ sũt duodecim. Sed dicendo Omẽs hoĩes currũt. ibi accipit distributiue. DIS. Q uid si tm duo hoĩes currerẽt: dicere ne liceret. omẽs homĩes currũt? MAG. Si nõ essent plures hoĩes / dicere quidẽ liceret: omnes. sicut dicimus. omĩs fenix. oĩs sol. Si aũt pĩes sint: etiã nõ currẽtes: omẽs nõ dicimus sed ambo vel uterq;. Nec hoc te lateat: Nihil & nemo includere termĩos sui distributõis: ut nihil. i. nulla res. nemo. i. nullus hõ: vel nullum ens qd ẽ homo &c. DIS. Q uæ sunt signa distributiua duorũ? MAG. uter & neuter: uterq;: neuterq; neutraq;: utraq;: utrumq;. hæc enim distribuunt pro duobus demonstratis. ut neuter horum currit. DIS. Q uid de negatiõe? MAG. Negatio principaliter negat: & ex cõsequẽti distribuit quia sc; negat omĩa facit stare p omnib⁹ negatiue. DIS. Q uæ sunt distributiua pro partibus integralibus?

Margin notes: Distributio — distributiua subẽ — oĩs Nullus — oĩs qñ exigat tria appellata — Vter Neuter — Negatio

MAG. hoc signū totus quod quidē dupliciter accipit . videlicet ka/ Totus
thegorematice : tunc valet totus. i. habens ptes. ut Totū quod ē in mū/
do ē in oculo meo. i. ens hñs ptes qd est in mūdo &c. Alio mō accipitur
sinkathegorematice. Et tūc valet tot⁹. i. qlibet ps. Includit. n. terminū
sue distributiōis scʒ ps. un̄ dicēdo. tot⁹ petr⁹. ibi petrus nō distribuit/
sed ps. DIS. Quę sunt distributiua accñtis MA q distribuūt pro distributi
re hñte se p modū accidētis. Et sunt duplicia. Quædā em̄ distribuūt pro ua accñtis
qualitatib⁹. Quædā vō p q̄titatib⁹. DIS. quæ distribuūt p qlitati
bus? MA. hoc signū qlelibet: cui⁹ pticulare ē al'qlibet. valet em̄ qle/ qualelibet
libet. i. ens hñs oēm spēm qlitatis. DIS. q sunt distributiua q̄titatis?

MA. hęc. quātuscūq; qd distribuit p q̄titate ɔtinua: & qtuscūq; /qd quantus
distribuit p q̄titate discreta. Pręter hæc ē hoc signū infinitū. Quod q/ cunq;
dē accipit multipl'r. Primo negatiue: p ente qd finiri nō pōt: quia nō hʒ totuscūq;
aptitudinē finiēdi. ut vox est infinitū inuisibilis: quia uideri nō potest: infinitum
Secūdo accipit p eo qd nōdū est ptransitū: pōt tñ ptransiri. ut ager nō
dum dimensus. Tertio accipitur pro illo cui⁹ quantitas semp crescit p
appositōem: ut nūerus. Quarto pro eo cui⁹ q̄titas nunq; desinit diuisi
one: ut linea vel supficies. Quinto accipitur pro eo cui⁹ quātitas semp
crescit appositōe: & nunq; desinit diuisione. ut tempus. Et his trib⁹ ul/
timis modis potest accipi: aut simpliciter: aut quoad nos. Et valet infi/
nitum id est quolibet plura. Hæc de distributionibus, iam vltimo pcur
ramus propositiones exponibiles.

De Exponibilibus Capitulum octauū. DIS

Vam ppositionē exponibilem censes? MAG. Eā quæ habet
sensū obscurū propter aliqd sinkathegorema in ea positū. Sinka ppō expo
thegorematum vero huiuscemodi quædam sunt exclusiua: ut nibilis
tm̄ solū dūtaxat &c. Quædā exceptiua. ut præter pterq; nisi &c. Quædā
reduplicatiua. ut inquantū eo q̄ sʒm q̄ &c. Item sunt: Incipit & desinit
infinitū: cōpatiui & suplatiui/differt aliud ab totus & qlelibet. &c. De
quibus eodem obseruato ordine pauca in calce logices adijciemus.

De Exclusiuis Capi. nonum MAG.

Xclusiua in qua nulla ponitur negatio: exponitur per duas ex/
ponentes: coniunctas per coniunctionem copulatiuam : quarū exclusiue
prima est pręiacesns propositionis exponibilis (id est ppositio affirmati.
piacens quæ remanet deposito signo exclusiuo) Secunda est negatiua in qua ne
gatur prædicatum ab omnibus alijs a subiecto . ut tantū hō currit. ex/
ponitur sic homo currit: & nil aliud ab homīe currit. Exclusiua autem
in qua ponitur negatio. Siquidem negatio ponitur ante signum exclu exclusiua
siuum exponitur per unam disiunctiuam de partibus cōtradicentibus negatiua
priorib⁹. ut tantū homo currit: exponitur sic. nullus hō currit vel aliqd
ab hoīe cīt. Si aūt negatō ponat p⁹ signū: expon/t p duas ppōes ɔiūctas
p ɔiūctionē copulatiuā: qꝫ prima ē piacēs negatiā. Scd'a ē affirmatiua

66

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

in qua p̄dicatum affirmat̄ de quolibet alio a subiecto ut Tantū accidēs nō est substantia. exponitur. Accidens non est substātia: & omne aliud ab accidente est substantia. Et hęc vera sunt cum ꝓpositio exclusiua exponit̄ gratia alietatis. Nam si in ea ponatur dictio importans numerū: exponenda erit gratia pluralitatis: per oīa ut dictū est. dempto ꝙ in secunda exponente ponitur plures vel eius cōdeclineum. ut ista Tantum duodecim sunt apostoli dei. exponitur duodecim sūt apostoli dei: & nō plures ꝙ̄ duodecim sunt apostoli dei.

De Exceptiuis Capi. x. DIS.

Exceptiā. Quomodo exponūt̄ exceptiuę? MAG. Exceptiua affirmatiā exponitur copulatiue: per tres exponētes: quaꝝ prima affirmat p̄dicatū pe subiecto sumptū cum aliud ab. Secunda affirmat p̄dicatū de termino excepto. Tertia negat p̄dicatum de termino excepto. ut hæc Omne aīal p̄ter hoīem est irrationale sic exponit̄. Omne anīal aliud ab homine est irrōnale: & hō est aīal & hō nō est irrōnalis. Negatiua vero exponit̄ copl'atiē p̄ tres exponētes: q̄ꝝ prīa negat predicatū de subiecto sumpto cum aliud ab. Secunda affirmat subiectū de termino excepto. Tertia affirmat p̄dicatū ul'r de termino excepto. ut hæc nullū anīal p̄ter hoīem est risibile. Sic exponit̄ Nullum aīal aliud ab homīe est risibile: & hō est aīal: & omīs homo est risibilis. Contradictorię haꝝ exponuntur p̄ exponentes cōtradictorias. Hoc tamē aīaduertendum signa exceptiua nō posse poni nisi in ꝓpositiōe ul'i in qua terminū cōem super quē īmediate cadūt, si impedita nō fuerint faciūt supponere simpl'r. ut in dictis ꝓpositionibus: hoīem supponit simpliciter.

De Reduplicatiuis Capitulum. xi. DIS.

reduplicatiua. Quomodo exponunt̄ reduplicatiuę? MAG. Reduplicatiua affirmatiua exponitur p̄ q̄ttuor exponentes copulatiue. quarum prima affirmat p̄dicatū principale de subiecto. Secunda affirmat reduplicatū de subiecto. Tertia affirmat p̄dicatū principale de reduplicato. Quarta est una causalis in cuius ānte ponitur dictio super quam cadit reduplicatio: cum aliquo transcēdente: & in ōnte p̄dicatū principale affirmat̄ de relatiuo illi⁹ transcendētis. ut hęc hō inquantū rōnalis est risibilis sic exponit̄. hō est risibilis & hō est rōnalis: & ōme rōnale est risibile & si aliqd est rōnale ip̄m est risibile. Negatiua autē exponit̄ per quattuor exponentes copulatiue quaꝝ prima negat p̄dicatū de subiecto. Secunda affirmat reduplicatū de subiecto. Tertia negat ul'iter p̄dicatū de reduplicato. Quarta est una cālis in cui⁹ ānte ponit̄ reduplicatio cū aliquo transcendēte: & in cōsequēte negat̄ p̄dicatum de relatiuo illi⁹ transcendentis. ut ista nullus hō inquantum ratōnalis est rudibil'. sic exponit̄. nullus hō est rudibilis: & omīs homo est rationalis: & nullū rationale est rudibile & si aliq̄d ē rōnale ip̄m nō ē rudibile. Contradictorię haꝝ exponunt̄ p̄ exponētes cōtradicētes. verūtamē hæc signa non semꝑ accipiuntur reduplicatiue: sed q̄nq̄ꝫ specificatiē. accipiunt̄ q̄dē re

duplicatiue. Quando denotant illud super quod cadunt esse precisam causam quare prædicatum insit subiecto. ut in exemplis dictis. Specificatiue vero accipiuntur quando denotant id super quod cadunt non repugnare quin & sub ea ratione prædicatũ insit subiecto. ut homo inquãtũ albus currit. Modus autem exponendi datus intelligitur cum signũ accipitur reduplicatiue.

De Incipit & desinit Capitulum. xij. DIS.

Vomodo exponuntur ꝓpositiones de desinit & incipit? MAG Si incipit / ponatur cum dictione significante rem cuius esse simul acquiritur: exponitur copulatiue per duas exponẽtes: quarum prima est affirmatiua de pſenti / secunda negatiua de pterito. ut homo incipit esse. exponitur: hoc nunc est: & homo ĩmediate ante hoc non fuit. Si autẽ ponatur cũ dictione significãte rem cuius esse successiue acquiritur: exponitur copulatiue per duas exponentes: quarum prima est negatiua de præsenti: secunda affirmatiua de pterito. ut homo incipit esse albus. expõitur: homo nũc nõ ẽ albus: & homo ĩmediate post hoc erit albus. Similiter si desinit / ponatur cum dictione significante rem cuius esse simul acquiritur. exponitur copulatiue: cuius prima pars est affirmatiua de præsenti / secunda negatiua de futuro. ut hõ desinit esse: exponitur. hõ nunc est: & homo ĩmediate post hoc non erit. Si autẽ ponatur cum dictõe significante rem cuius esse successiue acquiritur: exponitur copulatiue per duas exponentes: quarum prima est negatiuu de præsenti / secunda affirmatiua de preterito. ut homo desinit esse albus. exponitur: homo nunc nõ est albus: & homo ĩmediate ante hoc fuit albus. Contradictoriæ exponuntur per exponentes contradicentes prioribus. Incipit Desinit

De Infinito Capitulum. xiij. DIS

Vomodo exponuntur ꝓpositiones de infinito? MAG Infiniti acceptiones in superioribus audisti. Si igitur infinitum sinkategrematice captum ponatur in ꝓpositione: tunc exponenda est copulatiue per duas exponẽtes: quarum prima affirmat pdicatũ de subiecto sumpto sub aliqua quantitate. & secunda negat tale pdicatum inesse tali subiecto sub determinata quantitate. ut ista infiniti homĩes currunt. exponitur. aliqui homines currunt: & non tot quin plures duobus vel tribus & de alijs. vel sic. aliqui homines currunt: & non quibuslibet plures currunt. Si autem infinitum accipitur kathegrematice: tunc prima ꝓpositio affirmat quantitatẽ de subiecto: secunda negat terminũ illius quantitatis. ut hæc linea est infinita. exponitur. linea est quãta: & linea non habet terminũ suæ quãtitatis. Et hoc corpus infinitum est album. exponitur. aliquod corpus quantum est albũ: & id corpus nõ habet terminum suæ quãtitatis. Nec te lateat infinitũ sinkathegrematice sumptum confundere terminum ĩmediate sequentem immobiliter: quia facit ipsum stare confuse tantum. infinitum

67

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Comparatiuis & Superlatiuis. Cap. xiiij.

de cōparatiuo.

DIS: Vomō exponit̄ ꝓpositio in qua ponit̄ cōpatiu⁹? MAG. Si capiat̄ ꝓprie & cōpatiue/tūc exponit̄ copulatie p tres exponentes quarꝫ prima affirmat positiuū de re excedente: Secūda affirmat eundem de re excessa. Tertia affirmat excessum de excedente cum aduerbio magis. ut petrus est fortior ioanne exponit̄. petrus ē fortis & ioānes ē fortis & petrus est magis fortis q̄ꝫ ioānes: vel ioānes nō est adeo fortis ut petrus. Si aūt cōpatiu⁹ accipit̄ imꝓprie ut deus est sanctior diabolo: sic exponit̄. deus est sanctus: & diabol⁹ nō est sanctus. DIS. Quō

de superlatiuo

exponit̄ ꝓpositio in qua ponitur suplatiu⁹? MAG. Suplatiu⁹ qn̄qꝫ accipit̄ ꝯparatiue. ut sanctissim⁹. i. valde sanctus. Qn̄qꝫ suplatiue & improprie. cum scꝫ res cōpatę sunt diuersarꝫ naturarꝫ. ut leo est fortissim⁹ lincū. Qn̄qꝫ vero accipit̄ ꝓprie: cū res cōpatę sunt eiusdē naturę & tunc si accipitur affirmatiue: exponitur ꝓpositio p tres exponentes copulatiue: quarum prima affirmat positiuū de re excedente. Secunda affirmat eundē d̄ re excessa. Tertia affirmat excessum de re excedente per respectū ad rem excessam uniuersaliter captā. Si aūt suplatiuus tenet̄ negatiue: tunc tertia exponens est negatiua. Exemplū primi Rosa ē pulcherrim⁹ florum exponitur. Rosa est pulchra: & omis flos est pulcher: & rosa omni flore est pulchrior vel magis pulchra. Exemplū secundi. Substantia est genus generalissimū: exponitur substātia est generalis: & alia genera sunt generalia: & nullū est generalius substātia(possunt tamen eē ęque generalia) &c. Contradictorię exponuntur disiunctiue p exponentes cōtradicentes. Habet aūt suplatiuus proprie acceptus vim distribuēdi terminū vlem significantē rem excessam.

De Differt aliud ab Capi. xv.

DIS Vomō exponitur ꝓpositio de differt aliud ab. non idem &c? MAG. Affirmatiua exponit̄ copulatiē p tres exponētes: quarum prima affirmat est de eo q̄d differt. Secunda affirmat ē de eo a quo differt Tertia negat illa de se inuicem. ut asinus differt ab homine exponit̄ asinus est: & hō est: & asinus non est homo. Negatiue exponit̄ disiunctiue p exponentes cōtradicentes. ut asinus non differt ab homie exponitur. asinus non est vel homo non est vel asinus est hō. Et sciendum terminū cōmunē imediate sequentē p̄dicta signa cōfundi distributiue. Nec signa pticularia hanc distributiōem impediunt. ut asin⁹ differt ab aliquo homine. valet ab omni homine differt asinus. De toto quale libet: & alijs dictum est in superioribus. Iā logices finē attigimus. Nunc p cōplemento triuij Rhetoricā lustrabimus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

TYPVS IN RHETORICAM

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Libri Tertij tractatuus Prims De partibus Orationis

Am deo auspice & grāmatices & logices principia non modo succinctim/verūetiam miro fęcunditatis ordine explanasti: quibus animi conceptus: non barbaris sed latinis potius orationibus exprimere earundēq; veritates ac falsitates/multifarijs ratiocinationib⁹ dilucidare possum argutissime. Attamē in hoc ipo deficere mihi videre videor: q͞ nōdum eas: eo ingenio exornandas pernosco: quo rerum/de quib⁹ sermo est: cōditio expostulat. MAG. Sane dicis. Nam hoc alterius negocij: & ad eam liberalem scientiā attinet: quā Rhetoricā in principio nostrę disceptationis diximus.

Quid Rhetorica: q̄ primo tradita. qd Rhetor: qd Rhetoris officiū: & quot genera causar̄. Ca. i.

rhetorica

DIS. Vid est Rhetorica? MAG. est benedicēdi scīa in ciuilib⁹ quęstionib⁹: ad psuadendū iusta & bona: in rerū psonar̄q; negocij causa ρητορικη rhesis em̄ grecę/latine locutoē sonat. Hæc autē scīa & ornate. & expedite loqui dat: unde & a grecis ρητορεια a nostris autē Rhetorica dicta est: hinc ρητωρ: id est rheror hui⁹ scię gnarus. DIS. Quis igitur rhetor primus aut hui⁹ artis inuentor fuit? MAG huius certitudinem nondū accepi: Sed hoc manifestū: ipam a Demosthene grecor̄ oratore: & a Marco Tullio Cicerone latinę eloquētię miro ingenio excultā: nec ab aliquo unq̄ viro docto neglectam: ob inumeros ex ea pullulantes fructus: de cui⁹ laude verba fundere/altius ingeniū: & tractatū requireret maiorem. DIS Pretermissis igit̄ his. Quid rhetor, & quod officiū eius dilucida. MAG. Rhetor quē & oratorem dicere possumus. Est vir bonus dicendi arte pitus. Officiū eius est de his rebus posse apposite dicere: quæ in ciuilibus quæstionib⁹ s͠m mores & instituta patrię ꝯprobāt. Hę aūt sūt an turpe aliqd: an laudabile: utile vel honestū: equū vel iniquū sit. Ex quib⁹ rebus tria causar̄ gn̄a nascūtur. DIS. Quæ? MAG. Primū Demonstratiuū/p qd orator audienti delectatoēm pponit. Secundū ē iudiciale in quo orator sęuitiā/aut clementiā iudicis pqrit. Tertiū ē deliberatiuū in q̄ orator spem/aut reformidatoēm liberantis ptendit. In quib⁹ & circa q̄ maxime oratorē obseruare oportebit: ut poemiet apte: narret apte: pugnet acriter: colligat fortiter: ornet excelse: pnūciet lucide: teneat fixe Postremo doceat: delectet: atq; afficiat. In his em̄ oratoriū mun⁹ expletur. Præmissa igit̄ earū rerū distributiōe: ad præcepta causarum cōia pergemus:

Demo sthenes

Cicero.

Rhetor

Gn̄a causarum

De oratione Demonstratiua: & a quibus locis constituenda sit. Capitulum secundum.

Genus demōstratiū.

DIS. Ratio igit̄ Demōstratiua quib⁹ cōstituit̄? MAG Demōstrationis genus: qd ad laudandos claros viros: & improbos vituperandos/suscipit̄: & in q̄ magis q̄ ceteris in virtutū vitior̄ve cognitione orō v'sat̄: ꝯsumit̄ in narrādis exponēdisq; factis & reb⁹ gestis bōis aut malis. Ea aūt trib⁹ versant̄ gn̄ib⁹ hoc ē externis animi & corporis

DIS. Bona externa quae sunt? MAG. Sunt. genus: gloria: & amicitiae: quib⁹ fortunae & facultates annuerant. DIS. Bona corpis q̃ sũt? MAG. Sunt vires: agilitas: valitudo: pulchritudo &c. Non em̃ oĩno felix est q specie turpissim⁹ ẽ: & sine ple. His in oratione cõstitutis: veniendũ est ad bona animi. DIS. Quae sunt? MAG. Sũt virtutes morales. ut prudẽtia: fortitudo: iusticia. tempantia. liberalitas. & ceterę. Itẽ bonę artes cũ phie ptibus. Maximopere aũt aduertendũ circa hęc. qm̃ teste btõ Gregorio. Sepe vitia ꝓ virtutib⁹ se ingerũt: & virtutes se esse mẽtiunt. ut Audacia ꝓ fortitudie. prodigalitas ꝓ liberalitate: & supstitio ꝓ religione. De his aũt in moralib⁹ latius disserendũ. Nec oĩno negligendũ queadmodũ quisq; generatus: queadmodũ ęducatus: queadmodũ institut⁹: morat⁹q; fuerit: qbus usus amicis. & si qd magnũ cui & incredibile acciderit/ maxime si illud diuinit⁹ accidere potuerit videri. Tũ q̃d quisq; senserit: dixerit: gesserit. hęc em̃ ad ea quae virtutũ ꝑposita sunt genera: accõmodabũt. Neq; vero mors eoꝝ quoꝝ vita laudabitur silentio ꝑterir: debebit. Si mõ quid erit animaduertendũ. aut in ipo genere mortis: aut in ipis rebus quae post mortẽ cõsequunt. Et hęc iam exposita bona: cõfirmari & cõfutari poterũt: si fortunę quoq; cõmoda pro affectu mentis in laudem vel ignominiã trahentur.

Bona extna — Corporis — Animi — Gregori⁹ 41. dis. ca. Sepe

De oratione deliberatiua: & a quibus locis constituenda Ca. tertium

DIS. Ratio deliberatiua qbus assumit? MAG. Genus deliberationis/ aut cõsultatiõis ad utilitatẽ tendit/ ad quã oĩa referri debẽt in cõsilio dando. Illa aũt primo sunt suasori & dissuasori notanda: quid fieri possit: & qd necesse sit aut nõ necesse Nam siquid effici nõ põt/ deliberatio tollit: q̃uis utile sit. Cũ aũt quaerit quid fieri possit: videndum est etiã q̃ facile possit. Nam ꝑ difficilia pinde sepe habenda sũt ac si effici nõ possint. Et cũ de necessitate attẽdem⁹: etiam si quid necessariũ non videbitur: videndum tamen erit q̃ sit illud magnũ. Quod em̃ permagnum est: ꝓ necessario sepe habet. Vtendum rursus in consultatione an tuto etiam sit illud aggredi. vis em̃ dolusq;: simulationes nobis animaduertenda sunt: quibus aduersus consilia nostra facile aliqñ obuiare potest. Et rursus quia hoc genus ad utilitatem tendit. quae in discernendis bonis malisq; versatur ea distinguenda sunt. DIS. Quomodo? MAG. Nam bonorum/ quaedam necessaria snnt. ut vita: libertas: coniuges: germani: parentes. Quaedam non necessaria: tamen commoditati coniuncta sunt: ut opes: copiae: clientelae. Quędam honestati coniuncta sunt: pro quibus optimus quisq; contendit. ut: gloria: honor: nobilitas. &c. In his igitur rebus: cum bona sint: facile intellectu est quae eorum contraria. Et ab his persuasionis loca & argumenta formanda sunt. Et dissuasionis ab eorum maxime contrariis eliciẽda. Et quoniam non ad veritatem: sed etiam ad opiniones eorum qui audiunt accõmodanda est oratio; hoc primum intelligamus; hominũ esse

Genus deliberatiũ — Bona necessaria nõ necessaria. honestati coniũcta — Hoĩm gen⁹ duplex.

69

duo genera: Alterum indoctũ & aggreste quod antefert utilitatem honestati. Alterũ expolitum: quod rebus omnibus dignitatẽ anteponit: & honestatem vtilitati. Itaq; huic laus: honor: gloria: fides: iusticia: omnisq; virtus. Alteri quęstus: ęmolimẽtum: fructus: voluptas laudanda est. Et posthac de efficiendi ratione dicam⁹: quibus & contra q̃s: aut q̃ loco aut q̃bus facultatibus: armorũ/sociorũ/pecunię earũq; rerũ q̃ ad rem pficiendã pertinent uti possimus: pquirendũ est. Vterq; autẽ suasor & dissuasor ad augendũ exempla habeant aut recẽtiora: quæ notiora sunt: aut vetera: quæ plus auctoritatis habent. Maximeq; in hoc genere pdest: ut possit utilia & necessaria honestis/vel hæc illis anteferre ad cõmouẽdos animos. Principia autẽ in his dicendis generib⁹ breuia esse debebũt. Et ĩ hoc gñe a natura rei auditorisq; psona aut a re ipsa narratiõe℥ trahem⁹.

De Oratione iudiciali: & a quibus locis cõstituenda Capitulum quartum DIS.

Genus Iudiciale:

ORatio iudicialis quibus integratur? MAG. Hoc genus inter omnia difficillimũ est: quoniam iuris scientiã/ & humanarũ rerũ experientiã magnitudine sua complectitur: contractusq; quos accusator & reus late diffuseq; narrant confirmãt: cõfutant atq; concludunt/continet. Accusator aũt eum seruabit ordinẽ: ut singula argumẽta quasi hasta collata in manu vehementer pponat: cõcludat acriter: cõfirmet tabulis/decretis & testimonijs: & iratũ efficiet iudicem. Reo aũt omnia secus facienda. Sumenda enim sunt principia ad beniuolentiam conciliandam: narrationes autẽ amputandæ quę lędunt. Firmamenta ad fidem posita aut per se diluenda aut obscuranda: aut digressionibus obruenda: per orationes autẽ ad misericordiam cõferendę. De his aũt circa confirmationem & conclusionem diffusius tractabimus. Nunc ad Orationis partes pergamus.

Actor — Reus — asserator — Iactator — Cautela

De partibus orationis in genere Ca. v. DIS.

Orõis partes q̃nq;

ORationis partes q̃ & quot sunt? MAG. Orationis partes quibus supradictę res cõplectũtur: quinq; sunt. Inuentio. Dispositiõ Elocutio. Pronunciatio & Memoria. Quarũ primę tres arte & pceptione percipiuntur. Postremæ duę partim a natura contribuũtur: partĩ exercitatione & assiduo usu comparari possunt.

breuiter — aperte — verisilr

De Inuentione & eiusdem partibus Ca. vi. DIS.

Inuentio. ptes Inuẽtionis

QUid est Inuẽtio? MAG. est ṽborũ & rerũ apta negotijs excogitatio. Et habet has ptes. Exordiũ: narrationẽ: diuisionẽ: ɔfirmationẽ: ɔfutationẽ: cõclõe℥. De q̃bus per ordinem differendũ. & primo de Exordio

De Exordio Capitulum septimũ DIS

Exordiũ

EXordiũ quid dicis? MAG. Quo clara vel subrepens beniuolentię captatio sumitur. Primũ principio/ scd̃m aũt insinuatiõe pficimus. Horũ autẽ diuersitas secundũ q̃ttuor genera sumitur: aut enĩ in dubio cã nostra posita ẽ turpi honestoq; mixta; exordiaur ab isto

In dubio — turpi hõe — mixta

ea pte quæ honestatē cōtinet. Et in ea principio utemur quo beniuolentia anim⁹ auditoris pparandus ē/ ne turpitudinis ps obesse possit. Aut ī honesto in honesta. ut si de funere religione: pietate: & sibi⁹ dicendū sit: & in ea laude principiū extollendū aperte pcedendū est. In turpi: ut cum res honesta oppugnatur: aut turpis defenditur: in ea insinuatōe utemur. Aut in humili: ut si de aliqua vili causa agitur & in ea quoniā res parua agiē attentum auditorem requirimus: amplificando exordium exemplis similium causarum. DIS. Vnde autem beniuolentia captanda est?

In turpi

In humili

MAG. A persona nostra: auditoris: vel aduersarij & a re ipsa. ut si rem digna laude psequimur: & merita: dignitates: aut virtutis genera psonę iudicis: aut nostrę cōmemoram⁹. Hoꝝ autem cōtraria in aduersariū retorquemus Vt autem attente audiamur: a rebus ipsis ordiendū est. ut q̄les & quantę sint de quibus nobis sermo est: ostendamus. In hoc etiam auditores dociles reddimus. Hęc autem moderanda sunt: ut nec assentatores nec iactatores videamur: assentatores quidē si supra modū auditorum laudes sequimur. Iactatores aūt si minus modeste vel nos: vel rem dicendā laudabimus. Oīno etiam cauendum est: ne verbis plixioribus aut maxime sententiaꝝ apparatu in exordio utamur. Hęc enim oratorē callidum ostentant: & fidem minuunt. attamen nōnunquā exordijs abstinemus. ut cum adeo honesta est causa ut exordio non sit opus. ut cum de religione dicendum est. aut cum agitur apud aliquos in causa: in qua sepius dictum ē. Attentio tamen & beniuolentia auditoris cōpanda est.

bñuolētia capiatur

ut attenti audiāur

dociles auditores reddim⁹

assetator.

Iactator

Cautela

De narratione & diuisione. Ca. viij. MAG.

Xordio narrationem subijcimus. qua breuiter: apte: & verisimiliter causa exponitur. Breuiter quidē ne frustra tempus teratur. Aperte ne auditoris animus incertus ab audiendo distrahatur. verisimiliter autē. ut fidem faciat. Primū tunc seruabimus. Si a necessarijs incipimus: sūmatim dicimus: & transitionib⁹ supsedemus. Secūdū si gestum: ut gestū exponimus: ordinem seruamus: & breuitatem sequimur. Tertium autem: si in narrando opinionem mores: & naturā aduertimus. Et hęc quidē per verba propria: non sordida: nec nimis exquisita: sed pura & familiora: non sepius repetita: aut diffusa: narranda sunt. Narratione pmissa: statim sequitur ptitio siue diuisio quæ cōuenienti⁹ tribus dumtaxat partibus absumitur. ne si in plures auditores tedio afficiat: aut si in pauciores eorum mentes confundat.

Narratio

breuiter

aperte

verisil'r

Diuisio

De Confirmatione: Confutatione & cōstitutione Capitulum nonum MAG.

HVic cōfirmationem & confutationem subiungere necesse est: ut singulę ptitiōis nostre ptes ppria roborēt cōfirmatōe: & aduersariorum infirmenē confutatōe. Cōfirmabim⁹ aūt narratōes nr̄as: & aduersarioꝝ cōfutabim⁹: put cōstitutio causę exposcit, Aut. n. cōiectura

cōfirmatio

70

aut iure: aut legibus causam ꝓbamus vel defendimus: aut cõfutabim⁹
cõstitutio Vnde constitutiõm quædã coniectural': quædã iuridicialis: q̃dam vero
coniectu- legalis dicit̃. DIS. Coniecturalis q̃bus ꝑtib⁹ absumitur? MAG.
uralis Signo: Argumẽto: Probabili: Consecutione: Collatione & Ap̃pbatiõe
Signo. Signo quidẽ ꝓbamus quod a loco/tempore/spacio/spe ꝑficiendi & spe
argumẽto. celandi accipim⁹. Argumento: cũ tempora cõsideramus: p̃teritũ sc3 pñs
Probabili & futuꝝ. Probabili: quod a causa/vita/natione/patria ætate educatione
ↄsecutiõe. & studio sumit̃. Consecutione: q̃ in signis nocẽtis & inocẽtis inquirit̃
collatõe hæc sunt pallor/rubor/tremor & inconstantia. Collatione: cum soli po
approba tuisse facere ꝓbabim⁹: & rationes alias fugisse. Ap̃pbatione autẽ in tes/
tione tium/questionũ: rumoꝝ & argumentoꝝ adductõe. Hęc omnia infirmã
tur: si demonstrabim⁹ nullã rem esse q̃ suspitionib⁹ criminari non pos/
sit: & rumores facile vulgus cõfingere & cõminisci solitũ. Testib⁹ autm̃ testibus
turpitudinẽ/questum/metũ/fauorem/spem/simultatemq; obijciemus
Questionibus autẽ nullã fidem debere dicem⁹: ꝙ credibilia nõ dixerit: q̃stiõibus
& ingenij cõmenticia cõstanter non ꝓnunciauerit: neq; tormentis fidẽ
adhibendũ dicemus. Et ꝙ ideo tortus dixerit: ꝙ finẽ doloribus faceret.
Cõstitutõ DIS. Iuridicialis constitutio quibus partibus absoluitur? MAG
iuridicial' Duobus. Absoluta & absumptiua. ut iuridicialiter & absolute defendi-
absoluta mus vel accusamus: cũ causam nostrã ꝓbam⁹ natura/lege/cõsuetudine
absumpta pacto/equo & bono. sed iuridicialiter & absumptiẽ cãm nr̃a3 tutabimur
cũ per externũ aliq̃d & q̊d causę nostrę alienũ est nos defendimus. Et fit
aut per trãslationẽ: cõparationẽ: cõcessionẽ & remotionẽ criminis. Per
concessionẽ q̃dem: cũ purgatione vel dep̃catione nobis ignosci postula- concessio
purgatio. mus. Vnde purgatio necessitate: fortuna: vel imprudentia haud consul
deprecatõ to factũ esse arguit. Deprecatio vero licet consulto factũ ↄstat: ꝓ pristinis
tamen beneficijs virtute aut nobilitate sibi ignosci postulat. DIS. q̊-
modo Cõparatione? MAG. Quærendo utꝝ sati⁹ fuerit agere id q̊d cõparatõ:
reus fecisse dicetur: facilius aut conducibilius? an sibi illius rei vindi-
candi potestas fuerit? & an iudicare debuerint? DIS. Quõ Remotio
ne? MAG. Querendo: is/ne in quẽ causa confertur: quantũ ipse reus Remotio:
demonstrabit: potuerit? Hoc autẽ fit in consideratione homĩs & rerũ.
DIS. Quõ Translatione? MAG. In aduersariũ crimen obiectum translatõ
cõfutatio. transferendo. Confutabim⁹ autem dicta: cũ nec fortuna/ nec necessitate
factum aliq̃d demonstram⁹. Qui autẽ animi motu se fugisse dicẽt: ani-
mi vitio nõ imprudentia deliquisse dicentur. DIS. Constitutio lega-
ↄstitutio lis quibus ꝑtibus absumitur? MAG Constitutio legalis qua ex Le-
legalis. gum interp̃tatione defendim⁹ & accusam⁹: sex ꝑtibus cõpletur. Aut em̃
contrarijs legib⁹ contendim⁹: dũ nostra extollim⁹ & aduersa reꝓbam⁹.
Hęc fit cum una lex vetat & altera iubet: Aut scripto & voce dũ scripto-
ris mens cũ scripto dissidet. Ambiguo/cũ nõstra iusta & aduersa iniusta
ostendemus. Ratiocinatione: cũ propria lex non reperit̃ & similiter ute-
mur. Cum em̃ de eadẽ re nihil scriptũ est ratione ꝓnunciandũ ducimus.
Definitione autem: ut si factũ; furtũ an sacrilegiũ &c, appellãdum sit; &

ita pro nobis: & contra aduersarios definitiones demonstramus.

De Argumentatione Ca. decimum MAG.

T circa cōfirmatiões nostras argumētis utimur. DIS. unde sumitur argumentū? MAG. A signo pbabili: & necessario. DIS. Probabile qd dicis? MAG. qd fere fieri solet: aut in opinione multorum est: aut qd habet silitudinē quandā veri & falsi. Similitudo aūt cōtrariis: & a parib⁹ maxime spectat. Cōtrariis ut non cōuenit ignosci his qui prudēter nos ledūt: sicut nō habere gratiā his q necessario nobis psunt. Ex parib⁹: ut ita homo est indoctus: ut equus indomitus: Nā hic nō habenis: nec ille rōni obtempare vult. Oīe autem signum probabile credibile / aut comparabile. Credibile est quod sola opinione auditoris comprobatur. ut nemo est q nō liberos suos incolumes esse velit. Et fit triplici iudicato: sc; Religioso. Cōmuni: & approbato. Religiosum aūt dico qd iurati legib⁹ iudicarunt. Cōmune qd omnes sequunt & pbant. ut maiorib⁹ assurgendū esse. Approbatum: qd cum dubiū esset & qle habere oporteret homies sua cōstituerūt auctoritate. DIS. Compabile quod est? MAG. Quod rebus diuersis similem aliquā ratione imagine: collatione: vel exemplo: cōtinet. imago autem corporꝝ / aut naturarꝝ similitudinē demonstrat. Collatio rē cum rei silitudine cōfert. Exemplum vero rem auctoritate: aut casu alicui⁹ hoīs vel negocii firmat vel infirmat. DIS. Argumentū a necessario quomō sumitur? MAG. p complexionē: Generationē & Cōclusionem Est aūt complexio in qua utrꝝ cōcesseris: semp aliud rephendit. ut si improbus est cur uteris? Si pbus: cur accusas? Enumeratio est in q pluribus expositis: & ceteris infirmatis: una relinquit q necessario cōfirmatur. Conclusio aūt ex necessaria cōsecutione cōficitur. ut vos hoc me fecisse dicitis: ego tunc transmare fui. relinquitur: ergo ut nō mō nō fecerim: sed nec idem facere potuerim. Ex his itaq; locis & silib⁹ oīs argumētatio p ratiocinationem elicienda ē. DIS. Quid est Ratiocinatio? MAG. est oratio ex ipa re aliquid pbabile eliciens. Eā quintupartitā inuenies sc; Expositione: expositōis cōclōne. ratiōe: ratiōis cōfirmatione Exornatōe: & cōplexiōe. DIS. Expositio (.i. ppositio quā maiorē dicim⁹) qd est? MAG. oratio q sūmatim ostendim⁹. qd sūmatim pbare voluerim⁹. DIS. Exornatio qd est? MAG. est oratio q utimur rei honestādę vel locupletādę causa. In ea sūmope cauēdū est ne qd ab aliquo fit ab omibus fieri dicamus. aut qd raro fit: nunq fieri ostēdamus DIS. Ratio (q minor dicit) quid est? MAG. est causa q demōstrat verū esse: quod intendimus. Ratiōis aūt cōfirmatio est quæ multis argumētis corroborat breuiter expositū ratione. Verū si expositio pspicua ē rōne: & ratiōis cōprobatōe supsedemus. ut si sūmope sapiā appetenda est: Maximope stulticia vitanda est. DIS. Complexio (q cōclusio dicit) qd est? MAG. Quæ breuiter cōcludit ex dictis ita sentiendum ut propositū ē. Sunt aūt hui⁹ cōclusiões: nō totius orationis: sed

Silitudo
a cōtrariis
Ex parib⁹
religiosū.
cōmune
appbatū.
imago.
Collatio
Exemplū.
cōplexio
enumeratio & con
clusio
Maior.
Minor
conclusio

argumentū a signo probabili
Probabile
Signum credibile
Signum cōpabile
argumentum a necessario
Raciocinatio
Expositō
Exornatō
Ratio
ratiōis cōfirmatio
Cōplexio

71

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ꝑtiū eius ſcʒ aut exordiȷ̄:narratiōis:argumētatōis:cōcluſiōis & epilogi;

De Concluſione Capi.undecimū MAG.

Cōcluſio

Ingulis itaq; ad oratōem requiſitis :cōcluſiōe termīanda eſt ora
tio. Cōcluſio em̄ exitus & determinatio toti⁹ orōnis eſt. Et cō/
plectit̄ breuiter rōnes ꝑ totā orōnē tractatas:ſimilr̄ id q̄d ab ora
tore quærit̄:& ex p̄miſſis rōnib⁹ infert̄. Hęc aūt aut āplificatōe:aut ēnu
meratione:aut cōquæſtiōe pficit̄. DIS. Q̄n Amplificatōe cōcludi/
mus? MAG. Cū p cohortatōem auditoris animū ad indignatōeʒ cō

Amplifi/catiōe concludimus

citamus. Quod quidē tredecim locis complecti poterit. Maxime aūt in
genere iudiciali. Primus ab auctoritate ſumit̄. Cū oſtendim⁹ quantę cu
ræ ea res dȷ̄s īmortalibus fuerit:aut ex ſortib⁹/ oraculis/vaticinȷ̄s: re
ſponſis/oſtentis/ꝓdigȷ̄s &c. Aut maioribus noſtris: ſapientiſſimis :ſe/
natui:& maxime quō de his reb⁹ in lege ſancitū eſt. Secūdus ad quos ꝑ
tineat:quæve bona attingit/cōmemorat. Tertius Si omnib⁹ idem con
cedatur:multos eiuſdem audaciæ futuros exemplo aperiat. Quart⁹ de
mōſtrat ſi huic remiſſum ſit multos alacriores ad maleficia futuros: q̄s
ex pectario iudicȷ̄ remoratur. Quintus cęteras res conſilio etiā ubi oc
ciderint corrigi poſſe: hoc niſi p̄uideat̄ ne accidat/fruſtra auxilia implo
rari oſtendit. Sextus voluntario facinori haud veniam cōtribuendam
imprudentię vero nonnunq̄ cōcedendā/cōmemorat. Septim⁹ malefici
um tetrum/crudele:tyrannicū vi & manu geſtum:ab æquo & iure alie
nū oñdit. Octau⁹ nō vulgare eſſe maleficiū ſed ſingulare īmaniſſimum:
a barbaris & beſtȷ̄s remotiſſimum ꝑpetratū:in amicos :maiores natu:
mortuos. Itē in eos qui neq; alienum ledere / neq; ſe defēdere potuerūt
manifeſtat. Nonus cōparatione hoc atrotius demōſtrat. Decimus quæ
ante rē/& in negocio acta ſunt:quæq; cōſequi ſoleāt: acriter & crimino
ſe exponit. Vndecimus Iniurię cōtumeliā iunctā oſtendit. Duodecim⁹
eſt quo auditores:ut iniurias ſuas ad res noſtras referāt oramus. Trede
cimus eſt quo ea q̄ nobis acciderint etiā inimicis noſtris indigna vide
ri. DIS Hęc ꝑpulchra ſi‾t atq; iucūda vident̄. Sed q̄n ēnūeratiōe ɔclu

Enumeratione

dem⁹: dicas? MAG. Cū ī ordīe colligim⁹ q̄b⁹ de reb⁹ verba fecerim⁹
a cōfirmatiōe initiū ſumētes. Fit aūt ut artificȷ̄ ſuſpitionē:tediū & ſatie
tatem effugere:& memoriā reficere videamur. DIS. Conquæſtiōe au
tem q̄n in cōcluſione utemur? MAG. Cū auditoris animū ad miſeri

cōqueſti/one

cordiā mouemus. Hoc aūt multipliciter fieri poteſt. Primo. Si quibus
in bonis fuerimus/& q̄bus in malis nunc ſim⁹/oñdim⁹. Secundo quæ
nobis incōmoda futura ſunt:niſi cauſam obtinuerimus ēnumeramus.
Tertio. Carptim unūq̄dq; deploramus incōmodū. Quarto p̄ter ſpem
in miſerȷ̄s nos demonſtrabimus eſſe. Quinto p̄ter merita nos in luct⁹
poſitos aperiemus. Sexto nos ſub eoꝝ poteſtate quoꝝ miſericordiam
captabim⁹ ſubȷ̄ciemus. Septimo. Inopia: infirmitas: & ſolitudo demō
ſtratur. Octauo nos parentū ſolitudine/aut rei publicę cauſa: nō noſtra
calamitate dolere dicimus. Nono liberorum/aut parentum: aut ſepeliē

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

di corporis sui fit cōmēdatio. Decimo disiunctio eius cum quo libētis/sime vixerimus: deploratur. Vndecimo q ab his quibus minime cōuenit male tractamur: edocemus. Duodecimo misericordiam nostrā quā in alios usi sumus: ostendemus. Tredecimo contra fatum & nos diu in malis fuisse cōquaerimur. Decmoquarto Animū nostrū fortem & patiētem incōmodorum/futurum ostēdemus. Cōmiserationē autem breuē esse necesse est. Nihil em̄ lachryma citius arescit.

De Dispositione Capi. duodecimum MAG.

Ebus itaq ad orationē ptinentib9: ut pmittit inuentis: eas rite collocare operepretiū ē. Hoc aūt scd'a pte oratiōis/quā dispositionē diximus: cōplet. DIS. Dispositio igit ē oratiōis ps q inuenta: in certa loca digerit atq locat. MAG. Sane definis. Ea aūt duplex est. Altera em̄ ab arte pficiscit: altera autem ad temp9 accōmodat. Ea q ab arte pfecta est: ptium orationis & argumentatiōis ordinē seruat: lege exordij: & singula quaeq membra ex pceptiōe collocat. Quae vero ad tēpus accōmodata est: a narratione: vel firma aliqua argumētatiōe principiū oratiōis ɔstituit. Vnde si causa nostra magnā videt habere difficultatē: ut nemo aīo principiū audire possit: a narratōe incipiendū ē. Si vero narratio parū pbabilis ē ab aliqua firmā argnmētatiōe exordiamur. nōnunq vero a litterarum aliquarum recitatiōe incipiemus. His aūt cōmutatio nibus uti non oportet: nisi causa aut res postulet.

[Margin, left:] ab arte

[Margin, right:] Dispositō scd'a pars orōis rhetoricalis ad temp9 accōmo/data

De Elocutione Capi. tredecimum MAG.

Actenus inuentōis & dispositōis partes tractauim9: nūc ordo pmissorum expostulat: ut reliqs oratiōis ptes pcurramus: quarum prima Elocutio est. DIS. Quid est Elocutio? MAG. Quae inuenta atq disposita venuste exornat. Hui9 triplex est forma sc3 Grauis quae p materie & psonarū qualitate cōplectit verba rara: & snīas auctoritatibus innixas: graui etiā & magna cōstructione utitur. Mediocris autē humiliora: nō tamē infima inserit. Attenuata vero usq ad purum atq qtidianū sermonē descendit: ornatū tn̄: non aūt exqsitū: habet & snīas eruditas: nō tn̄ raras. vitia his pxima vitāda sunt. Hęc aūt fugere poterimus: si ad orōnis ęlegantiā: cōpositionē: atq dignitatē respexerimus.

[Margin, left:] Grauis mediocris attenuata

[Margin, right:] Elocutio tertia orationis ps

De Elegantia Capi. decimumquartum DIS

Legantiā quā dicis? MAG. Eam q unūqdq pure & latine effert. Hęc in latinitatē & explanationē distributa est. Latinitas aūt sermone: plātione & scriptura purā & cōgruā seruat structurā Barbarismū & soleocismū vitat. Est aūt soleocismus: cū verbū seqūes superiori nō accōmodat. Barbarismus vero cū verba vitiosa pferuntur. DIS. Explanatōem quā intelligis? MAG. Quae verbis usitatis & pprijs aptā & dilucidā reddit orationē. Sunt aūt verba usitata (ne erres) ea quae quotidiana & trita doctoris cōsuetudinē noscuntur. Propria vero ea sunt q illius rei verba sunt/aut esse possunt de qua loquimur.

[Margin, left:] Explana/tio

[Margin, right:] Elegantia Latinitas Soleocis. Barbaris/mus

72

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Compositione litterarum syllabarum & dictionum Capitulum secundum DIS.

Cōpositō Oratiōis. Vid est orationis cōpositio? MAG. est lepida dictionū cōplexio: q̄ hiatu & traiectione ptes elocutionis æqualiter distinctas ordine & iunctura ppolitas facit. Hāc seruamus: si in cunctis seueritatē concinnitatemq; tenem⁹. Quod qdē facile fieri potest: si litteras: syllabas: dictiones & oratiões cōsiderabimus. Litteras inquā: si dictionem alterā a vocali incipientē in quā pcedens termiata est euitabimus: Etiā & sonora si multotiēs repetita/dissona est. Syllabas/si similib⁹ cōcurrentibus a se incipientib⁹ aut terminatis: aut altera ab ea in qua prior terminata fuerit originē trahente: non utimur. similr vitio datur breues syllabas cōtinuare q̄plures. similiter & longas. Dictiones autē. Cum similiter cōcurrentes/& sibi obuiātes euitamus: & suauibus/sonoris: electis/aptis/commodis/propriis/concinnis: non nimis prolixis/suspensis: sed splendentibus & significatiuis: quæ legentiū/audientiumue aures atq; aīos mulcere possint; utimur.

p litteras.

p syllabas

p dictōes

De Compositione partiumorationis Ca.xvi. MAG.

N orationū vero cōpositione plura cōsideranda erunt pcepta: quæ ab oratoribus sūmo studio obseruata dinoscuntur. E quib⁹ (quoniā multa sunt) ppauca hic pandā: Et sit hoc primum: Appositum in principio: suppositum in medio: & verbum in fine ornatissime ponitur. ut Carthaginē: Scipio Aphrican⁹ deleuit. Scdz. Prepositiones perpulchre inter adiectiuum & substantiuū inreriiciūtur. Similiter relatiuum cū suo verbo per modū parenthesis. ut Ornatissimo in loco laudāda est (quæ a paucis colitur) psimonia. Tertium. silr genitiu⁹ ornate interponitur: ut Constantes militū animi. Quartum. Adiectiuum venuste pcedit substantiuū. ut optima virtus: & obliquus suum rectorem. ut locorū lōginquitas. Attñ adiectiuū a substantiuo nō nimiū elongetur. Quintum. Negatiua dictio apte in calce orationis ponitur: ut Prestantiorem te vidi neminē. Sextum. Ornatissime p gerundiis: gerundiuis utimur noīb⁹. ut gerēdorum bellorum grā gerēdi bella veni: & nō grā gerēdi bella veni. Septimū. Prepositio plepide positio addit: si exaugere velim⁹ noīa. ut perbeati: ppulchra. Sic suplatis multo/facile: lōge & q̄ aduerbia pponimus. ut longe doctissimus. egit q̄ maximas gratias. q̄ etiā positiuis. ut q̄ docti. similiter perq;. ut pq; doctus es. Sic & comparatiuis multo & longe ornate pponūtur. ut longe doctior: multo sapientior. Multum: paucum: modicum: paululum: tantum: quantū: positiuo adiungenda sunt. ut Multū doctus. Non autem multo doct⁹. Octauum Cum duo pariter se habuerint: utriq; tum dictionē/aut & cōiunctionē pponim⁹. ut petrus tum doctrina tum virtute clarus est. vel petrus & doctrina & virtute clarus est. Si vero duo se non equaliter/sed unū minus aliud maius sit: minus in primo loco ponim⁹ & ei cum pponim⁹. maius vero posteri⁹ locandum & ei tum dictio præponenda est. ut

p oratōes cōpositiōis .ii. pcepta.

amo petrū cum ob doctrinā eius tū ob virtutē Nonum. Ornate adiecti uum in substantiuū neutri generis: & substantiuū in gtīm mutatur. ut Multum laudis. i. multa laus. sic & hæc aduerbia locamus. ut parum laudis: id est parua laus: satis viriū: id est sufficientes vires. Decimū. Vltia supina ornate ꝓ gerundijs actī casus ponunt. ut difficile creditu: id est ad credendū. Vndecimū. Lepide aduerbiū suplatiui gradus/ positiuo addit atq; eundē suplatiue teneri facit. ut maxime memorabile facin⁹. i. memoratissimū facinus. Sic admodū & inprimis positiuis adiūcta vim ferme eandem retinēt. ut admodū memorabile facinus. In primis rarū genus hominū &c. Duodecimū. Compatiu⁹ pulchre ꝓ positiuo ponit. ut Ioānes in me inuehitur vehementius. i. vehemēter. Multi etiam compatiui aut suplatiui orationi splendorē afferunt. ut neq; studiosiorē operā: neq; vigilantiorē curam in alio facile inuenies &c. Tredecimū. Subiunctiuus ꝓ indicatiuo nō inornate ponit. ut velim ꝓ volo. Decimūquartum. Hæc dictio ꝑq; splendide positiuis additur. ut ꝑq; doctus phūs. Decimūquintū. Frequētatiua verba ꝓ primitiuis non inconueniēter poni solent. ut Coiecto ꝓ cōijcio. Sedecimū: Dictio aduersatiua q̄q; in dicatiuo iuncta oratōem multū exornat. ut q̄q; te ante hac diligebam: nunc tamē ob singularem virtutē vehemēter admiror. Decimūseptimum. Non solum/ non modo/ apte locantur si verumetiam: sed etiam verumquoq; sequantur. ut non modo doctus es: verumetiam honest⁹. Similiter tam & q̄ sibi respondent. ut tam chara mihi patria est q̄ tibi vita iocunda. Decimumoctauum. Oratio infinitiua perornate ꝓ indicatiua vel etiā subiunctiua ponitur. ut volo te ad me scribere: id est volo ut ad me scribas. scio te legere: & non/ scio ꝙ tu leges. Nam ꝙ & ut orationem incultam reddunt. Futurum infinitiui verbi passiui ornate ponitur pro p̄senti eiusdem. ut lectum iri pro legi. Decimūnonum. Prepositio quæ nomini adiungitur pulchrius verbo additur. ut adeo te/ ornatius dicitur/ q̄ eo ad te. Vigesimū. Perinde ornatissime postulat post se ac vel atq;: vel acsi: & valet totum idem quod tanq̄. ut Cherea pinde ac foret eunuchus. Camillus perinde atq; omniū sapientissimus. Sic & tantisper ornate dum post se recipit. ut Tantisper meum dici te volo dū quod te dignum est/ facias. Similiter atq; pro q̄ lepide ponitur. ut alit feci atq; tu intelligis. Vigesimumprimum. per venustam orationē reddit si inter gerundijs actī casus p̄ponatur: & verbū indicatiui imperfecti tempis sequatur. ut inter cœnandū loquebar hęc. Et gerundia in do: cuȝ vel sine prepositione ornate ponuntur. ut in audiendo promptus: Consulendo peritus. Vigesimumsecundum. Non illepede negatio positiuo adiungitur ad contrarij positiui significationem designandam. ut haud improbus: id est probus. Vigesimumtertium. Ablatiui absoluti peruenustam reddunt orationem: maxime dum tempus significare voluerimus. ut Octauiano regnante pax fuit. Scipione consule pœni deuicti sunt &c. Vigesimumquartum. Pronomina possessiua ornate sequūtur genitiui. ut mea causa fit & aliorum. Vigesimūquintum. ornatissime

73

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Impatiuis subiunctiua verba iunguntur. ut Cura ut vir sis. Labora ut excellas. Vigesimumsextum: dum patriā/aut genus alicui⁹ designare placuerit nomē gentile: aut patrium effingimus. ut atheniensis sum: & non de Athenis. Grecus sum: non de grecia. Vigesimumseptimū: puenuste dictio eadem repetitur. ut etiam atq₃ etiā: iterum atq₃ iter₄ &c. Vigesimū octauum dictio negatiua ornatissime in fine ponitur: similr superatiuus. ut doctiorē te vidi neminē. de suplatiuo. ut cęteror₄ te iudico prudentissimū. Vigesimumnonū. puenuste participia acti & ablatiui casus loco infinitiuor₄ suorum ponuntur. ut inuentum tibi curabo: & adductum Pamphilū. Priusq₃ incipias cōsulto &c. Item Infinitiuus p̄pterito impfecto poni. repitur. ut mordere p mordebam. Trigesimū Præpositio postponit suo casui. ut vestro ab ouili: p̄ponit etiam gtīo. ut de Ciceronis eloquentia. Item. Is ea id: semp antecedere debet. ut Is quē admiror doctus est &c. Hæc & plura alia sunt cōpositiōis p̄cepta: quæ singula psequi: longiorē requirerent tractatū. Hæc in p̄senti sufficiant. Ad dignitatem stilum vertamus.

De Dignitate orationis & verborū exornationibus Ca. xvij.

DIS. Quid dicis orationis dignitatem? MAG. Illud q̄d orationē ornatam: & verborū & sentētiar₄ decore distinctā reddit. Primum itaq₃ libeat de verbor₄ exornationibus differere: quarū prima ē: quæ in verbi iteratione cōsistit. ea in octo ptes distributa est. Prima ē Repetitio/quæ verbū in principio positum iterat: ut Quis helenā rapuit? quis igne ferroq₃ Troiam deleuit? Alexander pfecto qui paris dicitur. Secunda Conuersio q̄ verbum fine locatum repetit. ut Italiam Hanibal armis vicit: ingenio vicit: dolo vicit. Tertia. Complexio quæ pricipio & fine verbum iterat. ut Quis Carthaginē deleuit. populus romanus: Quis Numantiā euertit? popul⁹ Romanus &c. Quarta. Traductio q̄ eandem dictionem vage collocat. ut Qui nihil habet in vita iucundius vita: is cum virtute vitam non potest ducere. Quinta. Conduplicatio: quæ est unius/aut plurium iteratio: cum ratione amplificatōnis. ut virturem Scipionis: virtutem & huius vrbis gloriam cōmemorat. Sexta Cōmutatio. ut cum duę diuersę sententię ita efferūtur: ut a priori posterior contraria priori proficiscatur. ut esse oportet: ut viuas: non viuere ut edas. Septima. quæ non ante ad consequens verbum descēdit: q₃ ad superius reuersum est. ut Si hostibus quodlibet licet: & quod licet possunt: & quod possunt audēt: & quod audent faciunt: nihil laudis aut glorię nostris ciuibus relictum est. Octaua. Subiectio. ut cum quid aduersū sum nos: aduersariosq₃ nostros dici potest/ querimus: & quod dici oportet sic subijcimus. ut eum ne tu hominem esse putas qui? si esset nū q₃ sic hominis vitam insectaretur.

(Left margin: dignitas Oratiōis; Colores verborū; cōuersiōe; Cōplexione; Cōduplicatione; Gradatōe)

(Right margin: verbū iteratur octupliciter; Repetitiōe; Traductione; Cōmutatione; Subiectione)

De alijs verborum exornationibus quibus non

eadem verba sed verborum vis effertur Capitulum decimumoctauum MAG.

Reter dictas alię sunt verborum exornationes: quibus non verba: sed verborũ vis effertur: & verbum ꝑ verbo ponit. DIS. Quæ sunt? MAG. Septem sunt: quarum. Prima. agnominatio dicitur. quæ dissimilibus verbis similia verba accõmodat. ut diligere oportet quę velis diligere. Secunda interpræcatio/quæ iterat: sed non verbum reintegrat. ut Męnia radicitus deiecit: murosque solo ęquauit: parietes huius vrbis funditus ęuertit. Tertia Nominatio. Quæ minus idoneo verbo nominat / id cuius nominis non recordatur. ut Mugire: hinire: vagire. Quarta. Pronominatio/quæ cognomine quodam extraneo dicit: q̃d suo nomine appellare nõ licet. ut Si quis graccos aphricani nepotes noiet. Quinta Denoiatio q̃ a rebus propinquis & finitimis trahit orationis originem qua potest intelligi res non suo nomine appellata. ut pro libero vinum: pro cerere frugem. Sexta. Abusio q̃ pro certo & propinquo simili utitur. ut pro orare / obsecrare/supplicare. Septima. Translatio: cum verbum transfertur ad rem ex alia re: q̃d similitudine recte videbitur posse fieri. ut urbem subito extinxit: quotidianis nuptiis delectatur.

agnomiatio — interpræcatio — Noiatio — Pnoiatio — Denoiatio — Abusio — Traslatio

De Exornationibus verborum simplicioribus Capitulum decimũnonum MAG.

Vnt præterea alię verborum exornationes magis simplices: & sine sentẽtiarum admixtione. DIS. Et has ęnumera. MAG. Prima. Articulus est qua singula verba cesa oratione distinguit. ut Armis/ cruore/ cadaueribus: & luctu omnia complentur. Secunda Similiter cadens: quæ similibus casibus orationẽ dissimiliũ interpositione exornat. ut virtutem iugiter explorantem: & assiduis curis extollentem laudas. Tertia. Similiter desinens quæ verborum exitus similes dissimili medio habet. ut viuis gloriose: delinquis ambitiose. Quarta. Correctio quæ tollit quod dictum est: & pro eo quod magis idoneũ videtur reponit. ut nisi hęc fecisset: imo excogitasset: nullam suspitõem incidisset. Quinta. Distinctio quæ diuersa diuerso verbo concludit. ut Populus romanus Numantiã deleuit: Carthaginem ęuertit: Corinthũ disiecit. Sexta. Coniunctio. quæ interpositione verbi superiores partes complectitur & inferiores. ut forme dignitas: & morbo deflorescit: & vetustate. Septima Adiunctio quæ aut principio: aut fine verbum collocat. ut deflorescit formę dignitas: aut morbo: aut vetustate. Octaua Dissolutio quæ cõiunctioib9 verborum e medio sublatis/sepatis ptibus effert. ut Clamorib9: ululatib9: edes resonabãt. Nona. Circuitio q̃ rẽ simplicẽ assũptã circũscribit elocutõe. ut scipiõis vt9 cathagis opes ꝑfregit Decima. Trãsgressio q̃ vborum ordinẽ ꝑturbat. ut istabit i istis plurimũ

Articulus — Siliter cadens — Correctio — Similr desinens — Distictio — Cõiunctõ — Adiũctio — dissolut — Circũitio — trãsgres.

74

Suꝑlatio forma valuit: & fœcisse tuum meo pro animo. Vndecima. Superlatio q̄
augendi minuendiue causa superat veritatem. ut Sermo melle dulcior.
Intellectõ Duodecima Intellectio cū res tota de ꝑua parte/aut de toto pars cogno
scitur. ut Num illæ te tibiæ nuptiales a scelere arcebant? & ostentas mi-
ꝑmutatõ hi diuitias tuas: cum annulum tantū ostentas. Tredecima. Permutatio:
quę aliud verbis: aliud sententia demōstrat. ut lupus est in fabula.

De reliquis verborꝫ exornationibus senten- tijs admixtis. Capitulum vicesimum.

DIS. Vnt ne alię verborū exornationes? MAG. Sūt. DIS. quę?
Rōcinatõ MAG. Prima est Ratiocinatio: cum ipsi a nobis rationē exposci
mus. ut In re militari & medica itidem res se habet. Quo enim dux &
medicus antiquior/eo melior creditur: usu enim & consuetudine qui vi
Sētentia ctoriam & salutem parere consueuerunt/optime norunt. Secunda Sen-
tentia: quæ quid sit vel esse oporteat in vita: expositione sola/ vel ratiōe
Cōtrariū & probatione ostendit. ut Domat omnia virtus. Tertio Contrarium:
quæ alterꝫ ex contrarijs facile cōfirmat. ut Qui non suis hostibus quo
Membrū modo alienis consulet: Quarta Membrū: qua res breuiter absoluitur/
sine sententiæ profectione: dum alio membro orationis excipiatur. ut.
Cōplexio Tuis dolor/alienis ludibrio/tibi ipsi dedecori eras. Quinta Cōplexio
quę periodus & continuatio appellatur. & hæc Sententię: Cōtrario &
Compar Conclusioni tantū conuenit. Sexta Compar: quæ mēbra habet pari sal-
tem quantitate syllabarꝫ. ut Audacia Alexandro gloriā cōparauit. Sa-
Exclāatio pientia Platoni laudē vendicauit. Septima Exclamatio: quę rerꝫ atq; ꝑ-
sonarꝫ cōmemoratione faciens in significationē doloris prorumpit. ut
Si parietes nostri loqui possent: vel reddere viuas voces: patres nostros
intueremur: dicerent urbem p̄clarā nos opp̄ssam & subiectā reddidisse.
Contentõ Octaua Contentio: quæ contrarijs sententijs orationē conficit. ut Virtꝰ
& litterarꝫ studia difficiles aditus/exitus vero facillimos afferunt. No-
occupatõ na Occupatio: cum dicimus nos pręterire aut non scire id q̄d maxime di
cimus. Et hac quidē utemur: cum res plana fieri non potest: vel ad nos
non pertinet. vel dum longam rem effugere volumꝰ. ut Non dicam te
urbis nostrę hostem: omnes bonos insectari: & q̊d ad te non attinet pre-
ꝑmissio teribo: templū te religionis & urbis huius caput euertisse. Decima Per-
missio: quę est cum dicendo aliquā rem toti alicuius voluntati condo-
nare videmur. ut Cum p̄ter animā nihil mihi relictū sit: vos ea uti libet
Dubitatõ utamini. Vndecima Dubitatio: cum quęrere videtur orator q̄d potius
aut potissimū dicat: ut Quem te moribus tuis appellem/nescio. Duo-
Definitio decima Definitio: quę proprias alicuius complectitur potestates. ut Ira
transitio. est motus animi ad exercenda peccata. Tredecima. Transitio: q̄ cum bre
uiter ostendit quid dictū sit: paucis etiā q̄d sequitur demonstrat. ut Me
am in Cęsarem fidem cognoscitis: nunc eius in me ꝑfidiam accipite. De
Expeditõ cimaquarta Expeditio: quę rationibus pluribus ęnumeratis: quibꝰ ali-
qua res fieri vel non fieri potuerit: cęteræ tolluntur & una relinquitur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ut Si nec ab uxore/ quæ amore & pietate pꝑedita erat: nec a nepote/ qui
in bello interfectus: domi a crudelissimo liberto mors illata est. Decia- Præcisio
quinta: cum scilicet dictis aliquibus/ quod conceptum est in animo au-
dientium relinquitur. ut tu hæc audes dicere: quæ nuper alienę domui
non ausim dicere. Et tantum de verborum exornationibus. Ad senten-
tiarum colores nos conuertamus.

De Sententiarum coloribus. Cap. xxi. DIS.

Vi aut quot sunt Sententiarum colores? MAG. multi. Primꝰ
est Distributio: cum res & personę & negocia certa dispꝫtiuntur. Distribu-
ut Quibus rei publicæ honor curæ est: præmia virtuti/ pęnas scelerībꝰ tio
rependite. Secundus Licentia: cum apud eos quos vereri debemus ali- Licentia
quid audacius proferimꝰ. ut Quod omnibus ludibrio estis: non ab re
censeo ęquissimi patres. cęteꝵ ne quē tum offendimꝰ statim subiūgimꝰ
Hic sapientiā vestrā inquiro. Tertius diminutio: cū aliqd inesse nobis dimīutio-
naturę/ fortunę uł industrię ratione leuamꝰ. ut Cū suma vigilātia for-
tunę cōmoda animiqꝫ bona a parētibus mihi & natura cōdonata: cōse-
qui & tueri studuerim mediocriter/ ex his ne nimiū dixerim/ cōsecutus
sum. Quartus Descriptio: quæ reꝵ cōseqntiū pspicua & lucida cū gra- descriptio
uitate cōtinet expositionē. ut Ni istū Iudices capitis reū damnabitis: ut
fera truculenta vos ciues ut timeo vastabit: quare iudices saluti omniū
& honori nostro cōsulite. Quintus Diuisio: quæ rem semouens ab re Diuisio
utrāqꝫ absoluit subiecta ratione. ut Duę sunt res q̄ possunt homines ad
turpe cōpendiū cōmouere: inopia aut auaritia. Te auarū in fraterna di-
uisione cognoramꝰ inopem atqꝫ egentē nunc videmꝰ. Sextus Frequen freqntatō
tatio: cum res in tota causa disperse in unū locū cogunt: q̄ grauior acri-
or & criminosior oratio sit. ut Hunc iudices liberare cupitis: improbus
enim petulans/ impius/ superbus & intolerabilis est. Septimus Exposi- Expositio
tio: cum in eodem loco manemus & aliud & aliud dicere videmur: ean-
dem tamen rem aut de eadem re cōmemorando pronunciando vel trac-
tando dicimus: pro eadem re propositionē/ rationē/ comprobationem/
contrarium/ simile ac conclusionem afferentes. Octauus Cōmoratio: cū Cōmora-
in eodem loco firmissimo quo tota res continetur imoramur diutius: tio
& in eundem locum redimus sępius. & eo uti maxime conuenit: quoni
am boni oratoris propriū est. Nonus Similitudo. quæ traducit ad rem similtudo
quāpiam: aliquid ex re dispari simile. ut hirundines æstiuo tēpore psto
sunt: frigore pulsę redeunt: ita falsi amici sereno tēpore fortunę aduēni-
unt: & cum hyemē infortunij viderint omnes recedunt. Decimus. Ex- exemplū
emplum: & est alicuius facti vel dicti cum certi auctoris nomine propo
sitio. Et eisdē modis qbus similitudo sumitur. Vndecimus Imago: & Imago.
est formæ cnm forma quadā similitudine collatio laudis vel vituperati
onis causa facta. ut Ibat in prelium corpore thauri validissimi: & impe-
tu leonis. Itē. Tanqꝫ fera ursa & imanis draco serpit per forum. Duode- Effictio.
cimus Effictio: cum facies corporis verbis describitur. ut Erecta frōte:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Notatio ludibundis oculis: aduncis naribus: sparso ore gestit. Tredecimus. Notatio. Cum alicuius natura certis describitur signis. ut cum gloriosi cuiusdam militis iactantia cõmemoratur. Decimusquartus. Sermocinatio cũ alicuius psonę sermo cum ratione dignitatis attribuitur: quo senes parci & grauitate: ioco & ludo: iuuenes cõmemorant. Decimusquintus Cum aliqua quæ non adest psona vel res muta & informis vel eloquẽs & habens formã introducitur. ut si Scipio reuiuiscat diceret: ego vrbi pacem peperi: vos bella cõcitastis. Decimussextus. Demonstratio. Cum res ita verbis exprimit: ut geri negociũ & res ante oculos efferri videat ut Tela emittunt: gladijs cominus certant. Decimusseptimus. Breuitas. Cũ res necessarijs tantũ verbis expedite dicitur: & adhibenda est sepe cũ tempus non sinit cõmorari. Decimusoctauus. Significatio: quæ plus in suspitione reliquit q̃m positũ est in oratione. ut quiesce tu cuius pater cubito se emungere solebat. Item multi iacent gracci. Decimusnonus. Cõtentio qua cõtraria referunt in genere. ut vos huius incõmodis lugetis: Ille reipublicę calamitate letatur. Hi sunt colores quibus (& si nõ oĩbus saltẽ aliquibus) uti debet orator p necessitate causę. In his em̃ tanq̃ i ornamentis elocutionis nostrę suauitas & grauitas plurimũ cõsistit: nũc aũt ad extremas oratiõis ptes sermo noster accõmodabit: quæ non orationẽ ipam: sed aliquod ei extrinsecũ: id ẽ pnunciationẽ & ordinẽ respiciunt. Et primum de pnunciatione postremo de memoria dicemus.

Margin: Notatio; Sermocinatio; Cõfirmatio; Breuitas; Significatio; Demonstratio; Cõtentio

De Pronunciatione penultima parte orationis rhetoricalis. Capitulum. xxij.

DIS. Vid est pronunciatio? MAG. Est verborum digna platio rebus & sensibus: moderatione vocis/vultus: & corporis accõmodata: nihil turbide/barbareq̃ proferens: syllabarum mensura & eorum legitimo accentu seruato. DIS. Possunt ne huius dari pcepta: quibus vitia contraria euitantur? MAG. Possunt. unde in primis maxime oris nostri vitia emendanda sunt. DIS. Quo pacto? MAG. ut lingua & ore magis/q̃ labijs & dẽtibus loquamur: apta & leui labiorum motu: non profusis/distentis/proiectisq̃ rictibus vel inflatis & frẽdentibus faucibus. Neq̃ hiante vel anhelante spiritu: nec immanitate vocis: aut tortura labiorum cum sibilo & stridore dentium. Labia etiã lambere: aut mordere pueriles ineptię sunt. Supino nimis aut eleuato vultu vel defixis in terram oculis: Nec inclinata ceruice & dimissis supercilijs pronunciandum est. Eradenda autem prout sermo deposcit verecundia & emasculanda frons est. Sic enim vox & gestus suę semper causę conuenire videbuntur. Ipsa quoq̃ oratio a pronunciante sanguinem & vitam accipere comprobatur. Cũ itaq̃ Orationẽ inuentã atque (ut præmisimus) ornatam pronunciare voluerimus: principio depressa voce: quæ tamen possit audiri: dicemus: ne ledantur arteriæ/ si

Margin: pnunciatio quarta orationis ps; oris gestus expressio; Cautelæ

antequam vox bene permulſa eſt acri clamore complentur. Conueniet
autem in progreſſu longis interuallis uti. his enim ſpiritus & vox recre
atur. Paulatim autem & ſenſim ſpiritum animumqꝫ intendere debemꝰ.
Deinde in narratione vocem ęleuabimꝰ mediocriter: in diuiſione auge/
mus/continuum clamorem obmittentes. Aliquando tamen cõmutati
ones gratæ auditori ſunt & vocem conſeruant. Vitare etiã oportet vo
ces acutas: & exclamationes nimis attenuatas. In clamore etiam ea vox
vitanda eſt: quę illiberale quiddã habeat: & ad muliebris potius vocis
orationem qꝫ ad virilem dignitatem dicendo accomodata ſit. Cum ve
ro ſermo in dignitate eſt: plenis faucibꝰ/ſedatiſſima & depreſſiſſima vo
ce uti conueniet. Si autem in demonſtratiõe ſermo eſt: voce paululum
attenuata: crebris interuallis & diuiſionibus uti oportebit: ut ipſa pro
nunciatione eas quas demonſtramus res inſerere animo auditoris vide
amur. Cum autem in narratione fuerit ſermo: vocum varietate opus eſt
in quo quodqꝫ geſtum ſit: ita narrari videatur: factum celeriuſcule dice
mus. Deinde modo acriter/tunc celeriter/mœſte/hilariter ĩ omneſqꝫ p
tes nos cõmutabimus: ſi qua inciderint in narratione dicta/rogata/vel
reſponſa diligenter animaduertamus: ut omnium pſonarum ſenſus at
que animos exprimamus. Sin erit ſermo in iocatione: leuiter tremebun
da voce/cum parua ſignificatione riſus: ſine ulla ſuſpitione nimiæ cach
inacionis nobis agendum eſt. Cum autem contẽdere oportebit: vocem
iungere & torquere ſonum: & celeriter: clamore verba conficere nos de
cebit: ut vim quandam orationis vociferatio habere poſſit. In clamati
onibus autem clariſſima voce & longo ſpacio utemur. In cohortatione
voce attenuatiſſima: leui ſono/& æqbili & cõmutationibus crebris utẽ
dum eſt. In conquæſtione voce depreſſa/inclinata ſono/crebro ſpacio/
longo interuallo/magnis pronunciationibus oratio pronuncianda eſt
Non autẽ tantum oris vitia ſed & corporis qꝫ æuitanda ſunt. DIS.
Et quæ ſunt iſtec? MAG. Seruiandus eſt in vultu pudor & acrimo Corporis
nia & in geſtu venuſtas: ne aut hiſtriones aut viles operĳ eſſe videamur geſtus ex
Cum igitur ſermo in dignitate eſt: ſtantes in veſtigio leui/dextrę motu preſſio:
loqui oportebit hilaritate/triſticia/mediocritate & grauitate vultus ad
ſermonis ſententias accomodata. Si autẽ in demonſtratione ſermo erit:
paululum corpus a ceruice dęmittamus. Si in narratione: vultus quan
dam ſignificare decebit hilaritatem. Si vero contendimus: brachio cele
ri/mobili vultu/acri aſpectu utemur. Item applauſione pedis dextri: p
iectione brachĳ acri & defixo aſpectu uti oportebit. In quæſtione fœmi
neo plangore & conturbato vultu. In cohortatione: tardiori oratiõe &
miſerabili & humili geſtu utendum eſt. Hæc autem quantum in animo
auditoris efficiant: luce clarius patet: nec ab euangeliſantibus neglectui
ugustinꝰ danda ſunt: ſi diui Auguſtini inſtitutiones/quas in quarto de doctrina
chriſtiana tradidit libro: ſequi fas eſt, q̃ illic clarius inſpiciãtur. DIS

Et ego quidem facile dictis tuis assentio. sed ne in his diutius imoratus reliqua silentio transeas/ad memorię pcepta sermoem vertas.

De memoria Capi. vicesimūtertiū MAG.

Memoria

Emorię nunc ordo praecepta ministrat. Quā quidē cōstat esse naturalē: sed arte adiuuari posse nō dubiū est. Hęc aūt ars breuibus pceptis: sed magna exercitatione formaē. DIS. Praecepta tradas: exercitationē ego adijciā? MAG. Memorari volēs: locos: imagines: earundē ordinē: dispositōem atq; collationē habeat: necesse est. Loca quidē quibus id cui⁹ reminisci voluerit veluti chartę inscribat. Imagines & earundem dispositionē & collationē/quibus ceu litteris scribat Ordinē vero: ut quod primū: posteriusve pronūciare voluerit / distinctim inueniat. DIS. Vnde autē & quales assumendi sunt loci & imagines? MAG. Omni confusione huius rei postergata: locum imagines/ atq; earundem ordinē inconfusum litteris viginti complectamur/ seruato earundem ordine naturali. ut A b c d e f g h &c. Harū quælibet: quinq; contineat dictiones scd'm numerū & ordinē vocalium quę sūt. A: e: i: o: u. In prima syllaba/si dictio a consonāte incipiat: aut in secunda syllaba/si a vocali initium sumat: in his tanq; in locis singulę imagies a singulis syllabis incipientes conquiescunt. Imagines aūt sunt quę per has dictiōes significātur. In quibusdā vero litteris assumuntur nōnulla nomīa vulgaria: eo q̄ latine ab his litteris incipiētia (& insignes) aliquas imagines significantia facile reperiri non possent. Accipiē similiē quustos pro custos. Quas/ōmes cū ordine quo positę sunt memorię cōmendauerimus: ea quorum reminisci placuerit hoc pacto inscribamus: ut earum comparationes cum proprietate imaginis cui inscribenda sunt cōsideremus. veluti si regulas iuris in sexto decretaliū ordine quo positę sunt recitare quis voluerit: imaginibus eas inscribat eo mō. Primā quæ est beneficiū ecclesiasticū sine institutione canonica non pōt obtineri: primę imagini assignabimus. Considerātes aliquē abbatē nobis notum non canonice institutū &c. Secundam quæ est. Possessor malefidei ullo tempore non pscribit secūdę imagini inseremus: imaginādo caprum: quē cū lupus de spelunca sua exire iuberet: obiecit possessionē. Respondit aper: possessorem male fidei &c. Pari modo sequentes: sequentibus inscribamus imaginibus. Multo autem p hac re cōsequenda adiumento nobis erit: si humanarum rerum experientiam: & naturas nouerimus. Sic em̄ facile nobis compationes occurrere possunt/q̄ p contrarium sumendę sunt. Oportet em̄ nō tantū firma verūetiam celeri comprehensione res naturasq; pcipere: ut & eorū quæ a nobis inuēta sunt & q̄ ab aduersario in agendo cōtrectata sunt/reminisci possimus. Alia de cōfortatiōe memorię naturalis in tractatu nostro speciali lati⁹ videri pnt. Te aūt assiduo exercitio: iugi labore: & vigilanti studio: his intentum esse oportet/si fructum consequi volueris. vale & quę alia ex me volueris/pete.

memoramur loco

Imagib⁹

Ordine

Imagines

Exemplū memorię localis

Exemplũ memoriæ Localis

	1	2	3	4	5
A	Abbas.	Aper.	Apis.	Astrologꝰ.	Agnus.

A
Abbas
Aper
Apis 5
Astrologus
Agnus

B
Balneator
Begutta
Binder. 10
Bombardus
Buccinator.

C
Cardinalis
Cæsar
Chirurgicus 15
Cocus
Cursor

D
Dapifer
Dæmon
Dimicator 20
Doctor
Dux

E
Edax
Elephas
Episcopus 25
Exorcista.
Equus

F
Faber
Fęniseca ein meder
Figulus 30
Fossator.
Furnarius

G
Gardianus
Geometer
Gigas. 35
Gouggkler
Guggkengauch

H
Hartmannus.
Helias
Hypocrita 40
Hostiarius
Huss

I
Ianitor.
Iesus
Institor 45
Iob.
Iudas.

K
kantengiesser.
kegler
kurßner 50
koler
kupferschmid

L
Lapicida
Legatus
Lictor. 55
Lotrix.
Lusor.

M
Macellarius
Medicus
Miles 60
Molendinarius
Musicus

N
Nauta.
Necromanticus
Nisifer. 65
Notarius.
Nummularius

O
Orator.
Obstetrix.
Officialis. 70
Ortographus
Ortulanus

P
Papa.
Pedagogus
Pictor 75
Poeta
Pugillator

Q
Quadriga
Questor.
Quisculariꝰ 80
Quodlibetarius.
Quustos.

R
Raptor.
Regina.
Ribaldus. 85
Rotarius.
Rusticus

S
Sacerdos.
Serpens
Simeon 90
Socrates
Sutor

T
Tabernarius
Testator
Tyrannus. 95
Tornator
Tutor.

V
Vates
Venator
Vigil 100
Vogler
Vulpes

Libri Tertij Tractatus Secundus De Epistolis condendis. Capitulũm primũ De Epistolarum diuisione. Discipulus.

Estat ut de condendis scribendisue Epistolis formã tradas.

MAG. Faciam ac lubens. Sed prę monuisse oportet epistolarꝫ quasdã esse diuinas: quasdã vero humanas. Diuinas qdem voco; in q / Epistolę diuinæ

77

bus fidei mysteria/religionū cerimonias/dei cultū/moꝝ atq; virtutū se
minaria exprimunt:& vicioꝝ radices euellunt. uti est videre in epl'is sā
ctoꝝ Pauli Hieronymi Augustini Cipriani Bernardi & Senecę phī mo
Ep'le ralissimi:atq; alioꝝ pluriū huius ordinis hoīm. Humanaꝝ vo q̄dam
humanæ Grauis:Consolatoria:Amatoria:Cōmendatoria aut Hortatoria est.
DIS. Graue quā dicis? MAG. Eā ipsam q̄ ardua difficilia atq; noua
Grauis q̄tidie accidētia ɔtinet. utputa q̄ belli aut pacis tēpore e castris ad urbem
Consola/ aut ecōuerso. Cōsolatoria qua amicoꝝ mortē/calamitatē aduersāue for
toria tunā verbis cōsolatorijs demulcem⁹. Cōmendatoria qua amicū aut fa cōmenda/
amatoria miliarē/notū vel ignotū alteri cōmendam⁹. Amatoria q̄ verbis petulā toria
tibus amorē alterius in nos cōcitam⁹. Hortatoria qua de rebus nostris. hortato/
utputa agris/pecorib⁹ aut frumētis scribim⁹:aut filios nostros/sodales ria
discipulos ac cęteros ad mores/studia/ad laudē cohortamur. Præt' hæc
mari⁹ phi autē multa alia sunt epistolaꝝ genera a Mario Philelfo eloquentia præ
lelfus clara:ad octogenarium usq; numerum digesta.

De partibus Epistolæ. Capiulū secundū. DIS.

p'tes ep'le X quot aut quibus partibus epistola conficitur? MAG. Ex
quinq;:quę sunt Salutatio. Exordiū. Narratio. Cōclusio & Sup
scriptio. Salutatōe q̄dem epistola cōstat: ut anim⁹ eius ad quē scribim⁹
p̄paretur ad p̄cipienda ea q̄ desideramus. Exordio similit'. Et ut causam
ad scribendū mouentē explicem⁹. Hoc autē q̄a etiā in narratiōe fieri po
test:non in omnibus epistolis exordia ponim⁹: nisi magna q̄dam nego
cia tractare aut tractanda velimus. Narratiōnē vero epistola om̄is con
tinet: qua ostendim⁹ quid ab alijs fieri volumus:aut q̄d factū sit demon
stram⁹. Conclusiōnē autē ut de loco & tempore datę epistolę certior fiat
recipiens. Suprascriptionē vo/ut & is qui defert cui p̄sentare debeat: &
s ad quem defertur:an ne aperire liceat cognoscat.

De Salutatione. Capitulum tertium. DIS.

E Salutatione ɔficienda primū dicas. MAG. Salutatiōes varie
Forma sa/ a varijs ponūt. Sed si eā ex arte struere libeat. Primū nomen tuū
lutatiōis Deīde nomē dignitatis aut officij tui in nominatiuo casu. Tertio nomē
eius ad quē. & demū nomen officij aut dignitatis eiusdem in datiuo ca
su ponas cū additione clausulę: Salutē p'mā dicit. ut Gregorius Reisch
artiū Magister Friderico Episcopo Augusteñ. S.P.D. Assentationis ve
ro causa aliud inoleuit:ut scilicet inferiores scribentes sup'iorib⁹ nomi
na sua postponāt:nec salutē; sed subiectionē: aut famulandi p̄mptitudi
nem loco salutis ponant. ut reuerendissimo in christo patri ac dño/do
mino Friderico Augusteñ presuli: Gregorius Reisch artiū Magister ad
q̄uis mandata se spondet p̄mptissimū: Id autē doctiorum aures nedum
fastidiunt:sed etiam abhorrent vehementer.

De Exordio. Capitulum quartum. MAG.

Exordiū Xordio autem (si res expostulat) p̄missa salutatione utimur: in
quo eum ad quem scribimus attentum: docilē & beniuolū face

re curāus: ut quę scribim⁹ legat & admittat. Quibus autē partibus aut unde efficiatur in superioribus digestum est. DIS. Verum quidē: sed de Narratione quid dicis?

De Narratione. Capitulum quintum.

MAG Reparato eius ad quē scribimus animo: si quid ab eo fieri volu- mus: aut nos/aliosue fœcisse iudicare libeat: secundum epistolæ Narratio
genus & naturā subiungemus: ut si sit epistola grauis: de bello pace aut reipublicæ statu &c. facimus mentionē. Ita & in aliis secundum ea quæ in primo capite huius dicta sunt: faciendum pariformiter. Omniū autē dictarū exempla probatissima sunt apud Gasparinū Pergamansem: Marium Philelfum: & æloquentię patrē Marcū Tulliū Ciceronē: quibus te daturū operā velim q̄ maximā. Nihil enim in scribendo tam clarū aut promptū facit: q̄ diligenter legisse eos qui bene limate tersecp scripserūt Ab aliis vero ut a labe atq̄ pernicie ingenii fugiendum est.

De Conclusione/Capitulum sextum.

MAG. Arrationē (quæ ut diximus: petitionē complectitur) sequitur Cōclusio
terminus & conclusio epistolæ: quę tribus cōstare debet: perso- na: loco & tempore. DIS. Quomodo psonā? MAG. ut si uni scri- persona
bimus: dicam⁹ vale. si pluribus: valete. & me commendatum suscipe vł suscipite. Sis fœlix nostriq̄ memor. Vale diuq̄ viuas. Da operam ut valeas. Vale & me ama. Vale militiæ decus: litterarum ornamentum. & sic de similibus. DIS. Qualiter epistola loco cōcluditur? MAG a loco
hoc modo. Vt dicatur: Datum vel Datæ: Raptum vel Raptæ: vel Rap- tim Romæ aut Friburgi vel Argentinæ. & cętera. DIS. Tempore a tempore
autem quomodo concludis? MAG. Vt diem/menses anni in q̊ scri- bimus ponamus. ut vicesima Nouembris: Anni Millesimi qngentesi- mi secundi: aut decimoquarto Kalendis Marcias. Quarto idus Apri- lis. pridie nonas Septembris. DIS. Vnde ista assumis vocabula? Mensis
MAG. Ab antiqua Romanorū obseruatione. Latini nanq̄ quemlib3 diuisio
mensem in Kalendas: Nonas: & Idus diuidunt. Prima enim die cuiuslibet mensis/pontifex minor conuocata plebe/quot dies a Kalēdis ad No- nas superessent pnunciabat. Vnde hæc dies hoc nomen Kalendę a Κα- kalendę
λέω græco vocabulo accepit. Valet enim idem quod voco. Dies autm̄ ultima mensis præcedentis pridie Kalendas: quasi primo die ante Kalen- pridie kał
das: qui vero ante hunc/ tertio Kalendas dicitur: q̄si e tertius a Kalen- dis. & sic de aliis diebus ordine retrogrado ascendendo donec ad idus de uentum fuerit. Dicitur autem Idus ab iduo: quod est diuido. quia is di- Idus,
es mensem diuidat. Dies autem hunc sequens in ascensu/non secūdo id⁹ sed pridie Idus dicitur. Sequens tertio Idus. & sic de aliis donec ad no-
pridie id⁹ nas progressum sit. Nonæ autem dictę sunt: qa ab eo die ad Idus semꝑ
Nonę nouem dies sunt. Alias rationes illorum nominum consulto libuit pꝛ- terire. DIS. Quot aūt Nonas Id⁹ aut Kalendas singuli menses hñt?

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

MAG. Ianuarius: Februarius: Aprilis: Iunius: Augustus. Septēber Nouember & December quattuor habent nonas. Martius: Maius: Iulius & October sex nonas habent. Singuli aũt octo Idus tenent. Ianuarius decimaquarta die Decēbris kalendas suas finit. Februarius decima quarta Ianuarij. Martius. xiiij. Februarij. Aprilis. xvi. Marcij. Maius decimaq̃rta Aprilis. Iunius decimasexta Maij. Iulius. xiiij. Iunij. Augustus. xvi Iulij. September. xiiij. Augusti. October decimaq̃rta Septēbris Nouember. xvi. Octobris. December. xiiij. Nouēbris. Sic patet q̄ in Februario post idus dicim⁹: decimosexto kalendas Marcij: qđ quidē verū est in anno cõmuni: in anno vero bisextili/ quia tunc Februari⁹ habet vigintinoue dies post idus dicim⁹ decimoseptimo kalendas Marcias. Vt

Exemplũ

autē ea quæ dixim⁹ dilucide intelligas: sit Marcius nobis exēplo. In cuius/ si prima die litteras dederis: scribas kalendas Marcij. Si secũdo: sexto nonas. si tertio: q̃nto nonas. si quarto: quarto nonas. si quinta: tertio nonas. si sexta: pridie nonas. si septima: nonas marcij scribas. Si octaua: octauo idus marcij. si nona: septimo idus marcij. si decia: sexto idus &c. Si undecima: q̃nto idus. si duodecima: q̃rto idus. si tredecima: tertio id⁹ si decimaq̃rta: pridie idus. si decimaq̃nta: idibus martij scribas. Si decima sexta. xvij. kalendas aprilis. si decimaseptima. xvi. kalendas aprilis: &c de alijs in numero kalendarũ descendendo donec ad ultimũ eius diem perueneris: in quo pridie kalendas aprilis scribas. Ita pariformiter & in reliquis mensibus faciendũ. Eo tm̃ admonito: ut nonas & idus a mense in quo sunt: kalendas vero omnes primis dēptis: a mense seq̃nti denõinabis. Nec secundo nonas idus aut kalēdas/ sed pridie nonas idus & kalendas dicendum est. DIS. Quid autē hoc est q̃d in superiorib⁹ quarto kalendas marcias & non marcij dicebas? MAG. Quia pro genitiuis mensiũ ptenuste possessiua ponũt. ut dicam⁹ pridie kalēdas marcias: Apriles: Maias: Iunias: Iulias: Augustas: Septembrias: Octobrias Nouēbrias: Decembrias: Ianuarias: Februarias. Nomina autē kalendę nonę idus nõ modo in ablatiuo/ verũ etiã in accusatiuo ponere conuēit pponendo ppositionē ad. ut ad octauũ idus Ianuarias ad me dedisti litteras. aut in genitiuo: ut pridie kalendarũ Marcias.

De Suprascriptione. Capitulum septimũ.

Suꝑscriptionis forma

DIS. Quibus cõpletur Suprascriptio? MAG. Nomine & titulo dignitatis proprio eius adque quē scribim⁹. Debent autem oĩa ĩ datiuo aut accusatiuo poni. DIS. Titulos statib⁹ attribuendos

Tituli statuum

subiunge. MAG. Rhomanũ Pontificē: sanctissimũ/ beatissimũ dominũ nostrũ Pontificē maximũ: summũ sacerdotē & patrē clemētissimũ dicem⁹: Cardinales: Patriarchas: Archiepiscopos cęterosq̃ episcopos maiores reuerendissimos dicim⁹. ut reuerendissimo in christo patri & domino dño. N. sacro sanctę Rhomanę ecclesiæ Episcopo/ presbytero: aut dyacono: Cardinali &c. Episcopos minores: Abbates & ap̄licæ sedis Protonotarios reuerendos dicim⁹. ut reuerendo in christo patri & dño

SECVNDVS DE CONDENDIS EPISTOLIS

N. apostolicę sedis prothonotario/domino suo colendissimo & obser-
uantissimo &c. Attamen nomini proprio domino pręponi non debe-
ret: abusus tamen contrariũ ubiq; habet. Alios inferiores venerabiles
& honorandos dicimus. ut venerabili vel honorando. N. Canonico ec-
clesię. N. Imparatorem: & Regem inuictissimũ: gloriosissimũ: serenis-
simum. & imparatorem semper augustum dicimus. Duces: principes:
Marchiones: Illustrissimos: potentissimos. Comites vero Barones:
Generosos: illustres/inclytos & prestantissimos/dicimus. Equites au-
ratos: Magnanimos: ac strenuos dicimus. Cęteros: validos: fortes: no-
biles appellamus. Ciues: prudentes: sagaces: industrios & integerri-
mos dicimus. Theologos: diuinarum litterarum interpretes: Sacra-
rum litterarum: sacrę paginę: sacrę theologię magistros: doctores: pro-
fessores/eximios/cęleberrimos. Iuriscõsultos: eximios/spectatissimos
meritissimos: consultissimos: egregios: iuris pontificij: sacrarum legũ
aut iuris utriusq; doctores appellamus. Medicos prudentes philoso-
phię & medicinę interpretes: doctores: & philosophos peritissimos di-
cius Poetas: vates: musarũ alũnos: lauro ĩsignes: hędera decoratos Ap-
polinis interpretes: ornatissimos: ęloquentissimos: facundissimos no-
minãus. Oratores: disertissimos: facũdissimos dicimus. Artiũ ma-
gistros: acutissimos: disertissimos: bonarum artium studiosissimos
ĩterpretes appellãus Feminas autẽ. decus pudicitię/castitatis exm̃: pu-
dicissimas/castissimas: honestissimas/matronas & dominas dicemus.
Hęc summarie dicta sufficiant. Nam assentandi/adulandiue causa hæc
oĩa ita variata cernes: ut perpaucos reperire possis: qui non titulos su-
periorꝝ inferioribus attribuant. Vale Et in his finem Triuij statu-
endum agnosce.

Sequitur figura Arithmeticę

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ARITHMETICA SPECVLATIVA

Liber quartus de Quadruuij rudimentis Tractatus primus De Quadruuij laudibus & diuisione: Capitulum primū

MAGISTER.

Vid habes fili: & cur ab imo pectore alta trahis suspiria? nū
te grauant quę nuper accepisti Triuij principia: & cepti te poe
nituit studij? DIS. Nihilominus: tanta aūt dulcedine simul
& iucunditate ex his animū meū delibutum sentio / ut nec vi-
gilię oculos opprimāt: nec sermonis assiduitas aures obtundat: nec om
nino vel lasciuientiū societas / aut quęcunq; alia iuuentutē æmollientia
obsistere possint: quo minus & Quadruuij elementis auidissimum me
auditorem exhibeam: si tu hunc laborē assumere dignaberis. sed ocyus
ut hoc subeas te etiam atq; etiā rogo & hortor plurimū. MAG. Rem
Boetius .1 arithmet. — cupis fili (& si difficilē) scitu tamē dignissimā. nā teste Boetio rerū erudi — Laudatᵉ qdruuium
tissimo: nēo unq; in Philosophię disciplinis ad perfectiōis cumulū sine
Quadruuio euadere potuit: nulli sine illo recte sapiendu3: nulli deniq;
recte est philosophandum. ob id quisquis hoc ptermiserit omnē philo-
sophię iam perdidit doctrinā. quod & demonstratiōibus lucidissimis
Nycholaus de Cusa. — Nycholaus de Cusa Cardinalis in primo quē de docta ignorantia ptitu
lauit libro confirmat. nam & ipē mathematicis adiutus disciplinis / q̄-
dā arcana sacrorū eloquiorū multis ante hac abscondita penetrauit. Sed
his (cū & longiorē tractatū & ingeniū exercitatū requirāt) in aliud tem-
pus dilatis / quod petis exordiamur. Tota vero ista disciplīa quā Qua — Diuisio qdruuij.
Boetius — druuiū Boetius nominat quantitatē speculatᵉ: quātitas vero in magni-
tudinem ac multitudinē partitᵉ. Rursus alię quidē p se: ut tria aut quat-
tuor: alię vero ad alias referuntᵉ ut duplū & dimidiū. Magnitudines aūt
alię manētes sunt motuq; carentes: ut triangulus. linea. Alię vero sem-
per motę. ut octaua sphera. Harum illa3 multitudinē q̄ per se est / Arith
metica speculatᵉ. Illam vero quę ad aliam refertur: Musica contemplatur
Immobilis vo magnitudinis noticiā Geometrica: mobilis aūt Astro-
nomia pollicetᵉ. unde & ab his quattuor / hęc doctrina Quadruuiū ap- — unde dictū sit quadruuium.
pellata est. Sunt em̄ vię quattuor ad unū finem (quantitatis scilicet no-
ticiā) pducentes. DIS. De prima igitᵉ hoc vesperi paucis te absoluas.

De Arithmeticę definitione: nomine inuentore: fine ac diuisione: Capitulum secundum. MAGISTER:

Rimam Quadruuij partem Arithmeticā appellamus. Est autem
Arithmetica numerorū doctrina. tractat em̄ de numero: quē grę — Arithmetica.
ci ἀριθμόν arithmon dicūt. unde & huic scię nomen a primis
eius inuentoribus inditum est. Arithmetica id est scientia de virtute nu-
meri. ἀρετή em̄ græce idē qd̄ vtus. & ἀριθμοσ idē qd̄ numerus lati — ꝭ ij
ne significat. DI. Qui nā huiusce disciplię extitere primi inuētores?

80

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

MAG. Apud græcos eam primus (ut aiunt) Pythagoras reperit: & in latinũ eam primus quidem Apuleius / deinde Boetius trãstulerũt. sed pretermissis istis rem ipam aggrediamur eo quo sequitur ordine. primum quidem numerũ in se suisq; partib⁹ & passiõibus absolute & theorice: post hac ipm contractius ac magis practice considerabimus. Demum nõnullas artis calculatoriæ ppulchras regulas adijciemus. — Pytagor. Apuleius Boetius

De Numeri definitione & in numerum parem & imparem diuisione ac earundem partium descriptione. Capitulum .iij. MAG.

Numerus. Vnitas — Numerus est unitatũ collectio: vel quantitatis aceruus ex unitatib⁹ profusus. Est autẽ unitas qua unaqueq; res una dicit. Vnitas autem non est numerus: sed principiũ numeri, sicut magnitudinis punctum. DIS. In quot aut quas numerus sui prima diuisiõe scinditur partes? MAG. In geminas in parem videlicet numerum & imparem. DIS. Numerus par quis est? MAG. Est numerus ĩ duo diuisibilis equalia / unitate nõ media. ut .4. diuiditur in .2. & .2. nulla unitate media. DIS. Quid est quod dicunt Pythagorici numerum parẽ in maxima paruissimaq; posse diuidi: maxima quidẽ spacio: minima q̃ntitate? MAG. Per spacium / partium numeri magnitudinem: per quãtitatem vero / earundem volebant significare multitudinem. Et ut hæc clarius intelligas / exemplũ hoc animaduerte. 8. in. 4. & 4. diuiditur: nec in partes maiores ab aliquo unq̃ partitur: nec secundum minorem numerum q̃ binarium / duarum scilicet partium naturali diuisione secat: & ita quo ad primum in spacio maxima & quo ad secundum in quantitate diuiditur minima. — Numerus par; Pythagoricũ dictũ exponit

De Numeri paris diuisione: & eius parte: numeri scilicet paris pariter paris descriptione. Capitulũ .iiij. DIS.

At numerus in quot species partitur? MAG. In tres. Nam quidã est nũerus pariter par: qdã piter impar qdã vo impariter par. DIS. Nũerus pariter par quis est? MAG. Est nũerus q in duo paria diuidi / & rursus horũ quodlibet in alia duo paria potest secari usq; dũ diuisio partiũ ad indiuisibilẽ naturalit pueniat unitatẽ. ut ẽ nũerus .16. q in .8. & .8. & rursus .8. in .4. & .4. q rursus in .2. & .2. & duo in .1. & .1. q̃ est indiuisibilis unitas partiũtur. DIS. Et quã ob causã is numerus tali insignitus est vocabulo? MAG. Quia eius partes nomine & quantitate inueniuntur pares: ipsis etenim naturali ordine dispositis ita sibiipsis respondent / ut quota una sit nomine tanta reliqua sit quantitate. ut ecce .1. 2. 4. 8. 16. 32. 64. 128 in hoc ordine. 8. decimasexta pars est totius summæ; scilicet, 128. & tantam sedecimam continet — Numerus piter par; Rõ nomĩs

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

quantitatē. Et rursus.16. sūmę totius ps est.8. & hanc ipsam.8. cōtinet quantitatē. Et sic idem eueniet de quibuslibet reliquis ęque a medio distantibus partibus. Sed hoc aduertendū: si pares sunt partium dispositiones: non unum sed duo sunt media inueniēda. in quibus hoc idē quod in partibus ęque a medio distantibus contigit reperiri. uti in exemplo priori Si vero partium impares fuerint dispositiones: unum reperitur medium quod sibiipsi nomine respondebit & quātitate ut.1. 2 4 8. 16. 32.64. In hoc ordine 8 est medium: octaua scilicet toti⁹ sūmę pars: quā quātitatem in se ipso cōtinet. DIS. Clarissime hęc intelligo: nec in eius declaratione te morari amplius necesse est: ob id ad reliqua stilum vertas: & quis sit numerus pariter impar describas.

De Numeri pariter imparis definitione Capitulum quintum MAG.

Numerus pariter im par

Vmerus pariter impar ē qui in partes ęquales diuidit: & rursus hę partes cum sint numeri imparis/in ęqualia nō partiūt ut.10. in.5.&.5. sed 5.in duo paria non diuiduntur: patet igitur numerum cuius medietas est impar esse pariter imparē. DIS. Ne pigriteris & unde is numerus hoc sortiatur nomen demonstrare. MAG. A suis partibus: quæ cū nomine sint pares: quātitate sunt impares: aut si nomine sint impares/quātitate erūt pares. quod in subiecto facile erit videre ex emplo. nam numeri pariter imparis.18 partes sunt 9.& 9. quarū quęlibet a pari denominat̄ numero. quia a dualitate: cum. 9. decemocto sic dualitas siue medietas: quantitas vero eius impar est: quia nouenaria. & rursus. 6. decemocto tertia pars est. ecce impar denominatio: quia fit a ternario: & quantitas quidem par est: quia senaria. sic & in aliis pariter imparium numerorū partibus est facillimū videre. Rō noīs

De Numero impariter pari Ca. sextū DIS.

Numerus impariter par

Vmerus impariter par quis est? MAG. Est numer⁹ qui cum in ęquales partes diuiditur/rursus hę partes in alias partes secātur. Sed in istac partium diuisione nō usq; ad unitatem in ęqua partitio progreditur ut.24. in.12 & 12. partitur. & rursus.12 in.6.&.6. & amplius. 6 in.3.& 3 diuiditur sed amplius 3. in ęqua nō secatur. Et ob hoc recte tale sortitus est vocabulum. Est enim par: quia in ęqua diuiditur: sed impariter quidem: quia non in omnibus suis partibus par reperitur. Sunt aūt hi oēs impariter pares.12 20.24 28.40 56. DIS. Habes ne alia de natura numeri paris cognitu necessaria? MAG. Habeo ęquidem & multa ut scilicet de proprietatibus eius: de eius quoq; quo ad singulas species generationibus. quę quoniam prima huiusce disciplinę videntur trascendere elementa/in presentiarum placuit silentio transire: & ad alias eiusdem numeri partes sermonem vertere. Rō noīs

De Numero superfluo diminuto & perfecto Capitulum septimum DIS.

81.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

T quæ aut quot sunt hę numeri paris ptes aliæ? MAG. sunt, numerus superfluus: numerus diminutus. & numerus pfectus. DIS. Numerus supfluus quis est? MAG. Est ille cui⁹ partiũ sũma: sũmã totius excedit. ut. 12. cuius medietas est. 6. pars tertia. 4. pars quarta. 3. ps sexta. 2. pars vero duodecima. 1. quę omnes simul iunctę. 16. constituunt: quæ totius. 12. sc3 sũmã in q̃ttuor excedunt. DIS. Numerus diminutus quis est? MAG. Est numerus cuius partiũ sũma: sũmã totius non attingit. ut 8. cuius medietas est. 4. quarta pars. 2. octaua. 1. quæ simul iunctę. 7. efficiunt: quæ totius, sc3 8 sũmã nõ attingunt: sed in unitate deficiunt. DIS. Numerus perfectus quis est? MAG. Est numerus cuius partium sũma: sũmę totius nec maior nec minor: sed ęqualis reperitur. ut. 6. cui⁹ medietas est. 3. pars tertia. 2. ps sexta. 1. quas simul iungas. 6. toti sũmam ęqualem pcreabis. Et hoꝝ numerorum paucos reperies sc3. 6. 28. 496. 8128. & semper in sex aut octo terminatos.

Numer⁹ supfluus

Numerus diminut⁹

Numerus perfectus

De Numeri imparis definitione & diuisione. Capitulum octauum DIS.

Numerus impar

Mpar numerus quis est? MAG. Est numerus qui in duo ęqualia diuidi non põt quin interueniat unitas. ut. 5. diuidit̃ in. 2. & 2. unitate interueniente. addit em̃ numerus impar super parem semper unitatem. DIS Numeri imparis (si quæ sint) ęnumera species. MAG. Nũeri imparis spẽs sunt nũerus primus & incõpositus: nũer⁹ secũd⁹ & cõposit⁹: nũerus p se secũdus & cõposit⁹, s3 ad aliũ cõpat⁹ primus & incompositus. DIS. Numerus primus & incompositus quis est? MAG. Est numerus qui nullam aliam habet partem q̃ eam ipsam quę a totius quantitate accipit denominationem. & hęc pars sp est unitas. ut. 3. habet pręter unitatẽ nullam aliam partem quę toti⁹ est una 3 Et ob id hic numerus primus & incompositus dicitur: quia a nullo numero priori componitur aut metit̃. Numerus autem numerũ cõponere aut metiri dicitur: a quo ipo multotiens sumpto: pręcise nullo deficiente aut superfluo totus constituitur. Et ita numeri quorũ pręter unitatem nulla pars est eos metiens: contra se primi dicuntur. ut. 3. & 4. per oppositum numeri communicantes sunt: quorum alia ab unitate pars ambos metitur. ut. 9. & 12. quos non modo unitas: sed ternarius metitur.

Numerus primus & incõpositus

Numeru3 cõponere quid sit

Numeri cõicantes

Numeri ɔtra se primi

De Numero secundo & composito Capitulum nonum DIS.

Ecundus & compositus quis dicitur numerus? MAG. Is qui pręter unitatem in se alium habet numerum a quo compositus est. ut. 9. unitatem habet a quo nonies replicata componitur. habet & insuper ternarium a quo ter sumpto constituitur. Et ideo is nu-

Nũer⁹ secũdus cõpositus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

merus secundus dicitur: nã habet numerum priorem a quo coniungi-tur: & compositus quidem est: quoniam in ipsum a quo coniunctus est resoluitur.

De Numero per se secundo & composito: & ad aliũ cõparato primo & incõposito Ca.x. DIS.

A numerum per se quidem secundum & compositum / ad alium vero comparatum primum & incompositũ. MAG. 9 & 25 horum quilibet / ut ex prioribus liquet secundus & compositus reperitur: sed ad se inuicem comparati / primi & incõpositi recte iudicã tur. nã nullũ cõmunẽ habent numerum a quo metiantur ambo 9. enĩ tribus tersumptis metitur: quibus 29. minime constituuntur sic ecõ-uerso 25. per. 5 quinies sumpta metiuntur: quibus 9. nequaq̃ constituuntur. Et hos facile qui sint deprehendes: si duob⁹ tibi ꝓpositis numeris: minorem de maiore subtrahas: nam qui relinquit aut est unitas aut alius numerus huic qui subtrahitur minor aut ęqualis. Si qui relinquit unitas est: numeros contra se propositos primos esse necesse est. si ęqualis est / eos ambos illo cõmuni termino intelligas metiendos: & ita non esse contra se primos sed cõmunicantes Si vero prima subtractione facta relictus minor fuerit illum a priori subtrahendo demas: & ita usq̃ dum potes procedas & ex derelicto ex dictis numeri naturã iudicabis. Quæ ut clarius intelligas: subiectũ animaduertas exemplum sint. 9 & 29 numeri propositi. aufero 9. a. 29 & remanent 20. a quibus si rursus 9. tollantur manent. 11 a quibus si demum 9 subtrahantur / relinquunt duo quę (quia nouenariam quantitatem non attingunt) totiens quotiens possum a 9 demo: quod cum quater factum fuerit unitas relinquitur. Ex quo patet numeros propositos esse contra se primos & hęc de numero ad se considerato dicta in ꝑsenti sufficiant. at si aures parulas prębere volueris: nõnulla & quidem utilia de numero ut ad aliũ refertur subiungã DIS. Auscultabo & q̃ diligenter.

Nũerus ꝑ se secũdus & cõpositus ad aliũ relat⁹ primus & incõpositus

De Maioris inęqualitatis specie bus in genere Capitulum undecimnm MAG.

N primis itaq̃ te scire necesse est: omne quod ad aliud refertur aut esse ęquale aut inęquale. Et primum qeuidm prorsus nullã accipit diuisionem. nã q̃d ęquale ẽ aliter se habere non potest ut duo ęquantur duobus Inęquale vero dupliciter esse contingit. Est enĩ quoddam magis inęquale quoddam vero minus. De his harumq̃ speciebus magis necessaria in medium afferã, & primum de specieb⁹ maioris inęqualitatis. DIS Quæ & quot maioris inęqualitatis species sunt? AG. Quinq̃ scilicet Multiplex Superparticularis. Superpartiens. Multiplex superparticularis; multiplex superpartiens.

Inęqualitatis maioris spẽs

82

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Numero multiplici Capi.xij. DIS.

Numer⁹ multiplex

Vmerus multiplex quis est? MAG. Est numerus qui ad alium compatus ipsum plus q̃ semel continet: quem si bis cõtineat duplus est: si ter triplus. & sic ꝓcedendo in infinitum. ut. 2. ad. 1. ẽ duplus. 3. ad 1 est triplus.

De Numero superparticulari Ca.xiij. DIS.

Numerus supparti/cularis

Vperparticularis nũerus quis est? MAG. Est numerus qui ad alium relatus ipm quidẽ totum cõtinet: & insuper alterã ei⁹ ptem: que pars si medietas fuerit sesquialter vocat̃. ut. 3. ad. 2. Si vero tertia sit: sesquitertius dicit̃. ut 4. ad. 3. valet autem sesqui idem quod totum quod ꝓprie sexqui dici deberet.

De Numero superpartiente Ca.xiiij. DIS.

Numerus supparti/ens

Vis est numerus superpartiens? MAG. Est numerus qui ad alium compatus ipm totum & insuper nõ unam solam sed plures eius partes continet. Si igitur numerus alium & duas eius partes contineat/Superbipartiens: Si vero tres eius partes ultra totum in se habeat: supertripartiens dicitur. & sic de reliquis in infinitum ꝓcedendo. Exemplum primi. ut. 5. ad. 3. Exemplũ secundi. ut. 7. ad 4. In his aũt locutionibus necessariũ erit substantiuũ subintelligere: illud scilicet q̃d ptem sequentẽ ptes reliquas ultra totũ in suppartiente inclusas denominat. ut in exemplo si numerus suppartiens ultra totũ duas eius ptes contineat: subintelligendũ est supbipartiens tertias nã in numeroꝝ naturali ordine. 2. sequunt̃. 3 Et si tres partes cõtineat subintelligendũ est supertripartiens quartas: sic & in cæteris ẽ facile videre. Supbipar tiens Supertri/ partiens

De Nũero multiplici supparticulari. Ca.xv. DIS.

Numer⁹ supparti/cularis

Vmerus multiplex supparticularis quis est? MAG. Est numerus qui ad alium relatus: continet eundem plus q̃ semel & insuper alterã aliquã eius ptem. Et ob id hoc geminũ accepit vocabulum Eo em̃ ipo ꝙ maior minorẽ plus q̃ semel continet: multiplex: ꝙ vero rursus aliquã minoris ptem continet particularis esse non ambigitur

duplex sesquialter Si igitur maior minorem bis & eius medietatem contineat/duplex sesquialter: si vero tertiam eius ptem comphendat/duplex sesquiterti⁹: aut si maior minorem ter/& insuper eius medietatem contineat/triplex sesquialter nominatur. & sic consequenter reliquos nominabis si in infinitum progressionem fœceris. Exempla patebunt. 5 ad duo duplex sesqalter est. 7 ad. 3 duplex sesquitertius est. &. 7. ad. 2. triplex sesquialter. 10 ad. 3. triplex sesquitertius inuenitur. triplex sesquialter

De Nũero multiplici suppartiẽte Ca.xvi. DIS.

Numer⁹ supparti/ens

Vmerus multiplex superpartiens quis est? MAG. Est numerus qui ad alium relatus ipm quidem plus q̃ semel continet: & insuper non unam solam: sed duas tres aut quattuor vel plures

eius partes. Et sic secundū q̄ maior minoris plures partes continebit semper aliud & aliud nomen hereditabit. Dicitur em̄ duplex superbipartiens si minorem bis & duas eius partes in se habeat. ut. 8. ad. 3. vel duplex supertripartiens si minorem bis & tres eius partes comprehendat ut. 11. ad. 4. Triplex vero superbipartiens nominatur: si minor ter & insuper duę minoris partes in maiore contineantur. ut. 11. ad. 3. & per similia in reliquis facile est videre. Et hęc de maioris inęqualitatis speciebus hactenus dixisse satis sit. Nunc si de minoris inęqualitatis speciebus aliqua inquirere libuerit: calamus cū in motu est rndebit.

duplex superbipartiens

duplex supertripartiens

triplex superbipartiens

De Speciebus minoris inęqualitatis Ca. xvij. DIS.

Minoris inęqualitatis species quæ & quot sunt? MAG. tot & ędem fere quæ maioris inęqualitatis. Dico autem fere: quia solum nomina per additōem ppositionis sub/sunt varianda: ut scꝫ dicatur submultiplex ut. 1. ad. 2. subdupla est. & 1. ad 3. subtripla. Subsuperparticularis. ut. 4. ad 6. Subsesquialter. ut. 3. ad. 4. subsesquiternus ē. Subsuperpartiens. ut 3. ad. 5. Subsupbipartiens. & 4. ad. 7. subsuptripartiens reperitur. Multiplex subsupparticularis. ut. 2. ad. 5. subduplus sesquialter est. 3. vero ad. 7. subtriplus sesquitertius est. Et multiplex subsuperpartiens. ut. 3. ad. 8. subduplus: superbipartiens. & 4. ad. 11. subduplex supertripartiens nominatur. Et ut omnia simul complectar: omīa exempla de maioris inęqualitatis speciebus prædicta: etiā de speciebus minoris inęqualitatis exempla erunt si numeri minoris maioribus cōparati fuerint. Omniū autem dictorū numerorū adinuicem habitudines: proportiones vocantur: & eisdem quibus & prædictę species noīatę sunt vocabulis nominātur. Nam quædam dicitur proportio dupla: quædam supbipartiens: quædam superparticularis: quædam vero tripla &c. Et de istis eadem quæ supradicta sunt dantur exempla. DIS. Ipsam igitur proportionem definias.

Minoris inęqualitatis spēs

Proportionū spēs

De Proportione & proportionalitate Capitulum decimumoctauum MAG.

Proportio ut ex prędictis liquet est duarum quātecūq; sint eiusdem generis quantitatū certa unius ad alteram habitudo. ut. 4. ad. 2. est proportio dupla. Proportionū vero adinuicem habitudines a mathematicis proportionalitates dicuntur. DIS. Quid est proportionalitas? MAG. Est duarum aut plurium proportionum similitudo ut sicut se habent. 4. ad. 2. ita. 8. ad. 4. quia ubiq; est proportio dupla. Illarum igitur duarum proportionū similitudo proportionalitas est. Nec in paucioribus q̄ tribus terminis proportionabiliter quęrenda est. Qui si ita dispositi sunt: ut mediū utrisq; comparetur extremis: proportionalitas continua dicitur. ut. 1. 2. 4. sicut em̄ se habent duo ad unū ita. 4. ad 2. quia ubiq; est ꝓportio dupla. Si vero numeri intermedij ita locati fuerint. ut alius ad unum/alius vero referat ad reliquū/talem proportionalitatem disiunctam dicimus. ut. 1. 2. 4. 8. sicut se habet. 2. ad. 1.

Proportiō

Proportionalitas

continua ꝓportionalitas

ꝓportionabilitas disiuncta

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ita.8.ad 4. ubiq; em̄ est proportõ dupla. Si vero dico sicut se habet 1.ad 2..ita .4 ad.8. eadem quidem proportionalitas permanet. Sed tunc conuersa est cum dixero : quemadmodum se habet.4 ad 1.ita se habebunt.8 ad.2.eadem iterum manet porportionalitas sed tunc ꝑmutata est. Conuersa ꝑmutata

De Speciebus proportionalitatis in genere Capitulum decimumnonum DIS.

ꝓportionalitatis specis in genere

Roportionalitatis si quæ sunt species enumera? MAG. Si sia dicta intelligis quattuor ꝓportionalitatis species inuenies: quæ sunt proportionalitas Continua Disiuncta Permutata & conuersa.

DIS. Num & aliæ sunt? sane quidem intelligo. MAG Aliæ sunt quarum tres utiliores in sequentibus enodabimus. videlicet Proportionalitatem Arithmeticam: Geometricam & harmoniacam: quæ & medietates appellantur.

medietates

De Proportionalitate Arithmetica Ca.xx.MAG.

medietas siue ꝓporttionalitas arithmetica

St autem proportionalitas arithmetica quotiẽs tribus aut pluribus termĩs positis neglecta equalitate proportionum: sola custoditur parilitas differentiarum.ut.1 2.3. In hac numerorum dispositione differentia unius ad.2. & rursus duorꝫ ad tria equalis reperitur: quia ubiq; unitas. nam sicut unũ a duobus: ita.2.a tribus unitate differunt: sed proportionũ equalitas non obseruat̃. nam duorꝫ ad.1.est proportio dupla: sed trium ad.2.est proportio sesquialtera. Dicit̃ autẽ hæc medietas Arithmetica: quia in solius numeri proportione custodita est.

Rõ noĩs

De Proportione Geometrica Ca.xxi. DIS.

ꝓportionalitas geometrica

H Ec pro modulo capacitatis accipio: ad alia pergas. MAG. proportionalitas geometrica est cum trib⁹ aut pluribus dispositis terminis numerorum differentia negligitur: solumq; proportionum equalitas custoditur. ut.1.2 4 8 sicut em̄ se habet.2.ad.1.sic se habent.8.ad.4.quia ubiq; est proportio dupla.nec numerorum differentia ibi aduertitur.nam inter.1.&.2 unitas/inter.2.&.4.dualitas: inter vero.4.&.8.quaternitas reperitur: sed tamen numerorum differentię semp in eadẽ cũ termĩs ꝓportione sunt cõstitutę.nã si termĩ sunt in dupla prpportione: in eadẽ sunt & earundẽ differentię constitutę. ut hic Et si termini in proportiõe tripla reperiantur earundem differẽtię in eadem inueniuntur ut sic.

1 2 4 differentię
1 2 4 8 termini

2 6 18 54 differentiæ
1 3 9 27 81 termini.

De Proportionalitate Harmoniaca Ca.xxij. DIS.

harmoniaca ꝓportionalitas

Armoniaca proportionalitas quæ est? MAG. quæ nec eisdẽ differentijs nec equis proportionibus constituitur: sed illa in q̃ queadmodũ maximus terminus ad minimũ ponitur: sic differẽ

tia maximi & medij contra differentiam medij & minimi comparatur ut sint termini dispositi .3.4.6. ibi nanque maior terminus: videlicet .6. ad minimū sc3 .3. duplus est sic differentia maximi termini sc3 .6. & medij scilicet .4. quæ est duo/ dupla est ad differentiā termini medij & minimi quæ est .1. nec tamen in pręfato numerorum ordine terminorum ad inuicē ęqua reperit̄ proportio aut differēria: nā proportio .4. ad .3. ē sesquitertia .6. vero ad .4. est proportio sesquialtera: & inter .4. & .3. differentia est unitas: inter .4. vero & .6. dualitas. Hæc autem proportionalitas siue medietas harmoniaca nominatur: nā in hac sola harmonia aut synphonia vel consonātia Musica reperitur. ut * qa nec terminoꝝ proportionē aut eorum differentiā absolute cōsiderat: sed ut hæc ābo ad inuicem relata inuestigat. Est autē proprium harmonię ad aliud quodam modo se habere. De quibus in musicis videbimus latius. Consequēter ut numerorum vim & naturā quo ad prima rudimenta plenius capias de numeris tractabimus quemadmodū referantur ad geometricas dimensiones & figuras. DIS. placet sūme. nam semp fidelissimi pręceptoris officium obseruans nec quicquā de necessarijs ad prima scientiarum intelligenda principia ōmittis.

* dyapason
3 4 6
dyatō ero dyatessaron pente.

De Numero secundum geometricas dimensiones disposito. Et primo de numero lineali Capi. xxiij. MAG.

Ed in primis te scire volo: omnē Geometricam dimensionem aut esse linealem/ aut superficialē/ aut solidam. ut patebit infra. & ob id in præsentiarum numerum in linealem superficialem & solidum distinguimus. DIS. Numerus linealis quis est? MAG. est a duobus inchoans adiecta semper unitate/ in unum eundemque ductum quantitatis explicata congeries. ut .ij. iij. iiij. v. DIS. Cur dicis a duobus inchoans? MAG. Nā sicut punctus actu non est linea sed potentia: sic unitas actu non est numerus sed potentia. paucioribus igitur q̄ duabus linealis numerus constare non potest unitatibus. Numerꝰ linealis

De Nūero supficiali & eius spēbus Ca. xxiiij. DIS.

Vmerus superficialis quis est? MAG. Est numerus duobus lateribus contentus longitudinis videlicet & latitudinis. Vel ē numerus a tribus inchoās addita descriptionis latitudine: & ex numerorum naturaliū se sequentiū angulorum dilatatione. Dictum ē autem & superficialē numeꝝ a tribus inchoādum: quoniā sicut in geometricis paucioribus tribus lineis nulla angularis supficies clauditur: ita & in numeris minimus superficialis non nisi tribus unitatibus constituitur ut ∴. Et ideo sicut in geometricis superficies conica diuisionē in triangulam/ quadrangulam. penthagonam & sic de alijs accipit / sic pari modo & numerum superficialē contingit partiri. Numerꝰ supficialis

De Numero triangulari Capi.xxv. DIS.

Numer⁹ triāgŭlaris

*Riangularis numer⁹ quis est? MAG. Est numerus qui in latitudinem scd'm unitates descriptus tribus angulis continet: lateribus equaliter dispositis. ut sunt. 3.6.10.15.21.28. in talem figuram dispositi. *

De Numero quadrangulari Capi.xxvi. DIS

Numerus q̄dratus

Vmerus quadratus quis est? MAG. Est numerus qui in latitudinem scd'm unitates descriptus angulis quattuor laterib⁹ equali dimensione dispositis continet ut sunt 4.9.16.25.36.49. taliter ordinati o Vnde nūeris ab unitate incōtinua ꝓportiōalitate dispositis/tertius ab unitate erit quadratus: ac deinceps semꝑ uno intermisso

* At cū quadrati in natura diuersi sunt: quidam em̄ equā latitudinem habent & longitudinē ut bis duo & ter tria: quidā vero parte longiores sunt. ut quorū latera non unitatis sed aliorum quorūcunq; numerorū differētia separant ut ter quiq; ita formata * Reliqui vero altera pte longiores existunt/quorꝫ sc; latera unitatis tantū differentia sunt diuersa ut sunt bis tria in ista forma disposita. : : :

quadrati nūeri spēs

De Numero Pentagono/hexagono/heptagono & sequentibus multiangulis Ca.xxvij. DIS.

Numerus pētagon⁹ hexagon⁹ heptago/nus

Entagonū quem dicis numerū? MAG. Eū ipm qui in latitudinem scd'm unitates descriptus/quinq; angulis/lateribus equali diuisione dispositis continetur. & simili definitione hexagoni heptagoni & reliqui describuntur numeri. quæ tibi ut facilius pateant pauca exempla subiungam.

12. 22. 35. 51. 71. omnes pentagoni.
15. 28. 45. 66. 91. omēs hexagoni.
18. 34. 55. 81. 112. omnes heptagoni.

Vnitas tamen & si non actu/tamen potentia est omnis numeralis figura & ideo singulis præposita.

De Numero solido siue corporali Ca.xxviij. DIS.

Numerus solidus

Vis est numerus corporalis siue solidus? MAG. Est qui tribus lateribus continetur sc; longitudinis latitudinis & ꝓfunditatis. vel est qui cū scd'm vnitates suas in longū latum ac profundum dispositus fuerit: corporis alicuius figuram repręsentabit. Et ob id ipm ad modum corporis diuidere conuenit hoc modo Nam numerorum quidam pyramides/laterculi: asseres: cuneoli/ aut magis latine gradati: paralellipedes: cubici ciclici vel spherici nominantur quorum descriptiones in sequentibus patebunt.

Spēs nūeri solidi

De Numero pyramidali Ca.xxix. MAG.

Numer⁹ pyramidalis

yramidalis itaq; est numerus in suis unitatibus ꝑ modum pyramidis corporalis constitutus: ut scilicet a basi lata incipiat & in

trilatera ascendendo semper decrescat donec ad unitatem quę huiusce pyramidis conus est perueniat. Et sicut in corporibus pyramidis quędã est trilatera ut. a. & quędam quadrãgula. ut. b. & sic de alijs scd'm modũ superficierum multiangularium variatis. sic & i numeris pyramis trilatera: quadrangula aliaue reperitur. quadrangula

a

b

De Numero pyramidali trilatero. Capitulum. tricesimum. MAG:

nũeruspyramidalis b

Nde numerus pyramidalis trilaterus est is cuius basis est triangulus. ut a. cuius conus est unitas in medio locata. & si basi b. priorem pyramidẽ superposueris / pyramidem secundam & denariam constitues quę si pro basi hoc modo locabitur * & eidẽ pyramis. b. superponit: pyramis tertia & 20. unitatũ producitur. Simili modo videndum erit in cęteris. nam in numero pyramidali tot unitates latera continent / quot ad eius constitutionem numeri trianguli aut quadranguli / penthagoni aut hos sequẽtes cõcurrunt: unitate etiam ꝑ tali numero computata. Ex quo liquet ꝙ primę de ꝓdictis pyramidibus latera duas / secundę tres: tertię vero quattuor unitates habent.

De Numero pyramidali quadrangulo. Capitulum. xxxi. DISCIPVLVS.

Vadrangulã pyramidem quem dicis numerũ? MAG. Cuiꝰ basis numerus quadratus / conus vero unitas est. ut ϖ Si pyramidi iam fabricatę basim nouenariã hanc scilicet ψ supposueris scd'am in quadratis pyramidẽ quattuordecim scꝫ unitatũ efficies: quaꝫ si huic σ basi supaddes: tertiã pyramidẽ & .30. unitatũ ꝓducis & sic in cæteris / nõ modo quadratis / verum etiã pẽthagonis & alijs multiangulis videre est. Hoc tamen unũ nõ est silentio ꝑtereundũ: si unitatem quę conus dicitur õmiseris pyramidẽ curtam ubiqꝫ efficies / similiter si alios quosqꝫ numeros basibus iuxta pręmissas regulas superadditos detraxeris / pyramides facies bis curtas vel ter curtas &c.

De Laterculis. Capitulum. xxxij. DIS.

Vmeri laterculi qui sunt? MAG. Qui ex ductu ęqualiũ ęq̃liter in minus fiunt. ut tria ter bis. 18. cõstituunt: quę si ſꝫm tres dimensiones disponant / lõgitudo latitudini ęquabit: qa ubiqꝫ tria. Altitudo vero minor: quia duorum tantum reperitur. ut X. quibus alia nouem in simili modo disposita superaddas.

De Asseribus. Capitulum. xxxiij. DIS.

Vmeri asseres qui sunt? MAG. Qui ex ductu ęqualiũ ęq̃liter in maius fiunt. ut quater q̃ttuor nonies. 144. faciunt. q si ad figurã corporalem ordinaueris / latitudo longitudini erit ęqualis. quia ubiqꝫ. 4. altitudo vero cum 9. habeat erit dissimilis ut * quibus alia. 16. ita disposita octies supponas.

85

De Cuneolis Capitulum.xxxiiij. DIS

Numerꝰ cuneolus

Vmeri Cuneoli q̃ sunt? MAG. Qui ex inęq̃lib9 inęq̃liter ꝑ ineq̃lia fiunt. ut ter q̃ter nonies.108.efficiunt. quos si in corpis formã disponas/latitudinem tria/lõgitudinẽ.4.& altitudinem habentẽ .9.reperies:& sic omnes dimensiones inęquales. ut quibus alia duo decim sic formata octies superaddas.

De parallelipedibus.Capitulũ.xxxv. DIS

Numerꝰ Parallelipes.

Arallelipedes q̃s dicis nũeros? MAG.Eos q̃ ex ductu ęqualiũ ĩęqualiter per ęqualia fiunt/ut bis tria bis.12.faciũt: quę si ĩ corporis figuram redacti fuerint latitudinẽ altitudini æquam(quia ubiq; duorum) longitudinem vero reperies inęqualẽ:quia triũ. ut quibus alia.6.ita formata superaddas.

De Cubis.Capitulum.xxxvi. DIS

Numeri Cubi

Vi sunt numeri cubi? MAG. Qui ex ęqualibus per ęqualia producti sunt.ut ter tria ter.27.constituunt:quę si in formã corporis redigantur/latitudo longitudo & profunditas æquales reperiunt:quia ubiq; tria.ut * quibus alia.9.taliter ordinata bis superponas. Vnde si numeri ab unitate cõtinue proportionales fuerint/quartꝰ ab unitate cubus est:ac deinceps duobꝰ semꝑ intermissis / semꝑ quadratus cubicus sequitur.

De Ciclicis vel sphericis.Cap.xxxvij. DIS

Numeri ciclici

Vi numeri sunt ciclici vel spherici? MAG. qui ex ductu cuborum ita procreantur/ut a quo numero cubicę quantitatis latus incepit in eundem altitudinis extremitas terminet.ut quinquies.5.faciũt.25.quę si rursus quinquies accepero numerũ.125.ꝓduco cuius altitudo in eundem numerum terminat: a quo latus eius primo inchoat:quia in.5.Sic simili modo cũ dico.6.sexies.36.facio:quę si rursus ꝑ.6.multiplicent.216.producunt: quę in.6.iterũ terminant: a quo & latus eius inchoat.& ob id hi numeri dicunt ciclici vel spherici. q̃a ad principiũ ꝓpriũ reuertunt. Et sicut ex unica reuersione de puncto ĩ punctũ circulꝰ ꝑficit:sic ex una multiplicatione nũeri in se/cicli numeri qui plani sunt/ꝓcreant.ut quinquies.5.fiunt.25:Et sicut ex secũda sc; semicicli circũductione circa dyametrũ fixa/sphera describit:ita ex cicli numeri per suum principium multiplicatione numerus sphericus procreatur.ut.25.quinquies erunt.125.

Cõclusio

Hæc sunt q̃ de rõne nũeri theorice cõsiderato cõmuniora & magis utilia occurrũt:altiorẽ vero de his speculatõem in diui Boetij Ariehmetica si quãdo libuerit inuenies: ex qua & hęc quę iam tradidi ꝑ maiori parte expiscata sunt. Iã iam ad praxim sermonem vertamus. Boetius

Libri Quarti de principijs Arithmeticæ practicæ Tractatus secundus.De diuisione numeri contracti.Cap.i. MAG

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

TRAC. II. DE NVMERO CONTRACTO

Rithmetica practica quã Algorithmũ dicimus numerũ practi ce cõsiderat: & de ipi⁹ diuisione & passionib⁹ disputat. DIS. Rem igit̃ ipam aggredere: & diuisionẽ numeri cepti pandas. MAG. Numeroꝝ quidã Digitus: quidã Articul⁹: quidã vero ex his cõposit⁹. numeri diuisio
DIS. Horum descriptiones si quas habes per ordinẽ ædicas

De nũero digito. Articulo: & cõposito. c. ij. MAG

Vmerus digitus est omĩs denario minor numerus ut. 1. vel. 2. vel. 3. & sic de aliis. DIS. Q uis ẽ numer⁹ Articul⁹? MAG. nũerus digitus. Est numerus in decẽ ęqualia diuisibilis: tali lege/ut istac facta di Articulus uisione nihil sit superfluũ: nihil diminutũ. ut. 10. diuidit̃ in. 10. unitates & 30. in. 10. ternarios &c. DIS. Q uis numerus dicit̃ compositus? cõpositus MAG. Numerus ex digito & articulo cõstitutus ut. 12. ex. 2 (digito) & 10. (articulo) est aggregatus. Et ut singula unico cõplectar cõtextu. Oĩs numerus inter duos articulos ꝓximos cõpositus est.

De nũeri iã diuisi passionibus. Cap. tertiũ. DIS

Vmeri a te iam diuisi quot/quæve sunt passiones? MAG. numeri quot sint. Septẽ. Numeratio. Additio. Subtractio. Multiplicatio. Diuisio. progressio. & radicũ extractio. Mediatio aũt a subtractiõe nõ di stinguit̃: nec duplatio a multiplicatione sepat̃. est eñ mediatio per duo Mediatio diuisio & Duplatio ꝑ duo multiplicatio. Conueniũt aũt hę passiões nõ Duplatio mõ numero integro/sed etiã in ꝑtes quas minutias dicũt diuisio. De q bus eo quo iã nũeratę sunt ordine tractabim⁹. Et primũ qdẽ ĩ integris

De Numeratione Capitulũ quartum. DIS.

Vid est numeratio? MAG. Est cuiuslibet nũeri ꝑ figuras cõ Nũeratio petentes artificiosa repsentatio. DIS. Q uę sunt istę cõpetẽtes figurę? MAG. sunt hę. 1. significat unũ. 2. sĩcat duo. 3. tria. 4. qttuor. 5. quinq;. 6. sex. 7. septẽ. 8. octo. 9. nouẽ & 0. q̃ figura nihili vel cifra dicit̃. nam ꝑ ipam solã nihil repsentat̃: ipa tñ locũ occupãte magis ꝑ ceteras significabit̃. ut. 20. ibi. 2 viginti significat: & tñ ꝑ se positũ tm̃ duo repsentat. Opepciũ est ergo in numeratiõe ordinem & locũ maxĩe cõsiderare. Ordinẽ qdem: qa retrograde numerũ scribimus. Locũ vero ordo & lo quia omnis figura in primo loco posita seipam semel repsentat ut. 2 sic cus in nu posita duo repręsentat. Sed in secũdo loco posita seipam decies sĩcat: qa meris viginti ut. 20. In tertio loco quęlibet figura se significat cẽties. In quar to vero millesies. In quinto decies millesies. In septimo vero loco mil lesies millesies & sic in infinitũ. Ex quo claret unica sola figura oẽm di gitum scribendũ: & oẽm articulũ a. 10. usq; ad centũ exclusiue: & inter hos oẽm nũeꝝ cõpositũ inclusũ duabus tm̃ figuris repsentandũ. ut. 10. 20 25. &c. A centũ vero usq; ad mille oĩs numer⁹ tripla figura designat̃ ut. 100. 121. &c. A mille ṽo usq; ad decẽ millia oẽm numeꝝ qttuor figu cautela ex ris scribim⁹ ut 1000. 1221. At ṽo ĩ exprimẽdo magnũ numerũ hac caute primendi la utendũ est; ut sup primã figurã. a. ponat̃. su pra secundam. b. sup ter numeꝝ.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tiã.c.super quartã rursus.a.& super sequentẽ b.&c.donec omnes figurę harũ triũ litterarũ eo ordine & charactere sint insignitę scʒ a.b c.ita em primo dempto omne a.millenarium signat.b. numerum infra centũ/ &.c.cẽtum repñtat. Et ubi.a.&.b.simul ponunt/simul debent exprimi nisi ubi.b.supra cifram contingat locari.ut in numero hic subiecto *
*a c b a c b a c b a quẽ tali sermõe exprimere possumꝰ: q̃ttu
4 5 9 3 9 0 2 2 or mille mille millia: qngẽta mille millia. nonagintatria mille millia. Sexingenta millia. Viginti nouem millia: & viginti duo. Tot em̃ in unoquoque numerorum ordine sunt millia quot.a.primo dempto Possumus & aliter numerũ ꝓpositũ quantus sit perquirere: ut videlicet in prima figura incipientes dicamus ordine retrogrado: prima per se.secunda decem.tertia centum.quarta millesies &c de alijs sꝑ loca millenarioꝝ signãdo pũctis.ut.

4.5.9.3.6.2.9.0.2.2.

De Additione. Capitulum.v. DIS.

Additio

Dditio quid est? MAG. Est duorum aut pluriũ numerorũ in unam summã reductio.ut.4.ad.7.faciunt.11. DIS. Additionis (ut & in alijs intelligã) modum ostende. MAG. In additio ad minus duo ordines numerorum sunt necessarij: superior scilicet cui alter addit: & inferior q̃ supiori adiungit. Si igitur nũeꝝ nũero volueris adiũgere: nũeꝝ cui debet fieri additio ꝑ suas figuras in loco supiori scribe: cui nũeꝝ addendũ per figuras suas suppone: ita ut pria sub pria & scd'a sub scd'a põat &c. His ita dispositis subijciat linea sub q̃ sũma ex additione ꝑueniẽs scribenda est.uti subiecta admonet descriptio Praxis

4 6 7 9	numerus cui debet fieri additio
3 2 3 2	numerus addendus
————	linea interiecta

Quo facto primas figuras ad se addas: ex quibus excrescet numerus una aut duabus scribendus figuris. si una/hęc scribatur inferius. si duabus: prima scribatur/& secũda mente teneat: quã cum sequente addas pari modo cũ secũda & tertia & sequentibus opaberis figuris quousqꝫ totum additum sit. Exemplum. sumas in numero prius posito/& dic.2 ad.9.faciunt.11.primam unitatem sub linea scribe: & secundã cum figura sequente scilicet.3.adde.dicendo.3.ad.7.erunt.10.& unitas prius reseruata facit.11.scribe iterum unam unitatem in secundo loco sub linea: & aliam serua. Dic ultra.2.ad.6.faciũt.8.& unitas seruata/cum his.8.constituit.9.quę loco tertio scribe sub linea. Rursus dic.3.ad.4.efficiunt.7. quæ si in loco quarto scribant sub linea/figuræ oẽs hoc ordine stabunt.

4/ 6/ 7/ 9/	numerus cui debet fieri additio
3/ 2/ 3/ 2/	numerus addendus
————	linea interiecta
7 9 1 1	numerus productus.

si uis scire q̃tum excrescit maior sup minorẽ abstrahe minorẽ et q̃ manẽt est excressẽtia maioris a minore

Aduertendum vero in hoc calculcandi modo figuras non delendas/sed virgulis paruis signandas esse. Et ut singula in omni additione occurrētia unico complectar contextu: Exemplum subijcere placuit generale: in quo singula ad additionem requisita mox apparebunt.

9 8 7 4 6	numerus cui debet fieri additio
2 0 3 4 5	numerus addendus
————————	Linea interiecta
1 1 9 0 9 1	numerus productus

Additōis exemplū generale

De Subtractione Capi. sextum

DIS: Vid est subtractio? MAG Est numeri a numero sublatio: ut videatur summa relicta. ut. 5. a. 9 relinquunt. 4. DIS. modū subtractionis subiungas. MAG. In subtractione duo numeri sunt necessarij sc3 numerus primo loco positus a quo alter subtrahit: & numerus huic suppositus qui a superiori remouetur. Potest autē minor de maiore/aut ęqualis de ęquali: sed maior de minori nunq̄ subtrahi. Si igitur subtrahere volueris: numerū a quo debet fieri subtractio per suas differentias in superiori loco: numerum vero subtrahendum ī inferiori ponas: ita ut prima sub prima secūda sub secūda. & sic de alijs ponantur linea supposita. De hinc primā inferioris a prima superioris auferas: & quod residuū est sub linea ponas. Si vero inferiorem a superiore subtrahere non possis/distantiā eius a denario considera: & eandē numero superiori adde: productumq̄ ex utroq̄ sub linea in loco suo ponas: & quotienscunq̄ hoc factum fuerit: figurę proximę in inferiori ordine sequenti addenda est unitas: & tunc totum a sibi suprapposita tollas. Et hoc usq̄ in finem seruato modo procedendum est. Exemplū accipe in hoc numero * Et dic duo ab. 8. remanent. 6. quæ scribe sub linea. dic rursus. 7. a. 6. non valeo. ideo. 7. a 10. distantiā q̄ tria est inuenies eā numero supiori: scilicet 6. addo &. 9 emergunt: quæ sub linea ponenda sunt. Et numero seq̄nti in ordine subtrahendorū sc3 3. adde unitatem & erunt. 4 Et rursus dic. 4 a. 4. & surgit vel nihil remanebit: illud nihil quod per cifrā significat ponatur sub linea. & dic ultra. 2. a. 5. & manent. 3. quæ iterum ponant sub linea & si bene actū fuerit figurę stabunt hoc ordie Et ne quid de necessarijs prætermittam: tibi exemplum genenerale totius subtractionis subijciam tale.

Subtractio

* 5 4 6 8
2 3 7 2
————

5 4 6 8
2 3 7 2
————
3 0 9 6

9 0 0 1 3 8 6	numerus a quo debet fieri subtractio
7 5 3 2 4 3 6	numerus subtrahendus
————————	linea superposita
1 4 6 8 9 5 0	numerus relictus

Exemplū generale subtractionis

Probatur autem per additionem subtractio & econuerso ut si numerū relictum numero subtrahendo addas: numerum a quo facta est subtractio inuenies. Et rursus. si in additionis exemplo numerum subtrahen-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

dũa ꝑducto subtraxeris/numerũ subtrahẽdũ pro relicto cõspicies. pari modo si numerum cui debet fieri additio a producto deposueris: pro relicto numerũ subtrahendũ videbis.

De Multiplicatione Capi. septimũ DIS.

multiplicatio

Quid est multiplicatio? MAG. Est numeri procreatio proportionabiliter se habẽtis ad multiplicandum: sicut multiplicãs ad unitatem. verbi gratia. 3. per. 4. multiplicare/ est numerũ. 12. procreare: qui se in eadem proportione ad. 4. habet. sicut. 3. ad unitatem: qa utrobiq; est proportio tripla. DIS. Multiplicationis formam adijcias. MAG. In multiplicatione duo numeri sunt necessarij: scilicet numerus multiplicandus in superiore ordine/& numerus multiplicans ĩ inferiori ordine scribendus. nec erit cura an prima multiplicantis ponatur sub multiplicandi prima aut alia. ut * Est etiam ambobus ita dispositis linea subijcienda sub qua summa ex multiplicatione prouenĩens ponenda est. Primum itaq; primã numeri multiplicantis in omnes multiplicandi ducas: & quod ex hoc prouenit sub prefata linea ponatur. Similiter secundã multiplicantis in omẽs multiplicandi ducas: & productũ ea lege sub linea locabis: ut locus producti loco corrñdeat multiplicãtis. nã si m̃ltiplicãs sc̃d'a fuerit/ꝑductũ sub sc̃d'o nũero pri⁹ sub linea posito/locare ꝯuenit. Et sic faciẽdũ ẽ de singulis: donec omnes figuras multiplicantis in omnes multiplicandi ducte fuerint. DIS. Exemplum huius subiungas: ut que dicis clarius intelligam. MAG. Exemplum sumas in numero priori. Et primũ quidem dicas. bis. 4. sunt. 8. scribẽda sub linea. dic rursus bis. 5. sũt. 10. scribe. o. cifrã: & serua unitatem: & ultra. bis. 9. sunt. 18. quibus unitas prius reseruata/si addatur decem & nouem constituit: e quibus. 9. scribe sub linea unitatem serua: & amplius bis. 7. sunt. 14. & unitas prius seruata facit. 15 que tota sub linea scribẽda sunt: cum non sit numerus sequens cui digitus addi possit. Et si ut diximus operatus fueris/post operationem figuras eo ordine dispositas videbis hic ĩ margine signato. De hĩc secundũ multiplicãtis in omes multiplicandi ducas. Et primũ dic quater. 4. sunt. 16. e quib⁹ sub. o. scribas. 6. & unitatẽ serues. & rursus dic q̃ter quinq; sunt. 20. & unitas prius seruata his addita facit. 21. scribe. 1. sub 9. & binariũ serua. & amplius quater. 9. sunt. 36. & binarius prius seruatus illis additus. 38. cõstituit: e quibus. 8. sub. 5. scribenda: &. 3. seruãda sunt. & rursus quater. 7. sunt. 28. & tria prius seruata his addita cõstituunt. 31. quæ iterum totaliter scribẽda sunt ut prius. Et si bene opat⁹ fueris/dispositionẽ figurarũ videbis talem o Demũ dic sexies. 4. sũt. 24. e qb⁹. 4. sub. 1. prioris nũeri ponas & duo s̃ues. & rurs⁹. sexies. 5. sũt. 30. &. 2. pri⁹ res̃uata faciũt. 32. e qb⁹. 2. sub. 8. scribas. & 3 s̃ues. amplí⁹ sexies. 9. sũt 54. qb⁹ si tria pri⁹ s̃uata addas. 57. emergũt e qb⁹. 7. sub. 1. scribat; &. 5. mẽte cõserues

* 7954	7954	1994
642	642	642
	15908	15908
		31810

& rursus. sexies. 7 sūt. 42. & 5. prius seruata faciūt. 47. quę totaliter sub linea ponas. Quod si bene operatū fuerit dispositio numerorum erit talis

4944 numerus multiplicandus
647 numerus multiplicans
——— linea interiecta
19908
31816 numerus productus
411424

Quæ si omīa p̄ modū in q̄nto capitulo traditū/addideris nūerum. 5 1 0 6 4 6 8. procreabis. Et qa in oībus ānd(i)ctis digitorum inter se p̄supponitur multiplicatio: ideo de his & regulam & tabulam subijcio talem

Regula. Scribant figurę in se multiplicandę subalterne. & cuiuslibet distantia a decē a dextris ponat: & una distantiarum p alterā multiplicetur p̄ductūq; seruet. Deinde distantiā unius digiti a digito alio subtrahas: residuū priori p̄ducto ex distantiarum multiplicatione postponas. DIS. huius exemplū subiūgas. MAG. Si scire volueris quot sunt septies. 8. ea hoc ordine cū distantijs suis a dextris statuas o Dic ter. 2. sūt. 6. & rursus 2 a. 7. remanent. 5 q̄ p̄dictis. 6. postponas: & numerum talem inuenies. 56. quem faciunt septies octo.

8	2
7	3

Tabula

2 2 4	3 3 9	4 4 16.	5 5 25	6 6 36.	7 7 49
2 3 6	3 4 12	4 5 20.	5 6 30	6 7 42.	7 8 56
2 4 8	3 5 15	4 6 24	5 7 35	6 8 48.	7 9 63.
2 5 10	3 6 18	4 7 28.	5 8 40	6 9 54.	
2 6 12	3 7 21	4 8 32	5 9 45		8 8 64
2 7 14	3 8 24.	4 9 36			8 9 71.
2 8 16	3 9 27.				
2 9 18					9 9 81.

Et ne alia in m̄tiplicatōe tibi occurrētia p̄tereā exm̄ sit hoc generale. multiplicatōis exē plū gn̄ale

4 5 0 6 0 numerus multiplicandus
2 0 3 0. numerus multiplicans
——— linea interiecta
9 1 4 7 1 8 0 0 numerus productus.

De Diuisione Capi. viij. DIS.

Vid ē diuisio? MAG. est nūeri p̄creatio p̄portionabiliter se habētis ad unitatē. ut diuidēd⁹ ad diuisorē. ut. 20. p 4 diuidere est nūerum 5 p̄creare q̄ unitati in eadē p̄portione ē p̄portiōe q̄ q̄ttuor p̄portionant vigīti: nā/ubiq; ē p̄portio q̄ntupla. DIS. Diuisionis formā haud p̄tereas. MAG. In diuisiōe duo nūeri erūt necessarij. s. supior: q diuidend⁹ & inferior qui diuisor appelland⁹ est: & sub superiore ita locand⁹: ut ultima sua ponatur sub superioris ultima: & penultima sub penultima. & cętera Et hoc quidē verum est si vltīa diuisoris nō fuerit maior ultima diuidendi. nam si maior fuerit non sub ultima diuidendi/ sed sub penultima locanda est; & reliquę sub sequentib⁹ ordine directo Diuisio

88

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ut patet in exemplo * Iſtis ita ut dictũ eſt for * 3 6 2 | 3 6 2
matis virgula concaua ad latus dextrum poſt nu- 2 1 | 4 3
meros ponatur: cui numerus ex diuiſione inuentus (qui Quotiẽs ap
6 5 4 9 (virgl'a pellatur) inſcribi poſſit ut o Quo facto vi/
4 6 diuiſor - caũ. dendũ eſt quotiens ultimã diuiſoris in numero ſi
bi ſupra poſito poſſis reperire: ita tamẽ ꝙ totiens etiã omnes ſequentes
in ſuis ſuprapoſitis poſſint haberi: & quotiẽtem inuentũ & verſus dex
trã in virgulam concauã locatũ/ in omnes figuras diuiſoris multipli-
ca. primo ſcʒ in ultimã/deinde in ſequentes & quod ex hac multiplica-
tione ꝓducitur a numero ſibi ſuprapoſito ſubtrahat̃/ figuris a quibus
facta eſt ſubtractio paruis lineis cancellatis & reſiduo cuiuſlibet figuræ
numeri diuidendi ſuꝑ ipam eandem/ cuius reſiduũ eſt poſito. ut in pri
ori exemplo. Illo facto ſecundet̃ diuiſor ꝑ unam figurã. & iterꝫ quoti-
ens quæratur: & ad quotientẽ pri⁹ repertũ ſub virgula poſitũ & in om
nes figuras diuiſoris ut pri⁹ multiplicetur: ꝓductumq; a ſuperiori ſub-
trahat̃: & rurſus diuiſor per unam figuram ſecundet̃. quod totiens fiat
donec prima diuiſoris ſub prima diuidendi conſtiterit. Si autem in ope
ratione media aut in fine quotiens reperiri non poſſit: pro eo ponatur
o. ad virgulã cõcauã figuris diuiſoris cancellatis. Diuiſor vero rurſus
per unã figuram ſecundet̃. quod aũt in fine diuiſionis relictum fuerit de
numero diuidendo/ in quo diuiſor non poſſit amplius reperiri/ erit re-
Exemplũ diuiſiõis ſiduum diuiſionis. DIS. Niſi exemplari operatione dicta explicaue/
ris intelligam minime. MAG. Exemplum poſitum ſupra accipe. &
primum dicas. quotiens reperio. 4. in. 6. ita ꝙ etiam totiens. 6. in. 5. &
videbis ꝙ tantũ ſemel. ob id unitatem in virgulã concauam ponas. &
eam unitatem in omnes diuiſoris multiplicando dicas. ſemel. 4. ſũt 4.
quæ ab ultima diuidendi ſubtrahas/ dicendo. 4. a. 6. manent duo: quę ſu
pra. 6. ponas. & ipſa. 6. virgula ſignes: Dic rurſus ſemel ſex ſunt. 6. ſex
a. 5. non poſſum diſtantia eſt. 4. 4. ad. 5. ſunt 9. quæ ponas ſupra. 5. qn
ꝙ prius virgula cancellatis: & unitatẽ quã ex lege ſubtractionis ſequẽ-
ti dabis figurę a ſibi ſuprapoſita ſcʒ. 2. ſubtrahas dicendo. 1. a. 2. & ma/
net unũ & ſignes virgula: & . 1. ſuꝑ ea ponas. Poſt hoc diuiſor ꝑ unam
figurã ſecundet̃. & ſtabunt figuræ ordine tali *
Illo facto rurſus dicas. 4. in. 19. quotiẽs poſſum re- 1 *
perire: ita tamẽ ꝙ etia totiẽs. 6. in. 4. & aliis ex. 19. cũ 2 9
4. ſubtraxero relictis inueniã. & videbis ꝙ quater. 6 5 4 9 (1
Hęc igit̃. 4. ſub virgula cõcaua ponas: & ea ĩ omẽs 4 6 6
diuiſoris multiplicãdo dicas quater. 4. ſunt. 16 quę 4 4
a. 19. ſubtrahe dicẽdo. 1. ab. 1. & ſurgit. 6. a nouẽ & manẽt. 3. q̃ ponas ſu/
pra 9. & . 9. cancella. dic rurſus: quater ſex ſũt. 24. q̃ ſubtrahe a. 34. ſibi ſu
prapoſitis dicendo. 2. a. 3 manet. 1. quæ ſuper. 3. cancellata ponas: & ite-
rum dicas. 4 a. 4. & ſurgit ob hoc. 4. cum virgula ſignes. & ei. o. ſuper/
ponas. iterumq; diuiſorem per unam figuram ſecundes. & figurarum
talem diſpoſitionem reperies.

Diuidendus 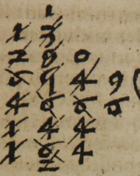 (14 Quotiens

Ita pariformiter in sequentibus faciendū est: quod si bene operatus fueris dispositionē figurarū talem videbis. Et.17. residua sunt in q̄bus.46. amplius reperiri non possunt.

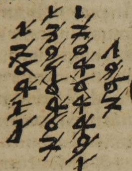 (142 Quotiens

Probatur autem diuisio ꝑ multiplicationē & econuerso. Per multiplicationē quidē probatur diuisio: si quotientē per diuisorē multiplicaueris nā quod ex illa multiplicatione excreuerit/una cū residuo (si q̄d fuerit) numerū diuidendū repsentabit. Rursus multiplicatio per diuisionē ꝓbabitur: nam si productū in multiplicatione per multiplicandum diuidas in quotiente multiplicantē inuenies. Et ut omnia simul complectar Exemplum generale Diuisionis subijtiam tale.

Diuidendus 94506789 (2100150 Quotiens
Diuisor 45 Residuum 39.

De Progressione. Capitulum nonum.

DIS. Vid est Progressio? MAG. Est pluriū numerorū secundū eq̄les excessus sumptorū in unā sumam reductio. ut.1.2.3.4. faciunt 10. DIS. Huius formā & modū subiungas. MAG. Modus & forma progressionis subiectā præquirunt diuisionē. Progressio quidē est duplex: q̄dam Arithmetica: q̄dam Geometrica. Arithmetica est in qua numeri sese seq̄ntes ęquali excedunt excessu. Et hæc duplex est. Est em̄ Progressio arithmetica naturalis & continua: ubi videlicet post principium nullus numerꝰ obmittitur: ut.1.2.3.4.5.6 vel.2.3.4.5.6. Alia arithmetica discontinua siue intercisa: in qua post principium semp ęqualiter una/duę/tres/q̄ttuor aut plures omittunt̄ figurę. ut.1.3.5.7. vel 2.4.6. Geometrica est in qua numeri se sequentes nō ęqualiter excedunt: attamen inęquali proportione ad inuicē erunt: aut dupla. ut.1.2.4.8 aut tripla. ut.1.3.9.27: aut quadrupla. ut.1.2 8.32. &c de alijs. Hac diuisione intellecta/sit hęc de modo progressionis Prima regula. In omni progressio

Margin notes: pgressio; Arithmetica; continua; distinua; geometrica

ne arithmetica addat numerus primus ad ultimū: & excrescit numer⁹/
aut par aut impar. si par: p eius medietatem totus numerus locoꝝ mul
tiplicet & numerus summe totius cōtinuo emergit. Si impar excreue/
rit: p ipm totum medietatem locoꝝ multiplicabis & quęsitū inuenies.
DIS. Da exemplum primi. MAG. Sint numeri inprogressione ta
liter dispositi.1.2.3.4.5.6.7. quoꝝ omniū sūmā si scire volueris.1.ad.7.
adde & quod excreuerit diuide/ & p eius medietatē quæ est.4. multipli
ca numeroꝝ in progressione positoꝝ loca quæ sunt.7 dicendo: quater
7. sunt.28. & hęc sunt totius summa. DIS: Da exemplum secundi.
MAG.1.2.3.4.5.6.7.8. huius summā si scire volueris.1.ad.8 p ꝑdu
ctū quod est.9. medietatē locorū sc3.4. multiplica & ꝑductum erit toti⁹
summa sc3.36. Secūda regula. In progressione geometrica ubi fit exces/
sus in proportione dupla ultimus numerus est duplādus: & a duplato
prius subtrahendus: & apparebit numerus quæsitus. DIS. Da exem
plum. MAG.1.2.4.8.16. si huius summā totalē habere volueris: ulti
mū numeꝝ scilicet.16. duplabis id est p duo multiplicabis &.32. ꝑueni
ent: e quibus si numerum primū huius progressionis sc3.1. subtraxeris
31. manebunt quæ totius summā indicabunt. Si aūt geometrica ꝑgres/
sio in tripla fuerit proportione: & totius summā volueris scire: ultimū
tripla & a producto primū subtrahas & residui medietas ostendet quod
quærebas. DIS. Da exemplum. MAG sit exemplū.3.9.27.81. nu
merum ultimū tripla &.243. ꝑuenient a quibus si primum sc3.3. subtra/
xeris/ remanentis medietas summā totius ostendit scilicet.120. Si autē
progressio geometrica scd'm quadruplā proportiōem cōstituta sit/ ulti
mū quadrupla a producto primū subtrahe: & remanentis tertiā partem
pro summa totius retinebis. DIS. Da exemplum. MAG. 2.8.32.
si ultimū quadruplicaueris.128. efficies a quibus si primū sc3.2. tollas
126. manebūt: quorum tertia ps est.42. quę summā totius ostendūt. Et
ita cōsimiliter in omnib⁹ aliis proportionib⁹ facias multiplicando sc3
semp ultimū numerū p numerū denoīationis proportionis: & primū a
producto subtrahendo: & relictum p numeꝝ unitate minorē numero
propotrionis diuidendo. & huius diuisionis numer⁹ quotiens quod
querebas ostendit.

De Radicum extractione & primo in quadratis Capitulum decimum

DIS.

Radicū extractio

Vid est radicū extractio? MAG. Est numeri inuentio: qui cū
in se ductus fuerit totum numeꝝ aut saltē maiorē eius partem/
quadratā sc3 vel cubicā producit. DIS. Radix igit numeri est numer⁹
qui in se ductus ipm totum cōstituit. MAG. optime infers ut radix
16. est.4 nam quater quattuor 14. cōstituunt. Pro intellectu autem for
mę & operationis radicum extractiōis: necesse est mente tenere ea q̄ supra
diximus de numero solido & superficiali solus em̄ talis & nullus alius
inuenitur radicem habere. Unde si numerus in se duct⁹ fuerit: supficia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

lem & quadratũ constituit: cuius & radix extat. ut quater. 4 sunt. 16. Si vero numerus bis in se aut semel in suum quadratũ ducit/ numerũ solidũ siue cubicum generat: & eius qui generatus est radix dicit. ut bis 2 bis/ sunt. 8. His ita pcognitis formã extractionis radicum in quadratis primũ/ dehinc in cubicis tradam. DIS. probe. MAG. Si igit propona tibi numerus cui⁹ radicẽ quadratã scire volueris / ipm in locis imparibus punctis in hunc modũ signabis * quot em puncta numerus ppositus taliter signatus habuerit: tot digitos in radice sua habebit. Illo facto sub ultima eius figura inueniendus est digitus: qui in se ductus deleat totũ suprapositũ respectu sui: vel quantũ vicinius potest & ille digitus inuentus ponendus est sub cõcaua virgula ad dextram: queadmodũ in diuisiõe traditũ est. Quo facto inuent⁹ digitus duplandus est: & duplatus sub figura proxima versus dextram ponat. Deinde rursus inueniendus digitus sub proxima figura puncto signata: qui in duplatũ ductus / totũ deleat suprapositũ respectu duplati: & in se ductus totum deleat suprapositũ respectu sui: aut quãtũ vicinius potest. quod semp subintelligendũ est. Et talis digitus etiam ad priorem digitum inuentum sub virgula collocet. Depost rursus sub proxima figura puncto signata cõsimilis inueniat digitus &c. quod quidẽ ɔtinuabis donec ad finem totius ventũ fuerit. Si autẽ in media opatione cõtingat digitum talem inueniri non posse ponenda est. o. ad priores digitos sub virgula concaua: & omnibus dimissis intactis ad proximi procedat inuentionẽ digiti: nisi hoc eueniat in fine. tunc em figurę relictę cõputant pro residuo. DIS. Nec hoc quidẽ sine exẽplo intelligendũ existio. MA. Sit igit p clariore intellectu exẽplũ tale. ✱ cui⁹ si radicẽ qris/ ipm ut dictũ ẽ signabis / deinde sub ultimo puncto sc3 i 4 qras digitũ sc3 3. q in se ductus & si nõ totũ deleat suprapositũ tñ viciniori nũero omĩ alio dato: & illum inuẽtum sub virgula ponas ut sic ✱. ipmq in se ducas dicẽdo ter tria sunt. 9. & hæc a. i 4. subtrahas: & manebũt. 5. q. 14. deletis supraponas. ut sic ✱ Deinde priorẽ iuentum 5 dupla digitũ: dicẽdo bis. 3. sunt. 6. & hęc sub proxima v̓sus dextrã figura ponas. ut o Et rursus sub puncto sequẽti digitũ inuenias: q in duplatũ duct⁹ totũ suppositũ respectu duplati sc3 59 (aut q̃tũ vicini⁹ põt) deleat. deinde duct⁹ i se ipm respectu toti⁹ sibi suppositi itidẽ faciet & sũt. 8. q cũ ad virgulã i hũc modũ 1 posueris ipa i duplatũ sc3 mľtiplica. & pductũ sc3. 48 a nũero duplato supposito sc3 59. subtrahe & remanẽt. 11. ut sic ✱ Deinde hũc digitũ sc3 8. in se multiplica: & pductũ sc3. 64. si a sibi supposito sc3 111. sub tractũ fuerit: p residuo nũerus tris. 74. remãebit & dispositio figurarũ talis restabit ✱ Ex q̃ manifestũ est ppositũ numerũ non esse quadratum: sed i ñ .38 radicẽ esse maximi q̃drati i ipso ɔtẽti sc3. i 4 4 4.

*		
. . .		
5 4 2 1		
14 2 1		
1 4 2 1	(3	
5		
1/ 4/ 2 1	(3	
2/ 6		
1	6	
1/ 4/ 2 1	(38	
2/ 6		
5/ 1		
1/4/2/3	(38	
2/ 6/		
4/ 8/		

Cuius experientiam si habere: cupis radicem inuentam in se multiplica

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

& residuū si quod fuerit adde:& redibunt figuræ numeri propositi:si nō autem/errorem corrige. Ad cubicā radicē ligonem nostrum vertam⁹.

De Radicum extractione in cubicis Capitulum undecimum

MAG.

SI alicuius numeri tibi propositi radicem quæras cubicā:ipm in loco primo & deinde in singulis millenariorum locis signes pū∗cto ut 14 91. Illo facto sub ultimo puncto inueniendus est digi∗tus:qui in se ipm duct⁹ cubice totū deleat suprapositū respectu sui: aut quantū pōt vicinius:& illo digito ad virgulā concauā (quēadmodū in prioribus) posito ipm tripla:& triplatū ponas sub ꝓxima versus dexterā tertia figura. Deinde sub sequēti figura alius quęrat̄ digitus ad priorem sub virgula ponēdus:qui primo cum digito priore secū sub virgula posito/ductus in triplatum/deinde solus ductus in productū deleat respectu triplati totum supra positū. Secundo in se ductus cubice/deleat totum suprapositum respectu sui:vel quantū vicinius pōt. His ita pactis triplandū est totū quod ponit̄ sub virgula: & triplatū ponendum sub sequenti ꝓxima tertia figura. Deinde sub puncto ꝓximo rursus in∗ueniendus est digitus:q cum alijs in virgula secum positis in triplatū ductus/deinde sol⁹ ductus in productū deleat totum suprapositū respectu triplati:& demū in se ductus cubice deleat totum suprapositum re∗spectu sui. Et sic operandū est usq; dū ventū sit ad finem. DIS. Inter omīa ꝓcedentia a te dicta nullū minus illo potui intelligere: ob hoc exēplū ponere & id declarare opeptiū erit. MAG. Exemplū accipias in numero priore. sc3 14 91(. Illo taliter ordīato sub ultimo puncto sc3.1. in loco millenarij posito inueniendus est digitus sc3 .1. qui in se cubice ductus facit.1.& delet totum suprapositū respectu sui. illū digitū iam inuentū pone sub virgulā. ut sic. ∗ Deinde ipm tripla & facit tria:& illa sub proxima tertia ponas figura. scilicet.9.ut sic o Illo facto sub proximo puncto sc3. 1.primo loco posito/alter inueniendus est digitus etiam ad virgulā ponendus. ut sic X q pmū cū digito secū posito X ductus in triplatū sc3.3. facit.33. deiñ sol⁹ ductus ī ꝓductū sc3.33. facit.33. deleat totū suppositū aut q̄ntū vicini⁹ pōt respectu triplati: nā si.33.a.49 subtrahas.16. relinques. Deiñ ille digitus in se cubice ductus deleat totū vel q̄ntū vicini⁹ pōt respectu sui suppositū sc3.1. 61.duc ig it̄ ip3 ī se cubice dicēdo sel'1 est.1.& illud a.1 61 subtrahat̄ & manēt.160 pro residuo. ex quo claret numerū propositū non fuisse cubicū sed.11.radicē esse maioris numeri cubici in ꝓdicto numero ꝓposito cōtenti. sc3 1331 Quod si probare volueris/radicē in se cubice multiplica: & pro∗ducto si quid fuerit residuū adde:& numeꝝ propositū inuenies. DIS Quid est numeꝝ in se cubice multiplicare? MAG. Est ipm bis in se

multiplicatio cubice

aut ſemel in ſuũ quadratũ ducere ut bis .2. bis aut bis. 4. ſunt .8. Et ut habeas in ſumma quantum quiſq; digitus in ſe cubice multiplicatus producat tabulã illius ſatis breuẽ hic poſitam inſpicias. Tabula

1	unum ſemel	1	6	ſex ſexies	216.
2	duo bis	8	7	ſeptem ſepties	343
3	tria ter	27	8	octo octies	512.
4	q̃ttuor quater	64	9	nouẽ nonies	729
5	quinq; qnquies	125.			

Hęc ſunt fili dilectiſſime q̃ tibi imprimis de paſſionib⁹ numeri integri tradere volui: nunc vero ne huius artis (quã calculariã dicunt) pricipia neceſſaria cõtracti⁹ tradã/pauca & quidẽ neceſſaria de minutijs ſubiungenda ſunt.

Libri quarti Algorithmus de minutijs vulgaribus Tracta. tertius quid ſit minutia & quottuplex Capitulum primum DIS

Vid eſt minutia ? MAG. Eſt ĩtegri ps aliquota, ut minutũ ẽ ſexageſima ps horę aut grad.⁹ DIS. Sũt ne minutię oẽs ęedẽ aut na ẽa diuerſę? MA. ſũt. Nã q̃dã ſũt minutiæ vulgares qb⁹ ſc3 vulgus frequẽter utit̃ ut una tertia: una q̃rta: duę quintę &c. & ſunt minutię phiſicę quib⁹ ſc3 naturales & phiſici utunt̃ ſepi⁹ ut minutũ tertiũ quartũ &c. uſq; in infinitũ procedẽdo. Et de his quidem poſterius de alijs vero prius diſſerendum eſt. Minutia

De Numeratione ſiue repręſentatione minutiarum vulgarium Capitulũ ſecundũ DIS.

Odũ igit̃ nũeratõis aut repſẽtatõis minutiaꝝ vulgariũ pande? MAG. minutiæ vulgares eiſdẽ quib⁹ & integri nũeri figuris ſcribẽdæ ſũt/ſed aliter & aliter locãdis atq; noĩandis. Nã in numeratiõe earundẽ duo requirunt̃ numeri: nũerator. ſ. & denoĩator ponẽdi ſubalterne ꝟgula interiecta ut ſic o DIS. Nũerator quis ẽ? MAG. eſt nũerus ĩ q̃ totiẽs unitas ẽ q̃t integri ptes volum⁹ rñtare. & hunc ſp ſolem⁹ ſupius ſcribere. DIS. Denominator quis eſt? MAG. eſt numerus in q̊ totiẽs unitas repit̃/q̃tiens ps denoĩata in ſuo toto inuenit̃ & is ſp inferi⁹ ſcribit̃ ut X Intellectus vero repſentationis minutiaꝝ vulgariũ facile in ſeq̃ntibus regulis dep̃hẽdit̃. Prima regula. Quotieſcũq; nũerator ęq̃lis eſt denoĩatori/minutiæ pſe integrũ valebũt ut hic Ψ Secũda regula. Si nũerator maior fuerit denoĩatore minutiæ pluſq; integrũ conſtituunt ut ſic Φ Tertia regula. ſi numerator minor fuerit denominatore minutiæ non totum integrũ perficiunt ut hic o

4 numerator X
9 dñominator

Ψ 1/3/4/5/6/
1/3/4/5/6

Φ 1/4/8/9/12/
1/3/7/6/8/

o
1/2/3/5/6/
2/3/4/6/5

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De reductione minutiarum diuersarum deno/minationum ad eandem: & additione earundem. insuper de reductione minutiarum ad integra/ & integrorum ad minutias. Ca.iij.

MAGISTER. Quia vero minutie vulgares/ alijs diuersarum denominationum addi non possunt: nisi ad eandem denominationem reductae fuerint: ob id quo pacto hoc fiat primo pandam. DIS. Sane quidem facis: & multo sanius si id exemplis manifestaueris. MAG. Faciam ut petis. Si igitur minutias diuersarum denominationum utputa * ad eandem denominationem reducere uolueris/ denominatorem unius per denominatorem alterius multiplica & quod ex hac multiplicatione procreatum fuerit erit denominator communis. ut ter quater sunt.12. denominator communis. Hoc facto numeratores querendi sunt. multiplica igitur numeratorem prime per denominatorem secunde. ut bis .4. sunt.8. & rursus numeratorem secunde per denominatorem prime. ut ter tria sunt.9 eruntque.8.&.9. numeratores communes ad.12 denominatorem communem. Ex

2	8	3	9	hoc enim patet in * Et facta operatione sta-	
esse	& in	esse		bunt figure taliter ordinate ☞	8 9
3	12	4	12	Ipsis itaque ad eandem denomina-	numeratores communes

tione reductis numeratores earum ut in integris addas: scilicet .8. ad 2 3 .9. & 17 reperies. Si vero minutie plures fuerint: primum de du — abus primis te absoluas: dehinc cum producto & 3 4 tertia. 12 idem ut dictum est attentabis: hinc cum producto ex 12 omnibus precedentibus & quarta idem: donec ad finem peruentum sit actitandum est. denominator communis ut si sint ☞ 2/3/4/ primis duabus ut premissum est adinuicem reductis & * pro ——— producto in * 1/7/ euentis: hec 17 4 ad eandem 3/4/5/ denominationem ——— reducas & & addas: & facta operatione ex omnibus inueni. 1/2/ es λ quod si 12 5 1 3 3 scire volueris quot sexagesime aliene minutie in ϖ alijsque minutijs sint 60. aut alias propositas partes per nominatorem minu- 60 tie in qua queris multiplica: & productum per denominatorem eiusdem 2 3 diuide. & patebit in quotiente: quod § 2 40 3 45 aut querebatur. ut in § Minutijs autem sunt & in sunt 3 4 minutiarum diuersarum denominationum 3 60 4 60 prepositis: duc denominatorem prime in denominatorem secunde & in productum denominatorem tertie. & sic de alijs & illud quod ultimo prouenit: denominatorem communem indicabit ut si tres quartas duarum tertiarum unius medietatis ad minutiam simplicem reducere placuerit/ ipsis hoc ordine positis * 4.in.3 multiplica & in productum scilicet.12. duo multiplica: & 24. pro denominatore communi habebis. & si numeratorem communem habere volueris: numeratorem primae in numeratorem secunde ducas & rursus numeratorem tertie per productum multiplica & patebit quesitum. ut ter 2 sunt 6 & semel 6. manent sex & inuenies in tribus quartis duarum tertiarum unius medietatis. DIS.

Apertiſſime quod querebam demonſtraſti: reſtat autē ut minutias ad i
tegra reducere edoceas. MAG. Si minutias ad integra reducere placu
erit: multiplica numeratorem per denominatorē: & numerus quotiens
quæſitum dabit: & ſi quid reſiduum fuerit/partes integrum non facien
tes indicabit ut ſi θ ad integra reducas. 8. integra; & K pro reſiduo ha K
bebis. at ſi ęconuerſo integra ad minutias reducere volueris: numerū 2
integrorum per dominatorem minutię fiendę multiplica: & in ꝓducto —
quæſitū inuenies ut ſi 4. integra ad quītas taliter reduxeris: o: ꝓcreabis 7

De Subtractione minutiarum Ca. iiij. DIS.

Vbtractionem minutiarū ſubiungas. MAG. Minutias ſi q̄s
a minutijs ſubtrahere placuerit: ipis (ſi nō fuerint) ad eandem
denominatōem reductis/numeratorem unius a numeratore al
terius ſubtrahas ut * 8 9 1
Si vero plures minu/ * ſi a ſubtraxeris manet —
tias a pluribus ſubtra 12 12 12
hendę ſint; omēs ſubtrahendas ſcd'm dicta in c. ꝓcedenti ſimul addas:
ſimiliter & eas a quibus debet fieri ſubtractio. Dehinc ut iam dictū eſt
numeratorem unius a numeratore alterius demas ut o quarū ſi duæ
2 1 1 6 tertiæ & una quarta adiunctę fuerint ϰ ſi K 11
& a & autem unam ſecundā & ſex octauas cōiun 12
3 4 2 8 xeris γ efficies: quæ rurſus ad cōmunē
denominationē reductę & additę ꝓ § a quibus ſi primas ſubtraxe/ γ 20
§ 11 176 20 240 ris vicē ψ remanebūt 16
ꝓueniunt & ꝓ ſur o quas inquirebamus.
12 192 16 gūt 192

De Multiplicatione minutiarum Ca. v. MAG.

Ic facile ex his quæ de integris dicta ſunt minutiarū multiplica-
tionē hēbis. Nā ſi minutias p minutias mltiplicare volueris: nu
meratorē unius p nūeratorē alterius mltiplica: & ꝓductū p nūera-
tore inuento reſerua. Sic denominatorem unius per denominatorē al-
terius multiplicabis. & in ꝓducto denominatorē quęſitum inuenies ut
eum multiplicabis 2 3 6
per ꝓcreabis
3 4 12

De Minutiarum diuiſione Ca. vi. MAG.

Imiliter minutiarū diuiſionē facile dep̄hendes. ſi diuiſorē a dex-
tris poſueris. tunc eī nominatorē diuidendi p denominatorem
diuiſoris multiplicabis & nūeratorē q̄ſitū inuenies: ſic eī ſi denoīator
diuidēdi p nūeratorē diuiſoris mltiplicatus fuerit de noīatorē q̄ſitū īdica
bit ut ſi diuiſeris 2 3 8
per reperies
3 4 9

De Extractione radicis quadratę in minutijs Capitulum septimum

MAG. Inutiarum autem ppositaꝝ si radicē quadratam extrahere volueris: eas (si eiusdem non fuerint) ad eandem denominationē reducas: & addas: & eius quod ꝓuenerit tam numeratoris q̃ꝫ denominatoris / ut in integris radicē quæras quadratā: ita ut radix numeratoris inuenta sit numerās: & radix denominatoris sit denominās. ut si
2/ 3/ 1/ 6/ radicem quadratam quęras omnia ad eandem deno
—& —& —& —. minatōem & summam (ut dictum est) addas: & in
3/ 4/ 2/ 8/ uenies * & ꝓ radice numeratoris * 340 Nūerator
18. & ꝓ residuo. 16. pro radice autem denomiatoris. 13. & ꝓ ———
residuo. 23. reperies. sic & in alijs similiter faciendum est. 192 denoīator

De Extractione radicis cubicę in minutijs Capitulum octauum

MAG. I vero radicem cubicam minutiaꝝ querere libet ipas (si eiusdē non fuerint) ad eandē denominatōem reducas. Illo facto denominatorem cōmunē quadratę in se ipm ducas: & ꝓductū rursus per numeratorē multiplica & ꝓducti radicem cubicā in integris quæras. nam radix inuenta erit radix cubica numeratoris / denominatione priore nō variata. ut si * radicē cubicā q̃ras / eas scd'm di * 2/ 3/ 1/ 6/
0 cta in unā summā reducas & ꝓueniunt 0 Dein / ———— & — *
340 de. 192. denominatorem in se quadratę multiplica 3/ 4/ 2/ 8/
——— & 36864 ꝓuenient: quę rursus ꝑ numeratorem scꝫ 340 multiplicata
192 efficiūt. 12533760 huius radicē cubicā / ut in integris dictū est / si q̃siueris. 232. pro radice cubica: & 26592. ꝓ residuo īuenies. DIS. Hactenus singulas numeri passiōes / queadmodū in integris ita & ī minutijs vulgarib[9] satis lucide explanasti: nunc demū quęso pauca de his in minutijs quas superius phisicas appellasti in mediū feras. MAG. Quis tuis ñ facile nō acqesceret petitōib[9] q te (ut ego) feruētissimo vigilantiq́ꝫ animo cuncta accipientem videret? Ad minutias igit̄ phisicas aures arrige. DIS. Faciam & q̃ꝫ diligentissime.

Libri quarti Algorithmus de minutijs phisicalibus tractatus quartus: De numeratōe minutiarum phisicalium Capitulū primum

MAG. Inutię phisicę uti in sup̱iorib[9] dixim[9]: sūt qb[9] phisici & naturales sepi[9] utūt: & p̃cipue Astronomi cursus siderū & corporꝝ superiorꝝ inuestigantes. Ad huiuscemodi em̄ certitudinē necessariū fuerat integra. scꝫ signa & gradus zodiaci / annū menses dies & horas in partes secare. Nam signū in gradus. 30. & grad[9] in minuta. 60. minutū in scd'a 60. scd'm in tertia. 60. tertium in quarta. 60. diuidit̄. & sic in infinitū ꝑ sexagenariā ꝓcedēdo diuisionē calculatōi tali valde ꝯmodā: locorum vo.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

distinctio earundẽ partiũ dabit discretioꝫ: nam locus primus est signo rum: secundus graduũ: tertius minutorꝝ: q̃rtus secundarꝝ: q̃ntus terti arꝝ &c. ut * Sic annus in menses. 12. mẽ * sig. gra. m̃. 2a. 3a. 4a. 5. a sis in dies. 30. vel. 31. dies in. 24 horas partitur: 1 2 3 4 5 6 7: & rursus hora per sexagenariã partitiõem in partes suas/ & rursus illæ in alias progrediũtur. ut hora in. 60 minuta: minutũ in. 60. secunda: se/ cundũ in. 60. tertia ut supra dictũ est diuiditur. Et in his quoqꝫ locorũ distinctio/partiũ dabit denominationẽ. Est o hõ. m̃. 2a. 3a. 4a. 5a: 6ta enĩ locus primus horarꝝ: secundus minutorꝝ. 1 2 3 4 5 6 7. tertius secundarum & cętera. ut hic o

De Additione minutiarum Phisicalium Capitulum secundum. DIS.

Acile quidem hęc intelligo: sed de Additione earundẽ quid spe/ ciale habes? MAG. Nihil: nã in ipsis additio fit ut in integris illo tantum seruato: ut minutię eiusdem denominationis addant̃. ut mi nuta minutis: secunda secundis/ & nõ secunda minutis. Incipiendumq̃ est a subtilioribus utpota a quartis procedẽdo ad tertias de post ad secũ das &c. Et quotiens ex huiusmodi additiõe. 60 excreuerint/ ꝑ his unũ minutię proximę grossiori addas. ut si. 60. excreuerint tertiæ/pro ipsis ponas secundũ. ut * Si enĩ in dato exemplo * m̃. 2a. 3a. 4a. 5ta quintas addideris. 60. excrescunt: pro quibus q̃rtis 1 6 8 9 30 unũ addas: quas si addideris. 61. inuenies ꝑ. 60 igit̃ 4a. | 11. 10. q̃rtis tertijs unũ adde & aliã unitatẽ ĩ loco q̃rtarꝝ re 20 | 40. 20 tine. Sic sitit̃ tertias si addideris 69 reperies ꝑ tertijs . 69 igitur secundis. 1. adde: &. 9. in loco tertiarꝝ reli/ m̃ 2a 3a 4a 5a q̃s: & si bene opatus fueris figurę hoc ordĩe stabũt 1 7 9 1 0

De Subtractione minutiarum Phi/ sicalium. Capitulum tertium MAG.

Vbtractio in minutijs Phisicis ad instar subtractiõis in ĩtegris procedit: si hoc unũ animaduertas: ut scilicet a subtilioribꝰ inci pias & minuta a minutis/secunda a secundis/tertia a tertijs &c de alijs de mas. Quod si numerus a quo debet fieri subtractio/subtrahẽdo minor fuerit: a fractione ĩmediate grossiori unũ mutuo accipias: & id in . 60. ꝑ tes fractionis minoris/a qua scilicet debet fieri subtractio diuidas. Nec hoc te fallat cum in p̃ceptis Astronomicis signa aut gradus &c. subtra/ here ab aliquo numero minori monitus fueris: siqdem si in signis ope raris una tota reuolutio (scilicet. 12. signa) mutuanda est. Si vero in gra dibus signum unum in triginta gradus resoluendũ est: hoc idem te face re necesse est si quod simile in fractionibus temporum scilicet annorũ/ mensium/dierum/ minutorum contingat. Sed de his plura verba fun dere superuacuum videtur: cum & canones tabularum Astronomicarũ hoc idem & clarius quãdoqꝫ admoneãt. Ad multiplicatõeꝫ properemꝰ

93

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Multiplicatione minutiarum phisicalium Capitulum quartum DIS.

Qualiter minutię phisicę sunt multiplicandę? MAG. Numeratorem in numeratorē ducas: & quod prouenit sunt minutiæ a numero: quem denominatores simul iuncti faciunt denominandę. ut si multiplicaueris minuta per minuta ꝓueniūt duo: quoniā numeratores scilicȝ minutū & minutū q̄si duę unitates simul cōiunctę: duo faciūt a q̄ minutiæ scd'a denoīant: Sic si minuta p scd'a multiplicaueris: proueniunt .3. & si secūda per tertia multiplicaueris: ꝓducuntur quinta & sic: de aliȷs. Si vero fractiones phisicas per eorum integra multiplicaueris non integra: sed minutias procreabis. ut si minuta per gradus multiplicabis: non gradus/sed minuta procreabis.

De Diuisione minutiarum phisicalium Capitulum quintum DIS.

Diuisionis minutiaꝶ phisicalium si quid speciale fuerit/silentio non pretereas. MAG. In diuisione ista hoc tantū speciale inuenio ꝙ scȝ numerus quotiens minutię nominādus est a numero qui prouenit post subtractiōem denominatiōis diuidentis a denominatiōe diuidendi: ut si .40. quartas p .10. secūdas diuiseris: in quotiente .4. secūdas habebis. nam si numeꝶ denominationis diuidentis scȝ .10. quæ nominantur secūdę a .2. a numero denominatiōis diuidendi (scȝ .40. quæ nominantur quartę a .4. subtraxeris) 2. reperies: a quibus minutię in quotiente scȝ .4. secūdę sunt nominatę. Si vero ęqualia in denominatiōe per ęqualia diuiseris: in quotiente non minutię sed integra utputa horę vel gradꝰ ꝓueniūt. ut cū minuta p minuta/aut scd'a p scd'a diuiseris: horę (si horarū fuerint) aut gradus (si graduum fuerint) in quotiente prouenīet. Hoc tamē ne negligas: sed minutias tam subtrahendi & eius a quo debet fieri subtractio: ꝙ multiplicandi & multiplicantis: ꝙ etiam diuidendi ꝙ diuisorū (si diuersarū fuerint) ad eandem denominatōem añ operatiōem reducas: nam sic facilius id quod queris inuenies.

De Extractiōe radicis quadratę in minutiȷs phisicis Capitulum sextum MAG.

Hec radicum extractio in talibus minutiȷs ab ea quæ dicta est de integris multum differre dinoscitur: nam si radicem de his minutiȷs extrahere volueris: eas ad eandē denominationē/aut si eidem fuerit/sed ab impari denominatę numero/ad eandem denominationē a nūero pari denomīatas reducas. At illo facto queadmodum in integris procedas. Et radix inuenta sunt minutiæ a minutia media versus integra denominandę: a minutia a qua radix extracta est supputatione facta. ut si a .2. 6. 3. quartis radicem extraxeris .16. pro radice & .7 pro residuo inuenies ista autem .16. a minutia media versus integra sunt denominandę scilicet a secūda secūdę. ut. gra. m. 2a. 3a. 4a. Sic pariformiter

si a sextis radicem extrahas: eã a tribus vel tertijs denominabis: nã hæ a sextis usq ad integra reperiuntur mediæ.

De Extractione radicis cubicę in minutijs phisicalibus Ca.vij. MAG.

Nec aliter radix cubica ĩ minutijs phisicalib⁹ q̃ ĩ integris extrahẽda ẽ. sed inuentã a tertia parte minutiæ propositę denomĩabis: quod ut præcisius fiat minutias quarum radicem cubicã quæris / ad eandem denominatõem quæ in tres possit ęquales partes diuidi reducas. ut radix. 27. minutorum est. 3. nonorũ: nam noue de. 27. tertia pars est pari modo in cæteris faciendum. Hæc sunt quæ de nũero in praxi reducto & eius passionibus (non ut cõplemẽtũ totius habeas: sed ne principia magis cõmunia ignores) tibi fili in medium statueram ferre: quatenus his contentus ad altiores secretissimasq numerorum posthac speculationes transcendas. DIS. Fideliter fœcisti pręceptor colendissime: sed tamen adhuc unum ex promissis restat declarandum: quod forsitan tibi abduxit obliuio. MAG. Quod est tale? DIS. In. c. secũdo theoricę spoponderas præter hęc quę dicta sunt q̃dam alia: & perpulchras artis calculatoriæ tradere regulas: quod (nisi tibi molestum foret) te opere adimplere / & his finem arithmeticę tuę imponere velim. MAG. Faciam ut petis. scio equidem q̃ nihil ex pollicitis obliuione aut negligentia transiis. Primo autem Algorithmũ vulgi per lineas: & denarios proiectiles pandã: ut non modo per figuras numerorum (quas cifras vocant) verumetiã per denarios proiectiles quẽcunq numerum repręsentare / addere: subtrahere: multiplicare aut diuidere insuper & numerũ aliquem ignotũ ꝑ notos reperire possis. Quod quantum & utilitatis & iocunditatis tibi allaturum sit: in sequentibus patebit. DIS. Eya ergo sermonẽ ad hæc quãtotius vertas.

conclusio

Libri quarti Algorithmus cum denarijs proiectilibus: seu calcularis Tractatus quintus Capitulum primũ MAG.

De Numeratione

a D repsentatõem numeri cũ denarijs ꝓiectilibus (quib⁹ ꝓ cifris utimur) necessarię sunt lineę cifrarum repsentantes loca / eandẽq cum ipsis significationem habentia ut infra.

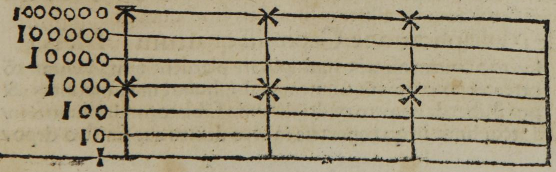

94

Spacia vero sub lineis contenta respectu lineę proximę suprapositę medietatē representat ut * In linea ista denarius positus/decem significat:sed is qui in spacio cōsistit/tantū quinq̧ representat. Si igitur numerū aliquem per denarios proiectiles representare volueris: tot denarios secundū linearꝫ & spaciorꝫ exigentiam ad numerꝫ propositū repræsentandum ponas:& cum 5 denarios in linea.aliqua habueris:pro ipsis leuatis si placet in spacio proxime superiori unū ponas. Si vero in spacio aliquo duos denarios reperies/ipsis leuatis / unū ad lineam īmediate superiorē ponas.ut hic o Nec te fugiat per digiti applicationem linearum significationē & augeri & minui posse. Ad quācunq̧ em̄ lineā digitus applicatur:eadem unū tantum significabit:nec tunc aliqua inferiorum donec digitum deposueris aliquid representat. ut

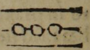

3 repsentāt quę deposito digito triginta īportātQ uod ut singula facilius ac modo breuiori fiant/in multiplicatione & diuisione huiuscemodi digiti applicatione persępe utendum est.

De Additione Capitulū secundū DIS.

Dditionem(ni fallar ex dictis)eo modo fieri arbitror:ut scilicet numerus cui debet fieri additio per denarios ad lineas competentes ponatur:& simili modo numerus addendus ei applicetur. MAG. optime sentis si itidem exemplo probare potueris. DIS. Sit causa exempli numerus cui debet fieri additio.259.ita locatus o & numer⁹ addendus.126. in hunc modum additus

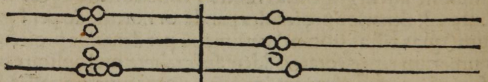

De Subtractione Capi.tertium MAG.

Ec aliter Subtractionē facies q̄ȝ ut eum a quo debet fieri subtractio per lineas competentes ponas : & ab eodem unū subtrahendum subleuando tollas/in inferiori inchoando . Si v̄o numerꝫ aliquē a superiori proximo subleuare non possis:a linea proxime sibi suppositā unū auferas & illum in linea in qua subtractōem perficere non potuisti in decem resoluens subtractionem propositam perficies. Exemplum sia * .41.auferre voluero:unū quidem a linea inferiori accipio & q̄tuor in linea secunda quero nec inuenio:ob hoc unū de linea tertia accipiens/ipsum in linea inferiore in decem resoluo quinq̧ scilicet ponēdo ad eandem lineam:unū vero ad spacium sursum.ut sic o Illo facto de linea secunda tollantur.similiter in similibus faciendum est.

De Multiplicatione.Capitulū quartum MAG

I vero aliquem numerꝫ multiplicare placuerit:ipm ad lineas cōpetentes ponas:numerꝫ autem multiplicantē mente retineas : & pro q̄libet de numero multiplicando sublato/multiplicantē integrū respectu lineæ in qua operaris in loco dextro aut sinistro depo/

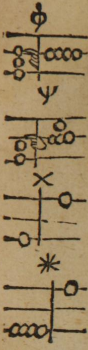

nas, & id ipsum usq; omnes mltiplicandi multiplicati fuerint/iterandū est in superiore initiū sumendo, ut si causa exempli, ϭ 26. per. 4. multiplicare volueris. 26. ut pmissum est ad lineas ponantur: atq; in linea secūda inchoantes/unū demat: & pro eodē in ptem dextrā ad lineā eandē. 4. apponantur. ut sic ϕ & simili modo de secundo faciendū est. ut hic ψ Et in eadem linea digito retento/eū qui in spacio inferiori proximo reperit accipientes: ac pro eodem (qa non integer sed dimidius est) non integra. 4. sed medietatē eius scilicet. 2. in lineā eandem ponamus. ut × Deinde digitū deponam⁹ & denariū in linea infima positu; accipientes/pro eo ad lineam eandem. 4. addamus. ut hic *

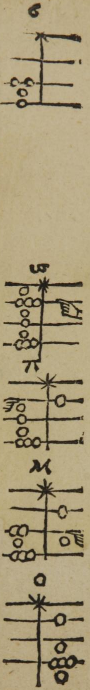

De Diuisione. Capitulū quintum. MAG

Iuidere autem numerū si volueris: ipsum ad lineas cōpetentes locabis: numerū diuidentē mente retinendo. Quo facto in superiore incipito quoad possis diuisorem subleuare: quotiens autem leuatus fuerit totiens unu; versus dextrā aut sinistrā ad eandem lineam deponendum est: & id ipsum semp descendendo repetendo donec diuidētem amplius in diuidendo reperire non valebis. ut si ϖ . 868. per octo diuidere placuerit: digitū ad lineā superiorē ponam⁹: & respectu digiti octo semel leuemus: ob id unū (ipsis sublatis) versus dextrā in eande; lineam ponamus in hunc modū π Dehinc digitū lineę secundę applicantes: & 8. respectu digiti non inuenietes/eorundē medietatē scilicet. 4. subleuem⁹ & unū ponamus in spaciū proximū infra digitū. ut sic ϻ His ita factis / digitus lineæ inferiori applicetur. & quotiens. 8. reperiri possint inquiratur: eadēq; ter & earunde; medietatē reperientes/ ipsis sublatis/ in lineam eandem tres denarios & unū inferius in spacio ponamus. ut sic o Concluditur si octo diuiderent. 868. quilibet. 108. & medietatem acciperet. q̄d facile pbare est si ptē unius p. 8. mltiplicauerimus. De Progressione autem (quia in pportione quadā consistit) in minutijs aut lineis facile videre non est. q̄uis & illa practicari possit ab exercitatis: eam tn̄ silentio transeūtes/ad regulas properēus artis calculatorię

De regula artis calculatoriæ generalissima. Capitulum sextum. MAG.

Regula de tri.

Rithmetici regulam quandā inuenere generalissimā ad quęcunq; ignotum per aliquos notos inueniendū numerū: quam nonnulli ob id regulam aureā dixere: alij vero (ut Itali) eam de tri per apocopam nominare solent. de tri quasi de tribus numeris in ea necessarijs: ut est numerus emptionis aut rei alterius. & numerus precij aut quantitatis discretę. & tertius numerus per quē proponitur questio. ut. 5. oua emi. 3. denarijs: quanti emi. 206. oua? DIS. Potest ne id quod iam quęris per hanc a te tradendam regulam inueniri? MAG. Potest utique. Sed ut eam perfectius intelligere valeas/ & quæ dicenda sunt: conditiões nōnullas memoriæ reponas. Quarū prima. Quæstio semp debet poni versus dextram. Secunda. Numerus primus & secūdus debēt correspon

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

dere re & nomine. Tertia. Numerus quartus per regulã inuentus debet correspondere secundo nomine & re. Isti autem quattuor numeri ultra hęc sibi mutua correspondent proportione. ut qualis est proportio primi ad secundum/talis est & tertiĩ ad quartũ: & sic insuper qualis est proportio primi ad tertiũ/talis est secundi ad quartum. Quod facile ex his numeris est videre.2.6.12.36.ob id & hæc regula a philosophis proportionum est vocata. Quarta. Cum numerus diuidens maior fuerit diuidendo/frangatur diuidendus in partes minores. ut si diuidendus fuerit florenorũ: frangatur in denarios. Quinta. Si secundo numero addatur minutię/frangantur integra eius in minutias eiusdem denominationis Si vero primo aut tertio minutię adiunctę fuerit: cuiuslibet integra in minutias secum positas frangatur. & hoc facto si minutię primę & tertię diuersarũ denominationum fuerint/ad eandem reducantur. His conditionibus intellectis & obseruatis varias ac infinitas soluere potes per regulam sequentem quæstiones.

Regula de tri cum variis exemplis.

Numeris ut dictum est dispositis: multiplicetur secundus per tertium: & productus diuidatur per primũ & perueniet in quotiente quartus quęsitus. Exemplum. Si quęsitum sit. Quãti emo duodecim oua? si duo pro sex deñ. venduntur. Iuxta conditionem primam numerorũ quęstionis de loco primo ad tertiũ versus dextrã ponas: ut.2.6.12. & tunc secundum regulam operari incipias: dicendo.6.in.12. & prouenient: 72. quæ si per duo diuiseris 36. numerũ quartũ & quęsitũ procreabis: qui secundo scilicet.6.deñ. re & nomine correspondet.

Exemplum secundum. Si quęratur. septem poma emi tribus deñ: quãti emo.32 pira? per regulam istam operari non valebis ob defectum secundę conditionis. nam primus & tertius nec nomine nec re conueniũt poma enim non sunt pira.

Exemplum tertium. Si quęsitum fuerit. Duo lotones croci emuntur nouẽ denariis: quanti duę libræ croci venderentur? Quia primus & tertius re (quia ubique crocus) non tamen correspondet nomine secundo: quia in primo lotones/in secundo librę: ideo secundũ regulã nõ poteris operari: nisi & libras duas in lotões scilicet.64. resoluas. ut.2.lot.9.deñ.64. lot multiplica nouem per.64. & 576. producuntur: quæ si per duo diuiseris.288. numerum quæsitum procreabis.

Exemplum quartum. triginta duę uncię croci tribus flor. emũtur: quãti una uncia emitur? Multiplico tria per unũ & sunt tria. quia unum nec multiplicat nec diuidit. & productum scilicet tria per.32. diuidere nõ valeo: cum diuisor diuidendo maior sit: ideo iuxta quartam conditionem diuidendus scilicet tres flor. in.540. deñ. resoluo: & istos per diuisorem scilicet.32. diuido. & si bene operatum fuerit in quotiẽte/sedecim deñ. & $\frac{28}{32}$ minus deñ. pro numero quæsito sunt.

Exemplum quintum. Emi tria oua.1.deñ. $\frac{2}{3}$ quanti emuntur

ſex oua ? quia iam numero ſecundo ſcilicet.1.deñ adduntur minutię ſci-
licet $\frac{2}{3}$ unius deñ. ideo integrum ſcilicet.1.denariũ in ſimiles minuti-
as reſoluo: ipſum ſcilicet per denominatorem minutię ſcilicet tria multi-
plicando: & minutias productas ſcilicet tria alijs duobus addo: & proue-
niunt pro numero ſecundo $\frac{5}{3}$ deñ. Illo facto/ſecundum regulam quin-
q; per ſex multiplico: & proueniunt triginta. hæc per tria diuido: & ſic
in quotiente $\frac{10}{3}$ inuenio/numerũ quæſitum precium ſcilicet ſex ouorũ.

Exemplũ ſexti. Emi tres ulnas panni pro q̃ttuor flor. quanti emo ſex
ulnas & $\frac{3}{4}$ unius ulnę ? quia iam tertio numero minutia additur: ob
id tam primum q̃ tertium in minutias ad eandem denominatiõis redu-
co ſcilicet tres ulnas in $\frac{12}{4}$ ſimiliter.6. ulnas tertij numeri/in $\frac{24}{4}$ fran-
go: quibus addo & tria fierteil in eodem tertio numero poſita: & erunt
$\frac{27}{4}$ Illis itaq; ad regulam ordinatis/ſecundũ ſcilicet quattuor per ter-
tiũ ſcilicet vigintiſeptẽ multiplico: & erunt.108. quæ ſi per primũ
ſcilicet.12. diuiſeris/in quotiente nouẽ flor preciũ ſcilicet ſex ulnarũ &.3.
fiertel inuenio. Et ita ſit̃r faciendũ eſt ſi primo additę fuerint minutiæ.

Exemplum ſeptimum. Si quæratur. hodie ad cœnã cibandi ſunt.730
equi: & ſedecim equis modius unus dabitur: quot modij requiruntur ?
Ad regulã taliter ponas. ſedecim equi.1.modiũ quot modios.730. equi
ſi iuxta regulam operatus fueris in quotiente 45 modios & $\frac{10}{16}$ unius
modij reperies.

Exemplum octauum. Si quęſitum ſit cibandi ſunt.807.homines &
pro.4.hominibus.5.menſurę dabuntur: quot in toto mẽſurę requirũ-
tur ? ponas ad regulam taliter.4 hominibus neceſſarię ſunt.5.menſurę
quot menſurę neceſſarię erunt.807. & prouenient in quotiẽte.1008.mẽ-
ſurę &.3.fierteil unius menſurę. Ita ſimiliter ſi quęratur. cibandi ſunt
677.homines & cuilibet dabitur panis unus quorum 24.ex uno mo-
dio fiunt: quot requiruntur modij ? pone ad regulam ſic.24.homines
habuerunt.1.modium quot modios.677.homines: & reperies in quo-
tiente.28.modios & $\frac{5}{24}$ unius modij. DIS. per varia exempla regu-
lę practicam accepiſſe mihi ipſi videre videor: ſed quando bene operat⁹
ſim necne nondum intelligo. MAG. Probatio operationis regulę fa-
cile perſpicitur/ſi numerũ tertiũ in locũ primi & rurſus primũ in locũ
tertij/ & quartum inuentum in loco ſecundi ponẽs rurſus per regulam
operatus fueris. nã ſi primo bene feciſti/iam ultimo i quotiẽte inueni-
es ſecundum prius in regula poſitum. Exemplum.2.oua.3.emuntur

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

den̄.quot den̄ 12.comparatur.si ut dictū est in exemplo primo secundū regulam processeris: in quotiente.36.reperies. Cuius si probam habere cupis/numeros istos taliter ordinabis .12.36.2. & cū rursus secundum regulam operatum fuerit: in quotiente.6.reperiuntur. DIS. Sunt ne aliȩ ad huiuscemodi inuestiganda regulȩ necessariȩ? MAG. Sunt: & quidem quamplures: sed si secundum conditiones prius dictas quæstiones propositas ad regulam locare sciueris/paucorum solutionem silentio prȩteribis. Ne tamē hisce verbis te submoueā/duas alias subijciam.

Prima Regula. Si fuerit tres mercatores quorū primus ad summam capitalem.36.flo.secundus.48.flo.tertius vero.75.flo.posuerit: & super totum capitale lucrum.100.flo.excreuerit: scireque volueris quantū unicuique secundum capitalis sui portionem contingat: totum capitale in summā unam redigas: & erunt.159.quem numerum pro diuisore communi reserues. Dehinc pecuniam primi per lucrum multiplicabis: & productū per diuisorem cōmunem diuidens in quotiente partem quȩ primū contingit conspicias: sic similiter de pecunia secundi & tertij faciendum est.

Secunda regula. si tres fuerint mercatores quorum primus.18.flore.5.mensibus: secundus.30.flo.tribus mensibus: tertius.40.flo.2.mensibus posuerit: & lucrum sit.76.flore. Si scire placuerit quantum unicuique contingat de lucro secundum pecuniȩ suȩ & temporis quantitatem/cuiuslibet pecuniam per menses multiplica: & summam totalem ex tribus collectam pro diuisore serua. Dehinc summam pecuniȩ primi per menses suos multiplicatam: per lucrum multiplica: & productum per diuisorē seruatum diuide: & in quotiente quȩsitum continuo emerget. Sic consimiliter de secundo & tertio aut quarto vel quinto si tot fuerint operare. Vale. DIS. & tu prȩcoeptor mi in ȩuum bene valeas.

Finis Arithmeticȩ.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

h iij

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

LIBER QVINTVS. De principijs Musicę. Tractat⁹ pri-
mus. De Musicę laudibus & utilitate. Cap. I. DIS.

Nter cęteras quibus humanus torquet animus nõ inferiorẽ
existimo passionẽ/qua mẽs desiderio flagrans: ab optato diu
tius ꝓmisso suspendit: ab heri equidẽ & nudiustertius (ut spõ
sa a te musicę audirẽ p̃cepta) cũ reditũ tuũ p̃stolarer ardẽti⁹: to
tus tabefactus pone lecto decubui. at ubi te p̃sentẽ certo cognouissem/
pristino redeũte vigore/ędes tuas p̃ter solitũ etiã post solis occubitũ pe-
tere p̃sumpsi sperãs audire q̃d delectet simul & instruat. MAG. Nec
oĩmoda fortasse spe frustrabere. Musica nẽpe inter alias matheseos disci
plinas dicente Boetio in primo musicę: nõ modo speculationi verũetiã Boetius
moralitati cõiũcta est. Nihil em̃ tam ꝓprium humanitatis est q̃ remitti
dulcibus modis: astringiq; cõtrarijs. Idq; in singulis vel studijs vel ęta-
tibus luce clarius cõspicit. Infantes equidẽ iuuenes ac senes ita inhiãter
affectu quodã spõtaneo modis musicis delectant: ut oĩno nulla sit ętas/
q̃ nõ dulcis harmonię sono: afficiat gaudio: & a tristi cõsurgat cogita-
tu. Quã ob cãz (cũ similitudo amica dissimilitudo ꝟo cũctis sit odiosa) Plato Plato
aĩaz nrãz musicis ꝓportiõib⁹ cõpactã affirmabat. Et Marsili⁹ in eundẽ. marsilius
Concẽtus inquit ꝑ aereã naturã in motu positã mouet corpus: ꝑ purifi Ficinus
catum aerẽ cõcitat spiritũ aereũ/aĩe corpisq; nodũ: per affectũ afficit sen-
sum simul & animũ: ꝑ significatõem agit in mentẽ. Deniq; ꝑ ipm subti
lis aeris motũ penetrat vehementer. Per cõtempatõem lambit suauiter.
Per conformẽ q̃litatẽ mira quadã voluptate ꝑfundit naturã tã spũalem
q̃ materialẽ totũq; simul rapit & sibi vẽdicat hoĩem. Et ꝑfecto si q̃s tan
ta musaꝝ arte atq; diligẽtia cõcent⁹ offerret auditui: quãta naturę artis
ve cura vel sapores gustui vel mollia tactui offerunt: proculdubio cog
noscerem⁹ Appollinẽ multo magis aĩm rape melodia q̃ vel bacchus vi
no gustũ: vel Venus pruritu tactũ soleat occupare. Vñ Infantes dulcis
cãtilena ita oblectat ut ipos vagiẽtes cõpescat. Pugnantiũ itẽ aĩos in bel
lo/tubaꝝ carmĩe excitari cõspicim⁹. Nautas q̃q; atq; remiges/insuꝑ &
pene oẽs artifices manu oꝑantes/vocis modulatõe/labores facili⁹ pos/
se tolerare: expientia docuit. Et sicut corpa fessa laboribus: ita aĩos oc-
cupatos tẽpratiõibus Freneticos quoq; ac seditiosos: Asclepiade auctọ- Asclepia/des
re/symphonia resanabit. unde & de rege Saule legit: cũ a spũ vexaret mali
gno/regescere nõ potuit: donec Dauid cithara ludẽte dulcisona eius re- 1. Reg. 16.
leuaret harmonia. Cygnos etiã hypboreos citharę cantus adducit: ele/
phantes Indicos organica ꝑmulsos detineri voce cõptũ: fistulis aues al-
lici cõprobatũ est. Fides delphinis amicitiã hoĩm ꝑsuaserũt. deniq; Al-
farabio auctore ꝑ harmonias gratia cõtẽplatiõis & diuinaꝝ sciaꝝ studia Alfarabi⁹
nõ mediocriter iuuant. hinc ut sacra Regũ habet historia. Cũ corã ꝓphe
ta Heliseo caneret Psaltes. Facta est suꝑ eũ manus Dñi & ait: ꝓphetisan-
do scz ea q̃ in quarto regũ volumĩe capite tertio legunt. Sed q̃d musicis
insisto laudib⁹: cui⁹ testĩonia in scripturis reperiunt multiplicia. Nec ĩ
patriã deerit: sed lõge alia a nostra ibi resõabit. DIS. Nũ p̃sago mẽs
mea agitabat spũ cũ secretiora q̃dã audire nõ dubitabat? MAG. Ad

huc latent alia: & qdē speculatiōi iocūdissima. sed nūc ꝙ tendius pgāus

De definitione Musicę. Capitulū. secundum. MAG.

Augusti. Vsicā Aug⁹ primo musicę sciam bñ modulādi asserit Bene qdē
id ē artificiose: aut bñ .i. honeste. Nā modulari ad lasciuiā & tur-
Boetius pitudinē/ modulari quidem est: sed non bene aut honeste. Boetius vero
quinto musicę dicit. Harmonica (id est musica) est facultas differentias Musica
acutoꝝ & grauiū sonorū: sensu ac ratione ppendens. In definitiōe autē
additur: rōne. Quia in musicis nō omne iudiciū sensui (cū varie possit
impediri) sed ptim intellectui est attribuendū/ qui a sensu receptis specie
bus/ etiā aliqualiter impeditis ex ipis conclōnē necessariā syllogisat. Ita
Ptagoras em̄ cōstat fecisse Pythagorā: ut infra patebit. Sensus tamen nullus esset
auditus/ de sono nulla unquā fuisset disceptatio.

De origine nominis & quid sit Musicus. Capitulū iij. DIS.

Nde hęc sciētia hoc sortita est vocabulū? MAG. Sūt nō nulli
q musicā a moys q̊d Aegyptij aquā dicūt arbitrant̄ denominatā
qa circa aq̄s inuēta sit vel a musa q̊d īstrumētū dicūt excellētissi
mū ī musica. Alijs aūt musicā a gręco vocabulo Μουσα appellatā vi-
Musicus sū est. hīc Μουσικοσ latine music⁹ q rōne ppensa canēdi sciām: nō ser Musici tri
uitio opis/ sed imperio rōnis assumit. Sūt v̄o musici triplices. Primi q plices
tm̄ circa instrumēta v̄sant̄ musica: q bñ qdē modulant̄/ & neruos tāgūt citharedę
Sed q̄re hi nerui moti & nō alij ꝯsonātiā pstent/ nō ītelligūt: nec huiusce
artis speculatoꝝ capiūt. q̄les citharedas pene oēs ꝯspicim⁹. Secūdi sunt q
carmīa fingūt/ ad q̄ nāli potius instinctu ꝙ speculatōe ac rōne ferunt̄ & Poetę
hos Poetas nomināt/ q̊rū multi carmīa fingūt: sed harmōicas eaꝝ pro-
portōes demōstrare minime pñt. Tertij sūt q & si nec īstrumēta/ & ner musici p-
uos tangere: nec carmīa fingere nouerūt: de his tñ iudicādi pitiā habēt prie dicti

De musicę primo inuentore Capitulum. iiij. DIS.

Vem arbitrant̄ primū musicū/ & musicę inuētorē? MAG.
Gene. Tubalē filiū Lamech: s̄m q̊d dicit̄ de ipo Geneseos. 4. ca. Ipe Tubal
fuit pater canētiū cithara & organo: eo ꝙ prim⁹ musicā īuenit: & eā idu
ab⁹ colūnis latericia sc; & lapidea posteris reliqt. latericia qdē ne igne/ la
Pythago pidea v̄o ne aq̄ piret. Adā nāq; mūdū igne & aq̄ piturū pdixerat. Pytha
ras goras v̄o phūs/ sonoꝝ pportōs expimēto didicit. nā cū diuti⁹ aīo ęstu-
aret: q̄ nā rōne firmit̄ ꝯsonātiaꝝ momēta pdisceret/ demū nutu fatali/ fa-
broꝝ officias pteriēs: ex varijs malleoꝝ sonis unā cōcinētiā aīaduertit:
accedit ppi⁹/ malleoꝝ pōd⁹ examīat: & cū qnq; eēnt mallei: primū ad q̄r
tū duplū repit pōdere: q diapasō ꝯsonātiā resonabat. eū ipm v̄o ad s̄m/
sesq tertiū īuenit: ad ꝙ diatesserō tonabat. Rurs⁹q; idē ipe ad tertiū: cum
eēt sesqalt̄: diapēte ꝯsonabat. S̄m v̄o & tertiū/ sesqoctauā retinere ppor
tōeꝫ & tonū repit sonātes. Quītū v̄o qa cūctis dissonabat: reiecit. Hoc
clari⁹ patꝫ ī Monochordo ut sit A. graue prim⁹ malle⁹. D. graue secūd⁹
Petrus cō E graue terci⁹. & a acuta q̄rt⁹. attñ Petr⁹ Cōmestor ī hystoria scholastica
mestor id a pdicto tubale factitatū: & a gręcis pythagore fabulose attributū au-
cūat. hūic em̄ tubal frēꝫ q artē ferrariā īuēit q̊ fabricāte tubal ex malleoꝝ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

proportione dicto mō cōsonantias reperit, sed cū hoc parui videat esse momenti, relinquendū esse censeo. DIS. Probe facis: cū has disceptatiōes ad ꝓpositū paꝝ aut nihil facietes: nō resoluis. Sed qd dicis de Boetio? quē frequēti⁹ in testē euocas? MAG. Is musicā e greco in latinū transtulit: ampliauit atq; harmonicas proportiones in numeris acuratissime demonstrauit. Boetius

De diuisione musicę in Mundanā, Humanam, & Instrumentalem. Capitulum quintū. MAG.

Musica Mūdana

Vsica aūt ut idem ipse tradidit Boetius triplex esse dinoscitur scȝ Mundana Humana & Instrumētalis. DIS. Mundana q̄ est? MAG. quæ de harmonia totius & partiū mūdi supcœlestis & elementaris considerat. Non em̄ sine maxima proportione & harmonia orbes cœlestes adinuicem locati sunt: ob id & dulcissimā motu suo concinentiam faciunt. Sic & elementa suis in locis proportionata: nec sine ꝓportione harmonica ad cōpositiōem mixtoꝝ concurrunt. Sic & anni tempora: cūctaq; res createę debite cōcinunt. De⁹ em̄ gloriosus oīa in numero: pondere: & mensura creauit. DIS. Humana quæ est? MAG. Quę de ꝓportionib⁹ corpis & aīę: & haꝝ inter se ꝑtium cōsiderat. ob id aīa ipm̄ corp⁹: & cūctę se ptes diligunt ac res cęteras cū ipis in harmonia magis couenietes eligūt. q̄d si ꝓfundi⁹ rimatū fuerit: cū his q̄ de latitudinib⁹ formaꝝ, insup de uniformitate & difformitate q̄litatū tradunt: difficillimaꝝ in reb⁹ naturalib⁹ q̄stionū solutionē in prompto dabit, est em̄ phīę pars secretissima: cui⁹ delucidatiōē in aliud tp̄s seruabimus. Redeamus nūc ad residuā musicę ptem. DIS: Quam? MAG. ad musicā instrumētalē, q̄ superioribus definita est. Hęc rursus in Rithmicā: metricaȝ: & harmonicā diuidit. Harum Prima intentionē verboꝝ: & an ne sonus verbis, syllabis, bene aut male cohereat inqrit. Metrica aūt diuersoꝝ generꝝ metrorū: mensurā ratōe subtili ac ꝓbabili inuestigat. De his duabus sanctus Augustin⁹ in musica sua satis lucide p sex libros disseruit. Harmonicā vero in prioribus definitā Boetius vir doctissim⁹ in latinū e greco vertens in qnq; libris ꝓfunde prosecutus est. Cuius tibi gn̄aliora in sequētibus tradam principia. Et a Sono tanquā omnium fundamento exordiar.

humana

Musica instrumētal

Rithmica

Metrica

harmōica

Augu. li. musicę

Boetius

De Sono & voce vocisq; diuisione. Capitulū vi. DIS.

Sonus

Vid est Sonus? MAG. est percussio aeris indissoluta usq; ad auditū. Et hęc descriptio omni sono cōuenit. Aliter aūt definitur sonus cum dicitur sonus est vocis casus ΕΜΜΕΛΗΣ emmeles: (id est aptus melo) in unam intentionē. Et hic sonus magis specialiter describitur is scȝ quem greci φθογγος vocant. Nos vero Sonū voci cōuenientem, dicere possumus. Sunt autem duplices voces. Vnisonę scilicet & non unisonę. DIS. Vnisonę quę sunt? MAG. Quarum

Vnisonę vocis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

unus est sonus: vel in graui vel in acuto. & de his nihil ad psens. DIS. Non unisone q̃ sunt? MAG. Quarũ nõ est unus sonus: sed alia grauior/alia vero est acutior. Et he rursus sunt duplices. Quedam em̃ sunt continue. Quedam vero discrete. DIS. Continue q̃ sunt? MAG. Quarũ differentia cõmuni fine iungitur: nec habent loca discreta q̃ teneant. queadmodũ colores in iride. Fit autẽ hoc/cum in fine voces attenuantur. Et he quoq; a musica abijciuntur: eo q; sibi ipsis dissimiles: nec unũ aliquod psonant. DIS. Discrete q̃ sunt? MAG. Quarum differẽtia videt suo quodã loco cõstituta: interuallisq; distincta. Et hæ rursus reperiuntur duplices. Consone scilicet & Dissone. DIS. Consone q̃ sunt? MAG. q̃ copulate mixtos suauesq; sonos efficiũt que vero nõ/dissone sunt. Interuallum aũt/est soni acuti grauis q; distãtia. DIS. Duplex igitur sonus est: grauis sc3 & acutus. MAG. Probe infers. Et ex hoꝝ pmixtione cõsonantia aut dissonantia generatur.

Non unisone | Continue | Discrete | Consone | Dissone | Intuallũ | Sõus grauis. acut9

De Consonantie/dissonantieq; definitionibus Capitulum septimum. MAG.

Consonantia vero /est dissimiliũ inter se vocum aut sonorũ in unũ redacta pporcio vl cõcordia: vel est soni acuti grauisq; mixtura /suauiter: uniformiterq; auribus accidens. Dissonantia autẽ est sonorum acuti grauisq; mixtorum ad aurẽ veniẽs aspera atq; iniocunda pcussio. DIS. Unde causatur soni grauitas vel acuties? MAG. Audisti. quia sonus est aeris pcussio: Percussio nõ est sine motu: Motuum vero alij velociores: alij tardiores sunt. Et rursus quidam eorum rariores: quidam vero spissiores. Et si motus tardus rarior que fuerit / graues sonos effici necesse est. Motus vero celeres ac spissi/ acutos sonos causant. Hinc est q; idẽ neruus si amplius intẽditur/acutũ sonat: si remittitur/graue. Quanto enim magis tensus fuerit. pulsum velociorem reddit: celeriusq; reuertitur: & frequẽtius ac spissius aerem ferit. Quanto vero laxior remissiorq; fuerit/tanto pulsus efficit rariores inbecillitate feriendi: nec diutius tremit. DIS. Capio hec. sed intelligere vellem: cũ chorda pellitur: idem ne sonus sit qui causat? MAG. Non est idem: sed totiens nouus sonus generatur: quotiens tremebunda chorda ferit aera. unus tamen iudicatur propter motus celeritatem: veluti baculus in extremitate ignitus/si velocius circumducitur/rubeum circulum describere videtur.

cõsonãtia | dissonãtia | Grauitas soni & acuties unde | unitas sõi9

De consonantiarũ numero. Capitulũ. viij. DIS.

Hec auido a te accepi animo. quoniã simul & iocunda/& naturalibus rationibus plena sunt. Sed dic queso. si que consonantie sint partes. MAG. Consonantie simplices & pfecte tres sunt. scilicet. Diapason. Diapente. Diatesseron. Ex his aliæ miscentur. ut pura Diapente cum Diapason / bis Diapason. Sic Diapente & Diatesseron unũ constituunt Diapason. Et omnes quoniã consonantie sũt in concordia quadam/siue sonorum proportione consistant necesse est.

cõsonãtie pfecte

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DIS. Hoc ex definitiõe cõsonãtię prius data claret. Sed in q̃ queq̃ cõsonantiaꝝ consistat ꝓportione/nondũ intelligo. MAG Diapason in dupla cõsistit ꝓportõe: ut 1 & 2. diapente in sesqaltera est. ut 2 3. diatesseron in sesqtertia ꝑmanet. ut 3 & 4 diapason cũ diapẽte in tripla. ut 2 4 6. Inter duo em̃ & sex ꝓportio tripla est: aggregata ex dupla: sc3 2 & 4. & sesquialtera sc3 4 & 6. sed bis diapason reperitur in quadrupla. ut 2 4 8. diatesseron aũt cũ diapente unũ integrant diapason. ut 2 3 4.

Cur in exẽplis musicis utimur nũeris. & numeroꝝ ad sonos applicatio. Cap. ix. DIS.

Vam ob causã (cũ iamiã nostra in musicis disputatio ꝑsetur) tu in numeris adducis exẽpla? MAG. Q̃m omnis pluralitas in numerositate q̃dam est: consonantię aũt in ꝑlitate sunt. quod ex eo claret. Nam oĩs consonãtia in ꝓportione est. ꝓportõ ꝟo (ut in arithmeticis diximus) duaꝝ adinuicẽ habitudo est q̃tĩtatũ. duo aũt plura sunt. consonantia igit̃ in pluralitate: quare & in numerositate cõsistũt.

DIS. Possunt ne hi numeri ad sonos aliquo saltẽ ingenio applicari?

MAG. Possunt. & (ut arbitror) tali quo Tubal siue Pythagoras cõsonantias inuenit in q̃ttuor malleis. Sint itaq3 in ꝓposito hi mallei certis signati ponderibus. ita ut primus duodecim cõtineat uncias. secund9 nouem. tertius octo. quartus sex. & experiẽtia patebit malleũ quartũ ad primũ diapason sonate. qa ad eũ duplus est. Et rursus malleus prim9 ad malleum secundum. Similiter malleus tertius ad malleũ quartũ diatesseron resonabit: qa utrinq3 est ꝓportio sesqtertia. uñ & epitritus dicit̃: qa super totũ/tertiã continet partẽ eiusdẽ. Malleus ꝟo secundus ad quartũ & item malleus primus ad malleũ tertiũ diapente tonabit. quia utrinq3 ꝓportio sesquialtera: & emioli possidet rationẽ. cõtinet enim totũ & insuper eius medietatẽ. Malleus ꝟo secundus ad malleũ tertiũ/tonũ in sesqoctaua resonabit ꝓportione. hic tamẽ cõsonantia non est sed cõsonantiarum pars. Ex his clare patet & reꝝ & numeroꝝ ꝓportiões/sonoꝝ ꝓportiones generare. quod ergo in uno demõstratur: in alio similiter posse reperiri certum est. DIS. Hæc (ut arbitror) haud clarius possent demonstrari. MAG Veꝝ. attamen pluribus aliĳs experimentis contingit ꝑdicta repiri. ut ĩ calãoꝝ latitudĩe & lõgitudĩe vitroꝝ/ollaꝝ/aliarũq3 reꝝ ꝓportiõe. Sic & in monochordi diuisiõe. uti in seq̃ntib9 patebit.

applicatõ numeroꝝ ad malleos

De consonantiarum ordine & perfectione. Capitulum decimum. MAG.

Sc autem inter consonantias idem ordo qui in proportionibus consonantĳs appropriatis. Sicut enim in genere multiplici (naz in illo solo musicę consonantię sunt inquirendę) prima simplicissima/maxima & ęqualissima & ad intuendũ facillima/est ꝓportio dupla. Sic & diapason omniũ consonantiaꝝ est iocũdissima/perfectissima & iudicio auris facillima, nobis insita naturaliter ab eo qui nos creauit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Auguſti⁹ inquit beatus Auguſtinus de trinitate libro 4. c. 2. ut nec imperiti poſſ int eam nõ ſentire: ſiue ipſi cantantes ſiue alios audient s. per hanc quip pe voces acutiores grauioreſq;/nõ ſcientiã (cui⁹ expertes ſunt plurimi) ſed ipſum ſenſum auditus noſtri vehemẽter offendat: ut facile videre eſt in regulari monochordo. De hinc proportio ſeſqaltera ultra totũ medi etatẽ conſiderans/in perfectione ſequitur. Ita & diapente inter conſonã tias poſt diapaſon locatur: & auris iudicio conſonantię diateſſeron præ ponitur. Sic diapente cum diapaſon/q̃ cum in triplici ſit proportiõe in ter diapente & diateſſeron locatur. Itaq; diateſſeron ultimo loco ponit. Sicut enim rei tertiã partẽ accipere magis difficile videtur/q̃ duplã aut dimidiam aſſignare: ſic & hæc conſonantia in ſeſquitertia exiſtens pro portione/iudicio auris non eſt multũ grata: accipitur tamẽ libenter: qm̃ addito tono/fit diapente. Et ſi rurſus diapente adiungitur; diapaſon om nium gratiſſimam efficit ſynphoniam.

De diuiſione toni in ſemitonia. Ca pitulum undecimum.

DIS X ſuperioribus liquet (ſi ſane intelligo) omnẽ conſonantiã ex ſonis ſeu vocibus diuerſis: interuallisq; diſtinctis ac ad ſe p portionatis aggregatã eſſe. MAG. Sane intelligis. DIS Ex quot igitur quibuſue ſingulę conſonantię vocibus & in teruallis conſiſtant ſubiungito. MAG. Faciam. attamen cũ ea res to ni diuiſionem prerequirat: de ea prius differendũ cenſeo. DIS. Quo modo diuiditur tonus? MAG. In duo ſemitonia. DIS. Hoc facil limum iudicio. nã per ſemitoniũ/toni mediũ intelligo: ſed quid facilius q̃ rei medietatẽ accipere? MAG. Deficis in vi nõis. non eñ dicit ſe mitoniũ a ſemi q̃d eſt dimidium: quaſi toni dimidiũ: ſed a ſemi id eſt im perfectũ: quaſi tonus non integer ſiue imperfectus. Vnde tonus diuidi tur in ſemitõia duo ęqualia. Maius ſcilicet & Minus. Maius quidẽ plus q̃ toni dimidiũ continet. Minus v̾o non totam toni medietatem com plectitur. Exceſſus autem maioris ſupra minus: Coma nuncupatur. DIS. Cur autem tonus non in duo ęqualia partitur? MAG. Quo niam hoc fieri eſt impoſſibile. DIS. Si potes hanc impoſſibilitatem demonſtra. MAG. Audiſti: tonum in ſeſqoctaua ꝓportione cõſiſtere quę ſit gratia exempli. 9. & 8. horũ nullus naturaliter numerus medi us eſt: eos igit̃ binario multiplicem⁹: fiũt q; bis octo. 16. & bis nouẽ. 18. Inter ſedecim aũt & decem octo unus mediat numerus ſc; 17. q omnes diſponant̃ in ordine tali. 16. 17. 18. Sedeci igit̃ ad. 18 collati ſeſqoctauam retinent ꝓportionẽ: atq; idcirco tonum. Sed hanc ꝓportiõem numerus medius ſc; 17. non in equalia partitur. Cõparatus eñ ad 16 hẽt eũ totũ & ei⁹ ſextãdecimã ptẽm ſc; unitatẽ. Si v̾o. 18. ad numeꝝ mediũ ſc; 17. cõ parent̃ hũc ipm totũ/& inſup ei⁹. 17. ptẽ ſc; unitatẽ. pat; igit̃ q; numer⁹ iſte quẽ mediũ dicim⁹/nõ eq̃lib⁹ ptib⁹ minorẽ ſupat & a maiore ſupat̃. Eſt. n. ps. 17. mior. 16. v̾o maior. & hæ ſũt ptes toni/q̃s ſemitõia dicim⁹.

Semitoniũ (margin) · Coma (margin) · Semitoniũ maius · minus (margin)

100

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

quorum unum maius aliud vero minus dicto modo reperitur.

De inuentione semitonij minoris. Capitulum duodecimum. MAG.

Voniam uero semitoniū minus iudicio auris facile non deprehenditur: quapropter quo medio accipiendū demonstrandūq; sit perquirendum est. Sumatur igitur diatesseron a b: circa quā semitoniū minus ad grauiorē acutioremq; partē taliter cōtingit sumere. intēdatur diatesseron b c. remittatur rursus diapente c d. b d tonus relinquit. Nam diatesseron a diapente tono superatur. sic c b spacium ab c d spacio b d spacio transcenditur. Amplius intendatur diatesseron d e & remittatur diapente e f: igitur tonus d f inuenitur. sed d b tonus erat: igitur semitonium minus est a f. quod subtractis duobus tonis scilicet f d & d b ab a b diatesseron relinquitur. nam diatesseron ut infra patebit duobus tonis & uno semitonio minori cōstabit. Rursus remittatur diatesserō a g: & intendatur diapente g h & erit a h tonus. sed a f erat semitoniū minus: igitur f h erit apotome id est semitoniū maius. Amplius remittatur diatesseron h k intēdatq; diapēte k l & erit h l tonus. Sed b d tonus erat: igitur l d apotome manebit. Et rursus intendatur diatesseron f m: relinquitur b m semitonium. Remittaturq; diatesseron l n: iterum n a semitonium separatur. Sumpta sunt igitur duo semitonia minora circa a b: ut puta b m ad acutā. a n uero ad partem grauiorem: totumq; m n minus est quam diapente. constat enim ex quinq; semitonijs & apotome geminata: hoc est ex duobus tonis & tribus semitonijs minoribus. Et quoniā duo semitonia unū tonum implere nequeunt: sed relinquitur coma. totum igitur m n spacium minus est spacio diapente consonantiæ uno comate. ut subiecta manifestat descriptio. in qua tamen propter spacij paruitatē quantitas distantiæ seu differentiæ semitonij minoris a maiore vix deprehenditur. Et facile quidē reperitur coma in partē grauē & acutā. Nam si a tono dato intendatur semitoniū maius: & remittatur semitonium minus: habetur coma in parte acuta. Rursus a tono dato semitoniū minus intēde & maius remitte/& habebis coma in parte grauiore.

Apotome

De Consonantiarum partibus. Capitulum tredecimum. MAGISTER.

Ræmissa itaq; toni diuisione/ac semitonij & maioris & minoris inuentione: petitioni tuæ supra factæ respondens/dico. Diatesseron vocum esse quattuor: interuallorum trium. Cōstat quoque ex tonis duobus & uno semitonio minori. Diapente est quinq; vocum: interuallorum quattuor. constat ex tonis tribus & semitonio minori. Diapason vero ex diatesseron & diapente integratur. DIS. Igitur voces nouem continet: quattuor scilicet a diatesseron & quinq; a diapēte. MAGIS. Non probe perfecteq; supputas. quoniam cum hæ duæ

diatesserō

diapente

diapason

Descriptio Inuentionis Semitonij minoris.

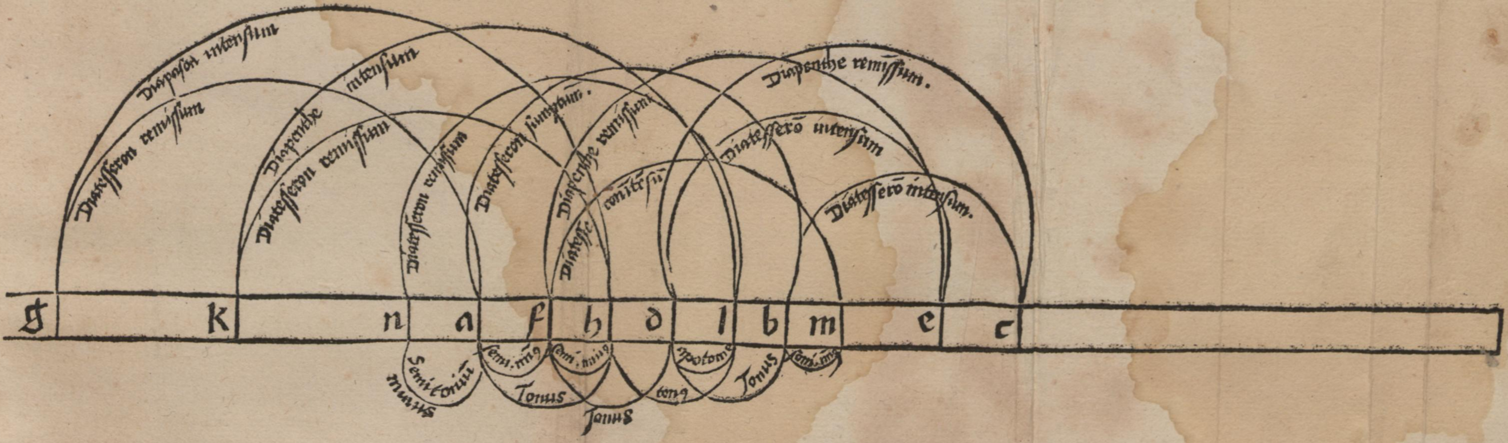

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

consonantię ad constitutionē diapason iunguntˀ/eadē vox erit suprema
diatesseron & infima diapente. aut ecōuerso. Itaq; diapason voces octo
& interualla septē habet & ex tonis qnq; & duobus semitonijs minori-
bus integratˀ. sex quoq; tonos uno comate minus/cōtinet. DIS. Di-
cta demōstratione firmes. MAG. Si primū demōstrauero: videlicet
diatesseron ex duobus tonis & semitonio minore cōstare totū demon-
stratū erit. Nā diapente diatesserō tono supat. & diapason (ut dictū est)
ex ambobus cōstat. Primū igitˀ demōstrabo in nūeris. sit nūerus prim⁹
192. ad hūc sesqtertiā pportōe; tenēt 256 & ad primū nūeꝝ q est 192 con
stituūt tonū 216 ad 216 vo rursus 243 tonū obtinent. Sublatis igitˀ duo-
bus tonis a diatesseron/relinqtur habitudo quę est inter 243 & 256 Sed
hęc nō est habitudo dimidij toni: sc; q̄ est inter sesqsextādecimā & sesq-
septimādecimā. Quod patet. sumo em̄ ex 243 decimāoctauā ptem: ea fit
13 & * hanc si eisdē apposuero: fiūt 256 & *. Sed pportio 256 & 243 mi
nor est sesqoctauadecia hitudine. q si dimidius tonus maior est in sesq
sextadecia: minor vo in sesquideciaseptia: sesquideciaoctaua vo minor
est sesquideciaseptima: numerus aūt 256 ad numeꝝ 243 minor est ses-
quideciaoctaua: igitˀ dimidiū tonū non cōplet/ sed semitoniū min⁹ perfi
cit: q̄d est in pportōe 256/243 hęc aūt duplata scilicet 65536./59049. to-
nū integrū nō facit, videlicet addēdo octauā ptē inferioris inferiori. sub
tracto aūt sēitōio mīori a tono/ reliquitˀ ppor- 2187/2048 -tōin q̄ cōsi
stit sēitoniū maius. a q̄ si sēitoniū min⁹ subtra- hatˀ pportō
531441./524288 relinquitˀ: q̄ scilicet semitoniū minus & maius differūt. &
coma dicitˀ. ei⁹ quoq; medietas schisma appellatˀ. Subtra-
here aūt in pportōibus est diuidere. addere vo multiplicare. & duplare
in se multiplicare. mediare aūt radicē extrahere in minutijs vulgaribus.
Multiplicatio vo & diuisio in pportōibus locū nō habent. quia propor
tiones unitatem non recipiunt. quia ultra duplam nō descenditˀ. Prędi-
ctę vo demōstratiōes q̄si oculis cōspici possunt ī diuisiōe monochordi

* 1/2

Coma

Schisma

De Monochordi definitione & nomine. Capitulū decimūquartū

DIS. Quid est Monochordū? MAG. Est instrumentū musicum ob
longum unam habēs chordā per longū extensam/secundū con-
sonantiaꝝ proportiones in partes quindecim: q̄ chordæ siue vo
ces dicūtur: diuisu;. DIS. Ergo quindeachordū potius esset ab his i
ptib⁹ denōīnandū. MA. Hę ptes nō sp sunt chordę realiter: sed sectio
nes super quibus si chorda in longum extensa premitur & mouetˀ/om-
niū dictaꝝ sectionū voces siue sonos reddit. Huius aūt & si variæ diuisio
nes a diuersis receptę sint: ex his tamē unā d lucidasse sat erit.

monochordū

De diuisione monochordi in genere dyatonico. Capitulū qndecimū.

MAG

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Oetius Monochordi diuisionē in triplici genere/Dyatonico scꝫ Cromatico & Enarmonico ꝑmixtī tradidit Sed qm̄ omīs cātus noster in dyatonico tantū genere versatur: in eo monochordū ꝑ omnia eius tetrachorda diuidamꝰ: hoc mō. Primo diuidatᷣ totum spaciū x t in duo ęqualia in puncto o quæ erit mese: & x erit ꝓslambonomenos. Secūdo diuidatᷣ o t in duo ęqualia in p. q̄ erit netehyꝑboleon: cuius scilicet netehyꝑboleon ꝑtem octauam accipe: hāc eidem adde & fit paranetehyperboleon. Huiꝰ rursus octauā accipe partē Hanc eidē adde/& fit tritehyꝑboleon. Amplius accipe ꝑtem tertiam de netehyꝑboleō: quā eidē adde: & fit netedyezeugmenō: eritq́ꝫ tetrachordū hyꝑboleon siue excellentiū ꝑtitū. Quo facto ad diuisionē tetrachordi dyezeugmenon. i. disiūctaꝝ hoc pacto ꝓcedas. Primo accipe ꝑtē tertiam de netedyezeugmenō. Hāc eidē adde & fit paramese. Secūdo accipe ꝑtē octauā de netedyezeugmenō: & eidē adde: & fit paranetedyezeugmenon. Huiꝰ accipe ꝑtē octauā & hāc eidē adiūgas & fit tritedyezeugmenō eritq́ꝫ huiꝰ tetrachordi diuisio ꝑfecta. Diuisionē ꝟo tetrachordi meson siue mediaꝝ hoc mō absumes. Primo accipe tertiā ꝑtē de mese. Hāc eidē adde: & fit hypatemeson. Scd̄o accipe octauā de mese & eā eidē adde: & habebis lichanos meson. Huiꝰ accipe ꝑtē octauā: hanc eidē adde & fit ꝑhypatemeson: & ꝯpleta ē huiꝰ tetrachordi ꝑtitio. Qm̄ ꝟo tetrachorda hyꝑboleon & dyezeugmenō inter se ꝯiūcta sunt: tetrachordo aūt meson disiuncta ipa eidē ꝯiungēda sunt ꝑ diuisionē tetrachordi sinemenō siue ꝯiūctaꝝ: hoc mō. Accipiamꝰ paranetedyezeugmenon ꝓ netesinemenō & tritedyezeugmenō pro paranetesinemenon. Et huiꝰ octaua pars sumpta/atq́ꝫ eidē adiecta facit tritesinemenō. & iunctū est hoc tetrachordum mesō: ꝑ reiectionē toni q̄ est iter netedyezeugmenō & ꝑanetediezeugmenō. Diuisionē aūt tetrachordi hypatō siue principaliū. perficies eos quo sequitur modo. Primo accipe tertiam partē de hypatemeson: hanc eidē adde. & fit hypatehypaton. Secundo accipe octauam de hypatemeson: & hanc eidem adiunge: & fit/lichanos hypaton. Huius octauam accipe/ & eidem adde & fit/perhypatehypaton: & diuisum est hoc tetrachordū & per consequens totum monochordum. Cui manu gammaut adiūxi suo modo: ut in adscripta descriptione cernis diuisum. Gam̄aut autem taliter reperies. accipe octauam de proslambonomenos: Et hanc eidem adde: & fit/Gamaut. In omnibus autē dictis additio fieri debet/ad partem grauiorem: & partitio ad partem acutam: videlicet versus. t. locus autem. bb. patet/ si. b. acutā versus t in duo ęqualia diuiseris. Et C graue in quattuor ęqualia diuisum: in tertio diuisionis puncto cc locum dabit. similiter D graue in quattuor ęqualia partitum in tertio puncto diuisionis locum concedit. Et rursus E graue in quattuor diuisum ela in tertio puncto diuisionis accipit. Harum officia in sequētibus manifesta erunt. Prius autem earundem & origines/& inuentores narrandi sunt.

Diuisio monochordi

De Chordarum inuentoribus & tetra-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

MVSICAE SPECVLATIVAE

chordis. Capitulum.xvi. DIS.

Vis igitur partiū monochordi primus inuentor fuit? MA. In toto monochordo quatuor reperiuntur tetrachorda. quarum Primum videlicet hypaton siue principalium Mercuri⁹ (*Mercuri⁹*) inuenisse traditur. Dictum aūt est tetrachordū a chordis quattuor: quarum prima ad quartā Dyapason: medie inter se & extremas / Dyapente (*tetrachordum*) Dyatesseron / & tonum sonabāt. Post hoc Chorebus rex lidorū / quintā (*Choreb⁹*) addidit. Hiagnis sextam. (*hiagnis*) Terpander vero septimā ad planetarum̄ similitudinem adiecit. (*terpander*) & factum est heptachordum sinemenon id est cōiunctarum. Nā in eo duo tetrachorda p mese bis numeratū cōiungunt. Et has qdē chordas planetis septē attribuebant. hypate sc3 grauissimā saturno / ob tarditatē sui motus. Perhypate Ioui. Lichanos marti. Mese soli. Paramese veneri. Paranete mercurio. Nete lunae. Nōnulli vero ordine cōtrario eas locabant. ut scilicet grauissima lunę. & nete saturno conueniret / s3m planetarum ordinem in ascensu. Samius Lichaon / octauam adiunxit (*Samius Lichaon*) scilicet Trite: & factum est octochordum dyezeugmenō id est disiunctū. Continet enim duo tetrachorda tono distantia. Prophrastus nonam adiunxit: (*Prophrastus*) quę lichanos hypaton nominata est. ut esset ēneachordū. Estrac⁹ colophonius (*Estracus*) decimam in grauiorem partem coaptauit chordam: scilicet perhypate hypaton. Thimoteus millesius (*thimote⁹*) undecimam inuenit: ut undeachordum fieret: in quo tria tetrachorda existunt. Mese autem ut sic medium non obtinet locum: quod tamen vocabulum sonat. Ob id additum est tetrachordum quartum hyperboleon. Sed ut sic mese plus hypatis accedebat: nec media erat. Ideo in partem grauiorem adiecta est proslambonomenos: quae ad mese octauam sonat.

Tetrachordum Mercurij.

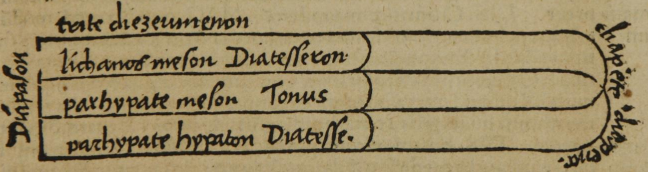

De interpretatione nominū chordarum monochordi. Capi.xvij. DIS.

Onnulla vocabula inter haec q̄ iā de monochordi rōne differueras penitus mihi incognita sūt. Ma. Hęc q̄ tibi incognita asseris gręca sūt: & eo q̄ seqt mō latine exprimūt. Proslābonemenos: i assūpta. addita: vel acqsita dicit. quia post omēs ut mese medium teneret lo-

cũ/adiecta est uti in priorib⁹ patet. Hypatehypatõ id est principal' pricipaliũ. DIS. Haud assentio huic dicto. Nam Proslambonemenos/cũ prior sit ordine: principalior/ & prima principalium videtur esse.
MAG. Verum argumentaris: attamen quia ipsa post hypate hypaton adiecta est: ipsi hypatehypaton nomen reliquit quod prius possederat. vel quia hypatehypaton est prima principalium quæ diuersum gignit sonum Nam proslambonemenos nullam soni facit diuersitatem. Seqt̃ tertia parhypatehypaton. i. iuxta principalẽ principaliũ. Lichanos hypatõ i. principaliũ digitalis siue discretiua: qa sepat principales a mediis. dicta a lichanos. i. digitus/ is sc3 quẽ nos indicẽ dicim⁹. Hypate/meson i. principalis mediarũ. Parhypatemeson. i. principalis mediarũ: vel iuxta principalem mediarum. Lichanos meson id est digitalis siue discretiua mediarum: discernit enim & separat medias a minutis. Mese id est media. Paramese id est iuxta mediam. Tritedyezeugmenon id est tertia disiunctarum. quia disiunctarũ tercia est pręspostere numerando: aut quia una de tribus disiunctis est. Paranetedye zeugmenõ id est iuxta ultimam disiũctarum scilicet netedyezeugmenon. Tritehyperboleõ id est tercia excellentium pręspostere numerando. Paranetehyperboleõ id est iuxta ultimã excellentiu3 scilicet netehyperboleon. Similiter interpræetatur nete paranete/ & trite sinemenon id est coniunctarum. Et hę chordę in diuersis canẽdi generibus diuersas accipiunt nominũ additiones. Nam a genere in quo ponuntur nominantur.

De tribus generibus modulandi. Ca. xviij.

MAG Vnt autem hęc genera tria videlicet. Cromaticum Enarmonicum/ & Dyatonicum. DIS. Dyatonicum quod dicis? MAG. Id cuius omnia tetrachorda per tonum & tonũ ac semitonium progrediuntur. Hinc & dyatonicum a duobus tonis nominatur. DIS. Cromaticum quod est? MAG. quod canendi modũ a dyatonico mutat: cuius scilicet tetrachorda nõ per tonũ & tonũ atq; semitoniũ: sed p semitoniũ ac semitoniũ/ insup & p tria sẽitonia cantat̃. dicit̃ aũt Cromaticũ id est colorabile. sicut eñ color in alia & alia sup ficie mutat̃ & qdquid inter albũ nigrũ ve cõtinet̃ colorabile dici solet: sic & tetrachorda huius gñis a tetrachordis gñris dyatonici & enarmõici variantur. DIS. Enarmonicum quod dicis? MAG. Quod in omnibus tetrachordis per diesim & diesim/ & dyatonum cantatur. Est autẽ diesis dimidiũ semitonij. Philaus ṽo semitonium min⁹ diesim & diaschisma ei⁹ dimidiũ. & semitoniũ mai⁹ apotome noiat. Enarmonicũ aũt dicit̃ qd plurib⁹ spacijs & angustiorib⁹ sepat̃. Ex his autẽ solo dyatonico utimur. Cromaticũ ṽo & enarmonicũ a cantu nostro omino abijcimus eo q̃ Cromaticũ p semitonia ꝓcedens mollius: Enarmonicũ ṽo p dytonũ ꝓgrediens/ durius atq; difficilius fit. Dyatonicum ṽo naturalius & aurib⁹ magis gratũ repit̃. DIS. Quõ nũc demũ pdictæ chordę in his diuersis gñibus alias & alias sumũt additiões? MAG. Nã parhy

Genera modulandi

Dyatonicum

Cromaticum

Enarmonicum

Diesis

Philaus

patehypaton:lichanos meson:paranetediezeugmenon:paranetehyp̄bō leon.& sic de aliis in genere dyatonico dyatonos. In cromatico/cromatice. in Enarmonico v̄o enarmonios nominant̄. Et ut dicta a se inuicem secernere possis genera: unū subiiciāus tetrachordū diuerse diuisū. & q̄ admodū hoc tetrachordū in tribus gn̄ibus diuersū vides: ita & reliqua videre potes: si monochordum totum in tribus generibus diuidas. H[c] tamen gratia exempli sufffician

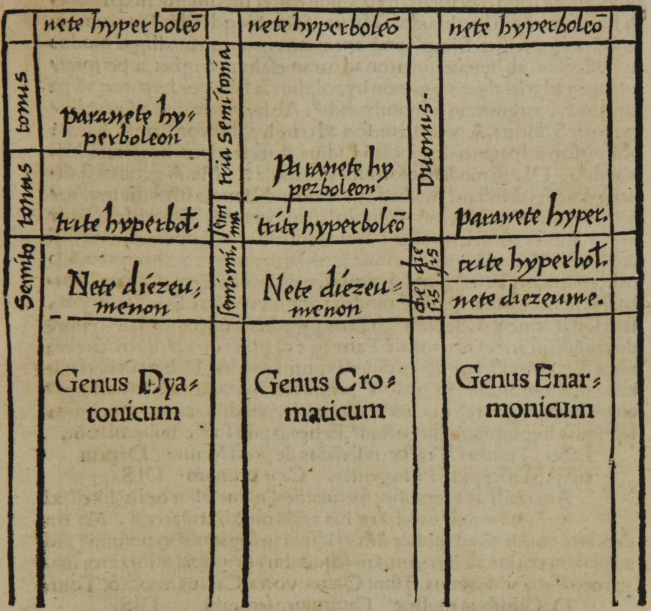

De Modis siue tropis. Cap. xix. MAG.

Icut aūt monochordū in diuersis modulandi gn̄ibus diuerse diuidit̄: ita & in variis modis siue tropis variatur. DIS. De his itaq̄ (si quę habes) in mediū ferre nō graueris. MAG. Modi siue tropi/quos nos tonos appellāus: sunt cōstitutiōes in totis vocū ordinibus vel grauitate vel acumine differētes. Est aūt constitutio (quā & συστημα dicūt) plenū veluti modulatōis corpus: ex cōsonātiarū cōiunctiōe cōsistens, uti est cōstitutio a proslambonemenō ad mesen mediis cōnume

104

ratis vocib⁹. vel a meson rursus ad netehypboleon intermediis cōnu̅eratis. Erāt aūt apud antiqssimos tm̄ q̄ttuor modi vicȝ ,pthus:deutr⁹:tritus:tetrardus. Moderniores v̄o quēlibet horꝝ in duos diuisere ut essent octo. DI. Qui? Ma. Dori⁹ & hypodorius ptes ,pthi. Frigi⁹ & hypofrigius ptes deutri Lidius & hypolidius ptes triti. Mixolidius & hypomixolidius ptes tetrardi. horꝝ aūt ɔstitutio talis ē. ut si in mō hypodorio quālibet notā tono eleuaueris/hypofrigiū ɔstitues. In q̄ si rurs⁹ q̄libet notā tono eleuaueris/hyppolidiū nascet̄ modulatō. In q̄ si noras q̄s libet semitonio leuabis/doriū facies. & in aliis q̄dē sitis ē in acumē intensiōemq̄ ,pcessus. Si a ,ps lambonemenos in meson intelligat̄ modus hypodorius. ab hypate hypaton ad paramese hypofrigius. a peripate/hypaton ad trite dyezeugmenon hypolidius. a lichanos hypaton ad paranethedyezeugmenon hypomixolidi⁹. Ab hypatemeson ad netedyezeugmenō dorius. A peripatemeson ad trite hypboleon Frigi⁹. A lichanos meson ad paranetehypboleō Lidius. A mese ad netehypboleō Mixolidi⁹. DI. uñ modi hęc sortiunt̄ vocabula? Ma. A gētibus q̄ diuerse diuersis delectant̄ modis: sicut & cibis. Nā morꝝ sīlitudie molliores/in molliori gaudēt mō: & in aīo lasciuiores in lasciuiori delectātur mō: q̄d ,ppter cōsilem ptiū anī/& ɔsonantiaꝝ euenit ,pportiōem ut sup tactū est. Vñ mod⁹ prim⁹ morose & curialiter vagat̄. Scd̄us ,p raucā ,pcedit grauitatē. Terti⁹ ,p indignantis seuerā insultatōem. Quart⁹ adulatiōis habet formā. Quint⁹ modestā ɔtinet petulātiā. Sext⁹ lachrymosam sonat ɔcinentiā. Septim⁹ ,p saltus ,pgredit̄ inimicos. Octau⁹ tenorē decentē & q̄si ɔtinet matronalē. Patet igit̄ cā ,ppter quā ,p diuersitate materiæ & ppri/musici pitissimi diuersis utunt̄ modis. Debet aūt fieri nūeratio modorꝝ ordine tali: ut dori⁹ primus sit: hypodorius scd̄us. Frigi⁹ terti⁹ hypofrigius q̄rtus. lidi⁹ quintus: hypolidi⁹ sextus: mixolidius septimus: hypomixolidius octau⁹. Et hęc ,p pn̄ti sufficiāt speculatiōe.

Liber Quintus. Tractatus secūdus de praxi Musicę De principiis Musicę practicę in genere. Capi. primum DIS.

Am traditas a te musicę speculatōes (ni me fallat opīo) intellexi attn̄ quā maxīe volebā ex his nōdū canēdi artē accepi. Ma. tradere artē canēdi nō ad musicę theoriā (quā in supiorib⁹ exposuim⁹) sed ad praxim potius attinet: cuius in sequētibus principia ulíora atq̄ magis necessaria videbimus. q̄ sunt Claues: voces Cantus: modi & Toni.

Principia musicę

De Clauibus musicæ Capitulum secundū. DIS.

Claue

Ve sunt claues musicę? Ma. Sūt q̄dā ex litteris grāmaticę scȝ a b ♮ c d e f g. q̄rꝝ q̄libet in monochordo bis terne repetit̄. Eo tn̄ pacto discernunt̄: nā hę q̄ in pte inferiore locant̄/graues sunt: q̄a voces q̄s designāt grauius sonāt: & ob id a q̄busdā in forma grossiore depingunt̄. ut sit A B C D E F G. Seq̄ntes has/acutę dicunt̄ rōe vocū cū q̄b⁹ ponunt̄: q̄ p̄dictis acutiores sūt. Et ob id miorib⁹ figuris depingūt̄/ita scȝ a b c d e f g. Reliq̄ supacutę siue excellētes noiant̄: nā voces earundē voces p̄dictarꝝ in acumie lōge ancellūt. & hę q̄nq̄ gemiatis signāt̄ lrīs. ut sic aa bb cc dd ee. ,pter has in pte inferiore alia adiecta ē clauis g vicȝ

Graues

Acutę

excellētes

grecũ:q̃d gãma dicũt in hac forma. Γ ad hoc ut primus cãtus ꝑ duralis haberet ut patebit infra. DI. q̃re he lr̃e claues noĩant? Ma. qa occulta & incognita monochordi nobis & referant & manifestant: videlicet voces cantus & tonos quorꝫ claues sunt. DIS. hęc eo quo iã ęnumerata sunt ordine latius discutias velim. MA. Faciã ut lubet. dicuntur claues

De Vocibus & clauibus signandis Capi. tertiũ. DIS.

Vo igit̃ & q̃ sũt voces musicę? Ma. Sex: & isto q̃ sequunt̃ ordine locãdę. ut re mi fa sol la ꝑ q̃s sępius repetitas oĩs cãtus progredit̃. nec tñ eas canẽdo exprimim⁹: sed sonus poti⁹ ꝑ illas sıgcatos. uñ vocũ signa sunt notę quædã in vel extra lineas in hunc modũ positę * Voces

Et hę notę rursus sonus denotant: q̃s canẽdo exprimim⁹ DI Sed quo mõ dictę claues has voces referãdo mãifestãt? Ma. Eo. nã cũ singulis clauibus/singulę ponũt̃ voces una vel pl̃es uti patuit sup̃ ĩ monochordi descriptõe: uñ posita claui cũ nota ĩ linea vel spacio ipam nõ vocẽ q̃ꝫlibet sed eã tm̃ q̃ cũ tali claui iũgit̃: significare necesse ẽ. DIS. hui⁹ exẽplũ adijcias? Ma. * hęc nota in linea posita nõ vocẽ re mi vel sol: sed fa vl̃ ut d̃signat: q̃ cũ F graui hic signato iũctę sũt. nõ tñ necesse ẽ oẽs claues signare ad denotãdas singulas voces: sed sufficit ponere aliquas ꝑ quas ascendendo & descendendo patefiunt proximiores. *Notæ

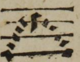

*

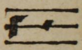

De Cantu & clauibus eiusdem Capi. quartũ. DIS.

Laues cantuũ q̃ sunt? Ma. Cantuũ claues q̃ris & nõdũ q̃t cãtus sint intelligis. DI. verꝫ. Tu igit̃ q̃t sint cãtus edissere. Ma. Cãtus sũt tres. natural̃ bmollis. h duralis. DI. Cãtus naturalis qs est? Ma. Is q mollicie aut duricia nõ excedit: sed naturali ꝓgredit̃ sonoritate. & ẽ duplex vicꝫ prim⁹ & scd̃us. DI. cantũ bmollẽ quẽ dicis? Ma. eũ ipm q aliq̃nto molli⁹ q̃ꝫ natalis ꝓgredit̃. & ob id nõnũq̃ꝫ ꝑ b rotundũ q̃d de facile mobile & molle ẽ designat̃. Et ẽ duplex scꝫ prim⁹ & scd̃s. Cãt⁹ tres naturalis bmllois

DI. Cãtus h duralis qs ẽ. Ma. q aliq̃ꝫto duri⁹ quã natural̃ ꝓgredit̃ & ob hoc ꝑ h q̃drũ q̃d angulis suis motui resistit atq̃ꝫ dure mouet̃ denotat̃. Et ẽ triplex scꝫ prim⁹ secũd⁹ terti⁹. DI. nũc q̃ aut q̃t sint cantuũ claues oñdas. Ma. Cãtuũ claues sũt hę g c F b & h uñ ubi g ĩ monochordo cũ voce ut ponit̃ ibi cãtus h duralis initiũ sumit̃ itaq̃ꝫ prim⁹ h dural̃ in G graui siue gama incipit & in e finali finit̃. Secũd⁹ in g finali incipit & in e acuto terminat̃. Terti⁹ in g acuto incipit & ĩ e supacuto termĩat̃. hduralis claues cantuum

Vbi v̾o f cũ ut in monochordo ponit̃ ibi cãtus bmollis principiũ accipit. Idcirco primus bmollis in f finali incipit & ĩ d acuto finit̃ Secũd⁹ in f acuto ĩcipit & in d supacuto t̃iat̃. posset & terti⁹ bmoll̃ addi int̃ g grecũ & C capitale sꝫm quẽ nõnulla gradualia a q̃busdã decatant̃. Vbi aũt E cũ ut: in monochordo locat̃: ibi cãtus natalis initiũ ẽ. uñ prim⁹ naturalis in E graui incipit: & in a acuto finit̃. Secũdus in c acuto ĩcipit atq̃ꝫ in a supacuto termĩat̃. c aũt supacutũ qa ut nõ h̃et: nullũ catũ designat b v̾o rotundũ & h q̃drũ cãtus bmoll̃ & hduralis discrimẽ faciũt: tũc scꝫ cũ in b acuto & supacuto aliq̃ nota põit̃. nã si ibidẽ b rotũdũ signat̃: hęc nota ꝑ fa & mollit̃. Si v̾o h durꝫ ponit̃: ipa ꝑ mi & duriter cãtat̃. nã tali & cõsil̃i vocũ uni⁹ in aliã mutatiõe: unus cãtus in alium mutatur. i ħ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De mutatiõe vocũ unius in aliã Ca.v.

Mutatio vocum

DIS. Quid est mutatio vocum? MAG. Est uni⁹ in aliã sub eodẽ sono variatio nõ tñ oĩbus/nec his quib⁹ cõuenit inest ęqualiter.

DIS hoc clarius ondas. MAG. nam in clauibus unã tantũ vocem habentibus nulla fit mutatio. ut sunt Γ ut Are ♮mi. Siliter bfa & ♮ mi acutum & supacutũ: nec more imperitoꝝ bfa & ♮ mi inter claues duas voces habentes ęnumerabis. DIS. Quã ob cãm? MAG quia fa quod cum b rotundo ponitur a mi q̃d cũ ♮quadro locat͂ semitonio distat & ideo nec fa in mi nec mi in fa mutatur: cũ mutatio fiat eodẽ retẽto sono. In clauibus autem duas voces hñtibus: voces nullo interuallo distant: & ideo una in aliam mutari potest. DIS. Quot in talibus fiunt mutatiões? MAG. duę. nã primo mutatur vox supior in inferiorem ascendendo. Secũdo variat͂ inferior in supiorem descendendo. Sunt autẽ hę claues Cfaut Dsolre Elami Ffaut in grauibus. elami ffaut in acutis / & ccsolfa & ddlasol in supacutis. Sed in his duobus ultimis ambę mutatões fiũt descẽdẽdo. DIS Quot fiunt mutatões in clauibus tres habentibus voces? MAG. Sex primo eñ mutat͂ vox prima in scd̃am. Secundo mutat͂ vox prima in tertiã. & tertio mutat͂ secunda in tertiam ascendendo. Quarto mutatur vox tertia in secundam Quinto variat͂ vox tertia in primã & sexto mutatur secũda in primam descendendo. Et sunt hæ claues Gsolreut in grauibus. alamire csolfaut dlasolre gsolreut in acutis: Et aalamire in superacutis. DI. haꝝ mutationum in notis exempla subiungere haud pigriteris. MAG. Exempla patebũt. Cauendũ tñ est ne fiat mutatio nisi necessitas ascẽsus aut descẽs⁹ reqrat. DIS. intelligo sane. Sed uñ hęc accipiẽda est certitudo: cum plures fuerint voces: in quãuis haꝝ aliã mutare necesse sit? Ma. Cum plures fuerint voces / in istã mutatio fienda est/ qua habita nõ sit necesse citi⁹ aliã fieri mutatõeȝ. Hoc tamẽ aĩaduertendũ ꝙ nõ semꝑ possumus mutare vocem in vocẽ: sed fit saltus sine mutatiõe de nota ad notam: ut contingit in diapente ab elami ad bfa ♮ mi. simile contingit etiã in aliꝭ modis.

De cõiunctis & locis earundẽ. Ca.vi.

MAG Est & aliud nonnullis plurimum impedimenti in mutationibus afferens quod silentio pręterire nequaquã oportebat.

DIS: Studiose quid sit te ædocente auscultabo. MAG. Est natura coniũctarum. cum videlicet necessitate coacti loco semitoniꝭ/tonum cantamus: & e regione semitonium pro tono contra regulas mutationum præscriptas. quando autem cantandum sit pro tono semitoniũ/signatura b mollis indicabit/ & si pro semitonio tonus cantãd⁹ sit ♮ durum manifestabit. DIS. Quotiens hæc ęuenire solent? MA. Octies. DIS non pigriteris quæso per exempla omnia per ordinem dilucidare. MAGISTER. Prima coniuncta inter A & ♮ graues. id est Are & ♮ mi reperitur; & in ♮ mi signatur per b molle: quia ibi loco

mi cantatur fa: ob id descendentes in Ffaut/ut nō in fa iuxta traditas re-
gulas/sed ut in sol mutamus. sic em̄ in ♮ mi/fa in Are mi/in Γut recon
tra naturā clauium & vocū efficiem⁹. Exēpla sunt in Respōsorio. Sācta
& imaculata virginitas. in verbo non poterant. Itē in Rn̄sorio. Fuerunt
sine querela. in verbo dn̄i. Itē in Rn̄sorio. Emendemus in melius. in ver
bo miserere Fit idē in rn̄sorijs. Christi virgo. & Circūdederunt me. si in
cipiunt in Dsolre. per aliam nanq; sigaturam & inceptiōem cōiunctae
euitari possunt. unde incipiēdo rn̄soriū Sancta. in alamire. Et rn̄sorium
Fuerunt &c. in elami. similiter & respōsoriū Emendemus cōiuncta nulla
eueniet. Secūda cōiuncta reperitur inter Dsolre & Elami: & signatur in
Elami per b molle: quia ibi loco mi cantat fa. unde in descensu in Ffaut:
ut in sol mutamus: cum iuxta regulas p̄habitas ut in fa mutandū esset/
Exempla sunt in anti. de sancto Gregorio q̄ incipit. Gloriosa. i verbo p̄-
cibus. Et in rn̄sorio. Gaude maria in verbo. interemisti. Item in anti. O
crux gloriosa. cū canit. admirabile signū. & pluribus alijs. Si rn̄sorium
Gaude & anti. O crux in Elami siue in alamire incepis ɔiūctas euitabis
Tertia est inter Gsolreut & Ffaut. & signat in Ffaut ꝑ ♮ durū: quia ibi
ꝓ fa cantatur mi in descensu mutando re in sol in alamire cōtra naturā/
quia ibi sol non est sed re in la mutari deberet. Exēpla sunt in cōmuniōe
Beatus seruus. cū cantat inuenerit vigilantē. Et in rn̄sorio. Que est ista
quod cantat de assumptōe b. virginis. in verbo ꝑ desertū. vitabis tn̄ cō
iūctas incipiēdo. beat⁹ seruus in alamire. Silr rn̄soriū q̄ est ista. Quarta
accipit inter Gsolreut & alamire & signat in alamire ꝑ b molle qa ibi cā
tat fa ꝓ mi mutādo re i fa ꝑ ascensū. Exēpla sūt in cōione. Fidelis seruus
ubi canit in tp̄e & i rn̄sorio: Formauit igit. ubi canit & fact⁹ ē hō. Quin
ta accipit iter csolfaut & dlasolre: signatq; ꝑ ♮ durū in csolfaut: eo q̄ ibi
ꝓ fa cantat mi/accipiēdo in mutatōe i elami/sol loco mi. Exēpla sūt in al
leluia de assūptōe mariae si incipit in alamire: qa incipiēdo i ffaut euitat
ɔiūcta. Silr incipiēdo cōionē. btūs seru⁹ in bfa ♮ mi cōiūcta hec euenit in
dictōe vigilantē/si aūt incipit in alamire euitat. Sexta repit inter dlasol
re & elami. signat quoq; ꝑ b molle in elami/ qa ibi ꝓ mi cantat fa. mutā
do in dsolre re in mi/q̄ deberet regulariter mutari i sol. Exēpla sūt in in-
troitu Adorate dn̄m. & in anti. inmutemur habitu. ubi canit Ieiunem⁹
Et in rn̄sorio Gaude maria de purificatōe ubi canit erubescat. & i respō
sorio Ite in orbē &c. Septia cōiuncta eueniet inter gsolreut & ffaut ex-
cellentib⁹ & signat in ffaut ꝑ ♮ quadrū/ quia erit ibi mi ꝓ fa/ mutando
la in re in elami cōtra naturā clauis. Exēpla sunt i anti. Hodie maria vir-
go. & i rn̄sorio Ingressus pilatus ubi canit iudeorum. & in Cū appropinq̄
ret q̊d in die palmarum canit ibi. Si quis vos. si incipit in gsolreut. Octa/
ua cōtingit inter gsolreut & aalamire. & signat in aalamire ꝑ b molle qa
esit ibi fa: verum tn̄ si qs in oībus dictis cōiunctas euitare voluerit aut sal-
tem pro maiore parte/a finalibus cantuū ad affinales suas cōfugiat/alti⁹
inchoando & signando quam prima compositio habet. Ad modos sti-
lum contrahamus.

106

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

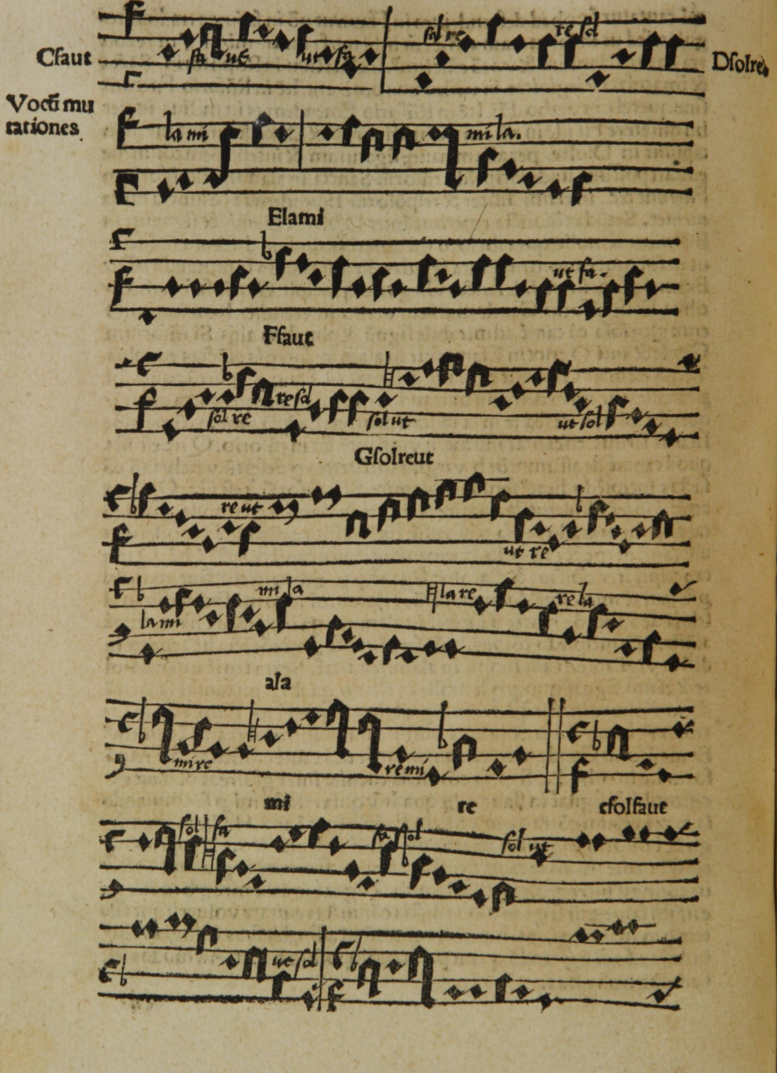
Csaut
Dsolre
Vocũ mutationes
Elami
Ffaut
Gsolreut
ala
mi
re
csolfaut

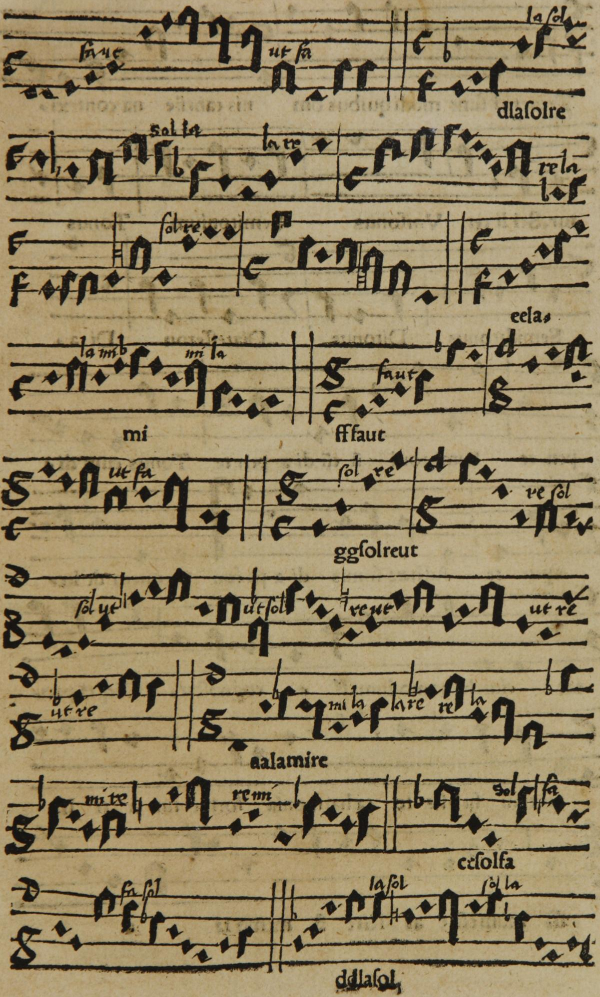
dlasolre
eelas
mi
fffaut
ggsolreut
aalamire
ccsolfa
ddlasol

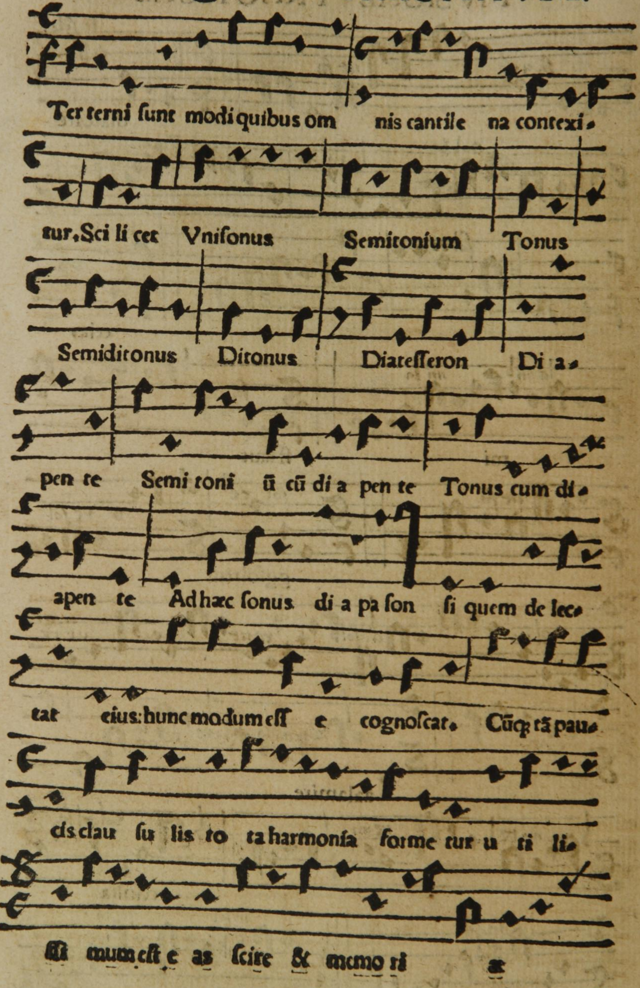

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

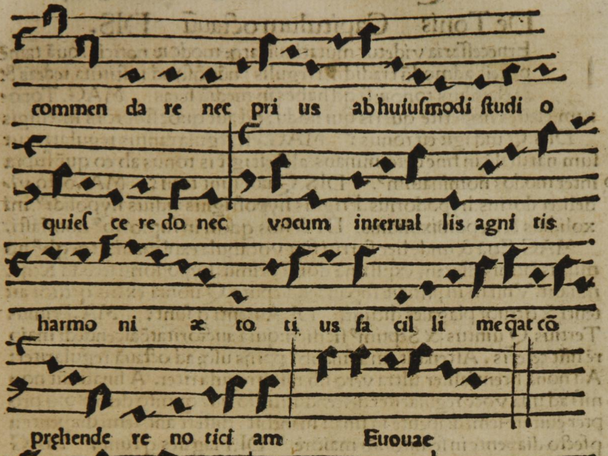

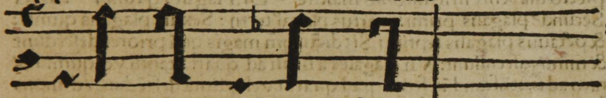
Semiditonus cum diapente inusitatus.

modi pro hibitã

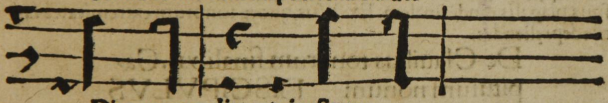
Ditonus cum diapente inusitatus

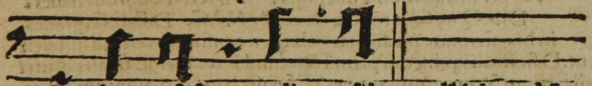
Semidiapente. & fit verum diapente si b rotundũ in ♮ quadrũ mutatur, illud aũt additũ duobus tonis & duobus semitonijs minorib⁹ / q̃s semidiapente continet: fit diapente perfectum: constans tribus tonis & uno semitonio minore.

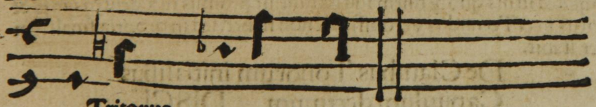
Tritonus

De Tonis Capitulum octauũ DIS.

Erneceſſaria videtur mutationũ atq; modorꝫ noticia. quã tamẽ paucis admodũ tradidiſti regulis: nũc q̃ſo ad inſtituta redeas & de clauibus tonorꝫ ſi qd habes in mediũ feras. MAG. Tonorum claues imperite queris qui nõdũ qd aut quot ſint toni intelligis

Tonus DIS. Quid igit eſt tonus? MAG. eſt regula cantus regularis curſum naturalẽ in fine determinans. aliꝰ eſt igit is tonus ab eo quẽ ſupra

Toni octo inter modos nominauimꝰ. DIS. Quot ſunt toni? MA. octo videlicet dorius: hypodorius. Frigius hypofrigius: lidius hypolidiꝰ. mixolidius & hypomixolidius. DI. & hos qdem in ſupiorибꝰ nomĩaſti: MAG. Etiã & unde hęc ſortiti ſint vocabula explanaui: atq; qbꝰ nominibus latinis efferant expſſi. nã doriũ primũ: hypodoriũ ſecũdũ & cęteris noĩant. Vnũ tñ in pñtiarꝫ ſupaddendũ puto Quoniã ex his q̃ttuor au

Autenti tenti & q̃ttuor plagales dicunt. DI. Autenti q ſunt? MA. Primus Tertius Quintus: & Septimꝰ ſic dicti: quia auctoritatẽ aſcendẽdi maiorẽ hñt cęteris. Aſcendũt em̃ a finalibꝰ pprijs uſq; ad octauã regulariter: Ad nonã licentialiter. ultra vero nõ niſi irregulariter. A finali aũt non niſi ad unã vocẽ regulariter deſcendũt: lidio ſiue quinto dempto: q propter euitare ſemi diapente in finali manebit. differt aũt ſemi diapente a pfecto diapente in ſemitonio maiore. DI. Plagales q ſunt? MAG

Plagales Secundꝰ plagalis primi: quartus plagal' tertij: Sextus plagalis quinti: & octauus plagalis ſeptimi. Sic dicti. qm̃ magis quã priores deſcẽdunt & minus aſcendunt: Vñ plagales a finali ad quartã tantũ vel quintã & raro ad ſextã ſcandũt. ſed uſq; ad quartã vel quintã deſcẽdunt / dempto ſexto q ppter euitare ſemidiapente nõ deſcendit. Habent aũt autentꝰ & ſuus plagalis eandẽ finalem. Ex dictis quoq; tonorum extremitates facile depręhendes.

De Clauibus tonorum finalibus. Capitulum nonum DISCIPVLVS

Vid per finales tonorꝫ intelligis? MAG. Tonorum claues.

Finales DIS. Quę ſunt tonorꝫ claues? MAG. D.E.F.G. graues. in his em̃ tonorum finis regulariter conſtitutus eſt tali differentia ut. D ſit finalis pthi (qui primũ & ſecundũ continet) E finalis deutri (qui tertium & quartum continet) F finalis triti (qui quintum & ſextum habet) & G finalis tetrardi (qui ſeptimũ & octauum comphendit). Ec. pręter finales ſunt quędam claues q̃s tonorum affinales dicũt. DI.

affinales Quę ſunt? MAG. a ♮ c. acutę. Nam toni non ſemp in finalibus proprijs / ſed in his quoq; finem ſuũ ſtatuũt: ut prothus in a: deutrus in ♮ & tritus in c. Tetrardus vero affinalẽ non habet: ſed in propria finali ſemper ſtabit.

De Clauibus Tonorum initialibus Capitulum decimum DISCI.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Am satis luculenter tonorum fines monstrasti de inicijs eorum dem idem te facturum velim. MAG. initia toni primi sunt. tonorum initia
C D F graues & a cuta: sil'r & E grauis/sed raro. inicia scdi toni sunt A. C D. F. graues. similiter & E grauis sed raro. initia tertij toni sunt. E G. graues & c acuta: similiter F graue: sed raro. initia qrti toni sunt C D E F G graues similiter a acuta sed rarissime. Initia qnti toni sunt F grauis a & c acute & G grauis sed raro. initia sexti toni sũt. C D F graues sil'r G grauis/ sed raro. initia septimi toni sũt G grauis & a b c d acute initia octaui sunt C D E F G graues & a c acute. & si pter hec alia reperiuntur initia toleranda potius quã imitanda sunt. Ex his facile cui⁹ toni cantus seu tropus sit iudicandũ censeo: si ad hec ea que de ascensu & descensu autentorũ atq; plagalium dicta sunt tenaci cõmendaueris memorie. nã p claues tonorũ initia & fines/ & p naturã ascẽsus & descẽsus earũdem media & excõsequẽti totus cursus dephẽditur. Sed hoc quoq; aiaduertendũ tropos nonnunq; permixtos habere tonos: & isti toni principalis sc; autenti iudicatur si equaliter mixti sint: nã cũ inequaliter duobus tonis miscentur/ illius sunt/ cui⁹ naturã magis participant. Omniũ dictorum annotatio expressa est in figura diuisionis monochordi: cui & mãugãmaut adiunctum est quere suprapte prima huius libri. c. 15.

De inicijs Tenorum cuiusuis toni. Capitulũ undecimum MAGISTER

Ost tropos autem quos antiphonas dicũt in diuinis laudib⁹ solent psalmi decantari in tenore toni cuius antiphona fuerit proportionato. quod ut facilius intelligas tenorũ quorumuis tonorum initia/ fines atq; cursus aenodabo. DIS. Que igitur sunt Tenorum initia. MAG. Tenores sua initia non eadem/ sed diuersa habent claue. Nam tenor primi quarti atq; sexti tonorum in a acuto icipit. Tenor vero secundi toni in finali initium sumit. Sed tenores tertij quinti & octaui tonorum in c acuto incipiunt. Tenor autem septimi toni i d acuto incipit. Et hec vera sunt cũ toni in proprijs finalibus finem suum ponunt nam si in affinalibus finiũtur: tenores initia sua s'm pportionẽ dictarum distantiarũ eleuant. Initiũ eñ tenoris primi toni a finali eiusdem per diapente distat. Secundi per semitonium. Tertij p semitoniũ & diapente. Quarti p diatesseron. Quinti per diapente. Sexti p ditonum. Septimi per diapente. Octaui p diatesseron a sua finali aberit quod facile his metris deprehendes. Pri re la. se re fa. ter mi fa/ quart. quoq; mi la. Quint. fa fa. Sext. fa la. Sept ut sol. oct tenet ut fa. DIS. Quid p tenorem intelligis? MAG. Seculorum amen. quod in libris per vocales harum dictionum in hunc modum designatur. Euouae. Nã hoc ultimũ est in gloria patri quod post cuiuslibet psalmi finẽ decantatur. Tenor

De cursu & fine tenoris. Ca. decimum. MAG.

Ognitis itaq; ut praemissum est Tenorum inicijs: eorundem cursus atq; fines principales sequenti neumate intelligss.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

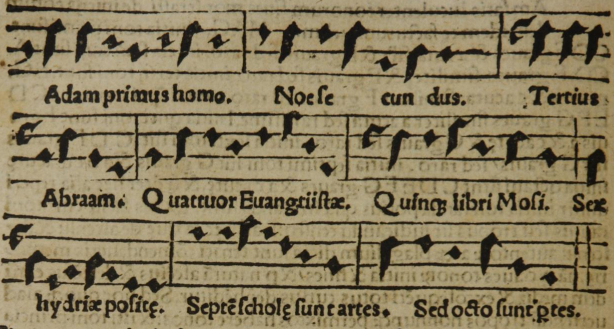

Fines autem principales dixi, nā tenores alios fines habent minus principales: quos differentias nominamus. DIS. Quot differentias habet quilibet tenor? MAG. Primus habet quinqꝫ. Secundus nullam. Tertius quattuor. Quartus quattuor. Quintus unam. Sextus unam; Septimus quattuor. & Octauus quattuor ut patet hic infra.

Tonorū differētię.

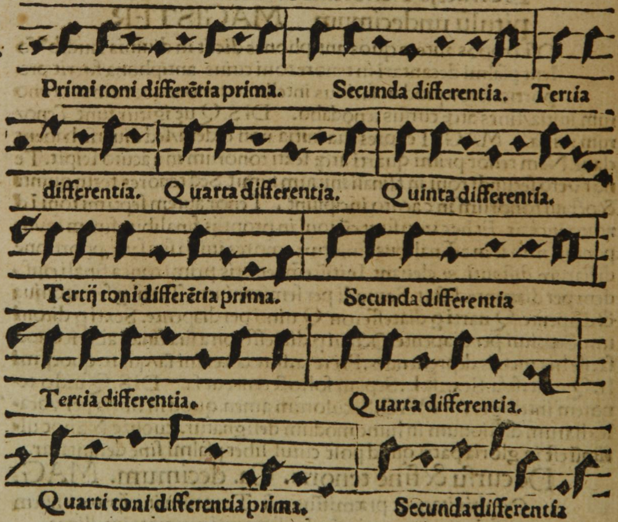

Tertia differentia — Quarta differentia.

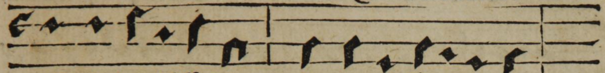

Quinti toni differētia — Sexti toni differentia

Septimi toni drā prima — Secunda differentia

Tertia differentia — Quarta differentia

Octaui toni differētia pria — Secunda differentia

Tertia differentia — Quarta differentia: quæ peregrina dicitur: quia raro/aut quia non participat cum suo principali quemadmodum cęterę.

Applicatio tenorum ad psalmos. Capitulum tredecimum. DIS.

Vrsus tenorꝵ cum differentĳs eorundem/iāiam satis clare intelligo sed eas applicare ad psalmos (uti in superioribus pręcepisti) nondū noui. MAG. Tenores non ęqualiter omnibus psalmis sed aliter minoribus atq; aliter maioribus applicantur. Psalmos autem minores dico .150. quorꝵ Dauid saltē ꝑ maiore parte auctor fuit. & Cātica ex Prophetis assumpta. Maiores ṽo/Magnificat. q̊d virgo gloriosa in visitatione Elizabeth cecinit. & Benedictus. q̊d: Zacharias pater Ioannis baptistę prophetico spiritu afflatus decantauit. Nunc dimittis. q̊q; quod Simeon senex Iesum puerꝵ in ulnis tenens cantauit. Ad hos singulos siplacet/tenores in notarꝵ descriptione applicabo. DIS. Placet MAG. Sequitur descriptio in qua Musicę finē statuimꝰ. verꝵtū in psalmis in qbus mediū siue dictio in qua fit pausa/est monosyllaba vel hebraica: aut apud nos indeclinabił/ipā contra toni naturā debet ęleuari.

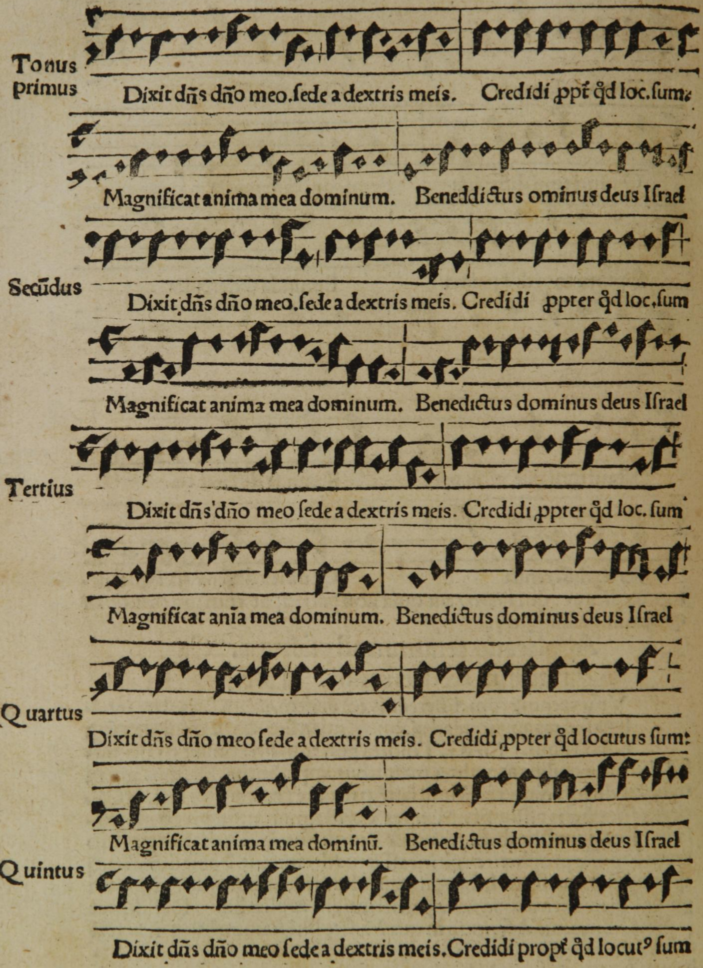

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Magnificat anima m a dominũ. Benedictus dominus deus Israel.

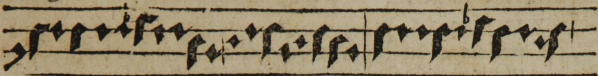

Sextus

Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Credidi ppt q̃d locutus sum

Magnificat anima mea dominũ. Benedictus dominus deus Israel

Septimus

Dixit dñs dño meo. sede a dextris meis. Credidi propt q̃d loc. sum

Magnificat anima mea dñm. Benedictus dominus deus Israel.

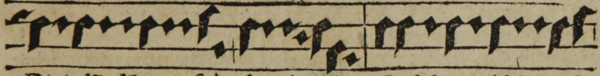

Octauus

Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Credidi propt q̃d locu. su

Magnificat anima mea dominum. Benedictus dominus deus Israel.

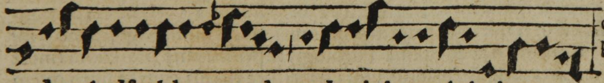

differẽtia peregrina

In exitu Israel de ægypto domus Iacob de populo barbaro.

Finis Musicæ Sequitur Geometria

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Adam primus homo. Noe se cun dus. Tertius

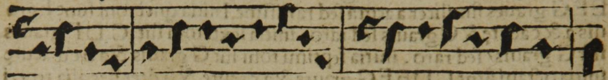

Abraam. Quattuor Euangeliistae. Quinq; libri Mosi. Sex

hydriae positę. Septē scholę sunt artes. Sed octo sunt ptes.

Fines autem principales dixi, nā tenores alios fines habent minus principales: quos differentias nominamus. DIS. Quot differentias habet quilibet tenor? MAG. Primus habet quinq;. Secundus nullam. Tertius quattuor. Quartus quattuor. Quintus unam. Sextus unam; Septimus quattuor. & Octauus quattuor ut patet hic infra.

Tonorū differētię.

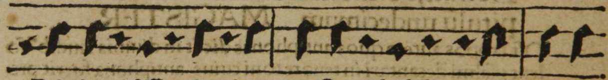

Primi toni differētia prima. Secunda differentia. Tertia

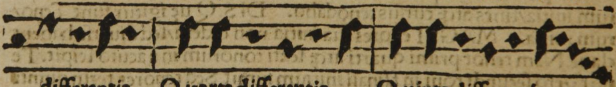

differentia. Quarta differentia. Quinta differentia.

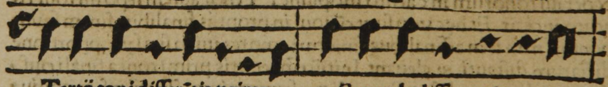

Tertij toni differētia prima. Secunda differentia

Tertia differentia. Quarta differentia.

Quarti toni differentia prima. Secunda differentia

Tertia differentia Quarta differentia.

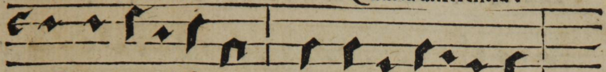

Quinti toni differẽtia Sexti toni differentia

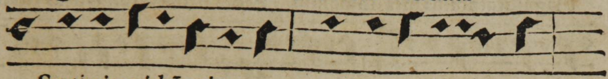

Septimi toni drã prima Secunda differentia

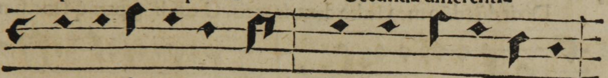

Tertia differentia Quarta differentia

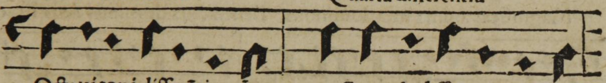

Octaui toni differẽtia pria Secunda differentia

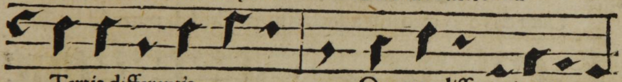

Tertia differentia Quarta differentia: quæ peregrina dicitur: quia raro/aut quia non participat cum suo principali quemadmodum cętere.

Applicatio tenorum ad psalmos. Capitulum tredecimum. DIS.

Vrsus tenorum cum differentijs eorundem/iãiam satis clare intelligo sed eas applicare ad psalmos (uti in superioribus precepisti) nondũ noui. MAG. Tenores non ęqualiter omnibus psalmis sed aliter minoribus atque aliter maioribus applicantur. Psalmos autem minores dico 150. quorum Dauid saltẽ ꝓ maiore parte auctor fuit. & Cãtica ex Prophetis assumpta. Maiores vero/Magnificat. q̃d virgo gloriosa in visitatione Elizabeth cecinit. & Benedictus. q̃d: Zacharias pater Ioannis baptistę prophetico spiritu afflatus decantauit. Nunc dimittis. q̃que quod Simeon senex Iesum puerum in ulnis tenens cantauit. Ad hos singulos si placet/tenores in notarum descriptione applicabo. DIS. Placet

MAG. Sequitur descriptio in qua Musicę finẽ statuimus. verumtamen in psalmis in quibus mediũ siue dictio in qua fit pausa/est monosyllaba vel hebraica: aut apud nos indeclinabil'/ipa contra toni naturã debet eleuari.

110

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

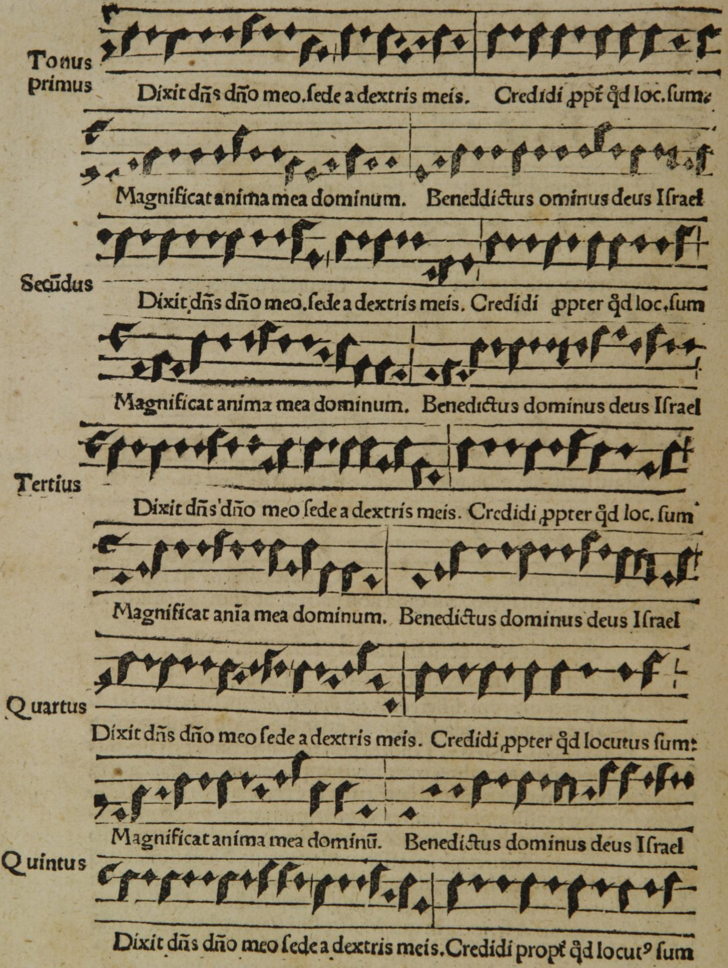

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

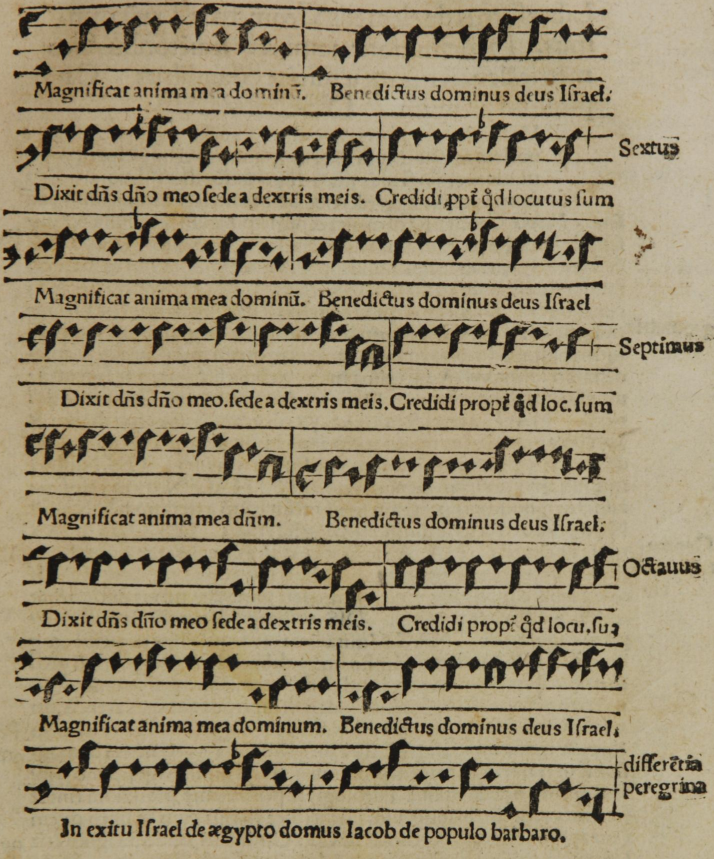

Finis Musicæ sequitur Geometria

111

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Liber sextus de elemētis Geometriæ Tracta. primus. De definitione nomine & inuētoribus Geometrię de eius quoq; utilitate & laudibus Capitulum primum. DISCIPVLVS.

Vas hesterno vesperi canendi exposuisti regulas: totā hanc noctem insomnē agens in Antiphonario clare inueni probaui. nec necesse est te in illaꝝ dilucidatiōe diutiꝰ īmorari. Geometriā potius aggredere: & sub breuitate principia illius edisſere. MAG. Geometrię elementa & principia abunde tradidit & conscripsit Euclides pater ut aiunt hypocratis: at vero quoniā multa sunt & sine interprete: ab incipientibus minus intelligibilia: tibi ex his necessariora ęlicere ac dilucidare conabor: quibus intellectis / cętera quoq; facilius leges. DIS. Placet quod conaris, sed primum quid sit Geometria ędicito? MAG. Geometria est disciplina magnitudinis īmobilis formarumq; descriptio contemplatiua: per quam uniuscuiusq; termini declarari solent. vel est disciplina magnitudinis & figurę quę sꝫm magnitudinem contemplatur. DIS. Vnde hęc disciplina Geometria dicitur? MAG. a terra & mensura. γη em̄ græce latine terra dicitur & μετρον græce latine mensura exprimit. Hinc dicta geometria (mutādo ita siue η gręcum in e latinum) quasi terrę mensura. DIS. Nullius igit̄ nisi terrę per ipam mensura habetur? MAG. Nequaquā sed cuiusuis magnitudinis per ipam repit̄ mēsura: attn̄ a terra nomē obtinuit Nam primo circa terrę diuisionem inuēta tradit̄. DIS. Quō igit̄ & a qbus inuēta est? MA. Ab ægyptiis ut ait Alforabius pro necessitate diuisionis terminoꝝ terrę: quos tn̄ Nilus inundatōis tpe limo obducēs cōfundebat eos ipos Aegyptij geometricis principiis rursus distīguebāt unicuiq; q̄d suū est reddētes. DIS. utilis igit̄ & necessaria huiꝰ disciplinę cognitio est. MAG. Vtilitatē eius in sequētibus expientia cognosces cū mēsurandi modū instrumēto dephenderis. Singulas tn̄ geometrię utilitates ęnumerare haud possibile existimo: p ipam nāq; totius terrę ambitus & profunditas indagat̄: supficies quoq; & terrę & maris miro mō distinguit̄. uti ī ptholomei cosmogarphia videre est: oīm corpoꝝ cęlestiū orbiū scꝫ & stellaꝝ magnitūdines p geometriā demonstrant̄ ut claret in Almagesti ptholomei. Et q̄d oībus lōge ppono p ipsam geometricā disciplinā Theologię ac primæ phię pfundiora rimāt̄ secretius: atq; cōtēplantur altius. sicuti luce clarius patet in libro quem (vir apprime doctus Nycholaꝰ de Cusa Cardinalis) de docta ignorātia scripsit. Et colūnæ Ecclīæ pfunda q̄dam sacrosancti Euāgelij mysteria: & nūeris & mathematicis figuris pādere neglexere mīme: pleni sūt illis quos cōscripserunt cōmentarij & homeliæ. Sed his finem imponēs principia eius nunc aggrediar.

Euclides — geometria — Geometriæ inuētio — Alforabiꝰ — Ptholomeus — nycholaꝰ de cusa

De puncto & linea Capi. secundū DIS.

GEOMETRIAE PRACTICAE

Væ sunt Geometriæ principia? MAG. sunt pũctus linea: supficies: corpus: cõmunes animi conceptõs & cõclusiones. DIS Quid est pũctus? MAG. Est magnitudinis principiũ: cuius pars nulla est (qa indiuisibilis est) qui cũ in longũ fluere intelligit lineã causat. DIS. quid est linea. MAG. Est longitudo sine latitudine. Fines aũt siue termini lineę sunt pũcta. DIS. linea igit ex pũctis est. MA Minime. si em̃ infinita addideris pũcta / nullã lineã aut aliam magnitudinẽ efficies. nã indiuisibile additũ indiuisibili nõ facit mai⁹. sed hoc in nãlibus latius discutiẽdũ venit. DIS. Linea q̊ttuplex? MAG. duplex. sc3 recta & curua. DIS. linea recta q̃ est? MAG. est q̃ ęq̃liter in suis ꝓtendit pũctis. vel q̃ ex ęquo pũcta sua interiacet. vł ut principi hui⁹ disciplinę Euclidi placuit Linea recta est ab uno pũcto ad aliũ breuissima extensio in extremitates suas utrũq3 eoꝝ recipiẽs. ut linea ducta ab. a. pũcto in punctũ. b. breuissima est / nõ qdẽ simpliciter sed inter hęc duo pũcta. nã q̃cũq3 alia inter eadẽ pũcta ducit si a rectitudie deuiat lõgior fiat necesse est: & curua linea dicit quę ꝑ oppositũ definiri & cõgnosci hẽt. DIS. linea recta q̊ttuplex est? MAG. Mł tiplex. q̃dã em̃ dyameter est: q̃dã axis: q̃dam chorda: q̃dã costa: alia lat⁹: alia basis: alia cathec⁹: alia corausc⁹: alia ipotenusa: alia diagonał: alia ꝑpendicularis. alia orthogonalis. Hęc & alia pła in geometricis & Astronomicis demonstrationibus linea recta accipit nomina.

Euclides.

De speciebns lineę rectę. Cap. iij. DIS.

Iameter qd est? MAG. Est linea / figurã cui⁹ extrẽitatibus pũcta sua applicat / in duo ęq̃lia diuidẽs. dicit. n. a dia q̊d est duo & metron mẽsura. Et hͨ linea in q̃drato & circulo ꝓprie diameter dicit: in sphera axis noiat. sed in poligoniis / diagonalis q̃si duos angulos tangens appellat. DIS. Chorda qd ẽst? MA. Est linea recta circnlũ non diuidẽs in duo ęq̃lia. Linea v͛o semicirculũ in ęqua diuidẽs / semidiamet͛ dicit. DIS. costa qd est? MA est latus quadrati. DIS. Basis qd est? MA. est linea figurę planę q̃ tota iacet in fundamto siue plano. Linea v͛o huic eq̃liter sup̃posita dicit corauscus. Linea v͛o in figura plana ꝑpẽdiculariter ęleuata / dicit cathecus. linea autẽ nõ ꝑpẽdicularit ęleuata / hypotenusa appellatur.

DI. Linea ꝑpẽdicłris q̃ est. MA. Est linea alteri sup̃posita rectos & ęq̃les causans ãgulos. hinc & orthogonalis dicta est. ab orthos rectũ & gonos angulus Lineę æq̃lit ubiq3 distãtes / parrlleę nominant. quę si in infinitũ ꝓtrahant nõ concurrũt. Linea aũt quæ circulũ tangit in pũcto / linea cõtingentię dicit. k

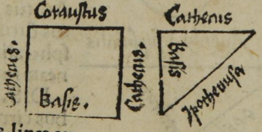

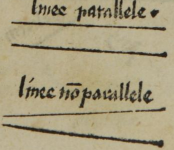

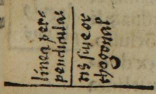

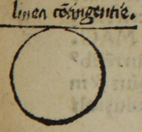

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De speciebus lineę curuę & lineis irrationalibus. Capitulum quartum.

DIS: Linea curua q̃ttuplex est? MA. mľtiplex. q̃dā em̃ circũferens dicit̃. q̃dā flexuosa. q̃dā spiralis &c. DIS. lineā cricumferēs q̃ est? MA. Est linea cui⁹ signa ex utraq; ꝑte curuata & a se inuicē distātia sunt: q̃ si cõcurrunt lineā circularē efficiunt cui⁹ medietas semicircul⁹ nõ inepte dicitur.

DIS. linea flexuosa q̃ est? MA. Est linea curua in suis ꝑtibus a medio inęqualit̃ eleuata ut patet in figuris. DI. Linea spiralis q̃ est? MA. Est linea circũferēs q̃ si circũducit̃ in eundē punctũ nõ redit. Et a q̄busdā elica dicit̃: a gręcis autem ἑλικοειδής id est circũuoluta vel circa centꝝ in plano vel circa columnā, ut in figuris. Sunt & p̃ter has lineę pľes quas irõnales dicunt: eapropter: q̃m q̃drata earundē nulla cõis metit̃ aut nũerat supficies. Et sunt tredecim in specie: scꝫ medial̃ binomiũ. bimediale primũ: bimediale scd̓m. linea maior. potēs in rõnale & mediale. potēs in duo medialia. residuũ. residuum mediale primũ. residuũ mediale scd̓m. linea minor. linea quę iuncta cum rõnali cõponit mediale. linea iuncta cũ mediali cõstituit totũ mediale. Et rursus binomiũ ē sextuplex: similit̃ & residuũ. sed q̃m harum speculatio in geometricis exercitatum ingenium requirit, silentio libuit pertransire.

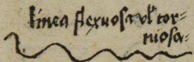

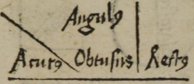

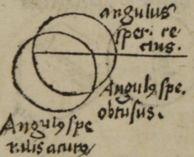

De angulo & eius speciebus. Ca. v.

DIS. Via in descriptõe lineę ꝑpēdicularis angulũ posuisti ne hui⁹ me fallat ignorantia i p̄m describas. MAG. Angulus est duarꝫ linearꝫ sese tangētium, & nõ in directo iacentiũ ad alterutrā ꝯclusio. DIS. Angul⁹ q̃ttuplex est? MAG. Duplex scꝫ rectus & nõ rectus. DIS. Quis est angnl⁹ rectus? MAG. Est angulus ex incidētia lineę rectę sup rectā ꝑpēdiculariter causatus. sed angulus non rectus duplex est scꝫ obtusus & acutus. unde obtusus recto maior est Acutus v̓o mĩor est. DIS. Angulus rect⁹ obtusus: itē acutus q̃ttuplex est? MAG. Quilibet duplex est scꝫ planus & spheralis. DIS. Angulus planus q̃d est? MA. Est duarꝫ linearꝫ in plano sese tangētiũ & nõ in directo iacentiũ cõclusio.

Angulus

Angulus planus

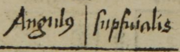

DIS. Angul⁹ spheralis q̃d est? MA. est angulus ex duobus circulis sese secātib⁹ causat⁹. Cũ v̓o duo circuli aut linea recta circulũ in puncto tetigerit: utrinq; āgulus ꝯtingētię cāt̃.

DIS. Angulus planus q̃ttuplex est? MA. duplex scꝫ supficialis & solidus. DIS. angul⁹ supficial̃ q̃s est? MAG. Qui ex lineis in plano iacētibus in unaq; supficie ꝯcurrētib⁹ causat̃. & horꝫ q̃dā coalterni dicunt̃: q̄ scꝫ sitũ q̃ ad supius & inferius alternāt DI. angul⁹ solid⁹ q̃s est? MA. angulus soli

dus ſiue corporeꝰ eſt ãgulꝰ quẽ cõtinẽt anguli plani plures ꝙ duo in diuerſs ſitę ſupficiebus in unũ ꝯueniẽtes punctũ ãgularẽ. Et nullus taliũ q̃tuor rectos & planos põt valere. Quilibet autẽ dictoꝝ anguloꝝ duplex eſt. ſcꝫ intrinſecus q in figura & extrinſecus q extra figurę clauſionẽ cõtinet. Eſt & preter hos angulus q circuli dicit: is ſcꝫ q ſub duobus a centro ductis lineis ad circũferẽtiã cuiꝰ aliꝗ ꝯphẽdũt ꝑticulã ꝯtinet ut *

De ſuperficie & eius ſpeciebus Capi. vi MAG.

Veadmodũ autẽ ex fluxu pũcti in longũ lineã cauſari/ ita ex fluxu linee in latũ ſupficiẽ fieri imaginãt mathe- ſupficies matici. DIS. qd eſt ſupficies? MA. Eſt lõgitudo & latitudo ſine ꝓfunditate. Et eſt duplex: recta vicꝫ & curua. DIS. Supficies recta q̃ eſt? MA. Supficies recta quã & planã dicimus eſt q̃ in ſuis lineis ęq̃liter cõtinet ut a. per oppoſitũ Superficies curua dicit q̃ in ſuis lineis nõ ęq̃liter ꝯtinet ut .b. Et hęc ſi corpus in exteriore termiauerit ꝑte: cõuexa dicit uti exterior vaſis ſupficies. Si ṽo corpus in interiore finierit ꝑte cõcaua appellat ut vaſis interior ſupficies. Eſt itẽ & alia ſupficiei ꝑtitio. nã q̃dã unica q̃dã ṽo plibus cõtinet lineis. DIS q̃ ſupficies unica linea ꝯtinet? MA. Circularis q̃ eſt ſine ãgul hęc em̃ nnica (vicꝫ circulari) cõtinet linea/ & eſt circulus.

De circulo & eius ſpeciebus. Capi. vij. DIS.

Vid eſt circulꝰ? MA. eſt ſupficies plana unica linea (q̃ circũferẽtia dicit) ꝯtenta: in cuiꝰ medio pũctus eſt: q centrꝝ circuli appellat: a q̊ oẽs linee rectę ad circũferẽtiã ductæ ſunt ęq̃les ut c. Sunt aũt circuloꝝ q̃dã Cõcẽtrici q̊ꝝ ſcꝫ cẽtrꝝ unũ eſt ut d. q̃dã ṽo ecẽtrici: q̊ꝝ ſcꝫ centrꝝ unius/ẽ extra centrũ alterius ut e. Et rurſus ſi circulũ lineis diuidas: ꝑtiũ diuiſiones q̃dã ſemicirculi q̃dã ṽo portiões circuli ſolẽt appellari.

ſemicirculus DIS. Semicirculus qd eſt? MA. eſt ſupficies plana dyametro & medietate circũferẽtię cõtẽta. ut f. Si em̃ lineã ꝑ circuli cẽtrꝝ circũferẽtiã ex utraꝗ ꝑte tangentẽ duxeris duos ſemicirculos efficies. portio circuli DI. qd eſt portio circuli? Ma. eſt ſupficies plana/ recta linea extra circuli cẽtrꝝ cadẽte & ꝑte circũferẽtię ꝯtẽta. & hęc linea recta chorda dicit: ꝑs ṽo circũferẽtię arcꝰ appellat. ut g. uñ cũ circlus ita in portõe fuerit diuiſus/ea in q̃ centrꝝ circuli eſt/ maior reliqua ṽo mĩor portio appellat. Figure ṽo q̃ ſub duabus a centro ductis lineis & arcu circumferentię continet ſector circuli dicit. ut in exemplo dicto. & tantum de ſuperficiebus unicis contentis lineis.

De triangulo & eius ſpeciebus. Capi. viij. DIS.

Vę ſunt ſupficies pluribus cõtentę lineis? MAG.

Sunt ſuperficies angulares ſiue poligonię/ & appellãtur: trianguli: q̃drãguli: pẽtagoni: hexagoni heptagoni: octa-

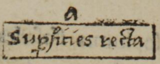

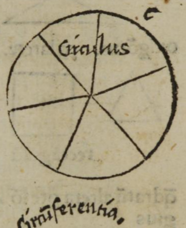

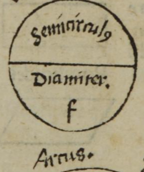

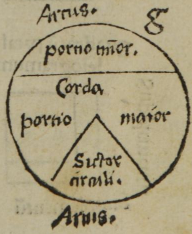

isopleurus isosceles

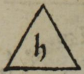
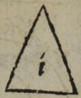

scalenon

orthogonius

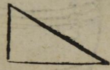

ampligonius

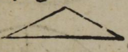

oxigoīus. ęqlaterꝫ.

rectāgulū

q̄dratū altera pte lō gius & rectangulū

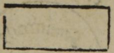

Romboides

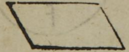

quadratū parallelogramum

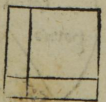

Supplementū

Supplementū

goni: nonagoni: decagoni & sic de aliis in infinitū ꝓcedendo.
DIS. De his ꝑ ordinē dicas & primo qd sit triangulus explanes. MAG. Triangulus est superficies plana tribus lineis contenta/habens tres angulos duobus rectis æq̄les. Et hæc superficies ab angulis triangula/a lineis vero trilatera appellat̄ & s̄m hoꝝ variationē in plures species partit̄. DIS. Quō MAG. Nā si omēs lineæ ęquales fuerint/triangulū qui Isopleurus dicit̄ constituūt. ut h. Si vero duę lineę tm̄ ęquales fuerint: cū inęquali triangulum/q Isosceles appellat⁹ est efficiunt ut i. Si autē tres lineę inęquales fuerint/triangulū q Scalenō dictus est cōcludunt. ut k nec possunt trianguli secundū lineas amplius mlt̄iplicari: s̄m vero angulos alia sortiūtur nomīa DIS. Que? MAG. Nā triangulus unū rectū habēs angulum/orthogonius dicit̄. ab orthos rectū & gonos angul⁹ Triāgulus autē obtusum hn̄s angulū/ ampligonius nomīat̄ Is vero q omēs acutos habet āgulos/oxigoni⁹ appellat̄ ὀξὺς em̄ acutus dicit̄. quoꝝ exempla hic vides depicta

Triāgul⁹

De Quadrangulis. Cap. nonum.

DIS. Quadrangulus quid est? MAG. est superficies. 4. cōtēta lineis. 4. angulos cōstitutēbus. uñ & ab angulis q̄drangula/ a linea vero siue lateribus quadrilatera est appellata. DIS. Quot duplex est quadrāgulus aut superficies quadrilatera? MAG. Quintuplex. Si enim lineæ quattuor ęque fuerint/quadratū æquilaterꝫ atq̄ rectangulum constituunt. Et hoc quadratum parallelogramū a Mathematicis est appellatum. Si autem duę opposite tantum ęquales fuerit quadratum altera parte longius constituunt: quod quidē rectangulum sed non ęquilaterum est: quod nōnunq̄ supplemētum dicitur/si quadrato primo fuerit adiectum. Si autem lineę quattuor ęquales non orthogonaliter se tetigerint: quadratum æquilaterꝫ sed nō rectangulum/quod Rombus dicit̄ constituunt. sic & quattuor lineę quaꝝ opposite tantum ęquales fuerint: Romboidem faciunt. quadratū scilicet nec ęquilaterum nec rectangulū: quod quidē helmuaim (sed male) appellant. Et præter has omnes superficies quadrilaterę/trapezia id est mensulę appellantur.

q̄drangl⁹

Rombus

mensula

De Pentagonis & reliq̄s. Cap. x.

MAG. Ex dictis facile deprehendes quid pentagōus quid hexagonus. & sic de sequentibus. Nam sicut triāgulus tribus/quadrangulus quattuor continetur lineis. sic pētagonus quinq̄/hexagonus sex. & sic de aliis sequētib⁹. & nominant̄ hę superficies ab angulis. γωνία enim angulū significat. a lineis vero pentilater/hexalater &c. possunt nominari.

eptagon⁹. octagōus. ēneagōus. decagōus. undecagōus

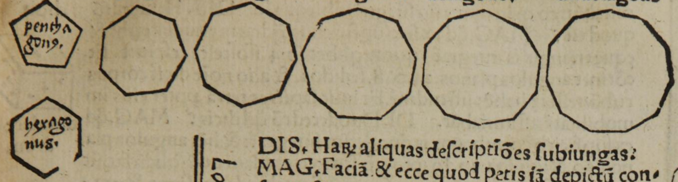

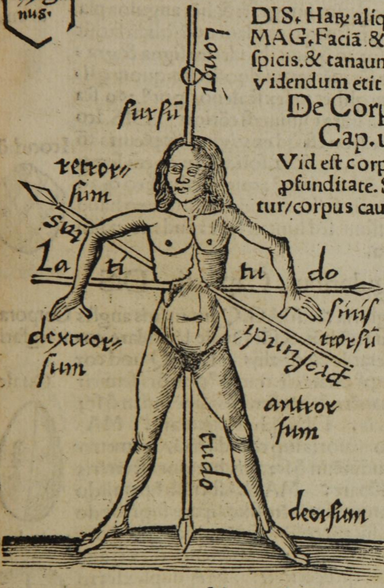

DIS. Harū aliquas descriptiōes subiungas: MAG. Faciā. & ecce quod petis iā depictū conspicis. & tanaum de superficiebus: consequenter videndum etit de corporibus.

De Corpore & eius speciebus. Cap. undecimum.

DIS. Vid est corpus? MA. Est longitudo cū latitudīe & ꝓfunditate. Si em̄ supfcies in ꝓfundū fluere intelligatur/corpus causabit: quod lineis trib⁹ sese orthogonaliter in uno puncto secantibus dimensiōatur: in longū videlicet latū & ꝓfundū. & harū linearū extrēitates/differētię positionis nominantᷓ: his designatę vocabulis sursum. deorsum. ante. retro. dextrorsū. & sinistrorsū. Vt si lancea una p vertice capitis humaī intraret & p anum exiret/ metiretᷓ longitudinē. & alia intrans per pectus & exiens in dorso: metiretᷓ profūditatē. & tertia intrās p latus unū & exiens per aliud metiretᷓ latitudinē. DIS. Quottuplex est corpus? MA. duplex Regulare scz & Irregulare. DI. Regulare quod est? MA. Quod habet uniformitatē in angulis & laterib⁹. ꝓ opposit ū definitᷓ Irregulare DI. Regulare q̄d duplex est? MA. Duplex. vicz Agon siue sphericū & Conicum. Corpus sphericū siue sphera est corp⁹ rotundū unica superficie cōtentū. in cuius medio pūctus est/a quo oms lineę ductę ad supficiē cōtinentē sunt ęquales. & de hoc latius videndū erit in astronōicis speculatōibus. DIS. Corpus conicū q̄d dicis? MA. Corpus q̄d habet angulos. & est quintuplex. scz tetracedron. hexacedrō. octocedron. duodecedrō & icocedrō. DI. Tetracedron q̄d dicis? MA. quod ex q̄ttuor triangulis isopleuris est cōstitutū: & habet angulos planos duodecim: q quattuor solidos efficiūt. in eo em̄ tres plani unū cōstituūt solidū. & huius pię tres ignē assimilabāt: eo ꝙ ignis sub pyrāide scz laterata sursum videtᷓ ferri. DI. Octocedron q̄d est? MAG. Quod ex octo isopleuris integratᷓ; & habet angulos planos, 24. & sex solidos. In eo

Corpus

regulare

Corpus sphericū

tetracedron

octocedron

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

nanq; quattuor plani unū solidū faciūt. & huic sapientes aerē assi milabāt: eo ꝙ in motu sursū ignē subsequať. DIS. Hexacedrō quod est? MAG. q̃d ex sex sup̱ficiebus q̃dratis ęque laterib⁹ & ęque triangulis integrať: quoꝝ qlibet in.4.isosceles resoluiť. Et cōtinet angulos planos.24.&.8.solidos. & alio noīe diciť corpus cubū/tesserę habēs similitudinē. Et huic sapiētes terrā ꝑpter eius im mobilitatē assimilabāt. DI. Duodecedrō q̃d dicis? MAG. q̃d ex sup̱ficieb⁹ penthagonis duodecim integrať: & hēt angulos pla nos.60.& solidos.20. In ipso em̄ semp̱ tres plani unū solidū faciūt. Et huic assimilať totū uniuersū; in q̃ sunt duodecim signa & gra dus.360. Sic & in illo corpore sūt/pētagoni duodecim: quoꝝ qli bet in qnq; isopleuros/& hoꝝ qlibet in sex scalenos ptit⁹.:360 sca lenos efficiūt: aut q̃a cetera oīa instar uniuersi cōtinet. DIS. Ico cedron q̃d est? MAG. Icocedron est q̃d ex viginti isopleuris cō poniť & cōtinet angulos planos.60.&.12.solidos in eo em̄ semp̱ qnq; plani unū solidū faciūt. & hoc corp⁹ aquę attribuiť eo ꝙ aq̃ sua fluxibilitate valde mobilis sit. Et h' duo ultima in plano haud facile geometrice depingi possunt: sed sunt ut sępe apud me vidisti fili mi inter regularia corpora.

Cōlūnare pyramidale rotūdū.

Conus

pyramidale rotūdū

Basis

hexacedron

duodecedron

Icocedrō

De corporibus irregularibus. Capi.xij.

DIS Quæ corpora sūt irreglaria? MAG. Quæ in suis angl'is & laterib⁹ uniformitatē nō hn̄t. & sūt Ouale. lēticulare. co lūnare. pyramidale. seratile &c de aliis DIS Quod cor pus dicit ouale MAG. Corp⁹ ouale est. transit⁹ portōis semicir culo minoris/chorda fixa manēte. & hēt similitudinē oui in q̃ sc; axis lōgior est ceteris dyametris. DIS. q̃d est lēticulare? MA. est trāsit⁹ portōis semicirculo maioris sup̱ chordā fixā/dyametro circl'i ęq̃lē. & hēt lētis similitudinē: in q̃ sc; axis breuior est ceteris dyametris. DIS. q̃d est colūnare? MAG. est trāsit⁹ parallelo grami rectāguli latere rectū angulū ɔtinēte fixo/ ipaq; sup̱ficie do nec ad locū redeat circūducta. sūt aūt colūnę q̃dā rotūdę q̃dā v'o la teratę sc; aut q̃drilateratę. pri⁹ colūnā rotūdā descripsi⁹ ex q̃ alię patere pn̄t. DIS. pyramidale q̃ttuplex est? MA. duplex sc; ro tūdū & laterale. DI. Corpus pyramidale rotūdū q̃d est? MA. Est trāsit⁹ triāguli rectāguli alterutro suoꝝ lateroꝝ rectū angulū ɔtinētiū fixo/& donec usq; ad locū vn̄ moueri cœpit redeat/trian gulo ip̄o circūducto: hui⁹ basis erit circul⁹. DI. pyramis latera ta q̃ est? MA. est figura corporea/ q̃ ɔtinēt sup̱ficies ab una: q̃rū reliquę sūt ad unū oppositū pūctū sursū erectę. in corpore em̄ pyra midali laterato/ cūctę sup̱ficies ip̄m ambiētes/ab ipsa basi ad unū pūctū ęleuanť q̃ con⁹ pyramidis diciť. Sūtq; oēs hę laterales sup̱ ficies triāgulę. basis v'o triāgula aut alteri⁹ modi. Sūt ıtē oēs dictę definitōs causales: ut sc; nō ip̄e trāsit⁹/sc; q̃d p̱ trāsitū causať corp⁹

Basis

Conus

pyramidale lateratū

Basis

Corpora irreglaria

Ouale

lēticulare

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

intelligat. DIS. q̃d corpus dicis seratile? MA. corpus q̃nq̃ cōtētū sup̱ficieb⁹: q̃rū tres sūt q̃drāgulę: duę v̾o triangulę. est em omne t'le colūna trilaterata. sicut est ulna trilatera sartoris. vñ corpus t'le si erigat̃ sup̱ sup̱ficiē trilaterā/ colūnę sc3 silitudinē/ si vero erigat̃ sup̱ sup̱ficiē q̃drāgulā/ tecti aut dom⁹ hēt figurā. Oīs autē sup̱ficies sup̱ q̄ corp⁹ ærigit̃/ basis dicit̃: reliq̃ v̾o sup̱ficies latera noīat̃. Vñ cum in regl'arib⁹ q̃libet sup̱ficies possit esse basis/ hęc corpora m'ltaꝝ basiū noīat̃. & in pyramide pūctus basi directe oppositus/ conus appellat̃. Hęc & cętera irregl'aria corp̱a patēt ex his q̃ de nūeris in arithmeticis disseruius. Iamiā his finē īponeremus nisi eorūdē theorēata q̃dā tibi & iucūda & p̱neccīa censerē: in quibus aliq̃s de ɔmunibus animi ɔceptōibus edicā. DI Ea igit̃ sub iūgas velim. MA. Faciā. ea tñ lege/ ut earūdē demonstratōs p̄ter exēplares nl'las aut saltē paucas ponā. DIS. quap̱pter? MA. q̃a singula ad intellectū demōstrare altioris speculatiōis est: & longe maiorē tractatu3 req̃reret q̄ epitomatis nostrę breuitas admittit. DIS. fac igitur ut lubet.

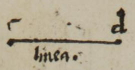

Theoremata de puncto. Capi. xiiij. MAG.

Primum. P Rimum igitur de pūcto exordíar. de q̃ quattuor theoremata ponant̃. quoꝝ: Primū. Ab omni pūcto ad pūctum/ contingit rectā lineā ducere. patet de linea ducta a puncto c ad

Secundū. punctum d Secundu3 Cōtactus lineę super lineā/ aut planū erectę

Tertium. Item lineę & sphere/ similiter & cōtactus spherarum fit in puncto DIS Qua de causa? MAG Quia linea latitudinē/ & sphera partē rectam nō habet. Exempla sunt de linea & linea a e b de linea & plano f e g de spheris g h. de linea & sphera e f. Tertium per duo aut tria in eadem recta linea puncta impossibile est circumferētia3 circuli transire. patet quia alias in circulo esset aliqua pars plana.

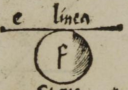

Quartū. Quartum per quęlibet tria puncta non in eadem linea posita/ cōtingit circumferentiam circuli ducere. DIS. Quo ingenio? MAGISTER. Illo: sint puncta .a.b.c. posito pede circini imobili a puncto .a. & alio ultra medietatem extenso versus .b. describe semicirculum. rursus positro pede circini immobili in .b. versus .a. secundum. describe semicirculum intersecantem priorem in punctis .e.d. pariformiter alios duos semicirculos describas inter .b. & cetera. intersecantes sese in punctis .f.g. duc lineam rectā p̱ sectiōs .e.d. & item aliā p̱ sectiōns .f.g. intersecātē priorē in pūcto h q̃ est centrū. in q̃ pede circini īmobili posito & alio ad q̃uis ductoꝝ pūctoꝝ extēso. d'scribes circūferētiā pūcta data trāseuntē.

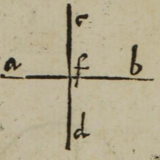

115

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Theoremata dę linea. Capi. xiiij. MAG:

E linea pouanť theoremata nouē. Primũ lineæ rectæ ꝑ tē esse in plano & ꝑtē in sublimi est impossibile: patꝫ ex theoremate secundo de puncto. Secundum omnes li/ neæ duæ quaꝝ altera alterã secat/in una suꝑficie sunt, ut lineę a. b & c, d. intersecantes se in puncto. f. sunt ambæ in superficie. a b c d. Tertium unã & eandẽ lineã esse in diuersis suꝑficiebus est possibile. ut patet de linea in qua duę suꝑficies se intersecãt: ut sit suꝑficies se intersecãtes f. g. & h i. sectio cõis erit linea k l. quę intelligať ꝑpendiculariter & erecte transire ꝑ pũctum e, hęc em̃ sectio (qa cõmunis est) erit in suꝑficie. f g & h i. Quartũ dyameter quadrati est incõmensurabilis siue asimiter costę: probať qa si sic/numerus par esset ęqualis nũero impari q̊d est impossibile, patet. Sit quadratum: cuius dyameter sit a b. ut. 5. & costa una, a c, ut. 3. si igiť dyameter esset cõmensurabilis costę: tunc a b dyameter haberet se ad costã, a c ut q̃dratum a b numeri ad quadratũ numeri a c, ex septima ꝓpositione decimi Euclidis. Sed q̃dratum a b. est. 25. & quadratũ a c est. 9 & rursus quadratum dyametri a b duplum est ad quadratum a c costę. ut patebit de triãgulis. Igiť numerus: 28 q̃dratus dyametri numeri. 5. duplus erit ad. 9. qui est numerus q̃dratus costę a c. et rursus, 18. nũerus duplus est ad 9, q̃dratũ costę a c. Igiť nũerus, 18. est ęqualis numero. 25. ꝑ primã aniconceptõem Euclidis, quę uni & eidẽ sunt ęqualia & sibi inuicẽ sunt ęqualia. Quintũ data linea recta suꝑ punctũ in ea signatum: lineã ꝑpendicularẽ cõtingit erigere. DIS. Huius exemplũ & modũ supponas. MA, sit linea data a b & punctus signatus in ea c posito pede circini ĩmobili in a. alio extẽso ultra medietatẽ lineę datę/describe portiõem circuli: dehinc posito pede circini ĩmobili ĩ b, describe aliã portõeꝫ circli ꝟsus a priorẽ intsecantẽ in pũcto e ad quẽ si ꝓtrahať linea a pũcto c. erit ꝑpẽdicularis scꝫ c e ex definitõe lineę ꝑpẽdicl'aris. Sextũ si recta linea ꝑ duas rectas ceciderit/duosq́ ãgulos coalťnos sibi inuicẽ ęq̃les fœcerit/illę duę lineę erũt ęq̃ distãtes ut sit linea a b: hęc cadat suꝑ duas lĩeas c d & e f. & secet lineã c d in pũcto g & lineã c f in pũcto h. sitq́ ãgulus d g h. ęqualis angulo e g dico ꝙ lineę c d, & e f sunt ęquę distãtes & parallelicę, patet ex definitõe. Septimũ. si fuerint duę lineę uni ęque distãtes: sibi inuicẽ ęque distãtes erunt. ut sint duæ lineę a b & c d quaꝝ utraq́ eque distet lineæ e f, dico illas duas uidelicet a b & c d esse ęque distãtes. ꝓbať ꝑ p̃cedentẽ, si suꝑ has ceciderit linea g k. Octauũ duab⁹ lineis ꝓpositis: tertiã inter eas sub ꝓportionabilitate cõtinua collocare possumus. DIS. Quo pacto ?

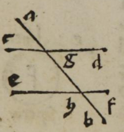

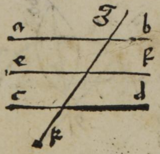

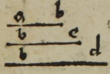

Primum
Secũdum
Tertium
Quartuꝫ
Euclides
Quintũ
Sextum
Septimũ
Octauũ

MAG. sint lineę datę a b & b d. quas cōiungā & fit linea a d. sup quā cōstituo semicirculū & a puncto b ad circūferentiam duco lineā b e. hæc erit linea quesita. & per hunc modū inuenitur linea media inter costā & dyametꝝ.

Nonum

Nonū lineā ꝓpositam ſm proportōem habentē mediū & duo extrema cōtingit secare: cū sc; sic tota linea habebit se ad ptem maiore; sicut maior ad minorē. DIS. Quo pacto? MAG. Eo. sit linea diuidenda a b ex ipa describatꝰ quadratū a b d c cuiꝰ latus d b diuido in duo ęqualia in puncto e. a quo duco lineā in a. ad huius longitudinē ꝓduco e b. usq; ad f. ita ut e f. sit ęq̄lis e a. Et rursus ex portiōe b f. constituo quadratū q̄d ex latere a b. resecat portiōem ęqualē b f. quæ sit b h. & quadratū descriptū sit b f. h g erit a b. in puncto h diuisa scd'm ꝓportōem hñtem medium & duo extrema. Itaq; q̄dratum q̄d ꝓuenit ex ductu ptis minoris sc; a h in totā lineā videlicet a b. tm̄ est quantū q̄dratum q̄d ꝓuenit ex ductu ptis maioris in se. hoc autē in nūeris est impossibile. DIS. Quid est lineā in se ducere? MA.

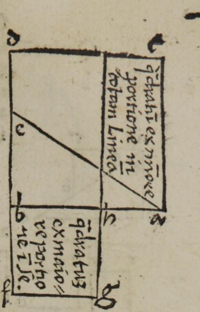

q̄d sit lineam in se ducere

Est q̄dratū eiꝰ describere: ad q̄d in potētia est. Et linea sic in se ducta est latus q̄drati. & radix illiꝰ q̄drati dicitꝰ: queadmodu; de radice nūeri diximꝰ. ut in priore exemplo lineā b h in se ducere est additis aliis tribꝰ lineis ęqualibus quadratum ipsius constituere quod est b h f g.

Theoremata de angulo. Capi. xv. MAG.

Primum

Anguli theoremata ponūtꝰ qnq; quoꝝ primū. Omnis rectę lineę sup rectā lineā stantis duo utrobiq; anguli sunt recti aut duobꝰ rectis ęq̄les. DIS. Q ñ sūt recti? MA cū linea recta sup rectā ꝑpēdiculariꝰ steterit. cū v'o ꝑpēdicłariꝰ nō steterit āguli duobꝰ rectis ęq̄les sūt: unus sc; acutꝰ & alter obtusus. Exempla sunt: linea a b. sup quā stet linea c d. ꝑpendiculariter & e f. oblique.

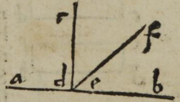

Secūdum

Secundū. Oīm duaꝝ lineaꝝ se secantiū anguli oppositi sunt ęq̄les. ut sint lineæ a b & c d intersecātes se in puncto o erunt anguli. k l ęquales similiꝰ h e. Ex hac & p̄cedente cōcluditꝰ q; omes anguli aliq̄d spaciū circūstantes valent quattuor rectos: si etiā spaciū in plures diuisum fuerit angulos.

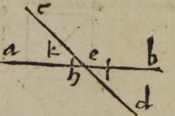

Tertium

Tertiū theorema q̄d siliter ex p̄cedentibꝰ cōcluditur tale est. Si duobꝰ lineis ęque distātibus linea supuenerit duo anguli coalterni æq̄les erunt: & angulus extrinsecus angulo intrīseco sibi opposito æq̄lis erit: & duo āguli intrinseci ex alterutra pte cōstituti duobꝰ rectis æq̄les erūt. ut sint duę lineæ a b & c d æque distantes: sup quas cadat linea e f. secans eas in pūctis g & h. anguli g & h sunt coalterni & æquales. & angulus extrinsecꝰ k: est æqualis angulo intrinseco sibi opposito: & anguli intrinseci m & n duobꝰ rectis sunt eq̄les.

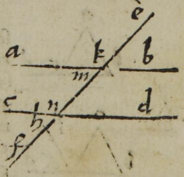

Quartū

Quartum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Omīs angul9 solidus q̄tuor rectis& planis mīor est.ut patʒ in anguulo o. Quintū.oīs angulus rectilineus infinitis angulis ɔtingētię maior ē.ut āgulus rectilineus e & b.nec cresce re poterit āgulus ɔtingētię donec ad equalitatē recti perueniat.licet semper propius accederet:si em̄ rectitudinē attingeret iam nō angulus cōtingentię sed rectus esset. Quintū

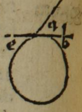

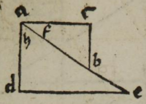

Theorema de superficie. Ca.xvi. MAG.

E supficieb9 in gn̄e theoremata q̄ttuor sunt.Quorū primū supficies silēs sunt/ quarꝝ triāguli uni9 āgulis alteri9 sunt ęq̄les :lateraq̃ āgulos æq̄s ɔtinētia sunt ꝓportionabilia ut triāgulus a c b silis ē triāgulo a d e qa angul9 c ęqualis ē āgulo d.qa ambo recti.& āgulus f ęq̄lis angulo e.qm̄ co alterni.& silr angul9 h.angulo b latera q̄q̃ hos angulos ɔtinētia sunt ꝓportionabilia .Nā sicut se hēt lat9 b c ad latus c a.ita se hēt latus a d ad lat9 d e āplior hui9 theorematis deductō patebit infra ī praxi. Scd̄m. supficies mutekesia.i.mutuorꝝ laterꝝ sunt / inter q̄rꝝ latera ɔtinua ꝓportionalitas retrāsitiue habet.ut sunt supficies e d f & b a c.In his em̄ ꝓportio lateris a b se habet ad ꝓportiōeʒ lateris d e. sicut ꝓportio lateris e f. ad ꝓportōeʒ lateris b c. Tertiū Supficies ęrecta ē sup supficiē cū ab eodē pūcto lineę: q̄ est termin9 cōis illarꝝ supficierꝝ duæ lineę ꝑpēdiculares sup stāt/rectū ɔtinētes angulū: & in eisdem supficiebus sitę sunt. DIS. Exēplū addas. Ma .Sit supficies iacēs c d e f. & supficies ærecta sup hāc a b c d. Est itaq̃ linea cōis termin9 harꝝ c d. in qua signato pūcto g. ꝓtrahanť duę lineæ perpēdiclares scʒ g h. in supficie erecta & g k. in iacēte Si hæ lineę angulū rectū ɔtinēt scʒ g supsicies a b c d. orthogōaliter erecta est sup superficiē c d e f ut ꝓponit theorema. Quartū Superficies ęq̄ distāt q̄ si in infinitū ꝓtrahanť nō cōcurrūt ut sunt a b c d & e f g h. Quintū. q̄libet superficies rectilinea aut est trigona.aut in trigonos resoluēda. Ex q̄ patʒ trigonū esse primā superficierꝝ angulariū .ut supficies q̄drāgula ī duos re soluit trigonos scʒ a b c d. resoluit in trigonū a b c & c d a. Primum Secūdum Tertium Quartū Quintū

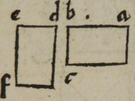

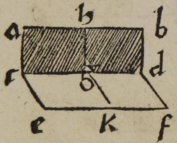

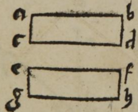

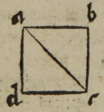

De triangulo. Capitulū.xvij. DIS.

Voniā trigonū superficierꝝ angulariū:primā dicis:de eo si q̄ habes theoremata edicito. MA.Haberē q̄pła sed ne epitomatis excedā modū: ex his tm̄ undecī ponā. Quorū primū. Oīs triāguli angul9 extrinsecus/duobus intrīsecis sibi oppositis est ęqualis.ut sit triangulus a b c.cui9 latus b c ꝓtrahať usq̃ ad d. Erit c.angulus extrinsec9 duobus angulis intrinsecis sibi oppositis scʒ a & b.ęqualis. Et ꝓbať sic a pūcto c ꝓtrahať linea.c. f.æq̄ distās lineæ.a.b. & diuisus est angulus. c.extrinsecus in duos angulos scʒ e & g. eritq̃ angulus.e.æq̄ Primum

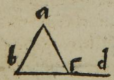

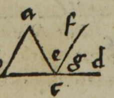

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

lis ãgulo a per tertiũ theorẽa de angulis qa ſunt coalterni. Et angulus. g. extrinſecus equalis angulo .b. intrinſeco ſibi oppoſito: per ſcđam partem eiuſdẽ theorematis. Q uare totꝰ angulus extrinſecus. c. equalis eſt duobus intrinſecis ſibi oppo-

Secūdum ſitis q ſunt. a. &. b q̊d fuit ꝓbandũ. Scđm. omis triangulꝰ habet tres angulos ęquales duobus rectis. ut ſit triangulus. a b c. produco lineã. b. c. uſq; ad. d. cauſat̃ angulꝰ extrinſecus. e. & qa anguli. c. &. e. duobꝰ rectis ſunt ęquales: per theorema primũ de angulis: & angulus extrinſecus e. ęqualis eſt ãgulis intrĩſecis ſibi ſc; a & b per p̃cedẽs theorema. erunt itaq; tres anguli ſc; a. b. c. ęquales duobus rectis: q̊d fuit probandũ.

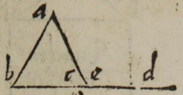

Tertium Tertium ois triãguli duo qlibet anguli/duobꝰ rectis ſunt miores ꝓbat̃ qa tres duobꝰ rectis ſunt eq̃les. igit̃ ſi unũ demas: remanẽtes erunt miores. vel ſic. ſit triãgulus. a. b. c. cuius latus. b. c. ꝓtrahat̃ in d. ſit ãgulus extrinſecus. e. q maior eſt angulo a vel. b. ex theoremate priore p̃cedẽti: & angulus extrinſecꝰ e cũ angulo intrinſeco. c. eſt ęq̃lis duobus rectis/ex primo theoremate de angulo. igit̃ anguli intrinſeci b. &. c. ſunt duobus rectis miores: ſil̃iter anguli intrinſeci .a. & c. Idẽ probat̃ eodem

Quartũ modo de angulis. a. &. b. ſi protrahat̃ linea. b. a. in. f. Q uartũ æquales ſunt ſibi cuncti triãguli qui ſuper eandẽ baſim: atq; inter duas lineas æq̃ diſtantes ſunt conſtituti. ut triangulus. a b. c. & d b. c. ꝯſtituti ſunt ſuper baſim b c. inter lineas ęque diſtãtes/q̃ ſunt. a e. &. b. f. Pat; qa tales trianguli dimidia ſunt

Quĩtũ quadrati ſuper eandem haſim conſtituti. Q uintum. In omni triangulo duum ęqualiũ laterũ uterq; angulorũ/qui ſunt ad baſim: eſt minor recto: & unus alteri eſt æqualis. ut ſit triangulus a b. c. cuius latera a. b. &. a. c. ſunt ęqualia. erit. b. c. baſis & angulus. b. minor recto: & angulus. c. minor recto: & angulus. b. æqualis angulo. c. Ex quo ſequitur ꝙ ſi alicuius trian- *

guli duo anguli æquales fuerint: duo latera æquos angulos reſpicienria: erunt æqualia: ut in dicto triangulo latera. a. b. &. a. c. reſpicientia æquos angulos b. &. c. ſunt æqualia. Sextũ Omnis trianguli duo quęlibet latera ſimul iũcta: reliquo ſunt longiora: ut ſit triangulus. a. b c. erunt latera. a. b. &. a. c. ſimľ iuncta longiora latere. b. c * Septimũ Oĩs trianguli longius latus/angulo maiori oppoſitum eſt: ut in dato triangulo: angulus maior eſt a. cui opponitur latꝰ. b. c. quod maius eſt lateri. a. b. vel. a. c. Octauum. In omni triangulo rectangulo: quadratum quod a latere rectangulo oppoſito in ſemetipſo ducto deſcribitur: ęquum eſt duobus quadratis/quæ ex duobus reliquis lateribus deſcribuntur. ut ſit triangulus rectangulus. a. b. c. cuius angulus. a ſit rectus/erit quadratum lateris. b. c. æquale duobus quadratis laterũ. a. b. &. a. c.

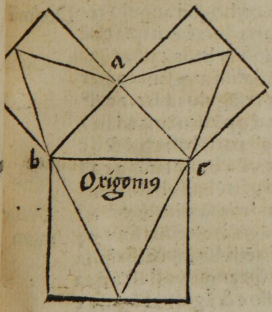

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

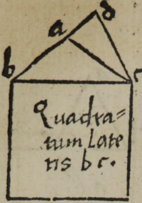

Et q̃d dictũ eſt de quadratis habet etiã veritatẽ de aliis ſuperfi ciebus ex trianguli lateribus deſcriptis/ in lineatõe & creatio ne ſimilibus ut triangulus oxigõius conſtitutus ex latere b c ẽq̃lis eſt duobus triangulis oxigonĳs cõſtitutis ex lateribꝰ a b & a c. DI. Quantũ autẽ põt latꝰ ampligonĳ q̃d obtuſo an gulo ſubtendit̃ reſpectu aliorꝝ laterꝝ? MA. tanto ãplius po teſt quantũ eſt q̃d continet̃ bis ſub uno eorꝝ: atq̃ ea linea quæ ſibi directe iuncta ad obtuſũ angulũ a ꝑpendiculari extra dæp̃ hẽdit̃. ut ſit triangulus ampligõius a b c cuiꝰ angulꝰ a eſt ob tuſus. ducat̃ itaq̃ a puncto c linea ꝑpẽdicularis ad lineã a b: q̃ neceſſario cadet extra triãgulũ. ꝓtrahã igit̃ lineã a b & tanget hãc ꝑpendicularẽ in puncto l. Erit itaq̃ q̃dratũ lateris b c tanto maius duobus q̃dratis laterꝝ a b & a c quantũ eſt id q̃d fit ex b a in a d bis. DI. Quantũ ve ro poteſt latus oxigonĳ angulo acuto ſubtenſo reſpe ctu aliorꝝ duorꝝ laterꝝ? MA. tanto minus poteſt ip ſis quantũ eſt q̃d bis cõtinet̃ ſub uno eorꝝ laterꝝ: cui ſci licet ꝑpẽdicularis ſubſtat & ea parte ſui q̃ perpẽdicula ri & angulo acuto interiacet. ut ſit triãgulus oxigoni us a b c cuius angulus c ſit acutꝰ: duco ꝑpendicularẽ ab angu lo a ad lineã b c in puncto d erit itaq̃ quadratũ lateris a b tan to minus quadratis laterꝝ a c & b c quantũ eſt id quod fit ex b c in d c bis. Et quod iã dictũ eſt de latere ſubtẽſo angulo acuto in oxigonio: habet etiã veritatẽ de latere ſubtẽſo angulo acu tõ in ampligonio vł orthogonio. Nonũ. Si ab aliq̃ angulorꝝ trianguli linea recta ad baſim ducta/ illũ angulũ per ẽq̃lia ſecet/ duẽ ꝑtes baſis reliq̃s eiuſdẽ trianguli ꝓ portõales ſunt. ut ſit triãgulus a b c & angulũ a di/ uidat ꝑ æq̃lia linea ꝑpẽdicularis a d ducta ad baſiꝫ b c. erũt ꝑtes baſis ſcz b d & d c ꝓportiõales lateri/ bus a b & a c. q̃d facile patet in numeris: patebitq̃ infra in praxi. Decimũ. ſi ab orthogõĳ angulo re/ cto ad baſim linea ꝑpẽdicularis ducat̃: erit ipſa ꝑpẽ dicularis inter duas ſectões ipſius baſis ꝓportiõa/ lis: & utrũq̃ latus inter totã baſim atq̃ ſibi conter minalẽ baſis portionẽ. ut ſit triãgulus a b c. a cuiꝰ angulo a recto ducat̃ linea a d ꝑpẽdicularis ad ba ſim b c erit linea a d ꝓportõał parti baſis b d & d c & ſicut tota baſis ad latus a c vł a b. ſic latus a c ad partẽ baſis d c & latus a b ad partẽ baſis b d. & hæc q̃q̃ infra manifeſta erit. Vndecimũ. oĩm duorꝝ tri angulorꝝ q̃rꝝ anguli unius ãgulis alterius ſunt ẽq̃ les/ latera ẽq̃s angulos reſpiciẽtia ſũt ꝓportõabilia ut ſint triãguli a d e & a b c q̃rꝝ angulus d eſt æqua lis ãgulo b & ãgulus a ãgulo e & ãgulus f ãgulo c

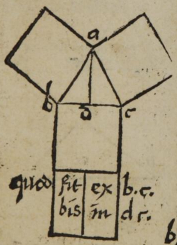

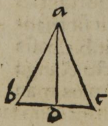

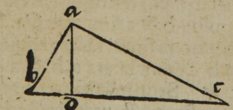

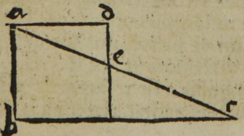

Nonum

Decimũ

Vndecimum

Ob id latera a d & d e sunt proportionalia lateribus. a b & b c Nam sicut se habet latus d e ad latus a d. sic se habet latus a b. ad latus b c. Ex hoc theoremate mira cōcludi possunt proba- tum est ꝑtim supra theoremate primo de supꝑficie. Latius aūt infra in praxi deducitur.

De quadrangulo. Capi. xviij. MAG.

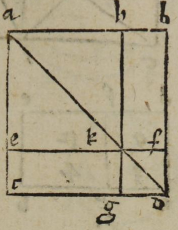

Primum E quadrangulo hæc ponant̄ theoremata. Primū omīs parallelogrami spacij ea quidem quæ dyameter secat ꝑ mediū parallelograma circa eandem dyametrum con- sistere dicunt̄: ut sit spaciū parallelogrami a b c d cuius dyame ter sit a d. quē diuidant duę lineę e f. & g h. ductę ęquedistāter lateribus oppositi dicti parallelogrami/secantes se supꝑ dyame trū in puncto k. & erit totū hoc spaciū diuisum in q̄ttuor rec- tangula: quoꝵ duo q̄ dyameter secat ꝑ mediū/videlicet. a h e k. & k f g d. circa dyametrꝵ cōsistunt: reliq̄ duo sc; h b k f & e k c g supplemēta dicunt̄: & sunt semꝑ sibiinuicē ęqualia: quæ ambo sumpta cum uno parallelogramoꝵ circa dyametrꝵ con sistentium constituunt gnomonē: cui si addat̄ aliud parallelo- gramum circa eandem consistens dyametrꝵ totum parallelo- Aristotel. gramū reintegratum est. Vnde patet dictū Aristotelis in p̄dī camentis. Parallelogramū addito gnonome crescit sed nō al- Secundū teratur. Scd'm duobus quadratis assignatis tertium datum ęquale constituere facile est probabile. sint em̄ quadrata duo data a b c d & e f g h protrahat̄ latus a c in directū versus. l. do nec c l ęquale sit uni laterum quadrati e f g h & a puncto l du- catur linea recta ad punctū d. Et fit triangulus rectangulus c d l. cuius latus d l oppositū angulo recto c. ergo quadratū de scriptum a latere d l ęquū erit duobus quadratis dæscriptis a lateribus c d & c l ꝑ nonum theorema de triangulo. & rursus ex linea d l circa quadratum a b c d describat̄ gnomo/qui erit quadrato e f g h ęqualis. quod sic patet. nam totum quadratū d l includit duo quadrata a b c d & e f g h. ut probatū est. igit̄ dempto ab eo quadrato a b c d qui remanet gnomo ęquus est Tertium reliquo quadrato e f g h. Tertium omnes superficies ęquedis tantium laterum super unam basim: atq; in eisdem alterius li- neis constitutę sunt ęquales. ut sint lineę alternę ęquedistātes a b & c d. Inter quas constituam duas superficies ęquedistan- tium laterum sc; a f c e & g c h e super eandem basim Quartū c e & erunt ęquales. Quartum si parallelogramum & triāgulus in eadem basi & in eisdem alternis line- is fuerint constituta: parallelogramum triangulo duplum est ut sint alternę lineę ęquedistantes a b & & c d. inter quas constituatur parallelogramū a e c f

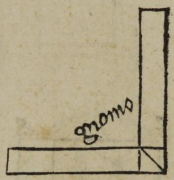

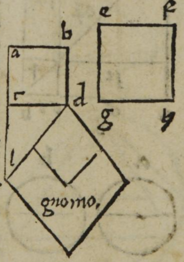

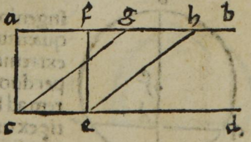

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

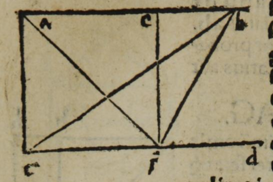

sup basim c f quod diuidat̃ in duo per diametrꝶ a f.
sit triangulus a c f sup eadē basi c f ad quē parallelo
gramū a e c f duplū est: qa cōtinet ipm & ei æqualeꝫ
scꝫ a e f. & dictū parallelogramū erit siliter duplū ad
triangulum c b f in eadē basi cōstituto: qa triāgul⁹
c b f æq̃lis est triangulo a c f. ex theoremate quinto
de triangulo. Quintū. Si fuerit linea in duas quan- Quintū
tascūq; ptes diuisa: quadratū quod fit ex ductu toti

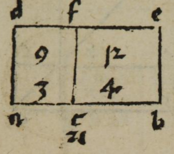

us lineę in alterā eius pteꝫ/ ęquale est q̃dratis q̃ ex ductu eius-
dem partis in se ipsam/& alterius in alterā fit. ut sit linea a b di
uisa in a c & c b: erit quadratū d a e b constitutū ex linea a b &
a c ęquale q̃drato cōstituto ex a c q̊d est d f a c & q̃drato f c e b.
quod fit ex ductu lineę a c in c b. Quod facile claret in nume-
ris. ut sit tota linea a b ut. 7. pars a c. 3. & pars c b. 4. erit q̊dra-
tum ex b c & a c. 21. quia ter septem sunt viginti unū. & q̃dra-
tum a c. 9. nam ter tria sunt nouem. & quadratum ex a c & c b.
duodecim: eo ꝙ ter quattuor faciunt duodecim. hęc autē duo
quadrata simul iuncta. 9. scilicet & 12. faciūt. 21. ęquale quadra
to priori. Et non solum hoc theorema in numeris/sed & plu-
ra alia demōstrari possunt: quæ breuitatis causa silentio transi-
ire libuit. Sextum. Si fuerit linea in duas ptes diuisa/quadra- Sextum

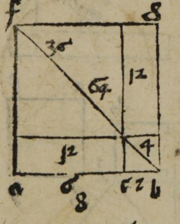

tum quod ex ductu totius in seipsum fit/ æquum est his quæ
ex ductu utriusq; partis in se ipsam & alterius in alterā bis fiūt
ut sit linea a b. 8. diuisa in c & habeat linea a c. 6. & linea c b. 2.
erit quadratum ex tota linea a b. 64. & quadratum lineę a c. 36
& quadratum c b. 4. & quadratum a c in c b. 12. & rursus qua
dratum a c in c b. 12. quę ultima quattuor simul iuncta/faciūt
. 64. quibus æquatur quadratum primū: quod fit f g a b. ex q̊
concluditur ꝙ parallelogramū duo totius per quę transit dia
meter sunt ambo quadrata. Valet hoc theorema pro intelle-
ctu theorematis septimi de triangulo.

De Circulo theoremata. Capitulum decimūnonum. MAG.

E Circulo hæc ponuntur theoremata. Primum. Cir Primum
culos quoꝝ diametri ęquales fuerunt/ æquales esse
necesse est. ut sunt circuli a & b. Secundum. Circuli Secūdum
propositi facile est centrum reperire. DIS. Quo

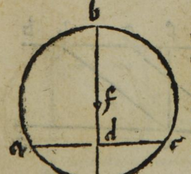

ingenio? MAG. Isto. Sit circulus datus a b c. cuius centrū
quæritur: duc in circulo ubi placuerit lineam a c/applicantem
extremitates suas circumferentię ex utraq; parte: quam diuide
per duo ęqualia in puncto d. a quo duc lineam perpendicula/
rem ad lineam a c. cuius extremitates applicentur circumferē/
tię ex utraq; parte; quā rursus diuide per æqualia in puncto f.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

qui & centrum circuli est quæsitum. Vel aliter sic. In circum⸗ ferentia circuli data signa tria puncta: cũ quibus operare ut in
Tertium quarto theoremate de puncto dictũ est. Tertium. Circulorum se secantium centra sunt diuersa: nec alter alterum plus q̃ in duobus locis secare potest. ut patet in circulis a b c & d e f. quorum primi
Quartum centrũ est k secundi est l & intersecant se in punctis m n. Quartum. Circulus intrinsecus circulũ contingens / non idem cen⸗ trum cũ eo quem contingit necessario habebit. ut patet in cir⸗
Quintũ culis a b c & d e f quorum primi centrũ est o secundi e. Quintum. Si circulus circulum contingat / siue intrinsecus siue ex⸗

trinsecus / in uno tantum loco contingere necesse est. patet primum in circulis iam proxime datis. secundũ videbis in circulis a & b. qui se contingunt in puncto e. Circulus autẽ circulũ contingit que tangendo non intersecat. Vnum vero circulum sex æquales possunt cõtingere. & sphere duodecĩ unam

Sextum æqualem contingere possunt. Sextum. Angulus a linea recta & circulo quem contingit contentus / oĩm acutorum est acuti⸗ ssimus. Is vero qui continetur a diametro & circũferentia / om⸗ niũ acutorum est amplissimus. patet in circulo dicto. a. quẽ con⸗ tingit linea e f erit angulus o acutissimus: & angulus p oĩm acu⸗ torum maximus. & q̃nto circulus maior fuerit / tãto augulus con⸗ tingẽtię minor est. & q̃nto circulus mĩor fuerit / tãto augulus cõtingẽtię est maior. supplemẽtum huius est sup̃ in ultimo theore⸗ mate de angulo. DI. Quã lineã circulũ cõtingere dicis?

MA. Quę cũ circulũ cõtingit in utrãq; partẽ ęrecta circulum
Septimũ nõ secat. Septimũ. si intra circulũ angulus supra centrũ cõsist⸗ at: alius vero sup̃ circũferentiã consistẽs eandẽ basim hẽat: qui supra centrum est / ad reliquũ duplus est. ut patet in angulis b q̃ru angulus a duplus est ad angulũ b & habẽt basim cõmunẽ. d e.

Octauum Octauũ. Angulus rectilineus semicirculi sup̃ arcum cõsistens / rectus est: in portiõe vero semicirculo minore / maior: in porti⸗ one autẽ maiore / recto minor est. ut patet de angulis a b c quo⸗ rũ angulus a est rectus. ãgulus b recto minor & angulus c recto
Nonum maior. Nonũ. oĩm duorum circulorum est ꝓportõ unius ad alterum sicut q̃drati diametri unius ad quadratũ diametri alterius. ut pa⸗
Decimũ tet in circulis a & b q sunt in ꝓportõe dupla. Decimũ. Arcum

datũ hoc pacto cõtingit p æq⸗ lia diuidere. sit arcus diuiden⸗ dus a b c cuius chorda est b c po⸗ ne pedẽ circini ĩmobilẽ ĩ pun⸗ cto b. extẽde aliũ usq; ad arcum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ſup quem portōem deſcribas/arcū datū interſecantē.quo fa
cto: pone pedē circini ĩmobilē in c & aliā portiōem dictā in
terſecantē deſcribas:& punctus interſectiōis erit:in quo ar
cus datus eſt p̱ ęqualia diuiſus. Vndecimū Omnis triangu Vndecimum
i ęquilateri:quod a latere uno quadratū deſcribit̃:triplum
eſt quadrato dimidij dyametri circuli:a quo triangulus ip
ſe circumſcribitur.ut ſit circulus a b c & triangulus inſcrip
tus ſimiliter a b c. Dico ꝙ quadratum lateris b c triplu ȝ eſt
ad quādratum d e

De figuraꝶ inſcriptōe theoremata.Ca.xx.D.

Vm plura deangulis lineis aut ſup̱ficiebus dare poſ-
ſes theoremata? MAG. poſſem/ſed ea oĩa ponere
non tam neceſſariū eſſet ad intentiōem noſtrā ꝙ labo-
rioſum. Nā ea tm̄ tradere placuit qb⁹ ad praxĩ ĩmediatius uti
cōueniet:ad quā etiā figuraꝶ inſcriptio deſeruiet. Ob id ꝯ ea
quoqȝ theoremata q̃dā ponenda ſunt. DIS. attñ primum
ędicito:q̃ ſup̱ficies alteri inſcribit̃? MAG. Quę latera eius
cui inſcribit̃ uno q̊qȝ angulorꝶ ſuorꝶ intrinſece cōtingit. Cir-
cūſcribit̃ vero figura figurę cui⁹ latera eius cui circūſcribitur
om̄es angulos cōtingit.ut patet in triangulis a b c & d e f. q̊rꝶ
prim⁹ circūſcribit̃ ſcd̃o & ſcd̃us inſcribit̃ primo. DI. Nūc
ſi q̃ hēs theoremata dicas? MA. Primū eſt tale. Intra datuȝ Primum
triangulū pōt circulus inſcribi. DI. Quo mō? MA. Illo

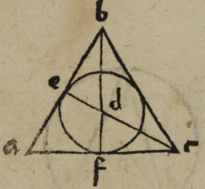

ſit triangulus a b c cui⁹ latus a b diuidas in duo ęq̃lia in pūcto
e.a quo ducas lineā rectā in angulū c. rurſus diuidas lat⁹ a c in
duo ęq̃lia in pūcto f.a quo linea recta ducta in angulū b ſeca
bit lineā e c in pūcto d qui erit centrꝶ circuli inſcribēdi. Scd̃m Secūdum
dato trigono orthogonio/hoc pacto ꝯtingit circulū circūſcri
bere. Sit trigon⁹ a b c. cui⁹ angul⁹ rectus a erit b c latus lōgi⁹
q̊d diuidas in duo ęq̃lia in puncto d qui erit centrꝶ circuli cir-
cūſcribēdi. Tertiū dato trigono oxigono circulū circūſcribere Tertium

poſſum⁹ hoc mō. ſit triangulus a b c. cui⁹ latus a b diuidat̃ in
pūcto e.a quo ducat̃ linea recta in angulū c. Et rurſus diuidat̃
latus a c in pūcto f a quo ducta linea recta in angulū b ſecabit
lineā e c in pūcto d q eſt cētrꝶ circuli circūſcribēdi:& erit q̃dra
tū cui⁹libet lateris trigōi ĩſcripti triplū ad q̃dratū dyāetri di-
midię circuli circūſcripti. q̊d facile ꝓbat̃ ex theorēatib⁹ de tri-
gono. Quartū. dato trigono ampligonio circulū circūſcribe Quartū.

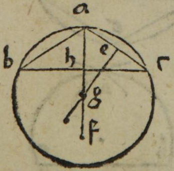

rę poſſum⁹ hoc pacto ſit trigonus.a b c cui⁹ angulus.a.obtu
ſus erit latus b c lōgius:quod diuidat̃ in duo ęqualia in pun-
cto.h. per quem & angulum a.ducatur linea. a h f. dupla aut
maior linee.a.h. Rurſus diuidatur latus.a c.in duo ęqualia
in puncto.e.a quo ducatur perpendicularis donec interſecet

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

lineā.a.h.f. in puncto.g. qui erit centrꝫ circuli circūſcribendi.

Quintū Quintuꝫ.dato circulo / trigonū orthogoniuꝫ inſcribere: erit diameter circuli dati/latus lōgius angulo recto oppoſituꝫ: & medietas ſemicirculi angulus rect⁹. Dato vō circulo/ ſi trigonum ampligoniū inſcribere placuerit: erit chorda portionis minoris/latus angulo obtuſo oppoſitū: & medietas arc⁹/angulus obtuſus. Si autē dato circulo trigonus oxigoni⁹ inſcribend⁹ fuerit: diuidat̄ circūferentia in tria ęqlia. & puncta diuiſiōis erūt anguli trigoni oxigonij: a qbus latera ſunt ducenda exīa patent in ſecundo tertio & qrto theorematib⁹ prædictis.

Sextum Sextū. non mō circulo trigon⁹ ſed qdratus pōt inſcribi. DI Quo ingenio? MAG. Sit circulus a b c d & centrꝫ e per qd ducā duos diametros ſe orthogonaliter interſecātes qꝛ extremitates erunt anguli quadrati: a quibus protractis lateribus emerget qdratū qſituꝫ.

Septimū Septimū. Intra datū qdratuꝫ contingit circulū inſcribere. DIS. Quo pacto? MAG. Sit quadratū a b c d diuidat̄ unumqdqꝫ latus in duo ęqlia in punctis e f g h. a quib⁹ ducant̄ duę lineę interſecātes ſe orthogonaliter in k q eſt centrꝫ circuli qſiti.

Octauum Octauū. circa propoſitū circulū quadratuꝫ deſcribere. ut ſit circulus dat⁹ a b c d cui⁹ centrꝫ e p qd duco duos diametros interſecātes ſe orthogonaliter: a qꝛ extrēitatibus duco lineas orthogōales ſeſe tangētes in pūctis f g h k qdratū circa datū circuluꝫ cōſtituētes.

Nonum Nonū. Circa datum quadratū circulū deſcribere. ſit quadratū a b c d producaꝫ in eo duos diametros interſecantas ſe in puncto e q erit centrꝫ circuli circūſcripti.

Decimū Decimū. Intra datū circuluꝫ pentagōum ęquiangulū deſcribere. ſit circulus cui⁹ centrꝫ f diuidat̄ ei⁹ circūferentia in. 5. ęqualia in pūctis a b c d e q̄ lineis cōiuncta pētagonuꝫ qſitum cōſtituunt. Et ſi ab angulo a in angulum c & rurſus ab angulo b in e rectā lineā duxeris: qlibet harꝫ alteraꝫ diuidet ſꝫm proportōem hn̄teꝫ mediū & duo extrēa. & maior portio lateri penthagoni ęqualis erit.

Vndecimum Vndecimū. Circa circulū datū pentagonum ęqangulū deſcribere. ſit circulus cui⁹ centrꝫ f cuius circūferētia diuidatur in. 5. ęqlia in punctis a b c d e tractis totidē a cētro ad hęc puncta lineis: ſup qs ſingulas produco orthogonales/ſeſe in punctis g h k l m contingētes: atqꝫ pentagonū quæſitum cōtinentes.

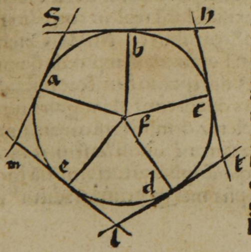

Duodecimum Duodeecimuꝫ. Intra pentagonū datum circulum deſcribere. ſit pentagonus a b c d e cuius latus a b diuidatur in. 2 ęqua in puncto h. a quo ducat̄ linea recta in angulū d. Rurſus

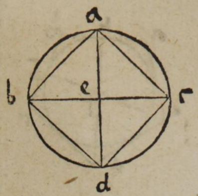

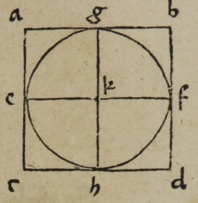

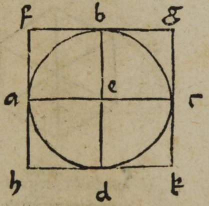

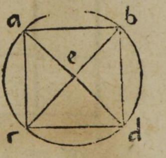

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

diuidatur latus b c in pūcto g a quo ducatur linea recta in pū-ctum e, hęc intersecabit lineā h d in puncto f qui est centrū cir-culi inscribendi. Et eo ingenio alias quascūq; mltiangulorū fi-guras circulo/& rursus circulū ipis/& insup figuras angula-res angularib⁹ inscribere aut circūscribere liquide dinosces.

Theoremata de corpore. Capi. xxi.

DIS. Ane qdem ut ais figuras planas/planis inscribere & circū-scribere ex dictis intelligo figurarū adiut⁹ descriptōn: de cor-porib⁹ vo an idem sit iudiciū nec ne/nondū accepi: quapropter & corporū si q habes theoremata subiūgas. MAG. Corporū theoremata varia & qdē ppulchra sunt: at vo in plano (quem admodū supficies) describi nō possunt. difficillimū est/intel-lectū in mathematicis min⁹ bn̄ usitatū: eiusdē speculatōs posse prima fronte apprehēdere. Tuis tamē semp acqescens petitio-nib⁹ de regularib⁹ saltē aliqua ponā theoremata. Primū tantū regularia & non omnia loci sunt repletiua. DIS. Assentio minime MAG. Quapropter? DIS. Quia omne corpus in loco est: & eū in q est replet: & ab eodē circūscribit. MAG verū quod argumētaris de repletōn phisica (de qua in nālib⁹) non aūt de repletione mathematica: circa quā hec nostra ver-satur disceptatio. DIS. Quid est replere locū mathēatice? MAG. Replere locū mathematice dupliciter cōtingit: sc; se-cundū supficiē & secundū corpus. Replere aūt locū secūdū sup-ficiē est totū spaciū circūstans aliquē punctū in supficie plana supficiebus occupare. tale aūt spaciū cum quattuor rectos va-leat angulos (uti visumest in secūdo theoremate de angulo) ab his tm̄ supficiebus replet: quarū aliqui anguli iuncti quat-tuor rectos valēt. ut sunt trigonus tetragonus & hexagonus. Vnde sex trianguli/Isopleuri: qttuor tetragōi: & tres hexago-ni locū replēt ut parz in figuris. DIS. Quid est replere locū sm̄ corp⁹. MAG. est circa punctū in corpe constitutū/totū spaciū undiquaq; adimplere. ex q claret hoc corpus solū locū replere qd secundū angulū suum solidū aliquoties sumptū cir-ca punctū unū/totū spaciū undiquaq; occupabit. ut est videre in cubis: quorū octo angulariter iūcti locū replent corpaliter. DIS. Quid de aliis regularib⁹ corpibus? MAG. Cetera corpa regularia locū nō replent: Pyramide dempto: de q non pua inter mathematice pfessores disceptatio fuit: & adhuc sub iudice lis est. Nā qdā pyramides duodecim/alij viginti: non nulli aūt vigintiqttuor locū replere/demōstrare conati sunt. At vo q mathematice dogmata rimant subtili⁹/astruere nitū-tur pyramidē regłarē: qtiēscūq; mltiplicatū loci otinētiā loca-lē nō posse replere. De his tñ ad pñs me(qa prima traditur⁹ sū

Primum

qd sit re-plere lo-cum ma-thematice

Sex ysopleuri

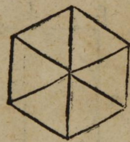

Quattuor Tetragoni

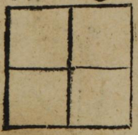

Tres hexagoni

rudimeta) admonuisse magis q̄ demonstrasse sufficiat. ad reliq̄ transeamus.

De inscriptione mutua regulariū corpoꝝ: & de inscriptione omnium regularium uni & eidem sphere. Capitulum. ultimum. MAG.

Secundū Ecūdū de corpib⁹ theorema est tale Corpa regularia a se
inuicē & a sphera sūt circūscripribilia. DIS. que pn̄t
inscribi pyramidi? MA Tm̄ octocedrō & rurs⁹ ipi
octocedrō pyramis & cub⁹ pn̄t inscribi Cubo ṽo inscribitur
octocedrō/ipi aūt Icocedrō/oīa p̄ter octocedrō inscribuntur.
Quod qdē facili⁹ dep̄hendes/si latera corpm ex arte poteris
fabricare. hoc pacto. Si dyāeter sphere cui inscribēda sunt cor
pora regl'aria a. b. q̄ diuidat̄ in duo eq̄lia in. d. & rurs⁹ a. b in
tria eq̄lia in. c. itaq3 a. c sit dupla ad c. b. Et posito pede circini
in. d. lineet̄ semicircl'⁹ cuius a. b. sit dyameter siue chorda: Et
ducant̄ linee ppēdicl'ares a pūctis. d & c. ad circūferētiā q̄ sunt
d. f. & c. e. secundū doctrinā q̄rti theorematis de linea. pducat̄
linea recta ab. a. ad. e. q̄ erit latus pyramidis. silr ducat̄
linea recta ab. f. ad. b. q̄ erit lat⁹ octocedrō: sic quoq3 li
nea recta ducta ab. e. ad. b. erit lat⁹ cubi: q̄ si diuidat̄ secu
dū ppotiō3 habentē mediū & duo extrema: sm̄ theore
ma octauū de linea in pūcto p maior portio sc3 pb erit
lat⁹ duodecedrō. Rurs⁹ diuidatur d. b in duo æq̄lia in
m a q̄ pducat̄ linea ppēdicularis q̄ sit. m. n. & a puncto
n. ducat̄ linea recte ad b que erit latus icocedrō ut par3
in descriptione hic depicta. Hoꝝ vero corpoꝝ fabricatio exē
plari potius q̄ oculis subest: quā intellectuali libuit d'mōstra
tōe demonstrare. queādmodū iā vidisti eadē ex papyro cōiun

Tertium cta. Tertiū. Omniū duaꝝ spheraꝝ est pportio unius ad altera3
tanq3 suæ dyametri ad dyametru3 alterius pportio triplicata.
Hoc claret in spheris a b & c d. Spheraꝝ igit̄ quoꝝ dyametro

Quartū rum proportio est dupla/erit pportō octupla. Quartū. Om
nis colūna siue sit laterata siue rotūda/ tripla est ad suā pyrāi
dē. uñ si colūna habet eris libras. 30. pyrāis sua habebit tm̄ lib
Quintū ras decē. Quintū. Aequa corpa sunt atq3 similia/quoꝝ termi
nales supficies nūero ac quātitate æq̄les sunt atq3 sil'es. ut sunt
Sextum duo cubi bipedales. Sextū. corpora sil'ia sūt q̄ sil'ib⁹ supficieb⁹
& nūero æq̄libus cōtinent̄. Vñ q̄rūcūq3 corpm rotundoꝝ/q̄
rū axes suaꝝ basiū dyametris sunt pportionales: sunt similia.
ut axes pyramidis a dupla est ad dyametꝝ sue basis e. Simili
ter axis pyramidis b dupla est ad dyametꝝ sue basis f igit̄ py
ramis a similis est pyramidi b.

Finis theorice/seq̄tur Geometrie praxis:

121

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Libri Sexti. Tracta. ij. in praxim Geometrię tractatus secūdus. Ca. primū. DIS.

X dictis nōdū intelligo quo nā pacto aut ingenio terrā spaciūue terrę metiri possim q̄d tn̄ geometrię nomē visum est insinuare. MAG. Verū dicis: nam tibi in prioribus geometrię generaliora principia/paucasq; eiusdem theorias proposui. Iam vero quia te vigilantissimū/eiusq; p̄cupidum sentio: de metiendi modo pauca subiungere enitar. In primis autem quid mensura: & quæ eius partes p̄mittam.

De mensura & partibus eius. Ca. ij. DIS.

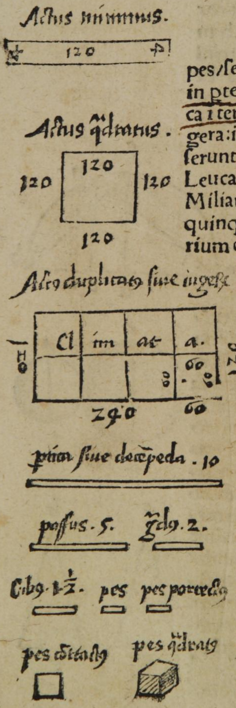

Quid est mensura? MAG. Est cōpluriū & interse ęq̄liū interuallorū longitudo finita. (Mensura) DIS. partes mensurę quæ sunt? MAG. Hę. miliariū stadium: actus: pes/semipes/palmus/digitus uncia. Antiquiores nanq; orbē in ptes/ptes in puīcias/puīcias ī regioes/regioes in loca: & loca ī territoria: territoria ī agros/agros ī cēturias: cēturias ī iugera: iugera in climata: climata in act⁹: act⁹ in ptīcas &c. diuiserunt. Vias vero latini per miliaria: Gręci per stadia: Galli p leucas: Aegyptij p signes. Persi per asangas metiebāt. DI. Miliarium quid est? MAG. Spaciū continens in longum quinq; milia pedum: quæ faciūt mille passus: a quibus miliarium dicitur. (Miliariū) DIS. Stadiū quātū cōtinet? MAG. octauā ptem miliarij. sc3 pedes 625. qui faciūt passus 125 (Stadium) Leuca vero finit passibus mille quingentis. (Leuca) DIS. Actus quantum habet? MAG. Act⁹ triplex est. scilicet minimus. & continet in latitudine pedes. 4. in longitudine vero. 120. (Actus minimus) Actus duplicatus & continet in longitudie 240 in latitudine vero octo. (actus duplicatus) Nōnulli vero actum duplicatum iugerum facere/quod in longitudine. 240. in latitudine vero. 120. dicunt continere. Hæc iugeri in climata requirit diuisio. continet enim clima: ut aiunt: ex oī parte pedes. 60. itaq; ex uno iugero octo fiunt climata

DIS. Pertica quantū continet? MA. Pertica id est radius/virga est oblonga decē continēs pedes: a quib⁹ decempeda dicta est. (pertica) Pertica vero dicitur quasi portica a portando. DIS. Passus quantū habet? MAG. Pedes quinq;. (Passus) Gradus pedes duos. (Gradus) Cubitus pedē unum & dimidiū. Cubitus vero magnus habet. 9. pedes. (Cubitus) Talibus cubitis intelligūt nōnulli mensuratā archam Noe. Pes vero. 4. habet palmos. (Pes) Sēipes duos cōtinet palmos (Semipes) Est aūt pes triplex sc3 porrectus cōtractus & quadrat⁹ Porrectus est pedalis mensura in longū protensa. (pes. porrectus) Con

tractus est pedalis mensura in longū & latū cōsiderata. Quadratus vero est mensura pedalis in longum latū & ꝓfundum extensa. DIS. palmus q̄ntum habet? MAG. Digitos quatuor. palmus autē maior quē ꝓpriegeometricū vocant/cōtinet longitudinē quę est a radice indicis usq; ad mediū unguis eiusdem digiti. Vncia autē digitos tres habet. DIS. Digitus autē quantū cōtinet? MAG. quattuor ordei grana p latum disposita. Posuerūt autē antiquiores non modo hęc quę dixi integra: verū & harum minutias, ut post digitum staterē: quadrantē dragmā/scrupulū/obulum semiobulū/siliquā punctum minutū & momentū. Et has minutias varijs consignabant characteribus. His breuitatis cā (q̄m paruū aut nihil ad rem faciūt) obmissis mensuras dictas ad praxim applicabim⁹

Palmus geometricus:

De tribus modis mensurandi in genere Capitulum tertium. MAGISTER

Omnis geometricę cōsideratōis quātitas est linea supficies aut corp⁹: ob id quarūcunq; rerū metiendarū/quātitatis mensurā in ratione lineę: superficiei aut corporis indagabimus. mensurā autem quę scd'm lineā fit: ea ipsam voco quę in longum latū & ꝓfundum metit: de qua ea geometrię pars est: quā altimetrā vocant: q̄ in sursum & deorsum. & illa quā planimetra dicunt: quę in ante & retro/dextrorsum & sinistrorsum mensurat. quę autē s̄ʒm supficie fit mensura illa est: qua nō supficierū longitudo & latitudo (q̄m hęc p pcedentē deprehendit) sed quanta totius supficiei sit area lineis suis clausa inquiritur. Mensuram vero quā scd'm corpus fieri diximus hanc intelligas: qua cuiusq; corpis soliditas siue crassitudo deprehenditur. De his per ordinem dicturus: de mensura lineali exordiar.

altimetra
plāimetra

De mensuratione linearum. Ca. iiij. DIS.

Linearū mēsuratio quo fit ingenio? MAG. Etsi linearū quātitates p dictas in scdo capitulo mensuras dep̄hendere possis: eas tn̄ nō ad q̄scūq; res applicare facile est: ob id instrumentū aliud multo certi⁹ ex ea Euclidis ꝓpositiōe fabricauim⁹. Oīm duorū triangulorū quorū anguli uni⁹ angulis alteri⁹ sunt ęquales: latera ęquos angulos respicientia sunt ꝓportionabilia. Fiat igit̄ q̄dratū rectangulū scʒ a b c d super angulos, a b duas pone pin̄ulas pforatas. ut p ipas terminū rei mēsurādę possis cōspicere. Fac & regulā in q̄titate dyametri p̄dicti q̄drati aut lōgiorē q̄ vocet̄ d e. Ipamq; in pūcto d clauo subtili q̄drato infigas: sup hanc etiā pin̄ulas duas pforatas pone: q̄ sint f e. stabūt autē dictę pin̄ulę in eadē linea sicut & pinnulę quadrati. & paratum est instrumentum in forma

Euclides

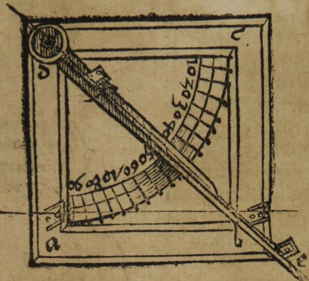

ista, cui si libũ q̃drãtis in 90 grad⁹ diuisũ ĩscripseris generale erit instrumẽtũ fere ad oĩa ea q̃ vel per q̃drantẽ vel astrolabiũ inuestigari possunt utilissimũ & cõmodissimũ/ratiõe triangulorꝫ q̃s regula facit cum lateribus quadrati: latera q̃drati in gradus vel alias ptes ad placitũ utẽtis diuidi possunt. Si per hoc instrumentũ lineę cuiuscũqꝫ quãtitatẽ ingrere volueris: angulũ. a. ad lineę principiũ ponas: per cuius foramẽ & b lineę terminũ cõspicias, & in hoc situ instrumentũ tuũ figas. dehinc per pĩnulas regulę scꝫ f e eundẽ lineæ terminũ perspicias/ipsaꝫ regulã sursuꝫ aut deorsũ voluẽdo/donec terminũ lineę priorẽ videre possis: & punctũ intersectõis lineę regulę & lateris c b anĩaduertas: q̃ vocet̃ c tunc em̃ habebis triãgulos duos scilicet d a b (& intelligo hic b in termino lineę conspiciẽdę) & d c g quorꝫ anguli unius: angulis alteri⁹ sunt ęquales. ut oculis licet videre. Erunt igit̃ latera ęquos angulos respiciẽtia videlicet c g & a b ꝓportiõabilia. Sicut enim se habet c g ad totũ a b siue c d ita se habꝫ a b (ut b stat in t̃mio rei visæ) ad a d. Quotiẽs igit̃ tota c b vel c d cõtinet c g totiens a b continet a d, ex primo theoremate de supficiebus & ul

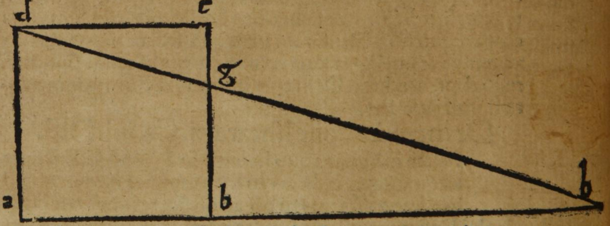

timo de triangulis. Per hoc igit̃ instrumentũ altitudinẽ turris: profunditatẽ putei aut vallis: lõgitudinẽ aut latitudinẽ cãpi: & insup oẽm lineã rectã potes metiri. Insup altitudinẽ & latitudinẽ turris/valuę aut fenestræ alteriusue rei alio inuestigare si placet valebis ingenio. DIS. Quali? MAG. baculo quẽ Iacob dicũt. DIS. Qualis is est baculus? MAG. Accipiat̃ baculus cuiusuis lõgitudinis: quẽ in partes ęq̃les diuidas: circa sectiões rimas aut foramina fabrices. dehinc baculuꝫ paruũ mẽsurę uni⁹ ptis diuisiõis p̃dictę facias: & patus est baculus. Per quẽ si altitudinẽ rei cõsiderare placuerit/pone baculũ pũ in foramẽ unius diuisiõis ut placuerit: & baculũ verte,

baculus Iacob

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ũt ſcꝫ extrẽitates baculi ꝑui impoſiti ſurſũ & deorſũ tẽdant. quo facto: accedas aut recedas/ donec ꝑ has extrẽitates rei cõſpiciendę/ ſupiorẽ & inferiorẽ terminos videas. & ſgna locũ ſtationis tuæ. Dehinc baculũ ꝑuum de foramine priore extrahas & in proximũ retro (ſi accedere volueris) aut ante (ſi retrocedere intendas) pone: & iterꝶ accedẽdo & retrocedẽdo ꝑ extremitates baculi parui/ terminos rei viſę cõſpicias; locũq; ſtationis illius ſignes. q̃ntũ em̃ eſt int̃ iſtã & priorẽ ſtatõnẽ tãta eſt altitudo rei viſæ. Sic ſil'i mõ latitudinem inueſtigabis ſi baculũ ita vertas ut extrẽitates baculi ꝑui dextrorſũ & ſiniſtrorſum ꝑtendant. Sũt & p'ra alia ingenia & iſtrumẽta ꝑ q̃ ea q̃ dicta ſt̃ iueſtigant. de q̃bus breuitatis itm̃ cauſa ſuperſedendũ eſt ſtilũ ad alia vertamus.

123

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De mensuratō̄n circumferentię circuli: insup & eiusdem dyametri. Capitulū quintū.

DIS. Possum ne per instrumenta dicta circuli periferiam metiri? MAG. Non: sed tantū lineam rectam. DIS Quo igit̄ ingenio ipsa venit metienda? MAG. tali. Dyameter circuli cuius periferię quantitatē si scire placuerit/ tripletur: & triplato addatur septima pars dyametri: & circū-ferentię emerget longitudo. Cō tinet enim circumferentia dyametrum ter & septimam eius partē. hinc est: ꝙ si circumferētię vicesimā secundam partē abstuleris/ remanētis tertia pars dyametrum indicabit. exemplū sit dxameter pedum. 14. tripletur & erunt. 42. his addat̄ pars septima dyametri scilicet. 2. & erūt. 44. circumferentię quantitas. a qua si rursus vicesimā secundam partem scilicet. 2. abstuleris relinquuntur. 42. quarū pars tertia scilicet. 14. dyameter erit. & hęc de primo scilicet linearū mensuratione sufficiant.

De mensuratione supficierꝝ. & primo circularis & semicircularis. Capitulum sextū.

DIS. Mensuram linearum intellexi sane: ad superficies nūc stilum verte queso. MAG. Faciam ac lubens: & de circulo omnium superficierū prima & regularissima exordium sumamus. Cuius si aream embadum siue podismum/ quę omnia in ꝓposito idem significant scilicet continentiam: scire volueris: multiplica medietatem circumferentiæ in medietatem dyametri: & productum dabit aream. ut gratia exempli. sit circulus cuius circūferentia. 44. & dyameter. 14. erit area. 154. aut ducatur dyameter in se: productū multiplicet̄ per. xi: producti decimaquarta pars erit area. patet igitur si dyameter uni⁹ circuli ad dyametrū alteri⁹ dupla fuerit: erit area q̄drupla ut hic * DIS Sed semicirculi area q̄liter deprehēdit̄? MA taliter. mltiplicet̄ basis p semidyametrū: ꝓductū rursus p undecim ducat̄: ꝓducti decimaq̄rta pars areā dabit. ut sit semicirculus cuius basis. 28. semidyameter. 14. erit area. 308. q̊d facile ꝓbabit̄ si area toti⁹ circuli p modū dictum queratur. de hoc satis: ad reliqua propero.

De inuentione areę triangulorꝝ: primo de ysopleuro. Capitulum septimū

DIS. De triangulo igit̄ nūc dicas: quē in supiorib⁹ inter supficies sc̄m locū obtinere volebas. MA. Ita factitare institutī: & tn̄ oīa simul dicere nō licet. In primis de Isopleuro: secūdo de isochele: & demū ordine tertio de scaleno dicere ꝓpono. DIS. Isopleuri igitur quo pacto inueniēda est

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

areã ? MAG. Illo.qm̃ ęqua habet latera:mltiplicet̃ lat⁹ unũ p aliud & pducto tertiũ latus addat̃: & eius q̊d.puenit medietas aream ostendit.ut sit Isopleur⁹ cuius q̊dlibet latus.28.habeat:erit area.406.p quã si latera cognoscere placuerit/ipam p octo mltiplica:pducto unitatẽ adde/totius latus accipe a q̊ unũ deme:remanẽtis medietas quesitum ostendit.

falsu.

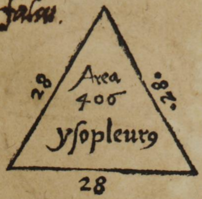

De isochele & eius area. Capi.viij. MAG

I vero isochel' areã ingrerẽ volueris Primo cathecum eius tli ingenio q̃ras: mltiplica basis medietate in se/& s̃ua. rursus mltiplica unũ latus in se siue in aliud(qm̃ ęq̃lia sunt) & a pducto id q̊d prius s̃uandũ tradidi/subtrahas remanẽtis latus q̃dratũ cathecũ dat:q si p basis medietatẽ mlti plicatus fuerit/ areã isochelis oñdit.ut sit isocheles cuius basis sit.14.q̊dlibet latus.25.erit cathecus.24.& area.168.

Isocheles

De scaleno & eius speciebus. Ca.ix. DIS.

Caleni area qua via deprehẽdit̃ MAG. Scalen⁹ tres habet species : ut ex dictis liquet. Sed hap̃ areę nõ una via sunt inuestigandę: aliter em̃ ampligonij & oxigonij q̃ orthogonij area q̃rit̃. DI.qualit̃ ingrẽda est area Ampligonij & oxigonij ? MA. taliter.mltiplicet̃ basis medietas p cathecũ & pductũ dabit areã. Ad inueniẽdum aũt cathecum oport3 pri⁹ p̃cisurã ul' eiecturã minorẽ eo q̊ sequit̃ mõ iueni re.Multiplicet̃ min⁹ lat⁹ in se/& silr basis i se ducat̃/& sumę p ductę addãt̃ sil'.Rursus mltiplicet̃ lat⁹ mediũ inter mai⁹ & minus in se/& pductum a sum̃a dicta abstrahat̃:remanentis medietas accipiat̃:a qua pars una scd'm basis denominatõem ablata eiecturã siue p̃cisuram ostendet. Qua habita cathecũ sic quæras.multiplicet̃ minus per se ut prius : & a producto /id quod ex ductu p̃cisurę in se euenit /auferat̃: remanentis latus quadratũ cathecus est.Exemplũ de ampligonio.sit ampligonius cuius minus latus sit. 15.mediũ latus sit.20.basis sit.25. erit p̃cisura.9.& cathec⁹.12.& area.150.Exemplum sumas de oxigonio tale.sit oxigonius cuius latus minus sit.13.mediu3 lat⁹.15.basis vero.14.erit pręcisura.5.cathe⁹.12.area v̂o.84.

Ampligonius

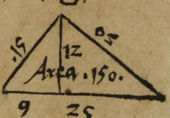

oxigonius

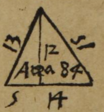

De orthogonio & eius area. Ca.x. MAG:

Rthogonij vero areã si inuestigare libuerit/ videat̃ cathecus/qui si fuerit par:medietas eius in se ducatur.& producto si unũ addas /habebis hipotenusam .si vero unũ a pducto auferas basim cõstitues :medietas vero basis p cathecũ ducta: aream pandit.Exemplũ sit orthogonius cuius cathec⁹ sit.8.erit hipotenusa.17.basis .15. area vero.64 Si autem cathecus impar fuerit totus in se ducat̃:a producto si unũ auferas /sit basis.si unum producto addas hipotenusa pdiet:

Orthogonius

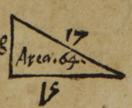

124

rursusq; basis medietas per cathecum ducta areã ostendet. Exẽplum huius est tale. sit orthogonius/cuiꝰ cathecus sit. 3 hipotenusa erit. 10. basis octo. & area. 24. DIS. Si sane intelligo basis hipotenusa/& area p cathecũ inueniunt̃ Pono q̄ cathecus ignotus sit: p q̃d mediũ repit̃? MAG. Per tale multiplicet̃ hipotenusa in se/ & a pducto id quod ex ductu basis in se pueniet subtrahe: & remanẽtis latus q̃dratũ cathecus erit. orthogonius

De podismo dyametri circuli orthogonio inscripti. Capi. undecimum MAG.

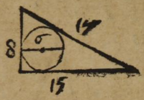

Ontingit nõnũq; orthogonio circulũ oĩa eiꝰ latera tãgentẽ inscribi: cuiꝰ si dyametꝝ/p̄ter ea q̃ in supioribꝰ de circulo dicta sunt/podismare volueris: cathecũ basi adiungas: a pducto hipotenusam subtrahas: & q̃d remanet dyametrũ circli manifestat DI. Exẽplũ huiꝰ subijcias. MA. sit orthogõiꝰ cuiꝰ cathecꝰ sit. 8. basis. 15. hipotẽusa. 17 diãeter erit. 6

De quadrangulis superficiebus: & primo de tetragono equilaltero. Capitulum. xij. DIS.

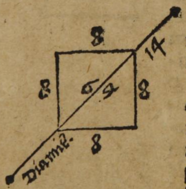

Rigonorꝝ podismalẽ speculatõez (ni fallar) sane intellexi: nũc de tetragonis metiẽdis si q̃d habes in mediũ feras: MA. Tetragonorꝝ primꝰ est eqlaterꝰ: cuiꝰ si areã habere volueris latitudinẽ p lõgitudinẽ ducas: & pductũ areã dat DIS. Exẽplũ da. MA. sit tetragonꝰ cuius q̃dlibet latꝰ pedes octo habeat area. 64. cõtinebit. Dyametrꝝ autẽ eiꝰ si habere volueris: mltiplica unũ latus in se & pductũ dupla/duplati radix q̃drata erit dyameter. Erit itaq; dyameter dicti q̃drati pedũ. 14. minutorꝝ. 15. scd'arꝝ. 30. In omi nãq; opatõe cũ radix surda sit. ita q̄ ĩ integris pcise haberi nõ possit/residuũ in minutijs phisicalibus querendum est. Insensibilis autem differẽtie excessus tandem negligi possunt.

De quadrato circulo equali. Ca. xiij. MAG.

Icut aũt circuli q̃draturã in supioribꝰ demõstratõe intellectuali ex philorꝝ dictis õndi: sic & ipam in praxi psenti manifestare esset possibile. DI. quõ? MA. si aree circli dati radicem accipias/latus quadrati circuli equale reperies quod facile probabitur. nam area quadrati illius aree circuli equale erit. ut sit circulꝰ cuiꝰ diamet̃. 7. erit radix aree 6 pedũ m̃. 12. secũda. 7. tertia. 25. &c. Sic cõsil'iter circulũ quadrato equalẽ poteris fabricare. Mltiplicet̃ latus q̃drati p se: pductũ rursus mltiplicet̃ p. 14. pductũ illius dimidiarũ p. 11. denõinatiõis: radix erit dyameter circuli equal' quadrato p̃dicto Sic mõ consil'i excessum quadrati supra circulum sibi inscriptũ si scire placuerit/aream circuli ab area quadrati inscribentis subtrahe.

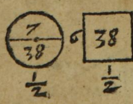

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

&c q̃d relinquit̃ excessus erit. Sic & excessum circuli q̃dratũ in
scribẽtis repies si ab area circuli q̃ttuor q̃ttuordecimę subtra
hant/residuũ erit area/quadrati circulo inscripti.

De tetragono altera pte lõgiore. C.a.14.. MA

Etragoni altera pte lõgioris & rectanguli embadũ ha
bere si placuerit/latitudinẽ in lõgitudinẽ ducas & pro
ductũ embadũ oñdet. DI. Exẽplũ hui⁹ apponas. MA. Sit
tetragon⁹ cui⁹ latitudo sit .4. Lõgitudo ṽo.8 .embadũ erit.
21. DIS. Dyameter illi⁹ q̃li rõe dephendit̃? MA. tali mꝉ
tiplica lõgitudinẽ p se & sił'r lõgitudinẽ in se ducas: sumas am
bas addas. & toti⁹ pducti latus q̃dratũ areã dabit. ut sit tetra
gonus cuius latitudo .60. lõgitudo.80. erit dyameter.100.

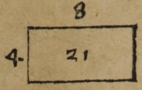

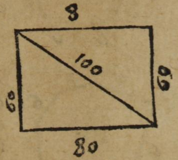

De Rombo. Capitulum. 15. DIS.

Ombi ṽo area q̃li mõ dephendit̃. MA. tali. q̃ sequit̃
medietatẽ dyametri uni⁹ p totã aliã dyametꝝ mꝉtipli
ca: & q̃d puenit area ẽ. ut sit Rombus cui⁹ q̃dlibet lat⁹ hẽat pe
des.10. dyameter lõgior.16. dyameť breuior.12. eritq; area.96

De Romboide. Capitulũ.16. MAG

Odísmũ ṽo Romboidis tali inuestigabis ingenio: re
duc duo latera lõgiora in unũ pducti medietatẽ sũa.
rursus latera breuiora siḿ iungas: & illi⁹ q̃q; pducti medieta
tẽ sumas. haꝝ medietates unã p aliã multiplica: & q̃d puenit
areã dabit. DIS. Exẽplũ subiũgas. MA. sit Romboides
cui⁹ latus primũ sit octo. scdm̃. 6. tertiũ. 4. q̃rtũ. 2. erit area. 21

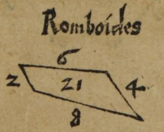

De trapeziis. Capitulum. 17. MAG

Eliquoꝝ q̃drãguloꝝ q̃s in supiorib⁹ trapezia .i. mẽsu
las noĩauim⁹ areã ita repies: ṽticẽ basi iũgas / pducti
medietatẽ sumas. hãc p cathecũ mꝉtiplica: & pductũ dabit areã
DI. Exẽplũ addas. MA. sit trapesiũ cuius ṽtex. 15. basis.
45 cathecus 30. erit area. 900. Et hæc de q̃drãgulis dicta sint:
restat ut de pẽtagoniis cęterisq; poligoniis disseramus.

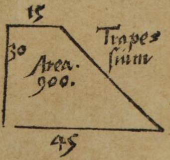

De Pentagoni area. Cap. 18. DIS

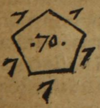

n tagous qua rõne metit̃? MA. Pen
tagoni ęqlateri areã si habere cupis/ mul
tiplica unũ latus in se & pductũ triplica: a tripla
to unũ latus detrahe. remanẽtis medietas pandit
areã quęsitã. DIS. Hoc per exm̃ pba. MA
sit pẽtagõus cui⁹ q̃dlibet latus sit. 7. erit area 70

De Hexagono. Capitulum. 19. DIS.

Exagoni aũt areã tali inuestigabis via. Nã
si hexagõus ęqlaterus sit unũ latus ĩ se mꝉ
tiplica: pductũ q̃druplica: a q̃druplato unũ lat⁹
hexagõi bis subtrahe remanẽtis medietas oñdit
q̃sitũ DIS. Huius exemplum adde MA. Sit hexagõus cu
ius omne latus sit octo: erit area. 120.

125

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

De heptagono. Ca. vicesimū MAG.

Eptagoni vero summā areę si inquiris/ latꝰ unum in se multiplica/ productum quintupla: a producto unū latꝰ ter subtrahe: remanētis medietas dabit areā. DI. Exēplū adiicias. MA. sit heptagonꝰ cuiꝰ q̄dlibet latꝰ sit. 6. erit area. 81.

De octogono. Capitulum. xxi. MAG.

Ctogoni autem areā facile deprehendes. si latus unū in se duxeris: productumq; per. 6. multiplicaueris: & ab illo ꝓducto unum latus quater abstuleris: nam in remanētis medietate aream videbis. Cuius exemplum sumas tale. sit octogonus cuius q̄dlibet latus sit octo erit area. 176.

De Ennagono. Capitulum. xxii. MAG.

Onsimiliter quoq; & nonagoni aream reperies si latꝰ unum in se produxeris: productūq; ꝑ septē multiplicaueris: a producto huiꝰ latus unum quinques subtraxeris tūc em̄ remanentis medietas aream pandit quęsitam. DIS. huiusq; exemplum subiicias. MAG. sit nonagonꝰ cuiꝰ quodlibet latus sit. 6. erit area. 111.

De decagono. Capitulum. xxiii MAG.

Ic & decagoni pariformi via areā reperies si latus unū per se multiplicabis: ꝓductum ꝑ octo duxeris: a ꝓducto illo latus unū sexies subtraxeris/ remanētis medietas q̄situm pandit. DIS. & huius exemplū ponas. MAG. sit decagonus cuiꝰ latera singula. 10. sint insignita: erit area. 370.

De reliquis poligoniis. Cap. xxiiii. MAG.

Dem de cæteris poligoniis si fœceris / absque errore singulorū areas inuestigabis: hac seruata lege/ ut numerorum ordinem naturalē custodias in multiplicāda uniꝰ lateris suma & in hac q̄ excrescit augmētāda. laterali q̄q; subducēda: cū em̄ hᶜ fœceris/ sp remanētis medietas areā dabit. DI. Quis est is ordo naturalis? MA. ut si in pentagono suma uniꝰ lateris in se ducti ꝑ ternariū aucta ē: sic ī hexagono ꝑ q̄ternariū: in heptagono ꝑ q̄nariū. &c. sic seq̄ns ꝑ senariū reliq̄ per septenariū augēda est. pariformiter & sequentiū poligoniorum ꝑ sequentes augēdę sunt nūeros. Sic & in lateris subtractōe si in pentagono latus semel subducit: in hexagono bis ita in sequētibꝰ in nūero ascēdēdū ē ordine naturali. DI. capio sane

De podismo sphericę sup̄ficiei. Ca. xxv. MAG

E sup̄ficierum planarum ac rectarum podismis satis dictū sit: ad curuas trāseamꝰ. Et primū de area sphericę superficiei/ quā q̄dam circuli maurituram nominant exordiamur. DIS. Qua via deprehendi pōt? MA. tali

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Accipias circulū ęqualis dyametri cū sphera cui⁹ superficiem podismare volumus. hui⁹ circuli dyametrū in eiusdem periferiā ducas: & q̄d ꝑducit̄ erit area superficiei sphere q̄site siue circuli mauritura quę semp quadruplex est ad areā circuli ut sit circulus cui⁹ dyameter sit. 14. erit ei⁹ periferia. 44. & area. 154. eritq; area sup̄ficiei sphere ęqualis dyametri. 616.

De podismo sup̄ficiei mōtuosę. Ca. xxvi. MA.

I autē montuosę superficiei areā habere placuerit / verticis circuitum considera: & similiter pedis & ascensus quo facto iungant̄ circuitus pedis & verticis / ꝑducti medietatem accipe: quā ꝑ ascensum multiplica & ꝑductū ostēdit quęsitū. DIS. Exemplū subiūgas. MAG. sit mōs cuius verticis circuitus sit 300 pedū. circuitus pedis sit. 1000 pedum: ascēsus vero sit. 800. pedū. erit area tota. 520000. pedū. DIS. Quid autē si mons in circuitu verticis medietatis & pedis multū discrepauerit: ita ut quasi pyramidaliter ascēdat? MAG. Hoc pacto aream eius accipias. Collige numerū circuitus pedis medij & verticis in summā unā: cuius tertiā partem ꝑ ascensum multiplica / & patebit quęsita area. ut si circuitus pedis sit pedum. 2500. circuitus medius. 1600. circuitus verticis. 100. ascensus vero. 2000. erit area. 2800000. pedū. Si aūt mons in ascensu similiter & in circuitib⁹ inęqualis fuerit. alia via eius indaganda est area DIS. Qua? MAG. Illa iunge circuitū pedis circuitui verticis ꝑducti: accipias medietatem: sic ascensus colligas: collecti medietatem summas: hāc per priorē medietatem multiplica: & ꝑductum aream dabit. DIS. Eexemplū huius addas. MAG. sit mons cuius verticis circuitus sit. 200. circuitus pedis 1400. ascēsus longior. 850. ascensus breuior. 750. erit area. 640000.

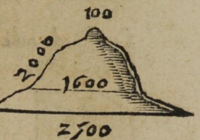

De diuisione sup̄ficierū quarumcunq; in actus vel iugera. Capi. xxvij. MAG.

Vperficies itaq; notas / si per actus aut iugera aliasue mensuras partiri volueris longitudinem & latitudinē mensurę tuę in se multiplica: & habebis mensurę / cui⁹ latera multiplicasti / pedes siue areā: per hanc pedes superficiei diuidendę diuide. & numerus quotiens dabit quęsitum. erūt itaq; iugera primi montis. 18. & restant pedes mille & sexcenti: secūdi montis iugera erūt. 24. restantibus pedibus. 88000. Iugera montis tertij erunt 22. restantibus. 6400. pedibus. Hec de mensura superficierum: ad corpora transeamus.

De crassitudine siue soliditate spherę.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Capitulũ vicesimũ octauum. MSG

Ensura quã scd'm corp⁹ fieri diximus: corporum soliditates & crassitudines inquirit: ut quot scʒ pedes quadratos corporis magnitudo contineat. Huius ut aliq̃lem cognitionem accipias / de quibusdaʒ corporibus praxim subijciam. & primo de sphera. Sphere igitur soliditatem si inquirere volueris / dyametrum eius cubes (id est semel in se ducas quadrate: & productum rursus per dyametrum multiplica) hoc vero cubum sphere crassitudinem excedit: quẽ excessum si abieceris: sphere soliditas relinquetur. Excessus autẽ tali patebit via. diuide cubum per. 21. productum in. 10. ducas: & habebis excessum quesitum. vel dyametrum cubes: productuʒ per. 11. ducas / totiusq; summe. 21. pars dat sphere soliditatẽ. sic etiam excessus per: xi. ductus dabit idem. DIS. Exemplum addas. MAG. Sit sphera cuius dyameter sit. 7. erit cubus. 343. excessus. 163. & * crassitudo vero spherae. 179. & ☞

Cubare quid sit

1 * / 3.

2 / 3.

De soliditate cubi. Ca. xxix. DIS.

Vbici autem corporis quo ingenio soliditatẽ inquiris? MAG. tali. cubetur latus unum: & habetur propositum. DIS. Exemplum adiungas. MAG. sit cubus cuius omne latus sit. 7. erit crassitudo. 343.

Crassitudo cubi huius. 343.

De columnarʒ spissitudine. Ca. xxx. DIS.

Corporis colũnaris qua via grossicies inquirenda est? MAG. tali. Inquiras aream latitudinis / hanc in lõgitudinem ducas & habebis quesitum. ut sit corp⁹ quadrãgulum latitudinis. 4. & longitudinis. 12. erit eius crassitudo. 192. Et hoc pacto quantitas putei vel etiam vasis pleni reperitur. Ex quo etiam facile concluditur: si dolij aut columne dyameter fuerit duplex ad dyametrum alterius / eiusdem lõgitudinis area corpis dyametri maioris erit quadruplex ad areã corporis dyametri minoris. Si vero corpus minus in duplo sit longius / erit maius ad minus duplum. Si autem min⁹ in quadruplo longius fuerit erunt illa duo corpora aree equalis

DIS. Si autẽ superficies latitudinis in una corporis extremitate maior fuerit q̃ in alia: quã recipiã superficiem? MA. nullam. Sed oportet ex ambabus inuestigare tertiam hoc pacto. Subtrahe minorem a maiore & habebis earundem differentiam cuius medietateʒ a superficie maiore subtrahe: residuum adde superficiei minori: & producti totius medietas dabit latitudinis superficiem: quam in lõgitudinem ducas & apparebit corporis soliditas. DIS. Exemplũ adducas. MA. Sit superficies latitudinis maior. 36 & minor. 16 erit differentia. 20. harum medietas scilicet. x. subtracta a. 36. reliquuntur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

26. hęc ſuperficiei minori ſc3. 16. addita. 42. reddunt. Harū medietas ſc3. 21. quęſitu3/ corporis ſc3 ſuperficiem latitudinis: qa ſi ducas. 21. in 72. tunc. 1512. emergunt. Per hoc ingenium cuiꝰ uis columnę/ ſiue rotundę aut angularis groſſiciem inquiras ſimiliter & vaſorum continentiā reperies. ſi ex ſuperficie unius extremitatis & pręciſe ex media ſuperficiem cōmunē quęſiueris: ſi ſaltem vas in medio maius ꝙ in extremitatibus fuerit. Et habita area doliȷ/ ſi eidem quadratum in capacitate ęquale fabricare libuerit / latera quadrati ſcd'm quantitatē radicis areę doliȷ in longum & latum accipiantur.

De menſuratione corporum pyramidalium. Capitu. xxxi.

DIS. Raſſitudo pyramidalis corpis quo ingenio inquiris?

MAG. ſi craſſitudinē pyramidis cuiuſcunq; a ſuperficie multiangula ęqualium laterum inquiris. Sumatur area ſuperficiei a qua ſurgit pyramis: hæc inuenta dupletur: producto addatur latus unum eiuſdē ſuperficiei: ſumma multiplicetur per numerū unitate tantum unum latus. ſuperficiei tranſcendētem: productum diuidatur per ſenarium: & numerus quotiens pyramidis dabit craſſitudinem. DIS. Exemplum adȷcias. MAG. Sit pyramis conſurgens a ſuperficie iſopleuri/ cuius quodlibet latus eſt. 28. erit area eius. 406. erit craſſitudo pyramidis. 2660. ita pariformiter operandum erit in pyramidibus quadrilateris: pentagonȷs & alȷs

Finis Geometrię practicę. ſeqtur Aſtronōia.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Liber septimus de principijs Astronomię. De gnũeratõe & ordine dicendorum. Tract.I.Ca.I. DIS.

On prefuctorie (quę accepi) Arithmeticæ Musicę & Geometrię principia his dieb9 reuolui: plurimũq; harum theorematib9 delectatus sum. Considerãs aũt Astronomiã deesse: quã in quadruuij ptitiõe qrto loco cõmemorabas, necessariũ duxi te pci bus pulsatũ iri: ne alijs q̃ mox instabunt poccupatus negocijs in cõpletum Quadruuij derelinqueres. Vbi enim vis numerorum: ubi Musicæ mundanę (ut aiebas) cõcentus, ubi deniq; Geometricę demõstrationes quę non modo terrenorum, verumetiã cœlestium corporum magnitudines dimetiuntur: si Astronomiã ptermittas? Plurimũ itaq; te obsecro: ut in ęnarrandis huius tam necessariæ disciplinę principijs hodiernum
Iosue. saltem diẽ absumas. MAG. Nec omnia istoc die in mediũ ferrem, si
Isaię vel sol staret ut quondam bellante inclyto iudeorum duce Iosue: aut decem gradibus retrocederet: ut Ezechia de lœtali egritudine conualescente. Quis eñ totius mundialis machinę unitatem, perfectõem figuram & ptium eiusdẽ tam cœlestium q̃ elementalium naturas paucis pstringeret? Quis orbiũ motus aut syderũ ortus & occasus: temporum discretiones: dierum & noctiũ inequalitates facile simul cõmemoraret? DIS. Quod ergo non una, decem aut tot quot suffecerint lucubratiõib9 tradas. Indefessum eñ ego me auditorẽ exhibeo: rem ocyus aggredere. Et in primis de ratione nominis te absoluas.

De definitiõe nomĩs origine ac Astronomię primo inuentore Capitulum secundum MAG

Astronomia est certa lex & regula superiorum corporũ magnitudines & motus cõsiderans. Corpora autẽ superiora cœlos & astra intelligãus. DIS. Cur igitur potius astronomia ab astris & non a cœlis nomen accepit? MAG. hoc ideo factitatũ arbitrare: quoniã astra sunt nobis cœlis notiora (quia visibilia) nosq; in noticiã cœlorum facile ducentia. a notioribus autem denominatõem fieri cõmunissimum est. Aut etiam quia doctissimi omnes spheras mũdi, astra nõ nunq; solent appellare. uti videre est libro 2. de docta ignorantia Cardinalis Cusę. DIS. De nomĩs origine, hac tua rõne psuasus, tecum sentio. Sed quisnã mortaliũ primus hanc cognouerit: ędicito? MAG. Nõnulli grecorum Athlantẽ quendã primũ Astronomię fuisse inuẽtorẽ volũt & ea de causa Poetæ istam opinionẽ insinuare volentes: Athlantem gigantẽ esse maximũ, qui capite in uno polorum & pedib9 in reliquo manu dextra in oriente ac sinistra in oecidente cœlum sustineat. De hoc diuus Augustinus de ciui. dei li. 18. sic ait. Athlas frater Promethei magnus fuisse astrolog9 dicit. uñ occasionẽ fabula inuenit ut cœlũ portare cõfringeret: q̃uis mons ei9 noĩe nũcupet: cuius altitudine potius cœli portatio in opinionẽ uulgi venisse videat. Alij pthoplastũ Adam: alij

[Marginal notes: Astronomia — nycholа9 de Cusa — Athlas repertor primus astronomię — Augusti9]

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Abraam cęteri aūt alios huius scientię inuentores cōiecturāt. Eā tamē
a Ptholemeo non mediocriter illustratā & in eo libro cui Almagesti no
men est: cōscripta manifestū est. Moderno aūt tempore a doctissimis ma
thematicę disciplinę ꝓfessorib⁹ Georio purbachio & Ioanne de mōte re
gio egregie excultā cognouim⁹. de motibus vero corpoꝝ superiorū/
alfonsus rex castellę tabulas edidit & in his nobis ꝑpetuā sui memoriā
reliquit. Horū nos dogmata sequi phas est Eum aūt quē p̄misim⁹ ordi-
nem seruare erit inutile. Primū itaqꝫ totius uniuersi (quod spherā dice-
re possumus) cōtinentiā/unitatē & figuram demonstrabimus. De hic
ipsum per partes diuisum in singulis explicabimus.

De definitione spherę & mundi cōtinentia & unitate. Capitulum tercium. DISCIPVLVS.

Voniā mundialē machinā spherā dicis: doctrinę ratio expost Euclides
ulat ut spherā definias. MAG. Sphera est transitus circum libro .11.
Sphera ferentię dimidij circuli/quotiēs fixa dyametro/q̄usqꝫ ad locū
suum redeat unde circūducit̄. id est sphera est tale rotū-
dū & solidū quod ab arcu semicirculi circūducto d'scri
bit̄. Vl' Sphera est corpus solidū unica sup̄ficię contē-
tū: in cui⁹ medio pūctus est: a q̊ oēs lineæ ductę ad cir-
cūferētiā ęq̄les sūt. Pūct⁹ aūt ille centrū spherę/ & linea
ꝑ ipsuꝫ transiēs atqꝫ extrēitates circūferētię siue perife-
rię applicans axis spheræ/& puncta huiusce linę termi
nātia poli mūdi dicunt̄. queadmodū in geometricis di-
Sphera prima maxima ctū est. Prima aūt oīm spheraꝝ maxima/mundi machi
na tota dicit̄. Ipsa em̄ in se omnia cōtinet: nec q̄dquā ex
tra ipam est q̄d formę mūdi sit susceptibile: sꝫ omne ta-
le tū simplex tū etiā cōpositū in se ꝯplectit̄. ideo ꝑfecta
est & unica extra quā nl'a alia reperitur. Quod facile
quidē ꝓbabit̄ si reꝝ tam simpliciū qꝫ elemētatoꝝ natu
ras aīaduertas. Omnia em̄ talia ī locis suis naturalib⁹
in sphera contentis sunt locata. ut leuia sursum. grauia
vero deorsum: & si extra ea fuerit ad ipa naturalit̄ mo-
uent̄. quod de lapide sursū ꝓiecto & cādela incēsa ac de
orsum versa claret. nā lapis in aere nō q̄escit sed ad ter
sic & ignis cādelæ deorsū versę sursum tēdit ram vers⁹ centrū tendit. Quaꝓpter si aliquod hoꝝ ex
tra supremā spherā fuerit hoc contra eius naturā & violenter erit. & per
cōsequēs ibi ꝑpetuo nō manebit. nullū em̄ violentū durabit in ꝑpetuū
Vnde & Aristoteles asseruit. si extra hūc modū alius esset/ terra ipsi⁹ ad Aristotel
terrā hui⁹ moueret̄ q̄d nō posset fieri / nisi a centro versus circūferētiam
ascenderet q̄d tamē est contra terrę & cuiuscūqꝫ grauis naturā. Sūt tamē Idem pri
(ut scripsit idē) extra cœlū entia inalterabilia insenescibilia/ impassibi- mo cœli
lia/optimā vitā ducentia: ꝑ se sufficientissima: quā & toto ęuo ꝑficiūt a.
q̄bus omnib⁹ alijs datū est esse & viuere his q̄dem clarius/his vero ob-

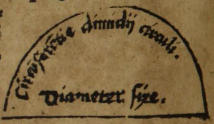

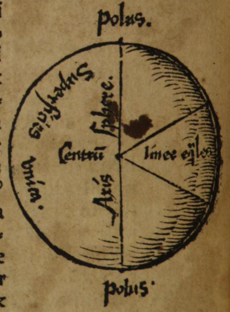

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

rcurius. Sed hęc dicēs/ nō de conuexa sup̄ficie supremę sphęrę/ sed de cō-
cauo orbis Lunę intellexit. Vnde totū q̄d ambitu hui⁹ premit/ sphærā
gn̄abiliū & corruptibiliū dixit. totū v̄o superi⁹/ cōtinēs & cōtentū inge-
nerabile & incorruptibile credidit. DIS. Vis ne aliud nomīe orbis/
aliudue nomīe sphęrę significare? MA. Volo eq̄dē. nā sphærā unica
sup̄ficie dixerā cōtineri/ cōuexa sc3. orbis v̄o duabus: conuexa & cōcaua
cōcludit. queadmodū ānulus.

De figura sphęrę siue machinę mūdi. C. iiij. DIS

X his te mundū unū ex omni materia formę mūdi susceptiua
cōpositū/ atq3 figura esse sphericū aut rotundū affirmare intel-
ligo. MAG. Sane intelligis. unitatē quidē p̄bauim⁹ conse-
quēs est ut & figurā ostēdam⁹. DIS. Optime. MAG. Mūdi figurā
esse sphericā/ similitudo/ ɔmoditas & necessitas cōcludūt. Si͂litudo q̄dē
Factus est em̄ mūd⁹ sensibilis ad simi͂litudinē & exemplar mūdi itellect-
ualis archetypi & ideæ mētis diuinę: in q̄ nec est principiū nec finis sicut
& in figura sphęrica. Vn̄ Boeti⁹. Tu cūcta supno ducis ab exemplo pul-
chrū pulcherri⁹ ip̄e mūdū mēte gerēs/ simi͂q3 imagine formās. Cōsentiūt
Plato & Mercurius trimegistus. Cōmodū etiā fuerat
ut corpus q̄d in se cōtinet oīa/ oīm figurā haberet ca-
pacissimā. hęc aūt est figura sphęrica. ut in mathemati-
cis dictū est. Necessitas aūt mox apparebit. nā si mūd⁹
esset figurę planę aut angularis: sequerent̄ ip̄ossibilia
& sensui cōtraria. impossibilia q̄dē. nā cū mūdus con-
tinue moueat̄ aliqua loca relinq̄rent̄ vacua & aliqua
sine locis corpa. q̄d pat3 facile in figura p̄ effigiata. Sē-
sui etiā seq̄rent̄ cōtraria. videlic3 q̄ Sol aut alia q̄uis
stella in una cœli p̄te nobis esset p̄pinquior q̄ in alia:
& in p̄te p̄pinquiori maior/ in remotiore v̄o appare-
ret minor: cuius cōtrariū visus indicat. nec valet si de
sole in ortu existēte obijcias. nā is tūc q̄nq3 maior appa-
ret/ p̄pter vapo2 grosso2 interposicō3. queadmodū
denarius p̄iectus in aquā. uti demōstratiōn sēsibili pa-
tebit in p̄spectiua ubi id deducet̄.

Figura mūdi p̄batur sphęrica similitudine

Boeti⁹ de cōsola. li. 3. metro. 9

cōmoditate

necessitate

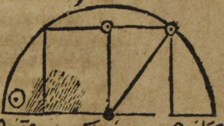

De machinę mūdi p̄titiōn. C. v. MA.

T q̄dē hęc de mūdi unitate cōtinētia & figu-
ra sufficiāt. Cōseq̄nt̄ ne tibi fastidiū lōgis s3monibus ingerā.
stilū ad eius p̄ticōem v̄to. DIS. Quomodo igit̄ mundū di-
uidis? MAG. In ęthereū & elemētarē. Rursus ęthereus in cœ-
los undecim p̄tit̄. q̄ sunt Cœlū empyreū. Decimū q̄d primum mobile di-
cunt. Nonū q̄d secūdū mobile. & Octauū q̄d cœlū stellatū siue firmamē-
tū appellāt. Sub q̄ cœli Planeta2 septē ponunt̄. Saturni sc3 Iouis. Martis
Solis. Veneris Mercurij & Lunę quāq3 Egiptij plato quoq3 & Aristote-
les Solē lunę p̄ximum collocēt. nōnulli vero situm planeta2 incertum

Mundi Diuisio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

esse fatentur. Et antiqiores fere oẽs supra octauã sphærã nullã aliam esse arbitrati sunt. Mũdus vero elementaris in quattuor spheras videlicet ignis: Aeris Aquę & Terrę scinditur: ut pretacta admonet descriptio.

De numeri cœlorum demõstratione. Ca. vi.

DIS X quibus undenariũ cœlorum numerum concludere potes. MAG. Pl̃alitatẽ spherarum (ut aiũt) gñatiõm atq; corruptiõm diuersitas arguit. nã idem inq̃tũ idẽ nõ est natũ nisi facere idẽ. iõ plerique naturales septẽ cœlos Planetarum. firmamẽtũ atq; nonũ cœlũ ponunt. qđ & ipsi primũ mobile appellãt. De decimo vero cœlo mobili a moderniorib⁹ discrepãt: q alti⁹ speculãtes/ipm ponendũ & primũ mobile dicẽdũ esse/ rationib⁹ affirmãt. Nã expiẽtia cognitũ est aiũt firmamentũ seu octauã spherã trib⁹ circũuolui motib⁹. quorum prim⁹ est ab oriẽte occidẽtẽ versus: ad motũ primi mobil' sup polis mundi. & ɔplet' in spatio nãlis diei. Secũdus est huic ɔtrari⁹ ab occidẽte sc; in ortũ scđm successionẽ signorum ad motũ nonę sphere in. cc. annis gradu uno & .28. minutis fere & sic in .49000. ãnis tot⁹ pficit. & mot⁹ Augiũ & stellarum fixarum dicit': q̃ sc; motu stellę fixę q̃ sũt in firmamẽto variant' de signo in signum respectu Zodiaci primi mobil'. vñ pleiades stellę fixę q̃ iuxta figuratõ; sunt in capite tauri in firmamento/respectu zodiaci supioris sunt in .22. gradu tauri. & de alijs. Terti⁹ motus trepidatõis. q̃ sc; octaua sphera mouet' sup duobus circul' puis: quorum poli sunt capita Librę & arietis nonę sphere. Et semidyameter illorum circulorum est gradus quattuor/minuta .18. & secunda .43. & ille motus accessus & recessus nominat' in .7. millib⁹ quoq; annis cõplet'. & solus octauę sphere pprius est: qa unius corporis nãlis tm̃ est unus motus scđm naturã. ratione illius motus stellę fixę nõ semper ęque distant a polis ĩmobilib⁹ primę sphere. Sic nec ecliptica firmamenti' semper est sub ecliptica ĩmobili: ĩmo freq̃ter est extra eam. nec stellę fixę semper in temporibus ęqualibus ęque distant a capitibus arietis & libræ eiusdẽ primi mobil'/sed vid́et' moueri nunc versus orientẽ nũc versus occidentem: nunc tardius nunc veloci⁹. Ptole. nãq; motas reperit in centum annis uno gradu. alij sequaces & posteriores inuenerunt motas in .66. annis uno gradu. Sensibili demonstratione patent hęc in corpore sphærico pro motu octauę spheræ ordinato. Omnis autem motus conueniens alicui preter naturam (ut motus primus & secundus octauę spheræ) cõuenit alteri secundum naturam & non inferiori: quia illa in superiora nõ influunt: igit' superiori. Sic fit ut motus secundus qui octauæ spheræ est preter naturã/sit nonę s;m naturã: & motus primus/ qui octauæ & nonæ spheris est preter naturã: decię siue prio mobili sit secũdum naturã. Hi igit' motus oẽs/cum nõdum a veterioribus essent cogniti ad noticiã/alij nec quidẽ nonæ/alij vero decimæ spherarum non deuenere. cũ hi cœli/qa stellis carẽt visu nõ possunt deprehẽdi. nec ratiões p̃missę ɔcludũt demõstratię. fieri em̃ potest ut mot⁹ diurnus toti cœlesti machinę sit cõis: motus vero renisiõis octauę sphere sit pprius ab aliq

motus firmamenti triplex

motus augium

Ptholemeus

130

tamẽ causatus motore. pariformiter opponi posset de motu trepidatio-
nis. DIS. Relictis igitur istis naturas cœlorum explana.

De naturis & influẽtijs oĩm cœlorũ. Ca. vij. MAG.

Voniã (uti naturales tradunt) esse in mundo inferiori receptũ
tribus determinatum est videlicet Materia Quãtitate & prima
rum q̃litatum / agẽtium sc3 & patiẽtium ꝑmixtõe. Cum ỽo hęc Aristoteles 1. metheo.
inferiora a latõibus supiorũ regi necesse sit (ob idẽ mundus inferior
supiori cõtiguus est) opeꝓciũ fuit Creatorẽ oĩm in supioribꝰ ordinare
cãs mouẽtes effectibus inferiorũ ꝓportionatas. Et hę sunt cœlorũ influ
Primum mobile entiæ & motus. Mobilis aũt primi motus est unus simplex & sp ęq̃lis:
Causat igiť in inferioribus unũ q̃d ęq̃le est in oĩbus (nã idẽ inquantũ
idẽ nõ est nisi natũ facere idẽ) & hoc est esse primũ oĩm rerũ generabiliũ
& corruptibiltũ. Receptio autẽ hui9 esse in materia nõ fit nisi unũ prin-
cipiorũ cõponentiũ / ad alterũ moueať. Necesse est igiť esse motũ alium a
primo / q huius sit cã efficiẽs. & hic est motus scd'us secũdi mobilis. Et
hi duo cœli uniformitatis causatini suut: stellas nõ hñt. Rursus hoc esse
q̃d cõpositũ est / cõsequiť determinatio ꝑ q̃titatẽ & figurã / cuius cã mo
uens est latio cœli stellati: & propter hoc Cõditor rerũ huic cœlo diuer-
sas cõstellationũ imagines indidit. Esse ỽo q̃d determinať primarũ q̃lita
tatum cõmixtiõe ꝓpter sui diuersitatẽ: Planetarũ spheris attributũ est.
Vñ in cõmixtõe q̃litatũ / misceť aut frigidũ cum sicco / aut frigidũ cum
humido: & calidũ cum sicco & calidũ cũ humido. Inmixtiõe autẽ frigi
di cũ sicco neutra q̃litatũ ẽ vitę / sed utraq3 ẽ mortificatiua & cã male re-
cipiẽdi: & in hoc mixturã impedit. Oportuit igiť spherã ꝑ motũ suum
hoc opantẽ lõgissime poni a loco mixtõis & similiter tardissimi esse mot9
Saturnus aliter mixtura oĩs solueretť: & talis ẽ spera Saturni. Eã tñ necesse est esse
nã opať rõne ꝑmixtiõis frgidi & sicci potentiã bñ retinẽdi. Frigidũ aũt
cum humido duplex est. Simplex q̃d est elemẽtale: & humidũ q̃d ẽ sub
iectũ vitæ. Et id q̃dẽ q̃d simplex est ut miscibilib9 tenaciter imprimať: a
Luna motu magis vicino loco mixtõis atq3 velocissimo influxu recipit: q est
motus Lunæ. Humidũ autẽ cõplexionale existẽs subiectũ vitæ / a sphe-
Venus ra Veneris moueť: q̃ cõiuncta est sphere solis q dator vitę ꝓhibeť. Cali-
dum antẽ cũ humido esse nõ põt / nisi sit humidum spiritale. Ex q̃ ꝓcreã
tur spũs vectores virtutũ vitæ. Et ideo calidũ cũ q̃ iungiť execellens esse
nõ põt (qa tale nõ ẽ nisi cum sicco) est ergo calidum cõplexionale: & il-
Iupiter lud mouet sphera Iouis. Calidũ cum sicco rursus duplex ẽ: Aut em̃ est
motiuũ totius materiæ: aut ẽ digestiuũ & maturatim̃ materię iã motæ
Mars Primũ est calidũ feruẽs & vincẽs motũ a sphera Martis: q̃ ob id modera
te remota est ut possit locũ mixtõis attigere & nõ destruere. Scd'm aũt
Sol calidũ seminũ cõceptiuũ & maturatim̃ a Solis sphera moueť: & ab eadẽ
vitę primordialia semĩa recipit. Vltra dictas autẽ Planetarũ spheras: q̃rũ
Mercuri9 sex sunt poniť septim9 sc3 Mercuri9: q ob varietatẽ sui motus / mixtiõe3
atq3 ỽtutũ dictarũ applicatõem habet / uñ ab astrologis dictũ est. Causæ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

agentes sequunt̃ Solẽ: materię Lunã: fœcunditas causarũ agentiũ / Iouẽ fœcunditas materierũ / venerẽ: velox expeditio ad effectũ (ꝑpter vehemẽtẽ calorẽ) Martẽ: ꝑpter multiplicẽ virtutẽ Mercuriũ. Et cũctarũ ꝯtinuatio ꝑmanẽs sequit̃ Saturnũ. Et rursum calor viuificus Soli: calor adurẽs Marti / supficies varia Mercurio: hũor aere⁹ Ioui: humor aque⁹ Lunæ humor mixtus veneri: & moles tota Saturno attributa est Et hęc q̃dẽ s̃m astrologos dicta sunt. Cœlũ v̾o undecimũ (q̊d locus est btõrũ) theologorũ auctoritas ãnũerat. DI. diuisionẽ ptis etherę in cœlos undecĩ: & ptis elemẽtaris in ptes q̃ttuor insup & de cœlorũ numero demõstratõe ʒ cupide accepi: singulorũ tñ vellẽ audire dispositiões atq; formas. MA. Vereor ne dũ dispositões oĩm mundi sperarũ in mediũ ferre tentauero epitomatis leges infringã. Attñ ne tuis videar ꝯtraire petitionibus / de singl'is saltẽ pauca adducã. De supioribus autẽ ad inferiora ꝑmisso ordine descendẽs: ab empyreo cœlo exordiar. DIS Probe.

De cælo Empyreo. Capi. octauum MAG.

Beda / Basili⁹ li. 2. hexaemeron — Cœlũ empyreum.

Elũ undecimũ: immobile primo die creatum | & mox angelis sanctis repletum: ẽ corp⁹ subtilissimuʒ / primũ mundi fundamentũ & q̃titate maximũ / q̃litate lucidũ: figuratiõe sphericum. Locali situ supremum: amplitudine spirituũ & corporũ visibilium & inuisibiliũ contẽtiuum: Dei sumũ habitaculũ. Est itaq; diuersas ob cãs varie denomiatum. Dicit̃ em̃ Empyreũ q̃si ardẽs & ignitũ: nõ qdem realiter: sed qa lumine corpali ꝑfusum: aut qa a supbñdicta trinitate in eodẽ residente illuminatũ. Dicit̃ etiã olympũ a limpitudine. & crystallinũ: eo ꝙ sit corpus solidũ ñ cõcauũ transparẽs & lucidũ. In q̊ tñ corpa beatorũ subtilia sine resistentia aut dimẽsionũ penetratiõe ambulabunt. ꝙ autẽ hoc cœlũ a quibusdã intellectuale dicit̃: accipiendũ est qa a nobis non visibile sed intelligibile tm̃ est. Aut quia locus sit Deũ intellectualiter cõtẽplantiũ. Nõnulli etiã ultra cœlum Empyreũ: cœlum Trinitatis annmerant: q̊d dicunt esse Deum s̃m rẽ & differre rõne. nihil tñ aliud est (inquit Albertus) q̃ virtutis eius excellentia q̃ cõtinet & ambit oĩa creata. Et esse in tali cœlo / est esse in ęqualitate v̾tutis Dei oĩa cõtinentis atq; saluãtis quod solum conuenit patri filio & spirituisancto

Intellectuale — Cœlũ trinitatis — Albertus

De cœlo Decimo siue primo mobili. Ca. ix. DIS

Cœlũ. x. primum mobile — Motus e⁹

E cœlo decimo quid dicis? MAG. Cœlum decimum omnium corporũ primum est mobile: motu scilicet diurno ab oriẽte occidẽtem versus: iterum redeundo in orientẽ in. 24. horis: sine fatigatione & pœna / regulariter. id est non velocius uno tẽpore q̃ alio Et illo motu secum rapit omnes spheras inferiores. Fitq; talis motus super polis mundi. DIS. Quæ aut quot in hoc cœlo sunt stellæ? MAGISTER. Nullæ. attamen in ipso / sicut & in nono characteres & lineationes / non nisi a visu acutissimo / certis locis & temporibus ꝑceptibiles esse supsticiosi quidã cõtendũt. Quib⁹ nõnulli noĩe sapien-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tes & mente capti/ imagines quasdā sub certis cōstellatiōibus signant: quas etiam effectus mirabiles sequi affirmant: quos dyabolica machinatiōe nōnunq̄ secutos expientia docuit/ quorū fraudē. dum nō aduertunt/ seipos & alios misere fallunt (q̄a fallunt) & tandē ad caliginosi ignis incendiū & pniciē ęternā ducūt. Ex p̄dictis characteribus qdā signa duodecim in zodiaco cōstituūt. q̄ eisdē noib⁹ qb⁹ & ea q̄ in octaua sphera sunt noiant ut infra patebit. Nūc ad cœlū nonum descendamus.

De cœlo nono Capi. decimum MAG.

Cœlum nonum mot⁹ ei⁹ — Elum igit̄ nonū siḃibus (ut dicunt) characterib⁹ quibus & decimū est insignitū: stellis caret: duplici motu reuoluit̄. Primo qdē ad motū primi mobilis. Scd'o motu ꝓprio ab occidente versus orientē super polis propriis in. 200. annis gradu uno & minutis. 28. fere secundum sucessionem signorū respectu zodiaci primi mobilis

Motus stellarū fixarū — Semper enim superficies ecclipticę illius none spheræ est in superficie eclipticæ primi mobilis. Arcus autem siue distantia intra capita arietis primi mobilis & arietis hui⁹ sphere: dicit̄ motus stellarū fixarum. Totāq̄ reuolutōem in. 49000. annis cōplet. q̄ reuolutio a quibusdam ma-

annus platonis — gnus annus Platonis dicit̄. Aiunt em̄ Platonē scripsisse. Integra reuolutione ista cōpleta/ oīa in eodē statu & dispositōe cōsistere/ quo in initio reuolutiōis fuerāt. Hanc positōem diuus Aug⁹ de ciui. dei li. 12. c. 13. in fine explodendā: & religioni nostræ ↄtrariā ondit dicens. Absit inq̄ ut nos ista credamus/ semel em̄ Christus mortu⁹ est ꝓ peccatis nostris resurgens autē a mortuis iā nō morit̄/ & mors ei ultra non dn̄abit̄ & nos post resurrectiōem sp̄ cum dn̄o erimus. ad Romanos. 6. Et hoc cœlum — Augusti. — Paulus

Aqueum cœlū nonum — a quibusdā aqueū/ ab aliis crystalinū appellat̄. supra firmamētū em̄ (q̄d octauum cœlū dicimus) scriptura aq̄s esse/ multipliciter astruit: unde i Genesi legit̄. Fiat firmamentum/ & diuidat aquas ab aq̄s &c. & David Qui tegis aquis supiora eius. & iterū. Aquæ q̄ sup̄ cœlos sunt laudent nomen Dn̄i. & in Daniele. Benedicite aquę omēs q̄ sup cœlos sunt dn̄o Has nōnulli in forma nebulæ tenuissimę cōsistere aiunt. Aug⁹ ad Oro- — Gen̄ 1. — Psalmista — Daniel — Augusti.

Crystallinum cœlū nonū — sium q. 27. Alii cōgelatas cōiecturant un̄ & hoc cœlum crystallinū nomināt. Cęteri hoc cœlum. q̄a ex materia (de q̄ dictum est. & spiritus Dn̄i ferebat̄ sup aq̄s) cōstitutū sit: eodē noie posse appellari. argumētātur. Augustin⁹ autē cōcludēdo dicit. Quō ibi sint: cū eas ibi esse mīme dubitamus. Maior em̄ est hui⁹ scripturæ auctoritas q̄ oīs hūani ingenii ꝑspicacitas. Cās autē q̄re ibi sint aq̄ cōstitutę: q̄a varię a multis assignant̄ silētio libuit ṗterire. DI. Nū cœlū ēpyreū/ crystallinū nōnūq̄ appellari/ supius cōmeōratū est? MA. Etiā fili. Scd rōē hui⁹ adiūximus. Nec te mouebit nō oīno cōcors cœlorū distinctio & appellatio/ si in re ipa cōcordiā ex dictis āplexus fueris. Verū tn̄ & de uno te admonēdum existimo. nōnullos sc̄ supmā ignis p̄tē celū igneum: p̄tē uo inferiorē olympeū. sic aeris supmā p̄tē cœlū ętherēū: inferiorē autē cœlum aereum noiasse. DIS. Quod subest octauum cœlum percurramus. — Idem — rhabanus

De octauo cœlo. Capi. undecimū. MAG.

Vbest cœlū octauū: quod & firmamentū dicit. & stellis īnumerabilibus ornatum est: q̄ fixę appellant: qm̄ omni tempe ęqualiter a seipis distant nec propriū motū a motu sui cœli hn̄t. Sunt etiam in eodē cœlo decē circuli imaginarij sese intersecātes: ac imaginū in cœlo situm motū & diuersitatē notificātes. Mouet aūt hoc cœlū motu triplici: ut dictū est supra in c. sexto. Et ut ea q̄ dicta sunt clarius intelligas: de circulis primū: dehinc de stellis & imaginibus octauę sphęrae tractabimus. Firmamētum Mot⁹ ei⁹

De circulis .x. in Firmamento imaginatis & primo de maioribus Capi. xij. DIS.

Vi & quales sunt hi circuli? MAG. Circulorū in Firmamento imaginatorum quidā maiores sunt: qdam vero miores. DI. quot & q sunt maiores? MAG. sex sunt: hi scꝫ qui p Firmamēti cōuexā supficiē & eius centrū trāseuntes/ ipm in duo ęq̄lia diuidūt. Horū nomina sunt zodiacus. Equinoctialis. Colurus solsticiorū. Colurus eqnoctiorum. Circulus meridianus & Orizon.

De circulo equinoctiali. Capi. xiij. MAG.

St aūt ęquinoctialis circulus quidē/ diuidens sphęrā in duo ęq̄lia secdm qualibet sui ptem equaliter a polis distās. Dictus ęquinoctialis: quia cū sol p ipm trāsit (q̄d bis fit in anno: cū scꝫ est in principio Arietis: circa festū Gregorij: & in principio Librę. circa festū exaltationis crucis) fit ęquinoctiū in uniuersa terra. hinc & ęquator diei & noctis dicit. Est em̄ tūc dies .12. horarū similit & nox. Nominatur etiam cingulus primi mobilis: qa ipsum in medio per duo aequalia per modum cinguli diuidit.

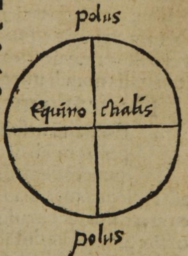

De Circulo Zodiaco. Ca. xiiij. DI.

Odiacus quis est circulus? MA. Is qui per sphęrę mediū transiens equinoctialem intersecat: & intersecat ab eodē in duas partes ęquales: quarū una versus austrū: reliqua vero versus septētrionem declinat. ob id & circulus obliquus dicit. Et signa versus austrum declinantia australia vocant/ scꝫ Libra Scorpio Sagittarius. Capricornus. Aquarius Piscis. Ea vero quę versus septētrionem se vertunt: Borealia a vento vel Septentrionalia dicunt. scꝫ Aries. Taurus. Gemini. Cancer Leo. Virgo Est autem hęc declinatio 23 graduum & dimidij fere. de gradibus qui ex diuisiōe totius in. 360 pueniunt. Zodiacus autē noīatus est απο του ζωη a zoe quod est vita. sol enim sub illo circulo motus cūctis vitā pstat inferiorib⁹: aut απο του ζωδιου a zodiō quod anīal dicit. sunt em̄ in eo. 12. imagines per stellarum posi

Zodiac⁹ circulus

signa zodiaci australia

signa zodiaci septētrionalia

zodiacus dicitur

132

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

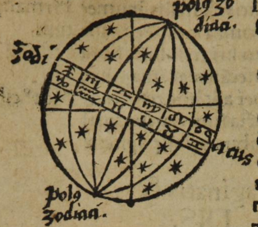

tiones formatę: & noībus animaliū insignitę. & solus is circulus in firmamēto latitudinē habere describit. DIS. Quāta est latitudo eius? MA. .12. graduū ex p̄fata diuisione ī .360. sumptorꝫ & p̄ mediū horꝫ linea imaginat̄ diuidēs Zodiacū in circuitu in duo ęq̄lia: a q̄libet p̄te sex grad⁹ relinquēdo. huic lineę ecliptica nomē est: q̄ tūc solū/ cū sol & luna sub ea fuerit: Eclipsis fieri possit. ex hac Zodiaci p̄titiōn patꝫ: signū q̄dlibꝫ in lōgitudīe habere grad⁹ .30. in latitudīe v̄o .12. Q̄n̄q̄ꝫ tn̄ totum firmamētū in .12. ęq̄lia diuidit̄ p̄ .6. circulos p̄ polos zodiaci & initia signorꝫ in zodiaco distinctorꝫ trāseūtes. & tūc stellę extra zodiacuꝫ existentes dicunt̄ esse in signis

De circulis coluris. Capitulū quindecimū.

Colurus solsticiorꝫ — DIS. Escribe Coluros. MAG. Colurus solsticiorꝫ est circul⁹ p̄ polos mūdi/ & pricipia cācri & capricorni trāsiēs: spherā in duo ęq̄lia diuidēs. DIS. & un̄ hoc sortit⁹ est vocabulū? MA. a colō q̄d mēbrū & uros q̄d bos siluester interp̄tat̄. apparet em̄ huius circ̄li sola una medietas in modū caudę bouis siluestris erecta. Sed solsticiorꝫ dicit̄ qm̄ sol ip̄m attingēs/ ampli⁹ nō ascēdit: ut cū circa festū vitiCancruꝫ intrat. n̄c descēdit: ut cū Capricornū circa Lucię festū lustrat. & horꝫ primū solsticiū ęstiuale (q̄a ī estate) alterꝫ v̄o solsticiū hyemale (q̄a ī hieme fit) appellat̄. — Colurus dicitur Solsticiorum

Colurus equinoctiorum — Estiuale — Hiemale — Vernale — autūnale

Colur⁹ v̄o ęq̄noctiorꝫ est circul⁹ p̄ polos mūdi & initia arietis & librę trāsiēs spherāq̄ꝫ in duo ęq̄lia diuidēs. dict⁹ aūt est ęq̄noctiorꝫ q̄a sol ip̄m attingēs eq̄noctia facit/ unū scꝫ v̄nale circa festū Gregorij: alterꝫ vero Autumnale/ circa festum exaltationis Crucis. Et hi duo circuli sese in polis mundi intersecant ad angulos rectos & sphérales.

De circulo meridiano. Capitulum. xvi.

Circulus meridianus — DIS. Eridianū in sphera quē dicis circulū? MAG. eū ip̄m q̄ trāsit p̄ polos mūdi & per cenith capitis nrī. Est aūt cenith capitis nostri punct⁹ firmam̄ti directe capitib⁹ nrīs supposit⁹. Appellatus est aūt is circul⁹ meridian⁹: q̄a cū sol ab ortu ascēdēs/ ad ip̄m p̄uenerit illi p̄ cuius cenith tal̄ circulus trāsit/ meridies est. ex q̄ patꝫ ciuitates ęq̄liter ab oriēte & occidēte distātes/ diuersarꝫ scꝫ latitudinū eundē habere meridianū. has aūt q̄ inęq̄lit̄ ab ortu & occasu distāt/ diuersos meridianos habere nc̄cē est. & drā eorundē abinuicē/ lōgitudo ciuitarū in tabulis. Astronomicis appellari solet. — Cenith

De circulo horizonte. Capitu. xvij.

Circulus horizōn — DIS. Orizon q̄s circul⁹ est? MAG. Qui sup̄ius hemisperiū ab inferiore diuidēs visum nr̄m termīat. un̄ & hoc accepit nomē Horizon nāq̄ꝫ tiator visus interp̄tat̄. & ille q̄dē duplex est: rect⁹ & obliquus. Rectū aūt horizōta hēre p̄hibent̄/ q̄ sub ęq̄noctiali hītāt. nā horꝫ

Rectus — horizō p̄ polos mdī trāsit; & ęq̄noctialē ad angulos sphérales & rectos

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

diuidit. Sȝ horizōta obliquū siue decliuē hn̄t: qbus un⁹ polorꝝ sup hori zōta eleuat̄. horꝝ em̄ horizontē ęqnoctial' ad angulos sphērales/obliqs secat. Est aūt cenith capitis sp polus horizōtis. ex q̄ facile clarȝ tantā esse distātiā cenith capitis nrī ab ęqnoctiali quāta fuit sup horizontem ęleuatio poli mundi. obliquus

De circulis sphere minoribus. Capi. xviij. DIS.

Irculos maiores sex ex p̄missa descriptōn in sphera imagīari fa cillimū videt̄. nūc minorꝝ descriptōs subiūgito. MAG. Circli miores ī sphera imaginādi sunt q̄ttuor: q̄rꝝ duo ex motu polorꝝ zodiaci circa polos m̄dī causant̄. Poli nāqꝫ zodiaci a polis m̄dī p vigin ti tres grad⁹ & fere dimidiū distātes/circa eosdē voluūt̄. q̄rꝝ unus Arcti cus: reliqu⁹ v̄o antarctic⁹ appellat̄. Arcticus qdē ab arctos ꝯstellatiōn q̄ & ursaȝ maiorē dicūt: q̄ circa hūc circl̄ȝ (ut in seq̄ntib⁹ patebit) inuenit̄ Et idē circulus nōnūq̄ Boreal'/aut Septētrioāl' dicit̄. Borealis qdē nam in ea m̄dī pte est un̄ Boreas vētus orit̄. Et septētrionalis a septentrione. id est miore ursa. q̄ septē stellis cica hūc circuluȝ exn̄tibus / figurat̄. q̄ & triōes id est boues appellant̄: eo q̄ tarde ut boues moueāt̄, eisdē noībus polus m̄dī nobis sp apparēs (q̄ & circuli arctici centrū ē) noīat̄. Opposi tus v̄o & polus & circulus antarcticus qī cōtra Arcticū dicit̄ idē/aust ra lis a vēto. & meridional' ā tali m̄dī plaga. DIS. Q ualiter aūt alij duo miores circli ī sphera imagināt̄ M. talit̄. nā sol exn̄s in primo pūcto cā cri/circulū q̄ndā d'scribit: quē tropicū cācri dici⁹. tropicū qdē a tropos q̄d est ꝯuersio. nā tūc sol alci⁹ nō ascēdēs a nobis se ꝯuertit Sic sil'iter cū in primo pūcto capricorni fuerit/circul'ȝ q̄ndā describit: q̄ tropic⁹ capricor ni ex eadē cā appellat̄. hi sunt circli nō m̄o in firmam̄to/verꝫ etiā ī nona & decia spheris īaginādi: ut seq̄ns admōet d'scriptō. D. facile ex dictis tīe corp⁹ q̄ddā ex circul' realib⁹ v' ligneis aut enneis ꝯponed⁹ esse arbi tror: q̄m oīm q̄ntitatē atqꝫ distāciā & ī sphera sit⁹ apto s̄mōe dilucidasti MA. Si hāc tuā īaginatōȝ ope ꝯpleueris singl'a q̄ dixi⁹ clari⁹ atqꝫ plani⁹ in tali corpe ꝯspicies. Solida nanqꝫ in planis figurari laboriosum est.

Margin: Circuli miores — Arcticus — Antarcticus — tropicus cancri — tropicus capricorni

De natura motu & figura stellarū: & si anima te sint. & galaxia. Capi. xix. DIS.

Vnc p̄missorꝝ ordo expostulat ut stellarꝝ & naturas & mot⁹ de scribas. Ma. Stellę oēs tā fixę (q̄ in firmamēto sunt) q̄ erraticę siue planetę (q̄ in septē orbibus planetarꝝ cōsistunt) eiusdē naturę: mo tus & figuræ cum suo cœlo sunt. Vn̄ sicut cœlū nō est elementū nec ele mentatū sed ex materia prima & p̄pria forma subāli cōponit̄: & q̄tū de sua nat̄a est: simpl'r corruptibile: q̄a v̄o forma cœli ꝯtrariā nō hēt se po tentiotē, iō ab agēte naturali nō corrumpit̄. Ip̄m n̄c graue n̄c. leue/non calidū nec frigidū sed oībus pegrinis vacuū imp̄ssionibus a naturalib⁹ perhibet̄. Ita & stellę quę cœlorꝝ partes sunt necessario cum cœlis eius dem naturæ existunt: & ab ipsis tātum densitate & raritate differunt. Est em̄ stella densior orbis sui ps lumīs solis receptiua & retentiua & p̄pte Stella

Margin: Algazel de natura speculi

133

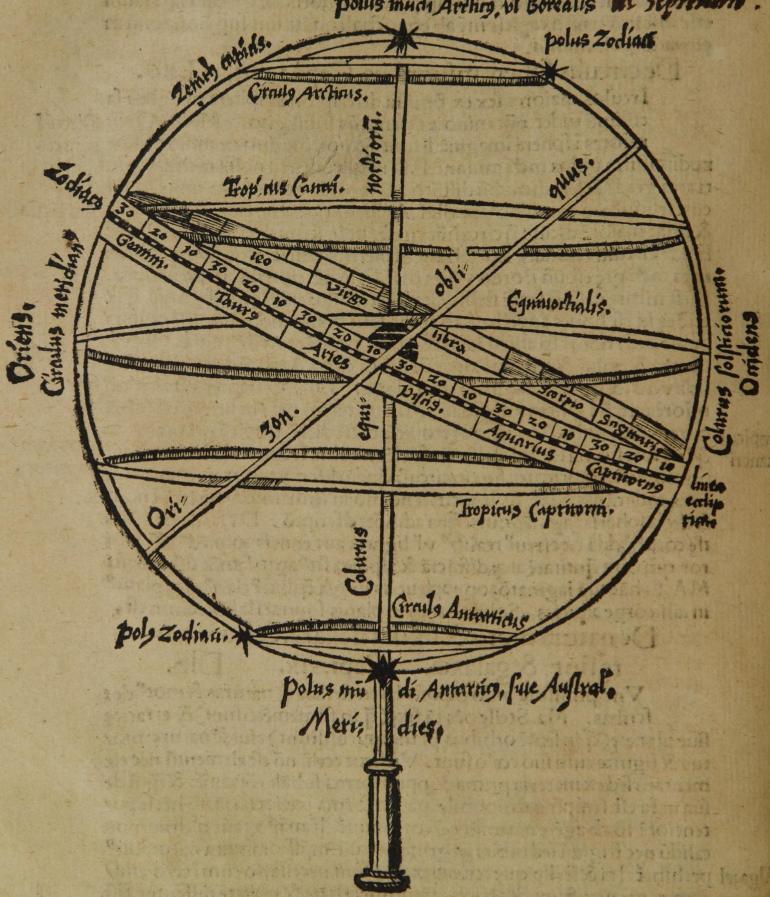

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

rea potentię visiuę obiecta. Orbis vero in aliis ptib⁹ (qa rarior) lumen versus ipm proiectū nō incorpans/luminosus aut lucid⁹ nō fit nec cuiuis colori subiicit: ideo visibilis nō est. DIS. Et forsitan eadē ex causa via qdam in cœlo lata & alba apparet. MAG. Sane opinaris. nam is circulus albus/quē gręci galaxiam/latini vero circulū lacteum appellāt (γαλα quippe lac significat) non de natura elementari vel vaporosa (ut quidā volebāt) sed de natura cœlesti existit. & qa ceteris cœli ptib⁹ densior: ideo fit luminosior. DIS. Cur aūt hęc pars/simi͂r & stellę in die nō possunt videri? MAG. Quia lumē maius (Solis scilicet) obfuscat & minus obumbrat: & ob id etiā carbo ignitus in die & pcipue circa Solis radios minus aut q̄si nihil lucet. Ex his substantiā stellaꝝ manifestā relinquimus/supest ut motū earundē breuiter pcurram⁹. DIS. Vnde mouenť stellę? MAG. Stellę omnes mouenť ad motū sui orbis circulariter sicut ps ad motū totius. Orbes autē (ut multis placet) a suis formis substantialib⁹ mouenť. Sed ut aliis videť ab intelligētiis ppriis rotanť. Ita ut etiam primū mobile ab omniu3 creatore inexhausti vigoris motore voluať. unde Boetius. O qui ppetua mundū rōne gubernas/Terrarum cœliq̧ sator q tēpus ab euo Ire iubes/ stabilisq̧ manens das cuncta moueri. Et Aristoteles undecimo metha. Numeꝝ intelligentiaꝝ scđm numeꝝ motuū venari attēptauit. Hinc plures moti ut cœlos aīalia dicerēt. ut Aristoteles scđo de cœlo & mundo. Auerrois primo cœli & libro de substantia orbis. Auicenna qnto naturaliū. Ide3 sensit Plato & antiquoꝝ multi. Hęc quoq̧ quæstio sūmos Theologos nō mediocriter exercere solebat. Vnde Augustinus in Enchiridion ca. 57. cum de discretione angelicę naturę nonnulla disseruisset/subiungit Sed nec illud qdē certū habeo/utꝝ ad eandē societatē ptineāt Sol & Luna/& cuncta sydera. q̄uis nōnullis lucida corpora esse nō cum sensu vl intelligentia videanť. Et de ciui. dei li. 13. Platonis de hac re sniam discutiens subiungit. Et hoc qdem utꝝ Plato veꝝ de syderib⁹ dicat/alia quæstio est. Neq̧ eīn ei cōtinuo cōcedendū est globos istos luminū siue orbiculos luce corporea super terras seu die seu nocte fulgentes/suis quibusdam proprii animis viuere/eisq̧ intellectualib⁹ & beatis. verūtam cum. s. Hieronymus libros Periarchion Origenis cribraret/inter cęteros errores damnabiles: hunc quoq̧ in primo libro Periarchon Origenē scripsisse testať. Vnde q̄d sup Ecclesiasti. i. c. recitat nō scđm ppriam opiōnē sed alioꝝ sc3 Platonicoꝝ poetaꝝ ponit: quoꝝ testimonia adducit. In libro etiā de cognitōe verę vitæ (q a nōnullis. s Augustino ascribit) de astris dictū est. Qui ea rōnabilia vel saltem sensibilia corpa arbitranť iure sensu carētes inter irrōnabilia cōputanť. Et Damascenus li 2. Nullus aīatos cœlos existimet. inaīati eīn sunt & insensibiles. Cęteri itaq̧ (quoꝝ etiā auctoritas spernenda nō est) corpa cœlestia aīata appellantes/aut Phōꝝ opiniōes recitabāt/aut q̄d veritati ꝯtrariū nō est illud nō p informatōem: sed assistentiā Intelligūt. Astat eīn intelligentia orbi quē mouet. sed nō informat/nec sensibi. e intellectualē ve reddit. DIS

Margin notes: Galaxia (Via lattea) — Mot⁹ stellarum — Boeti⁹ de consolatu phico li. 3 metro. 9. — Arestotel — Augusti. — Hierony. — Auitū errori. s Origenis i periarchon — de cog. vite verae vite — Damascen.

134

Si igit stellę per se non mouent: unde est q̄ quandoq; ppinquiores quandoq; vero remotiores alijs fiunt? MAG. Omnes stellæ Firmamēti semp in eadem sunt distantia inter se: ideo fixæ dicunt. verumtamē ppter motū renisionis Firmamēti in quo sunt omnes stellę fixę: etiā quantū ad zodiacū zonæ sphere loca mutant/de gradu in gradū p signa ab occidente in oriente. ppter motū aūt trepidationis Firmamenti non semp ęque ab equinoctiali & polis mundi distant Septē vero planetę quandoq; sibiipsis inter/dū vero stellis fixis coniungunt: Ideo erraticę nominant. quia de stella ad stellam progredi quasi errantes cernuntur: q̄d motu proprio non cōtingit: sed ad motū suorū orbiū accidit. Si em̄ stella per se moueret natura defecisset/qa stellę ad motū talē non organa nec figurā cōuenientē dedisset (cū figura sphærica cuiusmodi stellę sunt motui pgressiuo sit inepta) q̄d nullus unq̄ naturaliū admisit. imo oēs una voce clamitant naturam in necessarijs non deficere: in superfluis non abundare: nec quicq̄ frustra agere.

Stella p se nō mouet

natura nihil frustra agit.

De numero differentia & quantitate stellarum Capitulum. xx. DIS:

Ex dictis numerū stellarū erraticarū ad septē redactū intelligo: sed an ne idē de stellis fixis a Phis attentatū sit: dubito. MAG. Attentatū qdem est a q̄plurib⁹ sed a nullo unq̄ inuentū. qa nec oēs eas videri posse: credendum est. inqt diuus Augustin⁹. 16. de ciui. dei. Nā quanto qs acuti⁹ intuet tāto plures videt. unde & acerrime cernentib⁹ aliq̄s occultas esse merito estimat. Exceptis eis syderib⁹ q̄ in alia pte orbis a nobis remotissima oriri & occidere phibēt. Postreō qcunq; uniuersū stellarū numerū cōphendisse & cōscripsisse iactant (sicut Aratus vel Eudoxius vel si q alij sunt) eos libri hui⁹ (scz Geñ. 15.) contemnit auctoritas. Vnde & propheta regius Dauid id solius Dei esse/fideli carmine cecinit dicēs. Qui nūerat multitudinē stellarū/& oībus eis noīa vocat. Verūtn̄ inter omnes magno conamine astronomi mille & viginti duas notauere: atq; in naturas descripsere: & easdē (qa quantitate inęquales sūt) sex differētijs separunt In prima itaq; differētia qndecim ponūt cęteris maiores. quarū qlibet cōtinet terrā 207. in ordine scd̄o. 45. ponūt. quarū q̄libet terrā 90 cōtinere dicunt. In magnitudine tertia. 208. sunt. & q̄uis earū terrā. 72. cōtinet. In quarto ordine. 274. existunt: & harū queuis terrā. 54. cōprehendit. In quinta differentia. 217. reperiunt & unaquæq; harū. 37. terrā cōtinet. In sexta & ultima differentia sunt stellę paruę numero. 249. terrā. 18. magnitudine sua excedentes. Et pter has sunt qnq; q̄ (quia obscurę sunt) nebulę dicunt. post has sunt aliæ noue obscuriores q̄ tenebræ appellant. quarū una est oblōga tanq̄ cauda. Ex his claret q̄libet stellarū fixarū. visu notabiliū: terra multo maiorē. Hę vero q̄titates a Geometris demonstratione certa asseruntur inuentę.

Augu⁹ de ciui. dei li. 16. ca. 23.

Aratus Eudoxi⁹ Psalmista numerus stellarum

differētiæ earūdem prima Secūda Tertia Quarta Quinta Sexta stellę nebulę itē tenebrę

De coeli imaginibus seu cōstellatōibus. Ca. xxi. MA.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

X his Firmamenti stellis astrologorum nonnulli imaginũ quarũdam lineamenta imaginati sunt nõ tñ credendum eas in coelo realiter actu existere aut coloribus tincta qualibus depingunt: sed ab effectib⁹ & situ earum & colores & noĩa ipsis indiderunt. Et nominatiores .48. ponũt: quarum .12. in zodiaco circulo: reliquas vero versus septentrionem & Austrum describunt.

De imaginibus siue signis zodiaci: & de situ ortu & occasu eorundem. Ca. xxij DIS.

Vot sunt imagines zodiaci? MAG. 12. ex stellis præfatis .1022. Firmamenti .346. cõtinentes harum nomia sunt. Aries: qui in coniunctiõe zodiaci & equinoctialis positus dorsum habet ad Boreã Aries
caput eius cõuertit ad ortum. orit a capite & occidit pedibus. Taurus/ taurus
ecõtra caput habet occidẽtale depressum quasi ad terrã deflectere videatur. Hic auersus orit & occidit. Gemini: capita habẽt ad Boreã: iunctis Gemini
q; dorsis hincinde mẽbra distendũt ipi inuicẽ/ ut cõplexi se mutuo tenẽt oriunt iacentes & occidunt a pedibus. Cancer pedes versus utrumq; polũ Cancer
porrigit: Leonẽ respicit: venter eius terrã versus porrigit: orit aũt & occidit a posteriore corpis parte. Leo respicit cancrum: dorsum ad Boreã ha Leo
bet a capite orit & occidit. Virgo caput habet post leonẽ. dextra manu Virgo
tangit circulũ equinoctialẽ: qua & spicas tenet. oritur & occidit a capite Chele siue libra (q̃ prima ps scorpionis est. nã chaldei undecim tm zo Libra
diaci ponũt imagines) lances duas habet quarum una Borealis: altera australis dicit. Scorpio virginẽ respiciens pedes versus utrumq; polũ porri Scorpio
git: caudã reflectit versus Boreã vẽtre ei⁹ respicit terrã: orit rectus & occidit curuato corpe. Sagittari⁹: caput habet versus Boreã respicit scor sagittari⁹
pionẽ: sagittã & arcũ tenet: arcus tangit manũ sinistrã & pedẽ sinistrum: rectus orit: & pceps occidit. Capricorn⁹: dorsũ habet versus Boreã: caput Capricornus
versus Sagittariũ: sed cõuersum versus Aquariũ: orit directus & occidit preceps. Aquari⁹ caput habet versus Boreã: manũ sinistrã extendit sup Aquarius
dorsum capricorni: & dextera effundit aquã urna q̃ usq; ad pisces decurrit, & ad ortũ tendit orit & occidit caput prius ceteris membris. Pisces Pisces
duo sunt. dorsũ primi Boreale: dorsum secũdi versus brachiũ Andromede occidẽtale. unus Aquariũ alter Boreã respicit. Et inter ipos lineola q̃dã est: qua q̃si vinculo alligant inter caudas amborum. Inferior ps orit & occidit. Et si zodiaci signa equalia sint, 30. sc3 graduũ in lõgitudine & .12 in latitudine (ut dictũ ẽ) tñ imagines iste nõ oẽs eq̃les sunt. Quedã eñ extra zodiacũ ptẽdunt. & quedam longitudinẽ. 30. graduũ excedũt. ut in Alfonsij tabulis lucidius deprehendes.

De imaginibus septẽtrionalibus. Ca. xxiij. DIS.

Eptẽtrionẽ versus q̃t describũt? Ma. 21. de pfatis .1022. stellis fixis .360. cõtinẽtes. harum noĩa sunt. ursa minor: ursa maior siue Arctos. Draco medi⁹ inter ambas ursas. Cepheus. Cassiopeia corona Hercules. Vultur cadens. Pleiades siue gallina. Arctophylax siue Bootes.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

& quandoq; Arcturus dicitur. Perseus cū capite Gorgonis. Auriga siue agitator. Anguitenens. Anguis. Sagitta siue iaculum. Aquila siue vultur volans. Delphin. Equus primus. Equus secund⁹. Andromeda. Triangulus.

De imaginibus australibus. Capi. xxiiij. MAG.

Reter has sunt aliȩ extra Zodiacū Austrum versus porrectȩ. DIS. & quot sunt? MAG. Sunt qndecim de stellis fixis ꝑ dictis. 36. cōtinentes. videlicet. magnus Cetus. Orion gladio succinctus. Eridani fluui⁹. Lepus. Canis minor siue canicula. Canis maior. Argos nauis. Ara. Crater. Coruus. Chiron siue Centaurus. Hydra. Turibulū. Australe sertum. Piscis australis. Harꝫ omniū dispositōes ac sitū ȩnumerare: epitomatis lege ꝓhibemur. Sed de his si lubet in Arato Hyginio de siderib⁹: ac tabulis Alfonsij cęterisq; legere potes. Nam ibidem earꝫ disposicōes / sitū & numerū stellarꝫ ex quib⁹ sunt: & harꝫ stellarum magnitudines & noīa clare repies. cū auctores in nominib⁹ & figurationib⁹ imaginū diuersas repies memēto quod a principio monui nō eas esse in cęlo naturali cōdiciōe sed pro libitu uniuscuiusq; effigiatȩ. DIS. Missa igitur hęc faciam⁹. & de signorꝫ ortu & occasu / quoniā pauca supra tetigisti / si quȩ alia habes in medium feras. Aratus hyginius Alfonsus

De signorum ortu & occasu ut est apud poetas. Capitulum. vicesimū quintum. MAG.

Ignorū ortus & occasus / legenti scripta sapientum multiplex occurrit. aliter em̄ loquunī Poetȩ. & aliter Astronōmi de signorū ascensu & descensu. apud poetas nāq; ortus signorꝫ similiter & occasus reperiē triparti⁹. Cosmicus scilicet Chronicus & Eliac⁹

Triplex signorum ortus secundum poetas

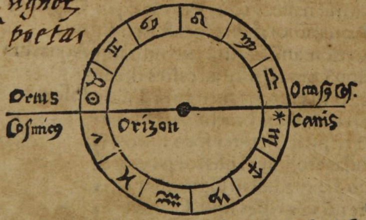

DIS. Cosmic⁹ ortus qs dicit. MAG. ortus Cosmic⁹. quē latine mundanū dicere possum⁹: est ascēsus signi vel stellæ in oriente de die. Atrū signū in q̄ sol est anthonomatice / cosmice dicit oriri. De hac Vergilius in georg. ostendēs tpūs sationis fabarꝫ. dicit. Candidus auratis aperit cū cornib⁹ annū Taur⁹: & aduerso cedēs Canis occidit ostro. loqtur autē hic de cane in scorpiōe & nō in leone cōstituto. Occasus aūt Cosmic⁹: est occasus signi oppositi signo in quo sol cosmice oritur. huius exm̄ est apud Vergil. ubi supra docentē tempus seminādi frumentū. ante tibi eoę athlātides abscōdanē Debita q̄ sulcis cōmittas semiā Sunt autem athlātides siue pleiades stellæ in tauro: q̄ scorpione in autumno oriente occidunt. DIS. Ortus Chronic⁹ quis est? MAG. Ortus Chronicus quē latine temporalē dicimus: est ortus signi vel stel

Vergili⁹ — taurus sine ap paritione. — Vergili⁹

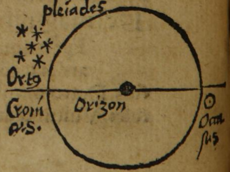

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Ouidius

iæ in oriēte post solis occasū. de isto loqtur Ouidiꝰ de Ponto: cōquerēs morā exilij sui dicēs. Quattuor autūnos pleias orta fecit. DIS. Si dicta dictis com parē/cōtraria vident. nam antea apud Vergiliū pleiades in autūno occidere: iam vero eas (Ouidio teste) in Autūno repio oriri. MAG. Hęc sane pēsata pñt simul esse vera. ut scꝫ occidāt cosmice. ut apud Vergilium est. & oriant chronice. ut Ouidius voluit. Quod qdē uno die euenire pōt: ut scꝫ in Solis occasu Pleiades in oriēte chronice ascēdāt & rursꝰ circa Solis ortū in occidēte cosmice descēdāt. DIS. Hūc nodulū solutū fateor: Chronicū occasum ōnde. MAG. Occasus chronicꝰ est signi vel stellę oppositę/signo vel stellę chronice orienti. ut apud Lucanū. Tūc nox thessalicas urgebat pua sagittas. DIS. Eliacꝰ ortus quis est? MAG. ortꝰ Eliacus siue solaris est exitus signi vel stellę de subradijs solaribꝰ/sub qbus añ videri nō poterat. ut apud Ouidiū de Fastis. Iā leuis obliqua subsedit aquarius urna. & Virgiliꝰ in Georgicis Gnosiaq; ardētis descēdit stella coronę. q cū iuxta scorpionē sit Sole ibidē exñte videri nō poterat. Occasus aūt Eliacꝰ/ est ingressus signi vl stellę ad Sol radios. ut in exemplo pmisso. taurus & aduerso cedens canis occidit astro. & plura his simila de hoc triplici ortu & occasu apud poetas sūt quibus breuitatis causa ptermissis: de ortu & occasu signoꝝ ad mentē Astronomorum loquamur.

Lucanus.

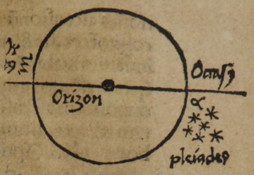

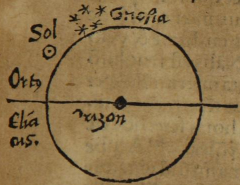

De Ortu & occasu signoꝝ secundū Astronomos. Capitulum vicesimum sextum.

DIS. Respectu cuiꝰ Astronomi signoꝝ ortū & occasū ppēdūt? MA respectu ęqnoctialis & rectitudinis & obliqtatis sphere. DIS Id manifestiꝰ eloquere. MAG. Eqnoctialis tā in sphera recta q obliq sp uniformit ascendit id est tpibꝰ ęqlibus sp ęqles arcꝰ de ęqnoctiali ascēdūt. Zodiacꝰ vo in utraq; sphera difformit orit. Nā in temporibꝰ ęqlibꝰ nō sp ęqles arcꝰ de ipo ascēdūt. nc ascēsiōs ptium zodiaci eqntur ascensionibꝰ ptiū ęqnoctial: sꝫ aut minores aut maiores sunt. & ob id Astronomi signa qdā recte/ qdā vo obliq oriri & occidere dicūt. Recte qdē signū orit vl occidit cū q maior ps ęqnoctial orit vel occidit unā Cācer. leo. virgo. libra. scorpio. sagittariꝰ recte oriūt. & capricornus. aqriꝰ. pisces. aries. taurꝰ. gemini recte occidūt. Obliq aūt signū oriri vl occidere aiūt: cū q minor ps ęqnoctial orit vel occidit. unde pdicta sex recte oriētia/obliq occidūt: & illa tardiꝰ oriūt q occidāt: & sex recte occidētia obliq oriūt: & hc ocyus oriūt q occidāt. Quod qdē facillime dephendes/ & oculoꝝ iudicio cō pbabis: si spherā ex pmemoratis circulis cōpactā/inter fixū horizōta circūduxeris. Certiꝰ aūt qntū ad graduū supputatōꝫ hęc in reuolutōn retis Astrolabij demōstrant. nā & p hāc ppor

Signa recte orietia occidētia.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tiones ascensionū· q̄rtarꝝ zodiaci : & eqnoctialis in utraq; sphera facile
cognosces, sic & nōnūq; maiorē ptem eqnoctialis q̄ zodiaci semp oriri
inuenies. vel ecōuerso. & tamen has q̄rtas simul oriri comperies. utisin
q̄rta q̄ est a principio Cancri usq; in finē virginis videre lic3. Silr signa
opposita in ascensiouib⁹ equalia inuenies. Nūc dierꝝ & noctiū diuersita-
tem edicere/ hominibus secundū variū sphere situm cōtingentē/ cona-
bor. DIS. Optime. necessaria em̄ videntur hec: & scitu digna.

De diuersitate dierꝝ & noctiū. Ca. xxvij. MAG

D horꝝ vero intelligentiā scire/ opepreciū est Astronomos du-
plicē distinguere diem Artificialē sc3 & naturalē. Id tēpus quod — Dies &
ab ortu Solis usq; ad occasum est/ diē artificialē/ & id tēpus q̊d a — nox ar-
Solis occasu usq; ad ortū eiusdē est/ noctē artificialē appellāt. Et utrūq; — tificialis
hore pla- — in ptes. 12. equales diuidūt: quas horas Planetarꝝ vocāt. quarꝝ diurne a
netarum — Solis ortu/ nocturne v̄o a Solis occasu initiū sumūt: & q̊tidie in q̄ntita
te/ lōgitudine videlicet & breuitate variant/ s3m̄ q tēpus inter ortū & oc
casum Solis nūc mltm nūc pūū reperit: ppter signorꝝ tarditatē & velo
dies natu- — citatē in ascēsu: in qbus sidus orit & occidit. Dies aūt Nālis est reuolutō
ralis. — eqnoctialis circa terrā semel/ cū tanta pte zodiaci / q̄nta interim Sol per
transit motu pprio contra Firmamentū. DIS. q̄nto tēpore aūt equi-
noctialis reuoluit semel circa terrā? MAG. In. 24. horis fere. hoc est
in die & nocte artificiali. DIS. & ita oēs nāles sunt eq̄les. MA. pbe
Inequali- — si tm̄ eqnoctial motū attēdis, si aūt motū solꝯtra firmamtū aīaduertas
tas diei na — cuius tēpus tpi reuolutōis eqnoctial addēdū est: dies nāles ineq̄les erūt
turalis — DIS. Ob q̄ causam? MAG. qa (ut dictū) ptes zodiaci nō eq̄liter
ascendūt. q̄dam em̄ tardi⁹: q̄dā v̄o citius emergūt ppter obliq̄tatē Cum
igit sol motu pprio oēs has ptes cōtra firmmentū pagret: q̄nq; in pte
zodiaci velocius: q̄nq; vero in pte zodiaci tardius ascendēti repit. Et ita
cū tpus harꝝ ascēsionū ineq̄le sit: dies naturales quarꝝ hec tempa partes
sunt ineq̄les esse ncce est. Hāc inæq̄litatē nō uulgus pcipit/ sed Astrono
mi in suis calculationib⁹ attēdunt: DIS. Sane intelligo Sed unde fit
q temp⁹ inter solis ortū & occasum (q̊d diē artificialē noiasti) inequale
Inequali- — sit/ lati⁹ oñdas. MAG. hoc ex vario Solis p signorꝝ gradus motu p-
tas diei ar — uenire intelligas. Sol nāq; a principio Capricorni usq; ad Cancri initiū
tificialis — 82. parallelos siue spiras describit: inter q̊s medi⁹ eqnoctialis est: ultim⁹
vero tropicus Cācri. Et prim⁹ tro-
picus Capricorni a q̊ descēdēs usq;
ad finē sagittarij alios. 82. paralle-
los describit: q dierꝝ naturaliū cir
culi appellant. Ceteri planete hui⁹
cemodi parallelos multiplicāt s3m
numerꝝ dierꝝ: qb⁹ zodiacū pagrāt.
Patet igit q planeta nūq; ex eo lo-
co unde pridie ortus est eleuat. De

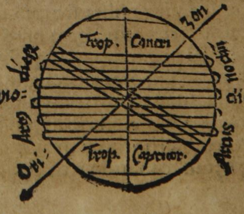

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ſcripti paralleli ab horizōte diuiduntᷓ. Arcus ſupra horizonte relicti die
rū artificialiū: arcus aūt ſub horizonte noctiū artificialiū appellantᷓ. Hi
aūt habitātib⁹ ſub ęquinoctiali in ſphera recta ſemp ęq̄les ſunt. nā hori
zon eoꝝ p polos muudi tranſit. His autē quoꝝ poli ſupra horizontem
eleuantᷓ inęquales fiunt: equinoctiali dēpto qui ubiq; in duo ęq̄lia p ho
rizonta diuiditᷓ. Ob id cū Sol ipm deſcribit/in omni terra equinoctium
eſt. q̄ omia cū luce clari⁹ oculis ſphericū corpus inſpicientibus appare-
ant: miſſa facio. Vnū tñ adijciendū apprime neceſſariū duxi: ꝙ in omni
die artificiali ſiue lōga ſiue breui ſena ſigna ſupſtant: totidēq; deliteſcūt.
Siſiter in q̄libet nocte. DIS. quō hoc fieri poſſit lucidi⁹ demonſtra.
Nā cū omīa ſigna in lōgitudine & latitudiue ſint ęq̄lia: plura in multo
tpe pauciora vero in pauco tpe oriri exiſtimo: aut dies nocteſq; omnes
pares eſſe debere. MAG. bene q̄dē q̄m nec ſignoꝝ ęq̄litas nec motus
irregularitas: ſed difformitas ſiue aſcēſus & deſcenſus inęq̄litas diuerſi-
tatē hāc cauſat. Vnde in ſupioribus dictū eſt q̄dā directe q̄dam vero aſ-
cendere oblique. Ea autē q̄ directe aſcēdunt/in ortu ſuo minus temporis
habebunt. Cancer q̄ppe ubi oritᷓ horis. 2. & quarta pte occidit hora. 1. & signorum
deunce. Leo vō ortū horis. 2. & tertia pte: & occidit hora. 1. & ſemis & ſe ortus &
xta. Virgo oritᷓ horis. 2. ſemis & ſexta pte occidit hora. 1: & tertia parte. occaſus
Libra oritᷓ horis 2. & ſemis & ſexta pte: occidit hora. 1. & tertia pte. Scor
pio oritᷓ horis. 2. & tertia pte. occidit hora. 1. & ſemis & ſexta pte. Sagit-
tari⁹ oritᷓ horis. 2. & . 10. pte: occidit hora. 1. & deunce. Signa oppoſita/
oppoſito mō oriuntᷓ & occidūt. Vñ quantū tp̄us eſt ort⁹ Cancri/tm̄ eſt
occaſus Capricorni ſigni oppoſiti. & occaſus Cancri oñdit ortū Capri
corni. ita in reliquis piformiter. Ex quo facile cōcluditᷓ in maxima die
oīa ſigna directe aſcendētia: & in nocte eiuſdē (q̄ neceſſario eſt minima)
omīa obliq̄ aſcēdentia oririᷓ. p oppoſitū de die mīma & ei⁹ nocte (q̄ ma
xima eſt) oportet intelligere. In utroq; autē eq̄noctio tria directe & tria
obliq̄ aſcēdētia oriuntᷓ tā in die q̄ȝ in nocte. Sed hᶜ lucidi⁹ demōſtratōe
oculari iu ſpherico corpe aut Aſtrolabio poſſunt videri: dineiſe in di-
uerſis climatibus. Nunc calamus ad cœlū ſeptimum feſtinat.

De cœlo ſeptimo quod Saturni eſt. Ca. xxviij.

DIS: Eli ſeptimi diſpoſitōe3 & motū deſcribas: MA. Cœlū ſeptimū
(cū ſit figurę ſphericę) ſupficie ſua cōuexa/ſupficiei cōcauæ oc-
tauę ſpherę cōiungitᷓ. & in orbes tres ab inuicē diuiſos & cōtiguos ptitᷓ.
In quoꝝ medio orbis q̄rtus & pu⁹: cui Planetę corp⁹ infixū ē collocatᷓ.
& eſt epiciclus. Orbis ſupior celi ſeptimi: ſ3m ſupficiē cōuexā mūdo cō
cētricus eſt: ſ3m ɔcauā aūt ecētric⁹ eſt. Inferior aūt ecōuerſo/ſ3m ſupficiē
ɔcauā cōcētric⁹ eſt ſ3m cōuexā vō ecētric⁹ ɔſpicitᷓ. Et hi duo orbes/Au- deferēs au
gē Saturni deferētes/noīantᷓ: eo ꝙ ad motū eoꝝ Aux ſaturni varietᷓ. In gē ſaturni
ter hos terti⁹ orbis includitᷓ q ſ3m utrāq; ſupficiē ecētric⁹ eſt. & deferēs deferēs ſa-
Saturnū appellari ſolet: q̄a in ipo orbis pu⁹ (cui Saturni corp⁹ infixū turnum.
eſt) defertᷓ Hoꝝ orbiū figuratō3 i hac ſubiecta poteris videre deſcriptōe

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Septentrio vel Aquilo.

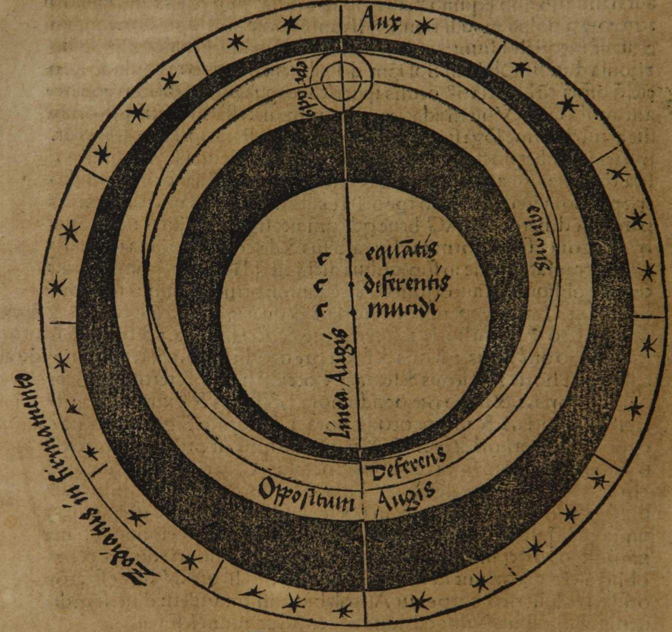

Meridies vel Auster.

motus orbiũ deferẽtiũ augem Saturni.

Nunc motus eorundẽ describam⁹. Hoc cœlũ totũ in die naturali ab oriente p̱ occidentẽ: rursusq̧ ad orientẽ raptu primi mobilis fertur: sꝫ quo ad orbes p̱ticulares quos ↄtinet nõ ęq̄liter mouet̃. Orbes em̃ sup̱ior & inferior (quos Augẽ Saturni deferentes appellauim⁹) sup̱ axe & polis eclipticę octauę sphærę ad motũ eiusdẽ ꝓportionabiliter mouent̃ in ducẽtis scꝫ annis uno gradu &.28. minutis fere. Ita ut semp̱ pars strictior superioris sit sup̄ latiorẽ inferioris, ne corporꝶ penetratio aut vacui admittat̃ positio.

motus orbis deferẽtis Saturnum.

Orbis vero medius (qui deferens Saturni est) super axe ꝓprio axem zodiaci siue eclipticę secante, sꝫm̃ successionẽ signorꝶ mouetur duob⁹ minutis fere q̊tidie. Et poli eius a polis zodiaci distant, distantia tamen inęquali. axis em̃ huius orbis axẽ zodiaci nõ in medio seu centro secat: ꝓpter ecẽtricitatẽ: unũ etiã sup̱ficies deferẽtis a sup̱ficie eclipticę

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ineq̄ualiter diuidit::ita ut portio maior/in qua semp est aux/ versus aq
lonē: minor autē in qua semp est oppositū augis/ ꝟsus austrꝝ relinq̄tur.
Sil'e fit in Ioue & Marte. Ex q̄ claret Axē / polos & centrū huius orbis/
circa axem polos & centrū orbiū augem deferentiū siue ecliptice circum

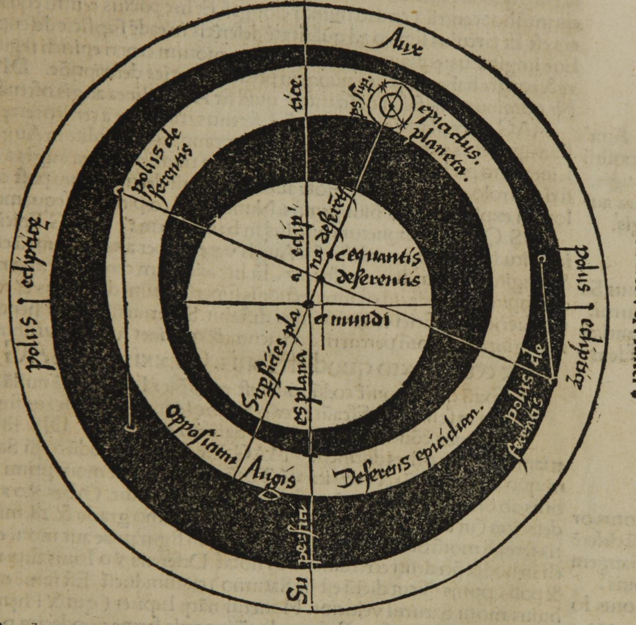

ferētias ꝑuorꝝ circulorꝝ supficici ecliptice equedistātes descri-
bere. & hocꝑpter motū orbiū deferētiū: quē ꝟtute octaue spe
re habent. ut hec præeffigiata admonet descriptio. Epiciclus
vero duplici mouetur motu: in lōgitudinem scꝫ & latitudineꝫ

motus epicicli in lōgitudinē.

DIS. Qualiter in longitudinē? MAG. Sup centrū suū/
corpus Planete sibi infixum in parte superiori secundū succes
sionem: in parte vero inferiore contra successionem signorꝝ
portans. Ob id planeta in parte supiori directus/ in parte ꝟo
inferiori retrogradus dicitur. In ascensu vero vel descensu/ sta
tionarius appellatur. non quia stet / sed nobis stare videtur:
cum tunc non antrorsum vel retrorsum/ sed vel deorsum aut

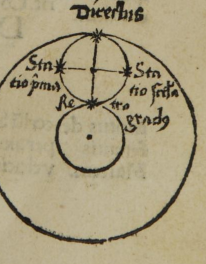

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

sursum ꝓcedat queadmodum sagittam sursum æmissam quasi stantē in in aere dicimus cū directe ascendit aut descendit. Et hoc in omnib⁹ epiciclum habētibus considerat. In luna vero ꝓpter velocē motum nō aduertitur; ipsa tamē in superiore parte epiclici tarda cursu/ in inferiori vero velox cursu dicit. Centrū vero epicicli nō super cētro deferētis mouet/ sed sup quodā puncto in linea augis/ tantū a centro deferentis distante/ quantū hoc centrū a centro mundi elongat. Et hic pūctus centrū equantis est. Et circulus sup eo ad quātitatē deferētis in eadē supficie descript⁹ siue imginatus: equans nominatur: eo ꝙ motum centri epicicli regulare & equare habeat. Ipsum quoq; in pcedēti reperies descriptiōe. DIS. Ne nominum me fallat obscuritas: quid sit Aux & linea augis ostende.

Aux. Oppositū augis. Linea augis.

MAG. Aux planete: punctus est deferentis/ maxime a centro terre distans. punctus vero maxime centro terre ꝓpinquus/ oppositum Augis. Linea vero per hos punctos & centrum terre transiens/ linea augis a nostris astrologis appellatur. Hoꝝ autē singulorū descriptiones post cœlorum explanationē subiungemus. Nunc quod cœpimus ꝓsequamur.

mot⁹ epicicli in latitudinē.

DIS. Qualiter mouetur epiciclus in latitudinem? MAG. Epicicl⁹ in latitudinem mouetur respectu Augis vere: super axe suo centrū eius & longitudines medias transeunte. Et hic axis dum centrum extra nodos capitis & caude/ id est intersectionis superficierum deferentis & ecliptice fuerit: superficiei eclipticæ eque distabit. Saturnus (qui & Phenon) in triginta ānis totū percurrit zodiacum: & continet terrā. 91. vicibus.

motus Saturni. quantitas eiusdem

De cœlo sexto quod est Iouis. Ca. xxix. MAG

Sextū quod sequit cœlū Iouis est: eo ꝙ pter Iouis stellā nullā aliam in se habeat. Est aūt a cœlo Saturni contiguū: ita sc; ut supficies eius cōuexa/ concauā cœli Saturni cōtingat. DIS. Est ne etiam in plures orbes distinctū MAG. Est, & queadmodū cœlū Saturni: quo ad figuratiōꝫ & ecētricitatē. Totū autē quotidie motu primi mobilis ab oriente p occidentē rursusq; in orientē rapitur. Orbes vero augē deferētes (ut orbes Saturni) in ducentis annis uno gradu & . 28. minutis fere ad motū octaue sphere mouent. nec in figuratiōe aut motu epicicli in hoc & pcedenti cœli diuersitas notat. Deferens vero Iouis super axe & polis ꝓprijs (sicut dictū est de Saturno) circumducit. Est tamē mot⁹ huius motu Saturni velocior. Mouetur nāq; Iupiter (qui & Pheton) quotidie. 5. minutis fere. Et sic zodiacū in annis ferme duodecim pcurrit. Continet aūt Iupiter terrā. 95. vicibus.

motus orbiū deferētiū augem Iouis. motus Iouis. quantitas eiusdem. mot⁹ deferentis Iouis.

De cœlo quinto quod est Martis. Ca. xxx. MAG.

Cœlū qntū in descēsu: Martis est (nā in ipo solus Mars rotatur) cœlo sexto cōtiguū est: & sub eo locat: queadmodū sextū sub septimo. in totidēq; orbes diuidit & mouet: & eisdē motibus qbus cœlū Saturni aut Iouis. Siliter & orbes ei⁹: deferēte dempto: qui sitit super axe ꝓprio & polis ꝓprijs (ut deferēs Saturni aut Iouis) reuoluitur velocius tamē Mouet em quotidie. 30. minutis fere. totūq; zodiacum in

motus deferentis Martem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

quantitas eiusdem. duobus ferme annis percurrit. Mars (qui & ἄρηςσ quem & Pyroin nominat) cōtinet terrā semel & dimidiam & octauam eius partem. motꝰ martis.

De cœlo quarto quod Solis est. Ca.xxxi.

DIS. Oelū quartū qliter est dispositū? MAG. Cœlū quartū/qꝫ solis est (qm in eo Sol mouet) in superficie cōcaua cœli Martis continetur: & in tres orbes particulares diuiditur: duos scilicet augē deferentes: & ipsum deferentem Solare corpus. Equantem aut epiciclum non habet. DIS Quomodo hoc cœlum mouetur? MAG. Quēadmodum superiores motu raptus ab oriente per occidentē redeūdo in orientem in 24. horis ad motum primi mobilis. Orbes vero augem deferentes eisdem mouentur motibus quibus & orbes/auges Saturni Iouis & Martis deferentes. Deferens autem Solis super polis & axe ꝓpriis secundum successionē signorum ab occidente scꝫ versus orientem quotidie quinquaginta nouem fere minutis & octo secundis circumfertur. motus deferētis Solem.

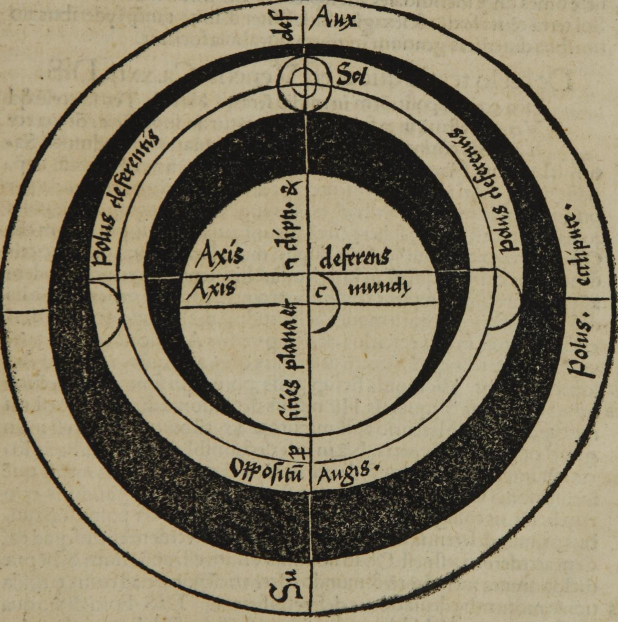

Annus. Et ita Sol totum zodiacũ in.365. diebus &.6.horis ferme peragrat:no-
bisq; annũ complet. Sex aũt horę quater collectę diem integrũ constitu
unt:qui cũ sua nocte.24.horis cõstat.quẽ necesse est interscalari excurso
Bisextus quadriennio: q̃d bisextũ vocant · ne temporũ ordo turbet.ut ait diuus
Augustin⁹ de trinitate libro quarto. c.4.verũ de q̃titate anni solaris p̃- Augusti⁹
cisa nõdũ om̃es cõcordant /sed de hoc alias .hui⁹ aũt motus axis p cen
trum deferentis transit.& axi eclipticę quæ est axis augẽ deferentiũ æq̃
distat.hinc poli eius a polis eclipticę tantũ distant q̃ntũ centrũ deferẽtis
deest a centro mũdi siue eclipticæ.necesse est igit̃ ut poli axis & centrũ de
ferentis circa axim/polos/& centrũ eclipticæ circũferentias duorũ circu-
lorũ describant:quorũ semidyamiter est ad ecẽcricitatis quantitatẽ.hui⁹
theoricã mox subiũgamus. Aux vero Solis a sup ficie eclipticæ nunq̃
declinat sed semp directe in ea voluit̃. In alijs autẽ omibus aux nõnũq̃
a supficie v̾sus austrũ aut septẽtrionẽ declinãdo mouet̃.Ob q̃d cęteri pla
quantitas netę om̃es q̃nq; meridiõales aut septẽtrionales dicunt̃. Continet autem
solis Sol terrã cẽties sexies & sexagies.huic siliter & lunę tanq̃ syderibus no
tioribus diuersitas gentium ĩnumera vocabula sociauit.

De cœlo tertio quod est Veneris. Ca.xxij. DIS.

Ercij cœli dispositiõem in mediũ feras. MAG. Tertiũ cœlũ q̃d
Veneris est:nã in ea sola Venus rotatur:in superficie cõcaua cœ
li Solaris cõtinet̃.Insup & in orbes pticulares (quẽadmodũ Sa-
turni:Iouis aut Martis cœlũ)ptitur.Circũfert̃ autẽ hoc cœlũ totũ(ut p̃-
dicti)in.24 .horis semel ab oriente p occidentẽ in orientẽ redeundo per
primi mobilis motum. Sed orbes eius augẽ deferentes sup axe & polis
zodiaci ad motũ octauę sphere circũducunt̃:uti in alijs supra visum est.
Orbis vero epiciclũ hui⁹ deferẽs duplici mouet̃ motu.uno qdẽ ab occi-
dente v̾sus orientẽ:qui est in longitudinẽ sup centro æquantis.Eodem
aũt tempore unã complent reuolutõem centrũ epicicli/ veneris & Solis
deferens. Alio vero motu mouet̃ in latitudinẽ declinando sc; ab eclipti
ca.& medietas in qua epiciclus est/semp versus Aquilonẽ.reliqua autẽ
versus austrũ relinquit̃.Aux tñ deferentis q̃nq; ad Austrũ/q̃nq; ad Aq
motus de lonem declinat. Hic motus fit sup polis ,pprijs qui sunt in intersectio-
uiationis nibus deferentis &ęquantis.Hic motus deuiationis dici solet:& est mi
nutorũ decem:in Mercurio autẽ minutorũ 45 .cũ centrũ epicicli est in au
ge vel opposito deferentis. Nã in intersectionib⁹ dictis est nulla:in lo-
cis aũt intermedijs crescit & decrescit. Verũtñ nec hic motus /nec is quẽ
inclinationis vel declinatiõis dicunt sensibilẽ motui longitudinis erro
rem faciũt.ut colligit̃ libro.13. Almagesti.Q uapropter polos sup qui- Almagestus
bus primus deferentis motus fit a polis zodiaci recedere:rursusq; ad eos
dem accedere necesse est.Ob id nõnullis visum est/unũ alium orbẽ præ
dictos omnes includentẽ/& mundo cõcentricũ ponere:ad cuius trepida
motus tionis motum hę deuiationes deferẽtis fierent. DIS. Epicicli v̾o qua
epicicli lis est motus ? MAG.Epiciclus Veneris(sicut & dictorũ)in longitu

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

dinem mouetur secdm successionem signorum: & in decem & nouẽ men
sibus solaribus fere semel reuoluitur. In latitudinem vero mouetur mo
tu duplici. uno quidem: ut epicicli dictorum: quo una epicicli medietas
versus austrum: reliqua vero versus Aquilonem a deferẽte declinet. Ideo motus in
hic motus inclinationis siue declinationis dicit: quia dyamiter augis ve clinatiõis
re & oppositi epicicli a superficie deferentis declinat/& eam secat. Hęc de
clinatio maxima est circa nodos: ubi deferens & æquans se intersecãt: &
nulla in auge vel opposito ęquantis. Vnde centro epicicli ab auge eq̃n-
tis recedente usq; ad oppositum eius: aux epicicli versus aquilonẽ decli-
nare incipit: & oppositũ augis epicicli versus meridiem. Rursum centro
epicicli ab opposito augis ęquantis recedente/aux epicicli versus meri-
diem: & oppositũ eius versus austrum declinare incipit: donec centrum epici-
cli ad augem ęquãtis venerit. oppositũ fit in Mercurio. Ex his patet: cũ
deuiatio deferentis est maxima/epicicli declinatio est nulla: & econtra-
rio. Reliquo vero motu (qui reflexionis dicitur) super axe per epicicli motus re-
augem: & oppositũ transeunte reflectitur. ita ut pars epicicli dextra ver- flexionis.
sus austrum/sinistra autem versus aquilonẽ a superficie deferentis mo-
ueatur. Dexteram dico quę post augem epicicli est s[e]c[un]d[u]m signorum successi-
onem. Reflectio hęc nulla est centro epicicli existente circa dictos interse
ctionis nodos deferentis & ęquantis. ipso vero recedente ab ea intersec-
tione quæ caput dicitur versus augem pars sinistra siue orientalis in ve
nere ad aquilonem: in Mercurio ad austrum reflectitur. recedente autẽ
centro epicicli a cauda versus oppositum augis ęquantis dicta medietas
in venere ad austrũ: & in Mercurio ad aquilonem reflectitur DIS.
Ex dictis colligo quadruplicem epicicli motum. primus: quo mouetur mot⁹ epi-
in longitudinem ab occidente versus orientem/portans in parte superi cicli qua-
ore Planetam directe ab occidente ad orientem s[e]c[un]d[u]m signorum successio druplex
nem sc3 de Ariete in taurum: de tauro in gemini & sic de aliis. In inferio Primus
re autem parte retrograde ip̃m planetam ab oriente versus occidentem
ↄtra successionem signorum deferens. Secũdus: quo ad deuiatiõem defe Secũdus
rentis in latitudinem nunc ab ecliptica/nunc ad eam declinat. Tertius: Tertius
quo per se a superficie plana deferentis planetam versus eclipticam/aut
ad eadem inclinat. Quartus quo pars orientalis nunc ad austrum/ nũc Quartus
aquilonem reflectitur. MAG. Hic epilogus te & diligenter auscultas-
se & non parum in theoreumatibus astronomiæ profecisse iudicat: Lu-
cide equidem epicicli motum non omnibus intelligibilem explanasti.
Axes dictorum motuum ęnumera. DIS. Axis primi motus/polos Axes mo
suos versus austrum & aquilonem protendit & axi eclipticæ quandoq; tuum epi
ęque distabit: tunc scilicet cum declinatio est nulla: cũ vero declinat epi cicli
ciclus ab ecliptica/hic axis in una parte ab axi eclipticę eleuatur & in al
tera ad eam descendit. Motus deuiationis proprium axem non habet:
quia fit ad deuiationem deferentis. Axis autem inclinationis siue decli-
nationis axim motus longitudinis orthogonaliter secat: & longitudi-
dines medias epicicli transit. Ideo poli eius orientem & occidentem ver-

140

fus ꝓtēdūtur.& semꝑ dū centrꝫ epicicli extra intersectiões æquantis & deferētis fuerit hic axis suꝑficiei eclipticę ęq̄ distabit. Axis vero reflexionis orthogonaliter ꝑ intersectōem duorꝫ dictorꝫ axiū trāsit. & polos suos versus augē & oppositum augis epicicli ꝓtendit. Patet itaqꝫ quomodo hi tres axes in centro se intersecant: queadmodū tres lineę per longum latū & ꝓfundum corporis transeuntes: ꝑ quas differētias positionis designamus. Apparet etiā axem reflexionis suꝑ axi declinatōis inclinari: & axē declinatiōis sup axi reflectiōis reflecti. Insuꝑ & hos ambos si in epicicIo fixi essent: suꝑ axe lōgitudinis circulariter rotari. Verūtn̄ quadripartitus hic epicicli motus / tantū in venere & mercurio reperit̄: nā in Saturno Ioue & Marte epicidus duas tm̄modo habet: latitudinē unā / q̄ per ecentricū ab ecliptica distat: alterā qua superficies plana epicicli a superficie plana deferētis qn̄qꝫ declinat. In Luna aūt dūtaxat latitudo prima q̄ est per deferentē inuenit. nā superficies plana epicicli ipiꝰ a deferente nusq̄ declinat. Et ad saluādos hmōi motꝰ / qdā paruos circlos epiciclum includētes imaginantur ad quorum motꝰ hę varietates cōtingūt. Venus (quę & φωσφορος) omnia zodiaci signa fere ad motum solis ꝑcurrit. Et ē una de.37.partibus terrę.

motus veneris

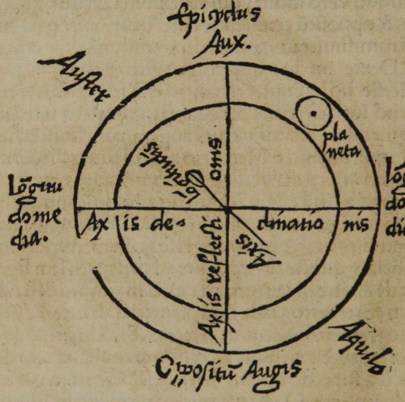

De coelo secundo quod est Mercurij. Capi. xxxiij.

Vod subest coelū scdm Mercurij est: in superficie ɔcaua coeli tertij cōtinet / & in orbes quiqꝫ & epiciclū partit: habet em̄ duos orbes inæq̄lis spissitudīs: quorꝫ superficies ɔuexa supmi: & ɔcaua infimi mūdo cōcētricę sunt: suꝑficies vo ɔcaua supmi / & ɔuexa infimi mundo sunt ecētricę: sibiipis tn̄ cōcētricę & harꝫ centrꝫ (q̄d etiā cētrꝫ parui circuli noīamus) a cētro eq̄ntis tm̄ / q̄ntū centrꝫ ęquātis a centro mūdi distat. Et vocant̄ hi duo orbes augē ęquantis deferentes. Mouent̄ aūt suꝑ polis zodiaci ad motū octauę sphęrę. Inter hos extremos sunt alij duo orbes similiter inęqualis spissitudinis: quorꝫ superficies ɔuexa superioris & cōcaua inferioris idē centrꝫ cū centro ꝓprio ꝓdictorꝫ orbium habēt: id ē cētrꝫ pui circli. Sꝫ suꝑficies ɔcaua supioris & ɔuexa īferioris idē centrū hn̄t cū orbe q̄nto inter ipos incluso: q deferēs mercurij dicit̄. hi duo

orbes (q̄s ad drīam dictoꝝ nigros fieri volum⁹) vocãt̃ augẽ ecẽtrici deferẽtes. & mouet̃ sup̱ cẽtro p̱ui circl̃i ꝯtra successionẽ signoꝝ sup̱ axe: q̄ñ q̄ꝫ axe zodiaci eq̄distãti & cẽtꝝ p̱ui circl̃i trãseũte eadẽ velocitate / q̄ linea medij mot⁹ sol̃ sᷓm successionẽ signoꝝ voluit̃. hoꝝ orbiũ motu fit / ut centꝝ ecẽtrici siue deferẽtis epiciclũ / circũferentiã q̄ndã p̱ui circl̃i describat: & hᶜ circũferentia p̱ cẽtꝝ ęq̄ntis ibit: & cẽtꝝ ꝓpriũ extremoꝝ orbiũ includit: q̄ & ꝓ suo utit̃. Orbis aũt epiciclũ deferẽs mouet̃ su p̱ cẽtꝝ ęq̄ntis ĩ lõgitudinẽ sᷓm successiõeꝫ signoꝝ eadẽvelocitate cũ linea medij motus solis: ut de venere dictũ est. In latitudinem vero mouet̃ quemadmodum veneris deferens: hoc dempto / q̄ꝫ medietas eius in qua epiciclus est semper versus austrum ab ecliptica declinat: cuius oppositum in vene-

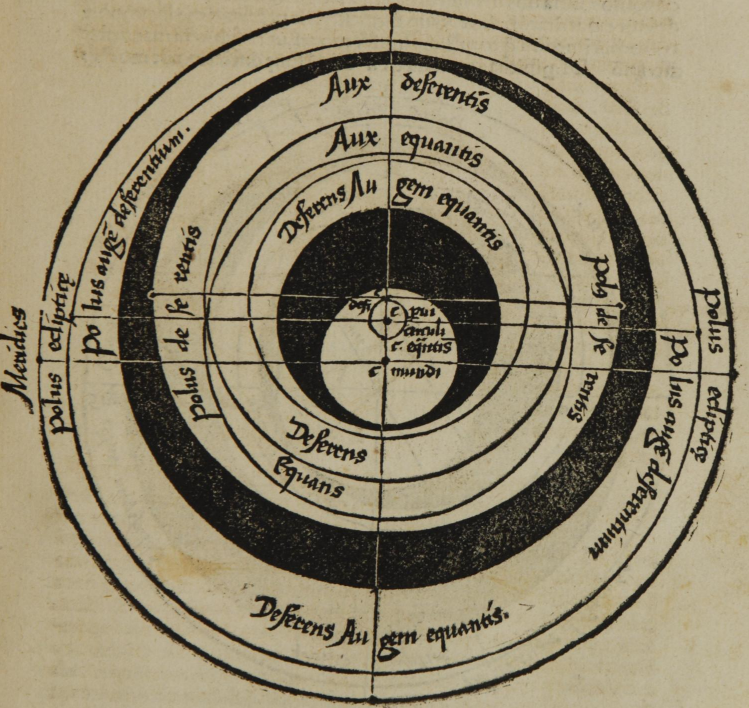

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

fe reperit. DIS. epiciclus eiꝰ quō mouet̃? MAG. ut epiciclꝰ veneris
In q̃ttuor tñ mensibꝰ Solaribus fere unã reuolutõꝫ in lõgitudinẽ super
centro suo ꝑficit. Quedã alia latent in motibꝰ Mercurij/q̃ hic relatũ iri
motꝰ mercurij. locus nõ est. Planeta ṽo Mercuriꝰ oĩa signa ꝫodiaci fere ad motũ solis
ꝑagrat. Est aũt Mercuriꝰ (q & Stilbõ) una pars de. 32. mille ꝑtibꝰ terrae

De coelo primo quod est lunę. Ca. xxxiiij.

DIS Estat ut coeli primi q̃admodũ ceterorũ ꝯfiguratõꝫ & motũ ostẽdas. MAG Coelũ primũ ꝙ lunę est (eo ꝙ p̃ter lunã in ip̃o nulla stella sit) totũ in supficie coeli secũdi cõcaua ꝯtinet̃. & in orbes 4. & epiciclũ diuidit̃. hẽt nãq; in primis tres orbes sicut sol in figuratiõe dispositos. ultra hos hẽt unũ orbẽ mdo ꝯcẽtricũ/ p̄dictos tres ambiẽtẽ q deferẽs caput dracõis dicit̃. insup & epiciclꝫ hẽt ꝓfũditati medij primorũ triũ orbiũ imersũ: i q̃ corpꝰ lunę figit & mouet̃. ut hᶜ subiecta manifestat descriptõ DI. ꝑspicua atq; clara est hᶜ orbiũ lunę distĩctio. nũc motꝰ ip

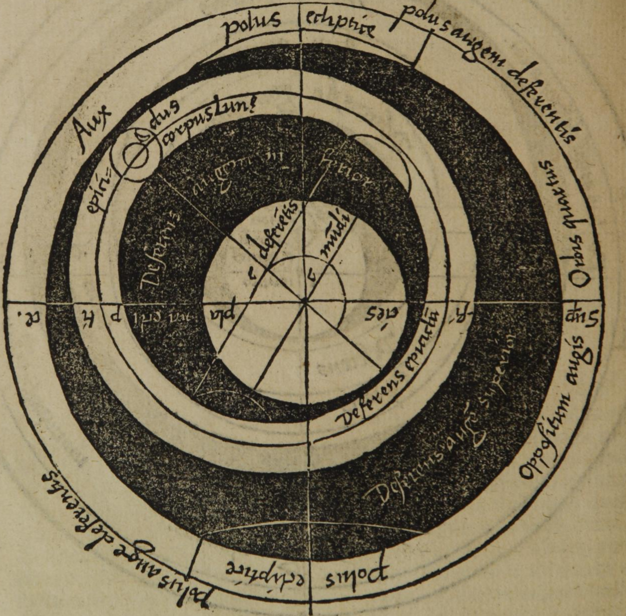

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ſoꝶ pandas. MAG. Orbes duo augē ecentrici deferentes mouentur ſup centro mundi & axe ꝓprio/axem zodiaci in centro mūdi interſecan te/cui⁹ poli a polis zodiaci qnqꝫ gradibus inuariabiliter declinant. Eſt autē is motus ꝯtra ſucceſſionē ſignoꝶ/ultra motū diurnū in die naturali gradib⁹. xi. & minutis. xiȷ. fere. Orbis vero epicyclū deferēs mouetur ſꝫm ſucceſſionē ſignoꝶ ſingulariter ſup centro mundi: ita ut tali motu centꝶ epicycli gradibus. xiiȷ. &. xi. minutis fere quotidie moueat̄. Axis autē huius motus p ſuū ꝓpriū centꝶ ſcꝫ deferētis trāſiens/ axi augē deferentiū equediſtāter mouet̄. ſic centꝶ & poli eius circa centꝶ & polos augē deferentiū circūferētias deſcribunt cōtra ſucceſſionē ſignoꝶ. et poli eius a polis augē deferentiū deſcribūt ſꝫm ecentricitatis ꝗtitatē. Aux vero hui⁹ orbis non ſemp eſt ſub ecliptica: ſed aut verſus auſtꝶ aut aqlonē declinat: queādmodū in aliȷs dictū eſt. Nec ſuperficies deferētis ab ecliptica ſup dyametro mundi ſemp equaliter ſecat̄. Orbis vero quart⁹ hos tres ambiens mouet̄ ſup axe zodiaci circa centꝶ mūdi cōtra ſucceſſionē ſignoꝶ omni die naturali tribus minutis fere: ſecū tali motu totū cœlum lunę ex dictis tribus orbibus cōſtitutū quos ambit: circūducēs Illo mtou fit ut poli augē deferentiū circa polos eclipticę circūferentias deſcribant. Epiciclus vero lunę mouet̄ circa centꝶ ſuū corpus lunare ſibi infixū in ſupiore pte cōtra ſucceſſionē. In īferiori vo ſꝫm ſucceſſionē ſignoꝶ deferens: nōnulli vo Sapientū ultra hoc corpus lunare circa cētrum ꝓpriū moueri dixerunt. Et ex eo motu maculā in luna apparentē nunc ſurſum nūc deorſum apparere arbitrant̄. DIS. Lucide q̇d volebā diſſertaſti. omīa eqdē in p̄miſſa orbiū d'ſcriptiōe oculis ſubiȷciuntur Reſtat tn̄ ut quid per, caput caudāue draconis accipiendum ſit edicas.

Motus orbiū Lunę

motus epicicli Lunę

MAG. Deferens epicyclū lunę/ ab ecliptica declinans ipam eclipticā in duas interſecat ptes. Duæ itaqꝫ fiunt interſectiones: quaꝶ una caput/ altera vero cauda draconis appellatur: eo ꝙ iſtac interſectione quaſi draconis figura eleuatis ſcꝫ cauda & capite ventre depreſſo videatur. ut hęc oſtendit cōfiguratio. DIS. Plane. Sed cum ſimiles ſint interſectiones utreqꝫ q̄ caput potius quā cauda appellāda ſit pſpicuū non eſt. MAG. interſectionū iſta in qua cum centꝶ epicicli fuerit vſus aqlonē ire incipit caput: oppoſita vero/cauda appellāda eſt Mouentur autem virtute orbis exterioris in cœlo lunæ ultra motum diurnum verſus occidentem trib⁹ minutis fere. ut dictum eſt. & ita totum zodiacum in. 21 annis fere perambulant. Luna vero zodiacum in. 28 diebus pene totum percurrit. Et cōtinet luna unam de trib⁹ partibus terræ Quidā tn̄ planetas nō aduerſum mundū moueri ſed celeritate mundi quā ſequi non poterunt pręteriri inaniter contendunt. Dictos orbes omnes motibus ſuis ſymphonias cauſare dulciſſimas; Ambroſius in hexaēeron libro. 2. ca. ȷȷ. &

Caput & cauda draconis

motus lu[...] ... ꝗtitas ... uſdem

142

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

opinio de concentu mundi.

Ariſtoteles in ii. de coelo & mũdo negãt. qa non audimus. Aliorꝝ autem plerimi nõ mõ concentũ orbiũ aſtruunt/ ſed ex proportiõib⁹ ipſorꝝ oẽm muſicę vim venant. Vnde inter Firmamentũ & Saturnũ tria ſemitonia inter Saturnũ & Ioue ſemitoniũ: inter Ioue & Marte ſemitonium: inter Marte & Sole tonum: inter Sole & Venere tria ſemitonia: inter Venere & Mercuriũ ſemitoniũ: inter Mercuriũ & Lunã ſemitoniuꝫ: & a luna ad orbẽ terræ tonũ cõſtituunt. ſic a terra ad Firmamentũ ſeptẽ tonos colligunt: qui eſt uniuerſitatis numerus. Sic & hoĩem q eſt microcoſmus quatuor elemẽta cũ trib⁹ animę viribus pficiunt. Et pro cõfirmatõe ſuę poſitõis q̃ntũ ad cõcentuꝫ Dñm in teſtẽ adducunt dicentẽ ad Iob. Cõcentũ cœli dormire quis faciet? Quod autẽ nobis nõ audit: eo eſſe aiunt: qa extra aerẽ noſtrꝝ fiat. ſed fortaſſe ſonus pter aerẽ nõ fit: aerẽ autẽ elementarẽ aut aliũ inter orbes cęleſtes eſſe/ phiſica ratio nõ admittit: niſi de eo dicatur ſicut de aquis ſupercœleſtibus. ut ſupra viſum eſt.

De macula Lunę & eius illuminatione. Capitulum. 35.

DIS. LVnari corpi ineſſe maculã paulo añ cõmemorabas: hanc uñ cõtraxerit: aut quare nunc lumĩe augeatur/ nunc deficiat ædicito.

MAG. Quod in ſupioribus de ſtellarꝝ natura diſſeruimus/ nõ modo de ſtellis fixis/ verꝫ etiã de oĩbus planetis (Sole dempto: qui per ſe eſt lucidus) intelligendũ eſt. Corpus itaqꝫ lunare cũ inæqualis ſit denſitatis & raritatis/ ſolares radij in ipſo inęqualiter incorporant. Ea propter partes denſiores/ lucidiores: rariores vero obſcuriores fieri neceſſe eſt. DIS. Obſcuriores itaqꝫ partes per maculam lunę intelligis? MAG. Scite. Quod autẽ de augmento & defectu luminis lunę quærebas: ex acceſſu & receſſu a Sole accidit. unde cũ in eodẽ gradu Soli cõiuncta fuerit/ medietas eius ſuperior verſus Solẽ reſpiciens illuminatur nobis vero mĩe apparet. cũ autẽ a ſole recedere incipit: ſp magis ac magis in ptibus a nobis viſibilib⁹ illuminat: donec ad gradũ ſolis oppoſitũ pueniat: tũc em̃ plena luĩe & tota a nobis illũinata videt (niſi eclipſet) a q̃ rurſus recedẽs in luĩe quo ad aſpectũ noſtrꝝ minuit donec eidẽ rurſus cõiũgat. ſꝫm hoc diuerſa ſortit noĩa Dicit. n. Conoides. i. corniclaris. Dicotomos. i. dimidia. Amphikyrtos. i. gibberoſa. verꝫ tñ cũ corpus Sol mlto mai⁹ ſit corpe Lunę/ ſol lunã plus q̃ꝫ p medietate illũinat. ut patet ex. 22 prię pſpec. Luminoſũ aũt æquale umbroſo/ pciſe medietatẽ ũbroſi illũinat: ſicut luminoſuꝫ mĩus ũbroſi ptẽ minorẽ irradiat. Rurſũ fit ut Luna q̃nto Soli ppingor/ tãto magis illuminat. Vmbra q̃ cauſat lũinoſo maior opacũ min⁹ illuſtrãte dicit Conoides. q̃ autẽ ab opaco maiore lũinoſo/ mĩore ip̃m ir.

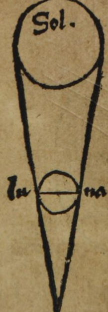

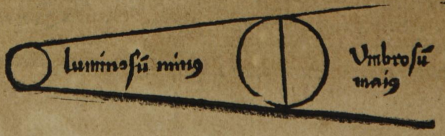

radiãte/dicit Calathoides. Eq̃le aũt lũiosũ sup ęquũ opacũ cũ inciderit fit umbra chilyndroides. DI. Hui⁹ etiã si in pp̃o ẽ cãm addas. q̃re luna a Solis cõiũctõe recedẽs q̃nq; citi⁹ nõnũq; ṽo tardia nobis appeat.

MAG. Huius astrorũ periti triplicẽ volunt esse cãm. Primã dicũt esse obliq̃tatẽ zodiaci & horizõtis. Nã si fit cõiunctõ sub ecliptica in medietate/q̃ est a fine sagittarij ad finẽ geminorũ: tũc cũ sol occidendo in horizonte fuerit/plẽs gradus erũt in circulo reuolutõis lunę a luna ad horizontẽ q̃ de zodiaco a luna ad solẽ. Ideo in climatibus septentriõalibus citius videri poterit q̃ si in alia medietate esset. Scd'a cã est latitudo Lunæ ab ecliptica. si eñ post cõiunctõem in latitudinẽ septentrionalẽ mouebit: iterũ citius a nobis videri poterit q̃ si in latitudinẽ meridionalẽ moueret. Tertia est volũtas motus lunę. cũ scilicet in sup̃iore epicicli p̃te fuerit. Cũ igit̃ oẽs dictę causę cõcurrerint/luna vetus & noua in eod' die apparebit. Si ṽo duę tm̃ inueniant̃: in scd'a die post cõiunctõem videbit̃. Si una tm̃/in tertia die apparebit. & si oĩm oppositũ ęueniat/in 4. die videbit̃. DIS. Obsecro ne graueris lunę eclipsationẽ/cuius paulo ante memineras paucis dilucidare.

De Eclipsibus luminaribus. Capi. xxxvi. MAG.

Eclipsis (uti in pposito sermo de ea est) priuatõem lumĩs astri significat: q̃ in diuersis diuerse cõtingit. Vñ eclipsis in stellis fixis (ut sup̃ dixim⁹) ppt̃ p̃sentiã maioris luminis scz solaris accidit. Nõnunq; ṽo ppter diametralẽ corpis Solaris aut Lunaris ĩpositionẽ inter visũ nrm̃ & astrũ fixum siue etiã erraticũ ęuenit: p̃ter hoc q̃ terra nobis sp̃ cœli medietatẽ occultat. In luna ṽo (de q̃ ad p̃sens) eclipsis ppter diametralẽ terrę ĩpositõem inter solẽ & lunã/cõtingit. tunc enim umbra terrę pyramidalis/lunæ spherã transiens/usq; ad cœlũ Mercurij (ut aiunt) pertingit: & corpus lunare in se totum aut particulariter claudens lumĩe solis priuat & obfuscat. Accidit aũt hoc cũ luna in opposito solis est. & nec tunc semp. q̃m sole semp sub ecliptica ambulãte/luna nõnunq; ṽsus aq̃lonem aut austrũ declinat. & deferens lunę deferentẽ solis in duabus ptib⁹ oppositis (ut sup̃ visuz est) intersecat. ob id nisi ambo hęc luminaria in his intersectionibus aut ppe fuerint terra nõ diametraliter interponit: &c umbra eius corpus lunare nõ includit: nec lumẽ Sol' ṽsus ip̃m proijci p̃hibet. DIS. Quid causę est cũ omĩ nocte terra diametraliter inter Solẽ & q̃sdã ex stellis fixis interponat̃: ob id tũ huiusce modi stellæ mĩe eclipsant̃? MA. Causa ex dictis patet. q̃a umbra terrę ad stellas fixas nõ ptingit: & ut multis placet spherã Mercurij nõ trãsit: illud autẽ ppter solis magnitudinẽ/orbiũ spissitudinẽ eorundẽq; lõgam a terra distantiã & terrę puitatẽ cõtingit. DIS. Hanc orbiũ a se inuicẽ & terra distantiã silẽtio haud transeas. MAG. Distãtia a superficie terrę ad sup̃ficiẽ concauã orbis lunæ (ut q̃dã scripserũt) est miliarium. 107412. Distantia vero a terra ad superficiem conuexam orbis lunæ & concauam Mercurij est miliaiiorũ. 208542. Ad conuexam Mercurij

Eclipsis.

Eclipsis Lunę

Orbiũ a terra distãtia

143

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

& cōcauā veneris .542750 Ad cōuexam veneris & cōcauā Solis 3640
000 Ad cōuexam Solis & cōcauā Martis.3965000. Ad cōuexā Martis
& cōcauā Iouis.28847000. Ad cōuexā Iouis & cōcauā Saturni.468162
50. Ad cōuexā Saturni & cōcauā firmamenti.65357500. Et est quātitas
dimidij dyametri circuli singulorꝝ. Dyameter tota est.130715000. Cir-
Miliare cūferētia est.410818571. Cōtinet aūt miliare cubitos.3000. Ex his orbiū
spissitudo facile colligit̃ :& q̊d de q̄titate stellarum in superioribꝰ dictū
est credibilius redditur. Continet em̄ Sol terram centies sexagies sexies
& tres eius octauas. Terra autem continet lunam trigesies nonies & in-
super fere quartam eius Sol autem maior est luna sexies millies/sexcen
ties quadragies quater .& insuper eius continet medietatem : uti videre
est in quinto Almagesti Ptholemei. Distantia autem Planetarum a ter-
ra non semꝑ est eadē: propter ecentricitatē deferentis & epicyclorꝝ q̄tita
tes . Propior est igit̃ planeta terræ ī inferiori ꝑte epicycli circa oppositū
augis: & remotior in superiore parte epicicli & augem deferentis . Sed.

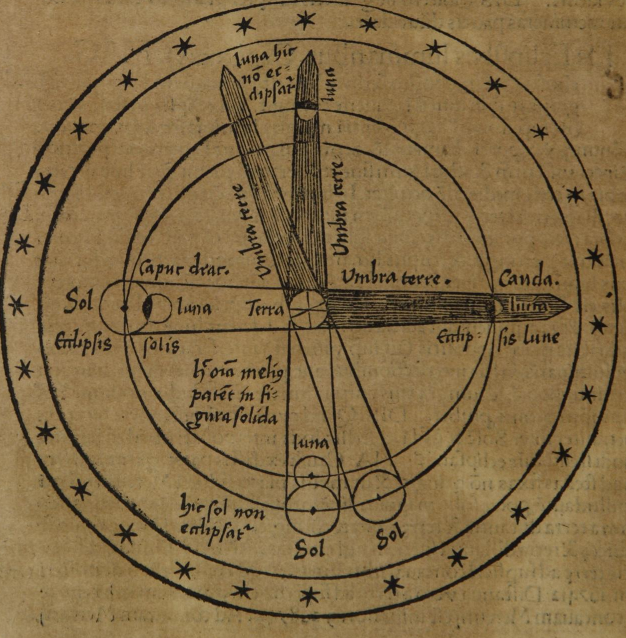

hec ad presens sufficiant: nec ego iam dicta verificaui/sed ab alijs posita recitaui: ceteris de eadem re opinionibus ptermissis. DIS hec simul & iocunda sunt & miranda: ex quibus Creatoris mira & inexhausta relucet & sapienia & potentia. Sed ne his diutius imorati negligamus alia ad reliqua tuum vertas sermonem. & eclipsis Solaris possibilitatē ostendas. MAG. Solaris eclipsis causatur propter dyametralē Lune inter Solem & visum nostrum interpositōe3. Quod nō nisi in nouilunio potest cōtingere: nec tamē in omni. Sed cum in vl circa caudam aut caput fuerint cōiuncta: & cū precise in cauda vel capite cōiungunt. potest contingere eclipsis Solis uniuersalis: sed non in omni terra: ppter aspectus diuersitatē. Vn̄ Augustinus libro tertio de ciuitate Dei. de eclipsi Solis facta dum Dominus crucifixus est ait Quā Solis obscuritatē non ex canonico syderum cursu accidisse/satis ostendit/ꝙ tunc erat Pascha Iudeorum. nam plena luna pasche solennitas agitur. Regularis autē Solis defectio/non nisi in Lune fine contingit. Aliud vero quod eandē eclipsim contra naturam accidisse arguit: est quia fuit uniuersalis in tota terra. — *Eclipsis Solis.* — *Augusti9 li. 3. c. 5.*

De significatione terminorum tabularum Astronomicarum. Capitulum. xxxvij. MAG.

Speculationibus Astronomie quorundam terminorum in tabulis motuum occurrentium rationes annectere operepreciuum est ne in his demum te erroris caligo inuoluat. Sunt autem hi termini (ut rem breuius edicam) Aux: oppositum Augis: Equatio & c̄ijs. Hi autem aliter in Sole: aliter in Luna: & aliter in reliquis accipiuntur Planetis. DIS. Inprimis igit̄ ipsos ut in Sole accipiūtur edicas. MA. Aux in Sole dupliciter accipi solet. In prima scilicet significatione & secunda. Aux Solis in prima significatione est punctus circūferentie ecentrici/maxime a centro mundi remotus: qui etiam longitudo longior dicitur. Punctus vero oppositus / oppositum Augis siue longitudo propior nominatur. Linea autem per hec duo puncta & centrum mundi & centrum deferentis extensa / linea Augis vocatur. Ex his longitudinē mediam facile intelliges. Est enim pūctus inter augem & oppositū augis in deferente determinatus/per lineam a centro mundi exientem que cum Augis linea rectos angulos facit. Sed aux Solis in secunda significatione est arcus 3odiaci ab ariete secundum successionē signoꝶ usq3 ad lineam augis cōputatus. Linea aūt medij motus/est linea a centro mundi ad zodiacum extēsa/linee a centro ecentrici ad centrū Solare ptracte eq̄ distans. Medius autem motus Solis est arcus zodiaci ab ariete secundū successionem signorum usq3 ad hanc lineam computatus. Sed linea veri motus Solis / est linea a centro mundi per centrum corporis Solaris ad 3odiacū extensa. & v̄us Solis mot9: est arcus 3odiaci ab ariete &c. usq3 ad hāc lineā supputatus. Arcus v̄o 3odiaci inter has duaa lineas veri scilicet & medij motus Solis equatio dicitur. Arcus aūt inter lineam augis & lineam medij motus Solis Argumentū nominat̄. & hec singula in — *Aux. Sol.* — *Oppositū augis.* — *Linea augis.*

144

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ſubiecta oculis videre poteris deſcriptione. Trãſeamus ad terminos lu‑ nares DIS. Tranſi.

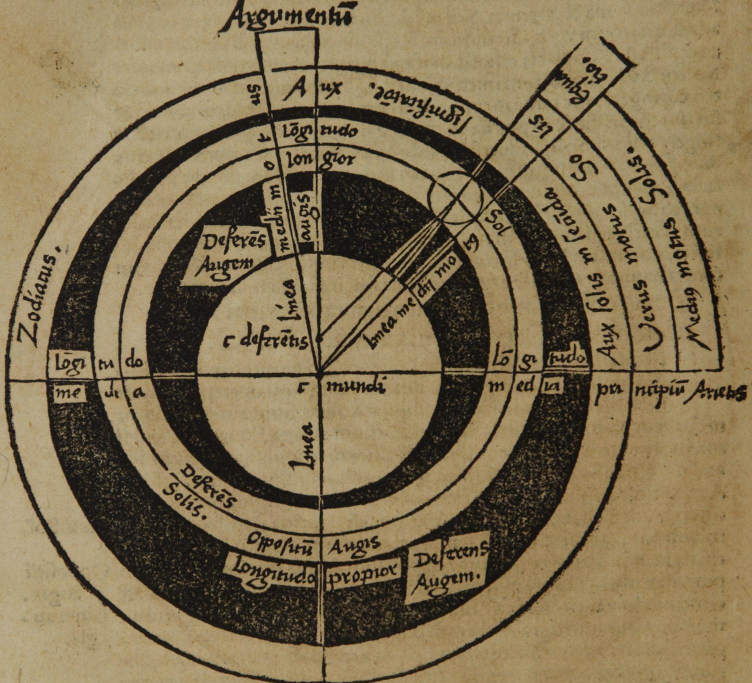

De terminis tabularibus Lunę. Ca.xxxviij. MA:

AVx in luna tã in prima q̃ ſecunda ſignificaõn: ſiſr linea augis & lõgitudines medię accipiunt̃ queadmodũ in Sole. Epicicl⁹ tñ lu nę ſpẽales hẽt auges. DIS. q̃ ſũt iſtę? MAG. Aux media epicicli eſt pũctus circũferẽtię epicicli quẽ oñdit linea a puncto diametralit̃ oppoſi‑ to centro ęcẽtrici in circlo paruo ꝑ centꝝ epicicli ducta. Sꝫ aux epicicli vera/eſt pũctus eiuſdẽ circũferẽtię: quẽ linea a centro mũdi ꝑ centꝝ epici cli ducta indicat. linea aũt medij motus lunæ/eſt linea a centro mũdi per centꝝ epicicli ad zodiacũ ꝑtracta. Sed linea veri motus lunę /eſt quæ a centro mundi ꝑ centꝝ corporis lunæ ad zodiacum extenditur. Medius

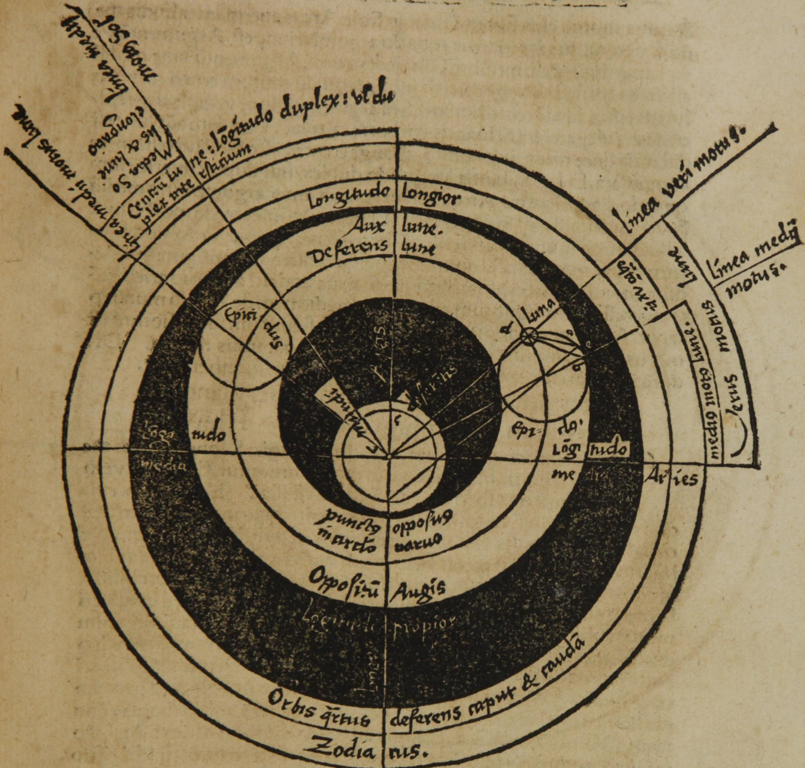

Aux media epicicli est punctus a
Aux vera epicicli/est punctus b
Argumentū medium lunę/est arcus a d in epiciclo.

Argumentū verū lunæ/est arcus b d in epiciclo.
Aequatio centri / est arcus e inter a & b

Successio signorum/est ab ariete versus augē lunæ iterum rediens in arietem

& verus: motus eius sumunt̃ sicut in Sole. Arcus autem inter lineas medij & veri motus interiacens ęquatio argumẽti lunę est. Argumentũ vero Lunę duplex est: medium scilicet & verum. Argumentũ lunę mediũ est arcus epicicli ab auge epicicli media secundũ motum centri corporis lunaris usq; ad idẽ centrũ lunare. Sed argumentũ lunę verꝝ ab auge epicicli vera usq; ad centrũ lunaris corporis calculat̃. Centrum aũt lunę est distantia linęę medij motus lunę/ab auge ecentrici secundũ successionem computata. Et hęc distantia longitudo duplex/siue duplex intersticium quandoq; appellatur. Arcus autem epicicli inter argumentum mediũ & verũ interiacẽs ęq̃tio centri dicit̃. Distãtia vero linęę medij mot⁹ Lunæ a linea medij motus Solis secundũ successioneꝫ signoꝝ media vocat̃ eorum ęlongatio. Pręd ícta omnia hęc pręta cta ostendit configuratio. Medius autem motus capitis draconis est arcus zodiaci ab initio arietis cõtra successionem signorum ad lineam ęgredientem de centro mundi ꝑ caput. Arcus autem ab ariete ad hanc lineam secundum successionem est motus verus. similiter dicendum est de cauda. videamus reliqua. DI. dum in motu est calamus/auscultare magis quam inquirere licet:

De terminis tabularibus in reliquis planetis. Capitulum. tricesimum nonum. MAG.

A Vx ecentrici: oppositum augis: linea Augis: & longitudines medię in reliquis Planetis eodem modo sumuntur. Epiciclus vero Augem habet specialẽ. DIS Quæ est ista? MAG. Aux epicicli media: est punctus epicicli per lineã a centro ęquantis per centrũ epicicli ducta designatus. Sed aux epicicli vera: est punctus epicicli qui per lineam a centro mũdi ꝑ centrum epicicli ductam ostendit̃. Linea autem medij motus epicicli: est linea quę a centro mundi ad zodiacũ ꝓtrahitur. Linęę a centro ęquantis ꝑ centrũ epicicli ductę ęq̃ distans: Sed linea veri motus epicicli: est linea q̃ a centro mũdi per centrũ epicicli ad zodiacum ducit̃. Linea aũt. veri loci siue veri mot⁹ Planetę/ est q̃ a centro mundi ꝑ centrũ corporis Planetę ducit̃. Medius itaq; & ver⁹ motus in his ab ariete usq; ad dictas lineas eodẽ modo cõputant̃ sicut in Sole. Sed centrum mediũ Planetæ est arc⁹ zodiaci a linea augis ad lineã medij motus cõputatus. Centrũ aũt verꝫ a linea augis ad lineã veri mot⁹ attẽdit̃. Arc⁹ vero int̃ lineã medij & veri mot⁹ epicicli iteriacẽs. ęq̃tio cẽtri dicit̃. sic siłr ęq̃tio in epiciclo est arc⁹ epicicli augẽ mediã & verã eiusdẽ interiacẽs. Argumẽtum aũt planetę mediũ est arcus epicicli ab auge ei⁹ media s̃m motũ ei⁹ ad centrũ corporis Planetę numerat⁹. Sed argumentũ verũ/ab auge vera ad Planetam computatur. Arcus vero inter lineas veri loci Planetæ: & veri loci epicicli interiacens/ æquatio argumenti dicitur. Excessus q̃ linea a cẽtro mũdi ĩ augẽ longior est/linęę a cẽtro mũdi in oppositũ augis diuis⁹ in. 60. ꝑtes/minuta ꝓportiõalia dat ꝓpiora. sic excess⁹ dictæ lineæ a cẽtro mũdi in augẽ sup lineã a cẽtro mũdi in lõgitudinẽ mediã dat minuta ꝓportiõalia lõgiora. hoꝝ exẽpla oĩm ĩ subiecta descriptiõn apparebũt

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

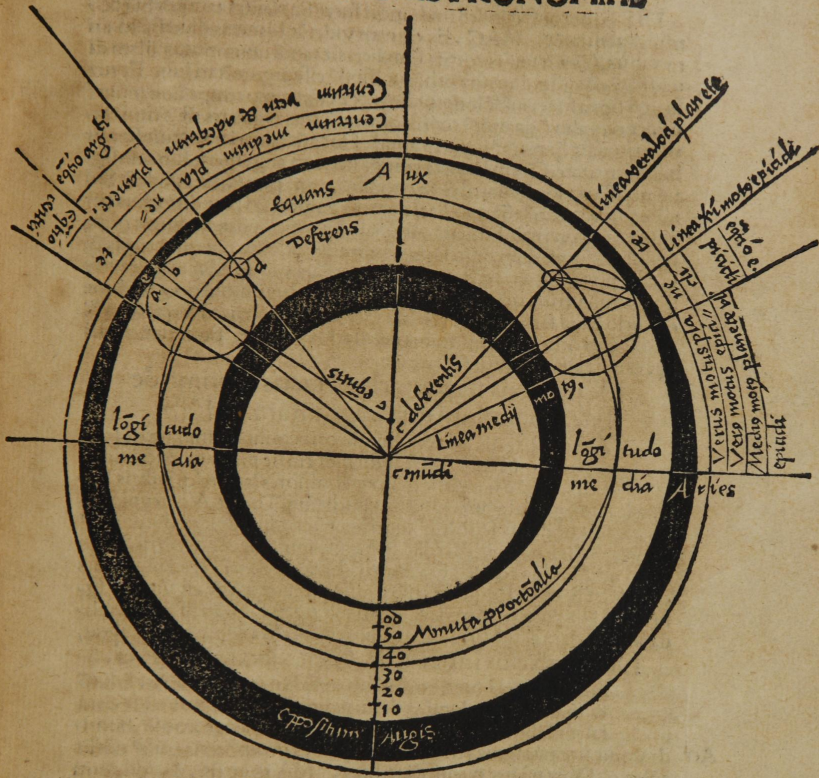

Aux media epicicli/est punctus a.
Aux vera/est punctus b
Equatio epicicli/est arcus e
Argumentum medium/est arcus a d
Argumentum verum/est arcus b d.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DIS. Sane conspicio: sed unde moti fuere Sapientes tantã orbiũ ponere diuersitatẽ? MAG. Ex eo: nam viderũt Planetas diuersis rotari motibus. Cũ aũt unius corpis simplicis sit tantũ unus motus: illam diuersitatẽ nõ nisi p diuersos orbes possibilẽ esse argumẽtati sunt. Et rursus. qa signa sunt eiusdẽ longitudinis: & Planeta uno tempe non mouet velocius q̃ alio (qa mot⁹ coeli & oĩm ptiũ eius regularis est) citius tamen ptransit q̃nq̃ unũ signũ q̃ aliud. Hoc aũt saluari nõ potuit sine orbiũ ecẽtricitate. Cũ em̃ Planeta in auge uel circa augẽ fuerit sub uno signo necessario lõgiorẽ arcũ q̃ in opposito augis ptransibit. unde & Sol nõ æquis tẽporib⁹ eq̃les zodiaci quartas pagrat. q̊d patz. dies qbus percurrit q̃rtas/vernalẽ Estiualẽ/autũnalẽ & hiemalẽ nũando minus qqpe tempis absumit dum est in signis australib⁹ & circa oppositũ augis q̃ in aliȷ̃s pp̃ter deferẽtis ecẽtricitatẽ. Et amplius vident nõnunq̃ Planetę stare: aliq̃n versus orientẽ: & q̃nq̃ versus occidentẽ moueri. Quod sine epicliclo haud facile saluat. Ob has igit causas æcẽtricos & epiciclos & ex cõseq̃nti orbes ad hoꝶ motus necessarios posuere. Sunt tamen qui hęc omnia alia nituntur saluare via.

De partibus regionis elementaris et primo de Igne. Capitulum quadragesimum. DIS.

Am credo te oẽs Astronomię theorias mihi ĩ primis necessarias cõplesse. MAG. Ita est. sufficiunt em̃ hę pro introductõn incipiẽtis. Cũ vo has plene ĩtellexeris/altiores latioresq̃ ĩ libris Ptolemei: Almagesti: theoricis Ioannis purbachȷ̃: Thebit: Albategni: Geberi/& aliȷ̃s ue de his scribẽtib⁹ inuenies. nũc ordo exigit ut d coelestib⁹ ad p̃tes m̃di elemẽtaris d̃scẽdã⁹. in q̊ regio ignis supior occurrit. Ignis nãq̃ ĩ modũ orbis coelestis sub ɔcauo orbis lunę ɔtinet: & ad motũ eius circũducit & rapit. Ex qua cã etiã caliditas ei⁹ augmẽtat. est aũt talis ignis substãtia pura ex materia & forma sua ppria substãtiali ɔpoĩta: calida & sicca: clara ac subtilis: ut n̄ visũ nrm̃ vsus astra respicientẽ phibeat.

De Aere & eius ĩnterstitiȷ̃s. Capi. xxxxi. MAG.

Icut aũt ignis ĩ modũ orbis sub coelo lunę ɔtinet: ita Aer sub cõcauo orbis ignis locat: q de sui natura substãtia pura est & clara calida & huĩda. calida qdẽ/ut cũ igne sub q̊ locat ɔcorder. humi-
Aer da vo/ut siccitati ignis resistat. hę tñ q̃litates in oĩb⁹ aeris ptib⁹ nõ sũt
ęq̃les. DI. et unñ hęc puenit diuersitas? MA. ex accñti. diuidit enim
Supmus aer (q̃ntũ ad p̃ntẽ attinet speculatõz) in tria iterstitia. Quoꝶ supmũ ab igne circũrotat: & pl⁹ solito calefit & incẽdit. & ĩ illo imp̃ssiones ignite
medius (de qb⁹ in nãlib⁹) g̃nerant. mediũ plus frigidũ est qm̃ a sphera ignis remotũ: n̄ radioꝶ sol reflexoꝶ receptiuũ. turbidũ/ atq̃ spirituũ im̃dꝛoꝶ
habitaclm ut hẽt Aug⁹ li. 8. de ciui. dei. c. 22. & li. de agone Christiano. Augustin⁹
& in solutõn tertię. q. ad deo gratias p̃sbiteꝶ. in q̊ pp̃ter sui frigiditatem
Infimus imp̃ssiones aq̊sę (ut grãdo nix &c) g̃nerant. Sz iterstitiũ infimũ huĩdũ est & calidũ: & caliditas ei⁹ p accñs augmẽtat ex reflexiõe scz radioꝶ in terrę supficie. In illo g̃nerant ros & pruina; & q̃dã imp̃ssiõs ignite. Hęc

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

aũt p nũc sufficiãt de aeris dispositõn. In Aquam descendamus.

De dispositione aquę. Capitulũ quadragesimũsecundũ. MAG.

Qua in primordiali rerũ creatõn ad modũ nebulę tenuissimę to tã terrę circũdedit sup̃ficiẽ. & usq; ad supiora pgrediebat. Sʒ ius su Creatoris firmamẽtũ aq̃s ab aq̃s diuisit: & q̃ sub firmamẽto reli ctę sũt / in locũ unũ scʒ terrę ɔcauitates ɔgregant, ut terrę aĩantiũ in eius dẽ superficie possent habitare. Ex tota itaq; terrę & aquę substãtia unũ corp⁹ sphericũ est ɔstitutũ cui⁹ Philosophi duplex cẽtrũ / grauitatis scʒ & magnitudĩs assignabãt. Magnitudĩs qdẽ cẽtrũ axẽ toti⁹ sphere ex aquæ & terra diuidit. & est mediũ mũdi. Cẽtrũ vo grauitatis extra illud ɔsistit videlicʒ in dyametro terrę: q nccãrio maior est q̃ semidiamet sphere ex aq̃ & terra ɔpositæ. qa si nõ: terra sʒm nihil sui esset in medio mũdi: quo ĩ nãli scientia & Astronomia absurdi⁹ dici vix poterit. Necessitas autem ponẽdi centrorũ diuersitatẽ ex eo sumit: q terra aq̃s discoopta leuior est q̃ ps terræ aquis circũdata & madefacta mox rursus exiccat & leuior fit: ideo cẽtrũ grauitatis ipi⁹ nõ idẽ esse potest cũ cẽtro magnitudis eiusdẽ. Sʒ in diametro terræ magis v̾sus circũferẽtiã & ptem hãc tendit q aquis tegit. Aquæ etiã magis ad hanc ptẽ tanq̃ cẽtro mũdi magis pxima ɔgregant. ex illo ɔcludit terrã esse in cõtinuo motu locali: quo ptes remotiores cẽtro grauitatis ei⁹ se aliis eq̃ri nitunt. Toti⁹ tñ est supficies ɔuexa: nc aq̃ terrę supficiẽ supgredit / sʒ in ɔcauitate eã p mediũ q̃ diluit & circũdat: sacra attestãte scriptura. Abyss⁹ sicut vestimẽtũ amict⁹ ei⁹. & rursus. terminũ eis posuisti quẽ nõ trãsgredient neq; ɔuertent opire terrã. Hęc ex naturali sui dispositõn humida & frigida limpida & clara. sʒ ex vaporib⁹ / variisq; terrestreitatib⁹ (sicut & aer) reddit turbida. In ea sũt diuersa aĩantium gña: his q̃ in terra repiunt mirabiliora: & maiora. vituli scʒ canes / serpẽtes / pisces & sirẽa. Diuidit aũt tota (nobis saltẽ cognita) ĩ maria plurima. scʒ in Abyssũ siue mare Indicũ. mare mediterraneũ. mare Arabicũ & mare Hyrcanũ. insup & Pontuʒ &c. q̃ oĩa (cũ unius eiusdẽq; sint ptes elemẽti) a div̾sis terris / in q̃rũ ɔstitutę sũt termĩs / alia & alia sortiunt nomina: q̃ in Cosmographia lati⁹ ɔspici pñt eius tñ dispositõeʒ ĩfra in descriptõe tręnõ oĩno silentio trãsibim⁹. DI. Rotũditatẽ aq̃ q̃so manifesti⁹ oñdas. videt em̃ hęc & sensui & rõni multũ extranea. MA Quib⁹dã de ei⁹ rotũditate dubitãtibus tale a doctis obiicit argumẽtũ. Si in littore maris signũ aliq̃d ponit / nauisq; in aq̃ ab eodẽ intm̃ ælõgat donec oculus circa malũ nauis signũ in littore videre nõ possit. adhuc oculus in sumitate eiusdẽ mali ẽxñs videbit: cui⁹ tñ oppositũ de necessitate cõtingeret: si tumor aquę non resisteret. Nam linea a sumitate mali ad signũ in littore positũ protracta longior est q̃ linea a pede mali ad idẽ signũ ducta; & ita res (cęteris parib⁹) p eam minus visibilis est.

Aqua

Genesis

Centrorũ diuersitas

Psalmista

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Facilius tñ rotunditas aq̃ a figura suarꝫ partiũ sumit̃. Aqua naq̃ꝫ corp⁹ eiusdẽ naturę in se tota & suis ptibus repitur. Partes vero utpote guttulę omnes ad sphericitatem tendunt: & sic totum eiusdem figurę esse manifeste concludunt. Terram plustrabimus.

De Figuratione & natura terrę. Ca. xliij. MAG.

Terra — Erra unã cũ aqua (ut dictũ est) cõstituẽs spherã in supficie concaua aeris cõtinet̃: & tanq̃ꝫ centrꝫ in medio mundi cõsistit. Frigida est & sicca de sui primordiali natura. Ea tñ q̃ nobis appet humiditatib⁹

terrae cõparatio ad animal — exterioribus pmixta & impura est. Hęc magnã cum aĩali habet cõueniẽtiã. Habet em̃ in se lapides & saxa magna & pua: queadmodũ anĩal ossa. Pro viscerib⁹ & intestinis. habet cõcauitates & cauernas multas: in qb⁹ ex vaporibus ibidẽ inclusis diuersa generant̃ metalla: mineralia: & flumina q̃ sunt ut sanguis in aĩali. & quidẽ necessaria: ne sua siccitate redigat̃ in puluerẽ. ubiq̃ꝫ igitur aquis est conspersa. In eius supficie arbores & gramina nascunt̃: sicut in aĩalibus ungues/crines cęterę q̃ꝫ superfluitates expellunt̃.

Infernus q̃druplex — Est & in terra (ut aiunt) infernus q̃druplex. in quorꝫ prio est carentia diuinę visionis & pœna sensibilis. & hic est locus damnatorum: & est corpalis siliter ignis in eo indeficiens. Sup hunc alius infern⁹ est: in quo & si sit carentia diuinę visionis & gratiae: nõ tamen est ibi pœ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

na sensibilis. Et est locus puerorum sine Baptismatis lauacro deceden- tium. Super hunc item tertius est quem purgatorium dicūt, in quo est pœna sensibilis: sed non carentia gratię dei. Super quem quartus infer- nus est. In quo quidem carentia est diuinę visionis sed non gratiæ: nec ē ibi pœna sensibilis. Et in isto fuere sancti patres ante Christi passionem. Sunt tamen qui hæc quattuor pęnarꝫ loca aliter distinguunt. Augusti- nus autē libro scdo de ciuitate dei sic ait. Ignis ęternus cuiusmodi & in qua mundi vel rerū parte futurus sit/ hoīeꝫ scire arbitror neminem: nisi forte cui diuinus reuelauerit spiritus. Hæc itaqꝫ Theologię relinquētes unde digressi sumus reuertamur. DIS. Quō terra ut dicis in medio mundi pōt consistere nec cadit: cum ipam nullū aliud elementorꝫ pro- pter sui grauitatē possit sustinere? MAG. Terrā in medio mūdi sub- sistere ęquinoctia manifestant. Possibilitas autē ex eo patet. ꝙ in medio eius punctus est: qui centrum terrę dicit: ad quē omnia grauia naturali- ter tendūt & mouent. sursum vero cōtra naturā & violēter deferunt: ut facile potes cernere in lapide sursum ꝓiecto. Ob id oēs ꝑtes terrę circu- lariter ad centrꝫ eius tendūt: & ab eo nō nisi ꝑ violentiā recedunt. a qua cunqꝫ em̄ ꝑte cœli mouerent sꝑ tenderēt ad centrꝫ. unde si terra totaliter esset ꝑforata: lapis in foramē hoc ꝓiectus: terrā nō totā trāsiret sed ī me dio circa centrꝫ quiesceret. Si em̄ ultra centrꝫ moueret /sursum tenderet & rursus nisi terra in medio cōsisteret: stellę eidem quqꝫ ꝓpinquiores essent: & sic maiores apparerent: quod est cōtra omnē sapientū experiē tiā. Ipsa igitur suꝑ cētro suo in medio mundi īmobiliter ꝯsistit. Quod Dauid spiritu ꝓphetico cognoscens exclamauit. Qui fundasti terrā su- per stabilitatem suā nō inclinabit in seculum seculi. Eadem ratiōe intel- ligitur id quod dicit super nihilū fundata. DIS. Si dicta tua Dauidicis Canticis ꝓbare volueris/repugnantiā ut videt reperies Nā alibi dicit de orbe terræ. Suꝑ maria fundauit eum/& super flumina p̄parauit eum.

MAG. Hoc nō quo ad totā terrę moleꝫ accipienduꝫ: sed quo ad quas dam partes intelligendū est. Multi em̄ mōtes maribus ac flumibus re periunt eminētiores. aut sicut villas ac ciuitates dicimus suꝑ Rhenum Danubiū aliudue flumen cōstitutas. nō;ꝙ in flumīe sed circa flumē sint locatę. Omēs nanqꝫ (ut supra diximus) aqꝫ in terminis terrę sunt inclusę Eodem testante Psalmista. congregans sicut in utre aquas maris: ponēs in thesauros abyssos &c.

Augustiꝰ (margin)

terra me- diū mūdi (margin)

Psalmista (margin)

Idem (margin)

De terrę rotunditate. Capitu. xliiij. DIS.

Et quo mō terrę rotunditatē accipe possumꝰ: cū innūeri mōtes cōuallesqꝫ in ipa reperiant? MA. Terræ rotunditatē varie ꝓ- ꝓbāt ter- bare possumꝰ. Primo qdē phisice sic. Omē ꝓductiuū rotundorꝫ/est rotū dū/cum generatio naturał assimet effectū causę qntū pōt. omia aūt terræ nascentia ad rotūditatē tendunt/ꝑfecte aūt rotunda nō sunt. qa nō a sola terra sed alijs causis fiunt. Scdo mathematice. Omē corpꝰ una superfi- cie cōtentū est rotundum: terra est hmōi: igitur terra est rotunda. mior

ra rotūda phisice (margin)

mathema tice (margin)

148

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

huius ſyllogiſmi aſtronomice inueſtigari poterit:& ſic probari. Tertio rotunditas terræ ſatis clare ex ſtellaꝶ ſitu patet. Nobis nanq̃ ſtellę urſæ circa polũ arcticũ exiſtẽtes ſemp̃ apparent. hę ũo quę circa polũ auſtrale ſunt/a nobis nunq̃ uidentur: niſi uerſus auſtrũ progrediemur intantum ut mediũ attingãus: Similiter exñtibus in oriente/ ſol citius occidit & oritur q̃ exiſtentibus in occaſu. quod eclipſibus depræhẽſum eſt. Vna enim & eadem eclipſis numero / quæ nobis in prima noctis hora apparuit orientalib⁹ in tertia hora noctis uiſa eſt. Sic terrę rotunditas a ſeptẽtrione in auſtrũ/& rurſus ab ortu in occaſum probat̃. Quod vero de mõtibus & cõuallibus obijcis: facillime ꝓpulſabit̃: ſi terrę magnitudinẽ aĩaduertes. Habent eñ ſe montes magni & valles ꝓfundi ad terrã totam quẽadmodũ rimę paruę in globo magno. Cui⁹ certiſſimũ argumentũ ſumit̃ in eclipſi lunari: niſi eñ ſphera ex aqua & terra aggregata tota eſſet rotunda/umbra eius nequaq̃ lunam ad p̃tes arcuales obfuſcaret: ſed iuxta terrę cõfigura tõem & montiũ gibboſitates valliũq̃ decliuitates cernerent̃. DIS. Experimẽtali huic argumentationi nõ poſſũ nõ aſſentire. uideris autem de terrę quãtitate cõtraria dicere. In ſup̃ioribus nempe terrã quaſi punctũ eſſe in medio mundi: Hic ob mirã ipſius molem/mõtes maximos nõ reputari affirmas. MAG. Terram reſpectu totius mũdi aut firmamẽti ut punctũ reputandã/ad mõtes autem & valles compatã ſpacioſam & amplã exiſtimandã dixi: non in ſe cõſideratam p̃uam & magnã aſtruxi. DIS. Poteſt ne quantitas terre humano

terræ q̃ntitas inueſtigat̃ hũano ingenio

ingenio inueſtigari? MAL. Etiam. DIS. Quo? MAG. Sumpto aſtrolabio aut quadrante p̃ ambo foramina ſtellę alicuius tibi notæ altitudinẽ/p̃ pendiculum in limbo conſidera. & ad q̃uis mundi plagã p̃ge donec eadem ſtella uno gradu altior aut depręſſior videatur. habebis itaq̃ quantum ſpacij in ſup̃ficie terrę uni gradui in cœlo correſpondeat quod in miliaria ſiue ſtadia p̃tirũ & in grad⁹ cœli q̃ ſunt. 360 mulipli catũ terræ ambitũ dabit. Vnde cũ iuxta Ptholemei traditõem in Coſmographia gradui uni in cœli in ſup̃ficie terrę correſpondeant ſtadia. 500. manifeſtum eſt: quia totus terræ ambitus habet ſtadia. 180000. hæc faciunt miliaria italica. 21600. uni miliari in diuiſione ſtadijs octo cedẽtib⁹ cũ una tertia. q̃ ſi miliaria gradib⁹ cœli diuiſeris/gradui uno miliaria ſexaginta ꝓuenient. Hæc rurſus per quattuor diuiſa: fiunt miliaria alemanica quindecim: q̃ in ſup̃ficie terrę gradui uni in cœlo correſpõdere cõp̃henſa ſunt. Quare ambitus terræ habet miliaria aleimanica. 5400.

Ambitus terræ

Dyameter. 1718. & * unius miliaris: Semidyameter miliaria. 858. & duas p̃tes: quaꝶ vigintiduę unũ miliare cõſtituunt. Si aũt ut in quibuſdã codicibus reperitur gradui uni. 700. ſtadia correſponderent eſſet ambitus terræ ſtadioꝶ ducentorum quinquaginta duoꝶ milium quod voluit Erathoſtenes & dyameter ſtadiorum octoginta miliũ. & cẽtũ octoginta unius & ſemiſſis & tertiæ unius ſtadiorum.

De partibus terrę habitabilibus iuxta diuiſio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

nem eius in. zonas quinq3. Et si sub ęquino
ctiali sit cōueniens habitatio. Et paradisus
qualis aut in qua parte terrę sit. Ca. xlv. DIS.

X latitudine terræ p̄scripta multitudinē inhabitantiū īnumera-
bilē cōiecto: q̄nq̄dem qui in uno regno sunt/ vix numerari aut
numerati distincte concipi possunt. MAG. Attende spaciū quod ma-
ri & flumibus illuit: quod paludib⁹ nemoribus & inuijs montibus oc
cupat/ quod aut bestiaꝝ īmanitate non habitat: Solis nimia vel vicini-
tate exuritur vel distantia perpetuis algorib⁹ cōstringit & maxima ps
multitudinis p̄te imaginatę auferet. Vnde cū tota terra in quinq3 p̄tes
quas zonas vocant partiat/ duæ tantū ex his habitabiles perhibentur.
DIS. Quæ. MAG. Vna quæ a tropico Cancri versus septētrionē
usq3 ad circulū arcticū p̄tendit. Altera q̄ a tropico Capricorni versus me
ridiē usq3 ad circulū antarcticū porrigit: Quod autē inter tropicos sub
ęquinoctiali terræ est torridā zonā vocant: ob vicinitatē Solis nimio — zona torrida
calore nō habitabilē: q̄d autē terrę inter circulos arcticū & antarcticū cō-
p̄hendit: zonas frigidas noīant: nimio frigore nō habitabiles. non quia — Frigida
nulli⁹ hoīs in his terræ p̄tib⁹ habitatio esse possit: sed si qua est: ad mo-
dū p̄ua est/ ob caloris modicitatē: quo tn̄ hūanū genus p̄cipue indiget:
DIS. Optima igitur in zona torrida habitatio est ubi calor abundat
MAG. Nō caloris abundantia sed tēperātia hoīm habitatōem lauda- — Sub ęquinoctiali ē habitatio terræ ɔueniēs
dabilē reddit: q̄ sub equinoctiali esse hoc medio argumentat. Nā cū ibi
semp̄ tantus sit dies q̄nta est nox. & ecōuerso: noctis frigiditatē diei ca-
Gene. 2. lor tempat: & calorē diei noctis succedētis frigiditas mitigat. Vn̄ & pa-
radisus terrestris ad orientē plantatā scriptura cōmemorat. Oriens autē — Paradisi locus.
verus ab ęq̄noctiali cōputat. Paradisū aūt nō mō esse hoīm habitatōem
Petrus lōbardus cōuenientē sed locū amœnissimū Magister sen. li. 2. di 17. testat. & diu⁹
Aug⁹ li. 13 de ciui. dei. c. 21 idē affirmat. DIS. Habitatōem esse homi-
Augusti. nibus cōuenientē sub ęq̄noctiali: dieꝝ & noctiū æqualitas/ satis p̄babi-
liter arguit Paradisi aūt amœnitas & oīmoda aeris tranq̄llitas ex eo po-
tius eē ɔuincit. q̄a sup̄ regionē aeris turbulētā ad globū lunæ usq3 porri-
git. MA. Si lunæ globū ɔtiugit nō in aere: sed in sphera ignis accolarū
Paradisi ē habitatō. Et rursus si Paradisus tm̄ a terra cōsurgit ut lunarē
circulū ɔtingat/ notabiliter sphericā excedit terræ figurā. un̄ in umbra ter-
ræ & lunari eclipsi eius vestigiū notari posset: q̄d nōdū cōprobatum est
Guilhel. parisien. Magis itaq3 visū est Guilhelmo Parisien. li. de uniuerso q̄ paradisus ter-
restris in terræ sup̄ficie aliquo sita sit. & Damascen⁹. li. 2. dicit. q̄ Paradi-
sus sit locus in oriēte posit⁹ omī terra altior. Quātū vero absit ab agro
Damasceno un̄ primus hō formatus & in Paradisū trāslatus fuit aut de-
mum quot longitudinis latitudinisve gradus in descriptōe orbis con-
tingat: & per quos anfractus & subterraneos meatus/ quattuor inde
Gene. 2. profluāt præcipua flumina: Ganges scilicet Tigris Eufrates & Nilus:
multū exercere solet eos qui Cosmographiam sacris litteris coaptant.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DIS, fortasse sicut Deus aditū eius romphea ignea & angelica custo- dia mortalibus ꝓhibuit Ita & localem situm incognitū esse voluit. Le- gitur tamē in historia de Machario Romano quomodo in eremo ad di- stantiā viginti miliariū tantū a Paradiso habitauit ad orientē: quē tres monachi lōga pegrinatiōe diui no nutu repererūt. ex quoꝝ dietis ibidē descriptis aucupari ꝓpemodū possꝫ locꝰ paradisi MA. Ceteris, hac sup putatiōe dimissa, maior nobis cura sit ita viuere ut illuc angelico con- ductu tandē ꝑduci mereamur: vl' potiꝰ illo trāscēso ad celeste ꝑueniamꝰ. Genesis.3. historia. Macharij.

De distinctione climatū. Et his q̄ accidūt habitan- tibus in qnqꝫ primis climatibus, quātū ad ęstates & hyemes & umbraꝝ variatōes. Cap.xlvi. DI.

Vid per clima terrę in superioribus argumētationibus designa- re volebas? MAG. Terrę partes secundū latitudinē ab austro septentrionē versus per sensibilē dieꝝ maximoꝝ variationē diff erentes. Nam primi climatis initiū statuerūt cosmographi ubi dies ma ximus est horaꝝ duodecim & semis & quartę unius: & ęleuatio poli ar ctici supra orizontē graduū similiter duodecim & semis & quartę uni- us Medium vo ubi dies maximus est horaꝝ.13.& ęleuatio poli graduū sedecim. & nominant hoc dyameroes. quia parallelus ipsum designans per meroen ducit. Finis huius climatis est ubi dies maximus horaꝝ tre decim & quartę unius: & ęleuatio poli graduū.xx. & semis. Habitantes in hoc climate in tempoꝝ & umbraꝝ variatione cū habitatoribus ęqui noctialis nōnihil ꝑticipāt. Hi nāqꝫ duo habent solstitia alta: cū sol arietē vel libram subintrat: sic habēt ęstates duas: unam circa festum Gregorij alteram circa Lamperti. Habēt & duo solstitia ima, sole initia Cancri & Capricorni lustrante: qbus temporibus etiam duas habent hyemes: sed haud dubiū nostra ęstate calidiores propter solis vicinitatē In estate um bra eorum mane iacitur ad occidentem: vespere ad orientem: in meridie vero nulla est, sole super capita eorum currente. Cum autem sol in Can- cro est, umbra eorum versus austrum iacitur. In Capricorno ad septen- trionem protenditur. Idem suo modo contingit habitatoribus dicti cli matis. cum sol circulum parallelum inter ęquinoctialem & tropicū can cri per cenit ipsoruꝫ describit. In fine illius climatis secundum initium sumit. Medium vero habet ubi dies maximus est horarum xiij & dimi die: & ęleuatio Poli graduum xxiiij & quartę unius. Finis aūt ubi dies horarum xiij & semis & quartę unius. & ęleuatio poli graduum xxvij & semis. Hoc dyasienes vocant: quia parallelus ipsius per sienen protendi tur sicut & tropicus cancri. Hi estatem & hiemeꝫ nobiscum habent: sed calidiores: omni tempore umbra eorum sicut & nostra ad septentrionē iacitur: preterquam eo die quo sol tropicum cancri describit: tunc enim in meridie umbra eorum nulla est. In ortu solis umbra ad occasum ver git. occidente sole umbra in orientem proijcitur. In fine huius climatis tertium exoritur. ad medium ꝑuenit ubi dies horarum xiiij & ęleuatio

Clima. Primum. dyameroes. clima sm. dyasienes. Clima ter tium

poli graduū xxx. semis & quartæ unius. Finit autem ubi dies est hora rum xiiij. & q̃rteuni⁹: & polus eleuat gradib⁹. xxxiij. & duabus tertijs. Nominat aute Alexādrios ab Alexandria ciuitate Aegypti per quā pa rallelus climatis istius describitur. habitatores in illo/tempora & um- bras nobiscum habent nunq̃ sol ad zenith capitis eorum pertingit mi nus his qui hierosolymā incolunt. Fabula est ergo q̄ a nonnullis dicit in terra sancta aliquando solē ppendiculares radios in cauatā rupem di mittere. In fine tertij climatis quartum initiat: Et medium habet ubi di es est horaꝝ xiiij. & semis: & polus æleuatur gradibus. xxxvi. & duab⁹ quintis. Finit autem ubi dies est horaꝝ. xiiij. semis & quartæ unius. Et polus attollit gradib⁹. xxxix Nomē illi dyarodes. qa p Rhodū insulā parallelus illius ducitur. In fine quarti principium quinti est. Mediū ve ro ubi dies horaꝝ. xv. & altitudo poli graduum. xli. & tertiæ uni⁹ Ter minat autē ubi dies maior est horaꝝ qndecim & quartæ unius. & pol⁹ sustollitur gradib⁹. 43. & semis. nomē illi dyaromes. qa perallelus ipsi⁹ Romam ciuitatem summi sacerdotis sedem metitur.

Alexādri- os — clima q̃r- tum — dyarodes — Clima qn- tum — dyaromes

Aliorum climatū distinctio. Insuper quali- ter dies cōtinue augmentetur habitantibus versus polnm arcticum donec sub ipso polo unus dies anni medietatem habere conuinci tur. Capitulum. xlvij.

Extum clima exoritur ubi quintum finitur. ad medium autem peruenit ubi dies horarum: xv. & semis. & altitudo poli gradu um. 45. & duarum quintarum. terminatur autem ubi dies est horaꝝ. xv. & semis & unius quartæ. & polus extollitur gradib⁹. xlvij & quarta unius. Nomen illi dyaboristhenes. eo q̄ parallelus ipius bori sthenē seu Boriscum insignem Scithiæ amnem contingat/aut potius in sulam huius nominis paruam in Ponto. transit enim parallelus iste per mare ponticum: unde nominari posset. Septimū clima exoritur in fine sexti: & ad medium peruenit ubi dies maximus est horaꝝ. xvi. & eleua tio poli. 48 graduum & duarum tertiaꝝ. Et illud dyaripheos nomināt quia parallelus Ripheos montes cōtingat. Exquisitius tamen intuētes orbis partitionē/clima sextum a Ponto: septimum a Boristhene nomi- nant: & ripheos montes octauo climati deputant. Finē huic climati an- tiquiores non statuerunt: nec residuā terram versus septētrionem in cli mata alia diuiserunt DIS. Posset ne ultra partiri? MA. Etiam. lati tudo tamen semper magis magisq̃ decresceret: ad modicam quippe di- stantiam versus polum dies sensibiliter augetur. quanto eñ polus mū di amplius attollit/tanto Zodiacus orizonta obliquius intersecat: ma- ioresq̃ arcus dierum supra hemisperium nostrū relinquuntur/quā sint arcus noctium sub hemisperio dimissi: sole signa septrionalia percurrē te. Contrarium equidem euenire solet/sole in opposita medietate vagā

Clima sex- tum — dyaboris- thenes — Clima sep- timum — dyariphe- os

150

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

te. Vnde habitãtes sub parallelo trãseunte per gradum qnquagesimũ scđm ab equinoctiali diem habent maiorẽ horarum.xvi. & semis. Sub parallelo autem transeunte per gradum.54. dies horarum est xvij. Sub parallelo ducto per gradum.56.dies est horarum .xvij. & semis. Sub parallelo ducto per gradum 58 dies maior habet horas.xviij. Sub parallelo aũt cõtingente gradum.61.dies est horarum xix Sub parallelo vero ducto per Tilen insulã & gradũ.63.dies est horarũ.xx. Sub parallelo ducto p gradum 64.dies est horarum xxi .Et nõ dum cõpleto gradu 65. dies efficietur horarum:xxij.In gradu.66.dies est horarum xxiij. Sub arctico autẽ circulo dies una cum sol a fine geminorum initiũ Cancri aggredit est horarum xxiiij.& in opposita parte zodiaci dum sol fuerit/nox est eiusdem quantitatis:tunc em̃ tropicus orizontem ubiq; sine intersectiõe cõtingit: & quasi circulariter supra orizontẽ sol vertit :in parte opposita totus sub orizonte circũrotatur. In parallelo autem transeunte gradum. 68.unius mensis est dies: cum sol a medio geminorum ad cancri medium mouetur & unius mensis est nox dum sol in oppositis signis moratur In parallelo vero qui gradum. 70.attingit duorum mensium dies est/ sole currẽte a principio geminorum usq; ad finem cancri . & nox duorum mensium erit sole opposita signa lustrante.In parallelo qui gradum 72 transit dies una erit trium mensium sole a medio tauri ad medium leonis vagante :nox tanta erit sole exñte in parte opposita Crescẽt dies paulatim donec ad polum puenias:sub ipo quippe medietas sphere mundi semp supra orizontẽ relinquit.altera iugiter occultat:& ęqnoctialis cũ orizonte cõcordat.Cũ igit sol est in medietate supra orizontẽ cõtinuus dies est dimidij anni.cũ autẽ in mediate mouet q sub orizõte relinquit nox cõtinua est anni dimidij.verumtamẽ cum ibi sol ultra signũ unum sub orizonte nunq; demergit radijs suis superiora semp aliqualiter illustrat.& sic quasi semp dies ibi est:nisi quantũ aeris grossicies & nebulositas interturbat.varijã umbrarum variatõem sub dictis parallelis tu facillime coniectabis:& quę dicta sunt/oculis in spherici corporis reuolutione videbis respice. DIR Plane videbo.

Climatum latitudo & longitudo describitur:& Antipodes esse in oriente illis qui occidẽtem habitant probatur Capitu.quadragesimũoctauũ.MA.

Climatũ latitudo

Vnc si libet summatim climatum latitudinem ex graduum ratione subiungam. DIS.libet maxime. MAG.Primi climatis latitudo ab austro versus septentrionem est miliarium 455. Secundi.420.Tertij.370.Quarti.320 Quinti.270 Sexti 225.Septimi 185.si terminatum accipimus. Sunt autem hæc miliaria itala :sicut pręmissum est ubi de terræ magnitudine disseruimus : si gradui uni iuxta Ptholemei descriptõem stadia.500.deputamus;nam aliud fiet si gradus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

uni.700.stadia assignentur: nec tamen is numerus eueniet quem in plerisq; codicibus inuenies: nec mirum cũ in supputatione numeroru; errorem facillime scriptores committere possint. DIS. Longitudo autem climatum/num & ipsa per graduum rationem inuestigari posset ?

MAG. Posset plane, verumtamen non uniformiter in omnibus parallelis climatum gradui uni æqua miliarium quãtitas deputatur. nam & gradus in parallelis magis septentrionalibus: paulatim minores fiunt. cum etiam omnes circuli longitudinis mĩores sint equinoctiali qui solus terram medio cingit. Vnde in equinoctiali gradus longitudinis valet miliaria. 60 sicut & de gradibus latitudinis dictum est. In primo autem climate gradus longitudinis valet miliaria. 58. In secundo climate 56. in tertio. 53. In quarto. 49. In quĩto. 56. In sexto. 44 In septimo. 41. In parallelo autem per tilen ducto gradus unius miliaria continet. 28. & semis. Attendendum insuper est quia ultra descriptionem ptholemei terra tam ad ortum quã ad austrum amplius protenditur. Vnde qui in extrema orientali plaga degunt pedes aduersos habẽt his qui in ultima occidentis regione viuunt: talesq; Antipodes dici possunt. Hos tamen diuus Augustinus negat libro. xvi. de ciuitate dei c. ix. quia fortasse nõdum tanta longitudo habitabilis in omnium noticiam venerat. Ad austrũ vero non tantũ porrigitur terra habitabilis (saltem cognita) que Antipodes habere posset/illos qui magis septentrionales sunt: omnia hec aperta demonstratione videri possunt in sphera solida. Nos interim alia percurramus.

Climatũ lõgitudo

Antipodes

De diuisione terre habitabilis in Europam Asiam & Aphricam. Capitulũ. quadragesimumnonum. DIS:

Epigeat quæso ad maiorem dictorum intelligentiam terræ habitabilis marisq; configurationem in plano describere. MAG Pars terrene molis: quæ ad Domini imperium aquis cougregatis in locum unum apparuit arida a Cosmographis preter diuisiões in zonas & climata supra memorata trifariam partitur. In Europam scilicet Aphricã & Asiam. quas partes aqua circumfluens & interlabens generali nomine Mare appellatur. Ab oris autem & terræ prouinciis aliisve causis/ diuersa nomina accipit/ & sinus ipsius diuersa maria dicũtur ut diuus Ambrosius testatur libro tertio hexaemeron ca. tertio. Europam ab Aphrica diuidit mare mediterraneum: quod ab occidentali Oceano circa Gades insulam & columnas herculeas non amplius decem milibus passuum patens: terras aperit atque intrat. ait Pomponius Mella Aphricam ab Asia disterminat Nilus: qui a meridie in Aethyopiam diffunditur. & Aegyptum perlabens atque mirabili foecunditate irrigãs oris nõ minus septẽ mari infũdit. Asiã ab Europa diuidit Tanais fluuius a septẽtrione in mediam fere paludẽ Meoridẽ defluens cũ põto reliquũ Asie ab europa segat: patet hec i hic affixa mappe mũdi descriptõe. D g

Gene. I.

Mare

Ambro:

Pompo. Mella

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

lucide. sed quid interpositis nominibus alijs designare prætendis?
MAG. Principaliores uniuscuiusq; terrę regiones seu prouincias.
DIS. Cõmodissima ad historiarum intellectum saniorem harū uidetur esse cognitio. MAG. Has ęnumerando magis q̃ describẽdo percurrere libet breuitaits gratia. Nomina quoq; & regionũ limites nõ intendo hic limate & s̃m precisionem discutere: nã in talibus inuenies etiam claros Geographos digladiari. DIS. At primum describas Europam. in qua nos constitntos iãdudum relatione multorum didici.

Satrapę Europę nominatim ęnumerantur Capitulum quinquagesimũ. MAG.

Europa — Evropa ab occidente clauditur mari Attlantico: a septentrione Oceano Britannico: ab oriente Tanai Meotide Palude & Põto/ a meridie mari mediterraneo. In ea sunt regiones & populi plurimi ob aeris temperiẽ. Ab occasu versus ortũ prouincię magis nominatę sunt Hispania / q̃ Hiberia & Hesperia nõnunquã nominatur. Cuius partes sunt Betica siue regnum Granatæ: quod nostro ęuo rex Hispanię Ferdinandus Sarracenis decennali obsidione & bello abstulit: Christianitatiq; adiecit. Lusitania seu Portugalia. Tarraconensis seu Catilonia hę partes principales hispanię/in qua & alia regna sunt. Inter quę regnum Galitię longe lateq; uulgatur ꝓpter uniuersalem peregrinatõem ad sanctum apl'm Iacobũ Cõpostellanum. Regnũ insuper Castellę & legionis Astronomis memorabile reddidit Alfonsus rex prudentissimus/ q tabulas motuum corpoꝝ cœlestiũ miro ingenio compilauit. Hic iuri suo quod ex electione habuit ad Imperium intuitu pacis voluntarię cessit.

Hispania — Portugalia — Catilonia — Galicia — Castella — Alfonsus.

Gallia — Hispaniã sequit̃ Gallia /medio monte Pyrreneo. Partes Gallię sunt Aquitania Lugdunensis/Narbonensis seu Delphinatus siue prouincia & Belgica ad Rheni fluenta usq; protensa. Partiales prouincias Gallię si distinguere voluerimus/occurrunt ecce Francia: Normadia/Britannia Turonia Picardia Flandria Brabantia Gelria Holandia: Seelandia Burgũdia Lotheringia Lucelburgia Heluetia siue Alsatia: quę tñ germanię potius est cõiungenda.

Germãia magna — Galliã aũt sequit̃ Germania magna ad Sarmatiam usq; extensa inter Rhenum fluuium ab occidente: mari a septentrione & Danubiũ a parte meridionali. Partiales regiones Germanię sunt Franconia siue Francia orientalis. Vuestualia Frisia Saxonia Thuringia Hassia Marchia Brandenbnrgeñ. Misia Slesia/ Bohemia/Morauia/ Cimbrica Chersonesus. quæ nunc Datia/ uulgo Dennmarck ad septentrionem. nam alia est Datia. quam Vualachiam nunc nominãt. de qua paulo infra. Post Cimbricam Chersonesus Norivegia Suetia in mari.

Retia — Inter Danubium & Alpes reticas/primam Reticam ponunt: quę & Sueuia. q̃uis ultra Danubiũ ꝓtẽsa sit. Post hãc vindelicia seu Bauaria. cui⁹ sit̃r ps nõ modica ultra Danubiũ extẽdit̃. Noricia cui nõnulli Striiã & Charintiã ascribunt. Pannonia sugior nunc Austria Pannonia inferior

quę & Vngaria a mari Hadriatico. Histria: Illyris. Liburnia quã dicūt
Croatiam. Dalmatia quæ & Slauonia. Italia est ab Alpibus ad mare me- Italia
diterraneum. In ea regiones non paucę: Lombardia. Tuscia. Ethruria.
Campania. Marchia. Aprucia. Calabria. Apulia & sic de alijs Vngariam
sequitur Misia/aut verius Mesia superior: quæ Seruia siue Rosciana/&
partim Bosna dicitur. Mesia inferior quę continet Bosinenses & Valac-
cos. Bassos. & nunc Bulguria. Datia quę & Vualachia. Thracia in qua Græcia
Constantinopolis quondã ciuitas imperialis Grætię. Chersonesus. Epi
rus seu Romania. Dedania. Molossa. Chaonia. Pelopõnesus seu Morea.
Achaia/ibi Corinthus. Arcadia ipsa est Siciona a Sicione rege: a quo re
gnum Siciono℞ quod inter quattuor cõputatur ab Augustĩo libro de
ciuitate dei. Macedonia. Thessalonica. Ellados seu Attica/ubi Athenis.
Boetia/ubi Thebe ciuitates nõinatissimę. Grętia ecce ꝙ lata: hodie heu
heu a spurcissimo inimico crucis Christi Turco ferme tota dæuastata.
A Germania usqꝫ ad Scithiam Sarmatia est regio latissima: cuiꝰ partes Sarmatia
ut aiunt Polonia: Massouia. Prussia. Lithuania. Samethia. Liuonia. Ru
ssia &c. Scithia & quę nominatę sunt Sarmatię regiones/Barbaria dice
batur a feritate gentiũ. Dimissa particulari ha℞ descriptione: ad Asiæ ꝓ
uincias transeundum est.

Asiæ regiones nominatim ponũntur. Capitulum qnq̃gesimũ primũ DI.

Się regiones quę sunt ? MAG. Enumerando Asię prouincias
nõ omnes/sed magis apud nostros nominatos: ipsaꝫ ob latitudi
nem in duas partes diuisam intelligãus: septentrionalẽ scilicet & meridi-
onalem. Primo septentrionalem/dehinc meridionalem describamus.
DIS. Ocyus/ne occiduus sol lucem ante cõplementũ auferat. MA
Tertia orbis pars ꝙuis Asia appelletur generali nomine: pars tamẽ eius
minor Asia nominatur: habens prouincias & regiones multas præcipu
is ecclesiis ornatas: quibus q̃ndam prędrat s. Ioãnes euangelista: nũc au
tem nostris exigentibus demeritis ab inimicis crucis Christi dirutas ac
fœdatas cognouimus. Hic ob spacii angustiam ꝓ nominibus regionuꝫ declaratõ
litteras posui. ibi est Pontus. hic est & Bithinia littera f signata. Galatia mappulæ
g. Paphligonia Pisidia h. Capadocia i. Caria a. Litia b. Pamphilia c. Li Asiæ mi-
dia d. Circa hanc in mari est insula Meleta in actibꝰ Apsto℞ Mitilene no- noris
minata (ꝙuis erronee) in qua mira operatus est Paulus apl̃us. Phrigia
prouincia Asię minoris signatur per e. Circa hanc inuenies insulam Te-
nedos. Cilicia. Armenia minor. Armenia maior. Colchis/ũde Iason Mel
deę magia instructus aureũ vellus abstulisse fabulatur: quia torrentes i
lius aurum deferunt: ꝙ lanosis pellibus accolę excipiunt. Taurus mõs
a Pamphilia exoritur & ad Indos usqꝫ protenditur. A Tanai amne Sci-
thia seu Sarmatia asiatica longo tractu versus ortum progreditur. Al-
tera extra Imaum montem/altera intra Imaum continetur. Mare quod

152

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ibidem conspicis/Caspium. Hircanũ & Scithiũ ab oĩbus nominari so-
let: & a septentrionali oceano latenter quasi fluuius intrat. In hoc insula
est Talge sine cultu semper fertilis. regiones hic multę sunt: videlicet hir
cania/Hiberia/Albania/Bactria/Margiana/Aria/Sogdiana/Sacharum
regio: Serica, in qua ut aiũt sericum arboribus in modum lanuginis ad-
heret. gens illa plena scribit iusticię & cõmercij. Alterius medietatis Asię
regiones sũt a mari rubro Arabia triplex: videlicet Arabia deserta Ara-
bia petrea (ubi metropolis Petra, de qua Isaias. Emitte agnum Domi- Isaias
ne dominatorem terrę de Petra deserti ad montem filię Sion) & Arabia
foelix. unde thus venit & ob id thurifera dicitur. Syria similiter triplex
est/Palestina Phoenicia & Syria curua. Omnẽ autem terram a Damasco
usq́ Gazam terram Canaan & terram promissionis sacrę historię voci-
tant (In qua prouintię singulares sunt Damascena. Galilea. Samaria. Iu
dea. Palestina & Idumea.) Mesopotamia. Caldea. ubi Babilon. Assyria:
Susiana: Media: Persidis: Parthia: Carmania deserta: Carmania altera.
Drangiana. Gedrosia: Arachosia. Paraponisus. India intra Gangẽ: India
extra Gangem. Smarum regio. & in pelago indico Tabrobana insignis
insula. regiones sitę ultra meridianũ ultimum a Ptolemeo descriptum
ferme ad. 40. gradus. Similiter & particularem earum quę nominatim
cõmemoratę sunt descriptionem quantum ad situm/fertilitatem/conti
nentiam/accolarũ proprietates & mores ex Plinio Strabone Ptolemeo
perquirere poteris. DIS. de Aphrica autem quid fiet? nũquid indiuĩ
sam eam & silentio transibis.

Aphricę regiones numerantũr. Capitulum quinquagesimum secundum. MAG.

Phrica ab occidente mari atlantico a meridie Oceano Aethy-
opico/a septentrione mari mediterraneo & ab ortu Nilo fini
tur. eidem tamen quę ultra Nilum sunt ad mare rubeum regi
ones hic additę sunt. Ab occasu montem habet Atlantem: quem ob al
titudinem coelum sustentare dixere. Regio prima Mauritania Tingitana
Secunda Mauritania Cesariensis. Tertia Libya interior. Quarta est Nu
midia/quam & Mappaliam nonnulli dixerunt. Quinta Aphrica minor
in qua illa magna Carthago stadiorũ. 360. olim Romani Imperij perti-
nax ęmula. Sexta est Cyrenęica/quam & penthapolim vocant: a nume-
ro ciuitatum: quarum Cyrene una est/regioni nomen accomodãs. Sep
tima Marmarica est. Octaua Libya. quo nomine etiam tota Aphrica ap-
pellatur. Nona Aethyopia interior. Decima Aegyptus inferior. in qua
olim filij Israel sub pharaone post duram seruitutem mirabilia viderũt
quę Dominus operabatur per Mosen in campo Thaneos. Est autẽ Ta-
nis ciuitas Aegypti insignis/tũc regali presidentia decorata. In Aegyp-
to sunt Alexandria/Damiata & Soldani sedes amplissima ciuitas Cha-
yrus quam & Alkyr nominant. Supra hanc Aegyptum alia Aegyptus
est Thebais scilicet monachorum & anachoritarum. olim celibi conuen-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

fatione decora. In hac Thebais ciuitas quam centū portas totidemq̄ ciui tas & principes hūisse astruunt/e quibus Sanctus Mauricius cum gloriosa legione venisse traditur. Supra hanc Aethiopia est & mediterraneæ gentes multę ac mirabiles. Troglodite quę vescuntur serpentibus: stridēt magis q̄ loquantur. Garamantes: quarum uxores cōmunes sunt & Augiles: Blēmes seu Blemmij capitibus carent. vultus habent in pectore. Satyri: qualem sanctus Anthonius vidit: ut legenda ædocet. Atlantes. Getuli: & alię multę: quarū descriptiones pręmemorati Cosmographi prosequuntur. Insulas perpaucas in descriptiōe hac inuenies: quarū nomina Gades quę Beticę adiacet/Corsica/Sardinia & Sicilia circa Italiam / Corcyra in Adriatico mari: Euboea quę & Nigropont Boetię opposita est. Creta siue Candia: Rhodus & Cyprus. In septentrionali pelago sunt Hibernia: Anglia quę Albion & olim Bricamna dicta est: cuius pars Schotia / Irladnia in ultimo mari: Orchades 30. numero & Scandia memorabilis. Hec circa terrę infimę partis elementalis mundi descriptionē commonuisse magis quam tractasse me cognoueris: ne aliquando perutilem Cosmographię scientiam abhorrescas: sine qua nec gentilium nec sacrarum litterarum historias plene intelliges. DIS. Introductione istac ędoctus cum vacauerit aliorum scripta diligentius lustrabo: interim quæ supersunt de Astronomia prosequamur. MAG Singulas & cœlestis & elementalis regionis partes/sicq; totius mundi habitudines ea qua potuius breuitate descripsim⁹: nec relictū; videt q̄d necessario explicādū exposcas. DIS. Satis abunde de his tractatū est: nihil autem de Astrorū iudicijs quibus nonnulli quotannis de temporū varietate/annonę penurię/& abundantia/bellis & egritudinibus diuersis futura pronosticant. MAG. Hæc Astrologia nō Astronomia ędocet: quæ ex motibus coniunctionibus aspectibus & influentijs cœlestium corporum/inferiorum mutationes considerat. DIS. Ne grauere eris obsecro huius principia breui sermone explicare. MAG. Cōmodius hoc ab alio tractatu exordiemur. DIS. ut libet.

mirabilia Aphricæ

Epilog⁹

Libri Septimi Tractatus secundus de Astrologia. Capitulum primum. de partibus Astrologię. MAG.

Strologiæ partes quinq; numerantur. Prima quę introductoria est/circa principia versatur. Altera de magnis & annuis reuolutionibus tractat. Tertia genituras singulorū diiudicat. Quarta interrogatiōes cōsiderat. Quīta electiōes explanat. Addit a quibusdā pars

p̄tes astrologiæ

153

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

sexta quę imaginum fabricā & operationē ędocet. DIS. Hoc seruato ordine singulas percurramus. MAG. Plane percurrem⁹. nā pauca ad modū de his dicere statui. DIS. Quam ob causam? MAG. Ne pręcellens ingenium tuum altioribus imbuendū disciplinis / prætermecessariis ac minus certis institutis prępediā. DIS. Fac q̄d noueris utilius

De principijs Astrologię. Cap. ij. MAG

Rincipior; quæ introductoria pertractat quędam sunt cirta Zodiaci partes & earundez naturas: quędā circa planetar; qualitates nōnulla v̄o circa domor; diuisiones & earundem significatiōes: DIS Zodiacum in duodecim partes siue signa / & unūquodq; ex his in triginta gradus longitudinis / & duodecim latitudinis diuisum ex precedentibus liquet. MAG. Sicut circulor; in sphera descriptor; diuersitas tantū est imaginaria: ita & diuisio Zodiaci non est ex natura aut primordiali creatione / sed pro arbitrio & astrologor; fictiōe: ut initia & terminos calculandi motus habeant. DIS Quare igitur Zodiacū non in plura aut pauciora q̄ duodecim diuiserunt signa? aut quare signum unum in gradus triginta / & rursus gradum in sexaginta tantū partiuntur minuta? MAG. Quia numerus iste diuisionibus & calculationibus accomodatior est. ut testantur ipsi astrologi Hali / Auenrodan in expositiōe Ptolomei. & Abraā Auenazra in libro rationū astrolologicar;. DIS Potuissent igitur si voluissent in plures paucioresue partes Zodiacum diuidere? Ma. Etiam. Nam & Chaldei non signis / sed imaginibus undecim tantū utuntur: libram & scorpionē simul copulantes. DIS. memini hoc ultimū dum cœlestes imagines ænumerares cōmemoratum: sed earundem naturas ędicito. Ma. De signorum naturis astrologi & si multa nimis differant: nobis tantum satis erit pauca admodū cōmemorasse magis q̄ tractasse. Aries signum primū calidum est siccum igneum & cholericum: ex corporis compage caput sibi vendicans. Taurus vero secundum signum frigidū & siccum terreum & melancholicū colla respicit. Gemini tertium in ordine calidum & humidum aereū & sanguineum. brachia intuetur. Cancer quartum signum frigidum & humidū aqueum & flegmaticū obtinet pectus / pulmonē & stomachum Leo quintum / in qualitatibus cum ariete conuenit: cor & epar regit. Virgo cum tauro concordat sed intestina & fundum stomachi vendicat. Libra vero cum geminis congruit: sed renes & nates respicit. Scorpio cum cancro in qualitatibus congreditur: sed pudenda intuetur. Sagittarius rursum cū ariete & leone coincidit: & coxas intendit. Capricornus cum tauro item & cum virgine cōcordat sed genua gubernat. Aquarius cum gemini & libra conuenit. sed cruribus & tibijs pręest. Pisces vero in qualitatibus a cācro non deuiant: sed pedes vendicant. Et cum semper tria conueniāt quattuor triplicitates ex his fabricant. Primā videlicet arietis / leonis & & sagittarij dicunt orientalem masculinam / diurnam & sapore amaram Alteram tauri scilicet virginis & capricorni meridionalē fœmineaz no-

[Margin notes:] Zodiaci diuisio imaginaria / nō naturalis est. — Aries, taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagitta., Capricor., aquarius, Pisces — Signorū natura

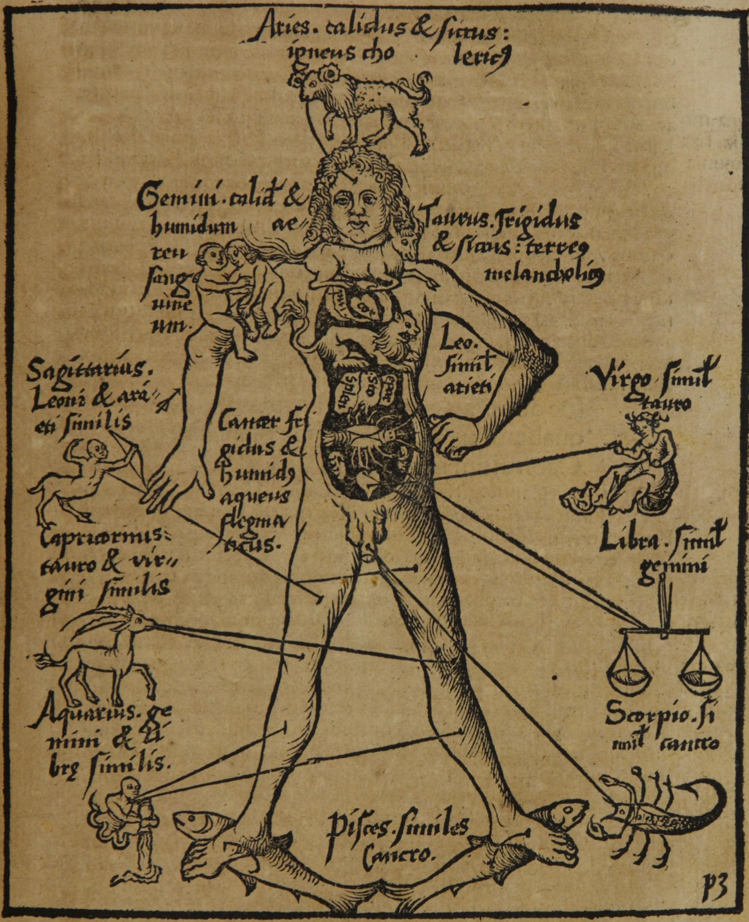

p3

154

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

diurnã & sapore acrẽ noĩant. Tertiã q̃ est Geminorũ Librę & Aquarij oc
cidentalẽ masculinã & diurnã itẽ & sapore dulcẽ appellant. Quartã vero
quẽ Cancer scorpio & pisces integrãt: septẽtrionalẽ fœmineã nocturnã
& sapore salsam vocãt. Illis quoq; trigonis dñatores ex planetis distri-
buentes: tñ inter se pugnãt/ut cuiuis magis credendũ sit facile nõ apare-
at. Amplius autem & signorum alia dicũt mobilia: q̃ sunt Aries Cãcer
Libra Capricornus: Alia fixa q̃ sunt taurus: Leo: scorpio: aquari9. Reli-
qua vero cõia sunt. Quędã insup rõnalia. ut virgo Gemini: Libra. Aq̃ri
us & prima medietas sagittarij. Quędã p̃terea sterilia: q̃dã fœcunda. &
cętera multa id genus figmenta: ad gradus usq; deducta cũ alios dicant
grad9 masculĩos/alios fęmĩos: lucidos q̃sdã & alios tenebrosos fũosos
vacuos/puteales & alzemena siue valitudĩarios. Pręterea & singula sig
na internas facies diuidũt: in termĩos aũt inęquales distinguũt/quorũ
dñia planetis distribuũt & multiplices fortitudines ipis/rõne taliũ ad-
uenire credũt: nã a triplicitate planetã fortitudines tres accipe autumãt
a termĩo duas: a facie unã: a domo vero qnq;: & ab exaltatiõe quattuor
Verum in ista graduũ/facierũ ac terminorũ assignatione inextricabilis
apud Astrologos non infimos inuenitur diuersitas.

Signa mobilia. fixa cõmunia ratõnalia

De domibus exaltationibus: naturis & qualitatibus atq; aspectibus planetarũ: Capitulum tertium. DISCIPV.

dom9 planetarum

Domus planetarũ q̃ sunt? MA. Signa zodiaci. Nã Saturno p
domicilijs assignãt Capricornũ & Aquariũ. Ioui sagittariũ & pi
sces. Marti Arietẽ & scorpionẽ. Soli leonẽ tñ. Veneri taurũ & libram.
Mercurio gemĩ & virginẽ. Lunę solũ Cancrũ. DIS. Exaltatões vero q̃

exaltationes planetarum

sunt? MA. Saturnus exaltat in gradu 20. librę. Iupiter in. 15. Cancri.
Mars in. 28. Capricorni. Sol in. 19. arietis. Ven9 in. 26. pisciũ. Mercuri9
in 15. virginis. Luna in quarto tauri. Cãsus oĩm sunt ĩ locis oppositis.
DIS. Plane. sed qd tradũt de planetarũ qualitate? MA. Saturnum

naturę planetarum

frigidũ & siccũ colore nigrũ & sapore stipticũ dicũt. Iouẽ vero humidum
& calidũ: colore cinericiũ aut viridẽ: sapore dulcẽ. Martẽ siccũ & calidũ
rubeũ & amarũ. Solẽ calidũ & siccũ: in colore pegrinũ & sapore acutum
Venerẽ humidã & frigidã albã & unctuosam. Mercuriũ variũ: & plane
tę cui iungit in q̃litatib9 primis se cõformantẽ: in colore mixtũ & sapo
re acetosum dicũt. Lunã frigidã & humidã: croceã & salsam perhibent.
Rursum ex his q̃dã graues & põderosi nominant. ut saturnus Iupiter:
Mars. alij leues. ut venus. Mercurius. Luna. Sol aũt nec põderosus nec
leuis est. Quidã etiã fortunę sunt. ut Iupiter fortuna maior: Venus for
tuna mĩor. Alij infortunę sunt: ut Saturnus infortuna maior. Mars in
fortuna minor. Mercurius aũt cũ bonis bonus cũ malis malus. Sol bo-
nus p aspectũ: malus p cõiũctõem. Luna q̃si nũcia p oẽs currit: & ab ipis
fortunata & infortunata reddit. ven9 & luna fœmĩni sunt: reliq oẽs ma
sculini. Nocturni sunt Mars: Venus & luna. diurni sunt alij oẽs. Non

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

nulli amici dicunt̃:qdã inimici noĩant̃: Nã amici Saturni / sunt Iupiter Sol Luna. inimici sunt Mars & venus. Iouis amici sunt omẽs / dempto Marte. Martis amica sola venus est: cęteri inimici. Solis amici sunt Iupiter. Venus: inimici mars Mercurius & luna. Mercurij amici sunt Saturnus Iupiter venus / cæteri inimici. Lunę amici sunt Saturn⁹ Iupiter venus: alij inimici. Amici capiti draconis dicunt̃ esse Iupiter & venus: de quoꝝ natura est: & ideo fortuna. Amici caudę / sunt Saturnus & Mars quoꝝ naturã ꝑticipat: & ideo infortuna ẽ. Augent̃ aũt & minuunt̃ ista ꝑ aspect⁹. DI. quõ se aspicere dicunt̃? Ma. Cũ in eodẽ signo & gradu sũt / cõiũcti dicunt̃: ꝑ ꝯtrariũ sepati nominantur. Si autem per sextã ꝑtem ʒodiaci. hoc est per duo signa distant / aspiciunt se aspectu sextili: qui ẽ amicitiæ imperfectę. Si autẽ per tertiam ʒodiaci partem distant id est per quattuor signa: trino aspectu se respiciunt / qui est amicitiæ perfe

planetę se inspiciũt

Figura aspectuum

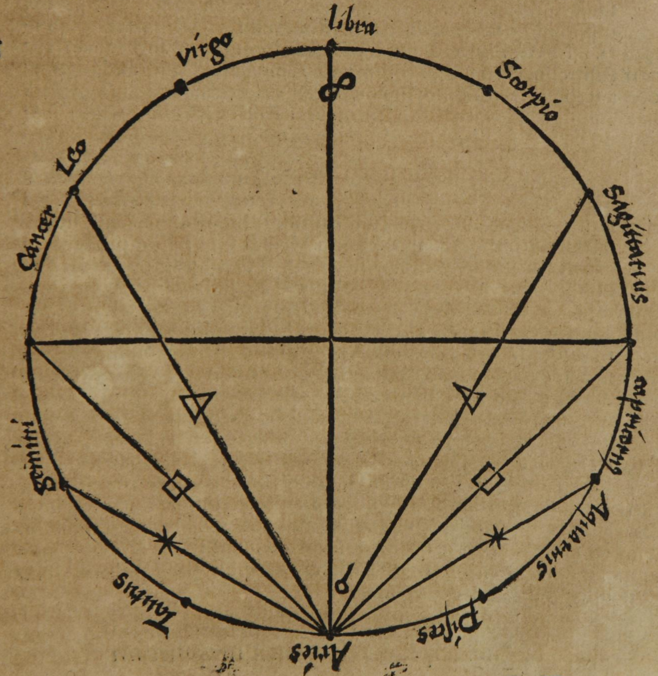

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

&ę. Si vero per quartā ptem zodiaci: id est per tria signa opponuntur/ quarto se aspectu intuentur qui est inimicitiæ imperfectę. Si autem p sex signa distant/oppositi dicunt̃: qui aspectus est perfectę contrarietatis.

characteres aspectuum

DIS. Quattuor igitur aspectus sunt. scilicet Sextilis trinus quart⁹ & oppositio. MAG. sane. Nam coniunctio proprie aspectus dici nequit: & vim sortitur ut quidam tradunt per gradus.xij. ante & post. Figura aspectuum est quam hic cernis.

□ △ ✱ ☍

De quibusdā alijs accidētibus planetarū: q̄ & Astronomū ignorare nō oportet Capi.iiij. MAG.

Preter hæc autem & planetis alia multa nomina attribuuntur & accidentia: quorū cognitio etiam Astronomiæ utilis est. DI. Eo magis explicanda sunt. MAG. Planetæ quandoq; dicuntur directi: quandoq; retrogradi: nunc etiam stationarij. DIS. De his in præcedenti tractatu dissertum esse memini. alia si quæ sunt enumera. MAG. Planetę dicuntur etiā quandoq; tardi cursu & minuti: cū scilicet linea veri motus eorum tardius mouetur q̄ linea medij motus: aut contra successionem signorū incedit. veloces autem & aucti cursu dicuntur quādo s₃m successiōem mouent̃. Aucti vero numero sunt: quādo ęquatio addit̃ sup mediū motum. cum autē minuit̃: minuti numero vocant̃. Aucti vero lumine sunt: quando a sole recedunt vel sol ab eis. & minuti lumine vocantur/ quando ad solem appropinquant. & cū ad gradum decimūquintū aut duodecimū veniunt/sub radijs sunt. & combusti nominant̃. Orientales sunt quando oriuntur ante solem. Occidētales vero cum occidunt post solem. Vnde & venus solem pręcedens in aurora Lucifer: sequens autem solem post occasum/ Hesperus dicit̃ de qua Boetius libro primo de cōsolatu phīco metro quinto ait. Et q primę tempore noctis Agit algētes Hesperus ortus Solitas iterum mutet habenas Phœbi pallens Lucifer ortu. Dicuntur & orientes ortu matutino: cum de subradijs exeunt: & propter remotionem eorum a sole/mane ante ortum solis apparere incipiunt. Orientes vero ortu vespertino dicuntur: cum de subradijs exeunt/& propter remotionē eorū a sole vespere post solis occasum apparent. Occidentes autem occasu matutino sunt/cum radios solis ingredientes/mane occultari incipiunt. Et occidētes occasu vespertino cum radios solis intrātes & post solis occasum occultari incipiunt. Tres tamen superiores occasu matutino non occidūt necortu vespertino oriuntur. Meridionales etiam planetę appellant̃/cū in suo ęcentrico ab ecliptica versus meridiem declinant. Septentrionales autem cum versus septentrionem tendunt. Respectus autem planetarum quos in diuersis signis ad diuersas corporis partes habere dicunt̃/ in sequenti patent descriptione.

[Marginalia: planetę dicunt̃ tardi — veloces — aucti numero — aucti lūie — combusti — oriētales — Boetius — orientes matutinales — oriētes vespertini — occidētes matutinal' — occidētes vesptini — Meridionales — septētrionales]

Quas corporis partes planetę in diuersis signis respiciant. Capitulum quintum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DE ASTROLOGIA

	♄ Saturnꝰ	♃ Jupiter	♂ Mars	☉ Sol	♀ Venus	☿ Mercuriꝰ	☾ Luna
aries ♈	Pectus	ventrē	caput	femora	pedes	crura	genua
taurus ♉	ventrē	dorsuȝ.	collum	genua.	caput.	pedes	crura
gemini ♊	ventrē	verēda	pectus.	crura talos	collum	caput	femora
cancer ♋	virilia	femora	pectus.	pedes.	brachia hūeros	oculos	caput.
Leo ♌	verēda.	femora genua.	ventreȝ	caput	cor	guttur	collum
virgo ♍	pedes	genua	ventrē.	collum	ventrē	cor	hūeros
libra ♎	genua.	oculos	verēda	hūeros	caput	ventrē	cor
scorpio ♏	talos.	pedes	caput. brachia	cor	verēda	dorsuȝ.	ventrē.
sagit. ♐	pedes	crura.	manus	ventrē.	femora	verēda.	dorsuȝ.
capricō. ♑	caput oculos	crura	dorsuȝ.	cor	verēda	femora	femora
aquaris ♒	collum	pectus.	cor :	verēda.	genua.	femora	verēdā
pisces ♓	hūeros	cor	ventrē.	femora	dorsuȝ.	crura.	femora

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De diuisione cœli in domos duodecim: & nominibus earundē. Cap. sextū. MAG.

MOtum iudicandi negociū/maxime ex Zodiaci in duodecim domicilia partitione dependere existimant: verumtamen nec in hac cōcordant. Sed prætermissis duobus partiendi modis/tertiū exempli causa pandā: qui talis est. ut intelligātur 6. circuli magni in sphera super polis mūdi utrinq; sese intersecantes/atq; p puncta ęqnoctialis diuisi in duodecim æqlia transeuntes. per hos em̄ sex circulos Zodiacus in duodecim sed non ęquales partit̄ domos: quarum una medietas sub orizonte/altera supra orizonta apparet & oppositę ęquales reperiunt̄. Quattuor ex his anguli vocātur: scilicet Prima q̄ est angulus oriētis. Septima opposita angulus occidentis. Decima est angulus diei seu medij cœli. Quarta est angulus noctis sub orizonte. In his ut aiunt Planetę sunt fortiores. Post has/ quattuor domos Succedentes nomināt: in quibus Planetę sunt debiliores q̄ in angulis. & sunt domus Secunda. Octaua. Vndecima & Quinta. Reliquæ quattuor Cadentes nominantur: cæteris debiliores. Ex his & constellationibus in illis repertis per cęteras Astrologię partes varia ac mira prædicere conantur.

domus

Anguli

Succedentes

Cadentes

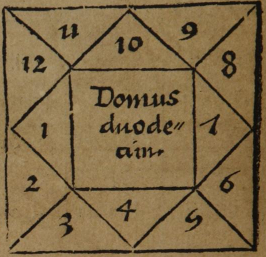

Si demonstratione/experientia aut alia quauis via Astrologię principia cognita sint. Ca. vij. DIS.

PRiusquam has partes aggrediamur: ædicito quo nam modo Astrologi tantam partium eiusdem cœli diuersitatē inuestigare potuerūt? aut quid firmitatis habet quod etiā in gradibus quantum ad qualitates/facies/terminos/exaltationes/ & casus ponunt & planetis attribuūt? MAG. Astronomię principia de quibus in precedenti tractatu actum est: ex geometria/numeroq; concurrente ratione indagari potuere. DIS. nō de illis (quoniā quātitatē concernūt) quęstionem moueo: sed de diuersitate q̄litatum & influentiarum cœli & ptium eius & Planetarum dominio. & fortitudinis incremento in illis. MAG. Ab effectibus (ut aiūt) in multorum cognitionē deuenere p crebras & diuturnas obseruatiōs. Vnde & nōnulli ab exordio mūdi primis homibus in tantū vitā plongatā a deo cœli autumāt/ut Astronomiā Astrologiā & ceteras artes/quę longa experientia acquirunt̄ inuestigare possēt. Alij primo parēti Adam & patriarchis nōnullā astrologię ptem reuelatam aiūt. Vnde & magister in historijs Abraā Aegyptios Astrologiā docuisse testatur. quod haud abnuo quantū ad temporum varietates. sicut scriptum est. ut sint illis in signa & tempora. Nō aūt q̄tū ad diuinationē. q̄

principia Astrologię sunt nobis cognita

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Diuisio domorũ cœli

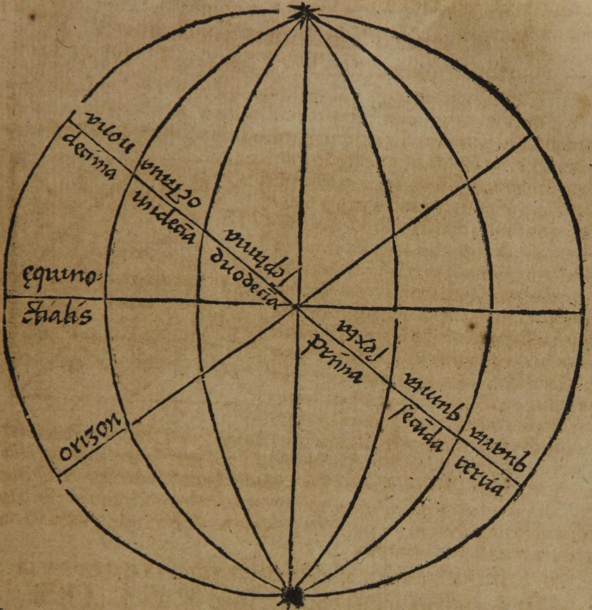

deus semini Abrahe specialiter interdixit. ut patebit infra. DIS. Inte-
rim dictis assentio. sed cur longa obseruãtia & expimẽtis plimis Astro-
logię principia hauriri nequerint/ nõ apparet q̃d possit couenient oppo-
ni. MAG. Si expimẽtis q̃ tradũt pricipia didicissẽt/ utiq; nõ semel sed
freq̃nter easdẽ ↄstellatõs ĩtegre obsuasset. s3 obstat q̃d & ipi ỹe affirmãt
eandẽ ↄstellationẽ totalẽ nũq̃/ vel saltẽ post annoꝝ mlta milia rediturã.
nc sufficit pticulares ↄstellatõs sepiꝰ obsuasse: qppe cũ nlla stellaꝝ seorsũ
ĩfluat: s3 siml cũ oĩbꝰ etiã astrologis nũq̃ visis vel cognitis: certo dicere
neq̃ũt. cur magis uni q̃ alteri expimẽtal effectꝰ veniat ascribedꝰ: nisi for-
te Soli & Lunę syderibꝰ etiã omĩ vidẽti notis. qbꝰ tñ in efficiẽtia freq̃nt
p̃ponũt sydera mĩora aut a nobis remotissima. Multũ p̃terea opatõ3 cę-
lestiũ variat/ ĩpedit aut minuit ĩ supioribꝰ alia ↄstellatio: & ĩ inferioribꝰ
materię ĩdispositio. S3 esto hauriri possit ↄstellatõm q̃s ĩ iudicijs attẽdũt
efficiẽtia: s3 nõdũ est ĩuẽta sufficiẽterq; obsuata. ꝑpat3 legẽti astronomo-
rum de motu stellaꝝ firmamenti & etiam erraticaꝝ dubia. antiquiores
quippe supra firmamentũ nullũ aliud coelũ cognouerũt: q̃ tamẽ iunio-
res. Astrologi etiam in praxi utuntur. Chaldei & Aegyptij non infimi

157

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

in Astrologia stellis fixis unum tantum motum attribuunt:scilicet di Ptolemeus
urnum.Ptholemeus addidit secundũ q est ab occidẽte in oriẽtẽ. Thebit Thebit
tertium inuenisse dicitur qui est versus meridiem & aquilonem. In tẽ-
pore vero multum discordant:ut partim dictum est in superioribus.nec
mirum si de fixis trepidãt:qui etiam in motu Solis & Lunę inter se pu
gnant: ut & quantitas anni solaris adhuc apud Astronomos quo ad p̃-
cisionẽ sit incerta: & in maxima Solis declinatione quantum differãt su
perfluũ est hic recensere. Cõstat autem si Astrologus in gradu uno tan
tum fefellerit in captanda hora:in diuisione domorum duodecim simi
liter deficiet.mutabit em̃ gradus signum. & in directionibus etiam va-
riat annum. mutabuntur etiam aspectus & situs stellarum. DIS. Fal
lax igitur sequatur astrologorum experimentum necesse est. Sed & pla
netæ qua conuentione inter se regendi ac dominãdi tempora/horas/at
q; momenta in diuersis partibus cœli:etiam ut ais climatum terrę par-
titi sint/vehementer hęsito:& te super hæc audire cupio: interim alia q̃
quęstionem augent silebo. MAG. Hæc & pene innũera alia sunt quæ
fidem Astrologiæ minuunt his qui omniũ causas (ut ęquum est) p̃fun
dius rimantur:& in astrologiæ libris nõ nisi persuasiones quasdam le-
gunt. Nos autem qui ipsam defendẽdam non suscepimus:reliquas eius
partes velocius percurrere debemus. DIS. ut libet.

De secunda parte Astrologię. Et qualem influentiam cœlestium corporum in inferiora Theologi cum Philosophis concedunt: voluntatem omnino excipientes. Capi. viij. MAG.

Secunda (ut premissum est) Astrologiæ pars de reuolutionibus
est hæc ↄiũctiones & ecclipses ↄsiderat & ex his aliis insup ↄstella
tionibus & dispositiõe ãnonæ bellorum ęgritudinũ,& mutatiõe tp̃m atq; in
nouatiõe legũ futura p̃nũciat DI. Tu ne huiuscemodi futura ↄtingẽtia
cœlestium consideratione pręuidenda credis? MAG. Multiplicem vir
tutem & operationem cœlestibus a Conditore omniũ concretam nemo
sapiens dubitat. perpaucas vero ex his oĩbus in hominum noticiam deue
nisse:& omnes Deo soli notas esse:regius Propheta indicat dicẽs. Qui Psal. 146.
numerat multitudinem stellarum & omĩbus eis nomina vocat. Nomi-
na vero a proprietatibus rebus imponi constat:quas solus nouit perfe-
cte qui eas condidit:unde cõsequenter exclamat. Magnus Dominus no-
ster & magna virtus eius & sapientiæ eius non est numerus. Hęc de p̃ti
culari noticia intelligenda sunt:quoniam generalem influxum cœlesti-
um qui fit per motum lumen & calorẽ in terrena:etiam Philosophi (do
no dei) cognouerunt. Vnde Aristoteles dicebat hunc mundum Elemẽ I. methaur.
tarẽ latiõibus supiorum cõtiguũ esse:ut inde virtus eius gubernetur.& alio lo rorum
co. Latio inq̃t solis sub obliquo circulo (zodiacum denotans) generatio de genera

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Augusti9 nes adducit. Nec diuus Augustinus Philosophus acutissimus & theologorum pręcipuus ab Aristotelis sentētia in hac re dissentit: libro tertio de trinitate. c. 4. asserens corpora crassiora & infertora per subtiliora & potentiora ordine quodam regi. Et libro quinto de ciuitate dei. c. 6. inter disputandum cum mathematicis ait. Non usqꝫ quaqꝫ absurde dici potest ad solos corpoꝝ differētias afflatus quosdam valere sydereos: sicut in solaribus accessibus & decessibus videmus/etiam ipsius anni tēpora variari: & lunaribus incrementis atqꝫ decrementis augeri & minui quædam genera rerum: sicut echinos & conchas & mirabiles ęstus oceani, nō autem & animi voluntates positionibus syderum subdi. DIS Aperte Augustinus inferiora superiorū influentijs subijcit. Cur ergo a nōnullis astrologis aduersari dicit? MAG. Hic diuus pater (quēadmodum & cæteri viri Phię & veritatis cultores) Astrologiæ nō ademit quod raro naturalis admittit / & sacraꝝ litterarum tenor incōmutabilis non reprobat. Nec tamen dicit corpoꝝ differentias necessario esse a cœlesti influxu: sed hoc posse cōcedi in quibusdā. Nam ut eodem loco ait. sexus diuersitas nō ab influxu cœlesti est: cum simul concipi possint gemini diuersi sexus. quid autem tam ad corpus pertinens q̄ corporis sexus? Sequuntur hunc Bonauentura Alexander de Ales. Schottus & theologorum numerosa turba omnes generalem cœlestium in inferiora influxum confirmantes. Inferiora inquā corpora non humanas mentes seu voluntates/quēadmodum in sententia Augustini hæc excipiuntur. non enim possunt: ut idem s. pater testatur libro. xij. super Geñ. corporalia in spiritum agere: limitant cæteri de per se & imediate. Nam cuȝ intellectus (inquiunt) mediantibus speciebus a sensibus receptis ī op9 suum prodeat: & sensitiua potentia corporeis organis utatur: de per accidens & a remoto concedi possit / imutatis corporibus intellectum in sua operatione impediri, ut videre est in lunaticis & freneticis. Vnde & scriptura dicit. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam: & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Voluntas autē existens domina omnium actuum suorum/organo corporeo nō alligatur sicut nec intellectus: magis tamen libera est: nullius improbitatem patitur: nec cœlestium influxui subditur. Et ideo actus a volūtate ꝓcedētes ab Astrologis ꝓuideri aut diiudicari minime possunt.

Idem

theologi q̄d tribuant astrologiæ

Sapi. 9.

. Ethico.

Ex quinqꝫ causis Astrologi frequenter errant in iudicijs suis. Et quō in uniuersali de fertilitate & sterilitate terrę de pestilentia bellis & mutatione regnorum aliquid pronosticare p̄nt. Ca. ix. DIS.

Vm iuxta pręmissam beati Augustini sententiam in elementa & elementata afflatus syderum agat: unde fit ꝙ Astrologi nonnunquā de illis quoqꝫ in iudicijs suis & fallunt & falluntur?

158

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

prima ratio MAG. Quãq; huius rei causa multiplex assignari possit: hec tñ inter precipuas cõnumeranda est: q raro huius artis scioli iudicia sua inter p̃scriptos limites coartãt sed inanis gloriæ cupidi/ phylateria sua dilatãt
Secunda animium: & ex stellis auguriari gestiunt: quod efficere nõ possunt. Frequenter etiam ad particulares localesq; mutationes descendunt: singularum frugum species denotant: terrarum & incolarũ euentus prosequũtur seiunctim: non attendẽtes/ non obstante generali influxu superiorũ &(ut Augustinus habet libro quinto de ciuitate. c. 7.) electo ad seminandum agrum die/ tam multa grana in terram simul veniunt: simul ger minant: & exorta segete simul herbescunt pubescunt flauescunt. & tamẽ inde spicas cęteras coęuas/ atq; ut ita dixerim congerminales: alias rubigo interimit/ alias aues depopulantur/ alias homines euellũt: pari iu- Augusti.
Tertia dicio de reliquis rebus iudicandum est. Sunt enim causæ cęlestes fere innumerę: ex quibus ut p̃missum est tractatu p̃cedenti/ ex stellis fixis pauciores cognitę sunt. quorum tamẽ actio quantũ possit Astrologorum
Quarta traditiones canunt. Adde q de principijs & modo iudicãdi pręcipui au
Quinta ctores artis huius diuersa senserunt. Accedit q plurimi nostro euo in praxi illa magistri nominari delectantur q nondum loqui ceperunt/ ne dixerim didicerunt. Viri autem Philosophię gnari facile non enunciant: quod ex certis causis & demonstrationibus veritatis æuidentiam non habet. Verumtamen si anni quattuor partes a qualitatibus suis multum exorbitare contigerit: facillime sequetur aeris intemperies: sicq; frugum detrimentum aut excessiuo frigore vel calore urenti: humore suffocante: aut siccitate consumente humidum radicale. Amplius turbatis elementis: imaturis frugibus/ & aere infecto aut putrefacto/ quo ad respirandũ sedulo utimur/ ægritudines euenturas temere nemo iudicabit. Denicq; ex aere infecto & alimentis incõuenientibus/ spiritũ animalem turbulentum generari/ phisica ratio suadet. Hinc ægritudines acutæ: & cerebro multæ obueniunt turbationes: quibus in uulgo dominantibus/ ad unius filij Belial dolosam persuasionem: insultus fieri haud erit difficile Si enim princeps vi legis occurrere nititur/ mox a superba ceruice onus seruitutis & sceptrum exactionis excutere moliuntur. Hinc sectę/ contẽtiones partialitates/ seditiones bella & cætera huiusmodi oriuntur multa. Et quãuis (ut Ptolemeus ait) vir sapiens dominetur astris. sensualitati scilicet & inclinationibus obuiando: stultorum tamen (ut Salomon non minus docte scripsit) infinitus est numerus. Vnde mirum non est si his & similibus solerter pẽsiculatis/ nõ tã astrologi q Philosophi: Medici & longa experientia edocti agricolæ & nautæ: quotidie de futuris multa vera prædicunt: etiam sine astrrlogicis regulis/ de morbis: de annona: deq; tempestatibus. Sed de illis hactenus. Tertiam astrologię partem nunc aggrediamur: laboriosum quippe hoc erit: quoniã fere innumeri codices sunt de hac parte: & e regione viri eruditissimi & sanctitatis titulo præfulgidi parum illi tribuendum astruunt.

Auicenna
ptolemeus
Salomon

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DE ASTROLOGIA

De tertia parte Astrologię de natiuitatibus: quid ex domibus quattuor primis Astrologi prænosticent. Capitulum decimum. DISCIPULUS

Quid hęc pars futuri pręsagit? MAG. Mortem & vitam & ferme omnes nascentium euentus quales futuri sint. ut patet legenti significationes duodecim domorum in quas cœlum hora natiuitatis diuidũt. Vt autem breuiter me de hac parte absoluam: ex multis pauca secundũ domorum ordinem in libris astrologorum expræssa annotabo. DIS. Probe. MAG. Ex habitudine primæ domus planetarum & stellarum in ea existentium & partium natura ac varijs affectibus, mira de anima nati prædicũt. videlicet si liberalis: si legum amator: si mitis aut bellicosus: si diuinarum scientiarum indagator: alteriusue studij aut operationis amator. & quantus qualisue in corporis habitudine futurus sit natus. Ex secũda domo de prosperitate & infortunio diuitiarum nati futura vident. si eas vel ex hereditate mercatura aut quouis alio ingenio aut labore habiturus sit. & amplius si sua sponte acqsitas dilapidabit: aut violentia qualibet siue infortunio amittat. Ex tertia domo de fratribus nati: de pericia legum & obseruantia earundem & ibi per partem quã absconditam nominant astrologi: de arcanis conscientiæ nascentis erga Deum & erga homines iudicant. Nã ut ait Abraam Auenozra in expositione huius domus Si Iupiter fortis in natiuitate partem illam quocunque modo respexerit, & deũ diliget (scilicet natus) & a deo diligetur &c. DIS. Hoc ne verum credis? MAG. Minime. nam dicit scriptura: nescit homo an odio vel amore dignus sit. & conscientiæ arcana soli deo patent. DIS. Insania ergo ista nõ tam cõfutanda quam ut heretica execranda est. MAG. duas fortunas inter planetas nominant. Venerem scilicet & Iouem. Venus ut aiunt dat fœlicitatem vitæ presentis. Iupiter autem largitur fœlicitatem vitæ futuræ.

DIS. Et quid de Christo sentiunt qui ait in Euangelio. Ego vitã ęternam do eis. sed perge in narratione. MAG. Maternus quidem nõ infimę auctoritatis apud astrologos scribit, quod saturnus in leone constitutus: facit longæuos quorum anima post mortem ad cœlos transibit.

DIS. Cur ergo Christus dicit. Si vis ingredi ad vitam ęternam serua mandata, & non potius attende si habueris saturnum in leone?

MAG. Albumasar impietatem impieti accumulãs ait. Qui deo supplicauerit hora qua luna cum Capite draconis Ioui coniungitur, impetrat quidquid petierit. DIS. ha ha he stultitiam sacrilegiam. Cur igitur astrologi non obseruant talem horam: ut semel impetrarent de cætero in iudicijs suis neminem fallere: & ut tantas diuicias reciperẽt ne amplius pro inopia alijs sua mẽdacia venalia facerẽt. Sed perge ad domorum explanatiõem. MA. ex domo quarta de esse patris nati disserit qualis aut quanta eius

Margin notes: Abraam Auenozra; maternus astrolog⁹; Albumasar; significationes domorum cęli primę; Secundæ domus; tertiæ domus; quartę domus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

vita sit: & de aliis que brevitatis causa transeo tanquã fabulosa.

Que Astrologi prenosticent ex aliis domibus natiuitatum Cap. undecimũ. DIS.

quinte domus — Ex quinta autem domo quid? MAG. Si nascens filios generabit: & qualiter ad eos efficiet. Et hoc quidem Arabes: Ptholomeus autem a decima filios diiudicat. Mallius ab ascẽdente. Ex sexta de infirmitatib⁹ nati in toto corpe & singulis ptibus: & quãdo & quantum ægrotabit futura annunciat. Ex septima si amator erit fœminarũ & inominate libidinis sectator. Si uxorem habebit unã aut plures vetulas aut iuuenculas: & quando eas ducet: at usi pacifice cum illis habitabit. Ex octaua autem domo scietur (aiunt) qua morte an aqua/igne/gladio suspendio aut quouis alio modo interiturus sit natus. Ex nona si natus peregrinabit: & quantũ in terra vel aqua: & quã fortunã in his sentiet: similiter si firmiter aut negligenter fidem suam tenebit. Ex decia de statu matris: queadmodũ ex quarta de statu patris nati iudicium sit. Plurimi tñ statũ patris a decima inuestigandũ putant. Insuper si natus honorẽ ptãtem/aut famã bonam habiturus sit venat. Ex undecima de amacitia nati. & ad quas psonas erit: simil'r & de vestimentis futura dicunt. Ex duodecima domo figure cœli in natiuitatibus alicuius calculate/inimicitie captiuitates/si quas forte aut unde habiturus sit natus p̃nosci habent. Seruos similiter Aegyptii ab ista domo diiudicãt. Arabes autem illud a sexta faciundum existimant. & alia ferme innumera. Minima etiam & vilia hominũ accidentia hec pars Astrologie de nascẽte futura iudicat ex domino natiuitatis hore: almutes/alcochoden/hylech & varium ptium proiectiõe/ex habitudine planetarum & stellarum fixarum/& earundem & similiter domorum variis aspectibus & directione: que latius psequi non est nostrũ: sed alia celerius percurrere.

Margin notes: Ptolome⁹ (beside "Ptholomeus"); Mallius (beside "Mallius"); sexte domus (beside "Ex sexta"); septime (beside "Ex septima"); octauæ (beside "Ex octaua"); nonæ (beside "Ex nona"); decimæ (beside "Ex decia"); undecime (beside "Ex undecima"); duodeciæ (beside "Ex duodecima").

De Laude quattuor doctorũ ecclesie: & quid de hac parte Astrologie senserint. Capitulũ duodecimũ DIS.

Rius qui sint viri eruditissimi & sanctitate prefulgidi huic parti Astrologie parum tribuentes/ut premiseras pauloante edicito: simulq; eorundem sententias de hac re prestringito paucis.

doct. eccl'. — MAG. Hi sunt Doctores precipui catholici: quattuor columne ecclesie sanctus Gregorius papa. s. Hieronymus presbyter Cardinalis. sanct⁹ Ambrosius presul Mediolanensis. sanctus Augustinus ante conuersionem suam rhetor maximus & philosophorum acutissimus: post susceptum vero baptisma Episcopus Hypponeñ. per totum mũdum celebris doctor & falsitatis inimicus. Hi sunt (ut testatur pontifex romanus in Bonifaci⁹ capi. unico de reli. & vene. sanct libro sexto.) quorum perlucida ac salutaria documenta/romanam illustrarunt ecclesiam: decorarunt virtutibus & moribus informarunt. Per ipsos preterea quasi luminosas

Margin notes: Gregori⁹; Hierony.; Ambrosi.; Augusti⁹ (beside the names in the text); octauus (right margin, beside "capi. unico de reli.").

ardentes lucernas/super candelabrum in domo domini positas/errorũ tenebris profugatis: totius corpus ecclesiæ tanq̃ sydus irradiat matutinum. DIS. Eia propera: & quid de astrologia hac tenendũ scripserint hi sancti patres quos ecclesia tam studiose cõmendat in mediũ ferre graueris minime. MAG. Diuus papa Gregorius in homelia Epiphanię accepta occasione ab apparitione stellę quam Magi viderunt in oriente nato Domino: contra mathematicos orationem texens: opponit de duobus geminis Iacob & Esau simul natis dicens. Certe cum Iacob de utero egrediens prioris fratris plantã manu teneret/prior perfecte nequaquã egredi potuit/nisi & subsequens inchoasset: & tamen cum uno tempore eodemq; momento utrunq; mater fuderit/nõ una utriusq; vitæ ęq̃litas fuit. Sed ad hęc solent mathematici respondere (inquit) quia virtus constellationis in ictu pungentis est. Quibus e diuerso nos dicimus quia magna est mora natiuitatis/si igitur in ictu puncti constellatio permutatur: necesse iam erit ut tot dicant fata quot sunt membra nascentium. hęc Gregorius. qui & post multa alia quæ astrologis obijcit (ad q̃ profecto rationabiliter respondere nequeunt) concludit dicens. Hæc de stella breuiter diximus: ne mathematicorũ stulticiã indiscussã preterisse videamur. Quod si nec ista permouet: attende q̃d eodẽ loco Priscillianistarum heresim dicit esse de genituris opinionem astrologorũ. DIS. Summũ pontificem audiuimus: audiamus & Cardinalem. MAG. diuus Hieronymus presbyter Cardinalis sacrę scripturę interpręs pręcipuus in cõmentarijs super prophetã Sophoniam c. primo de astrologis dum exortus esset sermo ait. Hi sunt qui æleuantur aduersus scientiam dei: & omne quod geritur in sęculo (fictã sibi scientiam pollicentes) referunt ad ortus stellarũ & occubitus & mathematicorũ sequunt̃ errores. Idem super Isaia c. q̃dragesimo septimo de astrologis loquens: dicit. Hi sunt qui vulgo appellantur mathematici: & ex astrorũ cursu lapsuq; syderum res humanas regi arbitrant̃. & cum salutem alijs promittebant/sua ignorabant supplicia. Idem in c. Sed & illud. 26. q. 2. Requirere stellarum cursus & euentus ex his futurorũ rimari obprobriũ Aegypti vocat & idololatrię comparat. DIS. Sufficiũt ad pręsens diui Cardinalis dicta episcopũ accedamus Mediolanensem. MAG. Hic est s. pater Ambrosius grandiloquus: qui in quarto libro Hexaemeron c. q̃rto de astrologis longũ sermonem contexens/inter alia. Nõnulli (inquit) natiuitatum temptarunt exprimere qualitates qualis sit unusquisq; q natus sit: cum hoc non solum vanum sed etiam inutile sit quęrentibus: impossibile pollicentibus. Et post probationẽ suę sententiæ ait. Redẽpti sunt Apostoli & congregati ex peccatoribus: non utiq; natiuitatis suæ hora sed Christi eos sanctificauit aduentus: & hora dominicæ passionis redemit a morte. Latro damnatus capite ille cum Domino crucifixus/non beneficio natiuitatis suæ: sed fidei confessione ad paradisi æterna transiuit. Ionam in mare non vis natiuitatis/sed dissimilatio diuinæ præceptionis pręcipitauit. & offensa Petrũ de carcere iminente morte perimen

Marginal notes: Gregori9 — Hierony. — Ambro. — Lucę. 23. — Io. 1. & 2.

160

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

dum/angelus Chriſti non ſtellaꝝ ſeries liberauit. Paulum cęcitas cõuertit ad graciam: & percuſſum a vipera turbatumq́ naufragio/ non remedia natiuitatis/ſed deuotionis merita ſeruauerunt. Quid de illis dicimꝰ qui eorum precibus cum fuiſſent mortui reſurrexerũt: utrum illos ſua natiuitas an apoſtolica gratia ſuſcitauit? Et idem totum negociū hoc (ſcilicet iudicandi) plenum ait eſſe vanitate: & telę araneæ comparat. Actuũ.12. 9.&.28.

DIS. Durus eſt hic. diuum Auguſtinum quē Philoſophũ fuiſſe acutiſſimum dicis auſcultemus.

De opinionibus Philoſophorũ de Fato & conſtellatione natiuitatu: quas Auguſtinus libro quinto de ciuitate dei recitat & improbat. Capitulum tredecimum. MAG.

[S]anctus Auguſtinus diſputator copioſus omnem quęſtionē quã tractat/radicitus medullituſq́ perquirit: ut latentem vel veritatem vel falſitatem fideliter detegat. Vnde cũ libro quinto de ciuitate contra Aſtrologos diſputationis rete tendere inſtituiſſet/priꝰ fatidicorum & aſtrologoꝝ varias opiniones diſtinxit: & breuius prioribus exploſis cum Genetaliacis varijs medijs cõgredirur per capitula ferme decem prima. longũ eſſet omnia hæc epitomati noſtro integra inſerere. DIS. Longum etiam & minus neceſſarium: cum paucis planiſq́ verbis intentionem tanti doctoris ędicere poſſis. MAG. Si poſſum/ incertum habeo: obſequi tamen tibi in hoc quoq́ non abnuo. Diſtinguens itaq́ Auguſtinus fatidicoꝝ & Aſtrologoꝝ ſectas in c. primo libri præfati. Primos ponit qui dicunt omnia æuenire fato: id eſt voluntate & poteſtate Dei. DIS. Illos ne male ſentire arguit? MAG Minime. ſed ut ſententiam teneant & linguam corrigant admonet. DIS: Quapropter? MAG. Quia illud homines quando audiunt / uſitata loquendi conſuetudine non intelligunt: niſi vim poſitionis ſyderꝝ qualis eſt quando quis naſcitur ſiue concipitur. DIS. Secunda igitur opinio eſt illoꝝ qui omnia fato id eſt vi ſyderum inicialium æuenire arbitrantur? MAG. Scite intuliſti: ſed inter hos rurſum Auguſtinus diſcernit. Quidam enim ſine voluntare Dei decernere opinãtur ſydera qđ agamus vel quid bonoꝝ habeamus/maloꝝue patiamur. DIS. Tales haud dubium explodit. MAG. Quĩimo & ab auribus omniũ repellendos ait: non ſolum eorũ qui veram religionem tenent/ ſed qui deoꝝ qualiumcunq́ licet falſoꝝ volunt eſſe cultores. DIS. Qua de re?

Augustiꝰ

Opiniões de Fato.

MAG. Quia (inquit) hæc opinio aliud non agit niſi ut nullus omnino colatur deus. DIS. De hac ſecta nõnullos noſtræ fidei homines eſſe arbitror: qui rogationes/ letanias & proceſſiones cõmunes pro pace/aut ſalubri aura a populo factas ſubſãnantes/fruſtra fieri calumniãtur. ſed quid mihi de his? aliud dictæ diuiſionis membrũ proſequere.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

MAG. Eorum qui omnia vi syderum euenire credunt: nonnulli sydera quidem/quae nobis futura sunt pro arbitrio decernere opinãtur: sed accepta potestate a Deo. DIS. Quid isti? MAG: Magnam inquit coelo faciunt iniuriam. DIS. Quam? MAG. Quia in eius velut clarissimo senatu ac splendidissima curia opinantur scelera facienda decerni: qualia si aliqua terrena ciuitas decreuisset/ genere humano decernente/fuerat euertẽda. DIS. Quid si dicerẽt sydera non pro arbitrio illa decernere: sed in talibus ingerendis Dei omnino iussa complere?

MAG. Quarta haec positio est praecedenti crudelior. DIS. Quapropter? MAG. Quia de Deo sentiendum tradit: quod indignissimũ visum est de stellarum voluntate sentire. Omnes iam dicti Philosophi/ qui ex stellarum influxu necessario euenire existimant quae fiunt/hodie quoque a septentrionibus astrologis tanquã falsarij reprobantur. DIS. Hac

Ptolome⁹

forte Ptolemei sententia potissimum paulo ante posita: qua ait. Vir sapiens dominabitur astris.. MAG. Ea ipsa. & aliis multis. Quita igitur positio est generalis: quod stellae nec pro libito futura decernunt (quia ut dictum est supra: animatae non sunt) nec decreta Dei necessario ventura in nobis explent: quoniam deus hominem in manu consilij reliquit ait Sapiens. sed ex natura sua & influentia a conditore accepta/ homines resque terrenas alterant: & ad ea de quibus supra pauca cõmemorauim⁹ inclinant: cui inclinationi homo si vult contraire poterit. DIS. De hac opinione Augustinus quid sentit? MAG. Non mediocriter doctorum hominum fuisse ait istam sententiam: ut dicantur stellae significare potius ista quam facere: ut quasi locutio quaedam sit illa positio syderum praedicens futura/non agens. DIS. Aliorum istam fuisse sententiam nec ego dubitaueram: sed eam Augustinus approbaret nec ne audire volui. MAG. Quantum ad ea quae ex libero arbitrio dependent/ positionem istam nequaquam approbat: sed in sequentibus fortiter expugnat: & propria astrologorum principia in tela cõmutans eos confodit undique. & quantum ad cetera ab astrologis ex natiuitatibus vaticinata / similiter incertam hanc positionem ostendit. Tu si quando vacabit ibidem lege & relege. non enim prima fronte omni legenti Doctoris mens & argumentorum vis patet..

opinio verior de Fato

Ecclesiast.

Quibus libris Augustinus Astrologiam de natiuitatibus improbet: & similiter caeteri Theologi/Canonistae & sancti Prophetae. Capitulum decimum quartum. DIS.

Pparet ex praemissa opinionum dilucidatione insipienter nimis a nonnullis responsum esse: Augustinum caeterosque sanctos doctores nõ nisi hos astrologos rephẽdisse qui necessitate astra nos docẽt. MA. ceteri in omni oẽs indistincte sic̃ rephendũt & haud

q ij

161

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

dubium positionem imponentem necessitatem tanquam blasphemã in
primis reiiciendam volunt. Augustinus vero pticularius predictas po-
sitiones segregãs/ultimam quę veritati minus videtur cõtraria/ & ideo
forte tanto periculosior quanto apparet probabilior/diligentius elimi-
nat. & in capitulo quinto Astrologiam non artem sed vanitatem vocat
& in fine.c. septimi nullam hanc artem esse astruit. Obmitto quę libro
secundo super Gene. ad litteram. & libro octoginta trium questionum
questione quadragesima quinta de Astrologis ponit. Idem libro secun
do q̃stionũ ve. & no. testamenti.q.16.in fine ait. astrologi enim inimici
sunt veritatis. Et libro tertio de questiõibus no. & ve. testamenti.c.xviii
diffusissime contra fatum & mathematicos multis ac variis argumẽtis
differens. In principio ait nihil tã cõtra Christianos q̃ si arti mathese-
os adhibeant curam: hæc enim inimica dinoscitur legi dei. Et paulo in-
fra dicit: Hanc enim astutia & subtilitas inuenit dyaboli. Et circa finem.
fugiendum omnibus modis ab hac arte monemus: curiosi enim ei[9] ini-
mici dei sunt: & sine sollicitudine nunq̃ sunt: semper eñ suspensi expec-
tant quod minime certum sciũt. Ipse etiam sermone sexto de epiphania
vocat hanc artem stulticiam sacrilegam & indoctã doctrinã. Et ibidem
ait de genituris hominũ vani homines loquuntur quod insipiẽter opi-
nantur. In sermone quoq̃ de verbis Domini: quibus dicitur. Ego sum
vitis vera &c.ait. Conuerso tibi indulgentiam Deus promisit: sed cra-
stinũ diẽ tibi nemo promisit. aut si forte promisit mathematicus lõge
aliud est. O deus (exclamat) q̃ multos mathematici fefellerũt: qa sibi ple-
rumq̃ lucra promiserunt & damna inuenerunt. Et omelia.xiii ait. Pro-
misit diem crastinum mathematicus ut damnet te & illum. Et ad Ianua-
rium scribens dicit. Mathematicorum deliramenta cum detestatiõe ir-
ridenda sunt. In secundo libro de doctrina Christiana dicit eos nimis
errare & genus fornicationis animę Astrologiam vocat.26.q 2.c.illud
Reliqua tantorum viroꝝ testimonia/similiter & theologorum posteri-
orum/videlicet Alexandri de Ales.s.Thomę Bonauenturę. Schotti &
aliorum breuitatis causa libet pertransire. nec enim isti a prioribus dis-
sentiunt: sed & ipsi influxum cœlestium in elementa & elementata agere
concednut. rationem qui a sensibilibus & potentiis organicis spẽs hau-
rit per accidens & multum a remotis & in generali a cœlestibus moue-
ri non omnino adimunt: sed non ab ea quæ astrologorum traditiones
cõtinent. voluntatem vero omnino esse liberam & isti & catholici om-
nes dicunt. DIS. Sancti patres & theologi nominati fortasse astro-
logiam dissuaserunt/de ipsius principiis & experimentis minus edocti.
MAG. Si diuos patres astrologię ignaros fuisse credis: lege Ambro-
sium loco pręallegato: & Augustinum libro quarto cõfessionum: & in-
uenies quo suspitionem hãc a mente tua repellas facillime: multum eñ
temporis in hac attriuisse: & vix tandẽ falsitate comperta desinisse ab
hac vanitate deo confitetur. Sic quoq̃ & in aliorum codicibus hęsitati-
onis tuę medelam poteris inuenire: omẽs enim non alienis armis cum

Astrologia non ars / sed vanitas ē.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

astrologis confligunt/sed (quod Doctorū est) proprijs principijs vaniloquos redarguunt. Sacri insuper Canones illorum dicta approbātes/astrologiā prohibenr. 26. q. 2. c. Illos planetarios. sunt verba sancti Augustini libro quarto confessionum. &. c. sed & illud quæ sunt verba beati Hieronymi. Et de sortilegijs. c. ex tuarum. Papa Alexander terti⁹ clericum qui bono zelo & ex simplicitate per astrolabij inspectionem furtum cuiusdam ecclesię inquisiuit per annum a celebratione suspendit: dicens id grauissimum esse/& non modicā inde maculam peccati contraxisse. DIS. tal' papa si hodie viueret sacerdotes nostros quos noīare possem/forte in perpetuum inabilitaret. MAG. Quid faceret nescio: verumtamen ipsis intime conpatior. Sed si forte illos non mouent q̄ prælibata sunt non operosum erit Domini sententiam de hac re in medium

Isaias proferre. DIS. Proferas quęso. MAG. Nō ego/sed Isaias propheta nobis hanc ædicat. DIS. Magis gratum accipio: quid ait? MAG c. 47. ex persona Domini dicit Babilonijs. Stent & saluent te augures cęli qui contemplabantur sydera: supputabant menses ut ex eis annunciarent ventura tibi: ecce facti sunt quasi stipula: ignis conmbussit eos: nō liberabant animam suam de manu flammę. Et quod in nostris libris dicitur augures cœli septuaginta interpretes transtulerunt Astrologi di-

Hierony. cit sanctus Hieronymus ibidem: ubi etiam ponit testimonium secundū paulo ante expressum. DIS. Quamuis prophetarum testimonia sine aliqua hesitatione recipi debeant: per ipsos enim locutus est Spirit⁹ sanctus: sicut in simbolo canit Ecclesia: tamē aliud si habes Propheticū testimonium proferas: ut quasi in ore duorū firmius appareat testimo-

Ieremias nium. MAG. per Ieremiam Dominus populo suo astrologiā interdixit capitulo decimo sic dicens. Iuxta vias gentium nolite discere: & a signis cœli nolite metuere qui timent gentes: quia leges populorum va-

Hieroni. nę sunt. super quo loco diuus Hieronymus ait. De his loquitur qui a cęlestibus extimant regi humanum genus. & ex causis cęlestium terrena moderari.

Cur multi adhuc Astrologię fidem habent propter paucas experientias & non potius respuunt eam propter īnumeras fallacias. etiā iuxta sancti Augustini sētentiā instinctu dęmonum inductas. Et qualiter sanctus Sebastianus astrologiam confutandam docuit: Capitulum. xv. MAGISTER

Erumtamen qui Astrologiæ calicem ępotauere usq; ad feces etiam ad hæc respondent: non esse intelligenda nisi de his quę astra colebant: & ex his omnia necessitate quadam fieri credebant.

DIS. Non mouebit me hæc callida glosula: cum apertissima sint Do/

162

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ctorum & etiam Domini verba. Quinimo si quid probabilitatis habe ret videretur astrologia hęc de qua loquimur/abijcienda tamen esset cū sanctis patribus/sacris Canonibus & diuinis scripturis apparuit ad mi⸗nus vehementer suspecta. Non mediocriter etiam (ut ego quoq; aliud addam) suspectam reddiderunt astrologiā: quę contra Mathematicos sanctus Sebastianus miles Christi integerrima fide/ coram Cromatio romanę urbis prefecto disseruit sicut in integra ipsius legenda contine⸗tur. Cum enim (quamuis omnibus simulachris in domo dicti prefecti per sanctum Sebastianum & sanctum Policarpum destructis) Croma⸗tius iuxta condictum sanctorum/ sanari a podagra non potuisset donec & opus astronomicum (in quo omnis disciplina stellarum/arte mecha⸗nica constructa erat) frangeretur. patenter ostensum est/artē istam Deo esse odibilem. Vnde & sanctus Policarpus presbyter Cromatio q̄renti: quid mali illi inesset cum nullo ritu sacrificiorum hoc opus coleretur? respondit. Artem hanc esse deo inimicam: & quę in opere erant fabrica⸗ta omnia ministeria esse falsę deceptiōis. Sebastianus quoq; intulit. om⸗nia ista vanissima esse & falsa: Christo reuelante cognouimus: q̄ tibi nunc manifestius aperiemus. Pręcipe (inquit) hodie ad te mathesis doctores venire: cui dicas illo tempore asperis te casibus laborasse: & inquire per quas stellas hoc tibi euenerit malum. responsa eius erūt proculdubio: quod tempus tuum a malicioso marte susceptum est: aut Saturnus apo⸗staticus siue retrogradus fuerit. & cętera quę ibi leguntur. Age nunc (in quit rursum Sebastianus prefecto) interroga alterum mathematicum cui ipsas horas in bonis tibi exuberasse casibus dicas. illico videbis ti⸗bi eum rationabilia scemata infinita offerre: quibus approbat / quia in ipsis temporibus tibi euenire debuerint bona/quę ante ille dixerat ma⸗la: circulum etenim tenet ex omni parte collectum: in quo diuersas & va⸗rias causas accipit: ex quibus occasionem accipiet dicendi quod velit: Hæc sanctus Sebastianus. Pretermitto quod opponit ibidem qualiter uno naufragio duo diuersis temporibus nati perire possunt. Similiter & in uno prelio inumerabilis multitudo prosterni: qui utiq; eandem cō stellationē non habuerunt Et quidem homini Christiano sola istec su⸗fficere possunt ad confutandam vanorum astrologorū insaniā. MA Nimirum: sed nequeunt febre correpti de potus differentia sane iudica⸗re nec (ut Quintilianus ait) facile quid persuadetur inuitis & ut sanct⁹ Augu⁹ habet libro sexto de Ciuitate capitulo primo Nimię stulticię vł pertinatię nulli quanticūq; numeri libri satis esse possunt. Et ut p̄uidit regius Propheta. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius: omnis sapien⸗tia eorum deuorata est. & Apostolus. æuanuerūt in cogitationibus suis & obscuratum est insipiens cor eorum. dicentes em̄ se esse sapientes stul⸗ti facti sunt. DIS. Quomodo autem non facile multam fidem astro logię habet qui iam dictas scripturas ignorat: & crebas experientias p hanc videt? Cum experientia sit efficax rerum magistra. MAG Ex⸗perientias multas apparuisse in astrologorum iudicijs īficiari arbitror

Quintil.
Augusti.
Psal. 106.
ad Ro. 1.
de elect. c. q. si. lib.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

neminem: sed istę comparatę erroribus quibus decipiuntur & alios fallunt quasi nullę videntur. Tanta autem (ut ita dicam) hereditaria quadam successione ab Eua oim matre: quae prima per curiositatis vicium decepta est/ad nos descendit leuitas: mira credendi facilitas/aut verius dixerim fatuitas: & prenoscendi futura cupiditas ut multo magis mathematicis imperitis credamus quam scripturis & doctoribus sanctis oppositum persuadentibus: si vel inter centum errores unum verũ ab his coniecturatum magis quam ex constellatione preuisum ęuenire contingat. Unde accidit quod ait Petrarcha ut sine ulla suspitione libere mentiri possint: pro eo quia semel potuere nõ mentiri. De istis autẽ loquor qui quotannis vaticinantur de illis ęuentibus qui ex causalitate coelestium expectari (contradicente naturali ratione) minime possunt. Silr & de his qui ex natiuitatum consideratione ea quę in domorum explanatione numerata sunt/& alia fere infinita de nascentibus augurari frustra conantur. de quibus & diuus Augustinus/ ut supra tactum est in fine capituli septimi libro quinto de Ciuitate contra astrologos disputationem suam concludendo ait. His omnibus consideratis non ĩmerito creditur. cum astrologi mirabiliter multa vera respondeant/ occulto instinctu fieri spirituum non bonorum/quorum cura est has falsas & noxias opiniones de astralibus fatis ĩserere humanis mentibus atq; firmare & non horoscopi notati & inspecti aliqua arte quę nulla est. Idem dicit libro secundo super Genesim. ad litteram. ubi concludendo subiũxit quapropter bono christiano siue mathematici siue quilibet impie diuinantium: maxime dicentes vera cauendi sunt: ne consortio dęmoniorũ animam deceptam pacto quodam societatis inretiant. Hęc ibi.

Frãciscus Petrarcha

Augusti9

Excusatio auctoris ꝙ non magis particulariter principia Astronomię discussit. Et quãta inter Astrologos diuersitas & contradictio sit. Capitulum. xviij. DIS.

Isi epitomatis angustia urgeret sermonem ab his ad alia q̃ supersunt cõuertere/precibus repetitis pulsarem: donec pricipia astrologiae rationibus & argumẽtis philosophicis cribrares: ut sub paleis si quę solida latitant grana appareret. MAG. Nõ deessem tibi nec qdẽ in hoc nisi veridica relatione ante hos dies didicissem quendam comitem Mirandulanũ in philosophia aeruditissimũ duodecim (ut aiunt) libris disertissimo stilo & effieacissimis medijs id perfecisse. Venient haud dubium successu temporis lucubratiões tam studiose conscriptę ad manus tuas quibus animum tuũ oblectare simul & veritatis agnitione firmare poteris: mihi satis erit de hac re quemadmodum & de alijs maiorum nostrorum & patrum recte philosophantium sententias ꝯmemorasse qbus tamen Astrologi irasci nulla recta ratione

Picus mirandula

163

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

possunt. Ipsi enim priores Astrologiam suspectam reddiderũt: dũ alter
alterius dicta reprehendit & experientia aliud inuenisse testatur. Nã in
diuisione Zodiaci in signa/Chaldei nominatissimi astrologi ab aliis di
ssentiunt: nõ signa duodecim sed imagines undecim ponentes/nec eius-
dem latitudinis nec longitudinis. Sed nec Planetis domos assignant al-
titudines seu exaltationes tantum cõsiderantes Alij autem & si in signis
graduũue diuisione conueniant: in partitione tamẽ domorũ duodecim
tantum pugnant ut cui opinioni consentias/nulla argumenti vis osten
dat. nam plures gradus alij in illa/in altera pauciores collocandos sta-
tuunt. Ita fit ut planeta qui ab aliis in prima domo collocatur: ab alio
in secunda vel duodecima positus inueniatur. Inde & aspectus/domorũ
dominaciones ac ceterę vires multipliciter varientur. Planetã quippe quẽ
in prima & angulari domo fortem credunt: in duodecima viribus desti
tui volunt. Et reuera mirũ & philosophiæ contrarium stellam in quarta
sub terra plus efficaciæ & influxus habere in nascentem ꝙ supra finito-
rem collocata in undecima aut duodecima domo cœli: quod nonnulli
attendentes cõmuni traditioni contradicunt: & stellas in domibus sup
orizonta fortiores credunt ꝙ infra ipsum. Dicant si possunt & rationa
biliter dicant: cur planeta circa finem noni domicilij non tantũ aut plus
possit ꝙ circa terminũ decimi vel in medio quarti. Eapropter & ipsi fluc
tuant nunc illam nunc aliam fortiorẽ prædicant. Vnde Ptolomeus ali- Ptolome⁹
quando undecimã domum orienti in fortitudine præponit: aliquando
contrarium sentit. Medium cęli omnibus pręfert Messahala & Aboasar messahala
orientem pręlocant. sed de his satis quantum in significatiõibus domo- Aboasar
rum dissentiant partim tactum est cum easdem recitaremus. In distribu abenragel
tione autem facierũ & terminorũ miro modo discordant. nec mirũ: quan alchibici⁹
do & in naturis planetarũ diuersa ęnunciant. Nonne Venerẽ Abenragel
& Alchibicius frigidam estimant: e regione Aboasar & Ptolemę⁹ calidã
ipsam affirmant? In Mercurio non minus dissentiunt. Et nec in Luna q
dem nobis proxima/conueniunt. Et si in qualitatibus huiuscemodi ab
errent/danda est venia cum de bonitate aut malicia planetarũ nõ per om
nia concordant. Super omnes autem ridẽdi sunt/qui capiti & caudę dra
conis punctis pure imaginariis efficaciã aliquã inesse credunt: ita ut eti-
am annis nati aliquid addant. Quis præterea unquã concordabit litem
quę adhuc sub iudice est: de radiationibus/directionibus & æquationi
bus dierum. de annis autem Fridariis ob nimiam dissonantiã piget vel
modicum quid dicere. Attende quæso in duobus pluribusue pronosticis
annuis/quot errata/quot contraria & pene nulla sine formidine de oppo
sito ęnunciata: nonne frequenter circa idem vacillant/cum dicunt mor-
talitatem vel bella ex malicia Saturni vel Martis in aliquo domicilio si
gnificari sed benignus Iupiter forte maliciam eorũ mitigabit: ut quod-
cunque ęuenerit id astrologum prædixisse inuenias. Ita pariformiter cum
pluuiam venturam aliquo tempore pręnunciant/frequenter addunt ali
orum planetarũ radiationes: propter quas serenitas saltem in aliquibus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

locis euenies. Raro preterea de domino anni concordant. DIS Omne autem regnum in se diuisum desolabitur: & domus supra domum cadet Dominus in euangelio testatur. sed forte contrarietatem in eorum libris esse negabunt. MAG. Qua fronte? cum nulla tergiuersatione id celare possint: quin omni legenti appareat. adducere autem latius has conditiones apertissimas vetat breuitas. sed lege dum vacat librū Hali Aberagel de iudicijs: qui multorum sententias in unum colligit. Et Abraam de natiuitatibus & ceteros qui in maximis principiis huius artis praecipuos auctores saepius falsa dixisse libera voce predicant: Ptolemeum scilicet/ Messahalā Albumasarā & plures alios. Figuras etiam quas Albumasar in Isagogis suis maioribus in singulis faciebus signorum ascendere astruit: magis ridiculo quam veritati accedere idem Abraam dicit. sed quod dixi lege: & non potius luridam hanc pestem omni tempore fuge: iuxta ea quae supra patrū auctoritate probata sunt. DIS. Miror ego vehementer si ipsi inter se diuersi sunt: & sanctis doctoribus. canonibus & diuinis litteris contrarij (ut dictum est) quomodo Cameracensis eos cum theologia & historijs concordare potuit in libello quē de tali concordantia pertitulauit. MAG. Titulus quidem libelli concordantiā sonat: ea vero quae ab auctore & in illo ac supaddito Elucidario adducuntur: summam discordantiam Astrologorum inter se & a veritate historie ostendunt. DIS. Missa igitur hac facientes/ reliquas Astrologie partes videamus.

Hali Abraam

Quarta Astrologiae pars de Interrogationibus. Capitulū decimū septimū. MAG

Strologorum opinio est: cum animus hominis ad desiderium sciendę alicuius rei impellitur/ subito non electione & consultatione id fieri/ influxu constellationis ea hora in coelo consistentis. unde si astrologum consulat: ex figura coeli hora interrogationis reperta eundem astrologum de requesita posse vera respondere: videlicet si mortuus viuusne sit amicus absens. si missus legatus saluus rediturus sit: & inuenturus aut expediturus prospere rem pro qua missus est. & innumera alia de quibus dubitare poterit humana curiositas. DIS. Aliquando ne vera interrogantibus respondent? MAG. Etiam: quāuis saepius mentiantur & quidem inculpabiliter. nam hic inuenerunt quo errores suos apud imperitos excusent. DIS. Quo medio? MAG. Quia dicunt: si motu quodam naturali firmaque & radicali intentione astrologū dubius quis interrogat/ ex natalicia constellatione iam prouenisse ad id quod ipsa significabat. unde constellationem interrogationis proportionabilē fieri nataliciae constellationi affirmant: & nisi hoc eueniat/ intentionem interrogantis non radicalem neque firmā fuisse clamitant: ea propter si in responsis fallant atque fallantur non ex defectu artis/ sed interrogantis leuitate prouenire excusant. DIS. Callida nimis sed inefficax mendaciorum excusatio. Nam quid Chaldeos astrologos morabatur/

164

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

qui regis Nabuchodon osor somniũ quæsitum nedum cõdicere potue-
re/verũ nec cuipiam mortalium possibile esse dixerũt. Et quis diceret q̃
ex tam numerosa turba astrologorũ prænosticationibus assidue vacan-
tium Regis natiuitatem nullus sciret: aut questionem tam studiose præ
positam/animum regis tam conturbantem / non fuisse firmam & radi-
catam? Idem opponere possem de Aegypriacis diuinatoribus: q de sõ-
nio Pharaonis similiter respondere non potuerunt. Daniel autem Regi
Babyloniȩ/& Ioseph regi Aegypti non tã ad somniũ sed & interpræcati
onem liquido responderunt: non ex constellationum aliqua inspectiõe
sed dei omnipotentis reuelatione. ut textus sacræ historiæ habet: quem
nuper te iubente legi atq; relegi. Præterea si animum ad desiderium sciẽ-
di per stellares influxus permotũ credunt: cur non magis obseruant cõ
stellationem & tempus quo quæsitor desiderium tale concepit/quaȝ &
constellationem & horam qua prȩposita est quȩstio? nam si forte Astro
logum quȩsiturus tardius inueniat/constellationem & horoscopũ uti-
q; variari necesse est. Vnde hanc astrologiȩ partem cum ea quȩ de nati-
uitatibus diuinat confutandam execrandamq; existimo: a cœtu autẽ fi-
delium exufflandos qui sibiipsis usurpant quod solius Dei esse diuinæ
litterȩ sonant. ut est illud. Tu solus nosti corda filiorũ hominũ. MA. i. Cor. ij
Nec prȩter illum nouit quisquam quid sit in homine: non angelus bo-
nus vel malus/nisi solus spiritus hominis qui est in ipso. DIS. Rele-
gata igitur hac ipsa stulticia ad reliqua pergamus.

Electio temporum ad initanda diuersa ope era/sub certis constellationibus: in parte cõ ceditur ab Augustino & medicinæ diuersis auctoribus. Cap. decimũ octauũ.

MAG
Væ sequitur Astrologiȩ pars/ȩligere docet diem & horam om-
ni operi quod facere libet conuenientem: quãdo scilicet sit bonũ
seminare/plantare/ligna pro fabrica excidere ne teredine perforẽtur &
carie tabescant. sanguinem minuere: membra sanãdi gratia incidere: me-
dicinam ab intra recipere: castra/ciuitates & domos fundare: exercitum
ȩducere: hostibus occurrere: uxorem ducere. Emere/vendere/nouas ve-
stes induere: vindemiare ut vinum in pace bibatur. Opus Alchimiæ in-
choare. ad studium pueros applicare. locum mutare. iter arripere p̃ ter-
ram & aquam: societatem inire. cum cuiusuis status & dignitatis homi
nibus loqui & negocia tractare. balneum intrare. nuncios mittere. ser-
uos conducere. ad venandum in silua aut fluminibus exire: & his simi-
lia quȩ nunc memoriȩ minime occurrunt. sed in libro Hali de iudiciis vi
deri possunt: ubi singulis constellationes suas assignat. DIS. Prȩter-
missum est unum iudicio meo plus cȩteris necessarium: si non datur re-
gula ȩligendi horam & constellationem fortunatã/sub qua bonũ & fœ-
liciter contingat mori. pœnas infernales ȩuadere: & cœlos sydereos om

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

nes trāscendere. MAG. Tu eos irrides qui tanto studio quę cōmemo
rata sunt inuestigant? DIS. & Augustinum Ianuario scripsisse paulo
lib. 5. de ante dicebas esse mathematicorū deliramenta cum detestatione irriden-
ciui. c. 6 da. MAG. Non inficior: sed si recordaris, etiam dictum est ab eodem
sancto Presule: non usq; quaq; absurde dici potest, ad solas corporū diff-
erentias afflatus quosdam valere sydereos. quid autem magis corpora
le in actōib⁹ q̄ agriculturā exercere: ligna dum nondū superfluo humo
Augusti⁹ re abundant in ędificia præscindere: sanandis corporibus corporalibus
rebus mederi? Alludit istis quod idem ad Ianuarium scribens. Non au
tem dicit quisquā sapiens arbitretur obseruationes temporū repræhen-
dendos: qui dicunt non proficiscar hodie, quia tempestas exorta est &c.
vel si qui forte alij naturales effectus circa motum aeris & humoris, ad
variandas temporū qualitates ex syderum ordinatissima conuersiōe no
tati sunt, de quibus dictum est, cum conderentur ut sint in signa & tem
pora, dies & annos. DIS. Plane ita littera sacra habet. Vnde autem de
monstrabis q̄ signa alia, alias corporis partes sibi vēdicant. planetę quo
q; (ut paulo ante dictum est) in diuersis signis non eadem mēbra respe-
ctant? MAG. Demonstrent si possunt quorū hęc dogmata sunt: ego
vero nihil naturale, nihil philosophicum, nihil deniq; rationi consenta-
neum & in his distributiōibus & astrologorū argumentis cōperi. Q ui
imo & ipsos auctores præcipuos in assignatione huiuscemodi, quemad
modum & ferme in omnibus non mediocriter digladiari inue. i. Nam
ut exempli causa unum cōmemorem: quid pugnatius dici posset, q̄ te-
alchibici⁹ stes seu pudēda virgini assignari? ut Alchibiti⁹. aut sagittario. ut Auē
aueno3ra. no3ra. ut scorpioni. ut Aboasar. piget plura talia ęnumerare. DIS. Pi-
aboasar. gebit & me in præscriptis operationibus agriculturę, medicinę & simili
bus signa aliqua etiam ascendentia seu orientia, aut planetarū dominia,
præter Solis & Lunę lumina & afflatus obseruare. Cū autem lunaribus
incrementis humores augeantur, minutiones seu fleubothomiā luna
plena fieri: videtur forte rationi naturali magis accedere, nisi obstet q̄
vulnerato membro, abundātia humoris crudi solet dolorem vel tumo
rem vel causare vel augmentare. Sed hactenuss de illis: videāus & reliq̄.

Eligere diem ad initianda coniugia, comer- tia & his similia impium est & a fide aposto tare. probat̄ auctoritate sancti Augustini, & iuris canonici. Et irridentur curiosi Astrolo- gi. Capitulū decimū nonum. MAG:

N alijs quæ in sortem ælectionum receptant Astrologi: videlicet ducere uxorē, emere, vendere, cuiuscūq; generis cōmertia facere. &c. cōstellatiōes aliquas obseruare ratio naturalis non admittit. Di-
Augusti⁹ uus Augustinus libro quinto de ciuitate dei c. 7. irridet dicens. O stulti

155

ciam ſingularem: ęligitur dies ut ducatur uxor &c. & ſermone. 63. Om-
nium inquit corda fidelium non dubitant/ nullis mundi partibus/ nul-
liſq; temporibus prouidentiam abeſſe diuinam: nec de ſtellarum pote-
ſtate quæ nulla eſt ſęcularium negociorum pendere profectus: ſed ęquiſ-
ſimo & clementiſſimo ſummi regis arbitrio cuncta diſponi. Cōcordat
quod idem dicit libro tertio de Trinitate. c. 4. Et ad Ianuarium ait. Nō
itaq; dies obſeruemus & annos & menſes & tempora: ne audiamus ab
apoſtolo. Timeo ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis. Eos em̄ in- Paulus
culpat qui dicunt. non proficiſcar qa poſterus dies eſt. aut quia luna ſic
fertur. vel proficiſcar ut proſpera cedant: quia ita ſe habet poſitio ſyde-
rum. non agā hoc mēſe cōmertiū: qa illa ſtella mihi agit mēſē3: vł agā/
qa ſuſcepit menſe3 &c. Sacri inſup Canōes tpm obſeruātias pro his eff
ectibus inhibēt. 26. q. 7. c. non licet. c. non obſeruetis (inquit Aug⁹) dies
qui dicuntur Aegyptiaci: aut Kalendas Ianuarÿ: aut aliquot menſes aut
tempora aut dies aut annos/ aut lunę ſoliſq; curſum pro domo faciēda:
aut propter coniugia copulanda/ qui autem talibus credunt: ad eorum
domum euntes aut ſuis domibus introducunt. & interrogant. ſciant ſe
fidem chriſtianam & baptiſmum pręuaricaſſe: & paganum & apoſtatā
hoc eſt retro abeuntem & dei inimicum: iram dei grauiter in ęternum in
curriſſe: niſi eccleſiaſtica pœnitentia ęmendatus deo reconcilietur. Hęc
ibi. Prętermiſſis illis quę ad ſequentia deſeruiunt. & c. ſequenti quod
ſumptum eſt ex Enchyridion ſancti Auguſtini capitulo. 78. & ex com-
mentariÿs eiuſdem ſuper Epiſtola ad Galathas/ graue peccatum oſtendit ad gala. 4
obſeruare tempora in finem ſupra expoſitum. Quod autem. c. nō lice-
at. 26. queſtione quinta Prohibet obſeruare curſum lunę & ſtellarum eti
am propter ſegetes vel arbores plantandas/ intelligendum exiſtimant
de illis qui hęc colunt: credentes aliquid diuini numinis ineſſe talibus.
Pręter hos diuus Auguſtinus libro quinto de Ciuitate dei capitulo ſep
timo: etiam illos irridet qui ęligūt dies accomodatos ponendis vitib⁹
vel arboribus vel ſegetibus/ credentes particulatim poſitiones ſyderū
illis influere: iuxta omnia q̄ de natiuitatibus hominum obſeruant. Hoc
enim inquit quā falſum ſit ex eo patet/ ꝙ tam multa grana in terram ſi-
mul veniunt/ ſimul germinant & exorta ſegete ſimul herbeſcunt/ pube
ſcunt/ flaueſcunt: & tamen inde ſpicas cęteris coęuas: atq; ut ita dixerim
congerminales alias rubigo interimit/ alias aues depopulantur/ alias
homines auellunt. Hoc autem nequaquam fieret/ ſi eadem conſtellatio
ſub qua ſeminantur/ etiam quantū ad ęuentus ſaluationis aut conſum
ptionis influeret: quemadmodum de hominibus iudicant eorum inſpe
ctis natiuitatibus. Nec enim initiales conſtellationes naſcentibus ho-
minibus tantum eſſe ſigna & cauſas futurorū credunt/ ſed etiā plantis/
brutis & rebus inanimatis: ut puta fundandis caſtris/ ciuitatibus & do
mibus. & cętera. DIS. Si ita ſentiunt: dicant quid cauſæ eſt ꝙ de eo-
dem boue homines/ canes/ aues/ reges & pauperes/ nobiles & popula-
res cōmedunt. De eodem quoque vino ſimiliter diuerſi homines bibūt

&de eodez frumento pascunt &c. Si hęc ex initiali sydere habent ꝙ aut a bestijs deuorentur aut igne vel aqua intereant / aut in regios tantũ cibos veniunt / iuxta ea quæ de natiuitatibus hoĩm ventura autumant ? MAG. respondebunt proculdubio aliquid ne victi videant ab adolescente: si hæc & similia ipis obieceris; nos interim quę restant percurramus. DIS. probe.

De fabrica imaginum astronomicarũ & necromanticarum: qualiter aut ad quid valeant & ꝙ nullã vim a cõstellatione habẽt sed circa eos dęmon opatur: fiunt aũt sub cõstellatione: ut ĩpietas idololatrię magis occultet. Deflentur & astrologi miseri qui nesciũt sui misereri. Capitulũ viscesimũ. MAG.

Strologię ultima pars (iuxta p̄libatam diuisionē) de imaginum astronomicarũ fabrica est inquantum sub certis cõstellationibꝰ sculpunt aut fundunt vel ad fugandum nociua vel alliciendum & promouendum utilia & concupita: nam in varios usus ordinantur. Aliquæ in quarundã rerũ destructiõem: ut si scorpiones a loco ãmouere cupiant / figuram scorpionis certę materiæ sculptura aut fusiõe imprimunt sub cõstellatione cõuenienti: & nomẽ effectum significans nomen rei fugandę: & nomen signi ascendentis & eiusdẽ diuersis ptibus imaginis inscribunt: cum qbusdam alijs obseruantijs: quas cũ modo totius opatiõis silentio libet trãsire. Pro effectu cõtrario cõtrariã cõstellatiõez & opatiõem obseruandã tradũt Silr in imaginibus q̃ ad amorẽ & inimicitiã / ad sanitatẽ aut infirmitatẽ inducẽdas fiunt / aut ad alios effectꝰ cõsequendos ordinant. DIS. Aliquando ne per huiusmodi imagines cõcupiti effectus causant ? MAG. Effectus intentos multotiẽs ad taliũ imaginũ applicatõem secutos fuisse / experientia multos ędocuit: & heu miserabiliter decepit. nõ em̃ hi fiunt virtute imaginis a cõstellationibus receptę / sed opatiõe dęmonum. ut manifeste testatur. s. Thomas secũda secũdę q. 97. arti. scd'o in solutione secũdi argumenti & in libro de occultis operibus naturę. Et contra gentiles libro tertio. c. 103. & venerabilis antistes Guilhelmus libro de fide & legibus. Auerrois quoqȝ aduersus Algazelẽ scribens huiuscemodi imagines prorsus inefficaces asserit. Nam artificialia inquantum huiusmodi nec cœlestem influxum recipiunt / nec alicuius operationis naturalis per se causa sunt. sicut patȝ ex naturalibus: & quantitas de genere actiuorum non est imago igitur ex quacunqȝ materia fabrifacta sub quibusuis constellationibus / nihil amplius de virtute cœlesti accepit qȝ massa non effigiata ex qua imago fit: nec nomina quæ inscribũtur virtutem aliquam habent. ut in sequẽtibus patebit. Similiter ꝙ imagines sepeliunt in medio loci ĩ quo ope-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ratio eorum expectatur: actioni naturali contrariatur: quia actiua & pa-
ssiua applicata fortius agunt & patiuntur: Vanitatem maiorem indicāt
obseruantię cęterę quę in illis obseruantur: ut cum sinistra manu quędā
nomina inscribuntur: imaginum quedam supinę sepeliuntur: alię sur-
sum ęrectis pedibus capite deflectūtur. quæ omnia (uti ex doctorib⁹ an
te cōmemoratis patet) signa magis sunt occulti pacti initi cum dæmo
nibus ab his qui talibus utuntur q̃ causę ad effectum naturaliter cōcur
rentes. Sicut in imaginibus necromanticis angelorū aut potius dęmo
niorum inscriptio/ & aliorum nominum & characterum ignotorum
notorum: insuper diuersarum suffumigationum & inuocantium usus
signa sunt manifesti pacti cum dęmonibus. In hoc enim differre dicit. s.
Thomas secunda secundę questione. 96. articulo secundo imagines a-
stronomicas a necromanticis. In utrisq; autē tempora obseruantur &
constellationes certę. DIS. Sed frustra: si imaginibus expectatā vir-
tutem non influunt. MAG. Sed ut tali fuco dęmonis consortiū &
idololatrię impietas magis occultetur: unde propter manifestas impie-
tates quę in execratione imaginum necromanticarꝫ fiunt/ propemodū
omnes/ non solum Christiani/ sed aliarum factionum prudentiores ab
hominantur easdem: astrologicas vero/ cum nec incognita nomina ha-
beant/ suffumigationes non requirant: sed a solo cœlestium influxu effi
caciam sortiri videantur: pleriq; etiam heu Christiani amplectuntur: &
eo infęlicius errant/ quanto minus dyabolicas versutias nephando ope
ri adesse suspicantur. dimisit enim eos Deus (ut Dauid cecinit) secundū Psal. 80.
desideria cordis eorū: ibunt in adinuentionibus suis. DIS. Heu quāta
impietas sub umbra astrologię latitat: misereor sectę huic miserrimę: q̃
sui nescit misereri. & dum alijs salutem & bona ęuentura prędicere fru-
stra laborat/ ipsa elephantino morbo tabescens/ cancrum quoq; usq; ad
interiora animę suę serpere sinit. MAG. Non modo imaginum impi
etas astrologię vim faciens/ sub umbra eius se occultat: sed omnis pene
superstitionis infęlix soboles sub alas ipsius confugit: dū superuacua tē
pora impie obseruat. DIS. Obsecro/ graueris minime infœlicem su-
perstitionis genelogiam nominatī texere: ut completius videam mala
quibus curiosi astrologi participant: Curiosos illos aio qui ex astrorū i
fluxu effectus expectant: quos ratio naturalis ex illis prouenire nō posse
conuincit: & scriptura sacra detestatur.

De triplici superstitiōis filia: & qualiter dyabolus inuentor illius/ diuersis temporibus genus huma num per illas decepit. Capitulum. xxi. MAG.

[S]Vperstitio vicium est religioni oppositum per excessum. cui⁹ Augusti⁹
ut ex diuo Augustino libro secundo de doctrina Christiana pa-
tet triplex est filia: Idololatria scilicet Diuinatio & supuacua ob-
Supstici/ onis filię seruantia ait enim. Superstitiosum est quidquid institutum est ab homi
nibus ad facienda vel colenda idola (ecce Idololatria) vel ad consolati-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ones & pacta: quædam significationum cum dæmonibus placita atque
fœderata / qualia sunt molimina magicarum artium (ecce diuinatio) &
infra. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturę atq; remedia q̃ me
dicorum quoq; disciplina condemnat: siue in p̄cantatiōibus / siue in qui
busdam notis quas characteres vocant: siue in quibusdam rebus suspē
dendis atq; ligandis vel etiam saltandis &c. 26. questione secūda. c. Illud
(ecce vana obseruantia). Dyabolus quippe cuius superbiam cœlū fer-
re non potuit: diuini honoris percupidus / & homini qui in locum un
de ipse cum angelis suis apostaticis ceciderat sublimandus erat inuidēs
multiplex superstitiōis genus mortales docuit. sicut scriptū est Inuidia
dyaboli mors intrauit in orbem terrarum. primos equidem Parentes
per diuinationē aggressus est: dum ipsis scientiā boni & mali esu pomi
vetiti promisit. Post lapsum generis humani ferme totum orbem idolo
latria deprauauit. demptis paucis ad Ciuitatem dei pertinentibus ciuib9
in statu quippe innocentię prothoplasti iusti / idololatrię facile non cō
sensissent: sed dolum statim notassent. Post lapsum vero eorum filij pec-
catis obcęcati / hanc mira facilitate amplexi sunt: & firmissime tenuerūt
sed cum hanc multiplex p̄phetarū scriptura & euangelica doctrina tan-
dem a cordibus credentium hominum ęradicauerūt / docuit eos vanas
& superstitiosas obseruantias: quas tanquā de falsitate minus suspectas
Et istis heu delectabiliter assensi sunt: & ita firmiter tenēt / ut quotidiāis
sacerdotum clamoribus & admonitionibus radicitus extingui christi
anis non possint. Vt autem tibi moregeram: viperinam earundem so-
bolem breui ac plano sermone explicabo. Primum vero non de diuinati
one quę origine videtur prior: sed de Idololatria q̃ est in viciositate cru
delior exordiar. DIS. Perpulchre

De Idololatria & triplici secta gentilium de adoratione creaturarum. & qualiter christiani imagines adorāt Christi & sanctorꝝ cū distinctiōe triplicis adoratiōis. Ca. xxij.

MA

Dololatria dicta est quasi latria id ē diuinus cultus idolis exhibi- Idololatria
tus. Idola autē sunt statuę & Imagines quas tali honore genti-
litas venerabatur: credens aliquid diuinitatis inesse illis: prop- Idola
ter responsa & mirabiles ac vitales operationes quas dęmon inhabitans
siue assistens operabatur. sicut fuere statuę Hermetis trimegisti q mercu
rius dictus est: in quibus credebant arte quadam sub certis constellatio
nibus animas dęmonum vel angelorum includi. De quibus diuus Au-
Augusti9 gustinus libro octauo de ciuitate. c. 23. & se. mentionē facit: easq; repro-
bat. Nec enim naturalis Ppilosophus concederet quoscunque spiritus
artificialia corpora posse vegetare & substātialiter informare. aīa em ut
Aristo. Aristo. tradidit actus est corporis phisici id est nālis nō artifitialis. q̄ si
nō de informatōe sed inhabitatiōe senserūt: q̄si spiritus rebus q̄busdam

& arte alligati statuis assisterent ęque errauerunt. Non em̄ possunt hoī-
nes per quascunq; res lapides/herbas/verba aut cōstellationes spiritū
compellere bonū vel malum: ut vocatus veniat aut idolū inhabitet. ut
patebit in sequentibus. quoniā corporalia in incorporea agere/ naturali
ordine nō possunt. Fuere præter hos ex gentibus qui nō statuis & ima-
ginibus latriam exhibebāt quasi Diis/sed rebus creatis: quas deificatas
credebant propter aliquā virtutem aut facinorum magnitudinē: quas
statuæ repræsentabant. utputa Ioui/Herculi/Veneri/& reliquis hui9 ge-
neris portentis. Multiplicitatem ac vanitatem omnium talium Deorū
sanctus Augustinus fere per decem primos libros de ciuitate dei ęlimi/ Augusti.
nat. De quibus & Psalmista dicit. Omnes Dii gentium dæmonia. & ite- Psal. 46
rum. Simulacra gentium argentum & aurum/ opera manuū hominum
os habent & non loquuntur: oculos habent & non videbunt: aures ha- Psal. 134.
bent & non audient: manus habent & non palpabunt: pedes habent & Psal. 113
non ambulabunt: nares habent & non odorabunt: non clamabūt in gut
ture suo. Responsa autem & cætera quę circa illa fiebant/dæmones ope/
rabantur: Non dęerant præterea qui omnes mundi partes diuino hono
re dignos existimabant: propter animā mundi per omnes partes eius di
ffusam: quā deum credebant. Sic a diuersis mundi partibus & proprie-
tatibus deorum nomina multiplicabant. de quibus diffuse Augustinus Augusti.
Platonici tractat in de ciuitate dei libro septimo. Cæteri ut Platonici unum sum-
mum deum confitentes ac honrantes/Intelligentias tamen siue angelos
cœlestium corporum animas ac dæmones/quos aerea dicebant esse ani-
malia: & animas hominū ad ordinem dictorū relatas/a diuino cultu non
segregabant. Illorum errores sanctus Augustinus libro octauo de ciui-
tate dei abunde extirpauit. Nā q̄ imane sit hoc vicium ex hoc maxime
perpendi potest: q deus verus qui per prophetam dicit. Gloriam meam
alteri non dabo multipliciter id iniubuit. Ait enim. Dominū deum tu- Math. 4
um adorabis & illi soli seruies. & in Exodo. Sculptilia & alieōs deos po-
pulo fideli inhibens ait. Non adorabis ea neq; coles reliquas scripturas Exodi. 20
in quibus idololatriā deus inhibuit. Idololatriasq; q̄ multipliciter pu
nierit/angustia temporis cogit præterire. DIS. Cur igitur Christia/
ni imagines & Christi & Sanctorū non modo faciunt/ sed adorant & co
quō chri- lunt? MAG. Venerabiles imagines Christiani non deos appellant:
stiani ima neq; seruiunt eis ut Diis: neq; spem salutis ponūt in eis: neq; ab eis expe
gines san ctant futurum iudicium/ sed ad memoriam & recordationem veneran-
ctorū ve/ tur eas: & adorant. non autem seruiunt eis cultu diuino nec alicui creatu
nerentur ræ. ut dicit canon Venerabiles de Conse. dis. tertia. Fiunt etiam ut in ip- Canon
sis ignorantes videant quid sequi debeant: & in ipsis legant qui litteras
nesciunt. Nam quod legentibus scriptura/hoc & ideotis prestat pictura
cernentibus. dicit canon Perlatum de conse. dis. tertia. DIS. Quomo
do eas adorant si eis cultu diuino ut dictum est non seruiunt? MAG
Adoratio Adorationum alia simplex est: & Dulia dicitur. qua Sanctis Dei & eo/
triplex rundem reliquiis ac imaginibus honorem impendimus. Alia excellen-

tior est & Iperdulia nominatur. qua virginem Mariam matrem Christi/reliquias & imagines eiusdem veneramur. Tertia est excellentissima quae Latria appellatur. qua solum Deum colimus & adoramus & Christum Iesum: cum sit verus deus/eodem cultu colimus. Humanitati vero Christi per se sumptae/solum deberetur iperdulia. Imagines vero Christi & crucem in qualicunque materia fuerit effigiata eadem adoratione cum Christo veneramur per accidens: quia motus adorationis imaginis (ut dicit Damascenus libro tertio) ad prothotypum id est imaginatum usque refertur. non enim illas ratione materiae colimus/sed quia Christum repraesentant/eas rememoratiuae veneramur. Crucem vero in qua pependit & caetera gloriosae redemptionis nostrae arma/quae tactu sui corporis & sanguinis sacrauit: communiter secundum Doctores iperdulia honoramus. Videri possunt haec latius libro tertio Sententiarum dis. nona in textu & Doctoribus. Caeteras superstitionis partes simili compendio nunc percurrere frugi erit.

Damasce capitul. 8.

Magister senten.

De Diuinatione & eius speciebus. Insuper ex quibus causis futura praedici possint. Capitulum vicesimum tertium: DIS.

Ltera superstitionis filia iuxta praefatam partitionem Diuinatio dicta est: MAG. Haec ipsa est qua futura praenoscere miseri laborant per ea quae praenosci non possunt. ut fortuita & casualia: quae per se causas non habent. similiter ea quae dependent a potentiis rationalibus: quae se habent ad opposita secundum Philosophos. ut coenare aut ieiunare & similia. talia enim solus Deus nouit antequam fiant: qui vocat ea quae non sunt tanque ea quae sunt. apud quem non est transmutatio/neque vicissitudinis obumbratio. Qui igitur talia sibi ipsis quocunque ingenio usurpant/diuini dicuntur: quasi deo pleni ut ait Isidorus libro octauo aethimologiarum. diuinitate enim se plenos simulant & astucia quadam fraudulenta hominibus futura coniectant. Effectus autem qui ex suis causis ex necessitate proueniunt (nisi specialiter a Deo suspendantur) certitudinaliter iuxta naturalem cursum praedici possunt. sicut eclipses Solis & Lunae. & effectus qui ex suis causis ut in pluribus proueniunt/praedici possunt quadam probabili coniectura. sicut pluuiae & tempestates per astrologos & nautas/sanitas aut mors per medicos/nec hoc ad diuinationis impietatem pertinet. ut declarat s. Thomas secunda secundae q. 95. articulo primo. Similiter prophetae praedicentes futurra contingentia deo reuelante non diuinant: sed prophetant. quod malum non est. Diuinatio autem ut Hieronymus testatur super Micheam. & c. Iudices. 26. q. 1. semper in malam partem sumitur: quia in ea semper interuenit optatio daemonum: Quaerere autem consilium vel auxilium a dyabolo/malum magnum esse: declarat s. Bonauentura libro secundo dis. 7. q. ultima. DIS. Sobolem itaque quam haec superstitionis filia ex dyabolo concipit & generat/enumera quaeso. MAG. Diuinatio superstitionis filia daemoni copulatur aut per inuocationem ipsius expressam aut occultam. DIS. Quomodo per

Diuinatio

Iacobi. i.

Isidorus

S. Tho.

Hieroni9

Bonauē.

168

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

expressam? MAG. Nouerunt hoc Necromantici: qui execrabilibus suis exorcismis & coniurationibus/characteribus & figuris & diuersis ceremonijs aut verius sacrificijs/demones certis temporibus ad danda responsa aduocant: qui & varijs modis comparent/ aut diuersis formis
p̄stigium: prestigiosis/oculorum sensus prestringentes. & dicitur Prestigium. aut
Somniū. in somnijs apparentes. & dicitur diuinatio per somnia. Respondent etiā
Phytonia per arrepticios & phytonas. & dicitur phytonia. nonnunq̄ ad quod vocantur prenunciant diuersis figuris: quas miseri homines videre solent vel in polito lapide/ferro calibe/speculo aut ungue hominis. & frequēter ad videndum talia eligunt virgines & pueros. & dicitur generali no
geomācia mine Geomantia quod est diuinatio: quasi diuinatio in terreno corpo
hydromā re. Si autem apparitiones he sunt in aqua: dicitur Hydromancia. hydor
aeroman. enim grece/latine aquam significat. Si apparitiones huiusmodi fiunt ī
pyromā. aere: dicitur Aeromancia. Si in igne/ nominatur pyromancia. a pyr q̄d ignem latine sonat. Si in visceribus animalium in aris demonum imo
aruspiciu3 latorum apparent predicta: dicitur Aruspiciū. Si autē incantationibus
necromā. videntur mortui suscitari: & respondere ad interrogata/dicitur Necromancia: necros enim mortuus sonat latine. In hac pessima superstitione etiam sanguis adhibetur: inquit Isidorus: nam demones amare & dili- Isidorus gere sanguinem aiunt: nimirum quia diuinū appetunt honorē. In lege aūt sanguis deo frequenter offerebatur. Ab hac specie totum illud diuinationis genus/quod expressa inuocatione demonū fit: generali nomine Necromancia dicitur. In omnibus his solemnis processus/Constellationum obseruantias non negligit quamuis interdum sine tali fiant.

De Augurio & sacrilegio & speciebus earundem. Capitulū. xxiiij. MAG.

Diuinatio autem que fit absq̄ expressa inuocatione demonū secundum sanctum Thomam secunda secunde questione nōagesima quinta articulo tercio in duo genera diuiditur. Primum est. cum ad s. Thoā prenoscendum futura aliquid consideratur in dispositionibus aliquarū aliarum rerum. Alterum est quod procedit ex consideratione eorū que eueniunt ex quibusdam que serio fiunt/ad aliquod occultum inquirendum. Primum generali nomine Augurium dicitur. Secundum Sortilegium appellatur utriusq̄ sunt species seu filiae multae. DIS. Augu
astrologia rij filie que sunt. MAG Prima est Astrologia: que ex dispositione sy
auguriu3. derum in hora natiuitatis futuras nati euentus diiudicat. Secūda est Augurium specialiter acceptum: quod ex garritu auium & vocibus quorumcunq̄ animalium siue per sternutationes hominum futura prono
auspiciu3. sticat. Tertia est Auspicium ex motu aut volatu auium. aut quorumlibet animalium. vel saltu membrorum: coniectans per visum hoc quod
Omen. Auguriū per auditum. Quarta Omen dicitur quod fit dum verba ho
chyro minum absq̄ intentione dicta/quis retorquet ad futurū quod vult pro
mancie noscere. Quinta est Chyromancia: ex lineis manuum futura predicens

chyr enim grece latine manus dicit. Sexta eſt Spatulmancia ex ſignis & Spatul
figuris in ſpatulis animalium conſideratis / contingentia augurians. mancia
Operoſum eſſet ſingularium exempla & modos deſcribere. DIS.
Prętermiſſis talibus ſortilegij filias ędiſſere. MAG. Sors fit aut pro/ ſortilegiū
trahendo incerti numeri puncta verſa facie ad lunam / cum cęteris ob/
ſeruantijs ex quorum punctorum collectione ſtatuuntur quattuor figu
rę: quas matres vocāt: e quibus alias non paucas eliciunt & nominibꝰ
planetarum / ſignorum domorum &c. nomīant aſpectus earūdem & cę
teras habitudines queādmodum in figura cœli conſiderant. Aiunt em̄
dum homo ex deſiderio inquirendi futura puncta ſignat / iam ex cōſtel
latione natiuitatis ſuę ad hoc peruenit ut vis cœli manum ſuam dirigat
quo nec plura nec pauciora puncta faciat q̄ ad iudicium intentum ſuffi
ciant. diuinatio hæc Geomancia dicitur: differens ab ea quā paulo ante geomācia
inter Necromantię ſpecies cōmemorauimus. Illa enim apparitiones fa
ctas in corporibus politis & terreis conſiderat. hæc puncta ſignata in
terra aut lapide vel tabula penſat: & propter nimiam propinquitatem
ad Aſtrologiam multos decipit: imo nonnullos ſacerdotali corona in-
ſignitos obcęcauit. Fit & ſors ex conſideratione figurarum quæ proue- alię ſorti/
niunt ſi liquefactum plumbum in aquam funditur. ſi feſtucę inęquales legij ſpēs
a ſortilegis tolluntur. ſi chartę ſcriptę & vacuę fortuitu ex olla leuantur.
ſi in proiectis taxillis puncta conſiderantur. Si in apertione libri alicuiꝰ
quod primum occurrerit pro re dubia attenditur. ſi attactu ferri candē-
tis / aut duello innocentia alicuius probatur. Ampliorem deductionem
illarum diuinationum in aliud tempus reſeruo. De obſeruantijs nunc
loquamur.

Q̄ demones rebus aut verbis a Necro- manticis cogi nequeūt: ſed a ſolo Deo Angelis / ſanctis & homībus iuſtis vir tute diuina: ſed vocati a Necromanti- cis veniunt propter initum pactū. Ca- pitulum. xxv. DISCIPVLVS

Contine pauliſper calamum ab exaratione obſeruantiarum: do/
nec quæ dubia videntur circa diuinationem & eius prolem pau/
lo latius reſoluas. MAG. Triduum totum nō ſufficiet ſi om
nibus quæ circa dicta quęri poſſunt reſpondere tentauero. DIS. Nō
oīa / ſed pauciora de his mouebo: tu fac ne copioſior ſis in rn̄dendo. Pri
mū q̄d aīm meū īnodauit ē: Si demōes necromāticis exorciſmis cęteris
rebus quibus utunur coartari poſſint: ut etiā inuiti cōpareāt ꝰ MA. necromā-
Huius dubij obſcuras quāquā explanatiōe multa egeat / ſufficere tamē ticis exor
Thom. poterit ad p̄ſens reſpōſio negatiua quā s. Thomas dat in. q. diſputatis ciſmis dæ-
de po. dei. q. 6. arti. 10. Cum enim incorporeæ ſubſtantiæ ſint: corporeis mōes non
rebus ſubduntur minime, ut deduci poſſet ex naturali Phīa. nec ut di- coartant.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

uus Auguſtinus dicit libro.12.ſuper Geñ.ad litteram)corpora in ſpiri
tus agunt.Et de dęmone ad Iob.Domin⁹ dixit: Nõ eſt poteſtas ſup ter Iob.41.
rã quę ei comparet:qui factus eſt ut nullũ timeat. DIS.vocati igitur
ſponte ſua veniunt? MAG. Nõ oportet:nã & ſi terrena poteſtas do-
minari illis nequeat virtute tamẽ diuina coguntur. ut ait ſanctus Tho- S.Tho.
mas ubi ſupra.quandoq; qdem ab ipſo deo/quandoq; vero a ſanctis &
angelis & hoĩbus virtute diuĩa. Et Aug⁹ li.3.de tri.c.4.ait. Spiritus vi Auguſti.
tæ rationalis deſertor atq; peccator/per ſpm̃ vitæ rõlem piũ & iuſtũ re-
gitur.Pij autẽ & iuſti ſunt ſancti & angeli & homines. ſcriptum eſt autẽ
quia voluntatẽ timentiũ ſe faciet Deus.Coguntur deniq; dęmones in- Pſalmiſta.
feriores per ſuperiores.ait ſanctus Thomas.& hoc arte magica. DIS

Quomodo aũt ſuperiores inducuntur aut coguntur ut inferioribus
pręcipiant:aut ipſi compareãt: cũ res necromãticę in ipſos actionem &
in diuinã- virtutem non habeant? MAG. Meminiſſe oportet q indiuinatione
do pactũ i- pactum interuenit inter Diuinos & ipſos Dęmones: manifeſtũ aut oc-
teruenit cultum ut pręmiſſus eſt: Vnde & Necromantici libros ſuę ſacrilegę ar-
manifeſtũ tis dęmonibus cõſecrandos tradunt:maxime aũt principibus:quorum
nomina etiã frequenter ponunt. Hoc aũt quid aliud eſt quã manifeſtũ
inire pactũ cum dęmonibus: ut approbatis exorciſmis / characteribus
& alijs/quoties inuocantur per huiuſmodi initi pacti ſigna recognoſcãt
& mittant aut veniant. Vnde ut vim illis ineſſe maiorẽ oſtendant/ fin-
gunt ſe nõnunquam inuitiſſime aduentare. DIS.Cur itaq; non ſem-
per vocati veniunt? MAG.Aut quia a Deo non pmittuntur.Illi em̃
(ut Auguſtinus dicit libro ſecundo de Ciuitate dei. capi.viceſimo ſecũ Auguſti.
do)non omnia quę volunt facere poſſunt:niſi quantũ illius ordinatio-
ne ſinuntur/cuius plene iudicia nemo compręhendit:nemo reprehendit
iuſte: Ad idem loquitur de Trinitate libro tertio capitulo ſeptimo & no
no. & libro octoginta trium quæſtionũ quæſtione ſeptuageſima nona
Vel magis attentũ in ceremonijs reddant incantantem:quaſi in aliquo
defecerit: Vel etiam ut miſeris turpiter illudant.Eſt enim dyabolus mẽ
occultum dax & pater eius. Nec minus periculum eſt ſi occultũ dęmonis pactũ in-
teruenial:ſicut in illis qui talibus utuntur.tranſcribunt: aut quopiam
alio tradente diſcunt.Immiſcet nihilominus ſe dęmõ aſtutus alijs rebus
& curioſis obſeruantijs: ſuper quibus nulli unquam pepigit.de quibus
mox tractabimus.

Res corporales quibus Necromantici utunt̃/quã uis demones non cogant:alliciunt tamen ut ſigna fœderatę ſocietatis. redditur etiam cauſa cur ſub certis conſtellatiõibus/nocturnis horis/locis hor ribilibus pueris/ virginibus magis illę apparitiões fiunt. Capitulum.xxvi. DISCIPVLVS.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Es itaqꝫ quibus Necromātici utunť / nulla vi cogunt demones
Augusti⁹ sed magis ut signa fœderis alliciūt ? MA. Ita diuus pater Au-
gustin⁹ li. 21. de ciui. c. vi. sentit dicēs. Alliciunť autē demões ad Quō demones alliciant re
inhabitandū p creaturas / quas nō ipi sed de⁹ condidit : delectabili⁹ p sua
diuersitate diuersis / nō ut aīalia cibis : sed ut spūs signis : q̄ cuiuscūqꝫ dele bus cor/
lectationi cōgruūt : p varia genera : lapidū / herbaꝝ / lignoꝝ / aīaliū : car poralibus
Augusti⁹ minū & rituum. DIS. Sed quis nouit quibus delectenť ? MAG.
Audi Augustinū in eodem loco. ut autem alliciant (ait) ab hoībus : pri-
us eos ipi astutissima calliditate seducunt. vel inspirādo eoꝝ cordib⁹ vi
rus occultū : vel etiā fallacibus amicitijs apparendo : eoꝝqꝫ paucos disci-
pulos suos faciunt / plurimoꝝqꝫ doctores. neqꝫ em̄ potuit nisi primum
ipis docentibus disci qd quisqꝫ illoꝝ appetat : qd exhorreat. q̄ inuitet nu
1 pte. q. 1f mine vl̄ cogat unde magicę artes eaꝝqꝫ artifices extiterūt. Addere potes
ar. f. scri 2 quā : s. Thomas ponit ratōem. Quia p huiusmodi res corpales sciūt fa
dis. 7. q. 3. cilius posse complere effectum ad quem inuocantur : & hoc ipi appetunt
ar. 1. & po. ut sc3 eorum virtus admirabilis habeať. Et propter hoc sub certa cōstel-
dei. q. 6. latione aduocati magis adueniunt. DIS. Virgines autē & īnocentes
ar. 6 pueros / cur magis ad visiones eligunt ? MAG. Ut ex hoc in suę di-
uitatis opinionē homīes adducant : quasi mundiciā ament. ait. s. Tho. deligunť pueri ad visiones nocturno tempore locis rectis
Accedit q̄ prestigia & fascinationes illusionesqꝫ propter organorum ac
spirituum teneritudinem facilius fieri possunt : timent magis / & a iudi-
cio rectitudinis citius abstrahunť. Unde ad alienationes huiuscemodi
inducendas : nocturno tempore / in biuijs / specub⁹ subterraneis : & simi
libus & temporibus & locis magis cōparent in quibus horror : & aura
corrūpens ac spūs pestilens sensus īmutant crebrius. Quibus autē mo-
Auicenna dis sensus ludificari possint. Auicēna sexto naturalium abūde prosequi-
tur. Generales autem modi duo sunt. Aut em̄ operantur spiritus nequā
Augusti⁹ aliquid extra nos : aut in nobis : quod diuus Augustinus libro quarto
de trinitate. c. xi. clare insinuat dicens. Facile est spiritibus nequissimis p
aera corpora facere multa / quæ mirentur animæ terrenis corporib⁹ ag-
grauatę : etiam melioris affectus. Si enim corpora ipsa terrena nōnullis
artibus & exercitationibus modificata in spectaculis theatricis : tāta mi-
racula homībus exhibent / ut hi qui nunquā viderunt talia / narrata vix
credant : quid magnum est dyabolo & angelis eius de corporeis elemē
tis per aera corpora facere quæ caro miretur ? Aut etiam occultis inspi-
rationibus ad illudendos humanos sensus / fantasmata imaginum ma-
chinari : quibus dormientes vigilantesue decipiat vel furentes exagi-
tet. In libro quoqꝫ de ciuitate. c. xviij. quod narratur de conuersione so
ciorum Diomedis in aues : qui videntur in insula Diomedea non longe
a monte Gargano qui est in Apulia. Item de socijs Ulixis : quos Circes
Varro maga famosissima in bestias mutasse Varro cōmemorat. Et de Archa-
dibus qui transnato stagno quodam : in lupos verti perhibentur : & in
decennio si interim humana carne non vescunť in homines redire. Has
similesqꝫ transformationes / quas ibidem recitat Augustinus. superficie

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tenus factas ait. ut videantur esse res quod non sunt fantasia homi̅s immutatę. sicut & in somnijs fieri solet. Assumit hoc dictum Canon. xxvi q. v. nec mirum. Et simile fieri sceleratis mulierib⁹ retro post Sathanan conuersis: qui se nocturnis horis super bestias cum alijs equitare & conuenire credunt. dicit. c. Episcopi. ea. q. Qualiter autem permissione diuina non propria virtute / sed ex elementis in quibus rationes seminales sunt / demones veras res efficere possint nec tamen inde creatores dicuntur / forte in sequentibus dum de causis naturalium entium tractanduꝫ erit / aperiemus: interim q̄ restant breuius percurramus.

Soluuntur quę obijci possunt contra dicta Et specialiter verbis virtutem nullam inesse probatur Capitulu̅ vicesimumseptimum DIS.

On possum quę adhuc restant dubia: & dictis videntur co̅traria non mouere. Legi nupperrime angelum Raphaelem Tobia̅ iuniorem instruxisse qualiter fumus cordis cuiusda̅ piscis supra carbones positi: extricaret om̅e genus demonioꝝ siue a viro siue a muliere: ita ut ultra non accedat ad eos: quod Tobias experimento verum dicit. MAG. Non fumus ille: sed per Tobię meritum / quod significabat fumus cordis / demonium extricauit angelus. unde ibidem scribit. Tunc Raphael angelus apprehendit demonium & religauit illud in deserto superioris Aegypti. Ad idem facit quod Domin⁹ in euangelio dixit. hoc genus demonij non ejcitur nisi in ieiunio & oratione. DIS. Ieiunium & orationis verba in demones coactionis operato̅em habe̅t? Thobię

MAG. Minime / sed illis actibus merentur viri sancti exaudiri: ut deus ipse demones ejciat. DIS. Quid de exorcismis quos Salomon ad demones includendos vel expellendos confecisse legitur? MA. Respo̅det sanctus Thomas ubi supra. Si Salomon exorcismos fecit quando erat in statu salutis potuit esse in illis vis coge̅di demones ex virtute diuina / si autem tempore illo quo idola adorauit: ut intelligatur illos per artem magicam foecisse: non fuit in illis vis nisi modo dicto: scꝫ per modum signorum allicientium &c.

de exorcismo Salomonis

DIS. Ita pari ratione nulla inest virtus exorcismis quibus sacerdotes ramos palmarum / cineres cereos: aq̄ sal / vinum &c. & in fantes baptisandos exorcisant? MA. Nulla: sed ad prolatio̅em talium exorcismorum non dubitamus diuinam virtutem quę poscuntur efficere. DIS. Fortasse ex inito cu̅ ecclesia pacto?

Exorcismus sacerdotalis

MAG. Quid ni? sed illud per scripturas deducere theologię reseruemus. DIS. Saltim verbis consecrationis in Canone missę / virtutem transsubstantia̅di panem in corpus Christi: & vinum in sanguinem dicere haud effugies. MAG. non vim verborum sed diuinam virtutem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ad probationem efficere quod intendit minister ecclesię / circa debitam Schottus materiam in sacramentis: cōcedit Schottus super Magistrū libro quarto. ubi ad ea quæ cōtraria videntur / respondetur. Sed ne verba exorcismorum hęsitationis venenum in corde tuo nutriant attende si vel unde virtus ipsis possit inesse / non ratione materię / quę aer est vel attramentum aut quęuis alia substantia: sic enim omnis materia eius generis virtutem haberet similē. nec ratione formę accidentalis: quę est diuersa characterum cousignratio in scribendo & proferendo. Formis enim accidētalibus nullam inesse actōem de per se philosophia docet: & cōuincit ratio naturalis. nec ratione significati: quod est forma magis principalis verbi. Alias concedere habes cōtra sensum. hoc nomen ignis hanc chartam incendere: hoc nomen mors contra te prolatum mox te interficere hoc nomen deus omne cadauer suscitare / vel aliud secretius: quod tetragrāmaton dicunt: ab elementis quattuor quibus apud hebreos non dico scribitur sed notatur. nam ip̄m innominabile perhibent. DIS. Sed fortasse in expositione habent vim aliquam. MAG. Ab homine ne an a Deo? DIS. ab homine ne dixerim: qui nec ipse potest quod p exorcismos fit. MAG. Deo igitur necesse est ut virtus sit: si quę adesse putatur. Doceant igitur ubi dominus per se vel discipulos suos tā execrabiles exorcismos / ignotorum & demoniorum instituerit: cū in contrarium scriptura clamitet. DIS. Nonne in euangelio dixit. In nomine meo eijcient demonia. & cætera ad idem sonantia? MAG. Ad inuocationem nominis Domini in fide & charitate vera / Deus spopōdit se virtute diuina impleturum quod petitur. Sic sanctos patres adiurasse demones non inuocatos sed occurrentes historię tradunt. Aliter Actu c. 19 autem usi nomine Iesu exorcistę quidam: ut in actibus apostolorum legitur non demonem expulerunt sed ab ipso grauiter verberati sunt. Exorcismi autem maleficiorum & si dei nomina cōtineant: alia tamē multa habent quæ diuinam virtutem non aduocant: sed magis abigunt: & tanto grauius peccant quanto nomen dei cōtra pręceptum decalogi in vanum & ad demonis cultum assumunt.

ꝙ uti non liceat diuinationibus cū responsione ad quędam quę videntur esse dictis contraria. Insuper ꝙ verbis & exorcismis nulla inesse possit cogendi demones potestas seu virtus. Ca. xxviij. DIS.

r iiij

Inhibet diuinatio lege diuīa

Liud q̄d insidebat menti meę dubiū ex iā dictis resolutū cerno
hæsitabā qppe antea si diuinatore uti liceret MA. Mime. nā leg.
diuina/Imperiali & Canonica grauissimis pœnis est interdicta. Exodus
Lex diuina dicit Exodi.xxij. Maleficos non patiaris viuere. & Leuitic. leuitic⁹
xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis fuerit spiri
tus/morte moriatur. Lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit sup il⁹
los. & ibidem ait Domin⁹. animā quę declinauerit ad magos & ariolos
Impiali interficiendā esse de medio populi sui. Lex Impialis capite plecti iubet
aut cremari. C. de male. & mathe. l. nullus. l. nemo & l. culpa &c. Lex ve
Canon ro Canonica sub quibus qualibusue pęnis dicta phibeat & cōtrauenien
extra de: tes puniat/patet. 26. q. 5. per totū. Tales etiā ut ait Augustin⁹ si se non
so tile- correxerint ad ęternā pditōem tendunt. 26. q. 2. c. Qui sine. Et idem. s.
gijs p to Antistes libro septimo de Ciuitate. c. 25. tales artes ante aduentū Chri-
cum sti in ciuitatibus gentiū seuerissima pęna & legibus prohibitas & vin- Augusti⁹
dicatas testat̄. Singularia scripturarum testimonia contra singulas sup
memoratas diuinatiōis filias adducere: non tam operosum q̄ superuaca-
neū esset in huius epitomatis angustia. DIS. Miror si tāta districtio-
ne aīaduerti iubentur qui dictis diuinationibus operam dant: cur non
nullos sanctos talibus usos fuisse scriptura cōmemorans: minime rep-
hendit? Ioseph patriarcha per somniorum interpretatōem ad principa
tum Aegypti peruenit. Daniel ppheta constituitur princeps super om- Daniel.2.
nes prouintias regni Babilonici. Rursus sanctus Ioseph gubernator Ae-
gypti fratribus suis dixit. An ignoratis q̄ non sit similis mei in augu- Gen̄.44.
randi scientia? Quimo per auspicia & auguria bonę fidei homines: fu
turam vel tempestatem vel serenitatem prędicere nouerūt. Proinde ser-
uus Abrahę verba Rebeccę accepit pro omine/ex illis arguens dominū Gen̄.24.
misericordiam fęcisse cū Abraam. Sortes insuper omnino iniuste inter
dictę videntur/cum his beatus Apostolorum chorus Mathiam ęlege- Actuum
rit. De adiuratoribus demonum quibus sancti usi leguntur/supra mi-
hi satis factum memini. Sed ad hæc si quæ habes responde/nam tantos
viros male egisse in huiuscemodi diuinationibus sentire nequeo: scrip-
turis prohibentibus illa contradicere non audeo. MAG. Probe. iusta
enim & rationabilis est diuinationū inhibitio: & pie excusabilis sancto
Somnio- rum in his operatio. Ad primum quod de somnijs opposuisti dicendū
rum cau- q̄ somniorum causa est vel intrinseca vel extrinseca. Intrinseca ut p spe-
sa duplex cies a sensibilibus receptas: aut a complexione hominis causatas. Extrin
seca vero somniorum causa est vel corporalis: ut influxus in corporeos
sensus vel spiritualis. ut deus per se/vel per bonos angelos aut dyabol⁹
per fantasticas & fallaces illusiones. Per hęc ultima somnia diuinare spe-
cies est superstitionis prohibita: non per alia: de quibus latius differen
dum erit eo loco quo de potentijs animæ interioribus tractabimus.
DISCI. Somnia autem regis Aegypti & Babilonis a qua causa fue
re? MAG. ab extrinseca spirituali/deo scilicet vel bonis angelis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Augusti9 Similiter & interpretatio eorundem facta per Ioseph & Danielē. Ad alterum respondet s. Augustinus. hæc verba Ioseph dixisse vel iocose vel secundum vulgi opinionem. 26. q. 2. Quod ait. Ad tertium concedendū non ambigo quædam animalia in aere/ terra & aquis cœlesti moueri influentia: & elementorꝝ mutationem præsentire: vocibusq; & motu indicare. Vnde & in Hieremia propheta legitur. Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur & hyrundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Diuinare autem ex motu & voce animalium/ fortunam aut diffortuniū/ effectus etiam q a libero arbitrio pendent/ & a cœlestibus nō causantur æque prohibetur: sicut talia per astrologiā practicare. Ad qrtum. lege quæ seruus Abrahæ egit ante & post Rebeccæ responsionem: & inuenies omen non interuenisse. DIS. De sortibus autem quid dicendum est? MAG. Sors ut habet s. Thomas libro de sortibus. & secunda secundę q. 95. articulo octauo triplex est. Diuisoria/ qua inquiritur ad quem pertineat res diuidenda. de hac Prouerbiorū decimo octauo Contradictiones comprimit sors vel dignitas. de qua Actuū primo in ælectione Mathiæ dicitur. & cecidit super Mathiam. vel pœna. hac deprehenditur Achon qui de anathemate aliquid surripuerat Iosue septimo. & Ionas a facie Domini fugiēs sorte deprehēsus est & missus in mare. Ionæ primo. Alia est sors consultoria: qua inqritur quid agere oporteat aut qn̄. sic fuit sors missa in urnam: ut sciretur qua die & mense occideretur gens Iudeorꝝ. Hester tertio. Tertia est diuinatoria: qua inuestigatur quid futurꝝ sit. Hac usus est rex Babilonis stans in biuio &c. Ezechielis. 21. In omni vero sorte expectatur ęuentus vel a cœlesti influxu: vel a fortuna: vel a Deo aut a dæmone. Cum autem cœlum nullam operationem habeat in ea quę sorte inquiruntur/ vanum & supersticiosum est uti sortibus ea intentione: quia sic non carent dęmonū ingestione: multo minus cum expectatur æuentus a dæmone. Si autem expectatur ęuētus a fortuna/ ut cōmuniter in sorte diuisoria super re diuidenda cū non potest concorditer diuidi/ non videtur habere (ut ait sanct9 Thomas) nisi forte vicium vanitatis. Si autē in sorte diuisoria aut consultoria expectatur euentus a Deo. iuxta illud Prouerbiorꝝ. 16. Sortes mittuntur in sinum/ sed a Domino temperantur. Locum habet quod Augustinus dicit super Psalterio. Sors non est aliquid mali: sed in re dubia diuinam indicans voluntatem. 26. q. 2. Sors. Tali sorte usi fuerunt Patres sancti de quibus supra. Sed in his quoq; quadrifarie viciū potest accidere (ait s. Thomas) primo si absq; ulla necessitate fiant. videt enim illud ad dei temptationem pertinere. Secundo si fiant in necessitate: sed absq; condigna dei reuerentia & præmissa oratione. Tertio si diuina oracula in sortibus expectata/ ad terrena negocia & ad vitæ huius vanitates conuertantur. Quarto si in ęlectionibus ecclesiasticis q̄ fieri debent inspiratione spiritus sancti/ aliqui sortibus utantur. DIS. Nunqd tali sorte usi sunt Apostoli in ęlectione Mathię? MAG. Etiam. sed ut Beda dicit super hunc scripturę locum. nodū erat plenitudo spiritus sancti in ecclesia

Marginal notes: Hieremi. octauo — Sors est triplex. — puerbiorꝝ — Actuū. i. — Iosue. 7. — Ionę. i. — Hester. 3. — Ezech. 21. — S. Tho. — puer. 16. — Psal. 30. — Beda

172

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

effusa. Vnde post spiritus sancti missionem septem dyacones non sorte
sed aelectione constituerunt. Sors diuinatoria semper est suspecta & ma
la ex his sanctarum scripturarum / Doctorum catholicorum & canonū diuersas
sententias facile est concordare. quod alijs relinquamus. DIS. Probe
nam extra limites epitomatis me de illis inquisiuisse fateor. De duello
tamen & iudicio ferri candentis: quae inter sacrilegia nominata sunt: &
ad quae nōnulli militaris ordinis ac vetulę quaedam saepius se offerunt:
quid dicendum? MAG. Illicita sunt. patet de primo. 2. q. 5. c. Mono-
machiam. & de secundo. c. fi. de pur. vul.

De tertia specie superstitiōis que est vana ob-servantia. Et specialiter de arte Notoria quod il-licita sit & vana. Capitu. ultimum. DIS.

Estat tertia superstitionis filia nunc describenda. MAG. haec
Obseruantia vana. est vana obseruantia. vel ad scientiam acquirendam. ut in arte
notoria. vel ad imutanda corpora per extranea remedia: vel ad
praecognoscendum futura fortunia aut diffortunia: vel ad prae-
seruandum a malis per suspensa ad collum aut qualitercunque portata di-
uina verba. DIS. Quid per artem notoriam intelligis? MAG. va-
Ars notoria nam quandam superstitionem quae habet quasdam pro qualibet scien-
tia figuras characteribus & nominibus ignotis insignitas: ac etiam cer-
tas orans nomina multa ignota continentes: quas dum continenter ie-
iuniis viuens & se macerans cū certis ceremonijs dixerit / & figuras sū-
ma attentione aspexerit: scientiam desideratam sine labore alio vel stu-
dio acquirere dicitur. DIS. Si illicita nō est haec ars / eam mihi tradas
quaeso: ut praeter te reliquas philosophiae scientias addiscam. quid labo-
ramus superuacue / ego discendo & tu docendo: si breui tempore omnes
disciplinas arte notoria acquirere possum? MAG. Illicitam esse hanc
artem & inefficacem sanctus Thomas secunda secundę q. 96. arti. primo s. Thōas.
concludit. quia utitur his quae scientiam causare nequeunt: etiam demō
per eam inuocatus nec intellectum illuminare / nec scientiam infundere
potest. quamuis possit nōnulla scientiarum documenta tradere. Accedit quod
non inueniuntur qui ex arte ista in scientijs prae ceteris fuerint illumina-
ti: sed potius infatuati. Venit ad me dum studio insisterem in Vniuersi-
tate Friburgensi Magister quidam Parhisien. cum arte ista: ostendebat-
que figuras / orationes & caetera huius generis portenta. persuadebat de-
nique ut hac via quas non haberem scientias acquirerem. Abhorrui figu-
ras / characteres & ignota nomina: & nullam illis inesse efficaciam demō-
strabam. Ipsi autem dum in falsa credulitate remoueret: obieci. quare nō
ipse scientias plurimas quas non habuit tali arte acquisiuisset. Confu-
sus ille / ad excusandas excusationes in peccatis cōfugit. Nec valet quod
adducunt de Daniele & socijs suis abstinentibus a cibis regiis quibus de- Daniel.
us prae ceteris scientiam dedit. non enim abstinebāt per vanam obseruā-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tiam artis notoriæ:sed ne contaminarentur cibis gentilium contra phi
bitionem legis diuinę:ideo merito obediētiæ a Deo prę cęteris sunt sci-
entiis præditi. Et Salomon potens scientiam gubernandi populū meru
it eam accipere/non a dęmone sed spiritu sancto:qui diuidit singulis pro
I.Cor.12. ut vult.1. ad Corinth duodecimo. Cæteras vanę obseruantię partes di-
Augusti9 uus Augustinus eliminauit sufficienter libro secundo de doctrina Chri
stiana:cuius nōnulla verba a principio adducta sunt. Obseruantias autē
temporum plurimas esse superstitiosas & vanas /manifestum est ex his
quæ supra de ęlectionibus differta sunt. Incantationes vo/carminatio-
nes & obseruantias aniles pene innumeras cribrare/nō est pręsentis ne-
gocij. In pręedictis etiam quod sufficienter probatum non est:aut deter-
minatione ecclesię vel sacrę scripturę contrariatur:pro non dicto habere
volo. DIS. Ego vero ab omnibus illis etiam quę excusationis quan
dam umbram habent/sed suspecta videntur:sedulo abstinebo. MAG
Apostol9 Prudenter.nam hoc Apostolus monuit dicens. Ab omni specie mala ab
stinete vos. Vale & crebra repetitione quę de septem artibus liberali-
bus tradidi rudimenta/memorię cōmenda: in his intellectum & ingeni
um exerceto:ut cęteras philosophię partes celerius appręhendas & sani-
us intelligas. Finis septem artium liberalium.

Sequitur liber octauus de principiis rerū naturaliū

173

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Liber Octauus de Principijs rerꝫ naturalium. De laudibus Philosophię naturalis: & ordine tradendi eandem. Capitulum primum.

DIS. Aliquot iā lucubratiōibus/q̄ tradidisti artiū rudimēta/ indefesso labore apud me reuolui & ī quē finē ipaꝝ tēderet cogniciō anxius ꝑquirēs/tandē in eā quā toti operi pmisisti phię ꝑtitionē/diligētius oculos cōieci. Et pter has triuiales & quadruuiales disciplinas/ ꝑtē phię q̄ de totius singularꝫq ꝑtium mūdi naturis & origine disserit cōspiciēs: memī quod dudū a te audieram: artes liberales nō ꝓpter se/sed ut adminiculatiuas/ in hāc quę de naturis rerū cęterasq phię altiores disciplinas addiscēdas esse. Harꝫ itaq principia iamiā in mediū ferri pmissarꝫ ordo expostulat. Primū aūt de naturis rerū. posterius vero de moralibus & theologicis tractandū censeo: & id q̄ totius succincto familiariq sermone fieri vehemēter exopto. MAG. Partē phię quę rerꝫ naturaliū principia ꝑtractat a nullo unq docto viro neglectā/verꝫ etiā ab Indis Arabibus Aegyptijs Grecis & latinis diuersarꝫq ꝓfessoribus sumis laborib⁹ conquisitā manifestū est: a paucis vero/aut (ut verius loquar) a nullis s3m pcisionē inuentā/facile crediderim. Totius equidē uniuersitatis entiū/ singulorūq naturas principia & causas inuenisse quis se iactabit? Quoniā vero nec tu hāc pcisionem: sed breuē apertūq sermonem expostulas: tuū ꝑcupidū sciendi animū si non cibo solido/lacte tn̄ ut tantillę ętati cōgruit pascā: & de thezauris philosophorꝫ quę visa fuerint magis necessaria in mediū proferam. DIS. Et ego quia difficillima sunt hęc cognitu/aures diligentissimas accomodabo: ut ne verbū quidē dicas quod nō alta mente recōdam. MAG. Nec te diligentius auscultasse aliqn̄ pœnitebit. Nā cognitis principijs rerū: nō obstabit quo minus res ipas suo modo cognoscas. Tunc em̄ (inquit Aristoteles primo phisicorꝫ) arbitramur unumquodq scire cum causas eius cognoscimus primas: & principia prima usq ad elementa plerꝫ ꝓ tn̄ per effectus ad causarꝫ notitia3 deuenimus. Innata equidē est nobis via ꝓcedendi a nobis notioribus (q̄ sunt effectus) ad notiora naturę (quę sunt causę & principia) Hunc igit ordinē alternatim cōmutabimus: & nūc ꝑ principia & causas/effectus nūc autē ꝑ effectus sensibiles/principia & causas manifestare cōtendemus: ab uniuersalioribus ad particularia descendentes. Nā & illa quoq nobis prius innotescunt. Quod in pueris liquet: qui primū omnes viros patres & mulieres matres appellant: postea vero unumquodq specialius determinantes/hunc patrem & hanc matrē dicūt. DIS. Pretermissis itaq longioribus ambagibus hac via rem ipsam aggredere.

Aristotel.

De Opinionibus philosophorū circa rerum prima principia Capitulum secundum

MAG.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Opinioẽs de mūdo.

Vnc quẽ inhabitamus visibilẽ mundū/quidā phoꝝ semp fuisse & fore astruunt: ut sunt peripatetici. quoꝝ princeps Aristoteles fuisse legitur. Quidā ipm non semp fuisse sed genitū & nūquā desinere affirmāt. ut Academici: quibus Plato pꝛ̃erat. Sequentium autẽ multi ipm & incepisse & interiturū scripserunt. ut Stoici Trismegistus & Sibyllę. Rursus qdā unū tm/ut Pythagoras: quidā īnumerabiles mundos & gigni & dissolui pꝛ̃dicabāt. ut democritus & Anaximāder. Nec solum de mūdi duratiōe & unitate/verumetiā de ipsius & singularū reꝝ in eo cōtentarū principijs/diuersa sensere. Nā ut refert Augustinus octauo libro de ciuitate dei. c. 2: Thales Milesius unus illoruꝫ septem/qui sapientes appellati sunt: Aquā putauit rerū esse principium & hinc oīa elementa mundi/ipmq; mundū & q̄ in eo gignunt. existere. Anaximander eius auditor singularū rerū principia credidit infinita. Anaximenes vero quẽ discipulū reliquit: omniū rerum causas infinito aeri dedit. Cui succedens Anaxagoras dixit ex infinita materia/q̄ cōstaret dissimilibus inter se pꝛ̃ticulis rerum omniū genera ꝓ modulis & speciebus proprijs singula fieri. Dyogenes quoq; alter Anaximenis auditor: aerẽ diuinę tamẽ rōnis cōpotẽ/reꝝ esse materiā opinatus est. Archilaus qui Anaxagorę successit in materia reꝝ a magistro suo nō discessit. Archilaum Socrates audiuit. Hic primus uniuersam phiam ad corrigendos cōponendosq; mores inflexisse memorat. Sed discipulum reliquit platonẽ: qui oīm materiā spẽm inuisibilẽ: sinū informẽ: potētiā: naturā: matrẽ mundi: nutricẽ formaꝝ: subiectū: receptaculū: infinitudinẽ: siluā: hylen & originẽ nominabat. Huic succedens Aristoteles: qui nō mō memoratos/sed etiā Pythagorā materiā/numeris maxime aūt dualitati assimilanteꝫ: & Empedocleꝫ qui omīa ex quattuor elementis: Zenonem stoicū: qui ignis substantiā per aera in aquā conuersam: & in eo queadmodū semen in foetu cōtentam/a qua cętera posthac gignerentur asserebat. similiter & Epicureos singulā ex athomis asseuerantes/refellit. sed forte (ut multis visum est) nō tam scite q̄ arroganter/ nō in re ipsa sed verboꝝ cortice quosdā ex iam dictis Philosophis carpit. Heraclytus aūt materiale principiū/quod Thales aquam dixit mare nominauit. DIS. Nū autẽ qui in materiali principio dissentiūt in effectio concordant? MAG. Fortasse re ipsa & si non nomine. nā Thales mundum dei facturā & Deū antiquissimū dicebat. Hunc Stoici verbū/mentem siue Iouẽ nomināt: Pythagoras monaden. Anaxagoras diuinū animū. Diogenes diuinam rationẽ. Archilaus mentẽ. Plato conditoriū intellectum & eius patrẽ deum. Alij primā causam. aliqui primā intelligẽtiam. Aristoteles autem principem: primū motorẽ & gubernatorẽ omnium appellat. Prӕter hos autem fuere alij q̄ plures quoꝝ positiones tā quā obscuriores silentio transimus. DIS. Sed quinā filoꝝ veritati magis appropinquauerunt? MAG. Id facile videbimus si prius Mosen prophetam theologum simul & philosophum de hac re audierimus? DIS. Quid hic ait?

Opinioẽs de matia.

Socrates

Plato.

Aristote.

Opinioẽs de principio effectiuo.

PRINCIPIIS RERVM NATVRALIVM

Positio Moysi de rerum principijs & origine:
Capitulum tertium: MAG.

Ambrosi. Oyses eruditus in omni sapientia Aegyptiorū . ut ait Ambrosi
us: nō tamē in psuasione humanę sapientię nec in phię simulato Moyses
rijs disputationib⁹ / sed in ostensiōe spūs & virtutis tanq̄ testis
Genesis. i. diuini opis: ausus est dicere: In principio creauit deus coelū & terram.
terra aūt erat inanis & vacua & tenebrę erāt sup faciē abyssi: & spiritus
dei ferebatur sup aquas Quid hac assertiōe verius: quā spiritus verita
tis edocuit? In pricipio inq̄t deus oīm conditor creauit id est de vel p⁹
nihil in esse prodire iussit (nā dixit & facta sunt) coelū sc; empyreū qd'
mox creatum / angelis est repletū. & terrā hoc est materiā omniū. sz qua Psalmista
lis hęc fuerit ostendit dicens. Terra autē erat inanis & vacua. vel ut alia .1.48.
habet translatio: inuisibilis & incōposita. Non erat em̄ haec prima oīm
materies / formis saltē cōpletis & specificis distincta sed confusa & tali
bus priuata. unde subdit. & tenebrae. i. formaꝝ priuationes erant super
Hieroni⁹ faciem abyssi: hoc est materiae confusę. Nā ut testatur S. Hieronym⁹ su /
per epistolā ad Hebręos. Informē & pręiacentē mateiiā quā graeci hylē
chaosq̄ vocauerūt: Moses abyssum dicit. Super faciē autem dixit & nō
in abysso: priuatio equidē non est de materię substantia vel eidē intima
Augusti⁹ cū sit nihil Materia vero illa & si prope nihil / nō tn̄ ut Augustius libro
Cōfessionū. 12. omnino nihil erat. ideo & de ea dictū est. deus creauit ter
ram. De priuationibus aūt quas per tenebras intelligimus non dicitur
creatę sunt: sed erant (sequitur) & spiritus Dn̄i ferebatur super aquas:
q̊d supra terrā inanem & vacuā / similiter & abyssum dixit: hic aquā ap
pellat. Insuper & in eodē verboꝝ conceptu Moses totius uniuersi unitri
nū effectiuū principiū insinuat. Patrē: cū ait Deus. Filiū: cū dicit In prin
cipio (Christus em̄ in euāgelio se pricipiū noīauit dicens. Ego sum pri
cipiū q & loquor vobis) Spiritū sctm̄: cū subiungit. & spiritus dn̄i fere
batur sup aquas. Idē etiā regius propheta his verbis ęnūciat. verbo do Psal. 32
mini cęli sibi moti sunt: & spū oris eius omis virtus eoꝝ. Audiam⁹ q̊d
sequit̄ Dixit q̄q; deus fiat lux. i. forma q̄ tenebras / hoc est priuatōes ex
pellat. & facta est lux: qa dictū impleuit effectus. Et vidit Deus lucem q̄
esset bona: nō essentialiter sed participatiue. omnia em̄ bonitate Creato
ris participant: cuius ut exēplata exemplaris imaginē gerunt. Et diuisit
lucem a tenebris. nō em̄ simul esse possunt forma & eius priuatio. Ap /
pellauitq; lucem diē id est cōpositū quod a forma denōinatōem accipit.
& tenebras noctē: id est materiā priuationibus formaꝝ obfuscatā. Fact
umq; est vespe & mane id est ex potētia & actu materia sc; & forma. Di
es nō primus: qa ibi ordo non attēditur. sed unus id est cōpositū q̊d per
se unitas necessario comitat̄. Ex his aūt q̄ sequunt̄ in libro Geneseos ele
mētoꝝ distinctio / natura & ordo colligitur: & ex his mixtoꝝ origines
(quas sextuplici differentia post haec aenodabimus) non sine velamine
insinuantur. de quibus ad praesens (pro epitomatis nri lege) silendum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

existimo: ne igne reprehensionis incalescant fortius: qui etiam dicta calũniari haud desinẽt. Tũ quia expositio nõ singulis eo locutionis genere quo nutriti sunt: videatur appropriate cõuenire. tũ etiã quia sacrorũ eloquiorũ sñias mystico sensu pgnantes: philosophicis narrationibus immiscuerim: quibus nõ ego/ sed diuus Augustinus in duodecĩo Confessionũ libro ac deinceps satisfaciet. ad reliqua pergamus. Augusti.

De Concordia dictarũ Opinionũ. Capi. iiij. DIS.

Opĩonũ cõcordia

D quę pergis? MAG ad cõcordãdas p̃memoratas phõrũ de rerũ principijs sñias: nõ ẽm ideo existimãdi sunt inter se phi contrarij in materiali rerũ principio quia legimus. Materiã omniũ ab alijs ignẽ/ aerẽ/ aquã/ chaos/ infinitudinẽ/ sinũ informẽ & cęteris quæ cõmemorata sunt noĩbus appellatã: cum & ipam a diuino phõ nũc terram inanẽ/ nũc abyssum/ nũc vero aquã cõstet esse nũcupatã: quę enim in potentia erat ad omniũ formas/ nimirũ singulorũ noĩbus potuit nominari. Conueniẽtius autẽ his quibus informitatẽ cõfusionẽ aut fluxibilitatem ipius intelligim⁹: ut sunt terra inanis/ abyssus & aqua: quę Moses commemorat. Quid ẽm terra inani (q̃ & elementorũ infimum & fex censet) difformius? Quid abysso infinita confusius? Quid denic aquis oculo corporali videtur fluxibilius? Et rursus terra dicitur: quia materia dat formę fixionem. Abyssus/ quia recipit a forma distinctionem. Aqua vero: quia ad formam appetitum habet: & continuã fluxibileq tendentiã. Nec in effectiuo principio diuersitas nominũ opinionũ arguit diuersitatẽ: sed hoc: alius diuinũ intellectũ/ alius diuinã mentẽ/ alius conditorẽ intellectũ/ alius primã cãm: & si q̃ sunt talia nominãt. Moses aũt & Ioãnes euãgelista principiũ: Deũ/ spiritũ/ vbũ/ alpha & o/ & ĩnumeris alijs noĩbus appellant: ut insinuarẽt ipm innoĩabile. & non modo noĩa q̃ ab intellectu imponunt: verũ etiã intellectũ & oĩe quod noĩari põt lõge supgredi: de quibus hic nõ est differendi locus. ad ppositũ redeam⁹. At vero formale rerũ principiũ qđ Moses lucẽ appellare voluit: Plato & Aristoteles actũ formã/ & spẽm nomiabãt: nec alij tale principiũ negauere: qui ex una materia singula cõstitui asserebant. Non ẽm sunt singula/ nisi quia singulis formis actuata sunt & discreta: quę in materia erant cõfusa. Illud aũt quod Moses tenebras Aristoteles vero priuatõem dixit: alij exp̃sso vocabulo designare nõ curauerũt. eo q essentialẽ rei cõpositiõem mĩme ingrediat. necessariũ tamẽ est: nisi ẽm materia careret forma/ ipam nõ appeteret: nec p eiusdẽ introductiõe agens motũ cõcitaret. nõ ẽm q̃ habem⁹: sed quibus carem⁹ appetimus: & ut ea habeamus diuersis motibus utimur.

Augusti.

Aug. lib. soliloquiorũ. c. 31.

Apoca. 1.

Epilogus dictorum: numerũ & cõditiones principiorum ęnumerans Capi. quintũ DIS.

tria rerũ naturaliũ principia

Vo itac principia rerũ astruis: materiã & formã: e quibus tota earũdẽ substãtia ĩtrĩseca ɔpositõe ɔsistit: quorũ primũ nõ p agẽs creatũ: sed vbo creatoris exordiũ sũpsisse testaris: alterum vero

dictis motu interueniente p actiõem naturę de potentia materię educi. Priuatõem aũt ut motus fiat aĩs necessario cõcurrere: substantiã eñ cõpositi mĩme ingredi cũ nihil sit. MAG scite ex dictis tria rerum principia cõcludis: Materiã sc3 Formã & Priuatõem Hęc cum prima sint ex alijs non fiunt: nec ex alterutris constituunt. sed oĩa alia ex ipis. Formam aũt de potentia materię educi dicimus: nõ quia aliquid ipius in sinu materię lateat/sed quia sine materia tali ut subiecto/agens naturale eam nõ pduceret. Rursum ex his quędam sunt cõtraria: quia in eodem se cõpati non pñt: & sunt forma & priuatio. Forma vero & materia ex q bus est totum contrariari non possunt. DIS. Verissima quidem hęc sunt si em̃ principioꝝ essent principia: iam ipa nõ prima principia/sed essent principiata. Et nisi quædam essent contraria: inter ea motus nõ fieret si vero omnia essent opposita/cõpositi substantiã nõ integrarent. Sed de his singulatim differere non erit inutile. — *priuatio* — *principia cõtraria*

De Principio effectiuo non facto: & mundi ęternitate Capi. sextum MAG.

Mnes qui suo tempore irrefragabilis auctoritatis fuere Philosophi/principium effectuũ primum/unum atq; ingenitũ crediderẽ. si em̃ factum genitũue esset: ab alio utiq; priore esset quapropter iam primũ non esset/sed pcederet illud a quo esse suũ haberet. Ab illo igit primo & ingenito principio Plato mũdũ/& quæ in mũdo sunt visibilia & inuisibilia facta meminit. Idem testat Moyses ut paulo ante dictum est & euangelista Ioannes. Omĩa inquit p ipm facta sunt facta q dem/nõ necessitate naturę (ut habet philosophica traditio) sed libera: & incõmutabili voluntate. ut pbat catholica sanctoꝝ patꝝ assertio. dicente psalmista. Omnia quæcunq; voluit: Dñs fecit in cœlo & in terra. q aũt Aristoteles mundũ ingenitũ & incorruptibilẽ esse dixit: huic potissimũ innixus argumento: quia motus & tempus sine quibus generatio & corruptio mundi non fieret/æterna fuit &c. nihil euidenter concludit. Successio equidem quæ in motu est: quem tempus mẽsurat: aperte arguit motum & tempus & quæ mouent ęterna non esse: cũ ęternitas sit actu simul id quod esse potest. Facit ad idem quod beatus Augustinus li de ciuitate dei qrto. c. scribit his verbis. Exceptis inquit propheticis vocibus mundus ipse ordinatissima sua mutabilitate & mobilitate & visibiliũ omniũ pulcherrima specie quodamõ tacitus & factum se esse & non nisi a deo ineffabiliter ac inuisibiliter magno & pulchro fieri se potuisse proclamat. & infra. c. sexto. Proculdubio inqt nõ est mundus factus in tempe sed cũ tempe. Multa etiam de hac re idem sanctus pater libro. xij. cõfessionũ disseruit. Restauratõem vero mundi per circuitus (ut quidam voluere) ipse idem doctissimus vir libro xij de ciuitate diuerso medio refellit. Sed hęc interim: ad materiale principium sermonem vertamus.

Margin notes: *Plato* — *Psalmi.* — *Positio Aristotelica* — *Augusti.*

176

Declaratio definitionis materię primę: & quō intelligitur esse ingenerabilis & incorruptibilis: creabilis aūt & annihilabilis Ca. vij. DIS.

Materia — Ateria quid est? MAG. Primū subiectum unicuiqꝫ ex quo fit aliquid/cū insit p se & non sc̄d'm accidēs: & si aliquid corrumpitur: in hoc abibit ultimū. DIS. Partes dilucidatōe egent.

Primum — MAG. Materia est primū subiectū quia nullū ea prius: ut visum est: vel primū hoc est principale: unicuiqꝫ/ sc3 rei generabili & corruptibili: subiectum. dico nō in quo totū cōpositum subiectat̄: sed ex quo fit aliquid, id est compositū: cum insit, sc3 cōposito per se &, id ē. nō sc̄d'm accidens: quemadmodū priuatio: quę & si fit p se terminus mot⁹ p quem cōpositū generat̄/cōpositi tñ substantiā nō ingredit̄. Et si aliquid sc3 cōpositum vel generatū corrumpit̄. i. in sua principia resoluit̄: id abibit ultimū id est finaliter in ultima resolutiōe in hoc sc3 subiectū. Eadem ēm sunt principia resolutionis quæ & cōpositōis. Vnde omni & substātiali & accidentali forma sublata/ultimo remanere materiam primā/necesse est: quā & intellectus taliter negatiue videt: dū corpus aliquod in corporee & sine forma intelligit. Hanc peripatetici & qui mundū ingenitū volunt/simil'r ingenitā & incorruptibilem astruunt. Si ēm aiunt materia prima fieret: vel ex se utiqꝫ vel ex alia esset: cum ex nihilo nihil fieri possit: non aūt ex se fit: quia esset antequā fieret: nec ex alia: cum iā prima nō esset: idem argumentū ad pbandā eius incorruptibilitatē assumunt. Sed Moyses & qui eum sequunt̄ doctores Katholici: materiā nō ex se nec ex alia sed ex nihilo/id ē post nihil: vel non ex aliquo a deo creatam in principio constanter affirmant: qui & eandem si vellet non quidem corrūperet (quia cōposita non est) sed penitus annihilaret. Quod vero vulgatum gentiliū principiū assumit. Ex nihilo nihil fit. locū habet in potentia creata/non in creatore: qui solus pōt res creare. ut testat̄ Augustinus li. tertio de trinitate. Ignorauit hoc vas eloquentię Cicero de natura deoꝝ disputās: q materia p̄fuisse opationi diuinę attestatus ē

Subiectū p se inest

Si maťia prima sit ingn̄a bil' & incorruptibilis

Ex nihilo nihil fit

corrūpit̄

Aug⁹ li. ꝯfessionū anshelm⁹ libro mo nologis capitulū 8 Augusti⁹ Cicero.

Si materia prima fuerit aut possit aliquando esse sine forma: & si omnia creata ex materia sint composita: & si cœli & terrę sit eadē materia Ca. viij. M.

Ed plurimā difficultatē apud nōnullos ex nostris habere videt̄/si materia formis possit esse priuata? Cū ēm actu/sine actu q forma ē/nihil oīno eē possit materia priuata formis quō actu erit? Hui⁹ argumentatōis nodulus facile qdē dissolueretur si actū duplicem discernere nouerimus: quorum primus est entitatiuus: quo sc3 unūquodqꝫ (quia ens est) in uniuersitate existentium subsistit. Tali actu materia prima in formis/de qua & mundum factū constat: antequā formaretur & distingueretur (facta utiqꝫ erat) subsistebat: quę & si prope nihil erat. ut ait Augustinus li. cōfessionū: qm̄ adhuc oīno informis erat: non tā Augusti

actus entitatiuus maťia est i formis

oīno nihil erat cum esset quod formari poterat: formari aūt quod non est/non potest. Secundus actus est formalis/cōpletus & specificus a forma specifica. quale est esse rationale hominis ab anima intellectiua. Illo materia prima actuata non erat: quia inanis vacua: & informis erat. — actus form̄

DIS. Non erit itaq; impossibile aliquid sine forma esse. MAG.

Augusti. Augustin⁹ hoc videtur affirmare: dicens eē utiq; aliqd nō formatū pōt Hoc aūt de forma absoluta accipiēdū est: nam & in materia nuda adhuc forma esset respectiua: relatio sc; qua ut creatura ad deum refertur: sed hæc quoq; materię est eadem. Similiter & aptitudinalis extensibilitas:

Auerrois. quā cōmentator Auerrois dimensionē interminatā vocat. Actualē autem extensionē dimensionē terminatā dicit. sed hęc cum sit trina dimēsio: quantitas est & realiter a materia diuersa. dimensio aūt interminata est materię coęua. DIS. Materies igiť prior forma erat. MAG. prior erat ait idem/non tempe sed origine. sicut sonus cantu. Ipam autē & — matia prior forma.

Schottus. li. 2. dis. 12 tempore a formis denudari: & in actu primo (quem entitatiuum dicimus) posse subsistere p diuinam potentiam/ex dictis manifestū est: & demonstrari posset amplius. Sed hęc relinquentes alia transcurramus:

Hugo de sacramētis ma. sen. 12 dis. lib. 2: Bonauen. magnorū equidem opiniones de his videnť diuersę. Sunt em̄ qui materiam hanc in principio sub quædam forma generali pstetisse volunt.

DIS. Omnia nec creata hac participant? MAG. Minime. Substantię nanq; incorporeę (quas intelligentias/angelos/demones/aīasq; rationales dicimus) ex materia non sunt: nec tamē omīno simplices sunt (quod soli deo competit) sed ex realitatibus duabus constāt: una est ut potentia/altera ut forma. hęc autem cōpositio nō psentis sed methaphisicę considerationis est. Accidentia quoq; eodem genere simplicitatis cōtinentur. Sola autem substantia corporea ex materia est composita: nec ex alia cœlū & ex alia terra sed eadem informitas per inuisibilē terrā insinuať, unde fieret cœlum: ut ait Augustinus. Et terra visibilis atq; composita & aqua speciosa/& quidquid deinceps in constitutiōe huius mūdi non sine diebus factum cōmemoratur. — Sūbę īmateriales

De Forma Capitulum nonum DIS.

Ormę aūt quā affers definitiōem? MAG. Formā quā exemplū/speciem ratōem & actū dicūt: varię definitā inuenio. Vnde ait: qui sex principia describit. Forma est compositioni contingens: simplici ac inuariabili essentia consistens. Contingens quidem est cōpositioni: non qua ex alijs integratur/sed qua materię in compositione totius uniť. Simplex aūt dicit qa ex alijs nō cōponiť/nec in alia resoluiť: nec addita subiecto maius facit. Inuariabilis aūt est in latitudine sua quā nō transit/sed intra termīos illi⁹ p gradus indiuiduales variať intendiť & remittiť. Habet em̄ forma graduū/latitudinē ex quoꝝ uniformi & difformi cōfiguratōne nōnulla q̄dā secretiora naturę inuestigant pcipue vero in accidentalibus. ut ptim videre ē i libro de uniformitate & difformitate formaꝝ. DIS. Hęc alio loco & tpe expetā nunc reliqs — Forma simplex inuariabil̄

177

Forma diuinum quoddam optimum appetibile

formę descriptiones adducas. MAG. Forma est q̃dda diuinũ optimũ & appetibile. Diuinũ q̃ddã dicitur forma cũ sit p̃ticipata similitudo vel imago dei dans esse cõposito: per q̃d seipsum ut potest deo assimilat: clarius quidẽ in homine/obscurius in lapide/mediocriter aũt in aĩalibus & plantis. Optimũ vero est/non simpliciter sed inter rerũ principia. Priuatio em̃ nihil est omnino: & materia pro se nihil: quę p̃ appetitũ formę habendę in continuũ cõpositi machinatur maleficiũ. Vnde & forma est ens a materia appetibile: nam ipsam materia ut fœmina virũ / turpe bonum & quodcũq̃ imp̃fectum suĩ p̃fectõem appetit: appetitu/non quidẽ ratiõali aut ãiali sed naturali. Alia subiungenda est descriptio formam & substantialẽ & accñtalem cõplicans. DIS. Quæ? MAG. Forma est quę dat esse rei. esse quidem sustantiale/si forma fuerit substantialis: ut anima hominis. aut accidentale/si forma sit accñtalis. ut albedo albo Verumtamẽ Forma quę inter principia rerũ naturaliũ cõnumerata est/ accidentalem non cõprehendit. Materia em̃ & forma ex quibus naturales res fiunt substantię sunt: non accidentia: nec tamẽ per se & directe: sed reductiue in genere substantię ordinabiles. De formis aliqua in sequentibus tractabimus. nunc priuationem discutiamus.

Forma

De Priuatione. Capitulum decimum.

DIS Priuationem definias. MAG. Priuatio cum nihil sit / nec genus nec differentiam habet: & ideo definiri nequit. Priuationem vero nullam rẽ esse Augustinus contra Manicheos Affirmat dicens. non em̃ tenebrę aliquid sunt: sed ipsa Lucis absentia. sicut silentiũ nõ aliqua res est / sed ubi sonus nõ est/silentium dicit̃. Conueniẽter ergo Priuatio describitur Priuatio est carentia formę alicuius cum aptitudine materię ad ipsam. primũ patet de silentio quod absentia seu carẽtia soni est. ultimũ vero necessario additur. nisi em̃ materia nata esset recipere formam: cuius carentiã habet: ea nullatenus careret. nõ em̃ asinus carere dicitur ratione quam ex primordiali suĩ cõditione aptus non est recipere. sic nec lapidem cęcũ audemus affirmare. DIS. priuatio itaq̃ non est materia. MAG. nõ utiq̃. hec em̃ non aliqua res est: materia autẽ nõ omnino nihil est: unde & in aduentu formę priuatio eiusdem amplius nõ est: sed materia recipiens formã est: de qua priuatio iã negatur: quę rursus forma separata de eadem affirmatur. cũ em̃ nihil sit ad introductõem formę nõ corrumpit̃ nec ad separatõem eius producitur. DIS Sed quomodo fieri potest: ut materia quę actu contrarijs priuata est formis earundem in se habeat priuatões? ni fortasse formarũ contrariarũ priuatões contrarię non sint MAG. Quinimo priuatões eodẽ modo opponunt̃ priuatiẽ quo & formę (quarum priuatões sunt) opponunt̃ positiue. Sicut autẽ solę formę ĩmediate cõtrarię. simul in eodẽ subiecto se nõ cõpatiunt̃: sed eidẽ vicissĩ insunt: nec his ambabus simul caret. sic nec ambarũ priuatõs (q̃ eodẽ genere priuatiẽ opponunt̃) simul recipit. Hec autẽ de priuatõe formaliter dicta accipienda sunt. fundamẽtaliter em̃ priuatio a materia priuata non

Priuatio

Augusti. anshelm. magr. sen.

Priuatões cõrię simul materiæ ĩ esse nõ possunt

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

distinguitur. Nōnulla etiā libro secundo supra tractatu de Cathegorijs de priuatōe differuimus. Supest ut in sequentibus res naturales quarū principia vidimus: pro modulo epitomatis nostri transcurramus.

De Re naturali & natura. Capitulum. ij. DIS.

Res naturales intelligo quę ex principijs naturalibus: materia videlicet & forma naturali existunt. ut lapis. arbor. & his similia. — Res naturales

MAG. Optime. Materia namq; & formę naturę sunt: ex his igit̄ cōposita nō ab re naturalia dici possunt. DIS. Natura quid est? Ma. Naturā esse manifestū est. nec demonstratur: sed taliter definitur. Natura est principiū & causa motus & quietis eius in quo est primū: per se & non secundum accidens. DIS. Definitiōis ptes facias clariores. Ma. Natura principiū est primum. i. principale & inmediatum. Nā & si qualitates ad motū & quietem concurrant: non tamen īmediate & principaliter. sed ut instrumenta. ideo nō entia naturalia aut naturam habentia: sed entia secundū naturā sunt: quia accidunt enti habenti naturā. Sequitur (&) pro id est causa (ut idem noīe princípij & causę intelligas) motus & quietis: q̄ eidē īsunt (eius) sc; compositi in quo natura est per se. accidit em̄ artificialibus inquantū talia ut moueant̄ ab ea q̄ est ī ipsis natura. ut cum statua cadit: accidit ei ꝙ sit lignea aut lapidea. Excluduntur etiā hic causę per accidens: quibus etiā cōnumerant̄ casus & fortuna. ꝙ vero additur (& non secundū accidens) artes excludit: q̄ quādoq; principia sunt motus subiecti in quo sunt: nō aūt per se sed accidētaliter. Accidit em̄ sananti seipsum ut sit medicus: cū ab alio sanari possit. Natura igitur principiū est & causa motus & quietis &c. id est Natura est id per quod res in qua est inclinat̄ ad receptionē motus vel quietis aut formae alterius. Res em̄ naturalis eadē natura per quā est: nata est recipere oms passiones huiusmodi naturā consequntes. Forma aūt quia non tm̄ inclinat ad has sed etiā actiue concurrit: ideo a Phisicis dicitur magis natura esse: eo ꝙ ratio principiandi formę pfectior sit q̄ ratio principiandi materię. utraq; tamen in genere principij passiui cōcurrunt. Principiū vero actiuū motus & qetis cuiuslibet nō semp est intrinsecū. ut infra patebit

[Margin: Natura — Entia secūdū naturā — Forma est magis natura.]

De generibus Causarum. Capitulum xij. DIS.

In explanatione definitōis/causarū diuersitatē insinuare videris: cum aliā per se aliā uero per accidēs distinguis. ne igitur graueris de his latius tractare. MAG. Principiū in definitione Naturę pro passiuo non actiuo accipiendū esse ostensum est: ne naturā/nō causa; per se sed per accidens dicam⁹. mobili nāq; in eo ꝙ mouet̄ accidit habere in se principiū sui motus. sicut medico sanāti seipsum/accidit habere in se suę sanationis principiū: inclinari aūt ad motū & ad formā inducendā per se inest mobili. Causa aūt generale nomen est: intrinsecū & extrinsecū principiū cōplectēs. Est em̄ causa ad cuius esse sequitur aliud ut ad esse solis seqtur lumē. DIS. Causa intrinseca quę est? MA. Illa ex qua cōpositi substantia integrat̄. ut sunt materia & forma. de qbus

[Margin: natura est principiū passiuum — Causa Intrinseca]

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

extrinſeca ſupra: DIS. Extrinſeca quæ eſt? MAG. Quæ ad rei cōſtitutiōem
cōducit: ſed ſubſtantiæ eius ps non eſt. ut ſunt efficiens & finis. DIS.
Efficiens. Efficientē quā dicis? MAG. Eam/a qua primo fit motus: & hęc qui principalis
dem principalis eſt. ut domificator. Quæ vero mota mouet/inſtrumē- iſtrumē
talis dicitur. ut ſecuris mota a domificatore. Rurſus aūt efficiētiū quod talis.
dam intra ſubſtantiā eius quod efficit cōtinetur: & ratio ſeminalis non
Intriſecū. nunꝗ appellari ſolet. Et eſt vis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procre
ans. ut vis grani reducens ipm in arborem. De hac autem eo loco quo
de plantis agemus ęnucleatius differendum erit. Hanc nōnulli inchoa/ Bonauent.
tionem formę producendę aſtruunt: ut ex ea operatione naturę/forma li. 2. diſ. 18
pficiat. ſ; an forma uſis aut pticſaris cēſenda ſit nec ne diſputār. Quiꝰo Schottus.
inchoatōem formaꝝ in materia nō admittunt/ratōem ſeminalem qua/ libro. 2.
litatem/formam ſemīs cōcomitantē/& ad formā generandam diſpoſiti
ue agentem eſſe dicunr: nec illam/nec ſemīs formam actione naturę in
formam generandā conuerti aſtruunt/ſed potius abiiciendam eſſe affir
extrinſecū mant. Aliud efficiens extra ſubſtantiam eius quod opatur exiſtit. ut coe
lorum influxus. & rerū artifices. qui cum ſecundum intellectum & vo-
luntatem agunt cauſę exemplares poſſunt appellari. In mente em̄ arti/
ficis ſunt exemplaria eorum quæ pducit in exteriore materia. Cum ve
ro ſemp materia una aptior ſit alia/in nulla exemplaris forma fingi po
teſt ſicuti eſt in artificis anima ſed manet ſimilitudo & imago eius quæ
eſt veritas in mente: Eſt igitur forma rei in anima artificis archetypa & anſhelmꝰ
veritas: & dum in potentia ad actū deducitur/motus eſt: in materia aūt
Ideæ iam pducta eſt ſimilitudo & imago. Has rerum formas in mente diui/
na ideas dicunt. Sunt autem ideæ (ut ait diuus Auguſtinus libro octo- auguſtinꝰ
ginta triū quæſtionū. q. 46.) formę eternę & incōmutabiles in mente di
uina: Et ut aſſerit Schottus libro. i. diſ. 3. ſunt res obiectiue cognitæ ab Schottus.
intellectu diuino. DIS. Ideę cum ſint eternæ/non niſi deus eſſe poſ/
ſunt: quia plura ęterna non ſunt: & omniū rerum ſunt: quia omīa/a deo
obiectiue cognita ſunt. MAG. Sane. hoc em̄ teſtat euangeliſta Ioan- Ioan. pri.
nes dicens. Omīa per ipm facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil: quod
factum eſt in ipſo vita erat: quod autē in deo vita eſt utiꝗ deus eſt Ideę
itaꝗ in deo & ſi plures ſint (alia em̄ ratione ut ait Auguſtinus conditꝰ auguſtinꝰ.
eſt homo alia equus) omnes tamē unus deus ſunt. Hoc expſſius libro
de trinitate edocuit dicens. Primus ac ſummꝰ intellectus eſt ars quædā
omnipotentis atꝗ ſapientis dei plena omniū rationū viuentium incō/
mutabilium: & omnes unum in ea/ſunt ipſa unū de uno cum quo unū
Et libro ſoliloquiorum. c. 31. Tu es deus meus & dominus omniū quæ
creaſti: & apud te omnium ſtabilium ſunt cauſę: & omnium mutabiliū
apud te immutabiles manent origines. & omnium rationabilium & ir
rationabilium atꝗ temporalium ſempiternę viuunt rationes. Vnde &
diuus Boetius libro de conſolatione metro nono. tu cūcta ſuperne Du
cis ab exemplo: pulchrum pulcherrimus ipſe Mundum/mente gerens
ſimiliꝗ imagine formans. Sed quorſum ſermo noſter defluxit prima

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

rudimenta philosophię perquirẽtes: ad arcana quædam theologiæ ascẽdimus. DIS. Ad instituta ergo regrediamur.

De causa finali: & causarum coincidentia Capitulum tredecimum

MAG. Ccasione efficientis extrinseci nõnulla de forma exemplari, tractauimus: restat ut secundum præmissa extrinsecę causę partitionem de fine disseramus. DIS. Finis quid est? MAG. Duplex est: scilicet finis gratia cuius: & finis quo. Primus est gratia cuius alia fiunt/ideo etiam causa causarum dicitur: & ab ipsa primo efficiens ad operandum mouetur/motu quidem metaphorico & intentionali: quia scilicet ab efficiente desideratur. reali autem motu mouere non potest: quia frequenter in re realiter nondum est: sed solum in intellectu & voluntate. Dicitur tamen causa realis denominatione extrinseca qa effectus realis est ad quem appetendum mouet appetitum: & spiritualiter inclinat. Et hic est finis generationis. Secundus finis est quo ad primum peruenitur. ut virtutibus beatitudo attingitur: & euacuatiõe nociui humoris sanitas reparatur. In naturalibus etiam sepius contingit: finem primum cum forma & efficiente coincidere. In numero quidem: ut anima petri: finis est generationis petri: & forma eiusdem. In specie autem: ut forma ignis a. effieiens est formę ignis b. & hæc finis est generationis ignis b. Formę autem ignis a & ignis b/eiusdem speciei sunt. Et deus dictarum causarum causalitatem cõplicat. Est enĩ tricausalis. Efficiens: omnia ex nihilo producens. Formalis quia exemplar est omnium formas in se continens. Et finalis/in quẽ omnia tendunt. Materiæ autẽ causalitatem quæ est pati/non supplet: nec actione phisica efficiens cuius causalitas est agere cum materia coincidit: imo materia nec in specie nec in numero cum alijs causis coincidere potest.

Finis gratia cuius.

Finis quo

De causa uniuersali & particulari complexa & incõplexa per se & per accidens in actu & in potentia Capit. decimumquartũ

MAG. Preter has autem quas diximus alię sunt causarum diuisiones. DIS. Quæ. MAG. Causarũ quædam est uniuersalis ut sol homo. quædam particularis ut hic homo: Et rursus causarum quędam est complexa ut petrus scriptor. quædam incomplexa ut scriptor. Et amplius causarum quædam est per se causa: quæ scilicet secundũ propriam naturam & non per aliud sibi accidens causat: cum quo unum per accidens constituat. ut ignis generans calorem in aqua. DIS. Num ignis calorem in aqua per sibi accidentem caliditatem producit? MAG. producit. Sed caliditas ignis cũ igne non unũ per accẽns cõstituit nõ enĩ se hñt ut determĩatio & determĩabile quẽadmodũ paries albus.

Causa uniuersal. particularis cõplexa incõplexa per se

p accidēs Causa per accidens per oppositū manifesta est ut musicus scriptor. Ac/cidit em̄ scribenti librū ut sit musicus. Inter has etiam casum & fortunā infinitasq; alias nominare possumus. Infinita em̄ sunt quæ unicuiq; ac/cidunt non simpliciter & in eodem genere In quolibet em̄ causarū gene re status est. ut dicit secūdo methaphisice. Rursum aūt quęlibet harū siue uniuersaliū/particulariū/cōplexarū/incōplexarū/p se vel per accidēs/duplex ē scʒ in actu & in potentia. DIS. Causam in actu quā dicis? MAG. Aristotel

Cā i actu quæ actu effectū causat. ut scriptor actu scribens. Et hæc simul est & nō est cū suo effectu: non quidem iam cōpleto: sed in fieri actuali cōstituto. Idem tamen de fundamētis & relationib9 verificari potest. DIS. Cau

in potētia sa in potentia quæ est? MAG. Quæ cū actu sit nihil causat/causandi tamē potentiā habet. ut scriptor dormiens: vel quę actu esse non habet: possibilis tamē est ad esse & causare. ut antichristus causa est in potentia futurę persecutionis ecclesię.

Si unius effectus plures p se causę aut unius causę plures effectus possint esse. de causarū cōnexione & causandi necessitate. Et quō causę sibi inuicem sunt causę Capitulum. xv. DIS.

Preter ea vero quæ dicta sunt de causis/aliud me mouet fortasse scitu non indignū. Est aūt ut breuib9 edicā: si unius effectus plu res p se causę esse possint? MAG. Recte arbitraris hoc scitu nō indignū: eo nanq; cognito nō mīme in philosophia q̄stiones pate/

unius effectus pl'es pnt eē cāę p se gene/rū diuersorum bunt. DIS. Tu ergo quid sentiendū sit edicito. MAG. Vniuscui9 q; quod creaturę noīe censetur plures esse p se causas/generū diuersorū facile declarabit. nulla em̄ creatura a se ipsa est: nulla em̄ omīno res ē (ut ait diuus Augustinus libro primo de trinitate) quę se ipsam gignat ut sit: omīs igitur causam efficientē habet. Rursus autē teste Boetio in omni eo quod est citra primū/est hoc & hoc. id est: quod est & quo est potētia & actus. primū/ratiōem materię: alterū vero rationem formę habet. Eius autem quod factū est utiq; aliquis finis est. Sumus em̄ & nos q̄dāmodo finis omniū. dicit Philosophus. Cuius libet igit̄ effectus quattuor causas esse alio loco affirmat. DIS. Intelligo. Sed cur dicis generū Aug9. c. i Boetí9 li. i. de trini. Aristotel 2. phisico.

unius effectus eiusdem gn̄is nō pnt eē pl'es causę diuersorū? MAG. Nam quinto methaphisicę cōcluditur unius effectus plures causę unius generis esse nō possunt: nisi sint essentialiter sub ordinatę aut partiales. Exemplum primi. Sol & homo generant hominem. Sol quidem ut causa uniuersalis: homo vero ut particularis/uniuersali subordinata: ambę tamē in genere efficientis. Exemplū secundi: motus ipius nauis/partiales causę possunt esse decem homines: aut eq trahentes. Sic visionis videns & visibile. Intellectionis intellectus & in

Cāę eēnti/alit' subor dinatę telligibile. Sed in his fortasse potentia est causa principalior: de quibus in sequentibus. DIS. Causę essentialiter subordinatę quæ sunt? MAG. quarum secunda in causando dependet a prima in cui9 virtu/

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

te agit. Prima autē ut dicit prima ꝓpoſitio libro cauſaꝵ plus in effectū
influit q̄ꝫ ſecunda. ut ſol & homo. In his em̄ quoniā createͅ ſunt prima
quantū ad intimitatē plus influit: ad formā autē effectus nō pōt deueni
re niſi ꝑ formam agentis ꝓximi & quantū ad hoc minus influit. Cū ve
ro ſecunda non dependet a prima in cauſando (& ſi in eſſendo) cauſeͅ acci accidenta-
dentaliť ſubordinanť. ut au⁹ & pater petri. nā & ſi pať petri eē habeat ab ilter ſub/
auo petri in generatione: tm̄ eſſe petri ab auo non dependet: cum ipſum ordinateͅ
generare poſſit auo p̄ mortuo. In eſſentialibus autē philoſophi cauſandi
neceſſitatem ex earundem cōnexione poſuerunt: ita ut ſecunda agēte &
prima neceſſario agat. Ex quo ſequiť effectum cauſeͅ naturalis ſimplici-
ter eſſe neceſſarium: tali autē deſtructo/ cauſa eius deſtrueretur: ita cau-
ſa prima nō eſſet oīno independens/ & deſtrui poſſet: quod dicere quis
audebit? dicendum igitur: primam cauſam cauſare contingenter. Cau-
ſa igitur ſecunda a prima contingenter: eſt: neceſſario autem cauſat/ ſi
ſit naturalis: non autem ſi fuerit. voluntaria. voluntas enim in actio-
ne ſua eſt libera. Sed heͅc alterius ſunt ſpeculationis. Queͅ ad preͅſens at
tinent terminemus. Sicut enim unius effectus plures cauſas eſſe ex dic-
tis manifeſtum eſt: Sic unius cauſeͅ plures & diuerſi effectus/ diuerſa ta-
men ratione reperiuntur. Nauta enim qui ſua preͅſentia cauſa eſt ſalutis
nauis: abſentia ſui cauſa eſt periclitationis nauis. Similiter & ſol lutum
indurat: & ceram diſſoluit. Sed hic diuerſitas ratōnis in materia non in
ſole eſt requirenda. Nōnunq̄ꝫ etiam cauſeͅ ſibi inuicem cauſeͅ ſunt. ut la/
boris: qui cauſa effectiua eſt ſanitatis: ipſa quoqꝫ ſanitas eſt cauſa finalis Cauſeͅ ſūt
Omnium autem effectiuum cauſas in unius ſummi dei voluntatem ut ſibi inuicē
cauſam primam reducere: Auguſtin⁹ in de trinitate libro tertio nō ob- cauſeͅ
Aug⁹. c. 3. ſcuro exemplo declarat. Omnium enim deus cauſa eſt immediata queͅ/
& quarto dam tamen cauſat cum alia particulari cauſa: non ex indigentia ſed libe-
ralitate ſumma: queͅ rebus non modo eſſe dedit/ ſed & operationē in-
didit.

Sequitur Typus Fortuneͅ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Casu & Fortuna secundum opinionem genti litatis. Capitulum decimum sextum. DIS.

Nter causas per accidens Casum & Fortunam dum numerares/
patula aure auscultabam. multam namq; vulgus his tribuit cau
salitatem: verebar aũt: quia ad alia festinas/ ne harum tractatum
preterires. MAG. plurima preterire necesse est: nõ em̃ presentis discep
tacionis est omnia limare excoquere. Has aũt causas Casum dico & For
tunam nõ oportet silentio transire: circa quas contingit damnabiliter
Descripcõ Fortunę — errare. Vnde quondã Romani Fortunam diuinũ quoddam numen ex
istimabãt: quod pro libitu suo/ Hominũ meritis non consideratis/ alijs
bona: alijs vero mala largiretur. Ad quod designandum/ simulachrum
eius in specie muliebri in medio rotę quasi eã verteret cõtinue cõstitue
bant: cuius facies dextera lucida/ sinistra obscura: utraq; vero cęca appa
rebat. quia splendidi sunt quos fouet: obscuri aũt quos ꝑsequit̃. Cęcitas
vero indifferentiam eius designabat ad bonos & malos. Similiter quia
eos quos fouet excęcat. Huius autẽ prodigij mutabilitatẽ rota volubili
ostentabat: cuius qui summam tenet arcẽ ꝓsperisq; fruit̃ successibꝰ mox
inopinato casu ad ima deicit̃. Rursus aũt q in imo cõsistebat ex oppoĩta
rotę parte locũ celsitudinis conscendit. Quę & si eo ordine in mortaliũ
actibus ęueniant: impium tamẽ & fidei nostrę inimicum: principijs etiã
Philosophicis omĩo contrarium est ea alicui/ preterq; prouidentię diui
nę ascribere: que iustis occultisq; iudicijs secunda & aduersa cõmunicat
pro ut voluerit. quod Augustinus in de ciuitate per multos libros/ &
Boetius in de consolatu Philosophico latissime ostendunt. De cultura — Augustiꝰ
vero Fortunę a Romanis libro quarto capitulo. 18. & nono differit. Co — Boeti. li.
lebant enim Fortunam publicam: quę rem publicam defenderet. Fortu
nam virilem & muliebrem: ut est apud Ouidiũ de Fastis. & libro tercio — Ouidius.
de Tristibus. Nempe dat & quodcumque libet Fortuna rapitque. Cy
rus & est subito qui modo Cresus erat. & libro quinto. Passibus ambi
guis fortuna volubilis errat: Et manet in nullo certa tenaxq; loco: Sed
modo læta venit/ vultus modo sumit acerbos: Et tantũ constans in leui
tate sua est. & Boetius de consolatione libro secundo Prosa secunda. Hũc
cõtinuum ludum agimus: rotam volubili orbe versamus: Infima sum
mis/ summa infimis imutare gaudemus.

De Casu & Fortuna secundum opinionẽ Philoso phorum. Capitulum xvij. DIS.

On ingrata fuit hæc narratio vanitatis Gentiliũ. Sed quid Phi
losophi de his senserint quæso edicito. MAG. Philosophus
libro secundo naturalis philosophiæ: Casum & Fortunam volens defi
nire: pręter eas quæ in superioribus digessimus: causarum partitiones
alias & agentium & effectuum adducit. Quarum ptitiõm prima hęc est.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Agentiũ varietas
Effectuũ Varietas

Agentium quędam agunt secundum propositum & deliberationem. ut homines rationis compotes. quędam vero non agunt a proposito. ut infantes/bruta & ĩanimata. Effectuũ autẽ q̃dam fiũt semp. ut solis ort⁹ & occasus. q̃dã frequent. ut calor in estate & frig⁹ in hyeme. q̃dã extra sẽp & frequenter/siue raro contingũt. ut inuentio thesauri. Amplius eorꝝ q̃ fiunt quedã fiunt propter finem determinatũ. ut fossio sepulchri propt̃ sepelire mortuũ: & quedã alia non intenta annectuntur illis: & accidunt

Fortuna

Ex hijs definitio Fortunæ: manifesta erit. qua dicit̃. Fortuna est causa ꝑ accidens eorꝝ quę fiunt ꝓpter hoc in his q̃ agunt secundũ ꝓpositũ extra semper & frequẽter. Similit̃ & descriptio Casus patebit qua dicit̃. Casus est causa ꝑ accidẽs eorꝝ q̃ fiũt ꝓpter hoc in non hñ̃tibus ꝓpositum extra sp̃ & frequẽter. DI. Exẽpla horũ adiungas. MA. Exemplũ fortunę ẽ in eo qui ad sepeliẽdũ mortuũ sepulchrũ fodit: & fodiẽdo inopinatũ thesaurũ repit. Exẽplũ Casus ẽ. Si equus stabulũ repetẽs saluat̃ a lupo & tripoda deorsũ cadẽs apta sedes efficit̃. Verũtñ nõnunq̃ effectus fortuit⁹ casualis appellat̃: extẽto noĩe casus ad fortunã & casũ ꝓprie dictũ. Sic & ĩ ꝓprie Plutarch⁹ lapides pauimẽto substratos ĩfortunatos dicebat q̃s aũt ad cõstuendas aras Deorum applicãt fortunatos dicere solebat. His em̃ reuerentiã/alijs aũt cõtumeliã attritõe pedum fieri cõtingit. DIS. Proprie itaq̃ Fortuna respectu illorum est: q̃ nobis a ꝓposito agentibus accidũt. Cas⁹ aũt respectu illorꝝ q̃ nõ utẽtib⁹ rõe/aut utẽtib⁹ sꝫ a ꝓposito nõ agẽtib⁹ eueniũt. MA. Optĩe DI. Sed nõ dũ quę res sit Fortuna aut Casus accepi. MAG. Fortuna (ut aiũt nõnulli philosophantium) est voluntas agentis a ꝓposito. Casus aũt est natura eius q̃d agit non a ꝓposito. DIS Nũ voluntas & natura sunt causę ꝑ se? MAG volũtas causa per se est effectus intenti/qui euenit a ꝓposito: Et causa ꝑ accidens: quam fortunam dicimus/effectus non intenti qui euenit preter propositum. Vnde in dato exemplo: sepulchrum est effectus intentus. & inuentio thesauri est effectus fortuitus. Sic & in Casu. Casus tripodę deorsum/effectus est naturalis a natura & grauitate eius. Sed q̃ facta est apta sedes effectus est casualis. Verumtamen nihil sic euenit fortuite aut casualiter quinetiã eueniat a causa per se intendente hoc fieri. Nam ut plato asseruit: nihil est cuius ortum non precesserit legitima causa. DI. quę sunt cause tales? MAG. Augustinus libro de Ciuitate quinto ca. nono aperuit dicens. Nos eas esse causas quę dicuntur fortuitę: unde etiam Fortuna nomẽ accepit: nõ dicimus nullas sed latentes: easq̃ tribuimus vel veri dei vel quorumlibet spirituũ voluntati: ipsasq̃ naturales nequaq̃ ab illius voluntate seiungimus q̃ est auctor omnis conditorq̃ naturę. Nihil em̃ fit visibiliter & sensibiliter (inquit libro tertio de Trinitate.) quod non de interiore inuisibili atq̃ intelligibili aula summi Imperatoris aut iubeatur aut ꝑmittatur secundum ineffabilem iusticiã premiorꝝ atq̃ pęnarũ: gratiarꝝ & retributionũ: in ista totius creaturę amplissima quadã immẽsaq̃ republica. DIS. Hũc igit̃ effectũ fortuitũ aut casualem dicere possum⁹: cui⁹ ꝑ se causam & ꝓpinquam non videmus.

Plutarch⁹

Plato in Thimeo
Augusti

Augusti⁹ MAG. Ita Augustinum de achademicis quæstionibus dixisse patet Cũ ait: nihil aliud in rebus casum vocamus: nisi cui⁹ ratio secreta ẽ. no/ Aristotel. mine autem casus/ fortunam comprehendit. Idem Aristoteles de fortu/ na bona scribens affirmat.

De duplici fortuna bona & mala: & unde unus alteri fortunatior sit Capi. xviij. DIS.

Vid Aristotelem de bona fortuna scribentem cõmemoras ꝛ an quia nõ omĩs fortuna bona est ꝛ MAG. Etiam fili. Nam si pꝫ/ ter intentionẽ agens a ꝓposito bonum consequat/ aut malũ fu/ giat: eufortunium seu bonam fortunã dicimus. Si autẽ tali agenti ma/ lum eueniat/ pter intentionem: aut bonũ effugiat/ diffortuniũ seu malã fortunam dicimus. Idem est si quid talium accidere potuit: quod enim parum deest nihil distare videt. bonũ aũt tale aut malum/ non modi/ cum sed notabile esse debet: ita ut si agens ipm agnosceret ad fugã / aut consecutõem eius ageret. Hinc etiam de numero eorum q̃ ꝓpter hoc fi/ unt effectus fortuitus esse dicit. non quia ab agente intendit (quia la/ tet) sed quia intenderet si cognosceretur. Requirit amplius: ut talis ef/ fectus non semel tantum nec semp/ sed in pluribus acciderit. DIS. Sed dic quæso unde huiuscemodi effectus magis uni q̃ alteri eueniũt ꝛ Eufortunium Diffortu/ ninm.

MAG. Huius quæstionis nodulum si philosophice soluere tempta/ Aristotel. bimus/ a positione Aristotelis non discedendũ arbitror: qua dicit impe tum quendam inesse quibusdam: quo mouent ad aliquid quo cõsequũ tur bonum non intentũ. DIS. Hui⁹ impetus causa q̃ ẽ ꝛ MAG. Si de intrinseca quæris: natura est non quidem specifica (quia nõ omni/ bus inest/ sed indiuidua) Vnde dictum est bene fortunatus bene natus Est em̃ in his dispositio quædam nõ in anima (quia ut ait ubi maxim⁹ intellectus ibi minima fortuna) sꝫ in corpore: consequens ipsius cõplexi onem naturalem. Causa autem extrinseca concursus est causarum extri secarũ talem ꝓpter huiuscemodi dispositõem magis q̃ alium non ita di positum mouentiũ/ ad aliquid operandũ q̃d bonum non intentũ conse quit, utputa eo loco vel tempore fodere sepulchrum. tale autem mo/ uens cœlũ & motricẽ eiusdem intelligẽtiam dicunt. Hęc autem originẽ habere videntur ex radice constellationũ in natiuitate: quam libro septi mo dictis doctorum Katholicorum suspectam ostendimus. Similit & de fato & fatalibus quid veritas abhorreat tetigimus. Magis igitur hu/ iusmodi causalitatem voluntati diuinę & iusticię eiusdem attribuamus sꝫm ea quæ Augustinũ paulo ante in libro de trinitate & ciuitate dei cõ/ memoasse notauimus.

De monstruosis & miraculosis effectibus a quibus fieri possint Capitulum. xix. DIS.

Augusti. Mnium itaqꝫ causalitatem in deum si referimus sꝫm Augustini prefatam sententiam/ nihil est quod vel fortuitum/ causale mõ/

182

ſtruoſum aut miraculoſum dici poſſit. MAG. Prorſus nihil. Nam &
cũ multa talia cõmemoraſſet Auguſtin⁹ de trinitate libro tertio c. ij. Ni
hil inquit horꝝ fit niſi voluntate dei: ſed pleriſq; non apparet. Itaq; licu
it vanitati phõrꝝ etiam cauſis alijs ea tribuere: vel veris vel ꝓximis: cũ
omino videre nõ poſſent ſupiorem cęteris omnibus cauſam. id eſt vo
luntatem dei. vel falſis / & ne ab ipſa quidem præueſtigatione corpo
ralium rerum atq; motionnm ſed a ſuperſtitione & errore polatis.
DIS. De fortuitis & fatalibus ſatis luculenter / quantum epito
matis ratio admittit diſſertum cenſeo. Sed de reliquis pauca ſaltẽ aperi
Monſtra. ri exopto. MAG. Monſtra dici cõſueuerunt ea quæ p̃ter ſolitum na
turę curſum euenire ſolent. Agentia eñ & ſi ſemp ſibi ſimilia producere
conentur: nõnunquã tamẽ vel ꝓpter materię ſuperabundantiã / defec
tum / corruptõem / qualitatũ diſconuenientiam: aut aliquod aliud impe
dimentum diſſimile generant: & hoc naturales monſtrũ dicunt ipm de
Monſtrũ. finiẽtes taliter. Monſtrum eſt peccatũ illius quod fit ꝓpter aliquid. aut
clarius. Monſtrũ eſt difformitas quædã in paucioribus conueniens enti
bus naturalibus: eueniens p̃ter ſolitũ curſum naturę: diſconueniens il
lis ex quibus traxit originem. ut cum hermofroditus: aut duobus capi
tibus homo naſcit̃. ita pariformiter & in alijs rebus exempla afferri pñt
DIS. Monſtrũ igit̃ p̃ter intentiõem naturę agentis generat̃. MA.
probe: ſi de natura particulari intelligis. nam omnia talia queadmodũ
& fortuita & caſualia a deo / qui eſt natura uñis omnium intendunt: nec
contra naturã fiunt. Quõ eſt eñ cõtra naturã (ait Auguſtin⁹ de ciuita Auguſti⁹
te dei libro. 21. c. 8.) quod dei fit volũtate: cum voluntas tanti utiq; cõ
ditoris conditę rei cuiuſq; natura ſit. & ſeipm clariorẽ faciens: ſubiũgit.
Portentũ igit̃ fit nõ cõtra naturã / ſed cõtra quẽ ẽ nota natura. DIS.
fiunt itaq; portenta ex cauſis naturalibus ſed nobis incognitis: MA.
optime. unde & libro. x. ait. Interuallis temporꝝ / occultis ipius cauſis
mundi verũtamẽ ſub diuina ꝓuidentia cõſtitutis & ordinatis mõſtruo
ſa contingũt: quales ſunt inuſitati partus animaliũ: ſimul itaq; & cauſę
per quas & ꝓpter quas fiũt nos latent: nõ eñ fruſtra: unde ait monſtra
Monſtra. dicta ſunt: quia aliqd ſignificando demõſtrãt. Oſtenta quia oſtendunt
Oſtenta Portenta quia p̃oſtendũt. Prodigia qa porro dicũt: id eſt futura dicunt.
Portenta, Vnde & ex his humana ingenia nõnunquã futura prędicunt. DIS.
Pꝓdigia Quid aũt de varijs monſtris / q̃ hiſtorię in diuerſis mundi ꝑtibus / ma
xime aũt in India eſſe cõmemorãt: quorꝝ quidã unũ oculum habere in
fronte media: quibuſdam plãtas verſas eſſe poſt crura: quoſdã ſine cer
uice oculos habere in humeris: quoſdam cynocephalos: id eſt canina
capita hñtes & ſimiliã inumera deſcribunt. homies ne ſunt & ab Adam Auguſti⁹
originẽ traxerũt: MAG. Hęc & alia monſtruoſa hoim genera / Augu
ſti⁹ de ciui. dei de libro. xvi. enumerat. & creatorẽ oĩm talia effeciſſe ꝓ
pter decorẽ uniuerſi: nec erraſſe dici poſſe oſtendit: & in fine cõcludendo
ait. Aut illa aut alia q̃ de qbuſdã gẽtibus ſcripta ſunt / oino nulla ſunt:
aut ſi ſunt / homies nõ ſunt: aut ex Adam ſunt ſi homines ſunt.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Miraculis Capi. vicesimum MAG.

Idem Ec eadē q̄ monstri noīe censent/miracula dici solent: qm̄ q̄ raro sunt/ipa sunt mira inqt Augustin⁹. ubi supra. Sed assiduitas experiendi paulatim subtrahit admiratiōis incitamentū. Et ibidē capitulo octauo dicit. Vnde & ipa q̄ in rerū natura omnib⁹ nota sunt/ nō minus mira sunt: essentq; stupenda cōsiderantib⁹ cunctis/si solerent homies mirari nisi rara. Proprie aūt miracula sunt quorꝫ siēa a natura pduci pñt mō tñ nō oīno alio. ut natura in generatiōe vitā tribuit: & ē naturale. Deus iam e mortuo corpe subito vitā refundit: & est miraculū: & quidē magis pprie miracula sunt hæc & signa/si ad aliquid diuinius annunciandū nostris sensibus admouent. Si vero aliqd fit cui⁹ siēe natura facere nō pōt: nec ordinē ad hoc habet/mirabile dici debet. ut est humanā naturā diuinę in unitate suppositi uniri. corp⁹ aīale putrefactū in terra/gloriosū resurgere. DIS. Nū miracula a prima causa fiūt? Miraclū.

Psalms MAG. A sola. dicēte pphera. Qui facis mirabilia magna sol⁹ scꝫ potestatiue & principaliter. nā pmissiue etiā magicis artib⁹ fiūt. Nā & Exodi. vij. Magi Pharaonis ranas serpētesq; fecerunt. DIS. Sed unde hęc pñt? Exodi.

Augusti⁹ MAG. p aereas ptātes inqt Augustin⁹ magicę artes pñt qdqd pñt: nec ille valent nisi data desup ptāte. ideo sciniphes facere nō potuerunt pharaonis magi. Nō aūt solis malis deus hęc pmittit: sed & bonis angelis. & hoīb⁹ frequēter talia agere cōcedit: sed differēter: uti ē videre p Augustinū li. 83. q. 80. DIS. Cur aūt de⁹ peccatorib⁹ angelis seu demonib⁹ hanc ptātem dat? MAG. Respōdet Augustin⁹ ad fallēdos fallaces/& ad mouendū fideles ne tale aliquid facere p magno desiderēt vel ad exercendā/pbandā manifestandāq; iustorꝫ pacientiā. ut patet in Iob cōsiles rōnes assignat de ciuitate dei li. 2. c. 23. & alias addit libro. 7. c. ul. DIS. Creatores sunt itaq; maligni spūs talia opantes. MAG. neq̄/quā. nā huiusmodi nō de nihilo/sed piacēti materia: corporeis scꝫ mundi elementis. in quibus occulta quædā rerꝫ semina latent. pducunt q̄ & natura interuallis temporꝫ producere posset. Ipi autē nouerunt celerri/

Augusti⁹ me debitas materias & causas applicare. ut idē in. 3. de trinitate. c. 9. luculenter declarat. Nedum autem malis sed & bonis angelis huiuscemodi ptātem creator cōmunicat. ut iam dictum est. Sed quēadmodum inquit Augustin⁹ hæc faciunt angeli vel potius deus: quēadmodum hęc faciat p angelos suos/& quantū fieri velit etiā per angelos/siue sinendo siue iubendo siue cogēdo ex occulta sede altissimi sui: nec oculorꝫ acie penetrare/nec fiducia ratōis ęnucleare/nec prouectu mētis cōpręhēdere valeo. DIS. Satis sit ergo nosse oīpotentiā creatoris nō ita causis naturalib⁹ alligatā: ut pter cōsuetū earundē cursum & ordinē/ex eadē corporali materia p se vel mīstros suos diuersos effect⁹ cū voluerit/nō possit efficere. Sed diuti⁹ expositioni harū priū definitiōis naturę imoratis: cū dicit: pricipiū & cā p se & nō sꝫm accñs/cui⁹ ferme diē trāsegim⁹: breuius igit hoc quod in definitiōe addit (motus & quetis) trāscurramus

183

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De Motu qualis res sit: & si distinguatur a termino ad quem: & declaratione definitionum motus Capitulum vicesimũprimũ

MAG. Mnibus itaq; ambagibus posthabitis / motus naturam ꝑ definitiones venari tempabimus. DIS. ꝓbe Definitio nanq; ut in dialecticis audiui oratio est indicans quid est esse rei. MA. Motus igitur (ut Aristoteli visum est) actus est entis in potẽtia s; m q̊d huiusmodi. id est s;m ꝙ est in potentia. Pro uberiore aũt huius intelligentia aniaduertendũ / mobile antequã mouetur esse ens in actu existendi (nisi em̃ esset moueri non posset) & in potentia subiectiua & receptiua ad actũ / quem motũ dicimus: simil'r & ad formã per motũ acquisibilem

Motus

DIS. Mobile itaq; antequã moueat̃ in duplici potentia esse videt̃: sc; in potentia ad actum / qui est motus: & ad formã per motum introducendã. MAG. optime infers. DIS. Sed qualis entitas sit ille actus quẽ motum dicis nõdũ accipio. MAG. Si motũ materialiter siue fundamentaliter considerabimus / forma est fluẽs de esse impfecto ad esse ꝑfectum cuius gradus post gradum successiue in eo quod mouet̃ acquirunt̃. DIS. eadem ergo res est actus / quem motũ dicis & forma motum terminãs? MAG. Eadẽ. Motus tñ dicit̃ dũ actu fluit & gradualiter acquirit̃: termin⁹ vero motus est dum actu tota in eo ꝙ mouebatur subsistit. ꝑtibus em̃ habitibus in materia cessat motus. Formaliter aũt si motũ accipimus: ipm passionẽ successiuã esse de genere transmutationis: ex cõmentatore sup tertio phisicorũ: & Aristotele libro v. cognouimus. Ab hac forma quæ absoluta non est sed respectiua (uti in cathegorijs determinatũ est) mobile formaliter moueri dicit̃. Vnde in motu alteratiõis: qui exẽpli gratia ꝑ cęteris declarandus est: q̃ dixim⁹ luce clarius patebunt. maxime aũt in ea qua aqua frigida ꝑ ignẽ calefit: aqua nãq; frigida actu quidẽ existit / sed in potentia est ad calefactiõem: quam hic motum dicimus: & ab eadem formaliter calefieri denominat̃: & per hanc ad caliditatẽ tendit: cui⁹ gradũ post gradũ cõtinue acqrit donec in ea cõpleat̃. tũc em̃ mot⁹ qui est calefactio desinit: nec aqua iã calefieri: sed calefacta siue calida a forma acquisita denominat̃. Ex his scd'a mot⁹ definitio intelligit̃ facilliẽ q̃ dicit̃ Mot⁹ ẽ actus mobilis inq̃tũ mobile.

Motus ꝑ fũdamẽto — *Motus formaliter.* — *Auerrois* — *Aristotel.* — *Motus*

ꝙ motus non est mobile: sed est accidens in mobili subiectiue. Et de his quę ad motum necessario concurrunt Capi. xxij.

DIS. Lana quidẽ hęc vident̃: sed & motũ q̃; siue materialẽ siue formalẽ nõ ipm mobile / sed rẽ aliã ab eo realiter distinctã & in eadem subiectarã intelligo. MAG. Sane. Motus em̃ formaliter respectus est extrinsecus adueniens / mobilis ad mouens: quẽ passionem formalẽ in kathegorijs diximus. Hui⁹ aũt correlatiõem respectu agentis siue mouentis ad mobile seu passum: actiõem formalẽ docuim⁹ & hanc in

potentia actiua imediate: & mediate in agēte. illā vero in potentia passiua imediate/& mediate i mobili subiectari intelligimus. Formā vo fluētem & gradualiter acquisibilem actōem/passiōem & motū materialem dicimus. Actōem quidē dū est ab agēte passionē/dū recepta est in passū & motū dū in fluxu est nominamus: & hanc nō in agente sed passo siue mobili: q̄ p eodē sumim⁹: subiectari dicimus. DIS. Motū formalē rem respectiuā de gñe passiōis apte asseris: sed cui⁹ generis res sit mot⁹ materialis nōdū exprimis. MAG. Id eo loco quo de termīo ad quem motus differere cepim⁹: notum faciemus. DIS Ad motū igit̄ q̄ aut quot cōcurrūt? MAG. sex. videlicet Mouens: mobile: termin⁹ a quo terminus ad quē: temp⁹: & locus. Hęc in dato calefactiōis motu discerni possunt. Est em̄ ignis mouēs/aqua mobile: frigiditas aquæ seu carētia caloris est termin⁹ a quo. calor in aqua pductus est termin⁹ ad quē: mora aūt calefactōem hāc mensurās/tpus est: mobile aūt quia ens est naturale sine loco nō est. DIS. Apertissima est hæc demonstratio verūtn de omībus singillatim differere opepciū esse existimo. MAG. bñ existimasti: sed paucis ut expostulas oīm horꝝ intricatos nodos dissoluere facile qs poterit? DIS. Saltē cōiora in mediū ferre haud graueris — *Ad motū requisita*

De Mouente immobili Capi. xxiij. MAG.

Fferā q̄ memoria ex lectis & auditis reseruās exhibere dignabit. Primū aūt naturā mouentis & mobilis: dehinc alioꝝ coditiones eo ordine q̄ enūerata sunt pcurremus Sunt aūt (ut rē ipsam aggrediamur) mouentiū duo gña. Q uoddā nāq; cūcta mouēs oīno imobile pmanet. DIS sortasse ipm̄ ē q̄d in supiorib⁹ principiū effectiuū dicebas. MAG. Id ipm̄ ē de q̄ & Boetius li 3. Philosophicę cōsolatōis exclamat. O qui ppetua mundū rōe gubernas: Terrarum cœliq; sator qui tpus ab ęuo Ire iubes: stabilisq; manēs/das cūcta moueri. Et ppheta regius: mutabis ea & mutabunt: tu aūt idē ipe es. Iacob⁹ quoq; in canonica sua ait. Apud quē nō ē trāsmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Sed quid alioꝝ eget testimonijs? q̄ de seipo dicit. Ego dñs & nō mutor. Malachię 3. DIS. Nū id rōe cōuinci pōt? MAG. utiq; nō una sed plurib⁹. ut est videre libro. 5. de Trinitate Augustini. similiter & Aristoteles. 8. phisicoꝝ īmutabilitatē primi motoris inuestigare conatus est. Primū equidē reꝝ principiū si moueret/utiq; ab alio: aut a se ipo. nō ab alio: qa iā primū nō esset cū id a q̄ moueret ipm̄ pcederet q̄d rursus quia imobile nō esset ab alio moueret: fieretq; in mouentib⁹ & motib⁹ pcessus in infinitū: quē phīa respuit. A se ipo aūt si moueri dicat in ptē p se mouentē & ptē p se motā diuidi necesse habet: & forma p motū acqrēda carebit: q̄d de suma simplicitate & pfectiōe sentire q̄d turpi⁹? Oīno igit̄ īmutabilis est: q ętern⁹/imēsus/simplicissim⁹ & pfectissim⁹ esse nō dubitat. Vñ in eo motū in tpe aufert ęternitas, q̄ tota simul est: motū ī loco imēsitas: qa ubiq; ē: motū ad formā suma pfectio & simplicitas/qa nulli⁹ eget. Veꝝtm̄ substātiā dei (ut inqt Aug⁹ li. 1. de trini.

Marginalia (left): Boetius; psal. 10. i.; Iacobi. 1.; Malachi; Augusti.; Aristote.; Augusti⁹

Marginalia (right): Mouens imobile.

184

ſine ulla ꝯmutatõe mutabilia facientẽ/& ſine ullo tpali motu tpalia creã/ tẽ tueri & plene noſſe difficile ẽ. Jõ & nos q ĩ pmis phĩe elemtis v̄ſamur id Theologie reſeruabim⁹. DI. Optie. aliđ igit mouentiũ gñ⁹ pcurrã⁹.

De mouẽtibus mobilibus. Et quod mouens per ſe quod per accidens Ca. xxiiij. MAG.

Xtra hũcq̃cũq; ſunt quia nõ de illo ſ; de nihilo facta ſunt/mutabilia ſunt, inqt Auguſtin⁹ li. 12. de ciui dei: uñ ſimpliciores in reb⁹ creatis ſubſtãtię/quas philoſophi intelligẽtias. Theologi aũt ſpũs angelos & aĩas dicũt (pter eã mutatõem q̃ ex bonis mali facti ſunt/quã ibidẽ lati⁹ pſequit̃) mouent̃ & mouẽt alia. Omes eni ſi de ãgelis loquimur/admĩſtratorij ſpũs ſunt miſſi/ppter eos qui hereditatẽ capiũt ſalutis ait Apl's ad hebręos. Miſſi aũt uniq; mouent̃ cũ nõ ſint ſił in cœlo & in terra cũ mittunt̃, ut vult Damaſcen⁹: mouẽtq; eos ad q̃s mittũt̃. S; hęc q̃; enucleati⁹ exqrere theologię ẽ: nõ noſtri epitomatis. Pręter ea igitur nõnulli cœlorꝝ orbes quib⁹ pſunt ſine pœna & fatigio reuoluunt. ut viſũ eſt li. 7. ſupra. Siłr & aĩe corpa quorꝝ forme ſunt/mouẽt. Rurſus aũt cœleſtia corpa ab intelligẽtijs mota/hęc inferiora mouẽt. Vñ & hũc mũdũ ſc; elemẽtarẽ neceſſe ẽ eſſe ꝯtiguũ latõib⁹ ſupioribus: ut tota virt⁹ ei⁹ iñ gubernet̃, ait Phũs Methauro. li. 1. Int̃ ptes aũt mũdi iferioris ꝯtinuã & mutuã mutatõe; eſſe/quis ẽ qui nõ facile aſſentiat? DIS. nullus qui ſenſũ nõ negat. MA. Querere rõem & dimittere ſenſu; debilitatis ẽ intellect⁹. Ampli⁹ mouẽtiũ q̃dã mouet p ſe: q̃dã p accñs. Per ſe mouet q̃ nõ rõe cuiuſcũq; alteri⁹ extrinſeci mouẽt. ut aĩa corp⁹ & man⁹ lapidẽ. Hęc rurſus biptita ſunt. Quoddã eni mouet p ſe prio. i. ſ;m ſe totũ & q̃libet ſui ptẽ & dicit̃ mouẽs principale. ut aĩa mouet corpus. Aliud mouet nõ p ſe primo ad ſenſũ datũ ſ; ſecundũ aliq̃ ſui ptẽ. ut hõ mouet lapidẽ pede & baculũ manũ: DIS. Mouẽs Per accñs q̃d dicis? MA. Quod mouet p aliq̃d ſibi extrinſecũ ſiue p inſtrumẽtũ. ut cãę ſupiores p inferiores: & formę ſubſtãtiales p diſpoſitiões qualitatiuas. & uniuerſaliter artifex per ſua inſtrumenta. DIS. ad mobilia pgamus.

De Mobilibus & motu naturali aĩali & violento & huius ſpeciebus Capi. xxv. MAG.

Ex ea q̃ dicta ſunt de mouẽtib⁹/facile patebit natura mobilium. Mobiliũ eni q̃ddã mouet̃ p ſe: q̃ddã p accñs. Per ſe moueri dicit̃ mobile q̃d nõ rõe extrinſeci alicui⁹ mouet̃, ut corp⁹ ab aĩa ppria. & rurſus horꝝ q̃ddã mouet̃ p ſe primo. i. ſ;m ſe totũ & q̃libet ſui ptẽ. ut lapis mot⁹ deorſum: & ignis ſurſum. q̃ddã ſ;m partẽ: ut hõ ſanari dicitur cui⁹ pectus ſanat̃. DIS. Per accñs q̃d mouet̃? MAG. Quod rõne alicui⁹ extrinſeci mutat̃. ut hõ ad motũ nauis in q̃ ſtat/trãſ fert̃. Eoru; aũt q̃ p ſe mouent̃ q̃dã a ſe mouent̃/q̃dã ab alio. A ſe q̃dẽ mouent̃ q̃cũq; a pricipio ſiue mouẽte intriſeco mouent̃. Hęc eni diuidunt̃ in ptẽ per ſe motã & in ptẽ p ſe mouentẽ, nihil autẽ ſe mouet per ſe prio primitate totalitatis & adequatõis patet quia moueri p ſe primo primitate tota-

motus angelorum

ad hebre 1

Auguſti⁹

Damaſcen⁹

Ariſtoteles

moues per ſe

mouens per accñs

mobile per ſe

mobile per accñs

litatis ꝯuenit toti & cuilibet ꝑti: & sic ad quietē cuiꝰlibet ꝑtis necesse ē
totū quiescere. primitas vo adequatōis denotat cālitatē motꝰ in esse ꝑ/
mo toti ꝑcise. & sic ad quietē uniꝰ ꝑtis nō necessario totū quiescit. cum
aūt quiescere: & nō quiescere ꝯtradicāt/sil uni inesse nō pñt: & per cōse-
quens nihil idē se primo mouet primitate totalitatis & adequatōis: sed
rōe unius ꝑtis. ut aīal: in q aīa est ꝑs per se mouēs, corpus ꝑs per se mo
ta. Aīa est mouēs q: corpus est mobile q: & totū aīal/est mouens & mo
bile qd. Et hic motus in principio & fine est remissus: & in medio inten motꝰ aīal
sus/& aīalis dicit. Quæcunq; autē sunt huiꝰ gñis mobilia sicut se ipis
sunt cā mouendi ita & quiescēdi. unde & nullo extrīseco cōcurrēte mo
tū initiare & añ terminū totalē sistere pñt & se per cognitōe; mouēt mo
tibus diuersis. Saluat etiā per iā dictas distinctōes veritas illius vulga-
te ꝑpōis. Omē qd mouet ab alio mouet. DIS. Probe. Sed de motu
grauiū & leuium quid dicis? MAG. Grauia & leuia silr in partē per
se mouentē sc; formā substātialē: & partē per se motā diuidunt. Forma
aūt per accñtia mouet. uñ Augustinꝰ li. 11. de ciui. dei. c. 28. Ita em̄ corpꝰ
pōdere/sic animus amore fert quocunq; fert siue seorsum grauitate siue
sursum leuitate. Hoꝝ motus in principio remissior est & in fine inten-
sus: & naturalis dici solet. quia in ipis passū vim cōfert: hñt em̄ natura- motus na
lē inclinatōem ad loca sua naturalia. ut est motus lapidis versus centrū turalis
Veruñ hęc quia cognitione carēt diuersis motibus se ipa mouere/ aut
añ terminū totalē se ipa sistere nequnt: & ut quibusdā visu; est/motum
initiare sine extrīseco remouēte ꝓhibens nō pñt. sed hoc forte nō ē nisi
per accñs. unde grauia & leuia actu grauitatē & leuitatē hñtia & incho
atiue & cōtinuatiue moueri pñt: De cōtinuatiōe dubiū non est de ince-
ptōe vo pat; si tāte fuerit vtutis: ut ꝓhibens remouere possint. ut si la-
pis grauis quiescat sup ligno fragili/ipm tandē frāgit & descēdit. Si ve
ro tātę virtutis nō sit. utiq; motū inchoare nō pt sine adiutorio extrīse-
ci mouētis ꝓhibēs sicut nec aīal fortissimis vīculꝭ ꝯstrictū. DI. Ab alio
vero q ꝑ se mouent? MA. q a principio extrīseco mouet nō ꝯferente
vim passo ut lapis ꝓiectꝰ sursu;. & hic motꝰ violētꝰ ē: qa ꝯtra naturalē
inclinatōe; mobil: iō ē in principio intēsus ab impetu impsso a mouēte motus vi
& in fine remissor impetu iā deficiēte. Et hoꝝ alius ē Pulsio: aliꝰ Tra- olentus
ctio: aliꝰ vertigo. DI. Pulsio qs motꝰ ē? MA. Is in q mouēs nō defi-
Impulsio cit ab eo qd mouet: s; toto tꝑe ipm comitat. & ē impulsio. Motꝰ vo in Pulsio
expulsio q mouēs deficit ab eo qd mouet: expulsio ē sub q & expiratio cōtinet.
expiratio DIS. Tractio aūt qs motus ē? MA. Is cu; ad seipm vl ad alteꝝ ve
locior fit motꝰ trahētis: nec sepat ab eo qd trahit: & ꝯtinet spatesim: q ē Tractio
motꝰ ensis velocit moti. & Radiatōe; siue Kertesim q ē motꝰ radij tex- spatesis
inspiratio toris. ꝯtinet & inspiratō;. DIS. Vertigo q motus ē? MA. Cōpositꝰ kertesis
vertigo ex pulsu & tractu. Vectōe vo mobile nō ꝑ se: s; ꝑ accñs (qa ī alio) moue
vectio tur. Sane ne oīa ītelligis? M Sane eqdē ut mihi videre videor. s; ē qd
dubitatiōis scrupulū iniecit. MAG. qd ē hoc? DIS. Quo nā mō
ex inpulsionis motu/mouēs ab eo qd mouetur deficere possit? remoto

185

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

etīm mouēte/mobile quiescere necesse est: cū non sit a quo moueatur?

Quō mouēs est simul cū moto q̄ simul: sepata: contigua: consequēter entia & q̄ ꝯtinua Ca. xxvi. MA.

Orriter instas: nā mouēs siĺ esse cū moto ab Aristotele 7. phisi. Aristotel.
coꝝ ꝯcludit. sed hui⁹ intellect⁹ manifestus erit si ad hęc q̄ de natu
ra mouentiū differta sunt: etiā q̄ simĺ/aut sepata dici pn̄t digesta
Simul fuerint. DIS. Simul igit̄ q̄ dicis? MAG. q̄cunq̄ sunt in uno loco
ꝓprio & adequato. ut lac & albedo & dulcedo eiusdē. & hęc simultas ad
Separata equatiōis dici solet. DIS Sepata q̄ sunt? MA. q̄ in alio & alio loco
sūt ꝓprio & hęc rursus trifarie ꝯtiūt̄ q̄dā em̄ ꝯtigua: q̄dā cōseq̄nter ētia
q̄dā autē cōtinua dicunt̄. DIS Cōtigua q̄ sunt? MAG. quoꝝ ulti
Cōtigua ma siĺ sunt ut orbes cœlestes: & elemētoꝝ regiōes. Orbes nempe cœle-
stes siĺr & elementa locis ꝓpriis sepant̄ ultima tn̄ coꝝ ita cōiungunt̄/ut
nullū sit corp⁹ mediū. & hęc simultas īmediatōis noiat̄. Quod aūt dicit̄
duo corpa dura sine medio nō posse se cōtingere: sufficiēter ostēsum nō
est: expientia vo/qua inter duas tabulas planas in supficie cōiunctas &
aq̄ imersas hūiditas repit̄ (q̄ utiq̄ sine subiecto nō est) ex eo ē: quia pfec-
te planę nō sunt: & fortasse ars hāc pfectiōem nō attingit/quā tn̄ natu-
ra inter orbes cœlestes ingeniauit: ne si ibi aer vel aqua necessario medi
aret: ꝯtinuo motu cōsumeret̄. DIS. Facile assentio. siĺr & in his inferi
oribus/aciē mucronis lignū sine aere aut aq̄ media ꝯtingere posse haud
dubito. ad instituta igit̄ reuertētes quæ sint cōsequēter entia edicito.
Cōsequēter entia MAG. Cōseq̄nter entia sunt q̄ hn̄t se ꝑ ordinē & eoꝝ nullū est mediū
eiusdē naturę ut dom⁹ prima & secūda. Nā & si inter has spaciū sit medi
um in q̄ vel lapis aut lignū cōsistat naturā cōseq̄nter entiū nō tollit: ve
rūtn̄ pter hoc q̄d sequit̄/ꝯseq̄nter ens dicit̄ ad ꝑcedēs & nō ecōtrario. Si
Habita vero & hæc se cōtigerint habita dicunt̄. DIS. probe. Veꝝ tamē q̄d q̄
rebā ex his edoceas. MAG. In omni motu mouēs ꝓximū necessario
est simul cū eo q̄d mouet̄ vel simultate adequatōis. ut impetus cū lapi-
de ꝓiecto. aut simultate īmediatōis. ut trahēs cū tracto. Rursus mouētia
& mobilia ꝓxima nūq̄ esse sepata: Cōtigua aut habita ex dictis manife
stū ē: nōnūq̄ vo sunt etiā cōtinua. DIS. haꝝ definitiōem nōdum attu
Cōtinua listi. MAG Cōtinua sunt quoꝝ ultima sunt unū. ut una supficies ꝑ
tes corpm. & linea una/ꝑtes supficieꝝ & punctū unū ꝑtes lineaꝝ cōti-
nuat. In his nanq̄ termin⁹ cōmunis in quo partes copulant̄ indiuisibi-
lis est ideo ita principium unius ut sit etiā finis alterius.

Cōtinuū & si diuisibile sit in sꝑ diuisibilia: ex indiuisibilibus tn̄ nō est nec actu infinitū Ca. xxvij. DIS.

X talib⁹ igit̄ cōtinui substantiā integrari asseris? MA. Nequa
quā Illa equidem indiuisibila in continui compositione essent/
vel continua/cōtigua aut cōsequēter entia: prima duo dici nequeūt: in-
diuisibilia equidē ultima non hn̄t quib⁹ se cōtingāt/saltem ea pte qua

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

indiuisibilia censent. ut linea ĩ latitudine: supficies ĩ pfundo & punctus in omni dimensiõe. Quod si tertiũ quis affirmauerit: mediũ inter ea diuisibile aut indiuisibile cõcedere necesse habet. nõ aũt diuisibile dicet: tũc em cõtinuũ nõ ex indiuisibilibus cõstaret. nec indiuisibile eo q̃ mediũ cõsequenter entiũ eiusdem rõnis esse nõ possit. Accedit ad hoc quod Aristoteles in Phisicis de motu argumentat̃: dato nempe mobili sup magnitudine cuius motus tempore triũ instantiũ mensuret̃: rursusq̃ sup eadẽ magnitudine in duplo velocius mobile voluatur: huius motus necessario medietate dati tẽporis mensurabit̃: medietas aũt temporis trium instantium / uno instante integro alteroq̃ dimidio cõstat: sic instans minimũ & indiuisibile in duo ptietur. pars aũt cum sit minor toto: dabitur minus minimo Aliis rõnibus Aristoteles prefixam cõclusionẽ affirmat sed cum ipsa columna mathematicę disciplinę esse videatur: qua lapsa totus euclidis & ceterorꝫ mathematicorꝫ labor inanis & superuacaneus appareret: eam ipsam horꝫ basibus fulcire fortasse nõ inutile erit. DI. Vtilissimũ. MAG. Partem lineę rectę esse in sublimi / & partẽ in plano impossibile Euclides libro decimo probat. linea igitur recta sup plano ærecta / ipsum cõtigit aliquo quod nõ est pars eius: id aũt punctũ est indiuisibile. preterea signetur quadratũ. a. b. c. d. & in eo dyameter. b. c. in costa q̃q̃. a. c. signent̃ duo puncta ĩmediata de his que totã costã integrãt: q̃ sint. e. g. Et rursus in costa opposita signent̃ alia duo puncta: que sint. f. h. a punctis. e. g. ad puncta. f. h. ducãt̃ duę lineę ęq̃ distãtes ipi basi. c. d. scꝫ. e. f. g. h. Iste secabunt dyametrꝫ p quã trãsire necesse hñt: vel ĩ punctis ĩmediatis vł mediatis nõ utiq̃ ĩmediatis: q̃a sic nõ essent pła pũcta dymetri q̃ costę: & ex cõsequẽti dyameter non mõ nõ esset costę assimeter. i. cõmẽsurabilis: sed etiã eq̃lis: cui⁹ impossibilitas. li. 6 sup. c. 14. ex his q̃ habet Euclides ĩ decimo, ppos. q̃nta & septima demõstrata ẽ. DIS. Quid autẽ absurdi sequeret̃ si dictas lineas dyametrꝫ nõ ĩmediatis sed mediatis punctis secare pmissa rõe quis cõpulsus fateat̃? MA. Id absurdũ sequi manifestũ erit: q̃ autẽ ꝯtra positiõem / data pũcta ĩ costa mediata fatebit̃: aut rectis lineis ęq̃distantẽ ducere posse negabit / ꝯtra tredeciã primi. Sequela facile probat̃: nã inter duo pũcta mediata dyametri signet̃ punct⁹ medius q̃ sit. k. a q̃ ducat̃ linea recta in directũ / ęque distãs lineis. e. f. & g. h. hec secabit costã vel in puncto. e vel. g. nc̃ ratio est q̃re potius in uno q̃ alio ĩmo in neutro: æquedistantiũ eadẽ natura est nõ ꝯcurrere si in infinitũ ptrahãt̃ ex ultĩa definitiõe pmi Euclidis. Necessario igit̃ assignãdus est pũctus medius inter. e. & g in quo linea ducta a puncto dyametri. k. cõtingat costã. a. c. sic puncta. e. g. nõ erunt ĩmediata. DIS. Iã in

Aristoteles

Euclides

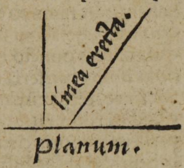

Euclides

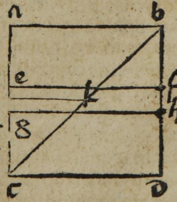

186

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

venisse mihi videre videor quo totũ id argumentũ ꝺ dyametro & costa infringã. MAG. Audiã. DIS. Qualibet lineaꝝ a costa in costã ductã/dyametrꝝ nõ in puncto (ut asseris) sed plus ꝙ in puncto ꝯtingere/ ex eo videt: ꝙ nõ ꝑpẽdiculariter sed ex oblíq̃ sup ipsaꝫ incidũt. MAG Sic ꝑtẽ lineę rectę in plano/& ꝑtẽ in sublimi eẽ fateberis: q̃d ut p̃misimꝰ Euclides impossibile dicit. Qualitercunq̧ igit̃ linea lineam secet/non plus ꝙ in puncto secare põt: qa latitudinẽ nõ habet: ex eo etiã eandẽ lineam simꝉ in diuersis supficiebus ꝯsistere libro sexto supra demõstrauius.

DIS. Memini. MAG. Rursus p̃fixa cõclusio alio medio dilucidanda venit. Sint duo circuli: maior. b. & mĩor. c sup eodẽ cẽtro. a. sint quoq̧ puncta ĩmediata in periferiã maioris circuli. b: d. a qbus ducant̃ duę lineę rectę ad centrũ. a. que necessario trãsibunt ꝑ periferiã circuli minoris. c. hãc igitur intersecabũt vꝉ duobus punctis vel uno & eodẽ tantũ: si in duobus/erũt tot puncta in periferia circuli minoris q̃t in periferia circuli maioris: sic circuli dati erũt ęquales: quia habent ꝑtes numero & magnitudine ęquas: numero qdẽ quia tot puncta sunt unius q̃t alterius. magnitudine autẽ quia pũctus puncto maior esse nequit. DIS. Dicet̃ igit̃ datas lineas periferiã minoris circuli in eodẽ puncto transire. MAG Sic lineę rectę a circumferẽcia cd centrũ ducte / extra centrũ cõcurrent: quod est cõtra rationẽ & circuli & centri. aut punctũ ipius cõcursus in periferia minoris circuli/ centrũ amboꝝ circuloꝝ erit (idem em̃ centrũ habent) q̃d absurdissimũ est. Rursus ducatur alia linea a puncto. e. inmediato puncto. d. ad centrũ. a. vel intersecabit periferiã minoris circuli in alio puncto quã linea. d. a. vel in eodẽ. si in alio / sequit̃ idem quod de lineis. b. a. & e. cõclusum est. Si in eodẽ/igitur lineę tres: b. a. d. a. & e a in eodẽ puncto periferię cõcurrũt. & cõsequenter eadẽ ratiõe quelibet linea a puncto immediato periferie maioris circuli ad centrũ a ducta/ in periferia minoris circuli / cum datis lineis cõcurret: eritq̧ periferia minoris circuli punctus unus/sic circumferẽtia ęqualis centro. Alia in cõueniẽtia non minus absurda adduci posset ex naturis anguloꝝ & trianguloꝝ: que breuitatis causa collibeat trãsire. DIS. Libet. Cui em̃ quę dicta sunt nõ satis faciunt: q̃cumq̧ adduci possunt ęque aut minus persuadedũt. Sed restat ꝙ lineã expũctis cõpositã arguere videtur manifestius. Sphera eqdem ꝑfecte planum nõ nisi in puncto tangit: hec itaq̧ super plano mota / ip̃m semp in alio & alio puncto cõtingit: sicq̧ lineã ex punctis his cõpositã motu suo describit: MAG. Hęc ipsa est argumẽtatio q̃ ꝑtẽ aduersã fortius tueri visa ẽ: sed citiꝰ dissoluet̃ si una ꝑtiũ q̃ assumpta est sane intelligat̃. DIS. Que: MAG. hęc: sphera mota sup plano ip̃m semp in alio & alio puncto ꝯtingit. vnde cũ hic motus sphere fiat in tꝑe/sensus propõis datę est: in oĩ tꝑe sphera planũ in puncto contigit: q̃d f[a]l[su]m est: corr[esp]ñdet em̃ tꝑs motus & magnitudo in q̃ntitate. sicut ergo sphera planũ nõ nisi in puncto indiuisibili tangere põt; sic is ꝯtrac-

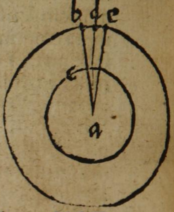

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

tus nõ nisi in mẽsura indiuisibili fieri habet. ut est instans tpis. Verũ est itaq; spherã sup plano motã pro qlib; indiuisibili tpis motũ eius mẽsuratis/planũ ĩ alio & alio puncto cõtingere. Inter qlibet aũt duo instãtia est tpus mediũ: fit itaq;/ut sicut tps nõ est ex indiuisibilib⁹: sic nec linea in plano a sphera in eodem tempore descripta.

Continuũ diuisibile est in semper diuisibilia non tamẽ põt esse actu infinitũ. Capt. xxviij. MAG:

Ex his (ut tandẽ me colligã) cõcludiẽ cõtinuũ diuisibile esse in semp diuisibilia: qd & Augustin⁹ disseruit in li. de vera religiõe. Augusti⁹ DIS. Infinitũ est igiẽ. MAG. Infinitũ qdẽ potẽtia/nõ actu. DIS. q̃re actu non? MAG. Omne continuũ quantũ est: cuius species magnitudo & multitudo censẽt. magnitudo aũt omĩs figurata est/terminoq; vel terminis clauditur. ut linea punctis: supficies lineis & corpus supficiebus. Multitudo vero oĩs & si in infinitũ p additõem aut multiplicationẽ crescere possit/actu tñ numerata est: saltẽ illi (inqt Augustin⁹ li. de ci ni: dei. 12. c. 18) de q̃ in Psalmo caniẽ. & sapiẽtię eius nõ est numer⁹. Idem Psal. 146. Opposito itaq; mõ se habẽt magnitudo & multitudo: illa per diuisionẽ ad ĩdiuisibile nunq̃ deduciẽ: nec additiõe in infinitũ crescere potest: ista diuisione ad indiuisibilẽ unitatẽ redigitur: & additõe cremẽti finẽ nõ accipit. sic illã diuisiõis/ista vero additõis potẽtia infinita censetur. cõtinua em̃ vis est nũeri intelligibilis & sensibilis, ut inqt idẽ ad Nebridiũ scribens. Ille em̃ cu; infinite crescat nõ tñ infinite minuitur: nã nõ eum licet ultra monadẽ. i. unitatẽ resoluere. cõtra sensibilis: nã cũ nõ sit aliud sensibilis numerus nisi corporeorũ vel corpm q̃titas minui qdẽ infinite/sed infinite crescere nequit. Et ideo fortasse merito Phĩ in rebus intelligibilib⁹ diuitias ponũt: in sensibilib⁹ egestatẽ: qd em̃ erumnosius q̃ minus atq; minus semp posse fieri? quid diti⁹ q̃ crescere q̃tu; velis. hęc ibi. DI Infinitudini additõis in multitudĩe facile qdẽ assentior: magnitudini autẽ in diuisione nõ oĩmodã fidẽ habeo: data nẽpe magnitudo pipedalis/per ablatõem partis pedalis & itẽ pedalis statĩ absumiẽ. MA. Nõ indocte de ptibus eiusdẽ q̃titatis argumẽtaris: qd aũt de diuisiõe ɔtinui deductũ ẽ/de ptib⁹ eiusdẽ ꝓportõis accipiendũ ẽ. Hę sunt ea harmonia ɔiũctę ut queadmodũ secũda primã respicit/sic tertia secũdã cõplectiẽ. ut cum data bipedalis magnitudo ĩ pedalẽ & pedalẽ partiẽ: & rursus secta pedalis in semipedalẽ & semipedalẽ diuidiẽ. sicut em̃ pedalis/medietas ẽ bipedalis/sic semipedalis/medietas est pedalis & ubiq; ꝓportio dupla. In has ptes ɔtiuui diuisio in infinitũ ꝓgrediẽ: nec possibile erit hãc diuisiõis potentiã siñ ĩ actu ee deductã: sp em̃ ps una in alias duas medietates diuisibilis ẽ. DIS. Erit itaq; ɔtinuũ actu infinitũ. cũ actu in se cõplectaẽ ptes eiusdẽ ꝓportõis infinitas. MA. scite infers: at ꝙo cu; hę ptes actu siñ ĩ ɔtinuo ɔsistẽtes/actu sepatę eẽ ñ possĩt/actuale ĩfinitũ nõ ɔstituũt: cui⁹ natã est actu hr̃e ptes infinitas sepabiles & eiusdem molis. Et id fieri fortasse neqt. si em̃ fieret creatura esset & corruptõi obnoxiũ

ɔtinuum nõ ẽ actu infinitum

Magnitu. Multitudo

diuitię egestas

pedalis pedalis semi semi pes pes

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

quia vero in eo virtus infinita ipsum a creatore equalis virtutis corrũpi non permitteret sic simul/ & corruptibile & incorruptibile esset. ipsum autem equalis virtutis cũ creatore esse: ex eo arguitur. Quorũ excessus ad aliquod tertium sunt equales/ ipsa inter se equalia erũt: infinitorum ad finitum excessus utrobiq; est infinitus: igitur infinita erunt equalia.

De termino a quo motus. & definitione quietis. Capitulum vicesimum nonum.

MAG. Ltra q̃ volebam calamus auolauit: ac pene epitomatis limites excessit. reuertatur igitur ad instituti tramitem celerius: & quod restat exaret cõpendiosius. DIS. Optime. sed quod in p̃missorum ordine sequitur/ terminus a quo motus p̃titulatum est. MAG.

terminus a quo Terminum a quo motus dicimus a quo mobile moueri incipit: quem si pro primo & formali acceperimus /solam priuationẽ forme per motũ inducende dicit. ut in motu illuminatiõis oculi/ terminus a quo est cecitas. Pro materiali autẽ & terminum formalem cõcomitante/ terminus a quo motus denominat subiectum forma inducenda priuatũ. Hic in generatione substantiali est non ens: nõ quidem simpliciter/ sed nõ ens in actu formali & specifico. ut materia prima in corruptione & alijs motibus est ens in specie copletum. ut in motu calefactiõis est aqua / aer aut aliqd tale. Mobile quod in termino a quo existit proprie quiescit. Quies Quies namq; priuatio motus est/ eius quod motu caret: eõ loco & tempore quibus natũ est moueri: & secundũ eã dispositõem qua natũ est moueri

De termino ad quẽ motus. Capi. tricesimũ

DIS. terminus ad quem Erminus ad quem motus / quid est? MAG. Forma per motũ acquisibilis / cõtrariũ habens: gratia sui & nõ alterius cuiuscũq; motum terminans: nec aliquid eundẽ vel aliũ motũ terminasse prerequirens/ sed motum per quem successiue introducitur per se finiẽs ut sũt forme nõ quorumcũq; generũ/ sed forme quantitatis/ qualitatis ubi: & fortasse ab his forme substantiales non sunt omnino excludende. Et hec quidem de termino primo ad quem accipere/ premissa admonet descriptio. Nam termini cõcomitantes/ subiecta sunt a dictis formis denominata. Contrarietatẽ etiam / non ea tantũ que est inter duo positiua se mutuo ab eodẽ expellentia: motus requirit: sed ea qua habitus & priuatio opponũtur sufficit. Prima equidem solis: nec tamẽ omnibus qualitatibus competit: hanc aũt in omni genere reperiri cõtingit. Omni enĩ forme opposita est priuatio in eo in quo talis forma non est: sed esse nõ potest. Sed alie que sequuntur in definitione particule: aliorum generũ formas excludunt. Vnde actio & passio qui respectus sunt extrinsecus aduenientes: in subiecto non sunt: nisi forma aliqua ab agente ĩ passum producta motũ terminauerint. Similiter & quedã qualitates ad motus aliorum introducuntur. ut sanitas ad motum humorũ. Relationes aũt in aliq̃ acquirunt q̃d omnio mutatũ nõ est. unde nũmus (inq̃t Augusti. de Tri li. 5. c. ultio) põt nl'a sui mutatõe ml'tociẽs dici r'atie: ut neq; cũ

incipit dici/neq; cum desinit/aliquid in eius natura vel forma q̄ nūmus est/mutatōis fiat. Sic similitudo in hac papyro esse incipit si paries dealbaē cui papyrus similis esse possit: plurimę aūt aliorꝝ genere formę partibiliter non inducunē. DIS. Et itidē de Vbi videē sentiendū: ni successionē in eo manifestius ostendas. MAG. Relationum partibilitatē in subiectis earundē percipere possum⁹ si quanta fuerint. Cū itaq; corpori locanti (quod utiq; diuisibile est) corpus locabile sit presens/non totum simul toti loco/sed pars parti/aut totū secundū partē alteri & alteri p̄ti locantis applicaē: q̄propter ip̄m ubi tali successione partibiliter acquiri/& ad extensionē sui subiecti extendi necesse est. DIS. Successionē igitur nō in locante aut locato/sed in ipso respectu quē Vbi dicimus siue locū formalē consistere pretendis. MAG. scite. De Formis autē substantialibus paulo post dissertabimus: nunc specierꝝ motus & nomina & distinctōem annotare libet. DIS Probe.

De nominibus & distinctione specierū Motus. Et quomodo Augmentatio & Diminutio differunt a Rarefactione & Condensatione. Capitulum tricesimū primū.

MAG. Vtatio ab Aristotele quīto Phisicorꝝ trifarie partiē. Quædam nāq; est de nō subiecto in subiectū. & Generatio diciē. Altera de subiecto in non subiectū opposita priori: & Corruptio appellaē. Tertia vero de subiecto in subiectū: & motus proprie censetur. Subiectū autē dicit ens affirmatiue demōstratū: id est in actu formali constitutū. non subiectū aūt ens est in potentia nō pura/sed in potentia subiectiua: actu tñ existit in rerꝝ natura: uti est materia prima. Patet itaq; in quo generatione & corruptionē a motu secludit. Rursus aūt motū quē in Quātitate Qualitate & Vbi repertū asserit: nōibus discriminat. Vnd eū qui est de quātitate minore ad maiorē/Augmentatōe; oppositū autē Diminutionē vocat. quod quidē ita accipiendū est: ut in Augmentatōe cum quātitate etiā materiā addi: & in diminutione cū quantitate materiā diminui intelligamus. per hoc enī a Rarefactione & Condensatione differre dinoscuntur: in quibus nec quantitas nec materia additur aut demiē: sed eadē quantitas in rarefactione magis extenditur: & extensa per Condensationē cōprimitur. Sic Rarefactio est mutatio a se ipso minus extenso ad se ipsum magis extensum. Et Condēsatio est mutatio a se ipso magis extenso ad se ipsum minus extensum. Patet in lacte buliente: & rurs⁹ infrigidato. De augmento quod in animatis fit: post hęc tractabimus. Amplius motū qui est in qualitate/Alterationē: ipsum ꝟo qui in Vbi est/Loci mutationē dicere consueuimus. Harꝝ descriptiones libro secūdo in mediū tulimus. Sed hic de naturis alterabilium generabilium & corruptibilium latius differendum est.

Aristoteł

Mutatio/nis p̄titio generatio corruptio motus

subiectū non subiectum

augmentatio & diminutio

rarefactio ɔdensatio

De naturis alterabilium/generabilium/cor/

188

ruptibilium: actione directa/reflexa/uniuoca
ęquoca & tactus diuerſitate. Cap. xxxij. DIS:

Altabilia. Lterabilia quę dicis? MAG. Entia naturalia contraria/actiua
& paſſiua ad ſe inuicē. Naturalia q̄dem ſunt: ut in materia conue
niant: Cōtraria autē: ut agant & patiant̄. Nihil em̄ oīno ſimile in ſimile
nec omnino diſſimile in diſſimile agit̄. Cōueniūt igit̄ alterabilia in ma
teria indifferenti ad utriuſq; formā: formis autē diuerſa ſunt: ut mutua
inter ea cauſari poſſit actio & paſſio. Attn̄ nihil ꝓhibet idē in ſimile ſpe
cie & gradu diſſimile agere. ut magis calidū in minus calidū. & hoc qui
dem actione directa & uniuoca. nā actione reflexa etiā eadē qualitas ſe
ipſam intendit. ut calor fontiū hyemali tempore/ propter circūſtans fri
gus ſeipſum fortificat. Sil'r eadē q̄litas in ſpecie & gradu in materia dē
ſa/in omnino ſimilē in ſpecie & gradu exiſtentē in materia rariore agere
poteſt. Virtus em̄ unita fortior eſt ſeipſa diſperſa. DIS. In omnibus
igitur his aliqualis diſſimilitudo reperiri poteſt: aut ratione circumſtan
tis aut materię ſubiectantis. MAG. Argute ſingula perpendis. DI.
Sed ſi qualitates ſeparatę eſſent (ſicuti dudū circa altaris myſteria fide te
nendū docuiſti) num agere & pati poſſent? MAG. Contrariū dicere
experientia ꝓhibet. DIS. Non eſt igit̄ neceſſariū alterabilia in materia
couenire: q̄a qualitates ſeparatę materiā nō habent. MAG. Actu qui
dem materiā nō habēt/aptitudine tamē in ea cōmunicant. DIS. Vni
uoca aūt quare in pręmiſſa limitatione adiectū eſt? MAG. q̄a in acti
actio æquiuoca one ęquiuoca qua alia forma in ſpecie a forma generātis inducit̄/ acti
ua & paſſiua in materia cōmunicare neceſſe non eſt. ut cum cęlum agit
in hec inferiora motu/ lumine & influentia. Cœlum em̄ Phūs imateriale
uniuoca credidit. In actione autem uniuoca / qua eadē forma in ſpecie cū forma
generantis inducitur actiua & paſſiua / nō modo in materia cōmunicāt
reflexa. ſed & actiua a paſſiuis repati poſſunt: ſi virtus reſiſtiua nō ſit maior vel
equalis virtute actiua patientis. nec per aliquod aliud fortificata & in de
bita diſtantia applicata. Debite autē applicata tunc erunt ſi mutuo tactu
ſe cōtingunt. DIS. Tactū quid dicis? MAG. Naturaꝝ indagato
res triplicem tactū diſtinguere ſolent. Mathematicū videlicet/ phiſicū
tactus mathematicꝰ & virtualē. DIS. Mathematicꝰ quis ē? MAG. Is quo duę pluresſ
ue magnitudines ſe tangunt ſine actione & paſſione naturali. ſic lineam
cōtingere ſuperficiē: & circulū circulū: ſpherā ſpherā libro ſexto ſupra
phiſicus dictū eſt. DIS. Phiſicus aūt tactus quoꝝ eſt? MAG. Eorum quoꝝ
diuiſis magnitudinibus ultima ſimul ſunt / ipſis exiſtentibus actiuis
& paſſiuis adinuicem. ut cū ignis tangit lignū. Indiuiſibile aūt per hoc
ꝙ adiectū eſt diuiſis magnitudinibus excludit̄. hic tactus in actione na
turali & uniuoca requirit̄. DIS. Virtualē quē dicis? MAG. Conta
virtualis. ctū nō magnitudinū/ ſed qualitatū & virtutū/ eorū q̄ ad ſe agunt & pati
untur. ut cū magnes attrahit ferrū & generaliter quo agens ſupra paſſi
um habet virtutē. hic inter omnia mouentia & mota neceſſarius eſt. Cū

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

autē triſticiam nos tetigiſſe dicimus/ methaphorice de tactu loquimur. Quoniam vero nōnunq̄ mutua actōe & paſſione alterabiliū/ tertiū q̄ddam generat̄ aut corrumpitur/ generationis. & corruptionis conditiones latius diſcutere fortaſſe nō erit omnino ſuperuacaneum.

De Generatione & Corruptione: qnomodo differunt a Creatione & Annihilatione. inſuper/ q̄d generatio ſimpliciter/ ſecundū quid: ſtatim/ & non ſtatim. & ſi in eodem cōpoſito poſſint eſſe plures formę ſubſtantiales Capi. Triceſimū. iiij.

DIS Enerationē mutationē a non eſſe ad eſſe: & Corruptionem ab eſſe ad nō eē libro ſecūdo ſupra definieras. MAG. probe. Hic autem eadē repetenda cenſui: ut planiora fiant. Nō em̄ intelligēdū eſt vel generationem a ſimpliciter non eſſe incipi: vel etiā corruptiōem ad purū nihil terminari: quorū primum creationi: ſecundū aūt annihilatio ni deputatum eſt. ut aūt quod volo ęnucleatius accipias duplicem

Ariſtotel.

Generatiōem ab Ariſtotele diſtinctā pſequamur. Prima eſt generatio ſimpliciter: altera ſ͡m quid. DIS. Generatio ſimpliciter quę eſt? MAG. Generatio ſubſtantię. p hanc nēpe aliquid vel ſimpliciter eſſe incipit quod prius non erat: vel quia p eam forma ſubſtātialis acquiritur: a qua res ſimpliciter & ſine addito denominat̄. Simpliciter em̄ dicitur quod ſine addito dicit̄. ut cū ex aere generat̄ ignis. Corruptio autē ſimpliciter eſt per quā tale eſſe vel forma ſubſtantialis deperdit̄ ut cū ignis in aerem corrūpit̄.

Gn̄atio ſimplicit. — ſimplicit. quid — corruptio ſimplicit.

DIS Generatio ſ͡m quid q̄ eſt? MAG. Generatio accidētis: quod ſubiecto in quo generat̄ dat eſſe/ non quidē ſimpliciter ſed tale/ & ip̄m cū addito denominat. ut calor via alteratiōis in aquā introductus/ dat aquę nō eſſe aqueū/ ſed calidū: nec dicit̄ aqua genita ſimpliciter/ ſed aqua calefacta: accidens aūt quod hac generatione pducitur eſſe ſimpliciter accipit: quia quod nō erat generat̄: habet enim eſſe diſtinctū a beſſe ſui ſubiecti: ſed via naturę extra ip̄m nec conſiſtit nec generat̄: ideo nō eſſe ſed ineſſe dicit̄. Per oppoſitum de corruptione ſ͡m quid ſentiendum eſt.

Gn̄atio ſ͡m quid — accn̄s non eſt ſed inē

Generatio vero ſimpliciter dicta rurſus bifarie ſcindit̄. Quædā ē em̄ p quā in primā materiā ſubſtantialis forma ſtatī introducit̄. Et corruptōe oppoſita: oīs forma uſq̄ ad materiā primam rurſus ſepat̄. Hāc Ariſtoteles ab alteratōe diſtinguēs ait. Gn̄atio ē mutatio hui⁹ toti⁹ in hoc totū nullo ſenſibili manēte eodē ut ſubiecto. ut cū ex aere fit ignis: totus aer in totū ignē tranſmutat̄. accipiēdo totum kathegrematice/ nō aūt ſynkathegrematice. nō em̄ q̄libet ps aeris i q̄libet ptē ignis cōuertit̄: manet eqdē eadē materia prima q̄ pri⁹ erat ſub forma aeris: nūc ſub forma ignis: ſed hec ſenſibil̄ nō eſt: ut altera deſcriptionis pticula explicat. Cum igit̄ materia via naturę ſine formis eē nō poſſit: neceſſe ē ut corruptionem uni⁹ gn̄atio alteri⁹ ſubſequat̄. Hic dici ſolet generatio unius eſt corruptio alteri⁹: non quidem effectiue ſed

Gn̄atio ſtatim

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

consecutiue. Tali circulatione Peripatetici mundū perpetuare conātur/ motus cœlestis presupposita perpetuitate. de qua hic differendi locus nō est.

Generatō nō statim

Alia est generatio simpliciter qua forma substantialis non statim in materiā primā inducit: sed in cōpositū ex materia prima & forma substātiali cōmuniore. ut cum aīa corpori phisico & organico unitur. Similiter corruptio huius nō statim usq; ad materiā primā protēditur.

Forma cadaueris

Forma autē cadaueris que in recessu anime in corpore reperitur/ nō essentialis sed accidentalis est: sub qua corpus in ulteriorē incinerationē cōtinuo tendit. Patet itaq; differentia generationū ex parte subiectorū & terminorū. Subiectū enī generationis simpliciter & statim/ materia prima est: subiectum aūt generationis simpliciter nō statim/ similiter & generationis secundū quid cōpositum est. Rursus terminus partialis generationis simpliciter/ forma substantialis est: & terminus totalis totū cōpositum substantiale. Materia autē non generatur terminatiue sed subiectiue. Terminus autem partialis generationis scd'm qd (q̄ Alteratio dicitur) est forma accidentalis: totalis vero terminus est cōpositū ex subiecto & accidente tali. DIS. Contine paulisper. nā si per generationē nō statim forma substantialis in cōpositum substantiale inducitur: eadem res duo esse substātialia: sicut & duas formas habebit: q̄d scurruli ioco simillimū esse videtur. MAG. Mordacius instas: sed nodū tue argumētationis tu ipse solues si distinctionē formarū & esse animaduertere dignaberis. DIS. Auscultabo q̄ diligenter. MAG. Formarū substantialium quedam generica est:

Forma generica.

quā corporeitatis dicunt dans esse substantiale corporeū genericū & incōpletum: per quā res nullius speciei specialissime indiuiduū constituitur. ut corpus organicū ante anime aduentum substantia corporea est/ & ut quibusdam placet sensitiua: & sic animal: sed nec homo/ asinus/ leo &c de alijs speciebus animalis.

forma specifica

Alia est forma substantialis specifica dans esse substantiale specificū cōpletū: p quā & res certe speciei specialissime ascribitur. ut anima rationalis aduenies corpori organico ipsum humane speciei subijcit. DIS. unius ergo cōpositi plures formas substantiales esse astruis: a quarū ultima tantum esse completū specificū & ab alijs distinctū accipit. MAG. Id ipsū dicere volebam. Hec autē forma generica/ quā & corporeitatis formā aiunt partiales formas partiū: ut puta sanguinis ossis carnis & similiū cōplecti videtur: & in solo cōposito animato reperitur. DIS. Eam negare amplius haud rationi consentaneū videtur. Idem nempe corpus animalis quod erat viuo: etiā post anime discessum video. magis autē hanc identitatem ex accidentibus eisdē q̄ viuo inerant: & iā quoq; manent depræhendo. ut puta cicatricē eandē nec illa materie prime imediatius inherere facile crediderim: ne vel cōpositioni prime/ secundā preferamus: aut substantiā non omnino accidenti priorē fateamur. MAG. Pluribus hec positō argumētis tū naturalibus tū theologicis obfirmari posset. Terminū equidē transsubstantiationis in altaris sacramētō materiā pmā/ aut etiā accidentibus solum affectam: quis tute affirmabit? Quis idem corpus

christi quod assumpsit de gloriosa Maria virgine: quod pependit in cru-
ce: iacuit in sepulchro: & ad dexterā patris cōscendit cōtra ad determiatōem
sanctę matris ecclesię negabit. c. omia cū sequentib⁹. de cōse di. 2. Verū — de cōse. di. 2. c. omia
tamē quia in pte aduersa defensores sunt acerrimi cū quibus nō hic con
fligendi locus est/ quod restat Theologię reseruantes: unde digressi su
mus celeri⁹ reuertamur. DIS. optime nā supest quod fortius me an
git cui⁹ determinatōi hic locus cōuenientissim⁹ videtur. MAG. age
paucis edicito quod habes.

Vnde formę producantur: opiniones diuersę & quid intersit inter creare: & actionem naturę Capitulum. xxxiiij. DIS.

Ex quo/ a quo/ aut quāta sit mora inductiōis formę substantia- — unde formę pducuntur
lis: nō dum ex dictis colligere possum. MAG. Amplissimū
hui⁹ dubietatis cāpum lustrare operosum ē: in quo nimirū mul
torū philosophorū agmina diuerso calle incedere cōspiciunt. primo oc
currit platonicorū caterua: asserens ab intelligentijs oīm formas descen — Opinio platonis
dere: & sm merita & dispositōes materię/ alijs nobiliores/ alijs impfec-
tiores infundi. Hinc sumū deorū ad cōditorios deos siue intelligentias
loquentē inducit: Horū sementē ego faciā: vobisq tradā. vos aūt exequi
li. cāsa p positōe. 9 — par est. Hinc & in libro causarū dictū aiunt. Omis Intelligentia ē plena
formis. quod tamen de speciebus rerū ipis cōcreatis accipit ex eo quod
ibidem sequit. Ex Intelligentijs sunt q cōtinent formas minus uīes: &
ex eis sunt q cōtinent formas plus uīes. Rursus aūt ad formas uīes sepa-
tas/ qs cōcedit ppetuas & principiū sciē & generatōis/ cętere formę i ge
neratis fieri habent: sicut calcei formant ad paradigma ligneū/ quod ta- — Vl'e in re post rem & ante rē
men extra calcei essentiā manet. hoc est quod aiunt uīe ante rem. formę
aūt materię impressę uniuersale sunt i re: a qb⁹ tertiū p abstractōem ac-
cipitur quod uniuersale post rem appellari solet. Vlterius pgredientes
adueniunt qui formas omnes in materia latitare/ & actione efficientiū — Opinio Anaxagorę
causarum in ppatulum pdire autumant: ad hunc sensum Anaxagorā/
quodlibet esse in quolibet scripsisse aiunt: quāuis & id habere videatur
longe pgnantiorē intellectū: quem hic relatum iri locus non est. Se — tertia opinio
quunt q nō oīm formas in singulis latere/ sed singulas in singulis non
Augu. de Tri. li. 3. 28 — quidem inesse expleto/ sed in rōnibus seminalibus esse fatentur. Id for-
tasse non omino extraneum erit ab his quæ diuus Augustinus libro. 3.
de Trinitate disseruit dicēs: Oīm quippe rerū quæ corporaliter visibili-
terq nascuntur/ occulta quædam semina in istis corporeis mundi hui⁹
elementis latent. Et paulopost. Quoniā quæcunq nascendo ad oculos
nostros exeunt/ ex occultis seminibus accipiunt pgrediendi primordia:
de li. 5. & 8. sup. ge. — & incrementa debitę magnitudinis: distinctionesq formarum ab origi
nalibus tāquā regulis sumunt. Et sup Gen. ad litterā li. 5. & 6. late eādē
sententiā explicuit. & nos li. sequēti cū de origine rerum agendum ve- — Quarta opinio
nit hæc diffusius tractabimus. His a tergo sequuntur/ qui quidem ra-

tiones seminales inanimatis concedunt: sed nec ex illis/aut eorundē formis/generati formā nasci admittunt: necessarias autem esse ut materiam disponant & ad recipiendam determinatā formā abilitent: quod in cęteris quæ anima caret necessarium non est: cum ex natura sua ad unā & eiusdem speciei formā introducendā coartata sint. Sed nec hic de aīatis tractatū īmiscere expedit. Cōmunē sententiam Peripateticorū teneamus: qui formas naturales/per agentia naturalia de materię potentia educi affirmant. DIS. Ex materia igitur fit forma: aut ex alio quod in materia pexistit? MAG. Ex materia fieri formam/conditiōes principiorum prohibent: & simplicitas formę. DIS. Ex alio igit in exnti generantur. MAG. id omīno inficiari nō possunt/qui de formarū inchoatione sentiunt. Cęteri vero nec ex præexistenti aliquo formę essentiam concedunt. DIS. Ex nihilo igitur est. MAG. ad sensum illuz quia non aliqua res est pręexistens formę essentiam integrans: nec ob id creari dicetur (quod non agenti naturali/sed soli deo apropriatur. uti Augustinus loco quo supra deducit) Hoc em̄ inter actiōem naturalem & creatōem inter esse videtur: quantum ad p̄sens sufficit: ut illa sine subiecta materia in qua fiat esse non possit: hæc autem nullo pręsupposito fit ab eo qui simul omnia cū non essent oriri iussit. Educere igit formaz de potētia materię: est ī ęducēdo materiam formę receptiuam pręexigere. Sed hoc problema relinquentes q̄ restant sub breuitate pcurram⁹.

Opinio Aristotelica

Creare & actio natę

idē. c. 8 & . 9.

Si generatio possit dici proprie motus. Et si introductio formę substantialis sit successiua: aut forma gradibus essentialibus distincta Capitulum. xxxv. DIS.

Ondum si vel instantanee aut successiue/formæ fiat inductio siue ęductio dissoluisti. MAG. Rursus operosam rem aggredi conaris: non attendens quia ad finē non puenit/qui omnes q̄ conspicit sequit calles. celerius igitur quod q̄ris discutiam⁹. DIS. probe. MAG. Qui formarū substātialiū esse ī indiuisibili cōstituūt eas simul totas subito generari fateant necesse est: nisi recipientis vel agentis diuersa cōditio/morā causet. Alteratiōes tamen puias & dispositiuas/successiuas omnes cōcedunt. positiōis hui⁹ argumentū ex eo sumitur: q substātia magis & min⁹ nō suscipit: s3m traditōem Aristotel in kathegorijs. Et Porphirius: Esse inquit uniuscuiusq; est idem: nec intensionem nec remissionē suscipiens. Præter hos sunt nō cōtemnendę auctoritatis phī & Theologi. qui formas substantiales in esse quidē quidditatiuo indiuisibiles astruunt: nam ut sicut numer⁹ assimilantur octauo Methaphisicę rerum species: sicut em̄ numerorū species per adiectionem unitatis variantur. ut de ternario fit quaternarius adiecta unitate. sic rerum quidditates per additōem alicuius quod potest esse pars quidditatis speciem mutant, ut rationalitas aduenienns animali/de gen

Formarū substātialium inductio siue generatio

Aristotel Porphiri⁹

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

re facit speciem specialissimã sc3 hominem. In esse autẽ indiuiduali formis graduũ latitudinẽ assignant: sm quos ipas magis & minus suscipe
Auerrois palã est. Id Auerrois de formis elemento℞ cõcessit li. 2. de coelo & mundo. Idem articul⁹ quondã Parisi⁹ cõdemnat⁹ habere videt, cui⁹ tenor ẽ talis. Itẽ ꝙ incõueniens est ponere aliqs intellectus nobiliores alijs: qa cum illa diuersitas nõ possit esse ex pte corpo℞ / oportet ꝙ sit ex pte Intelligentia℞: & sic animę nobiles & ignobiles essent necessario diuersarũ specie℞ sicut intelligencię: error: quia sic anima christi nõ esset nobilior anima Iudę. Hanc pfectiõem primę positõis defensores / nõ in substantialibus: sed accidentalib⁹ / saltem spiritualibus & cõnaturalib⁹ intelligendã aiunt: sed cũ hę pfectiones quãtęcunq; fuerint diuersarum specie℞ animas reddere non possint: articulũ de talibus nõ esse positum ex tenore ipius manifestũ est. Quod vero in pbatione graduum substãtialiũ in mediũ fertur (quia cũ quilibet gradus aię esset anima / in uno hoie essent aiæ multę volũtates multæ: qua℞ una mereri / altera simul
Schottus demereri posset iã) facillime ex his q̃ Schott⁹ habet li. i. di. i7. q. ultima dissoluet. ubi ait gradũ indiuidualẽ nec esse quidditatẽ: nec ptẽ quidditatis / sicut nec differẽtia indiuidualis & q̃cũq; cõditio indiuidualis manifestat hoc in ternario cuius si una unitas intenderet / sm aliquem gradũ indiuidualẽ ternari⁹ augmentaret: non aũt mutaretur spẽs nec plurificarent unitates. Nõ igit gradus res est / ea cui⁹ est: sed realitas eiusdẽ: sicut nec differẽtia indiuidualis. Nõ igit ab re determinatũ est p articulũ pmissũ / eos errare q gradus huiuscemodi id cui aduenuiũt in aliam speciem trãsferre opinati sunt. DIS. Sicut ergo ioannẽ nõ duos hoies dicimus: ppter naturã specificã & gradũ indiuidualẽ: sic nec unã substantiã plurificari intelligendũ est: ppter plures gradus pfectionales. MAG. etiã, sed in illis hoc intẽ ẽ: ꝙ dria ĩdiuiduał ɔtrahit naturã ad esse hoc: gradus aũt indiuidualis eã pficit. Et tã differẽtia indiuidualis quã etiã gradus unũ p se cũ natura ɔstituit. Sed hæc enucleati⁹ discutiẽda relinqm⁹ his q in pria phia ingenia hñt exercitata. DIS. facile ego graduũ latitudinẽ in formis etiã substãtialib⁹ crediderẽ: cũ cuncta in nũero / pondere & mẽsura creata sacris eloquijs pditũ sit. MAG. Cõmodissimũ affers testimoniũ. Sic em nũerus / põdus & mẽsura in singulis libra ta sũt ut nec duo oĩo eq̃lia repiri possint. DIS. ad opposita: de susceptione: magis & minus. Itẽ de intensione & remissione eẽ re℞ / ex dictis sufficiẽter rñsum ẽ. formarũ simplicitatẽ obijcere volebam: nisi q̃ in principio hui⁹. c. de forma digesta sũt: meõria exhibuisset ɔtuẽda. Sed nõ dũ q̃d q̃rebã de mora inductõis formę substãtialis manifestũ ẽ. MA. ve℞ q̃ dẽ nã id etiã apud eos: q grad⁹ cõ cedũt in dubiũ versũ ẽ pserti si huius ce inductio fiat ab agẽte naturali: nã virtutẽ diuinã has formas inducere ĩ instãti palã est: cũ oẽs cãę successiõis ex defectu agẽtis cõtingãt: q ĩ
Schottus i. 4di. 43 q. 5. deo locum nõ habet. Sic Schottus formam corpis in resurrectione nouissimę diei virtute diuina in instanti induci ɔcessit. de eo aũt q̃d tu ingeris ita ait, si forma substãtialis posset successiue induci (q̃d aliqui negãt)

Forma℞ substantialiũ iductõ fit in instanti

191

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

DIS. Nũ iam dictum est: causas successionis principalius accidere propter agentis defectum? MAG. Et adde propter partes formę inducendę aut subiecti recipientis: quarum una prius recipit formam quam alia. DIS. placet. Cum igitur in formis sint partes graduales: nihil prohibebit/ agens naturale debilius/ huiusce formas inducere successiue. MA illo cocesso/ quid inferre conaris? DIS. Generationem & corruptionem esse motus. in his enim est sufficiens cõtrarietas. ut visũ est. & terminus partibiliter/ & successiue acqsibilis ex iam illatis: quid igit obstat quo minus. motus dici possunt? MAG. Id quod Aristoteles quinto Phisicorum adiecit dicens. motum esse a subiecto in subiectũ: gñatioẽ aũt a nõ subiecto/ & corruptionẽ ad non subiectum. DIS. memini id in prioribus ventilatũ esse: verũtamẽ nec hoc omnẽ generationẽ & corruptionẽ a motu separabit. MAG. Quã non? DIS. Generationẽ & corruptionem non statim: in quibus uterq; terminorum est subiectum/ id est ens ex materia & forma cõpositum. ut viderẽ est in generatõne & corruptione asini: si anima eius ab agente naturali induceretur. MAG. dum singula limatius perquirere conaris/ nos in processu pręter epitomatis leges tardas. facile aũt tibi indultum iri/ percupidus tuus sciendi animus persuadet. DIS. Ceteris igitur postergatis: tempus videamus. nam & illud motus naturam consequi promissorum ordo testatur.

Si gñatio & corruptio ꝓprie fuit mot⁹

Aristotel.

Tempus/ si sit motus/ vel res alia: per opiniones multas ventilatur. Capi. xxxvi. MAG.

Motus rerum/ tempus consequi/ diuus Augustinus. li. 12 cõfessionum insinuat dicens. Rerum mutationibus fiunt tempora: dũ variantur & vertuntur species. Sed circa explicatiõem entitatis temporis multorum desudauere ingenia. Quidam namq; tempus primũ mobile dicebant. contra quos Aristoteles libro. 4. Phisicorum aiebat. dicere tempus esse ultimam spheram stultius est quam de tempore considerare inpossibilia. Cũ enim ultima sphera substantia sit ꝑmanens cuius omnes partes simul actu existunt: tempus esse nequit/ cuius esse successiuum est/ omnes partes simul actu non admittens. Fuere plures alij non minus a tramite Philosophię exorbitantes: quorum positiões silentio trãsire libet. eorũ aũt qui secundum Philosophiam locuti sunt de tempore Quidã ipsum rem absolutam & successiuã de genere quãtitatis astruũt cum & Aristoteles tempus per se quantitatẽ. li. quinto methaphisicę dicat. Alij tempus quidẽ rem realem & successiuã cõcedunt/ sed ab entitate motus realiter nõ diuidunt. Vnde & auerrois. 4. Phisicorũ. Motus diuisus per duo instantia tempus est. Aristoteles aũt nõnullis rationibus probare conatus est tempus nõ esse motũ. & Aurelius. li. xi. cõfessionũ. Nemo inquit mihi dicat cęlestiũ corporum motus/ esse tempora. Inter has cõfligentiũ turmas/ tertij sese interponentes subtili distinctione/ & tempus esse quantitatẽ/ & motũ saluant: & quid ultra addat ostendunt. Est aũt distinctio hęc: ut paucis me absoluã. Motus accipi potest primo ma

Aug⁹ li. 12. cõfessi.

opiniões de tẽpore

Aristotel

Auerrois

Augusti⁹ li. 11. cõfes.

temp⁹ nõ est motus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

terialiter pro forma fluente partibiliter acquisibili. sic est in eodem gene re cũ termino ad quẽ motus. Secundo accipi solet formaliter pro trans mutatiõe successiua de genere passionis. Tertio accipi potest pro succes sione siue duratione: siue pro quantitate successiua transmutationis pas siue: assimilatur aũt hęc quantitas lineę in hoc ꝙ solum in longitudinis extensione diuiditur. Hãc ipsam quantitatẽ / a Philosopho quinto me thaphisicę tempus appellatam volunt. hanc etiam Auerrois per duo in stantia diuisam / tempus affirmat. Manifestũ itaqꝫ ex his / tempus a mo tu primo & secundo / realiter distare: & cum ipso tertio modo accepto in idem conuenire. Qui aũt tempus omnio cum motu coire contendunt: sicut duplicem motum uniuersalem scꝫ qui est primi mobilis & particu larẽ aliarum reꝝ: sic & tempus uniuersale & particulare diuidunt. Sic em̃ tempus dicit duratõem motus intrinsecã cuiuslibet formæ in mora exi stẽtis. & ut Augustini sententiã cum reuerentia (ut decens est) declinẽt: addunt tempus uniuersale / non esse motum particularem: nec econuer so tempus particulare motum uniuersalẽ. unde Augustinus ubi supra. Cessante motu cœli / rotam figuli moueri / longas breuesqꝫ syllabas ꝓ ferri posse / & horꝫ gyros: & sonos tempore metiri astruit. Et ibidẽ cui⁹ dam voto cum sol stetisset & victor Iosue preliũ pageret: sol stabat: sed tempus ibat: per suum quippe spacium temporis / quod ei sufficeret illa pugna gesta atqꝫ finita est. Sunt tamẽ qui tempus ultra entitatem mot⁹ nihil pręter ratõem mensuræ addere intelligunt: & particulares motus uniuersali stante / non tempore actuali (quod utiqꝫ tunc non est) sed po tentiali / sicut & cœli quietem dimetiri posse asseuerant. DIS. Singu las quas de tempore opiniones commemorasti / alta mente reposui: te autem cuinam harum assentire / aut quam rem tempus dicere velis hiã ter expecto. MAG. Augustinus: cum esset tanta acrimonia ingenij preditus: ut omnes liberales artes: nullo hominum tradente intellgeret ut in quarto confessionum libro de seipso refert: ęnigma hoc enodare cupiens: ibidem libro undecimo: in hæc verba prorupit. Tempus si ne mo ex me quærat scio: si quęrenti explicare velim nescio. Nouit nimi rum extensionem quandam esse tempus: sed qualis cuiusue entis es set sufficienter explicare non potuit. Hinc rursus ait. Exarsit animus me us nosse istud implicatissimum ęnigma: Et iterum. Confiteor tibi do mine / me ignorare adhuc quid sit tempus. libet itaqꝫ magis idem cũ eo dem replicare / quã aliquid temere affirmare: nam si in superficie verbo rum veritas comprobãda esset quælibet pręmissarꝫ positionũ defendi: & ad alterius obiecta posset responderi. At vero si tempus scd'm cõple tã ratione sine anima possit cõsistere: ex definitiõe eiusdẽ manifestũ erit.

motus du plicit' accipitur

Aristotel'

idẽ i eodẽ

Iosue. 10.

Augusti⁹

Definitio temporis explicatur. numerus triplex distinguitur. quomodo tẽpus motũ mensurat. & si tpus sine aĩa esse possit Ca. xxxvij. DIS.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Anc igitur quãtoti⁹ exponas. Tp̄us ut Aristoteles aiebat: est numerus motus secundũ prius & posterius. Numerus autem in triplici differentia describitur. Est em̄ numerus quidam numerãs & est anima. Numerus quo numeramus: ut binarius: ternarius. &c. & numerus numeratus: & sunt res quas numerãus. ut lapides aut boues. Hic rursus si notus fuerit/poterit & alia numerare siue metiri/saltem reduplicatiue. ut pars baculi numerata & ulna facta/ aliquotiẽs replicata/ totam ignoti alicuius panni quantitatẽ notificat: numerat & mensurat. Sic tempus si numeratũ fuerit/ motũ mensurat. ut si scire volueris quãtus sit motus/ quo codicem aliquẽ legendo transcurrere possis: ipsum parti temporis notę/ utputa horę applicas: qua aliquotiens repetita/ totum lectionis motũ deprehendis. DIS. palam loqueris. Sed tempus a quo mensuratẽ & notificatur? MAG. Tempus inquiunt/ a suis partibus quę sunt prius & posterius & nũc iterato notũ fit: prius aũt & posterius in tempore sunt a priore & posteriore in motu: quę rursus sunt a priore & posteriore magnitudinis & mobilis. Verũtamẽ cũ prius & posterius sine discretiõe esse nõ possint: omnis aũt discretio numerum includit/ & ab anima est/ ipsa quoq; sine anima esse nõ posse necesse est: discernere equidẽ est diuersa videre: & unũ nõ esse aliud cognoscere. Hic & Aristoteles tempus sine anima non esse argumentatur. Idem & diuus Augustinus sentire videtur. sed hęc missa facientes/ alia percurramus.

Marginalia: tempus · Numer⁹ triplex · tp̄us motum mensurat · tp̄us sine aia nõ est · discernere · Aristote. · Augusti.

De nũc tp̄is qd sit: si unũ tm̄ ĩ toto tp̄e sit C. xxxviij. D.

Estat ut quid per nunc temporis insinuare velis edoceas. MAG. Nũc siue instans temporis inquit Aristoteles. Est mensura eius quod fertur/secundũ q̄ fertur. Id est. nũc est mẽsura mutati esse in motu mobilis. Sicut .n. totus motus/ toto tempore metitur: sic indiuisibile motus quod est mutatũ esse/indiuisibile temporis notificatur. DIS. Nunc igitur cũ indiuisibile sit pars temporis esse nequit: ex his q̄ de natura cõtinuorũ digesta sunt. Silr & mutatũ esse pars motus nõ est. MAG. Scite. unde sicut punctus in linea: ita nũc in tempore: & mutatũ esse in motu sunt. DIS. Infinita igitur sunt? MAG. eo modo quo supra. DIS. Quomõ ergo accipiendũ erit/ q̄d Aristotelẽ unũ & idem nunc secundũ substantiã/sola ratiõe differens in tempore probare conatum aiunt? MAG. Fortasse eo sensu: ut unũquodq; nũc de pluribus cõsideratũ secundũ se/ idem sit in substantia: cõsideratũ vero ad partes tẽporis/ p̄tam̄ sc; & futurã quas cõtinuat/ratiõe distinguit: alia em̄ ratõe est finis p̄teriti/alia initiũ futuri. sic & de mutato esse in motu. DI. Nũ & id sustineri posset/ q̄d dicũt nũc unũ & idem suo fluxu in ɔtinuũ/causare tẽpus? MAG. nequaq̄. Sicut nec ex fluxu pũcti in longũ linea: nec ex fluxu linęe in latũ sup̄ficies: nec ex fluxu sup̄ficiei in p̄fundũ corp⁹ gn̄eratẽ ɔtinua em̄ ex ĩdiuisibilib⁹ esse nõ p̄nt. attamẽ illis ĩaginationi⁹ mãuduci ɔsueuerũt ea ĩgenia q̄ mathematicas ẽtitates ĩtelligere nequũt.

Marginalia: Nunc · Aristote. · nũc nõ est ps tp̄is

De æuo & ęternitate. Capi. tricesimũ nonũ. MAG.

Rerer tempus aût (q̃d est mẽsura motuũ: & eorꝝ: q̃ dum actu ma nent habent existentiam variabilẽ) ponitur æuũ q̃d est mensura eorum que dum actu manent habent existentiam inuariabilem aut saltem nõ variatam. sicut sunt angeli & intellectões eorundẽ: & ceteræ substantiæ creatæ. At vero æuum realiter ab angelo non distinguitur nec nũc æui: ab æuo realiter separatur. Est & tertium quod soli deo attribuitur: & æternitas dici solet. DIS. æternitas quid est? MAG. æternitas (ut inquit Boetius. li. quinto phĩcæ consolationis prosa sexta) est interminabilis uitæ tota simul & perfecta possessio. dicitur autẽ perfecta possessio: ut excludat dependentiã & participationẽ. omnio em̃ Deus independens est nullius pticeps: de cuius plenitudine omnes accepimus. & additur tota simul: ut successionẽ semoueat. Successio nempe in eo locum habere nequit: qui semp est: nunq̃ defuit: nec aliquãdo deerit: apud quem etiã ut Iacobus testat̃ nõ est trãsmutatio nec vicissitudinis obumbratio. de eo aũt secundũ nos (inq̃t Aureli⁹) bñ dicit̃ fuit: quia nũq̃ defuit erit: q̃a nũq̃ deerit: est: q̃a semp est. un̄ sequit̃ i definitiõe vitæ interminabilis. sol⁹ em̃ (ut inq̃t Aplus) Deus habet imortalitatẽ. sed de his tractatũ uberiorẽ theologiæ reseruare æquũ est. DIS breui igit̃ s̃mõe locũ pcurrãus: quẽ int̃ ea q̃ ad motũ cõcurrũt ultĩo ordĩe cõmemorabas.

æuum | Eternitas | Boetius | Io. primo | Iacobi. 1. | Augusti⁹ sup Ioan. | 1. Thi. 6.

De Loco & eius speciebus. de Vacuo. quõ corpalia in loco sint. & si idẽ corpus simul esse possit in diuersis locis: aut duo corpa in eodẽ loco. Capitulũ. xl.

MA. Locum Aristoteles definiens ait. Est ultima superficies corporis continentis imobilis primum. ut est superficies cõcaua aeris circumdantis me. & hæc quidẽ est locus materialis. Formalis aũt est respectus fundatus in locante & termĩatus ad locatũ. quẽadmodũ in kathegoriis de ubi visum est. DIS. Immobilitẽ aũt loci qualẽ itelligis? MAG. Eam q̃ motui locali opponit̃. Si em̃ locus moueretur localiter p se vel per accñs: ipsius esset alius locus: & rursus illius alius, in infinitũ. Insup & q̃escens moueret̃: cũ circa ipm locus localiter mutaret̃. moueri em̃ localiter est successiue aliũ & aliũ locũ habere mobilis tñ est locus corruptiue p accñs iõne subiecti. verꝝtamẽ q succedit est idẽ priori: nõ p realẽ idẽptitatẽ: sed æqualẽtiã p cõpationẽ ad motũ localẽ. sic fit ut q localit̃ est imobilis: s̃cd̃m æqualẽtiã est etiã icorruptibilis. DIS. loci si q̃ sint spẽs subiũgito. MA loc⁹ in ppim & cõẽ diuidit̃. D. ppri⁹ q̃s est? MA. q s̃m se & nõ rõne alic⁹ cõtẽti in eo cõtinet tm̃ unũ locatũ cui adeq̃t⁹ est. ut supficies aeris circũdãtis me. D adeq̃tũ cur dicis: cũ locãs necio locato mai⁹ sit? M. corp⁹ locãs q̃dẽ mai⁹ est locato: nõ aũt supficies locãtis q̃ loc⁹ dicit̃. hæc em̃ cũ spissitudĩe nõ hẽat: addita locato mai⁹ nõ facit. D. loc⁹ cõis q̃ est? M. q cõtĩet locata pl̃a nõ s̃m se s rõe locorꝝ p priorꝝ in eo cõtẽtorꝝ. sic cæli ultĩa supficies loc⁹ est oĩm. verũtñ diuersitatẽ quõ corpora essendi in loco nullaten⁹ silẽtio pterire oportet. nõ em̃ oĩ idẽ est mod⁹ essendi i loco: alit̃ em̃ corpalia alit̃ spũalia i loco dicim⁹. D. corpalia q̃lit̃ in loco

Aristote. | Locus. | locus proprius. | Locus cõmunis | quõ corporalia sũt

MAG. Circūſcriptiue ſiue cōmenſuratiue: talia equidem cum quanta
ſint/ita a ſuperficie ſimiliter quanta corporis locantis circumſcribūtur
ut totū locatū/toti loco cōmenſuretur nec tamen totū cuilibet parti: ſed
pars locati/parti loci. ita determinate ut (ſicut diximus) locus locato ſit
ęqualis. Quia vero locata corpa naturalia ſunt/in locū ꝓpriū natura-
liter feruntur/in quo & quieſcunt & conſeruant/ob virtutē quandā natu
ralibus locis a cœleſti harmonia inſitam: in aliena aūt loca/nō niſi cum
violentia mouentur/& detinentur. plana ſunt hęc in grauibus & leuib⁹
quoꝝ alteꝝ naturaliter deorſum/ſurſum alterum fertur. DIS Num
corpus huiuſcemodi ſine loco eſſe poſſet: aut loc⁹ ſine corpe? MAG
poſſet utiq; virtute diuina/ſi deus aliquod taliū extra cœlū crearet: ubi
locus nō eſt: aut in cœlo annihilato aliquo corpore/ſpacium vacuū reli
vacuum queret: Vacuū em̄ dicit locus nō repletus corpore: aptus tamen repleri
quid ſit id natura creata tantum abhorret: ut grauia ſurſum ferri cōcedat: ne va
cuum fiat. patet in aquęductibus. Sic & in clypſedra ſuperiore foramīe
obſtructo aqua ꝑ inferiora nō effluit/ſed ſuſpenſa detinetur donec aer
ſuperiore aperto foramine ſubeat & locum aquę repleat. DIS. ita eſſe
experientia didici. Sed dic quæſo: unum ne corpus pluribus in locis eē
poteſt? MAG. Imaginatō quæ locum &; locatū facile ſegregare negt
cōtrarium clamitat: quod etiā multi aſtruere conati ſunt. doctus autē
Hugo de ſancto victore li. de ſacramētis parte octaua. c. 2. id omīpoten Hugo
tię dei non adimit dicens. Qui fęcit ut unū corpus eſſet in uno loco/fę-
cit quomō voluit: & ſi aliter voluiſſet: aliter facere potuiſſet. Ratōes hu
iuſcemodi poſſibilitatem ꝓbantes ſi libet a Schotto li. 4. di. x. requiras. Schottus
nonnulli etiam quod de ſancto Ambroſio legitur in teſtimoniū aſſu-
munt: qui dū Mediolani ſacris altaribus aſſiſteret: ſimul etiam ſe Turo
ne exequiīs. S. martini interfuiſſe teſtatus eſt. DIS. dificilimum hoc
videtur intellectu: ſimul em̄ tale corpus in uno loco calefieret in alio fri
gefieret: in uno cibaretur. in alio eſuriret: in uno ſanū perſiſteret: in alio
ęgrotaret/in uno viueret: in alio deniq; moreretur: in uno cōburi poſ-
ſet/in alio ſaluari. Sic ſi alimentū diuerſis ſimul in locis eſſet: ſimul ab
homine: & cane ſumeretur: ſimulq; forma homīs & canis informaret:
quæ omnia quā abſurda ſint nemo eſt qui neſciat. MAG Abſurdiſ-
ſima ſunt: ſed ad poſitōem eiuſdem in diuerſis locis mīme ſequunt: pri-
us quippe eſſentialiter ad variatōem poſterioris non mutatur. Quęcū
q; igitur abſoluta corpori adueniunt in hoc loco/eidem inerunt ipſo ſi
mul conſtituto in loco alio. unde ſi hic comedit alibi non eſurit: ſi hic ſa
num eſt alibi non infirmatur: ſi hic viuit/alibi non moritur. & ſic de
aliīs. Quod ſi contraria agentia in diuerſis locis patitur utputa hic ig-
nem alibi frigus/idem fit ac ſi illa corpori in uno loco tantum exiſtenti
applicarentur: nam ab utroq; patitur/niſi alterum alter fortitudine ſua
impedimento fiat. Sic pariformiter dicendum de alimento in diuerſis
locis ab homine & cane cōmeſto: cuius em̄ ſtomachus in digerendo for
tior inuenitur plus de cōi alimento accipit: ſi ęqualiter ſumunt: quęad/

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

modū si duo stomachi in uno eodēq; loco essent. DIS. illud ne possibile videt? MAG. possibile. Replere em̄ locū effectus est cōseques dimēsiones. affectus aūt cum alius sit a causa/poterit p diuinā potētiā
Danielis auferri: causa manēte: queadmodum scriptura testat factum in igne: qui piectis in se tribus pueris nihil molestię intulit: neq; illos contristauit quoniā quantū ad illos deus calefaciendi vim suspendit/igne pmanente. unde idem ignis ministros regis quos reperit ante fornacem q eam incenderunt combussit. DIS. Scripturis assentior facillime: proferas igitur ex his testimoniū de coexistentia duorum corporū in eodem loco/satis factum mihi de hac re fatebor. MAG. Mariā virginē in partu & post partum/sicut & ante partum credis? DIS. nihil firmius.

MAG. Simul igitur fuisse corpus Iesu paruuli & virginalis uteri parietes in natiuitate eius necessario credis. DIS. Firmiter. MA. Dominū clauso sepulchro resurrexisse ecclesia fatetur & ex euangelio argui potest. Et cum sero clausę essent fores ubi erant discipuli congregati ppter metū iudeoꝝ: intrauit ad eos Iesus & stetit ī medio eorū: testat. Io-
Ioan. 20 annes. DIS. Et huic fidē habeo. De locatiōe spūaliū pauca subiūgas.

De mensuratione locali spūalium. Ca. xli.

MA. Spiritualia creata: q sunt spūs bti angelicę scʒ substātię: aīę hūanę & spūs desertores q sunt dyaboli/in loco sunt nō circūscriptiue siue cōmēsuratiue/cū q̄titatis dimēsiōes nullas habeāt: sed p̄sentialiter & diffinitiue: p exhibitiōem suę p̄sentię. sic ibi/q̄d non alibi. Cū em̄ sint ꝟtutis limitatę (qa creaturę) ubiq; esse nequeūt: nec in locis pluribꝰ sil nisi deo iubēte & faciēte. Vnde cū angeli sunt in cœlo/nō sunt in terra.
Damasce. ingt Damasce. li. 1. Nec pōt angelꝰ esse in loco q̄tūcunq; magno: eo q nō in infinito sed determiato & finito: & fortasse in indiuisibili: nisi daretur ratio euidēs: cur se p̄sentē exhiberi possit diuisibili & nō indiuisi-
Richardꝰ bili. DI plures ne sil esse pōt? MA. Ita Richardus q̄rto de Tri. habere videt adducēs q̄d in euāgelio legimus de obsesso p legiōem demonū Legio aūt cōtinet. 6666. Auctoritates si q̄ a[n]gelo locū negare videntur: intelligēdę sunt de loco circūscriptiuo. Questiōes cęteras cū opiobus multis nūc discutiendas nō suscipimꝰ. De aīa ꝟo quō insit corpi in sequētibus loco suo pandet. DI De increato aūt spū quē deū intelli-
hiere. c. 23 gimꝰ. q̄d astruis? Ma. Ob sui infinitatē ubiq; ē. ipo testāte p Iheremiā Cœlū & terrā ego ipleo. Et pphera regius de ipo loquēs ait. Si ascēdero in cęlū tu illic es: si descēdero ī infernū ades. & ut Apls Atheniēsibꝰ ī cō-
Act. c. 17. tiōe dicebat. Deꝰ nō lōge ē ab unoq; nostrū. In ipo. n. viuimꝰ & mouemur & sumꝰ. DI. Fortasse n̄ mltū ab hc ꝟitate aberat Poeta cū diceret Iouis oīa plena. Ma. Neo sapiēs gētiū phōs oīo a ꝟitate alienos existi-
Augustiꝰ mat. nā diuꝰ Augꝰ li 4. de tri. c. 15. dicit nōnullos eoꝝ potuisse aciē mētis ultra oēm creaturā trāsmittere: & lucē inmutabil ꝟitatis q̄tulacū q; ex pte otingere. Sed de his alio loco: nos quod cepimus psequamur

DI. pbe. Veꝝ ne huiꝰ libri īmoderatius pgrediat lōgitudo: q̄d reliquū ē/ab alio volumie ꝯmodiꝰ ordiemur. MA. ut iubes/presto sum.

194

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Liber Nonus de origine rerum naturalium.

De difficultate huius ptis phie. Cap. i. DIS.

IRo breuitatis ordine dum naturam definis: definitionis partti culas singulas: singula queq; (uti spoponderas) rerum naturalium principia causas atq; elementa/insuper mutatiõis species/ & quae ad has necessarie sunt temporis & loci conditiones: breuibus quidẽ sed pregnantibus sententijs explicasti. Nunc itaq; promissorum ordo expostulat ut ad modũ quo cũctae uniuersi species in esse prodeant ac persistant: particularius descendas. MAG Omnium uniuersi specierum primordia particularius describere/non est inuentionis humanae: sed donũ eius q oia verbo v̄tutis sue ex nihilo creauit. Hoc donũ Sapiẽs se a Deo accepisse cõmemorat dicens. Ipse enim dedit mihi horum scientiam veram quae sunt: ut sciã dispositiõem orbis terrarum: & virtutes elemtorum initiũ & consũatione & medietatẽ tpm: vicissitudinũ pmutatões: & ɔsũatões tpm & morũ mutatiões: diuisiões tpm: anni cursus & stellarum dispositiões: naturas animaliũ & iras bestiarum/vim vẽtorum/& cogitatiões hoim: differẽtias virgultorum & virtutes radicũ. & q̃cunq; sunt abscõsa & ĩpuisa didici Sed unde didicerit ostendit dicens. Omniũ enim artifex docuit me sapiẽtia. Qui vero id aggredi proprijs viribus conati sunt/defecere: & post labores innumeros non tam certa q̃ diuersa posteris legenda conscrip/serunt: quorum multitudo si in unum congesta fuerit/rudem animum desperationis iaculo confossum/ inanem ieiunũ aridumq; retrocedere cõpellit. & dum alter alterius sententias aut veritatis amore (q̃d rarissimũ est) aut arrogantie inuidieq; stimulis agitatus (q̃d plurimũ fieri solet) carpit: lectorem quẽ iuuare debuit/ab eo cognitionis gradu quẽ non sine sudore conscenderat: deijcit. Fitq; ut nobiliores scientiae aniliũ fabularum numero supputate/ professores suos non (ut olim) laudibus efferant sed contumelia affectos deliros exhibeant. DIS. Manifesta quidem hec. Sed nec mihi horum disceptationes curae erunt si pauca haurire possum quibus animũ meum simul & oblectare & ad altiora cõscendẽtem fulcire valeam. laborem igitur istũ subire haud graueris velim.

Sapiẽ. 7.

De origĩe/rõne/noĩe & nũero elemtorum. c. ij MAG

CReator oĩm deus gl'osus volẽs res ab eterno cognitas pdire in esse/earundẽ unã in principio materiã informẽ creauit: quã ut pmissimus Moses terrã ĩanẽ & vacuã/abyssũ & aquã: Anaxagoras v̄o chaos ɔfusum appellat. ex q̃ ut idẽ astruit diuino superueniẽte intellectu/q̃ttuor pdiere elemẽta: q̃ oĩm mixtorum d' qb' nũc agim': materialia sunt principia. ex his. n. mutua actõe nũc elemẽtorum ptes nũc mixtorum diuerse species erũpunt Primũ aũt de illis: de istis v̄o posterius differendũ. pri' aũt q̃ elemẽta & horum naturas ɔmemorare oportet. DI. Sane. MA. Elementi definitõem a Phõ .5. metha. dilucidatã si attẽdim': nõ multa sz unum tm elemẽtum inueniẽ'. ait. n. Elemẽtum est ex q̃ aliqd componit' primo ĩexistente indiuisibili specie in aliam speciem. tale autem quid aliud est/nisi prima omniũ materia? quae cũ non sit ex specie hoc est forma: in specie

Αναξαγορης

Aristo. 5. methaph.

Elementũ

195

id est formā diuidi nescit. Cętere definitōis partes li.1.c. de materia ęnō
Elementa — datę sunt. Extento autem vocabulo quattuor sunt quę elementa vocā
q̃tuor sūt — tur. Ignis Aer Aqua & Terra: quorum quodlibet in materiam & speciē
siue formam resolui potest. Sunt enī eadē principia resolutionis quæ &
compositōis. Hoꝝ in uniuerso ordinē distinctiōem/naturasq; li.7.cum
de Astronomia nobis sermo esset explanauimus. Hic aūt ipa in q̃litati
bus primis & secundis & cōicare & differre nosse operepreciū est.

De qualitatibus primis & secūdis Ca.iij. DIS.

qualitates primę q̃tuor — Valitates primę quę sunt? MAG. in genere tangibiliū (de q/
bus ap p̄sens sermo est) sunt calidum frigidū humidū & siccum.
Haꝝ primę actiuę/reliquæ vero passiuę dicunt/eo ꝙ istę maio/
ris actiuitatis & resistentiæ minoris. Illę autem ecōtrario actiuitatis mi
noris & resistentiæ sunt maioris. Omēs tamē suo mō & agunt & patiun
tur. DIS. Si habes: harum descriptiones addas? MA. Calidum est
Calidum — quod homogenia/id est entia eiusdem naturę cōgregat & euterogenia:
id est diuersaꝝ naturarū entia segregat. Vnde si pugillus minerę auri/
igni tradatur actiōe caloris auri partes cōfluunt. & ab his cupri portio/
Frigidum — nes separantur. Hui⁹ est materiā ad generatōem mouere. Frigidū homo/
genia euterogenijs cōglutinat. unde hiemali tempe/lapidē terrā aquam
lignūue in unū congelata cōspicis. Huius est materiā motā in suis pfec/
Humidū — tionibus sistere. Humidū termino pprio male/alieno autē bene termīa
tur. unde aqua in terminis suis nō quiescit sed donec continentis latera
attingat fluit & his ex omni parte cōiungit. Hoc in aere & si sit verius
nō tamen manifestius. Hui⁹ est formaꝝ figuraꝝq; impressiones facile
Siccum — recipe. Siccum termino pprio bene clauditur: alieno autē male termina
tur. Vnde lapis aut terra in suis termīs stabilitur: continētis autem late
ribus non ex omni parte cōiungit. Huius est formaꝝ configurationes
Qualita. scdę decē — conseruare. DIS. Qualitates secundę quę sunt? MA. Quę a p̄dic/
tis generationis originē accipiunt/quaꝝ decē ānūerabimus. ad quas si
quę alie sunt reduci possunt. Sunt autem hę lubricū aridū grossum sub
tile: duꝝ molle asperum lene graue & leue. DIS. nū & colores q̃lita
tes sunt? MA. Colores soni sapores odores & cęterę de quibus in ca/
thegorijs determīatū est q̃litates qdē sūt: sed de gn̄e tangibiliū nō sunt.

De qualitatibus elementoꝝ & eorum transmutationibus. Capitulum quartum DIS.

Vnc quas nosse oportet elementoꝝ in qualitatibus conuenien/
tias & differentias ędicito. MAG. Vnumquodq; elementoꝝ
ex primis qualitatibus duas continet: quarum primam sibi in
summo (per naturā possibilē) determīat. Vnde ignis calidus est & sicc⁹
Aer humidus & calidus. Aqua frigida & humida. Terra sicca & frigida.
Et inter hęc ignis calidior Aer humidior. Aqua frigidior: & Terra com — Ambro.i
probatur siccior. Et rursus ignis in calore aeri/ī siccitate vero terrę sim — hexaeme.
bolisat id est conuenit. In utraq; autem a quę opponitur. Aer in calore — li.3.c.4.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

igni: in humiditate aquę congruit: & in utraq; a terra secernit. Aqua in hũiditate aeri: in frigore terrę copulatur. In utraq; vero igni disiungit. Terra in frigore aquæ in siccitate igni similat. In utraq; aeri cõtraria reperitur. DIS. Simbola itaq; sunt ignis & aer in caliditate: ignis & terra in siccitate. Aer & aqua in hũore. aq̃ & terra in frigore. nõ simboli sãntia vero sunt ignis & aqua: aer & terra. MAG. Scite concludis. In his autẽ transmutatõis ordo talis est: ut in simbolis quidẽ transitus sit facilior: in nõ simbolis aũt difficilior: & hoc tunc verũ est dũ resistentiã attendimus. In his em̃ una qualitatum/in illis aũt ambę resistũt. Si autẽ actiuitatẽ cõsiderabim⁹: utrobiq; eiusdem facilitatis transitũ inueniem⁹ nã in simbolis una tantũ q̃litatũ agit: sic & una solũ resistit. In nõ simbolis vero & duę agunt: & duæ resistunt. ut ignis siccitate agat in aerem: & aer hũiditate resistit. ignis caliditate & siccitate agit in aquã: & aqua frigore & humore obstat. Qualitatũ vero alteratões/& formarũ substantialiũ generatõis ordinẽ in sũpioribus tetigim⁹. Ratõne autẽ secundarũ qualitatũ quę sunt grossũ, & subtile: hoc interest: ut ex uno pugillo elementi grossioris decẽ generent pugilli elementi pximẽ subtilioris. unde fit ut ex uno pugillo terræ: generẽt decẽ pugilli aquę: & ex uno aquę decem aeris: & ex uno aeris decẽ ignis. Sic ex uno pugillo terrę centum aeris: & mille ignis generant. nec tamen de materia plus sub uno pugillo terrę: q̃ sub decẽ aquæ: centũ aeris aut mille ignis continetur. unde si elementa de materia ęque pticipãt: & dicto ordine in raro & denso se excedunt. sphęram terrę a sphera aquæ in decupla: a sphera aeris in cẽtupla: a sphera autem ignis in millecupla quantitate supari necesse est. Hac via adiunctis his quæ libro septimo de orbiũ cœlestium distantia posita sũt totius machinę mundi mirabilem quantitatẽ imaginabimur. nã ut ait diuus Augustinus li. undecimo de Ciuitate. visibiliũ omniũ maximus est mundus. inuisibiliũ de⁹. Et li. xxi. maximũ mirabilum est mundus.

elementa simbola · *nõ simbolo* · *elementorum transmutatio* · *elementorum proportio in qualitate* · *Aug. li. 11 de ciui. dei c. 4. idẽ. li. 21. c. 7.*

DIS. Facile his assentio. Sed quo pacto aerem aqua humidiorẽ accipiendum sit/non dum video/aqua equidem sicca humectat & ignẽ extinguit. Aer vero/& humida exiccat & ignem cõseruat. MAG. Hæc ita esse nõ est qui hęsitet. Sed sunt qui causas quærunt. Quod eni humida in aere exiccari conspicimus non ab aere sed vento qui est exalatio calida & sicca: & stellarum lucẽ ęuenit. aer autem ab his seiũctus humectat. & plus quidem intrinsecus quã aqua: propter sui penetrabilitatẽ. aqua aũt magis extrinsecus humectat propter dẽsitatẽ/virtus enim unita fortior est. Vnde si decem pugilli aeris in quãtitatem unius pugilli aquæ redactę per condensatõem fuerit: magis humectabunt/q̃ aquæ pugill⁹ & ignem extinguerent: quem iam propter raritatem conseruant. Est tamen præter hæc in aere unctuositas ignis pascitiua. DIS. Sic fortasse calor ignis in sphera sua corpus si quod ascẽderet facile nõ exureret. sed hæc missa facientes/ad mixta sermonem vertamus.

quõ aer ẽ humidoir q̃ aqua

196

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De mixti productione. Capitulum. v. MAG.

Icutunum elementũ in aliud tranſmutatur: ſi id quod agit/ paſſ-
um in ſubſtãtia & virtute multũ excedat: ſic ex concurſu multo
rum elementoꝝ mutua ſeſe actione alterantiũ/ mixtum genera-
tur: in quo elemẽtoꝝ & q̃litatibus & formis ſubſtãtialibus deficiẽtibus/
materię confluũt & mixtiõis formã ſubſtantialem cũ ſuis qualitatib⁹ re
cipiunt. Eſt autẽ hęc forma elementoꝝ formis actualior atq; perfectior/ Forma mixti
formaꝝ elementariũ ꝑfectiones in ſe cõplicans: quã & q̃litates q̃litatib⁹
elementoꝝ cõſimiles ſed & ꝑfectiores cõſequũtur: per quas etiã actiões
ſimiles actiõib⁹ elemẽtoꝝ producit. Ex his mixtiõis definitio manife-
In mixto quõ ſint elementa. ſta eſt. cũ dicit. Mixtio eſt miſcibiliũ alteratoꝝ unio. Patet amplius ele- Mixtiõis definitio.
menta in mixto non ꝑmanere formaliter: nec in eſſe intenſo nec remiſſo
ſed virtualiter ad ſenſu; datũ. Sil'r & materialiter manẽt cũ materia mix
ti ex materijs elementoꝝ ſic aggregata. Animaduertendũ autẽ pręter q̃li qualitates virtuales.
tates actuales in mixto alias quas virtuales dicunt reperiri: nõ aũt in ele
mentis. unde piper virtualiter eſt calidũ & plumbũ frigidũ. Hæ qualita-
tes ſecundę/ qualitates proprias mixti aut verius/ ipſas formas ſubſtan
tiales mixtoꝝ conſequntur: & (ut aiunt quidã) ab influentijs cęleſtib⁹
ſecreta actione ĩnaſcunt. Hinc herbas/ gẽmas precioſas/ ſimiliter & me-
Hermes talla principalioribus ſtellis fixis & erraticis: Hermes trimegiſt⁹ aſſcrip
Raymũd'. ſit. Has etiã Raymũdus lulij in lapidario ſuo excipere in ꝑdiſpoſitas ma-
terias ędocet. Sunt etiã qui omniũ terrę naſcẽtiũ ſpeciales cœli ſtellas eſſe
Iob volunt. ſecundu; ꝙ in Iob legit. Nunqd noſti ordinẽ cœli: & pões rati-
onẽ eius in terra? Quę utiq; concedi poſſunt iuxta ea quę li. ſeptimo de
aſtrologia diſputata ſunt. DIS. Herbis gẽmiſq; occultas ineſſe virtu
26. q. 5. nc tes vulgatũ eſt ꝓuerbiũ. ſed dic q̃ſo ſi ex uno elemẽto mixtũ g̃nari poſſit.
mirum MA. nequaq;: ſi dicta ſane intellexeris. Accedit ad hoc q̊d ait Phũs. mix- mixtum
Ariſtore. ta ex eiſdẽ nutriri ex q̄bus ꝯtingit ea g̃nari. oĩa aũt elemẽtis nõ uno tm̃ nõ genera
ſed plib⁹ paſci manifeſtũ eſt. DIS. Cur dicis manifeſtũ: cui⁹ ad ſenſum tur ex ele-
patet oppoſitũ in piſce: q in ſolo viuit & nutrit elemẽto aquę. MA. quę mento
apud nos eſt aqua/ elemẽtũ nõ eſt ſ; mixtũ. nã & in diſtillatõe ab ea terre-
ſtreitas facile ſepat: cui & unctuoſitas q̃dã aerea admixta ꝯſpicit & eide;
ignis q̄ddã ineſſe haud ambigit. ꝑs aũt aq̃a ꝑdõinat: Iõ ſcriptura ſacra
Auguſti⁹ piſces de aqua productos cõmemorat dicens. Producãt aquę reptile aĩę
li. 21. de ci. viuẽtis. Salamãdra q̊q; & ſi ĩ igne viuere poſſit. ut recitat Aug⁹ de ci.

Salamandra

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

dei. ab igne tamē nō pascitur sed ut qbusdam visum est/ de rore coeli aut imbre nutrit. Et ut testatur Plinius li. 10 speculi naturalis. animal est la- certę figura: ignē tactū ut glacies extinguit. De plantis aūt q̄ sine piacē- te semine ex nuda terra pullulare cernius post hac latius pergrendū. Plinius

De distinctione mixtorꝝ & mixtis primę & secundæ cōpositionis. Cap. vi. MAG.

T si omniū mixtorꝝ pricipia uniuersalia & remotiora eadē sint: illis tamen alia & alia pportione cōcurrētibus diuersa mixta effi ciunt: quorꝝ etiam nōnulla/ aliis mixtis perfectioribus causę ppinquio res existunt. Et ut clarius q̄ dicenda sunt capias: mixtorꝝ diuersitatē sex generibus enodabimus. primū autē ea q̄ primę cōpositionis censentur. DIS. Quę sunt hęc? MAG. Vapores & exalatōes virtute solis & aliorꝝ astrorꝝ ex terra & aqua aliisue corpibus resolutę: quas tn̄ nōnulli Phōrꝝ qntū elementū/ mediū inter aerē & aquā opiati sūt. In aūt eo hęc duo differunt. nam vapor calidus est & humidus. ut est fumus tempore pluuiali de mōtis vertice ascendens: Exalatio autē calida est & sicca: un ctuosa tamen humiditate nōnunq̄ imbuta. ut est ventus in ventre aīa- lis generatus. Rursus autem si ista alterata fuerint/ multorꝝ & in aere & in terra apparentiū causæ erunt? DIS. Quorꝝ? MAG. Impssio/ nū ignitarꝝ/ aquosarꝝ & medio modo se habentiū. Ignitarꝝ qdem ut sūt ignis ppendicularis: candela accensa: lancea ardens: scintillulę euolantes: asubascendens: asubdescendens: capre saltantes: stellę cadētes: ignis præ cedens draco uolans & q̄ sunt huiuscemodi naturę. Aquosarꝝ autem ut sunt grando/ grandulę/ nix/ pluuia/ pruina/ ros/ fontes & flumina. Me- dio modo se habere vident/ ventus & terręmotus. Hæc omnia (si vapo res & exalationes genus primę cōpositionis constituunt) in genere secū dę compositionis locabimus. nam de horum ordine & generationis mo do potius q̄ de essentiali distinctione tractabimus.

De materia, efficiente & locis impressionum ignitarum. Capitulum septimum. DIS.

E ignitis igit primū te absoluas MA. Ignitarꝝ impressionū ma teria est exalatio. causa effectiua calor inflāmans. locus aūt regio aeris: quā tribus intersticiis diuisam accepimus q̄ sunt supremū/ mediū & infimū. DIS. Supmū qd dicis? MAG. Illā aeris partē q̄ igni est vicina & cotigua: tranquilla: ab igne & stellis calida/ pura/ rara & lucida ad motū ignis (unde & magis calefit) circūducta. & hęc pars aeris ęstus dici solet. ibi nec venti nec pluuia ut expientia docuit eos q in altissimis mōtib9 pulueri characteres īscripserūt/ ac eosdē reuoluto āno illesos in uenerūt. DIS. Mediū aeris intersticiū qd est? MAG. Aeris pars a re gione ignis semota nec terrę pxima: frigida/ tenebrosa: tempestuosa/ ac dęmonū siue aeriū potestatum habitatio caliginosa. uti libro septio dic tum est. Est autem frigida: qa ab igne remota; & stellarꝝ radii a supficie

Intersticia aeris tria

Supremū

medium

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

terrę reflexi ad eā non ptingunt. hinc etiā obscura est & tur-
infimum bida. DIS. Infimū quod dicis? MAG. Aeris partem
supficiei aquę & terrę contiguā: a radijs reflexis calidā & il-
luminatam. Hoc tamē diuersis anni tēporibus nō eodē mo
do contingit. Nam sol in signis septentriōalibus terras no-
stras directius respicit: radij ad angulos minores reflectunt
hinc & calor fortificatur ut nōnunq̄ exalationes consumat
Sole autem meridionalia signa perlustrante oppositū acci-
dit: & tunc q̄nq̄ frigus cōstrictiuū fit q̄d terræ poros ne q̄d
exalare possit: constrīgit. In vere autē & autumno du3 Sol
equinoctio appropiat hęc temperate se habent. ideo tunc ig
nitę impressiones magis generari pn̄t modo quo sequitur.

De generatione impressionum ignitarum. Capitulū octauū. MAG.

ignitę regionis superioris impssiōes

Vm itaq̄ virtute solis & alioR astroR a terra alijs-
ue terrestribus corpibus æleuata fuerit exalatio/ Si-
quidem in calore abundauerit: ad supremum usq̄ aeris in-
tersticium ascendit. Huius (si in subtilitate ęqualis non fue-
rit) pars grossa & multa inferius cōglobata: subtilior aute3
in modum candelę ęleuata consistit: & accensa ad instar per-
pendiculi quo lapicidę utuntur apparet. & ignis perpendi-
cularis nominat̄. Si vero pars grossa pauca sit: dicto mo-
do impressio generatur. quā lanceam ardentem/ob similem
figurā dicim⁹ Exalatio autē ad hanc aeris regiōe3 æleuata:
si ęque subtilis in oībus ptibus fuerit/sed rara/pars post p-
tem inflāmat̄ & ęuolat. ad modu3 scintillaR a fornace æuo-
lantiu3. uñ & nomē accipiunt. Si vo huiusce exalatio mlt
tum ɔpacta & ęq̄liter extensa inflāmat̄: impssio fit quā cāde-
lā accensam dicunt. nā & si eiusdē longitudinis sit cuius & al-
titudinis/ob nimiā tn̄ distātiā oblōga ad instar candelę ap-
paret. Si autē talis exalatio ob materię paucitatē ęq̄liter ex
tendi nō possit/inflāmata sursu3 tendit. & gn̄ali noīe asubas
cendēs noīat̄ hę sunt q̄ in supmo aeris intersticio impssiōes
regionis ignitę mediæ gn̄ant̄: medium pcurram⁹. Vnde si exalatio mediocriter ca
lida fuerit/mediā aeris regionē nō transgredit̄ sed in eadem
subsistens p frigus circūstās fortificat̄: & accēsa fit impssio
q̄ asubdescendēs appellat̄. inflāmata em̄ descendere videtur
qm̄ a nube frigida dejicit̄. nōnunq̄ etiā in descēsu a nubib⁹
frigidis extinguit̄. q̄nq̄ donec unā pertrāseat occultat̄: rur-
regionis ignitæ infimæ sumq̄ apparet. Ad inferius aeris intersticiū descendāus Exa
latio em̄ debiliter calida/in aere q̄ circa terrā est/ subsistit. q̄
si multa fuerit & dispsa/ p frigus nocturnū circūstans ipelli
tur & se fortificādo iflāmat̄: & ps inflāmata sursū salit, unde

& capra saltãs dicit: appet em̃ ac si stupa accẽsa p cannã sufflaret. Si autẽ exalatio hæc otinua sit & nõ multa: accẽsa ad instar stellæ decidit & qñq post se vestigiũ relinqt. Si vo multa sit & bñ cõpacta accẽsa in aere stat & hoĩem trãseuntẽ aeraq; impellentẽ aut seqtur aut pcedit. Hęc aũt ignis fatu⁹ dicit: & frequẽti⁹ circa patibula: cimiteria aut cognas ubi viscositas m̃lta est: videt. Si vo exalatio m̃lta fuerit & ĩeq̃lis ĩ subtilitate: ĩ utroq; extremo: q̃d subtili⁹ ẽ ascẽdit: grossi⁹ aũt ĩ medio sĩlitudinẽ facit vẽtris: cui⁹ unũ dictoꝶ extremoꝶ caput: aliud cauda iudicat. & si circa unũ extremoꝶ nubes frigida fuerit: ipm ex nubis hũore fumat: totaq; hęc impssio draco volãs: ignẽ aut fumũ spirãs appellat. Per hæc si quæ alię ignitæ in aere cõspiciãt impssiões/facile diiudicari pñt: nec loca earũdẽ ita determĩasse volui ut alibi gñari nõ possint. Ex his etiã q̃ ĩ eodẽ interstìcio fieri hñt q̃dã ĩ supma ei⁹ pte/q̃dã ĩ media alię ĩ ĩferiore gñant.

De materia efficiẽte loco & tpe impssionũ aquosaꝶ. Ca. 9. DIS.

SCitu dignissima hęc sũt: qb⁹ eoꝶ q̃ uulgo appent mirabilia: rõnes naturales assignare possum⁹. Ad aq̃s igit sermonẽ vertas.

MA. Aq̃saꝶ impssionũ materia ẽ vapor. Cã effectiua remota calor solis & astroꝶ. pping̃ aũt actio q̃litatũ primaꝶ. Tpus ẽ hyems si frigus ostrictiuũ in ea nõ abũdauerit. Locus ẽ aeris interstìciũ mediũ & infimũ: sĩlr & vẽter terrę/in q̃ cauernæ & meat⁹ varij sunt: in qbus inclusi vapores fontium & fluminũ causæ fiunt, ut infra declarabit: nũc modũ generationis aquosaꝶ tangamus. DIS. probe.

De Grandine Capitulum decimum. MAG.

impssiõe aquosę in speciali — Vm vtute solis & astroꝶ vapor ęleuat/si calidior fuerit/ mediã regiõem aeris ascẽdit: nec penetrat: quẽ circũstãs frig⁹ ppter sui raritatẽ penetrat: & calore expulso: ptes eius in aquã vertere & inspissare ĩcipit. Frig⁹ aũt qm̃ magnũ ẽ: ptes iã ĩ guttas vsas & fluẽtes cõgelat: & grãdinẽ magnã vel puã: s̃zm frigoris & vaporis diuersitatẽ gñat. Nonnũq; etiã vapor ĩ media aeris regiõe in guttulas ouertit. q̃ cadẽtes in infima regiõe p antipistisim (eo q hęc regio calida sit) cõgelant: tũc grando angularis. & ex multis guttulis cõgelata cernit. imagines aũt aut hominũ aut bestiaꝶ in grãdine siq̃n repiunt/ab influẽtijs stellaꝶ cãtę sunt. Pili aũt in eo repti: in vapore ęleuant. Quæ aũt altius gñat angulos p cõfricatiõem in descẽsu amittit & rotunda cõspicit. Figura tñ naturalis grãdinis lenticularis est: eo q frigus circũstans magis ad latera vaporẽ cõtrahit quã sursum aut deorsum. DIS. Cur hęc impssio in vere frequentius quã alijs anni tpibus gñat? MAG. qa ver calidũ est & hũidũ: gñatõi & ęleuationi vaporis aptissimũ. Estas autẽ calida & sicca: vaporẽ exiccat. Hyems frigida: sĩlr & autũnus multotiens ab inferioribus vaporẽ resolui nõ sinũt. Est em̃ vapor materia grãdinis multũ calidus: iõ rarus & a frigore circũstãte citius penetrabilis & cõuertibilis: uñ etiã fit ut aq̃ calida hyemis tpe frigori exposita citi⁹ cõgelet quã frigida.

Grando

grãdo angularis

Figura grãdinis

De Granulis & Niue. Capitulum undecimũ. DIS.

Granula — Ranula aũt q̃ in martio & aprili sępi⁹ cadũt uñ gñant? MA.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ex eadem materia ex qua generatur grãdo minus tñ calida/ in mediũ aeris interstíciũ eleuata/ in loco tñ bassiori quã sit locus gãdinis/ p frigus in guttulas ɔuersa. q an earũdẽ casũ aut cõfluxũ extrinsec⁹ ad modũ grãdinis cõgelant. intrinsec⁹ aũt ppter frigoris defectũ molliores adinstar niuis pmanẽt/ & tpibus dictis in climatib⁹ sexto/ septio & principio octaui cadũt ppt q̃litatũ ɔueíentiã. DI. nix vo unñ fit? MA. ex vapore virtute solis & astrorũ ad infimã ptẽ mediĳ intersticiĳ aeris eleuato/ quẽ ppter sui raritatẽ / circũstãs frigus ingredit/ in aq̃ resoluit & sit tpe ad modũ lanę carptę cõgelat. Accidit aũt istud frequẽti⁹ tpe hyemali remisso frigore/ uñ & a tali aereũ hũidũ q̃d calidius ẽ & viscosũ nõ expellitur sed niui mollicię & ouibus alimẽtũ pstat. Sepe etiã nix dũ p infimã aeris regionẽ descẽdit. a calore ibidẽ exñte in aq̃ resoluit. uñ q̃d in vallib⁹ pluuia sup mõtium iuga nix eodẽ tempore cernitur — Nix

De Pluuia Capitulum duodecimum DIS.

Luuia aũt q̃ mõ gñat? Ma. Cũ vtute solis & astrorũ vapor cali dus/ hũidus fumosus & grossus ad supmã ptẽ infimi aut inferiorẽ ptẽ mediĳ intsticĳ aeris eleuatᵃ/ a frigorẽ circũstãte ĩ nubẽ & nubes in aquã resoluit/ & ob grauitatẽ cadit. Guttatĩ vo ad terrã usq̃ puenit/ q si cũ ipetu ciciderit imber dicit. guttę autẽ maiores q̃ nõnũq̃ sole lucẽte cadũt: bassi⁹ ĩ aere gñant. DI. uñ ẽ q̃d aq̃ pluuialis nõnũq̃ rubea videt? Ma. ex adusta & sicca terrestreitate: q vaporib⁹ tpe calidiore pmiscet. DI. Sed vermes in imbre decidẽtes uñ gñant? Ma. nõnũq̃ minuti & impfecti vtute solis ĩ vaporib⁹ eleuant & ĩ nube actiõe celeriore pficiunt/ interdũ aũt ex materia fęcunda & gñatõi vermiũ apta / eleuata cũ vapore in nube coopantib⁹ lumĩe & calore cęlesti procreantur. — Pluuia; Imber; pluuia rubea; vmes cũ pluuia cadentes

De Rore Capitulum tredecimum. DIS.

Oris gñatio q̃ ẽ? Ma. Ros gñat ex vapore debilit calido/ grosso & hũido nõ multũ a terra ĩ infima aeris pte eleuato / p frigus nocturnũ cõdẽsato/ & in aq̃ resoluto/ uti in sili videre est ĩ vapore de vase distillatõis ascendẽte / q in alẽbico supposito in aq̃ rõne frigoris ɔuertit. Cadit aũt frequẽti⁹ circa crepusculũ/ tũc em aeris infima regio ẽ frigidior. DI. uñ est q nõnũq̃ (ut aiũt) oues irroratis herbis pastę moriũt. Ma. Cũ vapor de hũido aereo q̃d viscosũ ẽ & dulce multũ habuerit in rorẽ resolutus & herbis adherẽs/ adueniente solis calore decoqtur / aq̃sitas cõsumit /reliquũ ad moduȝ farinę albæ aut ʒuccari in folĳs relinq̃t. & mãna dici solet. p easdẽ etiã cãs laudanuȝ ĩ aere gñat. oues itaq̃ dulcedinis auidę plus quã naturæ ɔueniat cõmedunt. uñ & fel ĩ ipis nimia colera (cui⁹ his ros fomẽtũ ẽ) replet rumpit & effusa colera intestina rodit unde & ouis moritur nõnunquã etiã ex tali rore epar opilat & sic mors ouibus accidit. horũ expientias se vidisse Alberthus magnus testatur. — Ros; manna laudanũ; oues ex roris moriuntur; Alber. magnus q̃rta pte phię

De Pruina Capitulum decimumquartum. DIS.

Ruinę gñatio q̃lis est? MAG. Talis ferme qualis & roris. DIS. Ferme cur addis? MAG. nam ad generationem pruinę requirit frigus intẽsius quam sit frigus in generatiõe roris; ut vapor — Pruina

199

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

calidum nõ modo in aquã resoluat: sed & resolutum cõgelet. Hui⁹ generatio ad sensum patet tempe hyemis/veris aut autũni circa pilos aniali-um ex vapore calido/de ore aut corporibus eorũdem exeunte. DIS. Aptissime & ignitas & aquosas impssiones descripsisti/ad reliqua pga-mus. MA. Siste paulisper/nam nõ dũ oẽs quæ in supioribus in aquosarum ordine numeratę sunt trãscurrimus: DIS. quas non? MA. Fontes & flumina. DIS. verum quidem: sed hę memorię exciderant.

De Fontium & fluminum origine & perpetuitate Capitulũ.xv. MAG.

Q Enter terræ ut p̃misimus/cõcauitatibus & meatib⁹ quasi visceribus plenus ẽ/in qbus (qm̃ vacui esse non pñt) vapores sunt ęleuati a terra q cũ in lateribus cauernaꝝ in aquã resoluunt̃ guttatim distillant/riuulos efficiũt: q undiq; in loco bassiore cõfluẽtes/tandẽ ærumpentes fontẽ faciũt. DI. decliuior itaq; ẽ locus ęmanatõis quã origis.

locus originis & emanatõis fontis

Ma. Etiã naturaliter aũt in valle opposita ascẽdere pñt aq̃ fontales ad altitudinẽ loci gñatõis. Altius autẽ si artis instrumento scandũt violenter fit: ne in natura vacuũ relinquat̃: ex eadẽ q̃ppe cã nonnunq̃ in iugo mõtis/fons scaturire cernit̃: cuius aq̃ p cauernas q̃si p cãnalia q̃ arte fiunt in sublime ferunt̃. DI. Sed un̄ est q̃ q̃sdam sp ęq̃ mẽsura manare quosdã ꝟo hyeme crescere: reliquos autẽ æstate minui aut penitus deficere cõspicimus? Ma. id ex dispositiõe mõtis seu loci originis & q̃litatũ mutatõibus accidit. Mõtes equidem solidiores quoꝝ cauernas aer exterior facile ingredi nõ põt phẽniores aquas ęuomãt/priorib⁹ etenim vaporibus in aquã resolutis: ne fit vacuũ mox resoluunt̃ alij/qbus rursum in aquã cõuersis sp alij succedunt. mõtes vero porosi vapores non continent. & aerem exteriorẽ (maxĩe autẽ ęstatis tempe) exiccatũ recipiunt cũ calore exiccãte: ut nec vapores: nec frigus cõuertens retineant. accedit ad hęc actio influentiæ exiccatiuæ: q̃ nunc in illo posthac in alio p̃domĩat̃ loco ex rotatiõe cęloꝝ. unde etiã paludes in terrã ferti lẽ cõuertuntur. hyemis etiam tempore cum pluuiæ multę sunt accidentaliter hi fontes augentur. DIS. Sed calor in hyeme & frigus in ęstate fonti unde æueniunt: cum potius cõtrarium accidere deberet? MAG. Causa huius ex fortificatiõe frigoris cauernarũ terræ accipit̃. Hyemis eqdem tempore cum per exterius frigus pori terræ constricti sunt: exalationes calidæ exitum nõ inuenientes/clausi resistunt & vapores simul & resolutas aquas calefaciunt in quaꝝ ægressu & exalare videtur. In ęstate vero pori aperiuntur & exalationes respirare possunt. Frigus autẽ cauernarum ppter exteriorem caliditatẽ per antiparistasim fortificatũ & fontales aquas infrigidat. Eadẽ causa etiam celaria æstate frigescunt & hyeme calefiunt. DIS. attentio. sed dic quæso ũde thermis tãta caliditas & fontibus tanta diuersitas in colore sapore & varijs effectibus inascit̃? MAG. Therme calefiunt quia circa mineras sulfureas & accẽsas fluunt. Fontium autẽ diuersitas est/ex varia primaꝝ q̃litatũ permixtione

de ꝑpetuitate & defectu fõtiũ

Fõtes fiũt frigidiores in ęstate & calidiores in hyeme.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

influentiarum cõcursu: minerarum quoq; & terrarum per quas transeunt diuer sitate. Eorum vero quę mirabiliora videntur rationẽ pticularem reddere diffi cillimũ. Est enim ut recitat Aurelius Augustinus lib. 21. de ciuitate Dei fons apud Garamãtes in die tã frigidus ut bibi non possit: in nocte aũt tantę caliditatis ut tangi neqat. Est & alius in Epiro q accẽsam facẽ extĩ guit: extinctã aũt accendit. horum ratio ut aiunt vis est naturę: aut potius voluntas dei. DIS. Hęc igit̃ trãseamus. quos autẽ pro usu nostro me liores estimas ędicito. MAG. Meliores sunt (ut phisici astruũt) leui ores in pondere/ puriores in substãtia: nõ stantes / sed cõtinuo sup luto puro ad orientẽ pfluẽtes. DIS. Ecce in fontiũ naturas digressi/ causas fluminũ trãsiuimus. MAG. Fluminũ causę eędẽ sunt q & fontiũ. Fluen eqdẽ fontiũ cõcursus est. unde ex fõtibus Ior & Dan q sunt ad radices Li bani: fluuius Iordanis e qbus & nomẽ habet efficit. Idẽ de flumĩbus ter rę nostrę in prõpto est videre. DIS. probe. Sed qrsum fluĩna iugiter labentia pueniũt? MAG. Oĩa liberioris aquę maris sc3 sinus intrant ut ait Sapiens. DIS. Mare igit̃ ex his auctũ terminos pprios trãsgre dietur: contra id Psalmigraphi. Terminũ posuisti quẽ nõ transgredien tur neq; cõuertent̃ opire terrã. & Dñs ad Iob. Quis cõclusit ostĩs mare & infra. Circũdedi illud terminis meis & posui vectẽ & ostia. & dixi. us q; huc venies & nõ pcedes amplius & hic cõfringes tumẽtes fluctus tuos MAG. Propter hęc quidã flumĩa aliqua p occultos terrę meatus a ma ri exire/ rursus in alia parte illabi affirmãt. Nõnulli vero mare flũinibus auctũ/ rursus cõtinuo Solis & aliorum astrorum feruore p ęleuationẽ vapo rũ minui asserunt. & utrumq; sustineri potest. Ait enim scriptura. Oĩa flu mina intrant in mare: & mare nõ redũdat. ad locũ unde exeũt fluĩa reuer tunt̃: ut iterum fluãt. Quę aũt p te adducunt̃ scripturę: testant̃ diuini id es se opatiõis nõ naturę: quod maxime in eo apparet/ q fluctus undosi ma ris tanq; montes aquarum insurgẽtes impetũ suũ ad littus illidunt: & con stitutas terras custodiunt.

Margin notes (left): Aug de ciui. dei. c. 5 / idem. c. 7. / Psal. 103. / Iob. c. 38. / Eccle. 1.

Margin notes (right): unde fõtiu3 diuersitas / Fõtes me liores / generatio fluminũ / oĩa flumi na mare i trant

De maris salsedine fluxu & refluxu. Ca pitulum sedecimum. DIS.

Via ad mare sermo noster defluxit: causas salsedinis/ quotidiani fluxus & refluxus eiusdem si in prompto sunt pandas. MAG Salsedinem maris prouenire ex permixtione sicci terrestris adu sti virtute solis ęleuati: atq; vaporibus humidis mari incidentibus pmix/ ti: vulgatum est. ex simili equidem causa aqua per cineres colata amara fit. Accedit ad hoc q ardor solis dulciores leuioresq; aquas cõtinuo ęle uat terrestreitatibus relictis. hæc equidem separata aquas maris dulces relinquit. sicut nouerunt qui per vas cereũ undiq; clausum: missum in mari aquam dulcem per poros instillantẽ recipiunt. Flumina quoq; si q de mari ęgrediuntur/ p arenam & terram colata/ nõ amara sed dulcia ad nos pueniũnt: & dulcia continuo reintrantia resistũt/ ne mare semp ama rius & magis salsum fiat. Sunt tamen qui ipsum a primordio amarum

Margin note (right): mare fit dulce

200

creatũ asserunt. DIS. de fluxu autẽ & refluxu maris qui eodẽ die (ut aiunt) bis aut quater fieri solet: quid affers? MAG. huius cã ad lunã humidorũ dñatricẽ referenda est: ad ipius equidẽ crementũ & decrementũ humores pene uniuersorũ mutari certũ est. unde luna sub sole currente (q̃d in nouilunio euenit) lumen utriusq; impeditũ: aerẽ subtiliare nõ põt q ingrossatus in aquã vertit: fitq; maris crementũ in subã. q̃d efflux necessario cõmitat. Luna vo in opposito solis cõsistẽte q̃d in plenilunio cõtingit totũ lumẽ suũ inferiorib[9] trãsmittit: nec solis lumẽ quo minus maria respiciat: prohibet. Hinc aq̃ maris: q̃ ob sui grossiciẽ vapores cõtinet rarefit ascẽdit & efffluit ad instar lactis calefacti. Est autem hoc crementũ nõ in subã sed accidẽte p rarefactõem. In quartis autẽ interpositis nũc crescit & nunc diminuit ex causis sĩibus. unde in prima q̃rta lunatiõis decrescit mare in substãtia. in secũda augmẽtat accidẽtaliter rarefactiõis via. In tertia rarefactio decrescit ppter luminis decrementũ. in quarta q̃ iã soli appropinquat rursus substãtia maris augetur p aeris inspissatõem. Quantũ autem ad q̃rtas diei naturalis mare lunę motũ imitatur. Dũ em̃ luna sup orizonta versus cœli medium ascendit crescit & fluit mare. luna vero a medio cœli ad occasum declinãte decrescit mare & refluit. Rursus luna ab occasu versus angulum noctis pgrediẽte/mare crescit: & fluit. ipa aũt ab angulo noctis versus orientẽ ascẽdẽte/decrescit & refluit. DIS. Si flux[9] maris motũ & lumẽ lunæ imitat/maria supra orizontẽ a quo intumescũt & fluũt/luna sub orizonte gradiẽte? MA. Sequũt motũ ipius lunę cõcurrẽte lumĩe a stellis & pte cœli oppositis reflexo. ea aũt supra orizonta morãte idẽ fit lumine directo & modo fortiori. virtutes em̃ reflexę debiliores sunt virtutibus directis/quia ab origine sunt magis elongatę. DIS. Ex hoc ergo ratõ patet cur/nũc fluxus diurni/nocturnis sunt fortiores: nũc debiliores: & ecõtrario. MA. nõ tantũ ex iã dicto hui[9] cã sumi põt cũ reflexũ lunare lumẽ tãti vigoris non sit: sed ex pdictis de cremento substãtiali & accidentali. Insup & ex distãtia aut ppinquitate maiore. unde luna existẽte in auge ecentrici & epicicli fluxus debiliores sunt: eo q tunc maxime sit ęlõgata a terra. In oppositis vero ptibus terrę maxĩe est ppinqua: iõ tunc fluxus fiunt fortiores. Silr si luna in circulo meridiano ipsi zenith fuerit magis ppinqua. Coopant ad hoc stellę fixę quib[9] luna cõiungit silr & planetarũ cõcursus & mora sup orizonta. Vñ si taliũ plures causæ coierint/nõnunq; diluuiũ pticulare efficiunt. Sic & nõnulli diluuij generalis cãs assignare conãtea/plurimorũ planetarũ cõcursum in Cãcro calculatiõibus se iuenisse dixerũt: at vo illud sine rõne/cũ hui[9]cemodi cõstellatõem ducẽtis & ãplius annis diluuiũ pcessisse cõptũ sit. DIS Vnde autẽ est cũ dictę causę nõ tantũ mare sed etiã cętera flumina respiciant: ea tñ intumescere non faciunt? MA. pter dictas causas accedit etiã aquarũ dispositio: q̃ est spissitudo/salsedo: & in uno loco stat[9] tempore lõgo. p spissitudinẽ aq̃ spũs cõceptos fortiter retinet & in spumã verut. a salsedine gñalẽ habet calorẽ & a statu in uno loco multorũ p so

Fluxus & refluxus maris

Macrobius

lem recipit ſpirituū gnatōem. Hęc qa nō in oib⁹ maribus eq̄ fortia ſūt/
nec in flumib⁹ dulcibus repiunt / iō fluxus & refluxus in maribus nō
eſt ęqualis: & in flumibus aut nullus / aut ita modicus ut pcipi facile nō
poſſit. Sic & mare mortuū pp̄ter nimiā ei⁹ groſſiciē a lunę influentiis
Alberth⁹ moueri nō pōt. dicit Albertħus. Orizon autē qa ubicūq; locorꝫ variatꝰ
acceſſus & receſſus in maribus variari neceſſe eſt. Sunt aūt q motib⁹ oc
Plinius ceani alias ab his q̄ poſitę ſunt rōes afferunt. aiūt em̄ in mari abyſſū pro
fundiſſimā: de q̄ rupti ſunt fontes abyſſi &c. Iuxta quā & cauernę nō p
uę: in qb⁹ de ſpiramie aqꝝ vēti cōcipiunt. q aq̄s maris p patētes terrarꝫ
cauernas in abyſſum attrahūt: & ea exundāte rurſus magno impetu re
pellunt. Hos aūt vētos: ſpūs procellarꝫ intelligūt / q ab influxu lūę / & ne
vacuū ſit in natura frequētius mouent. alias cās breuitatis gratia trāſeo

De terrę motu Capitulū. xvij. MAG.

X his etiā tremor terrę prouenit. Cū em̄ in viſceribus terrę va
pores obſtructi exeūdi locū nō inueniūt: in die p radios ſolares
caleſiūt & ſubtiliant: rurſus autē p nocturnū frigus ingroſſant / & utro
q; mō moti exitū q̄rētes latera terrę & cauernarꝫ ɔcutiūt nōnūq; etiā rū
pūt: & terrā tremere faciūt. ſępius aūt in nocte. Quod ſi exitū nō inueni colles fiūt
unt / nōnunq; terrā ad modū mōticuli aut collis ęleuāt / quā ſi rūpunt ci
neres & lapides eiiciūt. Foueas magnaſq; voragies cauſāt / q̄ ſi circa flu/
mia ęueniūt: ipa ad diſtantiā aliq; tota abſorbēt. Si autē in alueo exierit diluuium
hi incluſi ſpūs aquā extra termios riparꝫ eiiciētes pticulare diluuiū effi/ pticulare
ciūt. DI. Sane. ſed ob quā cām nonnunq; peſtis terręmotū cōmitatꝰ ?
Ma. Spūs hi incluſi ſi venenoſi fuerint / exeūtes aerē corrūpunt & infi peſtis ſeq
ciūt: ex q̊ peſtilentiā pticularē ſaltē in locis ubi hęc accidūt ſeq neceſſe ē. tur terræ
DI. Fortaſſe illius eccleſia memīt in bn̄dictōe ſalis & aq̄ / cū dicit. nō motum
ſit ibi ſpūs peſtilēs & aura corrūpēs. Ma. nimirꝫ: cū & ptātes tenebrarꝫ
his ſpiritibus multotiens utant: aut ut hoīes ledāt in corpe: aut ſenſus
alienēt & viſiōibus decipiāt. Ab his nōnunq; oculi & vultus eorꝫ q ſub
terraneos ſpecus aut antra ingrediunt / īmutant / maxīe aūt eorum qui a
dęmonibus reſponſa accipiunt / quę in huiuſcemodi antris dare ſolent.
Sed hęc eo loco latius diſcutiēda ſūt q̊ necromāticorꝫ figmēta ɔfutabūt

De Ventis Capitulum. xviij. DIS.

C Vm & a talibus cauernis mōtiū vēti egrediūt ? Ma. nō oīo in
ficior. Vētus em̄ ut patebit exalatio ē calida & ſicca / quā etiā ī vi Ventus
ſceribus terrę gnari certū eſt / q̄ egreſſa & lateralit circa terrā mota vētus
Virgili⁹ noiat. DI. ad hoc fortaſſe alludere videt ꝙ Virgi. æolū cuſpide late/
Eneid. 1. ra mōtis infixa ęducētē vētos ſcribit. Et illd dauidicū. q pducit vētos de
Pſal. 134. theſauris ſuis. Sꝫ ędicito cōem vētorꝫ originē. Ma. vētus ut pmiſſū eſt
Exalatio eſt calida & ſicca lateraliter circa terrā mota. Cum em̄ calida ſit
aeris regiones tranſire nititur; frigus autem mediæ regionis obuians
eā deiicit: q̄ (ratione caloris q fortius in ea propter terreſtreitatē tenet)
reaſcendit: & rurſus a frigore cū impetu verſus terrā deiicit: propter ca

201

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

forē aūt q̄ semꝑ in altiora tendit/similr & ꝑpter aliaꝝ exalationū occur-
sum nō directe versus faciē terrę sed lateraliter mouet. & ventus/spiritꝰ/
seu flatus dicit. Dauidis aūt dictū glosa expōit de ocultis causis. DI.
Cur autem hęc exalatio cū calida sit non ut hę e q̄bus ignitę fiunt impssi-
iones accendit? MAG. ꝑpter unctuositatis carentiā: de qua si quid-
Typho dā habuerit nonnunq̄ accendit. & ventus fit quē græci τυφωμ α πο
του τυφω id est incēdo nomināt. Hic fit dū exalatio terrestris unctuo
sitatis nō oīno expers: in nube cōclusa per foramē ęgredit: & ps egressa
a terra resiliens/rōne caloris reascendēs/pti alteri descendēti circulariter
inuoluit. arbores quoq̄ eradicat: tecta atq̄ edificia alta deijcit: & inflāma
ta ad instar rotę ardentis apparet. Si vero exalatio tota sil a nube egressa
atq̄ a frigore versus terram proiecta accenditur: domos aut villas cōsu-
Ethnephias mit & a vulgo diluuium ignis/& ab alijs ethnephias dici solet. Cū au-
tem duo venti oppositi ęque fortes concurrūt: aut unus a resistente for-
titer repercutitur / aut descendens de aere superiore/ alium a terra ascen
Turbo dentem ventum obuium habuerit: per gyrum inuoluuntur: pulueres

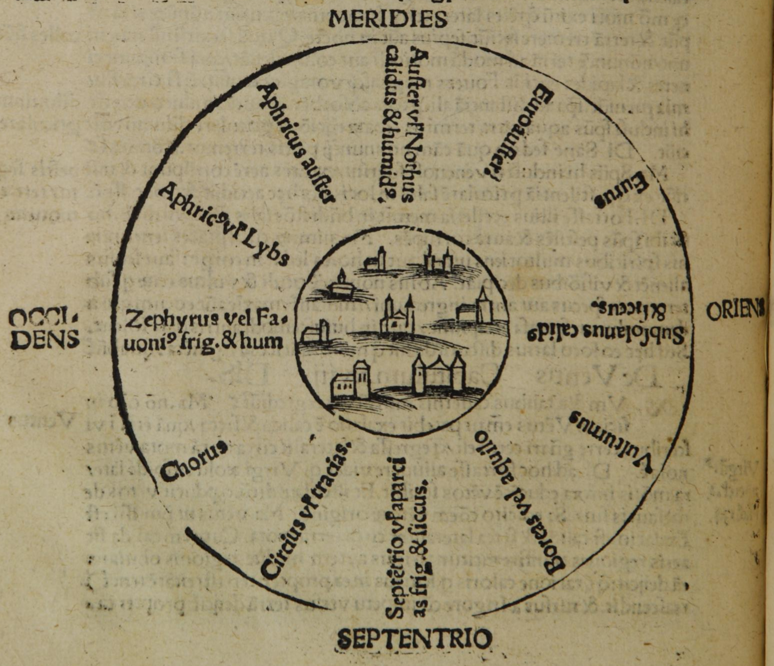

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

folia/paleas & similia a terra eleuant. & turbo dicit. DIS. Ventos oppositos quos dicis? MAG. Quorum origo est ab oppositis terre partibus. Quattuor equidē sunt venti principales a quattuor mundi plagis orientes: quorum quilibet duos habet collaterales: fiuntq; numero duodecim. ut prætacta admonet descriptio. Hi omnes in origine calidi sunt & sicci: sed a terris diuersis per quas flare solent/diuersas qualitates sortiuntur: & in progressu ex permixtione exalationum quas reperiunt augentur. Flatus autem ipsorum nōnunquam ex defectu caloris intercipitur: calore autem vigorato restauratur. Pluuiæ etiam/ calor adurēs aut frigus intensum poros terre constringens/ventos abscindunt. ex his nāque exalatio & materia venti aut absumitur aut æleuari prohibet. Sed nec hoc quidem silentio transire fas est: ventos scilicet collaterales nauitis maria sulcantibus multo plures esse cognitos: secundū quos vela regere nouerunt. Concursu etiam mariū non modo collaterales/ sed etiā principales oriri pōt. Nam duæ reflexiones in occidentem: una in septentrionem: alia in austrum zephyrum generāt. Due in orientem se diuidentes/eurum procreant. Orientalis autem & occidentalis in septentrione concurrentes boream/in austro vero austrum causant. Si orientalis vergens in austrum velocior sit occidentali: fit ventus medius inter zephyrum & boream. Si autem occidentalis velocior fuerit: fit ventus medius inter boream & eurum. Pariformiter & in aliis est videre. Verum tamen non semper ad nos deueniunt venti a quotidianis his fluctibus geniti. Interdum etiam cardinales/nominibus collateralium: & collaterales nominibus cardinalium inscriptos inuenies. ad reliqua transeamus.

venti sunt duodecim

venti maris

alia generatō vēti

De Tonitru & Coruscatione. Cap. xix. DIS.

Est adhuc quod circa naturas ventorum declarandum censeo. MAG. Quod? DIS. An ne sonus quem tonitrui dicunt/ ex ventorum aut potius nubium collisione in superioribus causetur MAG. Verumq; in scripturis non inferioris ordinis viri tradidere Principalior tamen causa huius est scissio nubis: facta hoc modo. Cum virtute solis & aliorum astrorum æleuatur vapor: & in eo exalatio usq; ad medium aeris interstitium: vapor exalationem circūdans/ in nubem inspissatur. huius frigus dum exalatio inclusa sentit/se cōtrahit: fortificat contra latera nubis impellitur: inflāmatur. & exitum non inueniens/ violenter nubem rumpit. Maxime autem dum hanc nubem alia superior comprimit & inferior fortius resistit. tunc enim exalatio nondū inflammata nubem scindit: & in exitu ex vehementia motus incenditur. Hunc sonum tonitru/& hanc incensionem coruscationē dicimus. Licet autem simul fiant: aut coruscatio post sonum (si exalatio non in nube sed exeundo inflāmatur) prius tamen ignem q; sonum percipimus: propter visus subtilitatem Nōnunq; ignem videmus & sonum nullū audimus: ut in estate tēpore serotino. Sonus enim nisi fortis fuerit anteq; via multiplicationis (de q in musicis) per aera ad aurē perueniat; deficit aut prop

causa tonitrui & coruscationis

202

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

visus velocior est auditu

ter debilitatem auditũ non mouet. Velocitatem visus & tarditatem audiditus sensibiliter experimur: dum aliquẽ eminus ligna secantem cernimus. frequenter enim sonũ primi ictus tunc demũ audimus dum ipsũ secundario lignum ferire conspicimus. Excalefacta autẽ exalatione/nubem frangi & ex fractione huiuscemodi sonum causari argumenta prębent castanea assata & vesica aere repleta & violẽter compressa.

De Fulmine & eius effectibus. Capitulũ vicesimũ. DISCIPULUS.

Fulmen

VNde autem fit aut quid est quod tonitru comitatur: & fulmẽ dici solet? MAG Fulmen nõnunꝗ dicitur exalatio sulfurea venenosa violenter e nube depulsa: impetu suo & vi penetratiua & subtilitate arbores scindens: animalia interficiens: metalla & cætera resistentia demoliens atq̃ consumens. q̃ si grossior fuerit resistentia/corpora adurit: conglobatior ṽo dissipat. Quandoq̃ autẽ fulmen lapis est ex vapore & exalatiõe terrestri & minerali in nube maxime vi idi aut nigra/ virtute ignis & influentiarũ decoct⁹: qui rupta nube cũ impetu deiicit muros findit: edificia dissipat & inflãmat. Vtrũq̃ tamẽ exalationẽ sc; & lapidem ventus subtilis antecedit/qui corpora mouet aut diuidit versus quę fulmen venit. Quidã autem Phõrũ considerantes mirabilẽ fulminis operationem/ipsum nõ opus naturę sed summi dei effectum imediatũ arbitrati sunt. DIS. Hanc fulminis operationem patefacias. MAG

effect⁹ fulminis mirabiles

Ex multis pauca adducã quę Auerrois/Alberthus & cæteri phõrũ commemorant. Primo nanq̃ fulmen gladium in vagina/ aurum in bursa & pedem in calceo demolitur: vagina bursa & calceo illesis. porosa equidẽ sine resistentia ingreditur: circa solida ṽo & resistentia diutius moratur donec ea cõminuat & resoluat. Sic & hominẽ aut animal aliud intrinsecus in fauillam & cinerem redigit: extrinsecus autem illesum & sine macula relinquit. Retia etiam in aqua consumit: quę extra aquã minime ledit. Venenositate etiã sua unum interficit & proxime stantẽ minime ledit. Sua subtilitate de pariete in parietem: de cubili in cubile/inferiore in superius mirabili velocitate mouetur. Interdum vas cõminuit vino aliq̃diu in pellicula quadam ex viscositate vini subito extracta & indurata consistente. sed vinum hoc venenosum redditur. Animalia autẽ venenosa fulmine percussa omne venenũ amittunt. Nõnunꝗ arboris aut vitis medullam interimit/stipite propter porositatẽ illesa. Ligna autẽ poros tortuosos habentia a fulmine facile non ledunt. Aliqñ fulmen vestẽ aut crines hominis adurit homine illeso nam cum debilis virtutis fuerit in id quod aliquid humiditatis cõtinet ut corpus hominis agere nõ potest: sed sicciora aggreditur. tale etiam si cutem hominis penetrauerit ipsum inflatum & colore imutatum exhibet. De reliquis ex iam dictis rationes & causas assignare non erit difficile: cętera videamus. DIS. Quę? MAG Galaxiam/Iridem/Halonem & Cometem.

De Galaxia. Capitulũ vicesimũ primũ DIS

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Alaxiam quid dicis? MAG. Circulū album in cœlo per pedes geminorꝫ & sagittarij principiū protensū. DIS. Hic fortasse est quē libro septimo cū de natura stellarꝫ differeres circulū lacteum dicebas: non de natura elementari/sed cœlesti siue stellari. MAG Hic ipse est. & a grēcis galaxeas a gala quod est lac. latine circulus lacteus dici solet. Sed de eo mētionē fœcisse iam nō meminerā. Iridē videā⁹. Galaxia

De Iride & Halone. Capitulū. xxij. DIS.

IRis quid est? MAG. arcus tricolor in nube rorida & concaua ex resplendentia solis oppositi apparens. Nubes equidem rorida ꝓpter cōtinuitatē guttularꝫ satis tersa atq; polita/ad instar speculi se habet: sed ꝓpter paruitatē guttularꝫ non figurā solis ut est/sed colores q̄sdam ex reflectione radiorꝫ solariū repſentat: quemadmodū ex resplendētia solaris luminis per vitrum aqua plenum in obiecto pariete videtur. Iris

DIS Sed unde prouenit hęc colorꝫ diuersitas? MAG. Ex nubis dispositione. Nam ubi nubes fuerit densior fit reflectio fortior: & videtur color puniceus. albū em̄ visuꝫ p nigꝝ/rubeū siue puniceū apparet. Vbi nubes rara fit reflectio debilis & videtur color viridis. Sed ubi rarior est nubes: fit reflectio debilior/ & videt̄ color alurgus ad instar lapidis lazuli. Color v̄o glaucus siue sanchos generatur ex iuxta positione viridis & punicei. Vnde & iride marcescēte puniceus in glaucū transit. Nōnunq̄ ex resplendentia iridis in nube superiore alia iris cernitur: quæ est imago siue idolum inferioris a sole causati/ propter q̄d in ea colores debiliores & opposito modo situati apparent. Figura autem arcualis iridi ex radiorꝫ incidentia prouenit. Et huius causa principalius consistit in nube. ut dicit propositio decimanona tertię partis perspectiuæ. unde radius solis incidens per foramen rotundum/rotundus est. in berillo tamen hexagono obiecto iris non rotunda secundum naturam radij/ sed exigona apparet: progressum tamen radiorꝫ a spherali corpe solis cooperari non omnino abijciendū censeo Est enim centrum iridis in eadem linea cum centro astri. unde sequitur ut iris semicirculo maior apparere non possit: nisi forte quantum distantia oculi videntis a terra addit: & tunc quidem semicircularis apparet cum cētra amborꝫ in orizonte sunt unius in oriente & alterius in occidente. Q uanto autem sol ab orizonte plus distat/tanto arcus iridis semicirculo minor apparebit. unde sole existente in meridie/minima iridis portio possit videri. DIS. Posset ne iris causari ex resplendentia lunę? MAG. Posset. Sed in coloribus longe debilior: propter lunaris luminis debilitatem: & non nisi luna plena: nocturno tempore & vapore siue nube rorida multum disposita. Colores iridis figura iridis Centrum iridis

Circulus autem circa lunam aut aliud astrum apparens: Halo dici cōsueuit. Et fit cum vapor in raritate & densitate mediocris/dyametraliter inter astꝝ & visum nostꝝ interponitur: sup quē lumen astri incidēs ipsuꝫ in medio disiūgit/in extreītatibus aūt radij refrangunt̄ ꝓpt̄ vaporis Halo

203

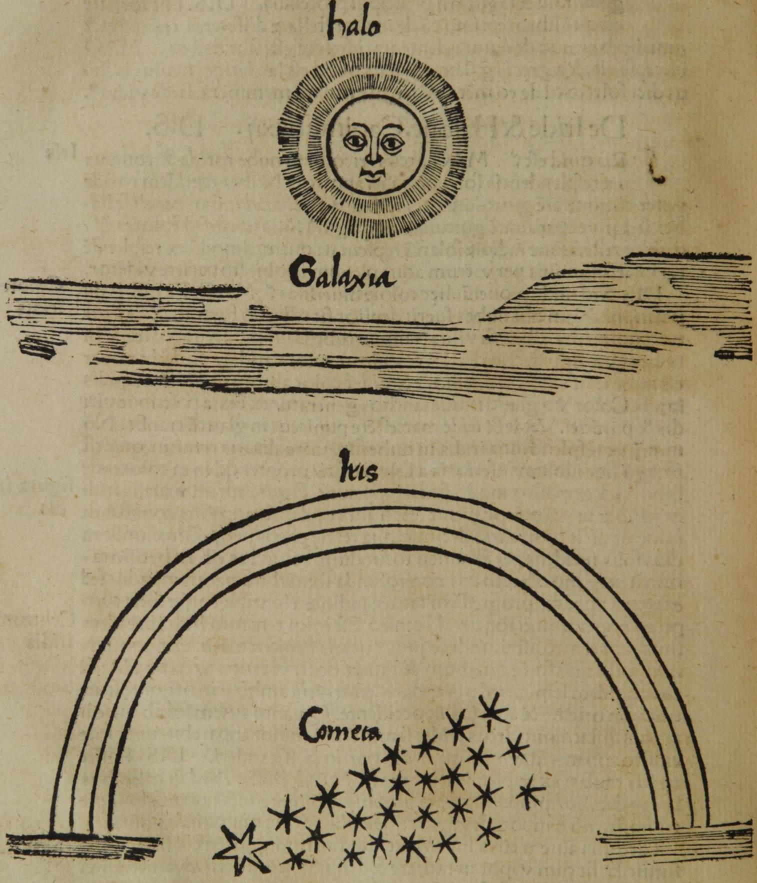

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

densitatē: in quibus etiā colores (& si debiles) videnť. Ex eadē causa colores varios in aere cernim⁹: maxime aūt puniceū circa solis ortum vel occasum. similiter virgas coloratas in nubib⁹ discōtinuis videm⁹. In nocte autē voragies & hiat⁹ in cęlo videre nos dicim⁹: cū eadē in vapore cuius mediū densius est: ꝑpter longiorē distantiā contingāt. Soli autem si nubes a latere obiectę fuerit, ex reflectiōe plures soles quas parelios greci dicunt: repsentāt. sicut in speculo aquę imerso cū sole stella cernitur: q non est nisi secundaria solis imago. DIS. Facile his assentio Sed de iride ambiguitatē imittit: qd nuper in Gen̄. me legisse recordor: post diluuiū generale deū in signum fœderis quod cum Noe pepigerat: hunc arcum in nubibus se positurꝫ spopondisse. Si igiť eo mō quo dictum est causareť / utiqꝫ ante diluuiū sępius apparuisset. MAG. apparuit utiqꝫ: sed tunc signū fœderis non erat. Noe igitur in signū fœderis ex institutione hunc arcum accepat. ut quę ante hac pura res naturalis & nullius pacti signum erat / tunc signū esse incipet: & res naturalis in causis suis esse non desineret. Quēadmodū lapis quo agrorum limites distinguimus nō tunc lapis esse incipit / cū in signū distinctionis erigiť sed tūc signū esse cępit q prius erat sed distinctiōis signū nō erat. DIS intelligo. Sequiť aūt ut iuxta pmissorꝫ ordinē nūc cometā describas.

Pres soles

Iris appa ret ante di luuium

De Cometa & bellis: sterilitate terrę: morte Principum & ceteris malis apparitionem cometis consequentibus. Capitulum. xxiij. MAG.

Cometes est exalatio terrestris / calida & sicca pinguis & viscosa: virtute astrorum ad supmā aeris ꝑtem eleuata: & ibidē incensa. Sunt tn̄ qui cometā exalatiōem dicunt subtilē nō inflāmatā: sed lucentē a lumine solis & astrorꝫ in ipsa incorpato. Generať hęc exalatio actione astrorꝫ in visceribus terrę: maxime dum pori ꝑ frigus stringūť & egrediť cū per calorē resoluūtur. Non autē tota simul eleuať / sed ꝑs post partem ascendit / & nouę continue generantur: a quibus etiā cometes in superioribus nutritur diutius / & ipis impeditis desinit citius. Diuersificantur autem in quantitate figura & colore s̄m materię differentiam. unde si materia in medio bene cōpacta / in extremitatibus vero circumquaqꝫ rara fuerit: videtur quasi astrum crinosum. Si autē materia ęqualiter spissa / sed in longum protensa sit. ut stella caudata apparet. Si autem cauda corpore rarior fuerit / cernitur ut stella barbata. Raritas etiam & densitas materię colorem variant. secundū astrologos autem Cometa de natura Saturni: Cerulei aut plumbei coloris est: quę autem de natura Iouis alba ad instar argenti lucidi videtur: & quę de natura martis rubea: quae de natura solis: ut aurum argento mixtum apparet: quę de natura veneris / spissa ut nubes cernitur. Mercurius autem cometeꝫ suum ceruleum demonstrat. Cauda etiam & caput draconis & aliarū cōstellationum naturę mutatiōem in his facere dicuntur: sed hæc ad p̄sens commemorasse non probasse sufficiat. DIS. non dum motum & sig-

Cometa

diuersitas cometarꝫ

astrū Crinosum

Colores cometarū

204

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

nificationes cometarum explanasti. MAG. Cometes mouetur ad motum motus co
Significationes cometarum: continentis aeris: per diem naturalē circuendo terrā. Significacões co/ metarum
metarum sunt variç, generaliores autē sterilitates/pestilentiç & seditiones.
sterilitas terrç: Sterilitas qdem maxime ubi siccitas & caliditas intense nocere possunt.
hæc enim cometā & antecedunt & sequuntur. Priuatur etiā terra eo tem-
pore cōmuniter omni foecundo humore. In terris autē paludinosis seq
pestilētiæ: tur quandoq3 fertilitas. Pestilentiç autem sequunt: nam cum substantia
cometæ/q̄ subtilis est & bene digesta/aliç exalationes segregatæ tanquā
impuriores & venenosç eleuantur. Vnde & tēpore cometç ante aut post
ventus/terremotus & ignitæ impressiones plurimæ fiunt. ex his itaq3
aer infectus & continuo inspiratus/vitalem spiritum debilitat/& tandem
mors prīcipum: extinguit: ratiōe etiam siccitatis homines incendit. Mortē autem Prin-
cipum cometa fortasse ex eo significare dicit: q Principes ut magis de-
licati vel intemperati ab aere corrupto citius inficiūtur. aut q mors Prī
Seditiōes: cipis unius plus q̄ multorum populariu*m* diuulgatur.. Seditiones autē
cometç forsitan significant: q ab aere īmutato nō modo spiritus vitalis
sed & animalis īmutatur: ad cuius īmutationem sensationes quorum prin-
cipium est/variant: fantasia perturbatur: appetitus irascibilis & concu
piscibilis excitatur: ad cuius impetū nō nunquā ratio condescēdit. & his
motibus similia diiudicat: & voluntas q̄uis de se libera/secundum dict
amen rationis imperat. Sed vir sapiens ut in libro septimo conclusimus
cū Ptolemeo/dominabit astris. DIS. qnimo & fatidicis astrologis.

Vide sup. cap. 5. 6. et 7.

De mixtis tertiæ compositionis: quæ sunt mineralia. Capitulum xxiiij. MAG

Vç sequūtur in ordine mixtorum mineralia sunt: videlicet lapides
sales & metalla: q̄ ex vaporibus & exalationibus actione qualita Ptolomeus
Plinius ī speclō naturali: tum primarum & calore cœlesti in terræ visceribus procreantur. unde Plinius ī almagesto
nius. Fundus terræ preciosissimus est. ibi enim omnes influentiç cœlest Calcidius
es confluunt & gēmas preciosas causant. ratione huius calor maximus in thimeo
circa centrum generatur. secundum Ptolemeū & Calcidium. Hinc non Plinius de
nulli ibi infernum esse argumentantur. Nōnulli etiam terrā intrinsecus mirabili
lapidem continuū/variis tamen coloribus distinctū asseuerant. DIS bus mūdi
Dictorum generationes particularius tangas. MAG. Lapides ex vapo Auicenna
Lapidorū generatio: re & exalatione cum luto viscoso permixta/actione longa diuersorum co de minera
lorum & efficatiç multiplicis secundum materiç naturas producunt. Pu libus
terra non fit lapis: ra autem terra lapis non fit. vincens enim in eo siccitas/ipsam coagula Aristo. 4
rī non permittit. Vn̄ nisi undiq3 irrigua esset aquis/sicut corpus anīa methaur.
aq̄ fit lapis: lis sanguine: partes eius non cohererent. Aqua vero lapis fieri potest/ si
vel guttatim cadens congelatur frigore/aut coagulat virtute minerali.
Q uod ingenium Raymundus lulij in Lapidario luculentissime prose Raymūd
cutus est. Interdum etiam spuma aquarum in lapidem vertitur. ligna quoq3 Auicē. li.
in aqua/in lapides vertuntur. Arena item ex luto viscoso induratur.

DIS. Sales unde fiunt? MAG. Ex vapore exalationi forti actione in diuersa proportione admixto/diuersi sales generãtur, ut sunt sal harmoniacum/vitriolum/nitrũ: similiter & sulfur: argentum viuum: auri pigmentum: arsenicum & similia. Quorum quæ facile ab igne fugiunt/spiritus dicuntur. Humores pingues in terra putrefacti bitumẽ efficiunt. DIS. Metalla unde generantur? MAG. Imediate ex argẽto viuo & sulfure. Est quidem argentum viuũ substantia aquea mixta terreo subtili mixtione forti. Quod quidem prouenit si vapor subtilis exalationi purę/virtute caloris/proprie Solis/ per diutinas solutiones & coagulationes iungatur. Huius partem terreã quidam sulfur argẽti viui nominant: & in eius separatione multũ laborant. Claritatẽ habet ab aqua & aere inclusis: mobilitatem continuã/ab humiditate & pondere. quod autem non adhęret/habet ex siccitate extrinseca. Huius natura mirabilis multorum ingenia in stuporẽ vertit. unde quidam ipsum calidũ/quidam humidũ/quidam siccum/quidam frigidum a dominio esse voluerunt. Sulfur autẽ est ex unctuoso aereo terrestri subtili & igneitate decocto. Ex his itaque duobus scilicet argento viuo & sulfure diuerse coadunatis & in mineris terrę decoctis/diuersa generantur metalla. & ut quibusdam placet: si in terra manerent/ natura decoctiõem argenti viui iteraret donec in argentũ stabiliretur: & sulfur in aurum verteretur. Sunt autem metalla. Plumbũ quidẽ ex argento viuo impuro grosso & feculento & sulfure impuro productum. Stannũ ex argento viuo puro & claro & sulfure ĩmundo generatur. Ferrum ex sulfure spisso/impuro & adurẽte/cum argento viuo modico & ĩmundo creatur. Aurum ex arg. vi. puro & claro & sulfure rubeo & mũdissimo nõ adurẽte actiõe solis effectũ. Cuprũ vel æs ex arg. vi. nõ oĩno ĩmũdo/& sulfure rubeo & grosso natũ. Alchimistę arg. vi. mercuriũ nominant: quod omnibus metallis iungit: sicut Mercurius in influentia secundũ Astrologos cum planetis omnibus. Argentũ ex arg. vi. mundo & albo/& sulfure nõ adurente mũdo & albo procreaẽ. Accidit autẽ metallis ductibilitas ex unctuositate & liquefactibilitas ex mixta aquositate arg. viui. Vnde quo plus argento viuo participant/citius liquefiunt. sicut plumbũ & stannũ. per oppositum æs & ferrum. DIS. Calibs vero unde generaẽ? MAG. Calibs est ferrũ purgatum & depuratũ per ignitiões & extinctiones mixtas. unde efficitur unctuositatis minoris & facilius quam ferrum frangiẽ: nec omnino in pondere ęquiparantur. Auricalchũ autẽ est cuprũ per tuthiam coloratũ. Electri vero species tres inueniunẽ. una quę ex quodã gummi arborum induresciẽ. quod & succinum dicunt. Alia ex partibus auri tribus & una argenti conflatur. Tertia autẽ naturalis est & in mineris reperitur: sophisticata ab auro vix discerniẽ: & inter alias virtutes habet un devenenũ miro splendore prodat. hinc in precio est.

Marginal notes (right): Sales. Spiritus. bitumen. arg. viuũ. Sulfur. plumbum. Stannum. Ferrum. Aurum. Cuprum. æs. Argẽtum. Calibs. auricalcum.

Marginal notes (left): mercurius. ductibilitas. liquefactibilitas. de hac am bro i hex. li. 3. c. is.

205

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

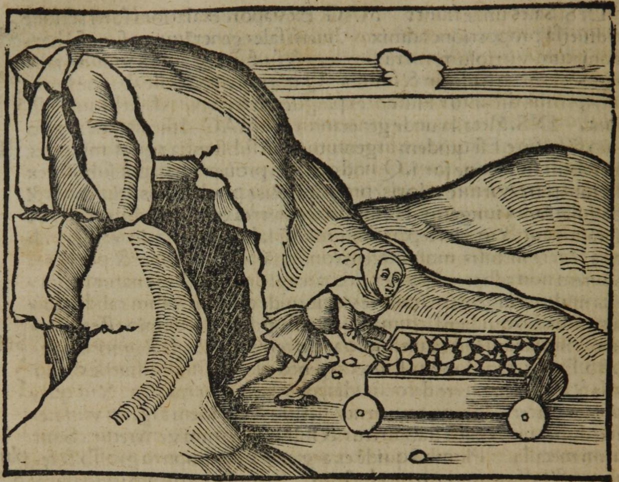

De metalloꝝ transmutatione. Cap.xxv. DIS.

Eſtat de quo circa huius generis mixta te diſſertuꝝ auidius expe cto. MAG. Quod eſt hoc? DIS. Metalloꝝ transmutatio: de qua Alchimiſtæ ſe iactant: ſi ſit poſſibilis? MAG. Eoꝝ quorum materia eſt eadẽ/crebrã fieri tranſmutatione; docuimus. Nũ terra in aquam & aqua in aerẽ/aer in ignem/& hæc omnia in mixti ſpeciẽ trãſ mutant? Sic cinis / & arena obſcura in lucidiſſimi vitri ſubſtantiã actione ignis vertunt. DIS. Tranſmutant ſi in p̃iacentem redacta fuerint materiã: aut ſaltẽ in eam/cuius forma formæ generandæ nõ repugnat.

MAG. Quid igit obſtat quo minus hac via metalla in ſe tranſmutari poſſint: cum oĩm cõmunis ſit materia? Ad hoc equidẽ multi philoſophoꝝ per calcinationes/ſublimatiões/ſolutiones & coagulatiões laborarunt: licet minus utiliter q̃ veraciter. cũ artẽ natureę actionẽ ſecundũ precisionẽ imitari/aut difficillimum ſit aut oĩno impoſſibile. Magis tamen veritati appropinquãt: qui p principia natureę talem rẽ efficere ſtudent: q̃ ſine fumo fluat: ignẽ nõ fugiat: ſubſtãtię metalli p minima mixta totũ quod minus in minera decoctũ eſt/celerrima actiõe cõpleat. Hoc iam cõpletũ/elixar: hoc aurũ & lapidem Phõꝝ: & in ſuis principijs acetũ acerrimũ lapidem nõ lapidem/mineralẽ: animalẽ: vegetabilem: ſanguinem: terrã oculoſam: urinam & oĩm rerum nomibus nominant: ut ſub metaphoris & figuris fatuos & auaros a via veritatis ſecluderent: philo

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

ſophisꝯo & naturę principia ſecretius rimantibꝰ/occultas naturę operationes panderent. ars eqdem in ſe nullius laboris/ſed opus eſt mulierū: & ut aiunt ludus puerorꝫ. Huius auctores præcipui fuere Hermes/ Geber Auicen. & hi q̃s turba phorꝫ cōmeorat. moderniores autē Raymūdꝰ lulij. Arnoldus de noua villa. Alberthus magnꝰ. quorꝫ oīm unus finis ſed procedendi modus diuerſus/omnis tamen in limitibus naturę cōcluſus: e quibus omnibus huiuſcemodi tranſmutatōis poſſibilitas indubitata cōcluditur. Sed procul dubio ab his qui diuitibus & Principibꝰ ſe iungunt & magna ꝓmittunt/nequaq̄ attingūt. Nā ſi ſcientię huiꝰ ſecreta noſcerent ſeſe utiq̄ ocultarent: de theſauro tanto gracias deo agerent: pauperibus benefacerent nec aliorꝫ opibus indigerent. Ab illis aūt maxime cauendū: qui aut receptas probatas / neſcio a quibus Magnatibus ſe habere gloriantur: lunam figere & ad gradus auri mediocris aut optimi tingere: mercuriū coagulare: partē cum parte & varia augmenta poſſe efficere mentiri non verentur. a quibus nimirū tot hominū milia decepti/& alieni auri cupidi/proprij ꝯo quod habuere. in ſumptuoſis expenſis largiores/omnino defecerūt & quotidie deficiunt: nec alieno periculo cautiores deſiſtunt. Quod cū in magnū reipublicę detrimentū vergat/non ab re eſt ſi a magiſtratibus & a cōmuni bono prouidentibꝰ/a fatua eorꝫ ꝓſumptione coerceantur. videntur enim eſſe & de numero illorum de quibus Paulus apoſtolus ſcribit. Sēper diſcentes & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes.

Autores alchimię

a quibus alchimiſtis cauendum ſit

i. ad thi 3.

De Vegetabilibus. Capitulū.xxvi.

MAG.
Variū genus mixtorꝝ est vegetabiliū: ut sunt herbę arbores. &
cętera hmōi. DI. horꝝ originē pādas. MAG. Si diuini phī
traditiōem attēdimꝰ: Hęc a primordio ex terra iussu Creatoris Moyses
prodierunt cū ait. Germinet terra herbā virentē & facientē semē: & lig- Gene.1.
nū pomiferꝝ faciēs fructū iuxta genus suū: cuiꝰ semē in semetipo sit sup
terrā. Ecce creator oīm vegetabilia sił in esse ꝓdire iussit & uñ se ꝑ multi
plicatōem indiuiduorꝝ in spē cōseruarēt in semetipis semē habere dedit.
Et nō mō vegetabilibꝰ / sed & cūctis aīantibus hoc foecūditatis bñficiū
ꝑstitit. De hac re diuū Augustinū & theologū & phm̄ excellentissimum Augꝰ. de
oīm rerū in de Trini. li. 3. differētē audiamꝰ. Oīm qppe rerꝝ inqt q̄ corpaliter vi- trini. li. 3.
in elemē- sibiliterq; nascunt / occulta q̄dā semina in istis corpeis mūdi huiꝰ elemē c.8.
tis latent tis latēt. Alia sūt. n. hęc iā ꝯspicua ocułł nostris ex fructibꝰ & aniantibus.
semina Alia ṽo illa oculta istorꝝ seminū semīa. Vñ iubēte creatore. ꝓduxit aq̄
prima natatilia & volatilia. Terra aūt prima sui generis germīa: & pria
sui generis aīalia. Neq;. n. tūc huiꝰcemōi foetus ita ꝓducti sūt: ut in eis
q̄ ꝓducta sunt: vis illa cōsūpta sit: sed plerꝝq; desunt cōgruę tꝑamētorꝝ
occasiōes qbus erūpant & spēs suas ꝑagant. Ecce. n. breuissimus surcu
lus semē est. nā cōueniēter mūdatus terrę arborē facit. Huiꝰ aūt surculi
subtilius semen aliq̄d eiusdē gñis granū est. & hucusq; nobis visibile.
Iā ṽo huiꝰ etiā grani semē ꝗuis oculis videre neq̄amus / rōne tñ cōijce
re possumus / qa nisi talis aliq̄ vis esset in elemētis. nō plerꝝq; nascerent
ex terra q̄ ibi semīata nō essent. Nec aīalia tā multa nulla mariū fęmia-
rūq; cōmixtiōe ꝑcedēte: siue in terra siue in aqua. q̄ tñ crescūt & coeūdo
alia pariūt: cum illa nullis coeūtibus parētibus orta sint. Et certe apes
seīa filiorꝝ nō coeundo cōcipiūt: sed tanq; sparsa ꝑ terras ore colligunt.
Inuisibiliū. n. seminū Creator ipe Creator est oīm rerꝝ. qm̄ q̄cunq; nas-
cēdo ad oculos nostros exeūt / ex occultis semībus accipiūt ꝓgrediendi
primordia & incrementa debite magnitudīs: distinctōesq; formarꝝ ab
originalibus tanq; regulis sumūt. Et infra. Ista qppe originalił ac pri- idem.c.9.
mordialiter in q̄dā textura elemētorꝝ cūcta iā creata sūt: sed acceptis op
portunitatibus prodeūt. Nā sicut matres grauidę sunt foetibus: sic ipse
mundus grauidus est causis nascentiū Et ut testał Ambro. in hexa. neq̄ li.3.c.6.
quā fieri pōt ut nō aut seībus utanł uniuersa gignētia / aut habeāt aliq̄
q̄ videanł cū ṽtute seminū ꝯuenire. Et ut Augꝰ sup Geñ. li. 5. differit: ar Augusti.
bor ex arbore ꝑ surculi plātatiōeȝ. & ex seīe arbor / & semē ex arbore. sed
semē ex seīe nullo mō nisi priꝰ interueniat arbor nascel. DI. luculētis-
sime doctor hic egregiꝰ: q̄ aīo meo de his insidebāt dubia dissoluit. Mi
rari eq̄dē āplius nequeo cur ex terra puluerisata / cribrata / & oī hūana in
dustria seībus euacuata: sponte pullulāt plātę: & q̄dē in figura / ṽtute /
colore sapore & spē diuersę. Sic & de his q̄ in aq̄ sup̄ficie videnł oriri: qa
elemēta (q̄ in supioribus apud nos pura nō esse aiebas) seībus taliū sūt
impgnata. Sed ꝯgruę tꝑamentorꝝ occasiōes qbus ea erūpe dixit q̄ sūt

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

MAG. has q̃litatũ primarꝝ actõea & cœlorꝝ influxus in ꝓportiõe na
turę ↄcurrẽtes intelligo: & accidẽtes cãs (ut ipẽ doctor ait) s̃m naturam — ibidẽ ubi
forinsecus adhibitas. His eqdẽ ea q̃ secreto naturę sinu abdita cõtinent: — supra. li. 3
Sapię. 11. — & foris creant̃ q̃dãmõ explicãdo mensuras & nũeros & põdera q̃ in oc — de trinita
Aug li. 6. — culto acceperunt ab illo: q oĩa in mẽsura & nũero & põdere disposuit. Idẽ
sup. Gen̄. — sed diffusi⁹ li. 6. sup Gen̄. ꝓsequit̃ & oĩa primit⁹ a deo creata fuisse: & ꝑ
ad litterã — sęculi tractũ ex occulto in manifestũ locis cõgruis exerenda testatur.

De Cremẽto & distinctõe plantarꝝ. Ca. xxvij. MA.

VIrtus nãq; & influxus cœlestis sup̃ficiẽ terræ penetrãs ptes sub
tiliores: qbus dicta sẽialis vis occulta inẽ: in fumũ resoluit: rur
susq; cõdẽsat & in radicis spẽs trãsfigurat. Hęc infixa terræ tanq; matri
ṽtute caloris ↄnatalis & supcęlestis: hũorẽ terrę circũiacentis alterat: &
q̃d naturę suę ↄueniẽs attrahit & in sui & plãtę subãm ↄuertit. Vñ plãtæ
radice loco oris / q̃ nutrimẽtũ accipit & medulla ꝓ stomacho / corde &
epate utit̃: ĩ qb⁹ acceptũ nutrimẽtũ digerit & digestũ ptibus singl'is per
venulas subtiles trãsmittit. Stipitẽ ꝓ corpe medullã cõtinẽte: corticẽ ꝓ
Ambro. ĩ — cute stipitẽ ꝓtegẽte. Folia aũt ad fructuũ defensionẽ & nodos loco neruo
hexaeme. ĩ — rũ mẽbra colligãtiũ accipit. Fructũ ṽo in usũ viuentiũ & ornatũ uniuer
li. 3. c. 14 — si / semẽ insup ꝓ spẽi cõseruatõe gignit. Et ĩ hæc q̃; elemẽtorꝝ ptes ꝓpor
tionabilit̃ distribuit. Terreũ nãq; q̃d multũ ẽ in stipitis & durarꝝ ptiu;
subãm transit. hũidũ aquosũ q̃d parꝝ est in folia & corticẽ. Aereũ subtile
q̃d est min⁹ in florẽ. q̃d aũt viscosũ in fructũ assumit. In eo aũt q̃d semen
tis vices agit / igneũ q̃d minimũ ẽ delitescit. Per terrã cohęret: p aquã se
diffundit: p aerẽ & ignẽ plãta cõsurgit. DI. plãtas igit̃ q̃ttuor elemẽ
tis cõstare asseris? Ma. Etiã. DI. Cur igit̃ nõ in aq̃ aere aut igne quẽ
admodũ in terra pullulãt aut nutriuntur: cũ & in his q̃; singulis singl'a
elemẽta ꝑmixta sint. Ma. elemẽta apud nos & fortasse ĩ toto uniuerso
Ambro. ĩ — iã nõ pura sed sibi ĩ oĩbus mixta. Ambro. affirmat. & in naturalib⁹ exer
hexaeme. — citato facile ꝓbat̃. Plãtas aũt nõ in singulis oriri oĩbus manifestũ. Hui⁹
li. 1. c. 6 — aũt cãm (q̃a q̃ris) ex supioribus accipe: cũ terreũ in oĩbus abũdare: cęte
ra aũt in q̃ntitate mĩore: & a terra cohęrentiã plãtis inesse ↄ̃sum ẽ. hinc
in terra figunt̃ & sufficiẽs nutrimẽtũ inueniũt. In aq̃ aũt ad tp̃us nutri
ri sed figi nõ p̃nt (paucis dẽptis) in aere ṽo diutius aut nutriri aut figi
ꝓpter sui subtilitatẽ nequnt. In igne ab excessiuo calore citius ęmarces
cũt. DI. oẽs itaq; plãtas a dñio terreas asseueras. Ma. ita sentio. DI.
Vñ ergo q̃sdã calidas & hũidas multi scribũt: cũ neutra harꝝ q̃litatũ ter
re ↄueniat? Ma. In plãtis si ptes ĩtegrales cõsideras ip̃as terreas a dñio
dep̃hẽdes. Si aũt ptes ṽtuales & q̃litatũ gradus attẽdis: q̃sdã calidas &
siccitas: alias calidas & hũidas: alias hũidas & frigidas: nõnl'las etiã frigi
das & siccas ĩuenies: & hoc vel in gradũ p̃rio scd'o tertio aut q̃rto secũ — Varietas
dũ qualitatũ intensiones & remissiones / nã secundum has: sil'r & ptium — plantarꝝ
elemẽtalium / in proportione multiplici variant̃ plantæ: non modo in
virtutibus verumetiam in fœcunditate modo germinandi & effigie.
Creator equidẽ omniũ (ut præmisimus) vim hæc oĩa cõtinentẽ sic in
didit: ut congruis tp̃amentorꝝ occasionibus q̃d in secreto naturæ sinu

207

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Postillati 151

abditum est/in ppatulum prodire possit. Vnde quædã sunt q̃ ex radice unicum stipitẽ habẽt: ex quo rursus rami/& ex his folia pullulãt. & sunt arbores. Quædã ex radice nõ stipitẽ sed ramos & ex his folia generant: & sunt frutices. Quædã ex radice nec stipite nec ramis medijs folia germinant & sunt herbę. Ex oleribus autem sunt quę ex una radice stipites & ramos multos accipiunt. Et rursus quędã fructificant/q̃dam sine fructu omni tp̃e manent. Fructiferę s̃m digestiones semel tantũ aut pluries in anno fructificãt. Fructũ autem aut sub folijs super folia/in medio sub cortice: a stipite aut a radice pducunt. Amplius q̃dam oleum stillãt quędã folia nõ habent: q̃dam etiã floribus carẽt. Omibus aũt ut ait Plinius inest sexus diuersitas. in eadem vero planta teste Phõ/uterq; sexus non reperit. Ab auibus semen deuoratum & ęgestũ integꝵ/si in rimam corticis ceciderit nõnunq̃ pullulat. fitq; ut in quercu aliaue arbore cerusus aut alterius generis planta repiatur. In his autẽ quæ per surculi insertionem/in alieno stipite crescunt: natura stipitis in surculi naturam cõmutatur. Sed his finem faciamus. Nam ut ait. s. Ambrosi⁹ in hexaemeron: li. 3. c. 15. Inexplicabile est singulaꝵ rerũ pprietates exquirere & vel diuersitates earum manifesta testificatione distinguere: vel latẽtes occultasq; causas in deficientibus aperire documentis. Et rursus. Quis autẽ possit cõpręhendere varietatẽ/spẽm gratiãq; pomoꝵ: singulaꝵ q̃q; utilitatẽ arborum fructuum/succoꝵq; proprietatem. Plinius Aristoteles Ambro.

De Animalibus Capi. xxviij. DIS.

AD sequentis igitur ordinis mixta descendas. MAG. Quæ sequuntur quinti generis mixta & aĩalia sunt irrationalia q̃ in pręsenti quadruplici ordine distinguimus. Sunt em̃ quædam ut ait scriptura volatilia/q̃dam natatilia/quædã reptilia/& q̃dam gressibilia. Quorũ exordia ppagationes & naturas in medium ferre/ingeniũ vacillat: calamus tepet: & epitomatis breuitas non admittit. DIS. Saltẽ quę iam in pmpto sunt verbis planis succinctaq; oratiõe in uniuersali patefacias. MAG. Facile quidem tuis petitõibus acqescere: sed ea breuitate quã expetis & obscurus fio & ęmulis quibus me feriant iacula administro. verũtamẽ non illis/sed tibi optime indolis adolescenti in hoc epitomate obsequi statueram ut petis pręmemorato ordine singula sub breuitate transcurram. DIS. probe. Gene. 1.

De Volatilibus & generatiõe ouoꝵ. Ca. xxix. MA.

Volatilia VOlatilia aues sunt quę alis seipsas per aera quo tendunt mouent. Hoꝵ primordiale exordiuʒ similiter a Creatore est qui distĩcta elemẽta p capacitate sua viuentibus decorauit. aera q̃dẽ volatilibus/aquã natatilib⁹ terrã gressibilib⁹: & hæc utraq; reptilibus. ignẽ autẽ qui pp̃ter sui subtilitatem & siccitatem viuentibus habitaculum pręstare non potest: a viuenti aĩa nudum reliquit. DIS. Hęc legislatoris historia pandit. naturalẽ volatiliũ generatõem ędoceto. MAG. volatilia qa se in numero cõseruare non possunt (q̃m corruptibilia sunt) ab

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

auctore naturę dicēte. Crescite & multiplicamini: ꝓpagatōis vim accepe runt: qua se in specie cōseruēt. Fit aūt hęc ꝓpagatio p seminis decisio nē. unde & in ipis sexuū discretio est: & nos in sequentibꝰ masculū gallum / & femellā gallinā appellabimus. His equidē duobus coeuntibus: in matrice gallinę / oua cōcipiunt: & ex illis pulli nascunt. primū d' ouis demū de pullorum formatiōe tractabimus. DIS. Oua unde aut quo modo generant? MAG. ex spermate gallinę: cuiꝰ ps humidior ad extremitates se expandit & fit albumen: terrestris vero ad centꝝ se contrahit & fit citrina: & vitellus dici solet. & hęc duo ꝓpter naturę diuersitatē telis puis sepantur. In qbusdam tñ ꝓpter caloris debilitatē: colores hi distincti non sunt. ut in ouis pisciū. Ouū cōceptū calore matricis cui colligatum est vegetat / donec ad cōplementū pueniat. exinde vinculo q̄ matrici iungit rupto in lucem ꝓdit eo ordine ut ps acuta q̄ matrici adhęrebat ultio exeat. testa in ventre mollis est ne pturiēdo ledat: mox autem ędita frigore durescit. Ouātibus nō eadem est natura: nā q̄dā semel tantū in anno pturiunt. ut rapaces. q̄dam pluries ut colūbę. gallinę autē domesticę multotiēs: & hę cito deficiunt: quoniā cibus in sperma transit. DIS. Scite hæc dicta videtur. Sed ad quid galli coitum necessariū arbitrare: cum ouū ex solo gallinę (ut ais) spermate formet. MAG. ut seminalē spiritū imittat: quo ouū & sustentatur & fęcunditatem accipit. unū gallia sine gallo ouās aut ex inani alteriꝰ gallinæ cōcubitu aut osculo vel olfactu galli vel flāte zephyro: oua q̄dē parit sed sterilia: quę oua venti appellant: fit autem hoc sępius. non enim gallina tantū quantum gallus coitū appetit / ideo multis gallinis gallus unus sufficit.

de ouis

ouātium diuersitas

fœcūditas oui

De pullorū ex ouis generatione: formatione & diuersitate Capitulum. xxx. MAG.

OVa itaq; galli cōcubitu concepta a gallinis nōnunq̄ a gallis / interdū alternatim ab utrisq; fouentur. Albumen q̄d calidū est & humidū: in quo & vis seminalis a gallo transfusa latitat: calore incubantis alterat & in triduo vel circa / guttula q̄dam sanguinea in albumine / versus oui acumē apparet: ex qua cor pulli formatur. Fitq; circa idē vena magna in umbilicos duos ramificata: quoꝝ alter ad telā vitelli / alter ad eam qua pullus cōtinet ꝓtendit. p primū pullo cibꝰ de vitello mīstratur reliquus secundinę deputat. DIS. Substātiā igit pulli ex albumine: nutrimentū vero ex vitello asseris? MAG. Sane. In argumentū huius accedit φ vitellus cōtinue minuit / & si q̄d residuū est nascentem pullum in umbilico seqtur: ut statim natus cibum habeat cōuenientē: in pfectis autē umbilicus iam nō apparet. DIS. nō dū nascentis cōditōem: sed exurgentiū membroꝝ formatōem q̄ro. MA. in decē diebus omnia mēbra pulli manifeste apparent / & inter hęc caput maximū. sequētibus decē fortificant / & ordinatius distinguunt: & a spiritu vitali singula viuificant. ita ut die vicesima pullus iam vociferare incipiat. Hæc autē est positio ipsius in matrice / ut caput supra pedē dex

de nutrimēto pulli in ouo.

208

trũ habeat/ & ala dextra caput tegat. Omĩs tamẽ in pedes nascit̃ ex acuta oui parte. Ex ouis aũt oblõgis galli: ex rotũdioribus gallinę frequẽtius generant̃. DIS. Sed quid de ouis in quibus nõnunq̃ duo vitelli cõspiciunt̃? MAG. Hęc ex duplici coitu: p aggregatõem duorum spermatũ concipiũtur. Et siquidẽ sit tela utrunq̃ distinguens/gemellos sinaũt pullũ mõstruosum ꝑcreant. Vultures autẽ ut refert. s. Ambro. in hexaemeron li. ſ. c. 20. sine cõcubitu cõcipiũt & generãt. Et de carnib⁹ ꝑmortuę Phenicis humore vermis exurgit & processu temporis in prioris speciem reperatur.

vultur — Phenix — Ambros. — idẽ. c. 23.

De mẽbrorũ in pullis diuersitate Ca. xxxi. DIS.

Nde q̃so tantã in organis & mẽbris volatiliũ diuersitatẽ: natura ingeniauit? MAG. de interiorib⁹ si q̃ris ea ad opa vegetatiuę necessaria ex his q̃ post hac dicemus: cognosces. Exteriora vero ad alia opa. maxime autẽ ad ea q̃ ꝑdę deputant̃ accomodata sunt. Vnde quibusdã visum acutiorẽ. aliĳs autẽ obtusiorem dedit. Acutum quidẽ rapacibus. ut a remotis ꝑdam cognoscant: cęteris vero q̃ circa terram aut aquas versant̃ obtusiorem: quia alimẽto sunt ꝓpinquiores. Palpebras habẽt mẽbranules nõ carneas: nec oculos nisi p inferiorem claudunt: ꝓpter duriciẽ corĳ cõtinẽtis caput. Dentibus carẽt & pro his utũtur rostris/quæ rursus in rapacibus acutiora sunt & adunca. ut prędam capere & captam facilius dilaniare possint/quoniam carnibus vescuntur: ideo etiã ungues cęteris habẽt magis aduncos. In aquaticis rostra sunt lata: ut ipsis pro hamo: & collo ꝑ arundine hami/ & pedibus latis: (quorum & digiti membranis ligantur) pro nauigio utantur. loco anteriorum pedum alas habent. volando se cauda dirigunt. Pectus ẽ acutum ut volando paucum aeris moueat. & aera citius diuidat. carnosum tamen est ne ex frequenti aeris ĩpulsione aut ledatur aut interiora infrigidantur. Nõ mingunt quoniam parum bibunt: & si quid superflui separatur in plumarum substantiam vertitur. Cætera particularius inquirere non est præsentis negocĳ: Sunt enim. ut ait Ambrosius auiũ genera diuersa/quę memoria aut cognitione comprehendere quis possit?

Ambo. in hexa. li. ſ. c. 22. — idem. c. 14 — aues non mingunt — idẽ in eo.

De aquatilibus. Capitulum. xxxĳ. MAG.

B aere itaq̃ in aquã delapsi eã si possum⁹ trãsnatabimus. spaciosũ & magnũ equidem est mare/& illic reptibilia quorum nõ est numerus: & animalia inquit ꝓpheta pusilla cum magnis. DIS. Et qui hæc viderunt? MAG. Qui descendunt mare in nauibus faciẽtes operationem in aquis multis. ipsi inquit viderunt opera domini & mirabilia eius in profundo. Plura equidem in mari quã in terris sunt. ait Ambrosius in hexaemeron Et ea quæ in terris viuũt: ab his sibi nomina vendicarunt/eo q̃ prius in mari ista ceperunt: diuersis quoq̃ fluminibus. Et ea quæ timemus in terris: amamus in aquis. Etenim noxia in terris in aqua innoxia sunt. Atq̃ ipsi angues sine veneno. Leo terribilis in terris; dulcis in fluctibus sic videre est de cæteris. Verumtamẽ

Psal. 103. — Psal. 106. — Ambr. in hexaemeli. ſ. c. 2

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

li.2. sente. distin. 15. ut testatur Petrus lombardus omnia creata sunt inoxia, sed ppter peccatũ facta sũt noxia. Nihil itaq; homĩ nocuissent si nõ peccasset, sed hec theologię resẽuãtes ad ꝓpositũ reuertãur. DI. videris astruere & aq̃tilia per creatiõem in esse prodiisse. Gene. 1. MAG. Moyses hęc docuit. Dixit Ambro. ubi supra c. primo ẽm deus (ut ait) producãt aquę reptile anię viuẽtis. Omne aũt q̃d natat reptandi habet vel spẽm vel naturã ut asserit Ambrosius. Et ne hęc in seipis deficerent, ipis generatõis fęcũditatẽ creator cõicauit dicens. Crescite & multiplicamini & replete aquas. fit autem plerũq; hæc generatio per semis propagatõem: Vnde & in aquatilibus seu piscibus sexuũ discretio est: & in pluribus corpis mole patet. Nam fęmię maribus & maiores sunt & longiores carne quoq; duriores reperiuntur. discretio sexus ĩ piscibus

De pullificatione piscium. Capitulum tricesimumtertium MAG.

Vi sexu discernunt ventrę attritiõe coeunt: tanta autem celeritate ut visum fallant. ordinẽ tamẽ naturę seruant in sexu & genere ut nunquã piscis cum alterius genere pisce cõmisceat: dẽpta murena: quæ sibilo viperæ ad littus æuocata cũ ea coit. ut refert Ambros. ĩ hexaemeron. Tempe itaq; coitus par cum pari ambulat: fęmella oua cõcipit in matrice: quæ tamẽ nõ ꝑficiunt donec pariãtur. tunc ẽm mas ea subito sequitur & semine suo aspergit: aspersa ab aqua: ut a blanda nutrice fouẽda suscipiuntur: post diem albescunt, dehinc oculi apparere incipiunt & celeriter complentur. maxime autem si multo semine perfusa fuerint. Primum ex residuo oui humore, dehinc ex aqua nutriunt. Quæ autem masculino spermate tacta non fuerint sterilia manent. Foemella etiam maiorem partem suorum ouorum partus tempore deglutit quod fortasse sagax natura prouidit ne tota unda piscibus impleatur hinc etiam magni corporis pisces paucorũ insectores sunt. DIS. quid autem de his quibus non inest sexus diuersitas? MAG. in omnibus utrunq; sexuȝ esse astruunt, sola dempta anguilla: quæ scopulis se atterit: eaq; strigmenta virtute influentiarũ viuificata in anguillarum speciem transeunt, vel ut ait Philosophus viscositatem per aures concipit: atq; foetum generat. Quidam etiaȝ e pisciũ genere rore cęlesti (ut aiũt) concipiuntur, sicut ostreę & quæ in conchilibus degunt. & quidem ex limo & putredine ęrumpunt. DISCI. Facile his fidem habeo: cum sermonem diui Augustini de mundi foecunditate mente reuoluo.

Ambro. ubi supra c. 7. — murena — anguilla — Aristo. 5. de aialib⁹

De diuersitate membrorum in genere piscium Capitu. xxxiiij. MAG.

N Ec in hoc genere animantiũ, natura in membrorum distinctiõe defecit. Vnde primũ corpus oblongum ędidit: quo aquas facilius diuidant id quoq; corio leni aspero squamoso aut spinoso tegit: loco manuũ pedũq; brancias & pinnulas quib⁹ se moueãt ordinauit

ibi, c. 14 — Pisces corpus habent oblongum

209

Cauda aũt natãdo omẽs se regunt/hãc etiã cũ dormiũt parꝫ per mouet. asserit Plini⁹. Sensuũ vias habẽt occultas/ne aq̃ ledant/pter oculos qui duriores sunt: nec colores medios discernere ,ppter visus debilitatẽ faci le possunt: ob id & piscatores eo colorꝫ genere utunt sepius. Nõ spirant Quod nobis est spũs/illis est aqua. Sicut nobis spũs. ita illis aq̃ viuendi ministrat substantiam. brancias habent: quas nũc plicant & colligũt: nunc explicant atqꝫ aperiunt. In hanc ergo collectiõem & apertiõem dũ suscipitur aqua/& transmittit̃ ac penetrat respirationis munus implet/ pulmone itaqꝫ carent. humorẽ sanguini ,pportionatũ possident: linguã habẽt sed nõ undiqꝫ discretã a palato. Dentes sunt ipis ex utraqꝫ mandibula acuti & ,pminẽtes: ut cibũ in ore tenere: diuidere & ↄglutire citius possint: ne humiditate aquę effluat. DIS. Si aqua nutriuntur ut p̃missum est/dentibus nõ indigent. MAG. aqua quidẽ nutriũtur: sed non pura: sed ea quæ viscositatibus terrenis impinguata est. ut est pluuialis & p stercorum loca transiens. Nec illa solum verũetiam/vermib⁹ herbis stercoribus/carne/pane. & generaliter semp minor est esca maioris ita ut tempore pullificationis etiam nonnulli pullos deuorent. Habitatio eorum confusa non est. sed ut ait Ambrosius. Hoc genus pisciũ in illo sinu maris alitur/illud in alio: & quod hic abundat/alibi deest. Fouendi tamen partus necessitate quidẽ loca mutant. Hæc de aquatilibus cõmunibus accipienda arbitror nõ de singulis monstris marinis. Nũc stilus undarum procellis madidus terras reuiset: & alis excussis: reptilia gressibiliaue peruolet.

Plini⁹ in speculo naturali

Ambro. ubi supra ca. 4.

de nutrimento piscium

habitatio pullorꝫ

idem. c. 8.

De Reptilibus & Gressibilibus. & quare deus tã diuersas rerꝫ spẽs cõdidit: quę etiã nobis nociue & inutiles videntur Capi. xxxv. DIS.

Eptilia quæ dicis. MAG. Quæ corporis contractiõi & extensioni innituntur: quibus se in anterius mouent. parte equidem anteriore se extendunt: qua si aliquid solidi apprehendunt: reliquum corporis post se trahunt. Et hęc rursus trifarie partiuntur. Sunt enim quæ squamis pro unguibus/& costis crurium loco utũtur. & serpentia dici possunt ut colubri. Et sunt quæ ore solidum comprehendẽtes se trahunt: quæ trahentia dici solẽt. ut vermes. Et sunt quæ quãuis pedibus moueantur: magnam tamen corporis partem terrę applicant/ & cõmuni nomine reptilia appellantur: sicut lacertę/stelliones & plures vermium species. Quæ vero pedibus gradiuntur duobus pluribus ve semper tamen ęqualibus/& reliqua corporis parte terræ non innituntur/gressibilia sunt. Et hæc omnia Conditor rerum ab initio verbo suo in esse prodire iussit dicens. Producat terra animã viuentẽ in genere suo iumenta & reptilia & bestias terræ secũdũ species suas. DISCIPV. Quid Creator significare voluit tanta animalium diuersitate/cũ multa sint humano generi non modo inutilia verumetiam nociua?

Serpẽtia

trahentia

Reptilia

Gene. i.

MAGISTER. Noli ponere os tuum in cœlũ/aut in altum extollere

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

cornu tuū & loqui aduerſus Deum iniquitatē. Sed pone ori tuo cuſto-
diā: & oſtiū circūſtantię labijs tuis: & prohibe linguā tuam a malo & la-
bia tua ne loquanť dolum. nō enim potuerunt a Deo bono niſi bona fi
Plato in eri, ut & Plato affirmat. & Auguſtinus in Enchyridion c. xi. Naturę igi
thimeo tur omēs qm̄ naturaꝝ prorſus oīm ſum̄e conditor bonus eſt: bonę ſūt.
Aug. d' ci & in de ciuitate dei li. undecimo nullā oīno naturā malā aſtruit: ſed a ter
ui. li. 11. c. renis uſq; ad cœleſtia inqt/ & a viſibilib⁹ uſq; ad inuiſibilia ſunt alia bo-
22. & lib. na alijs alia meliora: ad hoc inęqlia ut eſſent omnia q̄ artificis ſapiētia me
83. q. tiēda ſunt. Faciūt em̄ oīa ad decorē uniuerſi queadmodū mľtę reꝝ ſpeci
Idē ubi es diuerſis colorib⁹ a pictore in eodem pariete effigiatę. Et ſicut in ſpecie
ſupra viſibili hominis/ſi unū radať ſupciliū/ q; propemodū nihil corpori &
Ambro. i q; multū detrahitur pulchritudini. unde & Ambroſius in Hexaemeron
hexaemer Singula eoꝝ q̄ generanť e terris ſpecialē quandā rationē habēt: quę pro
li. 3. c. 9. virili portione cōplent uniuerſę plenitudinē creaturę. alia ergo eſui alia
alio naſcunť uſui. nihil vacat nihil inane germīat terra. quod tibi putas
inutile/alijs utile eſt: imo ipſi tibi frequenter alio eſt uſu utile. Quod eſ-
cam nō adiuuat/medicinā ſuggerit: & ſæpe eadē q̄ tibi noxia ſunt/ auib⁹
aut feris innoxiū miniſtrāt pabulum. Et rurſus. Laudant etiā dracones
Dn̄m: quia natura eoꝝ & ſpecies cū videť nō minimū vel decoris offen-
dit vel ineſſe rationis oſtendit Non igitur oportet res inſipiēter vitupe
Auguſti⁹ rare. inquit Auguſtinus. Sed utilitatē reꝝ diligēter inquirere/ & ubi in
ubi ſupra geniū noſtꝝ vel infirmitas d'ficit ita credere occultā ſicut erāt q̄dā q̄ vix
potuimus inuenire: quia & ipſa utilitatis occultatio aut humilitatis ex-
Idē ſuper ercitatio eſt aut ęlationis attritio. Et quæ noxia putas /homini quadru-
Gene. ad plici ratione cōueniūt. ut ait idē ſup Geneſim. Aut enim pœnaliter ledūt
litterā li. 3 aut ſalubriter exercent: aut utiliter probant aut ignoranter docent. unde
diuus Hieronym⁹ ſup pſalmo 91. ſuper illo. q; magnificata ſunt opera
tua domine. Marcioni & Manicheo hereticis quęrentibus. Si deus om-
nia in utilitatē hominū fecit. quid culicē/cinicē ac pulicē neceſſe facere fu
it? Reſpondet dicens. ut oſtenderet tibi fragilitas tua qui cognitionē tu
am in cęlū ponis: reſpice morderis a culice & contremuiſti: quid in cœlū
ęrigeris qui a culice vulneraris? Sed longius ęuagantē calamū ad ppo-
ſitā methadum reuocem⁹. DIS. Opepcium eſt ne quā cœpimus de re-
rū origine diſceptationē deſcendente ſole truncatam relinquamus.

De multiplicatiōe animaliū diuerſis modis p multa. S. Auguſtini dicta. C. xxxvi.

MAVi & reptilia & greſſibilia condidit: ipſis ſpecieꝝ conſeruationē
Gene. 1. per ſeminis propagationē conceſſit. dicens. Creſcite & multipli-
camini & replete terrā. Eſt itaq; & talib⁹ ſexuū differentia: quib⁹
coeuntibus ex ſemine in matrice fœmellę fętus formať: Salamādra dēp-
ta: quā ſexus diuerſitatē inſciā aiunt. Lacertulos quoq; & Cocodrillos/
Tortucā & Cameleonē inter quadrupedia ouare/ naturæ inquiſitores
aſſeuerāt. DIS. Nū & ex reptilibus q̄dā ſine ſemīs propagatiōe ex pu

F

210

fredinibus qbusdã exoriri cõspicim⁹? MAG. Etiã fili. Sũt eñ (ut ait diuus Aug⁹ in de ciui. dei li. 15. c. ultĩo & de tri. li. 3. c. 8 & sup geñ. ad litterã li. 6. & 5. & in 3 de tri c. 9) q̃ de qbusq; reb⁹ sine cõcubitu ita nascũtur/ut postea concũbant & generẽt. sicut muscæ. Alia v̾o in qbus nihil sit maris & fœĩę. sicut apes: q̃ semina filiorꝝ inqt nõ coeũdo cõcipiunt/s; tanq; sparsa p terras ore colligũt. Oĩa enim q̃ sequẽtib⁹ erãt euoluenda tpibus/primitus deus simul creauit cũ faceret mundũ. Sed quõ? In semine inqt oĩa producta sunt primit⁹ nõ mole magnitudis/sed in potentia causali & rursus. Multi hoĩes nouerũt ex qb⁹ herbis aut carnib⁹ aut quarumcũq; rerꝝ quibuslibet succis & hũoribus/vel ita positis/vel ita obrutis vel ita cõtritis vel ita cõmixtis q̃ aĩalia nasci soleant. Et horꝝ q̃ ex corruptis aĩaliũ corpibus nascunt̃: in primordio nõ nisi materialiter q̃ vero ex terra/aquis vel eis q̃ terra germinãte orta sunt Mãgr in Sen. li. 2. di. 15. tota creata nõ negat. DIS. Nunqd v̾o q̃ p seminis ꝓpagationẽ & rerꝝ putrefactõe; nascunt̃ eiusdẽ speciei censenda sunt? MAG Sunt utiq;. nã quę ex putredine oriunt̃/postea concũbunt. ut visum est. Quod vero Auerrois Auicennę impingit oĩa nata p ꝓpagationẽ etiam nasci posse p putrefactõe; nõ nisi in ĩperfectis accipiendũ est. hominẽ eqdem ex putredine nasci quis sanæ mentis asseruit?

Augustinus

Magister sententiarum

Auerrois

De modo propagatiõis animaliũ & formatõe corpis hũani: ac natura semĩs siue spmatis. C. xxxvij D.

Modum itaq; ordinẽ ac tempus conceptionis: formatõis ac part⁹ singulorꝝ discurras. MAG. Rem petis fili quã non tẽpus nobis cõcessum/non ingenii/nec cõpendij hui⁹ breuitas admittit: de his autẽ uniuersaliora intelliges: si ad humani corporis cõstitutiõe; stilo habenas laxabĩus. DIS. Si itaq; iuxta Comici verbũ: nõ potest fieri quod volo/velim ergo q̃d fieri possit. MAG. Homini perfectum ĩ cõpositõis gradũ qui ĩ est sextus. attribuũt: cum sit quodãmõ finis oĩm/ & aĩantiũ perfectissimũ. huius corpus sator mundi in principio de limo terrę formauit. ait scriptura. & eidẽ spiraculũ vitę insufflans/adiutoriũ ex costa una fœcit: & ipsis cõiunctis creata subiecit & gignendi virtutem cõmuni verbo indidit: dicens. Crescite &c. scilicet per seminis propagationẽ. Nã masculũ & fœminã creauit eos: qui se tpe/modo/loco & ordine naturali cõcumbant: cœlorꝝ influxu cõcurrente sibi simile procreant Homo eñ inquit Phũs & Sol generant hoĩem. DIS. Ne noĩm obscuritas intelligendi semitã ꝓcludat: seminis rõem afferas. MAG. Semen Aristo. q̃d & sperma dicunt: est pars utilis ultimi alimẽti post tertiã digestionẽ decisa: & pro conseruanda specie in vasis seminalibus (q̃ sunt testes) cõseruata. Hoc nõnulli ab epate: alij a cerebro: alij vero ab oĩbus membris deriuari cõtendunt: quorꝝ sententię cõtrariæ non sunt: si semen ab epate principaliter/a cerebro pro parte maiore/& ab oĩbus mẽbris originaliter descendere intelligimus. Manifestũ tamẽ in supflua eius ẽmissiõe corpus totũ debilitari ac tandẽ emori; quod heu multis euenit: qui facti sũt

Therẽti⁹ in eunucho

Gene. i.

2. phisicorum

Semen

Aristo. 14 de generatione

sicut equus & mulus quib⁹ nō est intellectus. Cū enim sit ex substantia alimenti ultimi utilis & vitalis perfusa spiritu: in eius iordinata deiectione alimentū membris & vita corpori subtrahit. Multū itaq; coeuntes
Galienus citius deficiunt & moriunt. ut patet in passerib⁹. Eunuchi vero teste Galieno diutius viuere possunt. Sed de hac re post hec si placuerit: medicorū libros diligēti⁹ pspicias: nūc quod cępimus sub breuitate percurram⁹.

De formatione corporis humani in utero materno. Capitulū xxxviij. MAG.

Seminibus itaq; viri & mulieris decisis/ & in matrice fœmellę receptis/ uniunt unitiua virtute & actione qualitatū alterant. & ut phisici tradunt: diuus quoq; Augustin⁹ li. 83. q. q. 56 testat: in primis sex dieb⁹ totū quasi lactis aut spumæ formā accipit. sequētibus tribus est inceptio linearū & punctorū vesicularū. post hec diebus sex penetrat in toto sanguinitas. Sequētibus duodecim solidat in carnē & extendit humiditas nuche. Deinde post dies nouē separat caput ab humeris & extremitates a lateribus & ventre: & usq; ad perfecta mēbrorū line amenta format: ut qttuor seqntib⁹ diebus singula discerni possint. Primū tamē mēbra principalia formant q sunt cor/ epar/ cerebrū & seruientia ut umbilicus: stomachus: testiculi. de hinc his propinq ultio manus pedes & reliq. Constat enim humanū corpus multis diuersisq; membris videlicet venis/ neruis/ arterijs/ lacertis/ musculis/ ossibus/ cartilaginib⁹ adipibus/ carne. Cute insup & qttuor humoribus: q sunt Sanguis: Flegma: Cholera & melancholia. Ex his autē cętera q sunt cor epar cū alijs in humana effigie cōspectis: constant. quarū creatōes p virtutes qs quidā digestiuā/ formatiuā/ assimilatiuā & cōcauatiuā nomināt: speciali⁹ distinguere epitomatis breuitas fastidit. Verūtn̄ hoc silētio trāsire non licet q organisatōes motus similit & ptus tpa varian/ si est calor fortior & complexio melior. unū corpus viri citi⁹ format corpe mulieris. Sed rursus in utroq; est diuersitas. Nā masculi corpus ad minimū in. 35. diebus format. & in tali motus vitalis incipit die septuagesimo: partus vero in mense septimo explet. Si vero corpus qdragesima die formatū sit: mot⁹ est die octogesimo & partus in mense octauo: & illi freqntius moriunt. Quod si corpus in 45. cōpleatur die/ motus erit die nonagesimo/ & partus mense nono. Corpus autē fœmellæ nunq; ante qdragesimū diē/ sed cōmuniter qdragesimo quinto cōplet: & in tali motus die nonagesimo & partus mense nono seqtur: qui est cōmunior & partui cōuenientior.

formatio corporis humani

temp⁹ formationis fœt⁹. motus & pt⁹.

Macha. 2. Vn̄ in 2. Macha. c. 7. legim⁹ matrē septē fratrū uni dixisse. Fili mi miserere Sapiēs re mei q te in utero 9. mēsibus portaui. Si aūt corpus 50. die pfectum sit ait decem motus in cētesima & ptus mense decīo seqtur. Natū tn̄ femellę corp⁹ ci- mensium
Macrobi. tius q masculi cremētū pfectū attigit. Patet itaq; iuxta Macro. doctri tempe coa nā de somno Scipiōis. quō dies q sūt ab hora cōceptōis usq; ad diē mo gulat⁹ suū
Aristo. 9. tus triplicati natiuitatis mēsem indicāt: mēsi cuilibet 30 dies tribuendo. in sāguie.
de aīalib⁹ hñt em̄ oīa aīalia certū piendi tpus scribit Aristo. homine dempto. sapię. c. 7.

211

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De nutrimento foetus in utero materno. De Secūdina & venenositate sanguinis mēstrui mulieris. Capitulum. xxxix. DIS.

Foetus in utero unde crementū sumit? MAG. In muliere grauida cōceptu/menstrua cōsueta fluere desinūt: & in tres partiuntur ptes: q̄ꝝ una ad mā̄illas trāsit: in q̄bus in lacteā subāꝫ decoqtur. Secunda in epate matris perfecte digerit̄. Tertia q̄ supfluitas est stat donec hora ueniat ut expellatur. De prima infans natus pascit̄ de secunda in utero foetus a die motus cibari incipit & auget̄ nō t̄n eam p os sed p venasq̄ in umbilico sunt quib⁹ & matri iunctus est: sumit Cū aūt hic sanguis mēstrualis optime sit digestus: supfluitates nullas/nisi urinales paucas in alendo foetū relinquit: q̄ inter pelliculas circa secundinā recipiunt̄: & in natiuitate simul expellunt̄. DIS. Secundinā quid dicis? MAG. Folliculū in quo fetus cōtinet̄ & sequēdo cū eo nascit̄ unde & secundinā nomē sortit̄. hic per cotilidones matrici alligatur. Est & alius pāniculus cui nomē biles: qui dimidiā pteꝫ foetus circūdans/ recipit aq̄sitatē urinalē ex vena umbilicali. Est & terti⁹ pāniculus quē abgas nomināt: q totū foetū circūdat. Necessarius est autē hic folliculus p̄ter alia: ut fetū a nociuis custodiat: maxime ṽo a sanguine menstruo indigesto: q si nudū foetū attingeret/statim necaret. cū & mulieres mēstruosę solo visu speculū nouū macula rubea depingāt: & tenerū infantē inficere possint. unde & nōnunq̄ guttulę q̄dā ex eo infantē contingēres/ maculas rubeas in ipso causant: quas nec etiā p cutis excoriatōem deleri contingit. Hic sanguis in viris propt̄ calorē fortiorem superflua digerentem/ nō est: & si quod residui est in pilos transit.

Biles

Abgas

De Gemellis monstris & Abortiuis foetibus. Capi. xl. DIS.

Luce clari⁹ q̄ volui tradidisti. Sed restat ut causas diuersitatis sexuū/gemelloꝝ/monstroꝝ & abortiuoꝝ edoceas. MAG Audisti seminū cōceptionē esse in matrice. hęc autē (ut aiūt) septē diuisa est interstici̇s: quoꝝ tria ad dexterā/tria ad sinistrā/& unū in medio collocat̄. dextera autē sinistris calidiora sunt: similiter & semen testiculi dextri semen testiculi sinistri in calore superat Si itaq̄ semen testiculi dextri in unā ex cellulis dextrę ptis ceciderit: mas/si aūt semen testiculi sinistri in unā de cellulis sinistrae ptis recipiat̄: femella gn̄atur. Si vero semē testiculi dextri in ptē sinistrā ceciderit: virago cōcipitur/& cū semen testiculi sinistri in partē dextrā transfertur: vir effoeminat⁹ nascetur In mediū vero intersticiū cū semen recipitur: foetus ex utroq̄ genere pmixt⁹ nascetur: quē hermaphroditū dicim⁹. Si autē semē sit multū/& in duas cellulas diuiditur gemelli nascuntur qui tamē q̄nq̄ sed raro/duplici coitu cōcipiūtur Similiter si semē plus debito aut deficiat aut abundat: aut gemelli indebito ordine cōcipiatur: aut diuersę species cōmisceātur: vel etiaꝫ si

femella

virago

effęmiat⁹

hermafro

212.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

monstrũ coit⁹ sup coitũ fęcundũ iteratᷓ/fęt⁹ mõstruosus nascetᷓ. Fęt⁹ aũt nõnunq̃
ex inordinato motu/saltu/cibo/potu/vehemẽti terrore matris alijs q̃z Hierony.
pl̃ibus causis ante aut post cõpletã organisationẽ interficitᷓ. qui eiectus sup ezech.
abortiu⁹. a matre aborsus siue abortiuus dicitᷓ. Leprosi vero & elephantici (ut ait
Leprosi. Hieronym⁹ sup Ezechielẽ) tũc nascuntᷓ: cũ vir cũ muliere tp̃e mẽstruo-
rũ cõmiscetᷓ. causas alias si q̃ sunt nõ excludit. DIS. Est & aliud cuius
causã pandas queso: uñ scillicet infans nõnunq̃ plus uni parentũ q̃ alte-
ri interdũ v̾o nulli assimilatᷓ in effigie? MAG. Hui⁹ rei cãm nõ oms
eandẽ asserunt. Sed si rẽ p̄pensius cõsiderabi̇̃us: assimilatõis causas/vir-
Gene. 30 tutẽ generãtis/calorẽ/fortitudinẽ & imaginatõeȝ inueniem⁹. Quarꝫ ul-
tĩa patriarcha Iacob ĩ discolorãdis ouib⁹ nõ ĩp̄uide p̄ varietatẽ virgarꝫ
usus est. Inhæserat enim (ut ait Aug⁹) aĩæ illorꝫ discolor fantasia ex cõ-
tuitu variarꝫ virgarꝫ p̄ oculos imp̃ssa: q̃ nõ potuit nisi corpus q̃d sic af- Augusti⁹
fecto spiritu animabatᷓ/ex cõpassione comixtõis afficere unde teneris fę- li. 3. de tri.
tuũ primordijs coloretenus aspergeretᷓ. Sic rep̄tę sunt mł̃ieres q̃ æthio- c. octau.
pes nigerrimos perent: cũ vterq̃ parens candidior esset. q̄a tales imagi-
nes in cubilibus depictas coitus hora cõtemplabantᷓ. Quod aũt de vir-
tute gñantis/calore & fortitudĩe seminũ dictuȝ est: nõ modo de matre sȝ
etiã de patre intelligi debet. Mulier eq̄dẽ nõ mõ passiue (ut q̄busdã visũ
est) verꝫetiã actiue ad prolis generatõeȝ cõcurrit. teste Aristo. li. de aĩali- Aristote.
bus. Attñ semẽ viri actiuitatis maioris rep̄itur. in eo nãq̃ igneitas & ae-
ritas. in semine v̾o mł̃ris aqueitas & terrestreitas vincũt. uñ sp̄ma viri se
habet ad sperma mł̃ris ut coagulũ ad lac. ob id dictũ est. Sp̄ma viri qua-
litati & sperma mulieris quantitati infantis congruit. Hęc autem missa
facientes: in partu huic libro finem imponamus.

De Partu infantis. Capitulum. xli. MAG

Vm itaq̃ infans tp̄us suũ in utero materno expleuerit nũero su-
p̄dicto: natura instigante fortitudĩe sua neruos q̄bus matri alli-
gatus est embrio rũpit via q̃ cõceptus est sup caput/manib⁹ sup
coxas extẽsis mundũ ęrũnosum ingreditᷓ. Interdũ v̾o nõ sine p̄iculo in
latus/aut pedib⁹ aliq̄ nascuntᷓ. & tales nisi sagax obstetrix v̾terit cõmu-
niter p̄iclitãtur. DIS. Qua de re infans mox nat⁹ doloris & flet⁹ vo-
cẽ emittit? MAG. q̄a frigus incõsuetũ sentit. & crudas tenerrimæ carni
admouere manus abhorret queadmodũ caro sauciata. uñ in aqua calida
posit⁹ cõpescitᷓ. Aut q̄a quid malorꝫ ingressus sit p̄phetat quodamõ. uñ Sapiẽtię
& marẽ A/femellã v̾o E/vagire dicũt: q̃si p̄thoplastos nostros Adam &
Euã inculpãtes: q̄ & sibi & nobis iusticiã originalẽ ãmittẽres has miseri-
Zorastes solus natus risit as meruere. Solus aũt Zoroastes (ut refert Aug⁹) natus risit. nec ei bo- Aug. d' ci-
ni mõstruosus risus ille portẽdit: nã magicarꝫ artiũ p̄hibetᷓ fuisse inuen- ui. dei. li.
tor: q̃ quidẽ illi nec ad p̄sentis vitę vanã fœlicitatẽ cõtra suos inimicos 21. c. 14.
prodesse potuerũt. A Nino quippe rege Assyriorꝫ cũ esset ipse Bactrião-
rum rex bello superatus est. Hactenus de origine rerum naturaliũ/ &
modo nascendi hominum in hanc vallem lachrymarꝫ.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

213

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

De ſex ętatibus q̄bus tota vita hoīs metit̄. Ca.xlij.M.

Vid' aūt poſt hęc circa naturā homīs agat̄ /pacietię exēplar Iob
clara voce depꝛōſit in hæc verba. Homo natus de muliere breui — Iob
viuens tp̄e: repletur multis miſerijs: q quaſi flos egredit̄ & cōte
Etates hominis ſex. rit̄ & fugit velut umbra & nunquā in eodē ſtatu p̄manet. Variat̄ equi-
dē p̄ ſex ętatis gradus. q ut ſcribit Iſidorus .i. ethimologijs: ſunt infan- — Iſidorus ethi. li. .11.
tia ab ortu infantis uſq; in ſeptēniū. Hinc puericia uſq; in annū q̄rtūdeci
mū. Abhinc adoleſcētia generatōi apta uſq; ad annū viceſimūoctauū. ab
eo iuuētus oīm ętatū firmiſſima uſq; in annū q̄nquageſimū. Grauitas
q̄ eſt declinatio a iuuētute in ſenectutē anno ſeptuageſimoſecūdo finit̄.
poſt has q̄ntūcunq; vitę eſt ſenectuti deputat̄. Hic & regi⁹ p̄pheta. dies — Pſalmiſta
annoꝝ noſtroꝝ ſeptuagīta ānis: Si aūt in potētatib⁹ octoginta āni: am
plius eoꝝ labor & dolor. Hęc de hoīs ortu: ſcire p̄utile: ignorare v̄o tur
pe: quis eſt q ignoret? Cęteꝝ ſi q̄d aliud te moueat /alio volumīe cōmo
dius p̄tractabim⁹. nūc iuxta illud Ambroſianū Art⁹ ſolutos: nocturna — Ambro.
quies laboris reddat uſui/menteſq; feſſas alleuet. vale. DIS. & tu ſem
per bene valeas. Finis libri noni.

Liber decimus de Anima & potentijs eiuſdem Tractatus primus. De opinionibus phōꝝ circa naturam animę. Capitulum primum DIS.

Salue p̄ceptor colendiſſime: MAG. Et tu ſemp̄ ſalu⁹ ſis fili.
Vnde eſt q̄ p̄ter ſolitū ante Solis ortū greſſu celeri aduenis?
Sane ne oīa q̄ heſterno veſpi de hūani corpis generatiōe diſſe
ruim⁹ intelligis? DIS. Sane oīa: ut videre videor. Vnum
eſt aūt me iudice ſcitu digniſſimū: de cui⁹ natura plurima cōiectās: totā
pene noctē inſomnē duxi: formidās vehemētius/ne fortaſſe id ſilentio
tranſire decreueris. Eſt aūt (ne lōgiorib⁹ ambagib⁹ utar) q̄d viuētibus
vitā & motū p̄ſtat. MAG. nō ab re hoc ſcitu digniſſimū iudicas: de
quo ferme totius mūdi ſapiētes retroactis ſęculis dubij/diuerſa poſteris
reliquere opiniōis ſuę monimēta. nō q̄a tale aliq̄d eſſe dubitarent. Quā
doquidē (ut ait diu⁹ Auguſtin⁹ li. x. de Trini.) etiā ſi q̄s dubitat viuit — Aug. li. 10 de tri. c. 10
ſi dubitat/unde dubitet memīt: ſi dubitat/dubitare ſe ītelligit. Sed quæ — idē ubi ſupra. c. 7.
Opīones de Anīa in genere quid ſit. eius natura ſubſtantiaue ſit in dubiū verſum eſt. Vnde q̄dam (inq̄t Au
guſtinus) id corporis animā exiſtimabāt/q̄d amplius valeret in corpe
ut Empedocles & Ericates opinati ſunt. Alij ſanguinē: alij cerebrum: alij — Empedocles Ericates
cor eam eſſe putauerunt: alij ex minutiſſimis indiuiduiſq; corpuſculis:
quas athomos dicunt: cōcurrētib⁹ in ſe atq; cohęrētibus eā confici credi
derunt. Alij aerē: alij ignē ſubſtantiā eius eſſe dixerūt. alij eam nullā eſſe
ſubſtantiā: quia niſi corpus/nullā ſubſtantiam poterant cogitare & eā
corpus eſſe non inueniebant: ſed ip̄am tempatiōem corpis noſtri vel cō
pagē primordioꝝ: quibus iſta caro tanquā connectit̄ eſſe opinati ſunt.
eoq; omnes eam mortalē eſſe ſenſerunt, quia ſiue corpus eſſet/ſiue ali-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

qua compositio corpis/ non posset utiq; imortaliter permanere. Qui vero eius substantiam vitam quandã nequaquã corporeã sed vitã omē viuũ corpus animantē: ac viuificantē esse reperunt: cõsequenter & immortalem (quia vita carere vita nõ potest) ut quiq; potuit pbare conati sunt. DIS. Quae huius dubietatis causa tam ingens: ut tot eleuata sapientũ ingenia attonita redderet? MAG. hec nimirũ. quoniã cum omnis nostra cognitio a sensibilibus ortũ habeat/ spũales aũt substantiae de quarũ nũero est ea quę viuentib⁹ vitã & motũ largitur sensib⁹ nõ pcipiuntur: facile non erat nisi ex opationibus ad substãtię illius cognitionē deuenire. unde & ex his pene omēs positiōis suę argumēta/ sensere Qui em eã principalē aliquã corpis pticulã dixerũt/ inde moti sunt: q ab ea principalius motũ aut sensum originari credebant. Qui vero eã sanguinē/ humorē/ aerē/ vaporem/ ignē: aut aliud huiusmodi corporũ putauere: cõsiderabant: quia sine calido & humido vita esse non potest. Qui autem ipam ex elemētis oibus aut numeris cõpaginatã tradidere ea ad vim intellectualē: cui⁹ est oia discrete cognoscere referebãt. Quorum singillatim deducēdi argumenta hic locus nõ est: ne epitoma/ op⁹ i imensum accrescat: breuibus aũt & planis sermonib⁹ ipam ad mentem Peripateticorũ q̃rũ pricipatũ Aristotel' tenet describã: dehic v'o quid religio nostra ex his/ prętertim autem de intellectiua recipiat/ quidue respuat commemorabimus. DIS. optime.

Aristotel' i. posteri.

Aristotel'

Opinionũ diuersitas.

De quidditate anię: gradibus viuēdi & tribus animarum generibus Capi. secundum MAG.

Aristoteles pmemoratas de natura aię positões li. i. quę de ania inscribit ẽnũerans eas tanq̃ a veritatis tramite dęuiantes abijcit: & cõsequēter opinionē suã hac definitione explicans ait. Ania est actus primus substantialis corporis: phisici: organici: vitam habentis in potentia. Anima inquit (actus est) id est forma: quia actuat & informat corpus. adiũgit autē (primus) a quo actus secundarij qui sunt operationes vitales/ ut sentire videre & similes imediate procedunt. Substãtialis vero adiecit: ne animam formam accidentalē crederemus. ut sunt scientia & albedo: sed substantiam per se subsistentem: ex qua & corpore cui iuncta est/ unum per se ens constituitur. unde sequit (corporis) non autem artificialis ut est statua. sed quod subiungitur (phisici) id est naturalis in quo cũ diuersas habeat exercere vitę opatões: ptiũ in situ & figura discretionem expostulat. hinc additur (organici). Huiuscēodi vero corpus a natura (ut hesterna luce in calce li. noni docuimus) formatum in potentia est: ut vitam id est animam recipiat. adiũctum est ergo (vitam habentis in potentia) Quod nonnulli ita intelligunt/ ut corp⁹ organicum informatum vita prima/ quę est anima/ in potentia sit ad vitam secundam. id est vitales operationes s'm diuersos viuendi gradus. qui sunt vegetare/ sentire/ mouere s'm locum & intelligere. hos in alia alia anię definitio animę definitione explicans ait. Anima est principium quo viuimus/

Animae

Grad⁹ viuendi

214

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Postillati 151

sentimus mouemur s͡m locum & intelligimus primum. DIS. Et hanc expositionē planiorem reddas. MAG plana esse videtur ex dictis: ni forte hoc te moueat quia nō omne animatū sentit / mouetur s͡m locū / aut intelligit. DIS. hoc ipm est quod dubietatis scrupulū iniecit. viuūt em (ut aiebas) plantę / nō aūt sentiūt nec ꝑgrediunt localiter. MA.

si plantæ sentiant

num sentire videntur frigora & calores intensos / a quibus etiā se cōtrahunt / debilitantur marcescūt: & nisi hoꝝ excessus tempamentū acceperint / totam plantæ harmoniam corrumpunt. quo facto animā eius deficere / ipamq; plantam emoriri necesse est. DIS. ita esse expientia testatur. MAG. Non ergo superiorū ꝑfectiōes oīmodo ab inferioribus negandę sunt. Sicut em inferiorum perfectiones in supioribus inueniūtur / gradu tamen excellētiore sic & superioꝝ in inferioribus gradu cernunt obscuriore. in qua re / mira toti⁹ uniuersi partium harmonia attēditur / & gratissimę speculationi materia copiose ministrat: sed nunc ad incepta redeundū est. DIS. non itaq; plantas eo modo quo aīalia sentire astruis. MAG. probe. nec philosophi omnē animam corpus suū oīb⁹ viuēdi gradib⁹ viuificare intelligūt. vegetatiua naq; viuificādo vegetat. Sensitiua viuificando & vegetat & sentire dat: cui ut in plurimū s͡m locum mouere coniungitur. Intellectiua autem omniū harum perfectiones in se cōplicans: corpus quod informat: viuificādo vegetat: sensibile reddit: localiter mouet & intelligit. DIS. Tria itaq; animarum genera distinguis vegetatiuū scilicet & sensitiuum & intellectiuum.

aīaꝝ genera tria sunt

MAG. Recte veꝝ tamen non omnia simul discutiēda suscepimus: ne ordine rerum prętermisso singulorum naturas nō explicare / sed implicare magis videamur. DIS. Singillatim igitur hæc percurramus. primum autem vegetatiuam animaꝝ infimā aggrediamur.

De Anima vegetatiua & potentijs eiusdem de Nutritiua & digestionibus. Ca. iij. MA.

Aīa vegetatiua

Nima vegetatiua vis quædam est in viuentibus: conuertens alimentum in substantiā aliti / ut ipm in esse conseruet: ad quantitatem debitā ꝑducat & simile in specie generare tribuat. In hac descriptione tres vegetatiuę potentię exprimunt quę sunt nutritiua / augmentatiua / & generatiua. quaꝝ & actus & obiecta differunt. Nutritiua (cui⁹ sunt tres actus opponere unire assimilare: cui & aliæ q̄ttuor potētię ministrant s͡m Auicēnā) per attractiuā vi caloris & siccitatis / alimentū naturę aliti cōueniēs potētia hoc aliqd attrahit. Per Retentiuā vi siccitatis & frigoris attractū donec alteret & digerat retinet. Per digestiuā vi caloris & hūiditatis retentū alterat & digerit. Per expulsiuā vero vi frigoris & humiditatis digestū impuꝝ a puro segregatū expellit. vnde viuens sumptū alimentū dentibus in ore cōterit: contritū stomacho infundit qui missum decoquēs / decoctū magno cuidā intestino q̄d duodenū vocant trāsmittit id rursus ab illo per intestinum ieiunū / cui cōiungunt subtiles quędā venę quas misaraycas dicūt / ad epar usq; peruenit

Potentiæ aniæ vegetatiuę

nutritiua

Auicenna

Digestio prima